PILÓTA, PARAMILITÁRIS PARANCSNOK, POLITIKUS

ÉLETRAJZI TANULMÁNY ÉS FORRÁSOK HÉJJAS IVÁN KÜLÖNÍTMÉNYPARANCSOK PÁLYÁJÁHOZ

Közreadja: Kántás Balázs

PILÓTA, PARAMILITÁRIS PARANCSNOK, POLITIKUS
ÉLETRAJZI TANULMÁNY ÉS FORRÁSOK HÉJJAS IVÁN KÜLÖNÍTMÉNYPARANCSOK PÁLYÁJÁHOZ

A forrásokat közreadja, jegyzetekkel ellátta és a bevezető tanulmányt írta:
Kántás Balázs

Szakmai lektor: prof. dr. Zinner Tibor

ISBN 978-615-6250-40-7

Felelős kiadó: dr. Zsávolya Zoltán PhD

Technikai szerkesztő: Pénzes Dávid

HORTHY-KORSZAK TÖRTÉNETÉNEK KUTATÁSÁÉRT
TÁRSASÁG
BUDAPEST, 2023

VÁZLATKÉPEK HÉJJAS IVÁN KATONAI ÉS POLITIKAI ÉLETRAJZÁHOZ

Bevezetés

Az első világháború utáni forradalmak, majd a Tanácsköztársaság bukása utáni zavaros, polgárháborús időkben, 1919 nyarától kezdve a jobboldali szegedi ellenforradalmi kormányt támogató katonai és félkatonai fegyveres erők, elsősorban a Horthy Miklós későbbi államfő által vezetett úgynevezett Nemzeti Hadsereg[1] és hozzá csatlakozó milíciák országszerte követtek el súlyos atrocitásokat, gyilkosságokat. Ez a paramilitáris erőszakhullám[2] részben talán válasz volt a tanácskormány hasonlóan erőszakos, elnyomó és népsanyargató intézkedéseire, részben az egyes egyéni eseteket csupán a személyes bosszú, a vesztes háború miatti bűnbakképzés pszichózisa, illetve nem egyszer pusztán az anyagi

[1] Az amúgy nem csupán a fehérterror nyomán hírhedtté vált tiszti különítményekből álló Nemzeti Hadsereg történetéről lásd például Jankovich Arisztid ezredes, György Sándor szerkesztésében igen részletes forráskritikai apparátussal is közreadott visszaemlékezését: JANKOVICH Arisztid, *A Nemzeti Hadsereg (1919)*, forráskiad. GYÖRGY Sándor, Budapest, Szülőföld Könyvkiadó–Trianon Múzeum, 2019.

[2] Az első világháború ideje alatt és az azt követő időszakban Európa szerte megjelenő paramilitáris erőszakhullámról szinte a teljesség igényével lásd az alábbi, orosz nyelvű tanulmánykötetet: Война во время мира. Военизированные конфликты после Первой мировой войны. 1917–1923. Сборник статей. Ред. Герварт, Р.–Хорн, Д. Москва: Новое литературное обозрение, 2014. 400 p. (Studia Europaea, 5.).

haszonszerzés lehetősége motiválta.[3] A vörösterrort felváltó fehérterror[4] 1919-től egészen 1921-ig tartott, illetve utóhatásai súlyos, politikai indíttatásból elkövetett bűncselekmények formájában még 1922 és 1923 folyamán is érezhetők voltak,[5] a terror tehát a Horthy kormányzóvá választását, a trianoni békeszerződés aláírását és a magyar állam közjogi rekonstrukcióját követő időszakra is áthúzódott. Az új magyar kormányzat a konszolidáció első éveiben csak lassan, vonakodva lépett fel a különböző fegyveres csoportok önkényes garázdálkodása ellen.

A főként az első világháború frontjairól hazatért, itthon politikai, társadalmi és gazdasági összeomlást megtapasztaló, túlfűtött nacionalista és erősen antiszemita érzelmektől hajtott katonák kegyetlenkedését és szabadrablását eredményező, elsősorban a Prónay Pál alezredes, Ostenburg-Moravek Gyula őrnagy és Héjjas Iván főhadnagy, különítményparancsnokok nevével fémjelezhető fehérterror eseményei közül is kiemelkedik a Duna–Tisza közén 1919 és 1921 között zajló, megdöbbentően erőszakos cselekménysorozat. Ezt a gyilkosság- és kegyetlenkedés-sorozatot főként Héjjas Iván főhadnagy és helyettese, Francia Kiss Mihály főtörzsőrmester személyével lehet összekapcsolni. Héjjas Iván azonban nem csupán katonatiszt, paramilitáris vezető és az 1919–1921-es magyarországi jobboldali katonai erőszakhullám egyik kulcsfigurája, hanem a Horthy-korszak első néhány éve alatt nagy befolyással rendelkező szélsőjobboldali

[3] Váry Albert koronaügyész-helyettes a Duna-Tisza közi események kapcsán pontosan ugyanezt állapította meg összefoglaló jelentésében. Vö. HU-BFL-VII-5-e-1949/20630 – Héjjas Iván és társai népbírósági pere – Vádlottakra vonatkozó iratok – Váry Albert koronaügyész-helyettes összefoglaló jelentése a fehérterror Duna-Tisza közén zajlott eseményeiről, Budapest, 1922. június 20.

[4] A fehérterror történetéről és a magyarországi paramilitáris erőszakhullámról lásd többek között Bodó Béla nemrégiben megjelent angol nyelvű monográfiáját: BODÓ Béla, *The White Terror. Antisemitic and Political Violence in Hungary*, 1919–1921, London, Routledge, 2019.

[5] Ilyenek voltak például az 1922. április 2-ai nyolc halálos áldozatot követelő erzsébetvárosi, vagy az 1923. december 26-ai csongrádi bombamerénylet.

tömegmozgalmainak, például az Ébredő Magyarok Egyesületének[6] egyik vezetője és irányítója, a korai magyar (félkatonai elvek szerint működő) radikális jobboldal egyik feltörekvő és befolyásos háttérpolitikusa is volt, aki aztán igen könnyen megtalálta a helyét a bethleni konszolidáció időszakában is. Kevésbé ismert történelmi tény, de Héjjas Iván lényegében az ország 1944-es német megszállásáig a magyar politikai elit tagja, a kormányzat jól fizetett és befolyásos főhivatalnoka, nem mellékesen Horthy Miklós kormányzó egyik közeli, bizalmi embere volt.

Héjjas Iván személye és cselekedetei mostanában egyre inkább emlékezetpolitikai viták tárgyát képezik, a jobboldali emlékezetpolitikai diskurzusban pedig főként a nyugat-magyarországi felkelésben való (kétségtelenül alapvetően hazafias indíttatású és kézzelfogható eredményt felmutató) szerepe okán pedig a rehabilitációját, mondhatni, nemzeti hőssé avatását is megkísérelték egyes szerzők.[7] A jelen forráskiadvány nem kíván

[6] Az Ébredő Magyarok Egyesülete az első világháború és a forradalmak utáni Magyarország legbefolyásosabb nacionalista társadalmi egyesülete volt, mely az 1920-as évek elején saját segédrendőri milíciákat, karhatalmi alakulatokat tartott fenn a kormány beleegyezésével, és határozottan befolyásolta a pártpolitikát is. Tagjai számos súlyos, antiszemita és irredenta indíttatású bűncselekményt, kisebb-nagyobb terrorcselekményt követtek el. Alapítói és vezetőségi tagjai között számos politikust és befolyásos katonatisztet találunk, pl. Prónay Pált, Héjjas Iványt vagy Gömbös Gyula későbbi miniszterelnököt. Működése csúcspontján tagsága több százezresre volt tehető, elnökei az 1920-as évek elején Szmrecsányi György, Eckhardt Tibor és Buday Dezső nemzetgyűlési képviselők voltak. Jelentősége 1923 után, a kormánypártból kiváló Magyar Nemzeti Függetlenségi Párt (Fajvédő Párt) megjelenésével fokozatosan, majd jelentősebben az 1930-as években létrejövő, részben az egyesület tagjaiból szerveződő, nyugati mintájú magyar fasiszta és nemzetiszocialista pártok megalakulásával csökkent. Az ÉME a különböző radikális jobboldali politikai pártok mellett ezzel együtt egészen 1945-ig működött. Történetének első éveiről lásd: ZINNER Tibor, *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989.; valamint: ZINNER Tibor, *Adatok az Ébredő Magyarok Egyesületének 1918. november–1920. március közötti történetéhez*, Budapest Főváros Leváltára Közleményei, 1978/1, 251–284.

[7] Vö. Héjjas Iványról magyar nyelven a mai napig egy monografikus igényű könyv Domonkos László a paramilitáris vezetővel szemben pozitív irányban igencsak

bővebben emlékezetpolitikai vitákba bocsátkozni Héjjas Iván személyének megítélését illetően, és szerzője tudományos kutatóként és személy szerint egyaránt úgy gondolja, a vizsgálat tárgyát képező történelmi személy a rendelkezésre álló adatok, források fényében teljességgel rehabilitálhatatlan.

A kötet ugyanakkor vállalja, hogy alapos bevezető tanulmányával, valamint egyes Héjjas személyéhez és működéséhez szorosan kötődő, részben korábban már közzétett, részben eddig még publikálatlan, vagy legalábbis tudományos szövegkiadásban nem publikált levéltári és sajtóforrások közlése által árnyalt és objektív képet fessen Héjjas Iván főhadnagyról, a Horthy-korszak politikai elitjének egyik sajátos figurájáról, valamint tágabb értelemben arról a történelmi korról és politikai rendszerről, amelyben a politikus, akinek az életrajzát rekonstruálni igyekszünk, működött. Héjjas Iván a rendelkezésre álló adatok tükrében az 1920-ban megszülető radikális jobboldali magyar milicista mozgalom központi figurája, kultikus alakja volt. Az ő két világháború közötti politikai életrajza némi leegyszerűsítéssel gyakorlatilag a magyar radikális jobboldali, kvázi-állami (fél)katonai alakulatok, milíciák története is, ezért lényegében könyvünk sem más, mint a szerző e témában megjelent monográfia-forráskiadványainak erősen átdolgozott, Héjjas Ivánt főszereplőként a középpontba helyező változata. Az 1920 és 1944 közötti Magyarországon ugyanis elsősorban Héjjas volt az a politikus, akinek a személyén és kapcsolati hálóján keresztül az autoriter konzervatív politikai elit és az egyébként heterogén, olykor kormánytámogató, olykor a kormány megdöntésére törő radikális jobboldali, paramilitáris szervezetek, irreguláris katonai alakulatok összekapcsolódtak, illetve akinek a közvetítésével a kormányzat a saját (elsősorban a hivatalos bel- és külpolitikába nem

elfogult, őt nyíltan rehabilitáni kívánó, inkább esszéisztikus hangvételű, semmint tudományos igényű monográfiája, mely mindazonáltal Héjjas Iván életrajzának egyes adatait illetően jól használható. Megjegyzendő egyébként, hogy a szerző amúgy legtöbbször íróként, és nem történészként határozza meg önmagát, ezért művei nyíltan vállalják a szubjektivizmust. DOMONKOS László, *A Héjjas-nyárfa árnyékában*, Budapest, Kairosz Kiadó, 2018.

illeszkedő katonai) céljaira ezeket a fegyveres formációkat felhasználta. Héjjas ugyanis számos alkalommal vett részt a különböző milíciák a magyar hadsereg kiegészítő alakulataivá történő szervezésében,[8] és többek között vezetői és szervezőképességének, a paramilitáris szféra felé kiterjedt kapcsolati hálójának, illetve nem utolsósorban a Horthy Miklós kormányzó iránti feltétlen hűségének köszönhette, hogy a két világháború közötti időszakban végig a rendszer korlátozott befolyással rendelkező, de mégis valóban befolyásos politikai szereplője maradhatott. Az 1919 és 1921 közötti fehérterror különítményparancsnokai közül talán ő volt az, aki társadalmi és politikai értelemben a legmagasabbra jutott, ezért életpályája és mindenképpen megérdemli az elfogulatlan figyelmet.

Vázlatos adatok Héjjas Iván gyermek- és ifjúkoráról

Héjjas Iván 1890. január 19-én született Kecskeméten, eredetileg valószínűleg erdélyi gyökerekkel rendelkező, jómódú, sokgyermekes parasztcsaládban, Héjjas Mihály és Battlay Teréz gyermekeként.[9] A család 130 hold szántóföldde l és 30 hold szőlővel rendelkezett, a Kecskemét környéki gazdatársadalom befolyásos famíliája volt. Héjjas Mihály az 1910-es években a Kecskeméti Pinceszövetkezet elnöke is volt,[10] összesen hat fiú és három leánygyermeke született. A Héjjas fiúk mindannyian középiskolát végeztek, a testvérek közül pedig Iván, Mihály és Aurél az első világháborúban is harcoltak.[11] Ifjabb Héjjas Mihály 1916-ban hősi halált halt.[12]

---

[8] DOMONKOS, i. m. 296.
[9] DOMONKOS, i. m. 15–16.
[10] Uo.
[11] Héjjas Iván életrajzáról és tevékenységéről bővebben lásd többek között Bodó Béla tanulmányát: BODÓ Béla, *Héjjas Iván. Egy ellenforradalmár élete*, 2000, 2010/10, 9–27.
[12] DOMONKOS, i. m. 16.

Bár a későbbi paramilitáris parancsnok életének erről a szakaszáról tudjuk a legkevesebbet, annyi bizonyos, hogy Héjjas Iván 1909-ben az Aradvárosi Felsőkereskedelmi Iskolában szerzett a szerzett közgazdasági érettségit,[13] majd keresztapja, aki a Népbank helyi fiókjának vezetője volt, segítségével ugyancsak banktisztviselői állásba került.[14] 1910-ben a Nagykőrösi Közgazdasági Bank Részvénytársaság segédkönyvelőjeként dolgozott,[15] 1913-ban pedig ugyanebben a beosztásban a Kecskeméti Kereskedelmi és Ipar-hitelintézet és Népbank Részvénytársaság munkatársa volt ugyanebben a beosztásban.[16]

Bár nem tudható, mindennek mennyi valóságalapja van, ugyanis az állítólagos dokumentumot Héjjas Ivánnal negatív irányban elfogult, emigráns kommunista újságírók közölték a Bécsi Magyar Újságban, 1921-ben, állítólagos rendőrségi aktája szerint Héjjas Iván állítólag 1911-ben sikkasztást követett el szeretője, egy nála jóval idősebb, zsidó vallású asszony sérelmére, aki ezt követően hamarosan gyanús körülmények között el is halálozott.[17] Héjjas, hogy elkerülje a sikkasztás – és talán a gyilkosság – vádját, az emigráns kommunista újságírók által közzétett állítólagos irat szerint a Balkánra menekült, ahol elvileg az Osztrák–Magyar Monarchia katonájaként vagy hírszerző tisztjeként részt vett az első világháború egyik előzményeként is értelmezhető Balkán-háborúban, és valamiképpen az Oszmán Birodalomból frissen kiváló Albániában uralkodó német herceg, Wilhelm zu Wied főtanácsadója lett.[18] Héjjas tehát

[13] *Az Államilag Segélyezett Aradvárosi Felső Kereskedelmi Iskola s vele kapcsolatos internátus huszonhatodik évi jelentése az 1910–1911. iskolai évről*, közli dr. SOMOGYI Gyula Igazgató, Arad, 1911, Aradi Nyomda Részvénytársaság Könyvnyomdája, 75.
[14] BODÓ Béla, *Héjjas Iván. Egy ellenforradalmár élete,* 2000, 2010/10, 9–27.
[15] Mihók-féle Magyar Compass, 1910, 38/1., 848.
[16] Nagy Magyar Compass, 1913, 41/1, 746.
[17] HALMI József, *17699/920 belügyminiszteri akta Héjjas Iványról. A Bécsi Magyar Újság munkatársától*, in *Magyar pokol. A magyarországi fehérterror betiltott és üldözött kiadványok tükrében*, szerk. MARKOVITS Györgyi, Budapest, Magvető Könyvkiadó, 50–53.
[18] BODÓ Béla, *Héjjas Iván.*

ebben az időben valószínűleg a Német Császárság és az Osztrák–Magyar Monarchia balkáni gyarmatosítási kísérleteiben működött közre, és valószínűleg ekkortájt sajátította el az általa később is szívesen és érdeményesen alkalmazott gerillaharcmodort, vált az irreguláris hadviselés szakemberévé, illetve profi katonai hírszerzővé. Annyi tudható, hogy Wilhelm zu Wied herceget két éven át szolgálta, egyes források szerint az albán hadseregben őrnagyi rangot ért el, noha később, az osztrák–magyar hadseregben csak a főhadnagyi rendfokozatig jutott. Tisztázatlan okokból 1916-ban hátrahagyta Wilhelm zu Wied herceget és Albániát, és visszatért Magyarországra.

Héjjas 1916-ban önkéntesként lépett be a Monarchia reguláris hadseregébe, és négy évig szinte folyamatosan harctéri szolgálatot teljesített a Császári és Királyi 68. gyalogezredben. Érettségijének köszönhetően a hadsereghez tartalékos hadnagyként szerelt fel, 1916. november 1-jével pedig tartalékos főhadnaggyá léptették elő.[19] A háború végén pedig, számos különleges kiképzésen átesve már az Osztrák–Magyar Légierő (korabeli terminussal: a Légjáró Csapatok) vadászpilótája volt, ami, miként társadalomtörténeti irányultságú tanulmányában az életpályáját elemző történész, Bodó Béla kiemeli, a korszak igen korlátozott társadalmi mobilitási viszonyaihoz mérten jelentős teljesítmény volt egy paraszti származású, fiatal tartalékos katonatiszttől.[20] Harctéri szolgálata során a fiatal repülő főhadnagy számos kitüntetésben is részesült.

A világháború vége felé, 1918-ban Héjjas végül visszatért Magyarországra, azon belül is a szülővárosába, Kecskemétre, és az őszirózsás forradalmat, illetve az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlását követően, 1918 novemberében végén egy katonai küldöttség élén Budapestre utazott, hogy felajánlja szolgálatait az új, demokratikus elvek

[19] Budapesti Közlöny, 1916. november 19., 2.
[20] BODÓ, i. m.

szerint kormányozni szándékozó Károlyi-kormánynak.[21] A katonai küldöttség azt javasolta a kormánynak, hogy Magyarország keleti és déli határainak megvédése céljából a hadsereget nemzetőrség névre hallgató, kiegészítő alakulatokkal erősítsék meg, a kaotikus politikai viszonyok között azonban rossz döntések sorozatát eredményezték, a javaslat pedig nem talált megértő fülekre.[22]

A baloldali demokratikus kormány tétovázása, tehetetlensége valószínűleg erősen hozzájárult ahhoz, hogy Héjjas Iván és alapvetően jobboldali beállítottságú tartalékos tiszttársai kiábrándultak az új magyar államrendből, sőt, egyenesen meggyűlölték azt. Héjjas Iván vezetése alatt 1918. november 19-én 350 tartalékos katonatiszt gyűlt össze Kecskeméten, hogy anyagi természetű panaszaiknak adjanak hangot, és egyúttal követelték a kormánytól, hogy a tartalékos tisztek leszerelésük után rendfokozatuktól és harctéri szolgálati idejüktől függően jelentős (14–18 ezer korona, a korszakban nagy összeg) pénzbeli juttatásban részesüljenek. A tisztek többek között azt is követelték, hogy a munkaerőpiacon, főként közszolgálati állások betöltésénél részesüljenek előnyben az első világháborús veterán katonák, illetve a nagybirtokok újrafelosztásánál is részesüljenek előnyben a frontot megjárt, leszerelt katonák.[23]

Miként az Bodó Béla társadalomtörténeti orientáltságú Héjjas-életrajzában is olvasható, az első világháborúból hazatért, többnyire fiatal tartalékos katonatisztek ebben az időszakban elsősorban a parasztsággal és a vidéki középosztállyal azonosultak, nem pedig a felbomlott kettős monarchia hagyományos elitjével, a Károlyi-kormányt váltó szélsőbaloldali hatalomátvétel azonban 1919 márciusában mégis arra

[21] Uo.
[22] Uo.
[23] ROMSICS Ignác, *A Duna–Tisza köze hatalmi viszonyai 1918–19-ben*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982, 46–51.

predesztinálta a hazatért veteránokat, hogy a régi elittel kössenek szövetséget a kommunista kormányzat megdöntése céljából.

Héjjas Iván paramilitáris különítménye, az Alföldi Brigád működése a Duna–Tisza-közén a fehérterror idején

Héjjas Iván 1919-ben hamar a tanácsköztársaság összeomlása utáni ellenforradalmi erőszakhullám egyik hírhedt különítményparancsnokává vált, akinek a nevéhez talán a legtöbb önkényesen elkövetett gyilkosság köthető.[24] Frontot járt katonaként 1919 tavaszán kezdte meg különítménye megszervezését gazdálkodással foglalkozó családja birtokának közelében, Kecskemét környékén a tanácsköztársaság megdöntésére. Különítménye magját a háborúból vele együtt hazatért repülőszázadának tagjai alkották, akikhez a környék paraszti származású, többnyire katonaviselt fiataljai is csatlakoztak.[25] A fiatal tartalékos tiszt hamar, már 1919 áprilisában a tanácskormány ellen kitört egyik komolyabb felkelés vezetőjévé vált.[26] Ekkor hirdette ki a családja birtokán összegyűlt 2–300 ember, többnyire első világháborús veteránok előtt a hétpontos Kecskeméti Kiáltványt, mely hamar a magyar radikális jobboldali eszme egyik fontos dokumentumává vált:

1. *Magyarország a magyaroké! Magyarország határai nem a maiak, hanem a háború előttiek! Ezekért, és magyar fajunkért készek vagyunk bármelyik pillanatban életünket adni!*

---

[24] BODÓ, i. m., valamint ugyanez angolul: BODÓ Béla, *Iván Héjjas. The Life of a Counterrevolutinary*, East Central Europe, 2010/2–3, 247–279.

[25] A fehérterror társadalmi kontextusban való vizsgálatára Paksa Rudolf teoretikus tanulmánya tesz kísérletet: PAKSA Rudolf, *A fehérterror „logikája". Események, olvasatok, kontextusok*, in *Terror 1918-1919. Forradalmárok, ellenforradalmárok, megszállók*, szerk. MÜLLER Rolf–TAKÁCS Tibor–TULIPÁN Éva, Budapest, Jaffa Kiadó, 2019, 217–245.

[26] Vö. ROMSICS Ignác, *A Duna-Tisza köze hatalmi-politikai viszonyai 1918-19-ben*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982.

2. *Harcolunk a nemzetközi, országvesztő vörös uralom ellen. Harcolunk az Istentelen és hazátlan rombolók ellen, de a feudális születési előjogok ellen is egyaránt.*
3. *A pacifizmus csak álmodozás – Amennyi a fegyvered – annyi az országod és a kenyered.*
4. *A földbirtok-egység legnagyobb határát a mezőgazdasági termelési eszközök fejlettsége határozza meg! Az ezen felüli birtokra földreformot követelünk a négy évig becsülettel, vérrel áldozó nincstelen parasztságunk javára az egyetemes magyar népszaporulat és népjóléti érdekében!*
5. *A bank és ipartőke kérdéseiben a döntő szó az államé legyen a nép érdekében, és ne fordítva!*
6. *A munkaadó és a munkás harcában álljon az államhatalom igazságos védőként a munkás mellé.*
7. *A magyar élet minden síkján magyarok legyenek a vezetők!*[27]

Megjegyzendő, hogy 1919 során három dél-alföldi felkelés is kitört az egyébként valóban könyörtelen, az eszközökben nem válogató radikális baloldali kormányzat ellen, ezek résztvevői pedig eleinte csak korlátozott kapcsolatban álltak a Szegeden, Aradon és Bécsben tevékenykedő jobboldali ellenforradalmár csoportokkal. A dél-alföldi parasztságot ugyanis lázadásra ösztökélték a kommunista kormányzat erőszakos rekvirálásai, az alkohol-előállításra vonatkozó tilalom, illetve a vallási intézmények elleni agresszív kormányzati támadások.[28] Az alapvetően jobboldali beállítottságú, többnyire vallásos dél-alföldi lakosságnak a korabeli szélsőséges politikai és társadalmi viszonyok között gyakorlatilag nem volt vesztenivalója, a kormányzat által alkalmazott, állami politikai erőszakot pedig a lakosság részéről alulról szerveződő, állampolgári politikai erőszak követte.

[27] DOMONKOS, i. m.
[28] BODÓ, i. m.

Katonai és jobboldali ellenforradalmári tevékenysége Héjjas Iván mellett a fentebb már említett Ébredő Magyarok Egyesületének egyik alapítója és vezetője is volt, így ez a – ekkoriban egyre inkább paramilitáris elvek szerint szerveződő – nacionalista társadalmi egyesület sem maradhatott ki a kommunista kormányzat elleni lázadásból, sőt, a jelentős személyi átfedések okán korai tevékenysége gyakorlatilag elválaszthatatlan a Héjjas-különítmény működésétől. (Az ÉME működésére a későbbiekben még részletesebben visszatérünk.) Egy elvesztett kecskeméti csata után Héjjas és ellenforradalmár társai – köztük például Francia Kiss Mihály vagy Liszka Béla – végül csatlakoztak a Szegeden szerveződő ellenforradalmi kormányhoz.[29] Horthy Miklós, a szegedi kormányhoz hű fegyveres erők parancsnoka, a Nemzeti Hadsereg későbbi fővezére és Magyarország későbbi államfője 1919 áprilisában minden valószínűség szerint személyesen fogadta Héjjas Iványt, és megbízta azzal, hogy különítményét a Nemzeti Hadsereg karhatalmi segédcsapataként felhasználva szűkebb pátriájában, az Alföldön „tegyen rendet", és számolja fel a még megmaradt kommunista csoportokat.[30] Héjjas Iván főként első világháborús veteránokból álló, eredetileg önszerveződő paramilitáris alakulata tehát 1919 közepére (a korabeli képlékeny államiságiviszonyokat ismerve persze megkérdőjelezhető legitimitású) a szerveződő új, jobboldali magyar állam haderejének a részévé vált, és ettől kezdve állami szervként működött.

Az ország jelentős részét ekkorra már megszállva tartó román hadsereg igen hamar felszámolta a tanácskormány maradványait, és 1919 nyarán Héjjas alakulatai is engedélyt kaptak a megszálló katonai hatóságoktól, hogy Kecskemét környékén a felbomlott társadalmi rend helyreállítása céljából segédrendőri (korabeli terminussal: karhatalmi és/vagy pótcsendőri) szolgálatot lássanak el. Héjjas Kecskeméten – ugyancsak a román hadsereg és a szegedi ellenkormány körül csoportosuló

[29] BODÓ, i. m.
[30] BODÓ, i. m.

magyar fegyveres erők jóváhagyásával – városparancsnokká, lényegében a professzionális állami rendészeti szervek mellett párhuzamosan működő rendészeti apparátus vezetőjévé nyilvánította magát, és ezzel megkezdődött azon személyek internálása és önkényes kivégzése, akik a tanácsköztársaság alatt állítólag pozíciót viseltek, vagy akár csak szimpatizáltak a rövid életű kommunista kormányzattal.[31]

1919 októbere és novembere folyamán a román hadsereg még mindig megszállva tartotta az Alföldet, Héjjas Iván karhatalmi alakulatai pedig körülbelül száz olyan embert gyilkoltak meg (és persze vették el, majd fordították a saját hasznukra ingóságaikat), akiknek többségében semmi köze nem volt a tanácsköztársasághoz és a vörösterrorhoz. Az áldozatok többnyire olyan elszigetelt településekről származtak, mint pl. Páhi, Kiskunfélegyháza, Kerekegyháza, Soltvadkert, Bugac, Csengőd, Akasztó, Köncsög, Kiskőrös, Móricgát, stb., melyeket a román hadsereg alakulatai sem tudtak rendesen megvédeni, ezért a magyar paramilitáris alakulatok által alkalmazott erőszak mindenféle kontrol nélkül szabadulhatott el.[32]

A rendelkezésre álló források tanúsága alapján Héjjas Iván 1919–1920 folyamán valóságos kiskirályságot, szinte különálló magánállamot működtetett Kecskeméten és környékén a saját de facto vezetése alatt, melynek sajátos társadalmi rendjét a hozzá hű fegyveresek, mint formálisan a Nemzeti Hadsereg karhatalmi osztaga, rendészeti feladatokat ellátó, úgynevezett pótcsendőr alakulata tartották fenn. Héjjas menyasszonya és későbbi felesége Papp Sarolta, dr. Papp György nyugalmazott kecskeméti rendőrkapitány lánya volt, ő maga pedig

---

[31] BODÓ, i. m.

[32] Vö. például Drozdy Győző 1924. január 22-ei parlamenti felszólalásával Héjjas Iván és különítménye bűneiről, amelyben az elkövetőket és az áldozatokat is igen részletesen számba veszi a rendelkezésre álló adatok alapján. A felszólalást Drozdy emlékiratainak legújabb kiadása is közli: DROZDY Győző, *Elvett illúziók. Drozdy Győző emlékiratai*, szerk. PAKSY Zoltán, Budapest, Kossuth Kiadó, 2007, 408–416.

fegyvereseivel városparancsnokként az egész várost és környékét a kezében tartotta, mindössze bizonyos Jánossy és Dornbach rendőrfelügyelők mertek vele szembeszállni. Apja, idősebb Héjjas Mihály ekkoriban még mindig a Kecskeméti Pinceszövetkezet igazgatója, a környék gazdatársadalmának befolyásos személyisége volt, és ebben az időben teljesen nyíltan egy a fia parancsnoksága alatt álló fegyveresek által elkövetett rablásból származó autóval közlekedett. A Héjjas családnak már a fehérterror időszaka előtt is kiterjedt kapcsolatai voltak Kecskeméten és környékén, a rendelkezésre álló források tanúsága szerint azonban a paramilitáris fegyveres csoport megszervezésével viszont az anarchisztikus állapotokat kihasználva leginkább haszonszerzésre berendezkedett bűnözőkként kezdtek el viselkedni. Arra is mutatnak adatok, hogy a Belügyminisztérium és a fővárosi rendőrség igen sok részletet tudott az izsáki és az orgoványi gyilkosságokról, valamint a Héjjas-különítmény tagjainak egyéb, egyénileg elkövetett rablógyilkosságairól is, ám egy ideig halogatták az ellenük való fellépést.[33] Az bizonyos, hogy a Héjjas-különítmény tagjai által elkövetett emberölésekről a kecskeméti rendőrség 1919 végén tudott, ugyanis a kecskeméti rendőr-főkapitány egy körülbelül 50 eltűnt vagy meggyilkolt személy névsorát továbbította gróf Ráday Gedeon kormánybiztosnak, aki ugyanezt az iratot másolatban a Nemzeti Hadsereg Fővezérségéhez is tovább küldte.[34]

---

[33] Vö. a már idézett, állítólag 17699/920 iktatószámú, 1920-as belügyminisztériumi jelentéssel Héjjas Iván és paramilitáris csoportja alföldi tevékenységéről, melyet a korabeli emigráns magyar sajtó is idéz, illetve kivonata megjelent a *Magyar pokol* című, a Kádár-korszak alatt született, erősen propagandisztikus hangvételű forráskiadványban is. Mivel azonban az eredeti irat tudomásunk szerint nem maradt fenn levéltári őrizetben, a közvetett forrást mindenképpen kellő kritikával kell kezelnünk. HALMI i. m.

[34] A kecskeméti főkapitány jelentése gróf Ráday Gedeon kormánybiztosnak a Héjjas-különítmény vérengzéseiről, az elhurcolt kommunisták legyilkolásáról és a lakosság megfélemlítéséről, Kecskemét, 1919. november 27. In *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945, I. kötet. Az ellenforradalom hatalomra jutása és*

Héjjas és emberei brutális cselekedeteiben a túlhajtott nemzeti érzelmeken, az első világháború frontjain megszokott erőszakon és a megrögzött antikommunizmuson és az ehhez szorosan társuló antiszemitizmuson túl feltehetőleg a nyereségvágy is igen nagy szerepet játszott, hiszen meggyilkolt áldozataikat gyakorlatilag kivétel nélkül kirabolták, elorzott javaikat pedig a maguk hasznára fordították. Tényekedésüket nemcsak gyilkosságok, hanem egyéb erőszakos cselekmények is kísérték, pl. számos, akár több száz kisebb-nagyobb zsidóverés és halálos áldozatokkal többnyire nem, de súlyos sérülésekkel járó pogrom is kísérte – elég, ha például az 1919. november 17-ei izsáki pogromra gondolunk.[35]

Teljesen pontos számok és névsorok[36] máig sem állnak a kutatók rendelkezésére, de miután a Tiszától keletre eső területekről 1920 áprilisában végre kivonult a megszálló román hadsereg, a Héjjas-különítmény az általa úgymond felszabadított területeket is megtisztította azoktól a személyektől, akiket nemkívánatosnak tartottak. 1920 decembere és 1922 decembere között Héjjas Iván emberei, az úgynevezett Alföldi Brigád tagjai valószínűleg körülbelül 400 embert gyilkolhattak meg.[37]

Nem áll a kutatók rendelkezésre pontos adat, de a Kettőskereszt Vérszövetség,[38] az ekkoriban nagy befolyással bíró titkos szervezet –

---

rémuralma Magyarországon 1919–1921, kiad. KARSAI Elek, KUBITSCH Imre, NEMES Dezső, PAMLÉNYI Ervin, Budapest, Szikra Kiadó, 1956, 221–223.

[35] BODÓ, i. m.

[36] Vö. Bödők Gergely hiánypótló PhD-értekezése a vörös- és fehérterror témájában rendkívül részletes adattárat tartalmaz, mely táblázatszerűen a fehérterror 583 önálló eseményét és több száz halálos áldozatát dokumentálja (többségében név nélkül). BÖDŐK Gergely, *Vörös- és fehérterror Magyarországon, 1919–1921*, PhD-értekezés, Eger, Esterházy Károly Egyetem Történettudományi Doktori Iskola, 2018, 292–431.

[37] BODÓ, i. m.

[38] A Kettőskereszt Vérszövetség (rövidítve KKV vagy KKVSz) 1919-ben, Szegeden alakult titkos irreguláris katonai szervezet volt, melynek tagjai elsősorban aktív, tartalékos és leszerelt katonák voltak. Parancsnoka Siménfalvy

többé-kevésbé az Etelközi Szövetség[39] nevű, kormányközeli titkos társaság (fél)katonai szárnya – megalakulása is valamikor erre az időszakra,

Tihamér ezredes, majd tábornok volt, de az alapítók között ott voltak Prónay Pál, Héjjas Iván, Gömbös Gyula, Ostenburg-Moravek Gyula, Csörgey Károly, Hir György, Makay Imre és más katonatisztek. A szervezet forrásbázisa szórványos, bár az 1920-as évek elején igen sok információ keringett róla közkézen. A sajtóban számos súlyos bűncselekménnyel, politikai merénylettel kapcsolták össze, illetve egyéb titkos társaságokkal együtt a nemzetgyűlésben is több ellenzéki interpelláció tárgya volt. Nem csupán önszerveződő titkos társaságként, hanem a magyar hadsereg egyfajta rejtett alakulataként működött, maga a Honvédelmi Minisztérium hozta létre a fehérterror utáni időszakban a kormányzati kontrol nélküli fegyveres csoportok, milíciák egységes, katonaszakmai irányítás alá vonása céljából. Tagjai nagy arányban vettek részt a nyugat-magyarországi felkelésben, szemmel tartották a baloldali szervezkedéseket, illetve a szervezetet a kormány felhasználta a szomszédos kisantant országok elleni, a hivatalos magyar politikába nem illeszkedő szabotázs- és diverzánsakciókra is. Jelentős átfedés állt fenn a KKVSz és a hadsereg kezdetben ugyancsak Siménfalvy Tihamér által vezetett titkos hírszerző csoportja között, melyből később, 1936-ban nyíltan is létrejött a Honvéd Vezérkar VI., sajtó- és propagandaosztálya Ez a szervezet nevével ellentétben hírszerző és diverziós feladatokat látott el. A KKVSz 1923-ban látszólag megszűnt, tagjait nagyrészt integrálták a Nemzeti Munkavédelem nevű, a formálisan Belügyminisztérium irányítása alá tartozó, önkéntes alapon szerveződő, sztrájktörő segédrendőri szervezetbe, azonban feltehetőleg tovább paramilitáris folytatták tevékenységüket az 1920-as évek második felében is. Működéséről részletesebben lásd: *Árnyékhadsereg?. Válogatott dokumentumok a Kettőskereszt Vérszövetség katonai titkos társaság 1920-as évekbeli működéséről*, forráskiad. KÁNTÁS Balázs, Budapest, Hungarovox Kiadó, 2020.

[39] A Horthy-korszak legbefolyásosabb jobboldali titkos társasága, az Etelközi Szövetség (rövidítve: EX, ET vagy X) a magyar irredenta, fajvédő legális és illegális egyesületek többségét irányította, így azok egyfajta ernyőszervezetének is tekinthető. Tagjai a fenti rövidítéseket konspirációs okokból felváltva használták. A szervezet valószínűleg 1919 novemberében alakult, és a későbbiekben kb. 5000 tagot számláló egyesületet az 7–12 fős Vezéri Tanács, más néven Nagytanács 1944. október 16-áig többnyire a MOVE-val szoros együttműködésben irányította, annak a budapesti székházában tartotta összejöveteleit. Az EX rítusaiban, külsőségeiben az általa gyűlölt szabadkőművességre kívánt hasonlítani, ironikus módon székhelyét is a betiltott Magyarországi Symbolikus Nagypáholy lefoglalt Podmaniczky utcai székházában rendezte be, ugyanott, ahol a MOVE.

1919-re tehető, és a szervezet egészen bizonyosan szoros átfedésben volt a Héjjas Iván különítményével, az Alföldi Brigáddal is.[40] Héjjas, amennyiben hihetünk az erről szóló forrásoknak, az 1920-as években a Kettőskereszt Vérszövetség helyettes katonai parancsnoka volt, így a két paramilitáris formáció közötti átfedések egyértelműnek tűnnek.[41] A Siménfalvy Tihamér[42] ezredes, később, 1926-tól tábornok vezetése alatt

---

Kapcsolatrendszerén keresztül jelentős hatást gyakorolt a korszak politikai életére, befolyását pedig jól mutatja, hogy tagjai voltak többek között Bethlen István, Teleki Pál, Károlyi Gyula, Bánffy Miklós, vagy éppenséggel Eckhardt Tibor, aki 1923 decemberétől az Ébredő Magyarok Egyesületének elnöki tisztét is betöltötte. A szövetségbe meghívás alapján felvételüket kérők e célra kidolgozott misztikus szertartás keretében életre-halálra szóló fogadalmat tettek az irredenta és fajvédő célok szolgálatára. A Vezéri Tanács az ország sorsát érintő csaknem minden fontos kérdést megtárgyalt. Az EX fedőegyesülete a Magyar Tudományos Fajvédő Egyesület volt, azonban ez jóval később, 1923-ban alakult csak meg és hagyták jóvá alapszabályát. A II. világháború idején báró Feilitzsch Berthold, az EX egyik alapítója, hosszú időn keresztül a Vezéri Tanács elnöke, a nyilasokat támogatta és fokozatosan magához ragadta a szervezet teljes irányítását Az Etelközi Szövetség történetéről összefoglaló tanulmányt írt többek között Fodor Miklós Zoltán. Vö. FODOR Miklós Zoltán, *Az Etelközi Szövetség története*, Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve, 2007/XXXI, 118–156.

[40] Prónay Pál feljegyzéseiben azt írja, hogy 1919-1920 során maga szervezte-szerveztette meg a nemzetvédelmi milíciákat és a Kettőskereszt Vérszövetséget. Vö. PRÓNAY Pál, i. m. 163.

[41] GYURGYÁK János, *Magyar fajvédők*, Budapest, Osiris Kiadó, 2012, 256. Gyurgyák János más szerzőkhöz hasonlóan nem ad meg forrást arra vonatkozóan, honnan veszi, hogy Héjjas Iván a KKVSz helyettes katonai parancsnoka volt. Az információ mindenesetre a vonatkozó szakirodalomban igen elterjedt, a Héjjas Iván vezette Alföldi Brigád pedig egyértelműen a KKVSz egyik alszervezete volt más milíciákhoz hasonlóan.

[42] Siménfalvy Tihamér (1878–1929) ezredes, később tábornok, radikális jobboldali katonatiszt volt a Horthy-korszakban, aki többek között a német és az osztrák szélsőjobboldali körökkel is kereste a kapcsolatot. Az első világháború vége felé a Székely Hadosztály vezérkari főnöke volt, majd az ellenforradalom idején Horthy Miklós belső körének tagja lett. A rendelkezésre álló adatok szerint ő volt az 1920-as években ő volt Kettőskereszt Vérszövetség parancsnoka. Az 1920-as évek elején vezérkari tisztként részt vett a katonai titkosszolgálat, a későbbi 2. vkf.

működő Kettőskereszt Vérszövetség egyébként a kezdetektől fogva kormányzati irányítás alatt állt, állami vagy kvázi-állami szerv, titkos irreguláris katonai alakulat volt, melynek a trianoni békeszerződés aláírása után elsődleges célja a kisantant államok elleni terrorcselekmények, szabotázs- és diverzánsakciók, középtávon pedig a magyarlakta területeken zavargások kirobbantása és a területi revízió előkészítése volt.[43] Siménfalvy Tihamér mellett a szerv ezetpolitikai vezetője vélhetően Kánya Kálmán volt, a diverziós tevékenység pedig a tervek szerint elsősorban Csehszlovákia, Románia, illetve a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság ellen irányult.[44] Héjjas 1919 és 1921 között az Alföldön működő különítményének tagjai párhuzamosan feltehetőleg ennek a titkos, 1920 után elsősorban irredenta célokkal működő katonai szervezetnek is a tagjai voltak.

A Héjjas-különítmény/Alföldi Brigád tagjai esküt tettek, mégpedig magára vezérükre, Héjjas Iván különítményparancsnokra esküdtek fel. Az eskü szövege nem meglepő módon meglehetősen hasonló a Kettőskereszt Vérszövetség fennmaradt esküjének szövegéhez is:[45]

---

osztály, illetve az ugyancsak titkosszolgálati feladatokat is ellátó későbbi 5. vkf. sajtó- és propagandaosztály megszervezésében is (Vö. UJSZÁSZY István, *Vallomások a holtak házából. Ujszászy István vezérőrnagynak, a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ vezetőjének az ÁVH fogságában írott feljegyzései*, forráskiad. HARASZTI György, KOVÁCS Zoltán András, SZITA Szabolcs, Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Corvina Kiadó, 2007, 355.) Befolyásos tagja volt az Etelközi Szövetségnek is, később a Vitézi Rend egyik vezetője, vitézi törzskapitány lett. 1929-ben, hirtelen hunyt el.

[43] HU-MNL-OL-K 64-a-1921-41-187. Feljegyzés az elcsatolt területeken folytatandó diverziós tevékenységről, 1921. Idézi: NÁNDORI Pál, *A Marseille-i gyilkosság nemzetközi jogi vonatkozásai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972, 24–26.

[44] NÁNDORI, i. m. uo.

[45] A Kettőskereszt Vérszövetség esküszövegének egyik változata a következő volt: *„Én, XY esküszöm a mindenható Istenre, és fogadom mindenre, ami előttem szent, hogy az országfelforgató vörös elemek, azoknak izgatása és mozgolódása ellen, ha kell, fegyverrel a közért is harcolok, és ezeréves magyar Hazám elrablott területeinek visszaszerzése érdekében, ha kell életemet is feláldozom. Vezéreimnek és általuk kinevezett elöljáróimnak parancsait a*

„Én, XY, a Héjjas-brigád tagja, esküszöm és fogadom, hogy a szervezet tagjai között a legnagyobb testvéri egyetértés megteremtésén fogok dolgozni minden erőmmel. Esküszöm és fogadom, hogy a Héjjas-brigád, illetve a Héjjas vezér által kinevezett fellebvalóim parancsait minden körülmények között lehetőség szerint teljesítem. Esküszöm s fogadom, hogy minden az alakulattal kapcsolatos titkokat megtartok, az alakulat tagjait, annak parancsnokait senkinek soha el nem árulom. Titoktartási kötelezettségem még az alakulat megszűnésével is érvényben marad. Esküszöm, hogy minden erőmmel arra fogok törekedni, hogy szervezetünk értékét és közmegbecsülését tehetségemmel és munkámmal előbbre segítem. Esküszöm, hogy semmiféle titkos, vagy nyílt destruktív irányú egyesület tagja nem vagyok, s nem leszek. Esküszöm és fogadom, hogy míg a Héjjas-brigád tagja vagyok, politikával és a királykérdéssel nem foglalkozom. Esküszöm, hogy a Héjjas-brigád tagjai között a legnagyobb fegyelmet meg fogom tartani és megtartatom. Fogadom, hogy sem nyílt, sem titkos ellenségeinkkel soha összeköttetésbe nem leszek. Bajtársamat semmi körülmények között, sem élve, sem sebesülve, de még meghalva sem fogom elhagyni, rajta minden körülmények között segíteni tartozom. Alávetem magam a Héjjas-brigád tagjai által választandó fegyelmi és büntető bizottság bárminemű büntetésének. Isten engem úgy segéljen!"[46]

Héjjas Iványt felesküdött emberei részéről tehát személyi kultusz övezte, a paramilitáris vezető akarata pedig számukra a törvénnyel volt egyenlő.

---

leghívebben teljesítem. Ha ezen eskümet megszegném, alávetem magam a Kettőskereszt Vérszövetség vérbíráskodás-ítéleteinek. Isten engem úgy segéljen!" Vö. ZINNER Tibor, *Adatok a szélsőjobboldali szervezetek megalakulásának körülményeihez*, Történelmi Szemle, 1979/3-4, 562–576, 568. Az eskü szövege dr. Kiss Gábor Jenő büntetőperének iratanyagában maradt meg, aki az ÉME Tiszamarosszögi Nemzetvédelmi Osztályának parancsnoka volt, amely a Kettőskereszt Vérszövetség és a Héjjas Iván parancsnoksága alatt álló Alföldi Brigádhoz tartozott. Az Ébredő Magyarok Egyesülete, az Alföldi Brigád és a KKVSz működése nyilván nehezen elhatárolható egymástól. HU-BFL-VII-5-c-198/1940.

[46] Az Alföldi Brigád esküjének szövege ugyancsak Dr. Kiss Gábor Jenő büntetőperének iratanyagában maradt fenn: HU-BFL-VII-5-c-198/1940. Idézi: ZINNER, i. m. 568–569.

Komoly titoktartási kötelezettség terhelte őket, melynek megszegése, vagy a parancsoknak való ellenszegülés esetén súlyos, akár halálbüntetéssel is számolhattak. A Héjjas-különítményt Bethlen István miniszterelnök hathatós közreműködésével 1921-ben végül oszlatták fel hivatalosan, ám a kegyetlenkedések elkövetőivel szemben érdemi felelősségre vonás nem történt, és az Alföldi Brigád a valóságban nem is szűnt meg teljes egészében létezni.[47]

Héjjas Iván és emberei egy része ezután – részben talán az Alföldön elkövetett tetteik megtorlásától való félelemtől hajtva – csatlakozott a nyugat-magyarországi felkeléshez,[48] melynek során az aktív állományú, tartalékos és leszerelt katonákból, egyetemistákból és paraszti származású fiatalokból szerveződő, Rongyos Gárda elnevezésű paramilitáris diverzáns alakulat tagjaiként kétségtelenül tevékeny szerepet vállaltak többek között a soproni népszavazás kikényszerítésében, melynek eredményeképpen Sopron, a hűség városa a mai napi Magyarországhoz, nem pedig Ausztriához tartozik.[49]

A Duna-Tisza közén zajló események tágabb politikai háttere – az Ébredő Magyarok Egyesülete 1920-as évekbeli történetéről és szerepéről a fehérterrorban

[47] A Magyar Királyi Belügyminisztérium rezervált iratai között fennmaradt egy, a titkos társaságok működését összegző, 1926-os rendőri jelentés, mely szerint az Alföldi Brigád, bár nem túl nagy intenzitással és nagyobbrészt fegyver nélkül, de még mindig működött. HU-MNL-OL-K 149-1926-6-4250 – A titkos társaságok felfedése, 1926.

[48] SUBA János, *Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920*, Rendvédelem-történeti Füzetek 2008/18, 131–142, 136.

[49] A nyugat-magyarországi felkelésről jó összefoglalót nyújt Botlik József tanulmánya. Lásd: BOTLIK József, *A nyugat-magyarországi felkelés . 1921. augusztus 28.- október 4.*, Valóság, 2007/3, 24–47, illetve 2007/4, 39–58.

Az Ébredő Magyarok Egyesülete, röviden ÉME egy volt a történelmi Magyarország összeomlásakor alakult számos, önmagát hazafiasként definiáló, nacionalista társadalmi egyesület közül, mely az 1920-as években a legbefolyásosabb ilyen szervezetek közé tartozott a Magyar Országos Véderő Egylettel (MOVE),[50] illetve az Etelközi Szövetség (EX) nevű titkos társasággal együtt, melyek tagsága és vezetősége között egyébként igen jelentős személyi átfedések figyelhetők meg.[51] E szervezetek – főként az ÉME és a MOVE, valamint az EX (fél)katonai szárnyaként működő Kettőskereszt Vérszövetség (KKV vagy KKVSz) – leszerelt és aktív katonákból álló paramilitáris, illetve sokszor önkényes módon rendvédelmi szolgálatot ellátó karhatalmi alakulatokat működtettek 1919–1922 között, és tagjaik jócskán kivették részüket a fehérterrorból is. Az ÉME alapításának pontos dátuma nem ismert, de valamikor az 1918-as év végére tehető. Alapvetően a kezdetektől fogva antiszemita, bűnbakképző, történelmi traumákból, sérelmekből táplálkozó politikai szemlélet jellemezte, mely a zsidóságot hibáztatta Magyarország megoldatlan

[50] A Magyar Országos Véderő Egylet 1918 novemberében, félkatonai-ellenforradalmi egyesületként alakult, és fokozatosan vált a Horthy-rendszer a rendszer egyik legnagyobb tömegbázisú szervezetévé, tagsága nagy részét katonatisztek adták. Egyik alapítója Gömbös Gyula későbbi miniszterelnök volt. Az 1920-as években az Ébredő Magyarok Egyesületével együtt korszak egyik meghatározó antiszemita-revizionista egyesülete, a vezetésben az 1930-as évek második felétől kezdve a nyilasok és más szélsőjobboldali pártok képviselő kerültek többségbe (pl. Bánkúti László, Baross Gábor, Endre László, Feilitzsch Berthold, stb.). 1942-től vezetősége a magyar szélsőjobboldali szervezetek összefogására mozgósított, tagjai pedig nagy arányban adták a Nyilaskeresztes Párt párthadseregét. 1944 elején 144 fiókegyesülettel rendelkezett, melyek egyenként átlagosan 200 tagot számláltak. Csaknem mindegyikhez tartoztak fiatalokat tömörítő lövészklubok. A német megszállás után belügyminiszteri rendelettel a kisebb fasiszta jellegű egyesületeket is a MOVE-be olvasztották. Az egyesület töredékesen fennmaradt iratanyaga kutatható a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában: HU-MNL-OL-P 1360.

[51] PAKSA Rudolf*, A magyar szélsőjobboldal története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 49–59.

társadalmi konfliktusaiért és az első világháborúért is.[52] Alapítói között neves közéleti személyiségeket és katonatiszteket találni, mint például Bárdossy Ernő MÁV-titkárt és újságírót, Ilosvay Gusztáv államtitkárt, Mádl J. Géza újságírót, Fodor Gyula OTI-titkárt, Sármezey Endre MÁV-igazgatót, de olyan frontról hazatért, később, a fehérterror idején atrocitásaik nyomán ismertté vált radikális jobboldali katonákat is, mint Héjjas Iván, Raád Árpád, Francia Kiss Mihály vagy Prónay Pál.[53]

A radikális jobboldali szervezet már az első világháború vége előtt igen nagy politikai aktivitást fejtett ki, és nem volt ez másként a Tanácsköztársaság 133 napja alatt sem. Az ÉME vezetősége 1919. március 21-én, egy választmányi ülésen értesült a kommunista hatalomátvételről, és ezek után – illegalitásban működve – aktívan részt vett az antibolsevista ellenforradalomban, embereket toborzott és fegyverzett fel az ellenforradalmi erők számára. A tanácskormány bukása és Magyarország román megszállása után folytatta politikai tevékenységét, és utcai plakátok elhelyezésével valóságos propagandaháborút vívott. Az egyesület tagjait ilyenkor igen gyakran zaklatták a románokkal együttműködő átmeneti magyar kormány hatóságai.[54]

Az Osztrák–Magyar Monarchia összeomlásával rengeteg volt katona és közszolgálati alkalmazott deklasszálódott, ez a társadalmi helyzet pedig jelentős tömegbázist teremtett a radikális egyesület számára. 1919-ben felmerült az ÉME politikai párttá szervezésének gondolata is, azonban az egyesület vezetése úgy döntött, hogy „minden politikától mentesen, csak társadalmi téren küzdenek tovább."[55] 1919. augusztus 14-én az ÉME küldöttségét Horthy Miklós, ekkor még a Nemzeti Hadsereg fővezéreként maga fogadta Siófokon.[56] Horthy 1919. november 16-ai Budapestre

[52] ZINNER Tibor, *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989, 13–15.
[53] ZINNER, i. m. 16.
[54] ZINNER, i. m. 32–33.
[55] ZINNER, i. m. 34.
[56] ZINNER, i. m. 35.

történő bevonulása után az ÉME a fővárosban kiterjedt antiszemita propagandát folytatott, és a zsidók jogait komolyan korlátozó törvények bevezetését követelte.[57] Lapjában, az Ébredő Magyarországban az egyesület saját 830 000 ezer fős tagságára utalt, azt a benyomást keltve, hogy a lakosság jelentős részének támogatását élvezi.[58] A tagság létszáma persze túlzó és megbízhatatlan adat, ám azt mindenképp ki kell emelnünk, hogy az egyesület ebben az időszakban valóban jelentős társadalmi bázissal rendelkezett és a háború utáni politikai helyzet egyik alakítója volt, tagjainak valós száma pedig így is százezres nagyságrendűre tehető.[59]

Az ÉME 1919. november 30-án tartotta budapesti nagygyűlését, ahol dr. Zákány Gyula alelnök a zsidókérdésről adott elő, melynek nyomán újabb antiszemita, a zsidók jogait súlyosan korlátozó intézkedések bevezetését kérvényező határozatot juttattak el az – államfői hatalmat ekkor még csak de facto gyakorló – Horthy Miklóshoz, mint a Nemzeti Hadsereg fővezéréhez.[60] A nagygyűlést több ezres tömegtüntetések követték, de mindennapossá váltak az utcai összetűzések, spontán zsidóverések is a fővárosban és vidéken egyaránt. Zinner Tibor, az egyesület monográfusa is felhívja rá a figyelmet, hogy az ÉME társadalmi bázisa ebben az időszakban meglehetősen széles és heterogén volt, a tagok

[57] PAKSA, i. m. 57–59.

[58] ZINNER, i. m. 37.

[59] A titkos és féltitkos antiszemita szervezetekről, politikai befolyásukról és már a kezdet kezdetén, 1919–1920 körül megjelenő zsidóellenes jogszabály-tervezeteikről kiváló összefoglalót nyújt korszakmonográfiájában Ungváry Krisztián is. Az antiszemita társaságok közül az Ébredő Magyarok Egyesületét, a Magyar Országos Véderő Egyletet, az Etelközi Szövetséget és a Kettőskereszt Vérszövetséget emeli ki, melyeknek alapítói és tagsága között egyébként jelentős átfedések voltak. A Kettőskereszt Vérszövetség tagjai elsősorban volt és aktív állományú katonák voltak, forrásbázisa viszont a mai napig meglehetősen szórványos és feltáratlan. Vö. UNGVÁRY Krisztián, *A Horthy-rendszer mérlege. Diszkrimináció, szociálpolitika és antiszemitizmus Magyarországon 1914–1944*, Pécs, Jelenkor Kiadó–Országos Széchenyi Könyvtár, 2012, 97–100.

[60] ZINNER, i. m. 45.

között ugyanúgy megtalálhatók voltak az első világháborút megjárt veterán katonák, mint az úri osztály hazafias eszméket valló tagjai, de a kispolgárság és a háború nyomán mérhetetlen szegénységben élő vidéki agrárproletariátus képviselői is.[61] A háborús szegénység és bizonytalanság lényegében az egész társadalmat radikalizálta, a politikai szélsőségek megjelenése és a társadalom erőszakossá válása tehát ebben az időszakban szinte törvényszerű folyamat volt.

Szmrecsányi Györgyöt, az ÉME első országos elnökét ugyanazon a napon választották meg, mint Horthy Miklós kormányzót, 1920. március 1-jén. A Horthy antiszemitizmusát nem támogató Huszár Károly miniszterelnök ugyanezen a napon mondott le, a március 15-én megalakult Simonyi-Semadam Sándor vezette kormányból pedig kimaradtak a liberális politikusok. A kormányváltást az ÉME vezetősége örömmel fogadta, a román csapatok kivonulásában pedig ugyancsak a politikai élet feletti egyre nagyobb befolyás megszerzésének lehetőségét látta. Az ÉME gyakorlatilag a stabilizálódó Horthy-rezsim afféle lojális ellenzékévé vált, az államfőség kérdésében pedig szabad királyválasztó álláspontot fogalmazott meg. 1920 tavaszán az ÉME – Eckhardt Tibor későbbi ÉME-vezető, Gömbös Gyula későbbi miniszterelnök és Prónay Pál képviseletével – már a külföldi, elsősorban osztrák és német (bajor) szélsőjobboldali pártokkal, szervezetekkel is kereste az esetleges nemzetközi antibolsevista együttműködés lehetőségét.[62]

Az ÉME más nacionalista szervezetekhez hasonlóan ebben az időben a kormány jóváhagyásával fegyveres segédrendőri alakulatokat tartott fenn egy esetleges újabb kommunista hatalomátvételi kísérlet megakadályozására. Az egyre hangosabb és egyre nagyobb társadalmi feszültségeket generáló antiszemita propaganda, az egyre több erőszakos cselekmény hatására, valamint a konszolidációs törekvések okán Rubinek Gyula földművelésügyi miniszter 1920. április 4-én javasolta az ÉME

[61] ZINNER, i. m. 53.
[62] ZINNER, i. m. 60–61.

feloszlatását.[63] A kormány azonban az instabil politikai helyzet miatt többszöri próbálkozás után sem merte feloszlatni a szervezetet.[64] Ebben az időben csal az ÉME budapesti központja körülbelül 300 000 főt tömöríthetett, és az egyesületnek volt még országszerte 98 – félig-meddig önállóan működő – fiókegylete is.[65] A trianoni békeszerződés 1920. június 4-ei aláírása érthető módon csak tovább fokozta az országban a feszültségeket, az antiszemitizmus mellett pedig az irredentizmus, a történelmi Magyar Királyság területi revíziója lett a vezető eszme, ezzel összefüggésben az ÉME számos tagja, köztük sok leszerelt vagy még akkor is aktív állományú katona – habár a monarchia és annak reguláris hadseregének felbomlása miatt az állományviszonyokat és jogosultságokat is igen nehéz volt nyomon követni – jelentős szerepet játszott a fehérterrorban. Az erőszakos atrocitások, önkényes politikai gyilkosságok mögött számos konkrét esetben felsejlik Héjjas Iván és Prónay Pál[66] különítményparancsnokok neve.[67]

---

63 A földművelésügyi miniszter ezt követően az 1920. május 13-ai minisztertanácsi ülésen is annak adott hangot, hogy főként vidéken egyre kontrolálhatatlanabb az ébredők által alkalmazott erőszak. HU-MNL-OL-K 27-1920. 05. 13/5. napirendi pont – Az Ébredő Magyarok Egyesülete magatartása elleni panasz.

64 ZINNER, i. m. 66–67.

65 ZINNER, i. m. 69.

66 Prónay Pál életrajzáról és tevékenységéről lásd Bodó Béla írt angol nyelven kismonográfiát. Lásd: BODÓ Béla, *Pál Prónay. Palamilitary Violence and Anti-Semitism in Hungary,* 1919–1921, The Carl Beck Papers in Russian and East-European Studies, No. 2101, Pittsburgh, University of Pittsburgh, 2011. Valamint lásd Gyurgyák János PhD-értekezésként megvédett monográfiáját: GYURGYÁK János, *Magyar fajvédők. Eszme- és politikatörténeti tanulmány*, PhD-értekezés, Eger, Esterházy Károly Főiskola, 2012, 170–189.

67 Serfőző Lajos is felhívja rá a figyelmet, hogy például az Erzsébetvárosi Demokrata Kör elleni merénylet mögött is jó eséllyel Prónay Pál és/vagy Héjjas Iván állhattak annak közvetett vagy közvetlen értelmi szerzőiként. Vö. SERFŐZŐ, i. m. 30–33.

1920. szeptember 19-én az egyesület újabb országos nagygyűlést tartott, melyen 25 pontos „ébredő programot" ismertettek, melyet aztán Szmrecsányi György magának Teleki Pál miniszterelnöknek is átnyújtott, hangsúlyozva az ÉME hatalmi tényező mivoltát. Ez lényegében egy kiáltvány volt az ország teljes zsidótlanítására, zsidóellenes kulturális és gazdasági követelésekkel, ám egyúttal szociálpolitikai javaslatokat is tartalmazott, és miként arra Zinner Tibor is felhívja a figyelmet, e követelések a magyar szélsőjobboldali radikalizmus egyik első szellemi és gyakorlati megnyilatkozásának tekinthetők.[68]

A kormányzat igyekezett ugyan a radikális szélsőjobboldalt valamilyen módon pacifikálni és visszafogni, ám annak széles társadalmi bázisa okán nem volt könnyű dolga. A helyzetet nehezítette továbbá, hogy az Ébredő Magyarok Egyesületével szimpatizáló személyek ekkora már beépültek a belügyminisztérium, a honvédelmi minisztérium és több korabeli fegyveres testület tagjai közé is, ezért az állami alkalmazottak között is igen jelentős volt a mozgalom támogatottsága. A feloszlatás helyett így a kormány leginkább belülről igyekezett az ÉME-t bomlasztani, vagy legalábbis konszolidálni, és különböző politikai manipulációk és alkuk révén a vezetői székekbe próbált valamivel mérsékeltebb személyeket juttatni.[69]

Az egyre véresebb és kontrolálhatatlanabb atrocitások, az ÉME-hez köthető paramilitáris csoportok, különítményesek garázdálkodásai, különösen a Club Kávéház elleni akciók[70] nyomán a kormány végül

---

68 ZINNER, i. m. 88–89.

69 ZINNER, i. m. 88.

70 A belvárosi Club Kávéházat az ÉME-hez köthető személyek többször is megtámadták, a zsidónak, hazafiatlannak kikiáltott vendégeket bántalmazták, a berendezést szétverték. Az egyik ilyen atrocitás kettős gyilkosságba torkollott, 1920. július 27-én Verebélyi Artúr bankigazgatót egy bajonettel szíven szúrták, Varsányi Géza ügyvédet pedig agyonlőtték. Vö. ZINNER, i. m., 72–73., valamint Vö. KOVÁCS Tamás, *Az ellenforradalmi rendszer politikai rendészetének genezise, 1919–1921*, Múltunk, 2009/2, 64–92, 87–91.

elérkezettnek látta az időt a határozottabb fellépésre. Feloszlatni még továbbra sem merte az egyesületet, mert úgy vélte, radikális jobboldali eszméket valló, sok esetben felfegyverzett tagok még mindig a kormány hasznára lehetnek egy esetleges baloldali hatalomátvételi kísérlet elfojtásában, ám mindenképpen korlátozni igyekezett a szervezet működését. Az 1920. november 10-ei minisztertanácsi ülésen döntöttek arról, hogy az 1918 októbere óta alakult egyesületeket vizsgálat alá vonják,[71] a gyülekezési jogot pedig erősen korlátozni fogják.[72] November 11-én a belügyminiszter felfüggesztette az ÉME budapesti központjának működését, mégpedig azzal az indoklással, hogy az egyesület saját nyomozószervet állított fel, amely hatósági jogkört bitorolt, és ezzel súlyosan veszélyeztette a fennálló államrendet. A Teleki-kormány egyre jobban féltette a világháború után konszolidálódó politikai és gazdasági külkapcsolatokat az egyre nagyobb teret nyerő szélsőjobboldaltól, ezért radikális tisztújítást követelt az ÉME-n belül. Weiss Konrád kénytelen volt lemondani alelnöki tisztéről, helyére a kormány törekvéseit inkább támogató Zákány Gyula került, egyúttal pedig megtiltották az egyetemi diákság belépését az egyesületbe, ezzel pedig tömegbázisa egyik jelentős elemétől fosztották meg.[73]

Soltra József szolgálat közben – katonaruhás egyének által – Budapesten agyonlőtt rendőr halála, mely 1920. november 10-én következett be, és amely eseményt a későbbiekben még részletesebben ismertetünk, igen jó indokot szolgáltatott a kormánynak arra is, hogy az ébredőkkel szoros átfedésben lévő tiszti különítményeket is igyekezzen fokozatosan felszámolni. Számos továbbra is működő paramilitáris egységet, például a báró Babarczy Jenő vezette hírhedt Ehmann-telepi[74]

---

71 HU-MNL-OL-K 27-1920. 11. 19/6. napirendi pont – Az Ébredő Magyarok Egyesülete ellen folyamatba tett vizsgálat eredményeinek ismertetése.

72 ZINNER, i. m. 96.

73 ZINNER, i. m. 97.

74 Az Ehmann-telep az ekkoriban még önálló településként létező Sashalom, Budapest mai XVI. kerületének egy része volt.

különítményt csak fegyveres hatósági erőszakkal, halálos áldozatok árán sikerült leszerelni. Ferdinandy Gyula belügyminiszter bejelentette, hogy tudomása van róla, hogy az ÉME a hatalom puccsszerű átvételére készült, Rubinek Gyula kereskedelemügyi miniszter pedig ezzel párhuzamosan rendeletben tiltotta el a vasúti és postai alkalmazottakat az ÉME-tagságtól, ezzel tömegbázisa egyik újabb jelentős elemétől fosztotta meg a szervezetet. A meggyilkolt rendőr ügyéből kiindulva több más, a különítményesekhez köthető gyilkosság és egyéb önkényes atrocitás kapcsán komoly vizsgálat folyt még Héjjas és Prónay, valamint a hozzájuk köthető irreguláris fegyveres csoportok ellen is, ám a kormányzóhoz és más politikusokhoz való személyes viszonyuk okán az ekkor már egyre inkább befolyásos radikális jobboldali politikusokként is funkcionáló különítményparancsnokoknak nem esett bántódásuk.[75]

Az ÉME új vezetőséggel és nagy reményekkel vágott neki az 1921-es évnek. Az egyesület életében szakadást vetített elő a Habsburg-párti legitimisták és a szabad királyválasztók vitája. IV. Károly trónra való visszatérési kísérlete kiélezte az ellentéteket. Az antanthatalmak nyilván nem engedtek volna Magyarországon egy Habsburg-restaurációt, ezért a stabilitás érdekében leginkább Horthy Miklós kormányzó hosszú távú régens államfősége tűnt a szemükben a legjobb megoldásnak. Horthy és körének hatalma az 1921. március 27-ei és október 20-ai, egyébként komolytalan királypuccsok meghiúsulása után még jobban megszilárdulni látszott. Szmrecsányi György legitimistaként exponálta magát, ezzel pedig a pozíciójával fizetett. 1921 áprilisában az ÉME úgynevezett csoportközi értekezletén Pálóczi Horváth István, az ÉME vidéki főosztályának vezetője nyilvánosan kijelentette, hogy a pártpolitika és a királykérdés az ÉME-től független kérdések, az ébredők pedig továbbra is csak társadalmi tevékenységet kívánnak folytatni a nemzet javára, pártpolitikai ügyekbe pedig lehetőleg nem ártják bele magukat.[76] Hozzá kell tennünk, Héjjas

[75] ZINNER, i. m. 106–107.
[76] ZINNER, i. m. 112.

Iván formális pozíciója az Ébredő Magyarok Egyesületén belül időről időre változott, azonban a paramilitáris vezető az 1920-as években végig a félkatonai jelleggel működő, radikális jobboldali szervezet kulcsfigurái, irányítói közé tartozott.

1921. április 14-én Bethlen István került a miniszterelnöki székbe, ezzel pedig megkezdődött a háború és a forradalmak utáni konszolidáció időszaka. Az ÉME egyesületi lapja is örömmel köszöntette az új kormányfőt. A szervezet Országos Központi Választmányából a királypuccs következményeként kivált Taszler Béla és Fangler Béla, illetve üressé vált az országos elnök pozíciója. Helyükre Hir György nemzetgyűlési képviselő, egykori különítményparancsnok és a magyar irredenta mozgalmak egyik fő szervezője, illetve Kmoskó Mihály egyetemi tanár és Budaváry László nemzetgyűlési képviselő, jobboldali radikális újságíró kerültek.[77] 1921. július 1-jével a Bethlen-kormány feloszlatta a különböző polgári nemzetvédelmi milíciákat, így elvileg az ÉME felfegyverzett nemzetvédelmi osztályait is. 1921 áprilisában az ÉME Országos Központi Intézőbizottsága is elfogadta az egyesület új alapszabályának tervezetét, melyet a belügyminiszter 87101/1921–VII. a. számú határozatával jóváhagyott.[78] Az új alapszabály ekképpen fogalmazta meg az ÉME alapeszméjét: „az egyesület célja a keresztény-nemzeti közszellem felébresztése, állandó ébrentartása és a fajiság társadalmi, kulturális és gazdasági téren. Az egyesület célját mint tisztán társadalmi alakulat mindennapi pártpolitikától mentesen kívánja elérni olyanképpen, hogy az egész keresztény társadalmat lakóhely, illetve foglalkozás szerint erős és fegyelmezett szervezetekbe csoportosítja, hogy ezáltal a keresztény, magyar faj társadalmi, kulturális és gazdasági érvényesülését, uralmát a törvényes rend keretén belül teljessé tegye és állandóan hathatósan

[77] ZINNER, i. m. 118.

[78] A korszakban az egyesületek igen szigorú kormányzati kontrol alatt működtek, alapszabályaikat és azok módosítását a belügyminiszternek kellett jóváhagynia.

biztosítsa", valamint az egyesület tagja lehetett mindenki, „kinek felmenői között zsidó fajú nincsen, és semmiféle titkos, szabadkőműves vagy destruktív társaságnak nem tagja."[79] (Az ÉME egyébként destruktívnak tekintett gyakorlatilag mindenféle liberalizmust.) Az egyesület vezetőtestületei ekkor az országos közgyűlés, az Országos Elnökség, az Országos Központi Választmány, az Országos Központi Igazgatóság és az Országos Központi Felügyelőbizottság voltak. A fő végrehajtó szerv az OKI volt, feladata pedig a határozathozatal mindazon ügyekben, amelyeket az alapszabályok a közgyűlésnek, illetve a választmánynak fenn nem tartottak. A tisztikar mellett megválasztotta az igazgatóság és a főosztályok vezetőit is. Az egyesület további központi szervei az úgynevezett főosztályok voltak, ezek közül a Propaganda és a Nemzetvédelmi Főosztályok, valamint a Sportosztály váltak politikai tevékenységük révén a későbbiekben a leghírhedtebbé.[80] A Nemzetvédelmi Főosztály hatáskörébe például a társadalmi mozgalmak ellenőrzése tartozott, különös tekintettel a felforgató és nemzetellenes törekvések figyelésére és ellensúlyozására – ebből is látszik, hogy a szervezet még ekkor sem mondott le igazán a Tanácsköztársaság bukása után és a fehérterror ideje alatt magának vindikált katonai-karhatalmi-hatósági jogkörökről.[81]

---

[79] Az alapszabály többek között fennmaradt az ÉME Magyar Nemzeti Levéltára Országos Levéltárában őrzött fondtöredékében is. HU-MNL-OL-P 2249–7. sorozat. Idézi: ZINNER, i. m. 119.

[80] ZINNER, i. m. 120., valamint az ÉME szervezeti felépítéséről lásd bővebben: CSELÉNYI Zsuzsanna, *Az Ébredő Magyarok Egyesülete (ÉME) működése 1918-1920,* Acta Academiae Paedagogicae Agriensis. Sectio Historia, 1991/20, 51–67.

[81] Többek között Kovács Tamás hívja fel rá a figyelmet, hogy az Ébredő Magyarok Egyesülete önálló hírszerző osztályt is működtetett, mely már a Horthy-korszak elején a magyar állami szervekkel, ti. a politikai rendőri és titkosszolgálatokkal is igen szoros kapcsolatban állt. Vö. KOVÁCS Tamás, i. m. 86–90.

Az ÉME továbbra is fennálló katonai jellegét erősítette az ébredők igen markáns jelenléte a nyugat-magyarországi felkelésben is.[82] 1921 őszén, a Monarchia felbomlását követően jelentős feszültségeket okozott Ausztria és Magyarország kapcsolatában Burgenland hovatartozásának kérdése. Bár a Párizs környéki békeszerződések a területet Ausztriának ítélték, a magyar kormány megtagadta e területek átadását. Az ÉME-n belül szervezkedés indult ismét Prónay Pál, Héjjas Iván, Dániel Sándor és más különítményes katonatisztek vezetésével, melyet a kormány hallgatólagosan támogatott. Bár az egykori tiszti különítményeket formálisan már feloszlatták, 1921-ben még mindig működtek az ÉME Nemzetvédelmi Főosztályának alárendelt nemzetvédelmi osztályok. Ezek lényegében a kormány által továbbra is hallgatólagosan megtűrt, irreguláris katonai-segédrendőri alakulatok voltak, melyeknek a belső rend fenntartásában jutott volna szerep, és a honvédelmi tárcától kaptak bizonyos mértékű kiképzést és anyagi támogatást is.[83] A Bethlen-kormány intenciói ellenére az ébredő milicisták tevékeny szerepet vállaltak a nyugat-magyarországi felkelésben is, a Prónay, Héjjas, Hir György és más paramilitáris vezetők által szervezett, mintegy 2000 főnyi, Rongyos Gárda névre keresztelt irreguláris katonai egység bevonult Burgenland területére. A felkelés maga 1921. augusztus 28-án kezdődött meg a mai Burgenland és Sopron környékének területén. A felek Ágfalvánál ütköztek meg, ahol Héjjas körülbelül 120 embere, az Alföldi Brigád fegyveresei keveredtek tűzharcba az osztrák csendőrökkel. A rongyosok eredményes gerillaharcot folytattak az osztrákokkal, így lehetetlenné vált, hogy Ausztria birtokába vegye a neki ítélt területet. Soprontól keletre szinte minden faluban jelen voltak a felkelők. 1921. október 4-én Prónay Pál felkelőcsapata kikiáltotta Lajtabánság de facto

[82] A nyugat-magyarországi felkelés eseményeit jól összefoglalja például Botlik József már idézett tanulmánya: BOTLIK, i. m.

[83] ZINNER, i. m. 124–126.

államot,[84] az államfői tisztséget betöltő lajtai bán pedig maga Prónay lett. Horthy Gömbös Gyula későbbi miniszterelnököt, a MOVE elnökét, aki ekkoriban ugyancsak az ÉME vezetőségi tagja is volt, küldte Nyugat-Magyarországra kormánymegbízottként az események kézben tartása céljából. A források szerint Gömbös tárgyalni, egyeztetni próbált volna Héjjas Ivánnal, a radikális gerillaparancsnok azonban leginkább a saját feje után ment, figyelmen kívül hagyva a kormányzat bármiféle akaratát.[85] Bethlen István és kormánya a nyilvánosság előtt elhatárolta magát a Burgenlandot ellenőrzésük alatt tartó fegyveresektől, akiknek egyébként körülbelül 70%-a lehetett tagja az Ébredő Magyarok Egyesületének.[86] Az 1921. október 11-ei velencei konferencián Bethlen olyan alkut tudott kötni az antanthatalmakkal, mely szerint, ha az irreguláris magyar csapatok

---

[84] Lajtabánság rövid történetéről legfrissebben lásd: TÓTH Imre, *Lajtabánság. Felkelőállam a nyugati végeken*, Rubicon, 2020/4, 8–17.

[85] Érdekes és ellentmondásos tény, hogy bár a Kettőskereszt Vérszövetséget Siménfalvy Tihamér tábornok mellett Prónay Pál és Héjjas Iván nevéhez szokás kötni, és a köztudatban róla elterjedt információk szerint tagjai a nyugat-magyarországi felkelésben is aktívan részt vettek, a Nyugat-Magyarországon tevékenykedő irreguláris alakulatok pacifikálására, vagy legalábbis tevékenységük kormányzati kontrol alá vonására a térségbe küldött Gömbös Gyula hátrahagyott egy Bethlen István miniszterelnöknek címzett, 1921. szeptember 30-ai keltezésű levelet. Gömbös ebben arra kéri Bethlent, hogy ha lehetséges, bocsássa a rendelkezésére a „KKV-szervezet", tehát valószínűleg a Kettőskereszt Vérszövetség 500 jól képzett, géppuskákkal felszerelt emberét, mert nem tud szót érteni és megegyezésre jutni Héjjassal. Ebből a forrásból tehát az olvasható ki, hogy a KKVSz ebben az időben kormányzati irányítás alatt állt, és fegyvereseit Gömbös szándéka szerint épp azon paramilitáris vezetők ellen kellett volna bevetni, akik nem engedelmeskednek a Bethlen-kormány akaratának, és akik a szervezetről széles körben elterjedt információk szerint vele együtt ugyancsak annak vezetői közé tartoztak. Vö. *Gömbös Gyula levele Bethlen István miniszterelnöknek, melyben a KKVSz fegyvereseinek segítségét kéri Héjjas Iván ellen*, in *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924*, forráskiad KARSAI Elek–NEMES Dezső, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1959, 203–204.

[86] ZINNER, i. m. 131.

kivonulnak Burgenlandból, Sopron lakossága népszavazáson maga dönthet a város hovatartozásáról. Az 1921. december 14–16-ai soproni népszavazás – részben a városban tartózkodó, ébredő illetőségű magyar fegyveresek jelenléte miatt – Magyarország számára kedvezően alakult. A néhány hétig fennálló Lajtabánság de facto állam ezután megszűnt létezni, a magyar fegyveresek pedig kivonultak a területről.

1921 telére, IV. Károly király második sikertelen visszatérési kísérlete után – melyben ugyancsak részt vettek legitimista ÉME-tagok is – sikeresen tűnt az ÉME integrálása a bethleni konszolidáció politikai rendszerébe. Ráday Gedeont 1921 decemberében Klebelsberg Kunó váltotta a belügyminiszteri székben, akinek igen határozott elképzelései voltak a szélsőjobboldali mozgalmak visszaszorítására. Az egyesület elnöke végül az örkényi földbirtokos, a vidéki főosztály korábbi vezetője, Pálóczi Horváth István lett. A társelnöki pozíciókat gróf Széchenyi Viktor és dr. Hegedűs György, az alelnökök Bárczay Ferenc, Bernárd Ágoston, Budaváry László, Darányi Ferenc, Fáy Gyula, Sármezey Endre, Horváth Géza és Prónay Pál lettek. A vezetőségben megszűnt a szélsőségesek túlsúlya, a testület jóval heterogénebb lett, a szervezet vezetői közé kerültek például Balogh Ferenc miniszteri tanácsos, Hir György és Prőhle Vilmos nemzetgyűlési képviselők, Csilléry András és Ereky Károly volt miniszterek, Kőváry Lajos író, Héjjas Iván egykori különítményparancsnok és földbirtokos, vagy Wolff Károly, a fővárosi politikát meghatározó keresztényszocialista politikus, a főudvarnagyi bíróság elnöke. A vezetőségi tagok igen vegyes társadalmi háttere és politikai nézeteik heterogenitása is egyfajta konszolidációra utal, ugyanakkor a vidéki ÉME-vezetők között továbbra is igen sok volt a radikális, antiszemita elveket valló személy. A vezetőség összetétele ugyanakkor összességében a középrétegek dominanciáját mutatja az egyesületben.[87]

[87] ZINNER, i. m. 138–146.

Az ÉME a konszolidáció előrehaladtával egyre jobban bekapcsolódott a pártpolitikai küzdelmekbe is, és gyakorlatilag elválaszthatatlanul összekapcsolódott a szociálpolitikai követeléseit egyre hangosabban megfogalmazó keresztényszocialista mozgalommal.[88] A konszolidáció zálogaként Bethlen István miniszterelnök törekvései és tárgyalásai nyomán az 1920-as választások két legsikeresebb pártja, a Nagyatádi-Szabó István vezette Országos Kisgazda- és Földműves Párt és a kormányon levő Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja 1922. február 2-án Keresztény Földmíves-, Kisgazda- és Polgári Párt néven egyesült. Az így létrejött új párt, melyet a korabeli közbeszédben csak Egységes Párt néven emlegettek, agrárpártból széles gyűjtőpárttá válva akarta folytatni konszolidációs politikáját, lehetőleg minél stabilabb parlamenti többséget szerezve az 1922-es nemzetgyűlési választásokon.

A választásokat persze immár az új, 2200/1922. ME. számú rendelet alapján tartották, amely gyakorlatilag csak Budapesten és környékén, illetve a törvényhatósági jogú városokban biztosították a titkos választójogot, a választópolgárok vidéken nyíltan szavaztak. Az Egységes Pártnak a tömegbázis biztosítása céljából szüksége volt az Ébredő Magyarok Egyesületére és a Magyar Országos Véderő Egyletre, a korszak másik emblematikus szélsőjobboldali szervezetére, a választás közeledtével pedig az ébredők politikai aktivitása is egyre nőtt. A szervezet politikai befolyását jól mutatja, hogy a nemzetgyűlés 245 mandátumából 143 helyet foglalt el abszolút többséggel az Egységes Párt mint új kormánypárt, az összesen 245 képviselőből pedig 31 egyúttal az ÉME tagja is volt. Igaz, ezek közül nem minden képviselő volt kormánypárti, hiszen az ÉME-n belül is megvoltak a mérsékelt és a radikális jobboldali szárnyak, az az ellentmondásos helyzet pedig, mely szerint a kormánypárt hol kihasználta az ÉME-t, hol kifejezetten ütköztek a kormány és az egyesület érdekei, az 1920-as évek első felében végig megmaradt. A radikális politikai

[88] ZINNER, i. m. 147.

erők a parlamenten belül mindazonáltal kisebbségben maradtak, így Bethlen és kormánya terve, hogy a konszolidációval és a lehető legnagyobb parlamenti többséggel a szélsőséges politikai irányzatokat pacifikálják, sikeresnek bizonyult.[89]

Váry Albert koronaügyész-helyettes nyomozói tevékenysége, illetve az általa hátrahagyott nyomozati jelentés mérlege

1919-ben a fegyveres csoportok által elkövetett, egyre szaporodó önkényes atrocitások hatására a Friedrich István vezette kormány úgy döntött, hogy mindazokat a személyeket, akik bármiféle politikai tevékenységet fejtettek ki a tanácsköztársaság alatt, felelősségre kell vonni.[90] A kormány a büntetőeljárások megindítását Váry Albert koronaügyész-helyettesre bízta. Rengeteg bejelentés érkezett, amelynek eredményeként az 1919 augusztusától decemberéig terjedő időszakban több ezer embert vettek őrizetbe.[91]

Az ügyész a vallomásokból, jelentésekből, beszámolókból, bírói ítéletekből készítette el *A vörös uralom áldozatai Magyarországon* című, először 1922-ben megjelenő könyvét,[92] amely a vörösterror atrocitásait, gyilkosságait igyekezett elfogulatlanul dokumentálni. Eszerint bizonyíthatóan 587 halálos áldozata volt a kommunista kormányzat működésének. Horthy Miklós fővezér 1919. november 16-ai budapesti bevonulása után különböző katonai alakulatok avatkoztak bele Váry Albert munkájába. Főként az Ostenburg-Moravek Gyula, Héjjas Iván és a Prónay Pál vezette különítmények léptek fel jogtalanul polgári – főleg

---

89 ZINNER, i. m. 159.

90 ROMSICS Ignác, *A Horthy-korszak*, Budapest, Helikon Kiadó, 2017, 347.

91 HU-BFL-VII-5-e-1949/20630 – Héjjas Iván és társai népbírósági pere – Tárgyalási jegyzőkönyvek – Váry Albert tanúvallomása, Budapest, 1947. 02. 12., 282–288.

92 VÁRY Albert, *A vörös uralom áldozatai Magyarországon*, Vác, A Váci Királyi Országos Fegyintézet Kőnyomdája, 1922.

zsidó származású – személyek ellen, és igyekeztek a nyomozati munkát is akadályozni, amennyire csak tudták.

Az fehérterror elleni tiltakozásának az lett az eredménye, hogy Váry Albert 1920. június 12-én elkészített tervezetét a minisztertanács elfogadta, s még aznap a hivatalos lapban közzé is tette. Ez kimondta, hogy minden katonai alakulat és különítmény polgári személyekkel szembeni fellépése azonnal megszüntetendő, a rendelet ellen vétő katonai személyek pedig azonnali hatállyal letartóztatandók. A rendeletet, bár eredményes volt, a jobboldal mégis gyanakvással fogadta azt. Ennek, és az ebből létrejövő folyamatos támadásoknak eredménye az lett, hogy Váryt 1920. október 26-án a Budapesti Királyi Ügyészség vezetése alól felmentették. Helyzetén Bethlen István későbbi miniszterelnök intézkedése változtatott.

Az Ébredő Magyarok Egyesülete felfegyverzett milicistái – akik egyúttal Héjjas Iván paramilitáris különítményének tagjai is voltak – 1921. augusztus 16-án, Solton meggyilkolták Léderer Adolf izraelita vallású lakost. Ez a közvéleményben igen nagy felháborodást váltott ki, a sajtó követelte a gyilkosok bíróság elé állítását. Ekkor jelentette be Bethlen a nemzetgyűlésben, hogy a solti gyilkosság tetteseinek kézre kerítésével Váry Albertet bízza meg. E mellett bejelentette azt is, hogy az 1919-ben 1920-ban és 1921-ben a Duna-Tisza közén elkövetett erőszakoskodások, verések, elhurcolások, rablások, gyilkosságok és zsidóüldözések eseményeinek kinyomozására, illetve a hasonló további események megakadályozására Váryt küldi ki jelentős rendőri és csendőrségi kísérettel megerősítve.[93]

Héjjas Iván és társai meglehetősen megkésett, 1949-es népbírósági perének iratanyagában maradt fenn gyakorlatilag az egyik legjelentősebb egykorú, 1920-as évekből származó jelentősebb dokumentum a fehérterrorral kapcsolatban folyt vizsgálatokról, ez pedig Váry Albert

[93] HU-BFL-VII-5-e-1949/20630 – uo. Váry Albert tanúvallomása, 282.

1922-es összefoglaló jelentése a Duna-Tisza közén zajlott eseményekről.[94] Az ügyész nagyjából ugyanazt írta le 1922-ben kelt jelentésében, mint amit huszonöt évvel később, 1947-ben, immár idős emberként elmondott a népbíróság előtt Héjjas Iván és társai perében. Tanúvallomása ugyanezen ügyiratban fennmaradt. E levéltári források tanúsága szerint Váry Albert valóban a Léderer Adolf sérelmére 1921. augusztus 16-án, Solton elkövetett gyilkosság kapcsán kapott megbízást a fehérterror atrocitásainak felderítésére a miniszterelnöktől. Váry ekkoriban a Budapesti Királyi Ügyészség elnökeként dolgozott, és a vörösterror elkövetői utáni – jórészt elfogulatlan – nyomozásai fényében a kormány joggal várta tőle a fehérterror súlyos visszaéléseinek eredményes felderítését is.[95] Katonák, vagy legalábbis annak látszó, katonai egyenruhába öltözött személyek Budapesten is hurcoltak el civileket, ezért a budapesti ügyészség beavatkozása is egyre indokoltabbnak tűnt, noha a fővárosban a katonai hatóságok a legtöbb elhurcolt embert később szabadon bocsátották.[96] A kormány a katonai hatóságok polgári személyekkel szembeni intézkedési jogkörét végül egyértelműen megszüntette,[97] Váry Albert mellé pedig dr. Kovács Péter ügyészt osztották be a Duna-Tisza közén elkövetett gyilkosságok kinyomozására, illetve a Belügyminisztérium – ekkoriban a Magyar Királyi Államrendőrségtől függetlenül, országos hatáskörű központi bűnügyi rendőrségként működő – nyomozó osztálya számos detektívet bocsátott az ügyészek rendelkezésére.[98]

Váry 1921. augusztus 29-én jelent meg jelentős rendőri és csendőri kísérettel Izsákon, a szétszóródó nyomozók azonban nemsokára

---

94 HU-BFL-VII-5-e-1949/20630 – Héjjas Iván és társai népbírósági pere – Vádlottakra vonatkozó iratok – Váry Albert koronaügyész-helyettes összefoglaló jelentése a fehérterror Duna-Tisza közén zajlott eseményeiről, Budapest, 1922. június 20.

95 HU-BFL-VII-5-e-1949/20630 – Váry Albert tanúvallomása, 283.

96 Uo. 284.

97 Uo. 284.

98 Uo. 284.

azt jelentették neki, hogy a különböző súlyos bűncselekményekkel gyanúsítható egyének jó része Nyugat-Magyarországra ment, hogy részt vegyenek a burgenlandi felkelésben. A rendőrök és a csendőrök 20–22 embert állítottak elő, akiket az ügyészek ki is hallgattak Budapesten, azonban egyikük sem volt súlyos bűncselekményekkel gyanúsítható. Váry Albert megítélése szerint Léderer Adolf solti, valamint Pánczél Zoltán, Beck Sándor és Schmiedt Árpád izsáki lakosok meggyilkolása egyszerű rablógyilkosság volt, ahol a sértettek állítólagos kommunista szimpátiája vagy zsidó származása csupán ürügy volt az aljas indokból táplálkozó, alapvetően haszonszerzési célú bűncselekmény elkövetésére.[99] 1921. október 19-én Váry megkeresést intézett a nyugat-magyarországi főkormánybiztoshoz, gróf Sigray Antalhoz, hogy az oda menekült 50-60, gyilkosságokkal alaposan gyanúsítható személyt adja ki az ügyészség részére. Noha Váry Albert választ a főkormánybiztostól nem kapott, az alábbi személyek ellen büntetőeljárást indított és elfogatóparancsot bocsátott ki: Francia Kiss Mihály, Danics Mihály, Tóth Ambrus, Nagy Mihály, Bán Sándor, Kállai Gábor, Schmidt Rezső, Korom József, Danics Aladár, Király Gábor, Pataki Nándor, Juhász István, Papp Kálmán, Kenei József, Kállai Gyula, Papp Sándor, Rád Árpád, Korb Géza, Tasi Gergely, Makai Antal, Baski Lajos.[100] Az ügyész különösen Rád / Raád Árpád főhadnagy neve kapcsán tudta összekapcsolni a Duna-Tisza közén elkövetett gyilkosságokat az Ébredő Magyarok Egyesületének működésével.[101]

Váry Albert nyomozása során elsősorban az izsáki, a lajosmizsei és a solti gyilkosságokra helyezte a hangsúlyt, ugyanis meg volt róla győződve, hogy ezekben az ügyekben kevésbé állt fenn a politikai indíttatás, mint az anyagi haszonszerzés motivációja.[102] Az ügyész azonban

99 Uo. 285.
100 Uo. 285.
101 Uo. 286.
102 Uo. 287.

a megkezdett letartóztatásokat, helyszíni kihallgatásokat nem folytathatta sokáig, hiszen Horthy Miklós kormányzó 1921. november 3-ai amnesztiarendelete[103] gyakorlatilag semmissé, de legalábbis szimbolikussá tette a munkáját. A nyomozás lezárása után elhatározta, hogy a vörös uralom áldozatai névsorának közzététele után a fehérterror áldozatainak névsorát is összegyűjti, ám munkáját nem tudta eredményesen befejezni.[104] Noha Francia Kiss Mihályt, Danics Mihályt és társaikat megkísérelte egyszerű, az amnesztiarendelet hatálya alá nem eső köztörvényes bűncselekményekért is letartóztatni, feletteseitől azt az utasítást kapta, hogy letartóztatásukat tartsa függőben.[105]

Végül az ügyek kivizsgálásának befejezésére dr. Kovács Péter, a Váry Albert mellé korábban kirendelt ügyész kapott megbízást, aki – mivel értelmezése szerint a Kecskemét környékén a Héjjas-brigád tagjaiként karhatalmi szolgálatot teljesített fegyveresek jogi értelemben katonáknak számítottak – az ügyet áttette a katonai hatóságokhoz.[106] A nyomozást a

---

[103] Horthy Miklós kormányzó 1921. december 25-én kelt rendeltében országos amnesztiában részesített mind a szélsőbal-, mind a szélsőjobboldali atrocitások elkövetőit. Az 1920. december 25-ei amnesztiarendelet kegyelmet hirdetett az 1918–1920 között politikai bűnökért elítéltek számára. A rendelet fontos kitétele volt, hogy a felbujtókra és vezetőkre, illetve a súlyos börtönbüntetésre ítélt személyekre nem vonatkozott. Azok kaphattak kegyelmet, akiket az 1918. október 31. és 1919. március 21. között elkövetett bűncselekményeik miatt öt évre ítéltek, illetve azok, akiket a gyorsított bűnvádi eljárás keretében tíz évet meg nem haladó szabadságvesztést kaptak, feltéve, ha a személy egyénisége és gondolkodásmódja távol állt a bolsevizmustól. Emellett az ellenforradalomban részt vevőkre is vonatkozott, akik olyan bűncselekményt követtek el, ami a Tanácsköztársaság elleni „közelkeseredésből vagy menthető felháborodásból fakadt." Vö. CSONKA Laura, *Nemzetközi és hazai fellépés a népbiztosok megkegyelmezése érdekében*, Archívnet, 2015/3.
https://archivnet.hu/politika/nemzetkozi_es_hazai_fellepes_a_nepbiztosok_megkegyelmezese_erdekeben.html

[104] HU-BFL-VII-5-e-1949/20630 – uo. Váry Albert tanúvallomása, 287.

[105] Uo. 287.

[106] Uo. 288.

legtöbb esetben – feltehetőleg a legmagasabb kormányzati körök támogatásával – a katonai hatóságok, amelyek korábban sem mutattak túl nagy együttműködést Váry Alberttel, aki számos ügyben megkereste őket,[107] megszüntették.[108]

A gyilkosságokkal alaposan gyanúsítható, karhatalmi szolgálatot ellátó katonák kihallgatásaik alkalmával pedig mindössze egyetlen esetben említették meg parancsnokuk, Héjjas Iván főhadnagy nevét.[109] 1922 júniusában az izsáki gyilkosság vádlottjai hadbíróság elé álltak, a tárgyaláson pedig Zbona János és Danics Mihály elismerték, hogy Héjjas Ivántól kaptak szóbeli parancsot Pánczél Zoltán, Beck Sándor és Schmiedt Árpád izsáki lakosok meggyilkolásásra, mert mint ismeretes, a három férfi állítólag másfélmillió koronát ajánlottak fel a román hadseregnek, hogy a megszállást három héttel meghosszabbítsák. Az esetet Gellért Ádám ismeretterjesztő, mégis tudományos alapossággal vizsgálódó cikkében feldolgozta,[110] így mi itt és most csak rövid összefoglalására hagyatkozunk. Héjjast az ügyben mindössze tanúként hallgatták ki, a tárgyalásról beszámoló újságcikkek alapján pedig a különítményparancsnok maga így vallott az esetről: „utasítottam Danicsot és Zbonát, hogy ezt a három zsidót ki kell végezni, mert az ország érdekeire nézve kártékony hatással

---

107 HU-BFL-VII-5-e-1949/20630 – Váry Albert összefoglaló jelentése.

108 A csendőri ügyészség felmentő határozata a Héjjas-különítmény gyilkos tagjai ügyében, Budapest, 1923. november 27., in *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945, I. kötet. Az ellenforradalom hatalomra jutása és rémuralma Magyarországon 1919–1921*, kiad. KARSAI Elek, KUBITSCH Imre, NEMES Dezső, PAMLÉNYI Ervin, Budapest, Szikra Kiadó, 1956, 225–228.

109 Danics Mihály és Zbona János Váry Albert 1947-es tanúvallomása szerint 1921-es kihallgatásuk során mindössze egyszer említették Héjjas Iván nevét, akkor azonban azt mondták, Héjjas adta a parancsot a gyilkosságokra. HU-BFL-VII-5-e-1949/20630 – Váry Albert tanúvallomása, 287–288.

110 Lásd: GELLÉRT Ádám, *Egy antiszemita hármas rablógyilkosságtól a kegyelemig*, Index.hu, 2018. október 26.
https://index.hu/techtud/tortenelem/2018/10/26/mit_kezdjunk_hejjas_ivannal_100_ev_utan/ Letöltés ideje: 2021. november 13.

voltak". A sajtó, főként az ellenzéki sajtó hevesen reagált a különítményparancsnok beismerésére, Kádár Lehel, a korszak ismert radikális jobboldali újságírója, Héjjas barátja azonban még tovább borzolta a kedélyeket, mert az Ébredő Magyarok Egyesületének lapjában, a Szózatban egy Héjjassal folytatott állítólagos magánbeszélgetéséből hosszabban idézett. Eszerint Héjjas ezt mondta Kádárnak:

„Az a vallomás, melyet olvastam az újságokban, nem volt teljes vallomásom. Én más és keményebb dolgokat is mondtam, különben majd egyszer a nyilvánosság elé viszem. Amit tettem, okkal tettem. Vállalom érte az Isten és lelkiismeretim előtt a felelősséget. A parancsot, hogy ezeket az embereket ki kell végezni, én adtam. Nem ez volt az utolsó ilyen parancs, de minden ilyen parancsomnak mélységes, komoly indoka volt."[111]

Ezt követően Héjjas Iván maga is reagált, és eljuttatta sajtónyilatkozatát a Nemzeti Sajtótudósító Irodának, mely teljes terjedelmében így szólt:

„A mai postával megkaptam, s magyar királyi csendőrség felügyelőjének ügyészétől Schmitz Rudolf dr. ezredes-hadbíró úttól azt a határozatot, amely közli velem, hogy a Zbonának kiadott parancs miatt ellenem folyamatba tett eljárás „a terheltnek közkegyelemben történt részesítése folytán abbahagyatott." Miután a napilapok meglepetésszerűen közlik ezt a nekem mindenesetre váratlan határozatot, amilyet a bűnper mai tárgyalásán a tárgyalásvezető felolvasott, és ezzel nyilvánosságra hozott, erkölcsi integritásom teljes birtokában a közvélemény helyes tájékoztatására kijelentem, hogy ellenem semmiféle bűnvádi eljárás folyamatban nem volt. Engem a bűnperben csak mint tanút hallgattak ki. Jegyzőkönyvi vallomásom tegnap óta köztudomású. Ami a nekem ajándékozott közkegyelmet illeti, arra én rá nem szorulok, ezt a leghatározottabban visszautasítom. Minden cselekedetemért vállalom a legteljesebb felelősséget. Ha valaki úgy véli, hogy bármilyen tekintetben bűnös vagyok, tessék engem

[111] Idézi: GELLÉRT, i. m.; KÁDÁR Lehel, *Héjjas Iván*, Szózat, 1922. július 9., 1. Lásd még: [ISMERETLEN SZERZŐ], *Héjjas Iván nyilatkozatai*, Világ, 1922. július 9., 3.

bíróság elé állítani és teljes szigorral felelősségre vonni. Kegyelmet azonban senkitől nem kérek, senkitől nem várok."[112]

Héjjas persze pontosan tudta, hogy a kormányzó amnesztiarendeletének köszönhetően aligha valószínű, hogy büntetőeljárás indulna ellene bármilyen korábbi cselekedetéért. Héjjas Iván é érdemi felelősségre vonása tehát a végén ebben az ügyben is elmaradt, Danics Mihály, Zbona Zánost és különítményes társaikat pedig felmentették a gyilkosság vádja alól, és csak rablásban bűntettében találták őket bűnösnek.[113] Győrffy László őrnagy-hadbíró, az ítélkező katonai törvényszék tanácselnöke jelentős enyhítő körülményként vette figyelembe a cselekmény elkövetésének idején fennálló rendkívüli, polgárháborús helyzetet, és úgy érvelt, hogy bár a vádlottak törvényellenes parancsot kaptak, de úgy vélték, parancsmegtagadás esetén őket is agyonlőhetik. A hadbíróság végül úgy döntött, hogy ha Héjjas Iván közkegyelmet kapott, akkor annak lehetőleg a parancsnoksága alá tartozó katonákra is vonatkoznia kell. A Legfelsőbb Honvédtörvényszék végül mindössze Zbona Jánost ítélte hétévi börtönbüntetésre, azonban 1926-ban a kormányzó helyt adott kegyelmi kérvényének, és ő is szabad emberként távozhatott.[114]

Az izsáki ügy utóéletéhez tartozik, hogy Kádár Lehel Héjjas Iványt mentegető cikke miatt a szélsőjobboldali újságíróval szemben is büntetőeljárás indult bűntett feldicsérése vétség vádjával, a vádhatóság ugyanis abból indult ki, hogy bár Héjjas Iván amnesztiát kapott, ez csak az elkövetők büntethetőségét szünteti meg, a bűncselekmény attól még jogi értelemben is megtörtént. Kádár Lehel a tárgyaláson azzal érvelt, hogy

---

112 [*Ismeretlen szerző*], *Az ügyész halálbüntetést kér az izsáki per vádlottjaira*, Magyar Nemzeti Újság, 1922. július 8., 6. Idézi: GELLÉRT, i. m

113 ZINNER, i. m. 174.

114 GELLÉRT, i. m.

Héjjas nem a maga elhatározásából, hanem felsőbb parancsra cselekedett. A Gellért Ádám által idézett érvelést érdemes nekünk is idéznünk:

„Elképzelhetetlen az, hogy a maga elhatározásából vállalta volna azt a szerepet, amelyet betöltött. [...] Senki sem képzelheti el, hogy akadjon egy fiatalember, egy 26 éves főhadnagy, aki a maga fejétől mert volna olyan parancsokat kiadni, amilyeneket kiadott, és olyan dolgokat végre is hajtani. Héjjas Iván egy katonai alakulatnak volt a tagja, és utasításra cselekedett. […] Tudom azt, hogy Héjjas Iván olyan szélesköru meghatalmazást kapott, amilyen senki magyarnak nem volt, de nem is lehetett. Fölhatalmazása volt arra, hogy szó nélkül, minden felelősség nélkül, bárkit főbe lövethet vagy fölakasztathat. Tisztán személyes elbírálására volt ez bízva Héjjasnak."[115]

Kádár Lehel itt minden valószínűség szerint arra célzott, hogy Héjjasnak magának Horthy Miklós kormányzótól, az izsáki gyilkosságok elkövetésének idején a Nemzeti Hadsereg fővezérétől lehetett felhatalmazása a statáriális bíráskodás álcája alatt elkövetett emberölésekre. Kádárt Ulain Ferenc, a korszak ismert radikális jobboldali aktivistája és politikusa védte a tárgyaláson, és amint Kádár arra kezdett célozgatni, hogy Héjjas a legmagasabb helyről kapta a felhatalmazást, szünetet kért a bíróságtól. Hogy vádlott és védence között milyen párbeszéd zajlott le, soha nem tudjuk meg, ám valószínű, hogy Ulain figyelmeztette Kádárt, hogy az államfőt lehetőleg hagyja ki a vádaskodásból. A szünet után Kádár bejelentette, hogy eláll állításai bizonyításától, Ulain pedig védőbeszédében azzal az érveléssel kérte Kádár Lehel felmentését, hogy ugyan, mi veszélyt jelentene az ő cikke a társadalomra, ha Héjjas Iván cselekedeit olyan emberek is „feldicsérték", mint Horthy kormányzó, aki egyébként látogatóban is járt a Héjjas családnál, Héjjas Ivánnak pedig egészen bizalmas kapcsolata van az államfővel. Kádár Lehelt a bíróság végül 500 ezer korona

[115] Idézi: GELLÉRT, i. m.

pénzbüntetésre ítélte, az indoklásban ugyanakkor megállapították, hogy Héjjas Iván parancsára Zbona János és társai valóban gyilkosságokat követtek el.[116]

Bár különítményét erre az időszakra már elvileg lefegyverezték, Héjjas 1922 nyarán heves sajtóvitát kezdeményezett, és lényegében kikérte magának, hogy az ellenforradalom idején elkövetett cselekményeiért amnesztiában részesítették. Kijelentette továbbá, hogy bár meghajlik a kormány akarata előtt, még nem adta ki az utolsó parancsot, és „ha a magyar ég bármely táján villámlik", akkor Budapest számára ő lesz az „istennyila".[117] Bethlen miniszterelnök közbenjárására ekkor, 1922. július 20-án – mivel lényegében egy második nyugat-magyarországi felkelést próbált meg szervezni, és ehhez toborzott embereket[118] – egy rövid időre őrizetbe vette a rendőrség, azonban nemsokára ki is engedték.[119]

Somogyi Béla és Bacsó Béla szociáldemokrata újságírók meggyilkolása

A közkeletűen fehérterrornak nevezett magyarországi paramilitáris erőszakhullám egyik fontos, a történettudományi szakirodalom[120] által mára részletesen feldolgozott esemény volt Somogyi Béla és Bacsó Béla szociáldemokrata újságírók 1920. február 17-ei meggyilkolása. Tanulmányunk az esemény eddig feltárt történetéhez sok mindent hozzátenni ugyan nem tud, de ha és amennyiben a radikális jobboldali

---

116 Uo.

117 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Héjjas Iván ügye a nemzetgyűlésben*, Népszava, 1922. július 15. Idézi: ROMSICS Ignác, *Bethlen István*, Budapest, Helikon Kiadó, 2019, 270.

118 ROMSICS, i. m. 270.

119 ZINNER, i. m. 173.

120 A Somogyi–Bacsó gyilkosságról például kismonográfiát írt az 1970-es években Gergely Ernő és Schönwald Pál. Noha a könyv erősen marxista hangvételű, adattartalmában jól használható. Lásd: GERGELY Ernő–SCHÖNWALD Pál, *A Somogyi–Bacsó-gyilkosság*, Budapest, Kossuth Kiadó, 1978. Az újabb szakirodalomban Bodó Béla is ír az esetről a fehérterrorról szóló angol nyelvű monográfiájában: BODÓ, *The White Terror*, 101–102.

milicista mozgalom töredékes történetének ismertetésére vállalkozik, úgy ezt az esetet is narratívájába kell illesztenie. Szerencsés néhány mondatot szólnunk az gyilkosságról már csak azért is, mert az ügyben szinte értelemszerűen a különítményes tisztek vezetése alatt álló titkos katonai szervezet, a Kettőskereszt Vérszövetség, illetve könyvünk (anti)hőse, Héjjas Iván főhadnagy érintettsége is felmerült.

Somogyi Béla, a Népszava szerkesztője 1919–1920-ban számos tényfeltáró cikket tett közzé a jobboldali katonai különítmények által elkövetett gyilkosságokról és egyéb súlyos bűncselekményekről, ezzel pedig értelemszerűen magára vonta a Nemzeti Hadsereg tisztjeinek haragját. Többek között Drozdy Győző ellenzéki kisgazda képviselő, a korszak nagy tanúja, Somogyi jó barátja is megemlékezik róla emlékirataiban, hogy Somogyi Béla a halála előtt elmesélte neki, hogy a Népszava szerkesztőségében a Nemzeti Hadsereg részéről személyesen felkereste őt Héjjas Iván főhadnagy és testvére, Aurél. A katonák gyakorlatilag nyíltan megfenyegették, hogy fejezze be a különítmények cselekedeteinek feltárását, mert ennek következményei lesznek.[121] Somogyi Béla ebben az időben a fenyegetések hatására már fegyvert tartott magánál, és felmerült benne az is, hogy családjával külföldre költözik, de újságírói tevékenységével mégsem hagyott fel.[122]

Cselekedeteinek persze meg is lettek a következményei, hiszen a katonák figyelmeztetése nem bizonyult üres fenyegetésnek. 1920. február 17-én az esti órákban Somogyi és fiatalabb újságíró kollégája, Bacsó Béla kilépett az utcára a Népszava Conti utcai (ma: Tolnai Lajos utca) szerkesztőségéből, amikor két katonatiszti egyenruhát viselő férfi közrefogta őket, és egy közel parkoló, hat üléses gépkocsiba tuszkolták a két újságírót. Az akciót, mint később egyértelműen kiderült, Kovarcz Emil főhadnagy, Ostenburg-Morawek Gyula különítményének tisztje vezette, illetve részt vett benne Megay László alhadnagy, Soltész István főhadnagy

[121] DROZDY, i. m., 171–177.
[122] Uo.

és Lehrer Árpád tengerész zászlós. Prónay Pál alezredes emlékiratában ugyancsak megemlékezik az esetről, és azt írja, hogy az eseménynek szemtanúja volt egy utcai cukorkaárus is, akit a különítményes tisztek szintén a gépkocsiba tuszkoltak, hogy ne maradjon szemtanú.[123] A katonák a gépkocsival a Teréz körúton, majd a Váci úton észak felé hajtottak. A Káposztásmegyer területén található vámsorompónál nem álltak meg, hanem áttörték azt. Még az őrség is a sorompón áthajtó autó után lőtt, azonban csak a sárvédőt találták el. Somogyi Bélát és Bacsó Bélát a tisztek feltehetőleg a Duna-parton lőtték agyon, majd holttestüket összekötözve, zsebüket kővel kitömve, a tetemek arcát – felismerhetőségüket megnehezítendő – összezúzva a Dunába dobták.[124] A cukorkaárust, aki a két újságíró elhurcolásának szemtanúja volt, Prónay visszaemlékezése szerint bajonettel oldalba szúrták, ám nem halt meg, csak halottnak tettette magát, és elmenekült a helyszínről, de soha nem mert tanúvallomást tenni az ügyben.[125]

Somogyi Béla holttestét a közeli Fővárosi Vízművek őre találta meg másnap reggel a Duna-parton, Bacsó Béla holttestét pedig egy nappal később, 1920. február 19-én fogták ki a Dunából, a zsebében lévő iratok alapján pedig egyértelműen azonosítható volt.[126] A brutális kettős gyilkosság hatalmas felháborodást váltott ki, és látszólag kiterjedt nyomozás vette kezdetét. Többek között maga Huszár Károly miniszterelnök tette a következő nyilatkozatot:

„Sem a kormány, sem a Nemzeti Hadsereg, sem a fővezér, sem a Nemzetgyűlés nem tűri, hogy ebben az országban titkos társaságok szerveződjenek felelőtlen elemekből, akik Budapesten és a vidéken garázdálkodnak, és minden jogbiztonság, minden állami

[123] PRÓNAY, i. m. 170–175.
[124] Uo.
[125] Uo.
[126] GERGELY–SCHÖNWALD, i. m. 13–34.

rend és minden törvény ellenére ennek az országnak jó hírnevét, becsületét a külföld előtt bemocskolják."[127]

Mindezzel együtt jobboldali katonatiszti körök a háttérben mindent megtettek, hogy minél jobban összekuszálják az ügyet, és fedezni próbálják az Ostenburg-különítmény tisztjeit – erről többek között ugyancsak maga Prónay Pál alezredes vall visszaemlékezéseiben.[128]

Az ügy fontos momentuma, hogy bizonyos források alapján Horthy Miklós fővezér, akit két héttel az események után választott kormányzóvá a nemzetgyűlés, közvetett felelőssége is felmerült benne. Többek között ismételten Prónay az, aki emlékirataiban beszámol róla, hogy a gyilkosság felfedezése utána Horthy azonnal magához kérette a Gellért Szállóba, és kifejezetten aggódott, hogy a Nemzeti Hadsereghez kötődő súlyos atrocitás káros hatással lesz az ő majdani államfővé választására, Prónay ugyanakkor neki, illetve Magasházy Lászlónak, Horthy szárnysegédjének is azzal válaszolt, hogy korábban a fővezér és szárnysegédje maguk tettek utalást a Népszava fehérterrorról tudósító szerkesztőjének likvidálására, a gyilkosságot elkövető katonák tehát lényegében a fővezér és a hadsereg felső vezetésének óhaját teljesítették.[129] Prónay persze a rá jellemző, kegyetlen szenvtelenséggel és kárörvendő gúnnyal ír az általa hazaárulónak tartott két szociáldemokrata újságíró meggyilkolásának körülményeiről (az ő szavajárásával: *elgajdeszolásukról*), de pozíciójából kifolyólag memoárjának adhatunk némi hitelt. Nem tudhatjuk, a politikai gyilkosságban mennyire mélyen volt érintve Héjjas Iván főhadnagy, a cselekményt formálisan nem az ő parancsnoksága alá tartozó katonák követték el, azonban Drozdy Győző fentebb idézett visszaemlékezése, illetve az a tény, hogy a különböző különítmények,

[127] Huszár Károly beszédét lásd többek között: *A XX. század magyar beszédei, szerk. Vajda Barnabás, Budapest,* Agave Kiadó, 2007, 92–94.
[128] PRÓNAY, i. m. 172–173.
[129] Uo.

irreguláris katonai alakulatok között igen nagy volt az átjárás, Héjjast pedig szinte minden paramilitáris alakulat részéről nagy tisztelet övezte, arra enged következtetni, hogy neki is köze lehetett a dologhoz.

A nyomozást a gyilkossági ügyben dr. Nagy Károly detektívfőnök vezette, a rendőrség pedig be is azonosította a gyilkossághoz használt, A/III-36. azonosítószámú katonai gépkocsit, majd miután megállapítást nyert, hogy a gyanúsítottak tényleges állományú katonák, az ügyet a rendőrség kénytelen volt a katonai igazságszolgáltatási szervek hatáskörébe utalni. Kovarcz Emil főhadnagy és Megay László alhadnagy ellen meg is indult a katonai büntetőeljárás, le is tartóztatták őket, később azonban szabadlábra kerültek, és Horthy Miklós immár kormányzóként 1921-es amnesztiarendeletével többek között nem csak nekik, hanem számos más, súlyos bűncselekményeket elkövető katonának megkegyelmezett, melynek nyomán az ellenük folyó büntetőeljárásokat megszüntették.[130]

A Somogyi–Bacsó-gyilkosság utóéletéhez tartozik, hogy a szociáldemokrata sajtó még 1923-ban is újra és újra megszellőztette az ügyet és a hadsereg felelősségét, melynek nyomán Beniczky Ödön, a Huszár-kormány volt belügyminisztere 1925. május 31-én végül Az Újság című napilap hasábjain nyilvánosságra hozta a korábban a katonai ügyészség elé terjeszteni kívánt vallomását. E vallomásból – Beniczky egykori belügyminiszterként igen sokat tudott, így vallomása hiteles forrásnak tekinthető – ugyancsak kiderül Horthy Miklós, akkor még a Nemzeti Hadsereg fővezérének közvetett felelőssége a különítményes tisztek által elkövetett gyilkosságban, hiszen Horthy tisztjei társaságában valóban utalt arra, hogy a fehérterror cselekményeit feltáró baloldali újságírókat, elsősorban Somogyi Bélát meg kellene gyilkolni. Továbbá éppen a volt belügyminiszter volt az a személy is, aki a Kettőskereszt

[130] HOLLÓS Ervin–LAJTOS Vera, *Horthy Miklkós, a fehérek vezére*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1985, 237-245.

Vérszövetség érintettségét is egyértelműen leírta.[131] Beniczkyt ugyanis a nyomozás során még belügyminiszterként felkereste Ostenburg-Morawek Gyula különítményparancsnok, és elismerte, hogy valóban az ő alárendeltségébe tisztek rabolták el a két újságírót, azonban neki személy szerint semmi köze nincs a gyilkossághoz, ugyanakkor Beniczkynek is melegen ajánlja, hogy ne fektessen túl sok energiát a nyomozásba.[132] Ostenburg ugyanis kijelentette, hogy gyakorlatilag egy korlátlan hatalmú titkos társaság áll mögötte, amely nemhogy a belügyminisztert, de még magát Ostenburgot is meggyilkoltatja, ha ez szükségessé válik. Beniczky vallomásában ezt az Ostenburg-Morawek Gyula által említett titkos szervezetet a Szegeden, 1919-ben megalakult Kettőskereszt Vérszövetséggel azonosítja, melynek befolyásos paramiltáris vezetőként Ostenburg is valószínűleg az egyik vezetőségi tagja volt.[133] Beniczky Ödön sajtóban közzétett vallomásából az az érdekes momentum is kiderül, hogy a Somogyi–Bacsó-gyilkosságban érintett katonák közül kettő, Lehrer Árpád tengerész zászlós és egy bizonyos Szakács Árpád főhadnagy, aki kifosztotta Somogyi Béla holttestét, időközben öngyilkosok lettek.[134]

Beniczky Ödön a kormányzót és a hadsereget kompromittáló vallomása nem maradt büntetlenül, ugyanis KAz Újság azt közlő lapszámát a hatóságok hamarosan lefoglalták, Beniczky ellen pedig büntetőeljárás indult kormányzósértés, valamint hivatali titoktartás megsértése és tiltott közlés miatt. [135] Beniczkyt emiatt a Budapesti Királyi Ítélőtábla végül háromévi fogházbüntetésre ítélte, amit a Magyar Királyi Kúria húszhavi fogházbüntetésre és 13 millió korona pénzbüntetésre változtatott. A húszhavi fogházbüntetést a volt belügyminiszter – akit úgy

[131] Beniczky belügyminiszter vallomása a Horthyval való tárgyalásáról, a tiszti csapatok vérengzéséről, és a Somogyi-Bacsó gyilkosságról, in *Magyar pokol*, 92–113.
[132] Uo. 102–103.
[133] Uo. 102.
[134] Uo. 111.
[135] GERGELY–SCHÖNWALD, i. m. 129–153.

tűnik, nem hagyott nyugodni a lelkiismerete, nyilvánosságra hozott vallomásában pedig meglehetősen kínos helyzetbe hozott számos magas beosztású politikust és katonatisztet, többek között magát a kormányzót is – végül a Markó utcai fogházban töltötte le.[136] Beniczky egyébként, aki úgy tűnik, mélyen csalódott abban a politikai rendszerben, melynek kormánytagként a kiépülésében egy ideig maga is részt vett, 1931 januárjában önkezével vetett véget életének.[137]

Ami Kovarcz Emil főhadnagy, a gyilkosság fő kivitelezőjének utóéletét illeti, 1922 és 1931 között a csendőrség kötelékében teljesített szolgálatot, majd honvéd őrnagyi rendfokozatban a Ludovika Akadémia tanára lett.[138] 1938-ban nyugállományba vonult, és számos egykori különítményes tiszthez hasonlóan a radikális jobboldal politikusaként folytatta pályáját, a Szálasi Ferenc vezette Nyilaskeresztes Párt egyik vezetője lett, és 1938 és 1941 között a párt országgyűlési képviselője is volt. Kovarcz többek között a nyilaskeresztes mozgalom titkos társaság módjára működő, az akár erőszakos hatalomátvételt előkészítő, fegyveres csoportjait vezette,[139] ennek következtében pedig 1940-ben egy, a Dohány utcai zsingaóga ellen elkövetett merényletben való részvétel miatt büntetőeljárás indult ellene, végül ötévi szabadságvesztésre ítélték, de a felelősségre vonás elől Németországba szökött. Innét csak 1944 márciusában, Magyarország német megszállása után tért haza, majd az 1944. októberi nyilas puccs egyik fő szervezője, Szálasi Ferenc németbarát kormányában pedig a nemzet mozgósításáért és totális harcba állításáért felelős tárcanélküli miniszter lett. A második világháború után a

---

136 Uo.

137 Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Beniczky Ödön volt belügyminiszter öngyilkos lett*, Pesti Hírlap 1931. január 21.

138 KARSAI László, *Szálasi Ferenc. Politikai életrajz*, Budapest, Balassi Kiadó, 2016, 480.

139 SIPOS Péter, *A konspiráció mítosza. Titkos szerveződések Magyarországon 1919–1944*, Beszélő, 1995/29–30, 41–43.

népbíróság végül 1946. május 2-án halálra ítélte háborús és népellenes bűncselekményekért, az ítéletet pedig még aznap végre is hajtották.[140]

Kmetty Károly tartalékos főhadnagy és társai bűncselekményei

A Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság bukása után az antanthatalmak segítségével berendezkedő kormányzat hosszú ideig csak nagy nehézségek árán tudott úrrá lenni az országban uralkodó kvázi anarchisztikus állapotokon. Noha a politikusok egy újabb baloldali hatalomátvételi kísérlettől is féltek, a rend helyreállítását ekkorra már erősen akadályozták egyes, a jobboldalhoz kötődő katonai csoportok, formálisan többnyire a Nemzeti Hadsereghez tartozó, gyakorlatilag azonban tényleges állami kontroll nélkül tevékenykedő paramilitáris alakulatok, milíciák is, amelyeknek tagjai többek között a kommunisták, vagy legalábbis annak vélt személyek elleni politikai bosszúhadjáratuk közben súlyos, köztörvényes bűncselekményeket is elkövettek.[141] Míg a Tanácsköztársaság bukását követő időszakban Horthy és kormányzata még támaszkodott ezekre az alakulatokra, addig a fővezér államfővé történő megválasztása után a kontroll nélkül működő katonai formációk tevékenysége már kifejezetten súlyos károkat okozott az élet normalizálására és az ország konszolidálására törekvő politikusoknak. Némelyik katonai alakulat tevékenysége már kifejezetten az ellen az

[140] KARSAI, i. m. 480. Kovarcz Emil népügyészségi büntetőperének iratai fennmaradtak Budapest Főváros Levéltára őrizetében: HU- BFL-XXV-2-b-4767/1946.

[141] Soltra József rendőr meggyilkolásának körülményeit Bartha Ákos alapos tanulmánya is jól összefoglalja. Vö. BARTHA Ákos, *Az utolsó csepp a pohárban. Soltra József rendőr meggyilkolása*, in *Csoportosulás, lázadás és a társadalom terrorizálása. Rendészettörténeti Tanulmányok 2.*, szerk. JÁMBOR Orsolya Ilona–TARJÁN G. Gábor, Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, 2019, 28–44.

államrend ellen irányult, amelynek helyreállítását és megvédését a működése eredetileg célozta volna.[142]

Horthy Miklós és a Nemzeti Hadsereg Budapestre történő bevonulásakor csak a fővárosban és környékén körülbelül ötven fegyveres alakulat működött, ilyenek voltak többek között az Ébredő Magyarok Egyesületének (ÉME), a korszak befolyásos radikális jobboldali társadalmi szervezetének nemzetvédelmi osztályai, az egyesület félkatonai szárnya. Gyakorlatilag állami jóváhagyással, de szinte állami kontroll nélkül működtek ezek mellett a Héjjas Iván főhadnagy, Prónay Pál alezredes vagy Ostenburg-Morawek Gyula őrnagy által vezetett tiszti különítmények. Létezett továbbá a polgári csendőrtartalék nevű karhatalmi alakulat, illetve a közvetve belügyminiszter irányítása alatt álló Állambiztonsági Megbízottak Országos Szervezete,[143] mint rendszerhű civilekből szervezett politikai elhárító szerv, akiknek feladata a kommunistagyanús egyének megfigyelése volt – tagjai polgári foglalkozásuk űzése mellett fegyvert viseltek, fegyverhasználati joguk pedig bizonyos körülmények között azonos volt a rendőrségével. Mindezen felül ideiglenes jelleggel volt saját létesítményi, üzembiztonsági rendőrsége a vasútnak és a postának

[142] Vö. ZINNER, i. m. passim.

[143] Az Állambiztonsági Megbízottak Országos Szervezete 1919 augusztusában alapított, polgári segédrendőri és titkosszolgálati szervezet volt, melynek a tanácsköztársaság bukása után elsődleges feladata a kommunista szervezkedések figyelése és az esetleges munkássztrájkok letörése volt. A belügyminisztérium irányítása alá tartozott, polgári ruhás, fegyvert viselő, segédrendőri munkájuk mellett polgári foglalkozásukat is tovább űző tagjainak jogosítványai nagyjából a rendőrség jogosítványainak feleltek meg. Az ÁBM 1922 októberében formálisan beolvadt a Nemzeti Munkavédelem szervezetébe, de egy ideig még igyekezett megőrizni önállóságát. Vö. *Jegyzőkönyv az ÁBM és a NMV együttműködésére vonatkozó megállapodásról,* 1922. október 2., in *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924*, forráskiad. KARSAI Elek–NEMES Dezső, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1959, 187–188.

(vasúti és postás karhatalom),[144] illetve a hadsereg egyetemi hallgatókból is szervezett kisegítő karhatalmi, általános rendőri feladatokat ellátó alakulatokat (egyetemi karhatalmi zászlóaljak).[145] Működött továbbá egy egészen 1921-ig egy akár polgári személyekkel szemben is rendőri jogosítványokkal rendelkező – a tiszti különítményekkel egyébként ugyancsak szoros kapcsolatban átfedésben lévő – katonai nyomozóhatóság és titkosszolgálati szerv, a Honvédelmi Minisztérium úgynevezett „T" (T = Tájékoztató) osztálya/szervezete is,[146] tehát az a furcsa helyzet állt elő, hogy a rendőrség, a csendőrség és egyéb kisegítő karhatalmi alakulatok mellett voltaképpen a hadseregnek is volt egy önálló, elsősorban politikai rendészeti tevékenységet végző rendőrsége. Ez a zavaros, rendvédelmi célú fegyveres testületekben igen gazdag, mindezért rendvédelem-történeti szempontból mindenképpen érdekes időszak és a gyenge kormányzati hatalom lehetőséget adott önjelölt civilek számára is, hogy különböző irreguláris katonai alakulatokhoz csatlakozzanak, és egyúttal hatósági jogosítványokkal ruházzák fel saját magukat.[147]

---

144 Bővebben lásd: SUBA János, *Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920*, Rendvédelem-történeti Füzetek 2008/18, 131–142.; illetve: SUBA János, *Polgárőrség szervezése 1919–1921*, Rendvédelem-történeti Füzetek, 2018/56, 131–144.

145 A többnyire radikális jobboldali egyetemi hallgatókból álló egyetemi karhatalmi zászlóaljakból alakult ki később többek között a Turul Szövetség, a Horthy-korszak legnagyobb radikális jobboldali felsőoktatási diákszervezete. Lásd: KEREPESZKI Róbert, *A Turul Szövetség 1919–1945. Egyetemi ifjúság és jobboldali radikalizmus a Horthy-korszakban*, Máriabesenyő, Attraktor Kiadó, 2012.

146 A Horthy-korszak korai, többször átszervezett katonai titkosszolgálati szervéről, a Honvédelmi Minisztérium T-osztályáról lásd bővebben: KOVÁCS Tamás, *A Honvédelmi Minisztérium „T" Szervének létrejötte és működése, avagy elhárítás és kémkedés az I. világháború végétől a bethleni konszolidációig*, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2020.

147 A Nemzeti Hadsereg tiszti különítményeiről a frissebb szakirodalomból lásd bővebben: KOVÁCS Tamás, *A Nemzeti Hadsereg és a tiszti különítmények*, in *Csoportosulás, lázadás és a társadalom terrorizálása. Rendészettörténeti Tanulmányok 2.*, szerk. JÁMBOR Orsolya Ilona–TARJÁN G. Gábor, Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, 2019, 151–172.

A komolyabb állami ellenőrzés nélkül tevékenykedő katonai alakulatok közül a leghírhedtebb csoport a budapesti, Nyugati Pályaudvarhoz közeli Britannia Szállóban berendezkedő különítmény volt, mely formálisan ugyan a Prónay Pál alezredes parancsnoksága alatt álló, I. vadászzászlóalj nyomozócsoportjaként definiálta magát, gyakorlatilag azonban más különítményekhez hasonlóan mindenféle kormányzati kontroll nélkül működött, tagjai pedig informálisan Héjjas Iványt tekintették a parancsnokuknak. Az alakulat ráadásul nem csupán jobboldali és radikális jobboldali érzelmű, az új kormányzathoz hű, úgynevezett fehér katonákból állt, hanem a könnyű zsákmányszerzés lehetőségét megsejtő bűnözők és bizonytalan egzisztenciájú személyek is egyre nagyobb számban csatlakoztak hozzá, bár többnyire valóban olyan férfiak alkották, akik katonaként harcoltak az első világháborúban.[148] A még igen gyenge kormányzat csak korlátozottan tudta ellenőrizni a nemrégiben felbomlott Monarchia hatalmas hadseregétől leszerelt katonákat tömörítő alakulatok állományviszonyait, ennek köszönhetően a Nemzeti Hadsereg számos alakulata irreguláris és/vagy paramiltiáris keretek között, a szigorú katonai fegyelmet, munkakultúrát és a meghatározott alá-fölérendeltségi viszonyokat nélkülözve működött. Ebből kifolyólag sokszor egy-egy befolyásos, a kormányzóval vagy az aktuális honvédelmi miniszterrel is jó személyes kapcsolatot ápoló különítményparancsnok, többek között Héjjas Iván, Prónay Pál, Ostenburg-Morawek Gyula, gróf Jankovich-Bésán Endre vagy Siménfalvy Tihamér szava is elégséges lehetett ahhoz, hogy az adott alakulatba beálló személy a számára a parancsnok által kiosztott, korábbi katonai szolgálatából magával hozott rendfokozattal rendelkező katonának számítson. Ekkoriban sok minden a különböző paramilitáris parancsnokok döntésén és befolyásán múlott.[149] Így volt ez még akkor is, ha utólag bizonyos súlyos bűncselekményeket elkövető, a rendőrség vagy

[148] ZINNER, i. m. 103.
[149] BARTHA, i. m. 28–44, 29.

a csendőrség által büntetőeljárás alá vont fegyveresekről a katonai hatóságok, a garázdálkodó különítményekkel korántsem teljes egészében azonos Nemzeti Hadsereg becsületét mentendő, igyekeztek megállapítani, hogy miért is nem számítanak tényleges katonai személyeknek, és büntetőügyüket így a polgári bíróságok hatáskörébe utalták. A pesti köznyelvben csak *britanniások*nak nevezett különítmény tagjai hónapokon keresztül járták a fővárost éjszakánként, a számlájukon pedig zsarolás, fosztogatás, rablás, súlyos testi sértések és politikai motivációból elkövetett gyilkosságok sorozata szerepelt.[150] Az a meglehetősen abszurd helyzet állt tehát elő, hogy egyenruhát viselő, elméletileg rendőri munkát végző katonák hatósági intézkedést színlelve követték el a legsúlyosabb bűntetteket, a rendőri és a bűnözői szerep pedig időnként szó szerint felcserélődött. A britanniás katonák által elkövetett bűntettek annyira benne éltek a fővárosi köztudatban, hogy néhány évvel később, 1924 szeptemberében jórészt egykori különítményesek anonim beszámolói alapján tényfeltáró újságcikksorozatot közölt az Esti Kurir című napilap, amelyben olyan bűncselekményekről is szó esett, amelyek miatt valószínűleg sosem indult büntetőeljárás. A lapnak félbe kellett szakítania a cikksorozatot, az érintettek ugyanis sajtópereket helyeztek kilátásba a szerkesztőséggel szemben.[151]

Az 1920as év során a Horthy Miklós kormányzóval és Teleki Pál miniszterelnökkel egyre elégedetlenebb radikális jobboldal két fronton is támadást indított a kiépülő politikai berendezkedéssel szemben. A korszak

---

[150] A britanniás tisztek köztörvényes bűncselekményeinek egy jó része, így többek között a Soltra József rendőrjárőr sérelmére elkövetett emberölés eseményei is leginkább Kmetty Károly főhadnagy büntetőperének fennmaradt iratanyagából ismerhető meg. Kmetty Károly ellen 1920-ban is folyt egy büntetőeljárás, melynek legfontosabb iratait egy későbbi, 1925-ös büntetőperének irataihoz is csatolták. HU-BFL-VII-18-d-8963/1925 – Kmetty Károly és társai büntetőpere.

[151] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Babarczyék a Britanniában. Az Esti Kurir cikksorozata – Megkezdjük a Babarczy-különítmény Britanniabeli életének és élményeinek pontos adatok alapján való közlését*, Esti Kurir, 1924. szeptember 3., 3.

legnagyobb radikális jobboldali tömegszervezete, a már sokat emlegetett Ébredő Magyarok Egyesülete különböző akciókkal (pl. lakásfoglalások, sztrájkok szervezése, illetve intenzív politikai kampány) növelte a kormányzatra gyakorolt nyomást, miközben a szorosan hozzá kötődő félkatonai egységek főként Budapesten rendezkedtek be. Ezek a fosztogató, embereket váltságdíjért elrabló, éjjelente az utcákon garázdálkodó fegyveresek jelentették a korai magyarországi szélsőjobboldali mozgalom félkatonai szárnyát, és mentalitásuk, tevékenységük, egész működésük hasonló volt az ugyanebben az időszakban Németországban és Ausztriában működő *Freikorps*[152] és *Heimwehr*[153] típusú, első világháborús veteránokból álló szabadcsapatok működéséhez. E felfegyverzett alakulatok kihasználták a háborús és polgárháborús összeomlásból éppen csak kilábalni készülő, fiatal független magyar állam kormányzatának gyengeségét, és az ekkoriban kis létszámú, gyenge professzionális állami fegyveres szervekhez képest kifejezetten ütőképes egységeknek számítottak. Arról nem is beszélve, hogy az igen zavaros jogi-társadalmi helyzetben – mint már említettük, a kérészéletű kommunista kormányzat bukása után a rend helyreállítása címén egy ideig a katonai hatóságoknak is volt intézkedési jogkörük a polgári személyekkel szemben – párhuzamos rendvédelmi apparátust építettek ki, és törvénytelen cselekményeiket a legtöbbször hatósági intézkedés látszatát keltve, annak álcája alatt követték el az állampolgárok ellen.[154] Noha a kormányzat egyre határozottabban igyekezett az önkényeskedő katonák ellen fellépni, és a hadvezetés is számos parancsot és rendeletet kiadott a

[152] A német Freikorps szabadcsapatok korabeli történetéről lásd bővebben: Nigel H. JONES, *Hitler's Heralds. The Story of the Freikorps, 1918–1923*, Dorset, Barns and Noble, 1995.

[153] Az ausztriai radikális jobboldali paramilitáris Heimwehr-mozgalom történetéről, valamint magyar kapcsolatairól lásd bővebben: KEREKES Lajos, *Olaszország, Magyarország és az osztrák Heimwehr-mozgalom*, Történelmi Szemle, 1961/2, 199–216.

[154] ZINNER, i. m. 66.

visszaélések megfékezése céljából,[155] végül a miniszterelnök 4710/1920. ME számú, 1920. június 12-én kelt rendelete egyértelműen kimondta, hogy az összes katonai alakulat (az ún. védelmi szervezeteket és különítményeket, tehát az irreguláris keretek között működő katonai egységeket is beleértve) és ezek nyomozóinak működése polgári személyekkel szemben megszüntetendő, a nyomozó alakulatokat pedig a katonai igazságügyi szervezetbe kell beolvasztani,[156] a de facto helyzet egy ideig még nem sokat változott. Nagy létszámuk, felfegyverzettségük, illetve a hadsereg főtisztjeivel való jó személyes kapcsolataik miatt a különböző különítményekkel való konfrontációt a budapesti államrendőrség állománya is lehetőleg igyekezett elkerülni. Ugyanakkor a Horthy körül csoportosuló, elsősorban gróf Bethlen István és gróf Teleki Pál nevével fémjelezhető, konzervatív jobboldal úgy vélte – a korszak számos későbbi, főként katonai körökhöz köthető, olykor képtelen puccstervén végigtekintve nem minden alap nélkül –, hogy a radikális jobboldal lassanként a Héjjas és Prónay körül szerveződő fegyveres alakulatok révén esetleg hatalomváltást akar kieszközölni.[157]

A britanniás tisztek által elkövetett bűncselekmény-sorozat egyik legeklatánsabb szereplője talán – a rendelkezésre álló források alapján – a

[155] HU-MNL-OL-K 579-572-51. A Fővezérség rendelete a katonai nyomozók működésének szabályozása tárgyában. Az idézett rendelet ugyan lehetővé teszi a katonai hatóságok polgári személyek elleni nyomozását, azonban a visszaélések esetén felelősségre vonást is kilátásba helyez. Az iratot közli: *Megfigyelés alatt. Dokumentumok a horthysta titkosrendőrség működéséről 1920 –1944*, 36–38.

[156] A m. kir. kormánynak 1920. évi 4.710. M. E. számú rendelete a katonai hatóságok és közegek, illetőleg katonai nyomozók polgári személyekkel szemben való eljárásának megszüntetéséről, illetőleg korlátozásáról, 1920. június 12., Magyarországi Rendeletek Tára, 1920, 233–235.

[157] Erre utal többek között Kauderer Ágoston őrmester Soltra József rendőr meggyilkolásának ügyében tett vallomása is. HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Marinovich Jenő budapesti rendőrfőkapitány-helyettes jelentése a Soltra József sérelmére elkövetett emberölés tárgyában folytatott nyomozás állásáról, Budapest, 1920. november 14.

számos súlyos törvénysértést elkövető Kmetty Károly főhadnagy, aki egyébként főhősünk, Héjjas Iván kecskeméti különítményének „autóparancsnokaként" szolgált, ami nagyjából azt jelentette, hogy a kecskeméti illetőségű, de Horthy bevonulása után a fővárosban is erősen jelenlevő paramilitáris vezető megbízásából civilektől gépkocsikat és benzint rekvirált az irreguláris katonai alakulat számára. Kmetty Károly és társai ellen 1920 októberétől körülbelül egy tucat ügyben folyt büntetőeljárás,[158] és joggal feltételezhető, hogy a hatóságok által feltárt eseteknél sokkal több bűncselekményt követtek el, ugyanis csupán a sértettek töredéke mert az őket többnyire fegyveresen kirabló és súlyosan bántalmazó, jelentős kormányzati támogatást élvező katonák ellen feljelentést tenni és részletes tanúvallomást jegyzőkönyvbe mondani.[159] A fiatalember már korábban, a fehérterror időszaka előtt is súlyos bűncselekményeket követett el, amennyiben lehet hinni az erről szóló forrásoknak, 1918 decemberében ugyanis agyonlőtt egy fiatal tanárt, ám valahogyan ekkor sikerült elkerülnie a büntetést.[160]

Az egyébként civilben gépészmérnök-hallgató, az első világháborúban főhadnagyként harcoló, húszas éveiben járó Kmetty Károly – aki egyébként értelmiségi családból származott, és az azonos nevű, európai hírű jogászprofesszor unokaöccse volt – az alárendeltségébe tartozó irreguláris katonákkal együtt példának okáért 1920. május 20-án elrabolták Pongrácz Lajos postatisztet, akit napokig tartottak fogva az Albrecht-laktanyában, ahol súlyosan bántalmazták, és elvették értéktárgyait.[161]

---

158 HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Kmetty Károly és társai büntetőpere.

159 ZINNER, i. m. passim.

160 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Megkezdték a Kmetty-féle atrocitásügyek budapesti tárgyalását*, Az Est, 1927. március 4., 2.

161 HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. A Budapesti Királyi Ügyészség jelentése a Kmetty Károly főhadnagy és társai által elkövetett bűncselekményekről.

Tóth István gépkocsivezetőt – közelebbről nem tisztázott okokból – ugyanez a katonai alakulat 1920. május 22-én ugyancsak az Albrecht-laktanyába hurcolta, és ott korbáccsal brutálisan megverték.[162]

Perlesz Máyástól, az Újpest Személyszállító Bt. igazgatójától Kmetty Károly ugyancsak 1920 májusában kölcsönkért egy gépkocsit, amelyet végül azonban gyakorlatilag ellopott, és egy bizonyos László Andor szegedi lakosnak 70 000 koronáért eladott. Perlesz Mátyástól a katonai különítmény továbbá tíz hordó benzint is lefoglalt, majd a katonák bevitték a Britannia Szállóba, ahol Kmetty Károly megzsarolta, hogy csak akkor engedik szabadon, ha őt a cégénél évi 50 000 koronás fizetésért névleg, tényleges munkavégzés nélkül műszaki igazgatóként alkalmazza. Ez meg is történt, Kmetty Károly különítményes katonai tevékenysége mellett névlegesen az Újpest Személyszállító Bt. műszaki igazgatója lett, ahonnét magas fizetést kapott, illetve valószínűleg a vállalat kasszájából ezen felül további 46 000 koronát egyszerűen elsikkasztott.[163]

Doór József fuvarozó, gépkocsi-tulajdonos a Magyarország egy részét megszállva tartó, majd végül kivonuló román királyi haderő katonáit, akik korábban lefoglalták egy teherautóját, vesztegetés útján rávette arra, hogy kivonulásukkor a gépkocsit szolgáltassák vissza neki. Kmetty Károly és társai azonban magukat katonai nyomozókként definiálva erőszakkal lefoglalták Doór József teherautóját, miközben a Honvédelmi Minisztérium más szervei átmenetileg amúgy is rekvirálták azt a hadsereg számára.[164]

Ugyancsak 1920. május 3-án Kmetty Károly öt altiszt kíséretében megjelent Feiler Miklós autószerelő műhelyében, és katonai nyomozóként

---

[162] Uo. Valamint: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925 – Pongrácz Lajos sértett tanúvallomása.

[163] Uo. Valamint: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925 – Perlesz Mátyás sértett tanúvallomása.

[164] HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. A Budapesti Királyi Ügyészség jelentése a Kmetty Károly főhadnagy és társai által elkövetett bűncselekményekről. Valamint: Uo. Doór József sértett tanúvallomása.

látszólag a nála lévő motorkerékpárok eredetének ügyében vizsgálódott, majd mikor az autószerelő sérelmezte a különítményesek eljárását, azok elhurcolták az Albrecht-laktanyába, ahol ugyan saját vallomása szerint sem bántalmazták, de csak egyik motorkerékpárja átadása ellenében engedték szabadon. A sértett a motorkerékpárját május 10-én végül – feltehetőleg a katonai hatóságok valamiféle közbenjárására – visszakapta.[165] Feiler autószerelő ügye a különítményesekkel itt azonban nem ért véget, ugyanis Kmetty Károly egy altiszt kíséretében már másnap, május 11-én megjelent a lakásán azzal az ürüggyel, hogy házkutatást tart nála, mert az állítólag birtokában lévő tüzérségi periszkópot nem szolgáltatta be a hadsereg részére. Kmetty ezután gyakorlatilag minden értékesebb tárgyat, köztük munkás- és katonaköpenyeket, egy bőrtáskát, egy kis kaliberű flóbert fegyvert és a hozzá tartozó töltényeket, egy pár bakancsot, motorkerékpár-gumikat stb. lefoglalt, és embereivel az autójába pakoltatott. A szóban forgó tüzérségi periszkópot azonban nem találták meg, így Feiler autószerelőt a katonák előállították az Albrecht-laktanyába, ahol éjszakára egy cellába zárták. Feiler édesanyja végül megtalálta és beküldte a tüzérségi periszkópot a laktanyába, az autószerelőt azonban még ekkor sem engedték el, hanem bikacsökkel brutálisan összeverték. Kmetty Károly ismét az egyik, a műhelyben látott motorokerékpárt követelte Feilertől a szabadulásáért cserébe, aki azt felelte, hogy bár az nem az övé, de igyekszik elintézni, hogy Kmetty használatra megkaphassa a járművet. Feiler Miklós autószerelőt végül összeverve, érdemi kihallgatás és jegyzőkönyv nélkül engedték szabadon a laktanyából.[166]

1920. július 4-én Kmetty Károly civil ruhában, magát Mózes László abonyi földbirtokosnak kiadva megkörnyékezte Jáger Imre szállítmányozót, hogy alacsony áron adjon el neki néhány hordó benzint. A civil ruhában nála érdeklődő Kmettyt Jáger Imre spekulánsnak, árdrágítónak gondolta, és saját vallomása szerint a rendőrség kezére akarta

[165] Uo.
[166] Uo.

adni, az adásvétel megkötésekor Kmetty Károly azonban már egy saját nevére szóló katonai nyomozói igazolvánnyal jelent meg. Közölte, hogy bárkitől jogában áll benzint rekvirálni, és revolverrel kényszerítette Jágert, hogy a lefoglalt benzinnel együtt vele menjen a Britannia Szállóba. A gépkocsi hátsó ülésen ülve, útközben Kmetty a szállítmányozó ingóságait is elvette, többek között lefoglalta a nála lévő 94 000 korona készpénzt. A kirabolt szállítmányozót a katonák a Britanniából átkísérték a budapesti rendőr-főkapitányságra, ahol Kmetty mint katonai nyomozótiszt Jáger internálására tett előterjesztést, a rendőrség azonban értetlenül állt a dolog előtt, és szabadon engedte a szállítmányozót.[167]

1920. július 28-án Kmetty Károly Grigár Ferencné kávémérésébe ment be azzal az ürüggyel, hogy hallotta, hogy a kávémérőnőnek van eladó benzinje, ő pedig vásárolna abból, végül azonban az eset vége a rendelkezésre álló benzin erőszakos lefoglalása lett, ami után a sértettek panaszt emeltek a rekviráló-fosztogató főhadnagy ellen.[168]

1920. október 2-án Kmetty Károly főhadnagy az éjszakai órákban – feltehetőleg ittasan – gépkocsival, néhány katonatársa társaságában lekapcsolt fényszórókkal haladt át a Budai Váralagúton, ahol Egedi Mihály szolgáltban lévő rendőr igazoltatta, illetve felszólította a fényszórók bekapcsolására. Kmetty azonban önmaga igazolása helyett revolvert fogott a rendőrre, közölte, hogy ő rendvédelmi szolgálatot ellátó katonatiszt, a rendőrség pedig tudomása szerint katonai irányítás alatt áll, így ő tulajdonképpen az intézkedő rendőr felettese, igazolni viszont nem volt hajlandó magát. A rendőr és az agresszív, ittas főhadnagy végül kölcsönösen fegyvert fogtak egymásra, a konfliktus pedig csak azért nem ért véres véget, mert a hangoskodás nyomán a gépkocsi körül jelentős tömeg gyűlt össze, köztük dr. Vay Kázmér belügyminisztériumi tanácsos, aki erélyesen felszólította Kmetty Károlyt, hogy tegye el a fegyverét, mert jogi ismeretei alapján Egedi Mihály jogszerűen intézkedik vele szemben,

[167] Uo.
[168] Uo.

és a törvény nevében igazolja magát a rendőr előtt. Nem sokkal később a csoportosulást és a lármát észlelve, erősítésként megérkeztek Varró László és Kerekes Menyhért rendőrjárőrök is, ezáltal pedig olyan rendőri túlerő keletkezett, amellyel szemben a különítményes tiszt már nem mert ellenállni. Kmetty Károly végül a nála lévő katonai igazolvánnyal igazolta magát a rendőröknek, akik ezután el is bocsátották a helyszínről, az ittas főhadnagy azonban búcsúzóul még egyszer megfenyegette a vele szemben jogosan intézkedő Egedi Mihály rendőrt és társait, egyenesen bosszút esküdött ellenük.[169]

A fentebb röviden ismertetett bűnesetek csupán válogatást képeznek Kmetty Károly főhadnagy és az alárendeltségébe tartozó irreguláris katonák terjedelmes bűnlajstromából. A forgatókönyv szinte minden esetben hasonló volt – Kmetty Károly és emberei megjelentek valaki lakásán, vagy éppen igazoltatást színlelve megállították a sértetteket az utcán, elhurcolták a Britannia Szállóba vagy az Albrecht-laktanyába, ahol többnyire bántalmazás kíséretében elvették a sértettek pénzét és egyéb értéktárgyait, illetve szabadon bocsátásukért további pénzt vagy értéktárgyakat (például gépjárművet, gépjárműalkatrészt, benzint) követeltek cserébe váltságdíj gyanánt. A sértettek többsége, nem lévén más választásuk, átadta a különítményeseknek, amit át tudott adni, és nem kevés közülük csak jóval később vállalkozott vallomástételre, amikor Kmetty főhadnagy és társai ellen már folyamatban volt a büntetőeljárás, az ügyészség és a rendőrség pedig célzottan kereste az egyes bűnesetek sértettjeit. A ténylegesen izraelita vallású, vagy általuk zsidóként azonosított személyekkel szemben a britanniás katonák különösen kegyetlenül léptek fel. A bántalmazás sokszor súlyos, hosszan gyógyuló sérülést okozott a sértetteknek, hogy a verbális megalázásukat már ne is említsük, így az anyagi haszonszerzés mellett egyértelműen az elkövetők

[169] Uo. Valamint: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925 – Egedi Mihály rendőr jelentése a Kmetty Károly főhadnaggyal történt konfliktusról.

indítékai közé sorolható a felekezeti és etnikai alapú gyűlölet, az antiszemitizmus is.[170]

Az 1920-as év második felében ugyanakkor a (részben önjelölt) katonai nyomozó alakulatok és a rendőrség közötti súlyos, már-már véressé fajuló konfliktusok látszólag elégségesnek bizonyultak ahhoz, hogy a Belügyminisztérium és a rendőrség – részben a saját érdekeit védendő – komolyan kezdjen foglalkozni az elvileg rendvédelmi szolgálatot ellátó, a professzionális rendészeti szervekkel párhuzamos rendvédelmi apparátust működtető, gyakorlatilag azonban sokszor szabadrablást, fegyveres bűnözői tevékenységet folytató irreguláris katonák garázdálkodásaival. Kmetty Károly főhadnagyot végül többek között az Egedi Mihály rendőr elleni erőszakos fellépése miatt fogták el és hallgatták ki a rendőrök, ellene pedig többek között rablás, testi sértés, személyi szabadság megsértése, zsarolás és hatósági közeg elleni erőszak bűncselekmények miatt folyt több éven keresztül húzódó, összetett, újabb és újabb tényekre fényt derítő büntetőeljárás.[171] Kmetty Károly embereinek érintettsége felmerült Soltra József rendőrjárőr 1920. november 10-ei meggyilkolásának ügyében is, amelyet tanulmányunk egy későbbi szakaszában ismertetünk.[172]

Ami Kmetty Károly főhadnagy utóéletét illeti, a súlyos büntetést egy időre számos más, radikális jobboldali, köztörvényes bűncselekményeket elkövető katonához hasonlóan ő is elkerülte. Az ellene folyó büntetőeljárások elől Olaszországba szökött, ahol többek között egy ideig egy repülőgépgyár pilótájaként dolgozott,[173] s ezzel együtt a kormányzói amnesztiarendeletek nyomán ugyanis a vádakat fokozatosan ejtették ellene. Az 1920-as évek közepén ugyanakkor hazatért, 1925-ben

---

[170] HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Passim.

[171] Pl. A Budapesti Királyi Ügyészség jelentése a Kmetty Károly főhadnagy és társai által elkövetett bűncselekményekről.

[172] Nem véletlen, hogy a Soltra József rendőr meggyilkolása miatt folyó büntetőügy iratait Kmetty Károly büntetőügyének irataihoz csatolták!

[173] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Kmetty Károly a fascisták repülőgépgyárának pilótája Milánóban*, A Nép, 1925. február 13., 5.

letartóztatták és részben régebbi, részben újabb bűncselekményei nyomán számos új büntetőeljárás folyt ellene párhuzamosan.[174] Végül a Székesfehérvári Honvédtörvényszék (érdekes módon ekkor már az általa elkövetett cselekmények egy része a katonai igazságszolgáltatás hatáskörébe tartozott) 1927. március 17-én két év hat hónap szabadságvesztésre ítélte, amelyből azonban a vizsgálati fogsággal két év két hónapot már kitöltöttnek is vett.[175]

Kmetty Károly további életéről keveset tudunk, annyi azonban bizonyos, hogy egy időre Szegeden telepedett le, ahol különböző vállalkozásokba fogott (többek között rovar- és rágcsálóirtó szerekkel kereskedett)[176] amelyek nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket. Az egykori britanniás tiszt valószínűleg kiesett egykori parancsnokai, például Héjjas Iván kegyéből, egzisztenciálisan erősen lecsúszott, végül 1930-ban egy kölcsön kapott, majd elzálogosított írógép okán sikkasztás miatt is folyt ellene büntetőeljárás[177] – az írógépet ráadásul állítólag azért kérte kölcsön, hogy Briannia Szálló-beli emlékeit megírja. Ugyancsak 1930-ban, augusztus végén Kmetty a saját nevén, feltehetőleg erősen ittas állapotban felhívta a Délmagyarország című napilap szerkesztőségét, és azzal fenyegetőzött, hogy ha szeptember elsején bármiféle rendzavarás történik a munkásság részéről, akkor 1700 fegyveres élén fog beavatkozni. A lap munkatársai végül személyesen egy kocsmában érték el, három deci olcsó bor társaságában, ahol komolyan nem igazán vehető állításait

[174] Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Kmetty Károly ál-mérnök és ál-főhadnagy a ma felolvasott iratok szerint*, Az Est, 1927. március 17., 5.
[175] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Két év hat hónapra ítélték Kmetty Károlyt*, Az Est, 1927. március 17., 7.
[176] MAGYAR László, *Kétszáz pengős kereseti lehetőséggel beszegődtem poloskairtó ügynöknek a britanniás Kmetty Károlyhoz*, Délmagyarország, 1928. július 15., 3–4.
[177] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Kmetty Károly sikkasztási pörében tanúkihallgatást rendeltek el*, Délmagyarország, 1930. január 30., 4.

borközi állapotban továbbra is fenntartotta.[178] Az 1930-as évek közepén ugyancsak találkozhatunk egy ugyanilyen nevű, radikális jobboldali újságíróval az egyik magyar nemzetiszocialista párt, a Meskó Zoltán vezette Magyar Nemzeti Szocialista Földműves- és Munkáspárt lapjában, a Nemzet Szavában. Többek között a szerző sajtópereiről is van tudomásunk.[179] Az 1920-as évek számos radikális jobboldali különítményes tisztjének későbbi életútját és szélsőjobboldali tévelygését ismerve erősen gyanítható, hogy ugyanarról a személyről van szó.

A Club Kávéházi kettős gyilkosság

A paramilitáris politikai erőszak 1920. július 27-én szintet lépett, ugyanis egy, az ÉME félkatonai szárnyának fiatal milicistái által provokált, ugyancsak a Britannia Szállóban működő különítményhez és Héjjas Iván főhadnagyhoz kötődő, antiszemita indíttatású tömegverekedés tragikus módon kettős gyilkossággal végződött. Mint említettük, a jórészt antiszemita indíttatású utcai erőszak ebben az időben Budapesten mindennapos volt, az Ébredő Magyarok Egyesülete fiatal milicistái pedig az egyesület V. kerületi fiókszervezetének propagandagyűlésén – egyébként feltehetőleg ittas állapotban – ez alkalommal is elhatározták, hogy a Club Kávéházban szétverik a berendezést, és az általuk zsidónak és hazafiatlannak vélt vendégeket tettleg bántalmazzák.[180] A radikális jobboldali egyesület propagandarendezvényén, a Berzenczey utcai elemi iskolában ugyanis 1920. július 27-én, az esti órákban civil- és katonaruhás fiatalemberekből álló, 25–30 fős csoport verődött össze, a rendezvényt

---

178 [SZERZŐ NÉLKÜL], *„Halló, itt Kmetty Károly, a britanniás!"*, Délmagyarország, 1930. augusztus 30., 5.

179 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Kmetty Károlyt a tábla is elítélte,* Népszava, 1936. december 30., 3.

180 HU-BFL-VII-5-c-8821/1920. Illy László és társai büntetőpere – A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék, mint rögtönítélő bíróság ítélete Illy László és társai büntetőperében, 1920. augusztus 10.

pedig alapjaiban határozta meg az antiszemitizmus, a felszólalók jórészt a zsidóság elleni kirohanásokat intéztek a közönséghez – többek között valószínűleg Meczner Gusztáv, az ÉME V. kerületi fiókszervezetének elnöke, Héjjas Iván közeli barátja, a korabeli radikális jobboldal ismert politikai aktivistája is tüzelte a jelenlévők kedélyeit.[181]

A jelenlévő fiatalemberek közül a legtöbben botokkal, néhányan pisztolyokkal és revolverekkel voltak felfegyverkezve, az ügy levéltári forrásai alapján pedig állítólag feltűnt a gyűlésen egy később egyértelműen soha be nem azonosított, fehér ruhát viselő, a tizen- és huszonéves közönségnél valamivel idősebb férfi, aki egyértelműen a zsidóság elleni erőszakos fellépésre buzdította a jelenlévő fiatalokat. Azt állította ugyanis, hogy a Club Kávéház pincehelyiségében éppen nemzetellenes cionista gyűlés folyik, ahol az összegyűlt izraelita vallású személyek éppen az Ébredő Magyarok Egyesülete és a Nemzeti Hadsereg ellen szervezkednek, és a keresztény magyar államot veszélyeztetik.[182] A fehér ruhás, az egész akció felbujtójaként megnyilvánuló személy állítólag a csoport tagjainak Meczner Gusztávként, az ÉME V. kerületi elnökeként mutatkozott be, később azonban többen Tőkés Károly vendéglősként és tartalékos különítményes tisztként azonosították.[183]

A szembetűnően fiatal, ekkor mindössze tizenkilenc éves, ám korához képest mégis jelentős bűnelkövetői, katonai és paramilitáris múltra visszatekintő Illy László egy szűkebb csoport hangadójaként kezdett el viselkedni, és a fehér ruhás férfi útmutatásai nyomán az iskola folyosóján közölte az ott összeverődött fiatalemberekkel, hogy aznap este nagy verekedést terveznek a közeli Club Kávéházban, és külön ki is emelte, hogy aki esetleg fél a következményektől, az jobban teszi, ha most távozik. Illy László szűkebb társaságába bizonyos Körmendy Sándor, Imre Sándor,

[181] Uo.
[182] Uo. A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék, mint rögtönítélő bíróság ítélete Illy László és társai büntetőperében, 1920. augusztus 10.
[183] Uo. A főtárgyalás jegyzőkönyve – Illy László vádlott vallomása.

Schwicker Mihály, Fekete László, Fekete Sándor, Vanek László, Illek Ferenc és Rigóczky György nevű fiatalemberek tartoztak, akik közül Vanek László még itt megijedt, és elhagyta a csoportot, a többiek azonban Illy László vezetése alatt este 10 óra körül megindultak a Club Kávéház felé, hogy az általuk eltervezett erőszakos cselekményt végrehajtsák.[184] Alapos tervezésre vall, hogy a hangadó Illy László előreküldte Rigóczky Györgyöt, Schwicker Mihályt és Imre Sándort, hogy a Club Kávéházban található telefonkészülékek vezetékeit elvágják, nehogy az ott tartózkodók a verekedés kitörése után időben értesíthessék a rendőrséget.[185]

A radikális jobboldali fiatalemberekből álló csoport már az ébredő propagandagyűlés helyszínéhez igen közel, a Berzenczey utcában inzultált egy valószínűleg békésen üldögélő, a milicistákat nem provokáló, ám általuk zsidókként azonosított társaságot, és közülük egy bizonyos Hofmann Arnoldot meg is vertek, aki a fején sérült meg.[186]

Az ellentmondásos források, tanú- és vádlotti vallomások alapján nem tisztázható, valóban így történt-e az eset, de a sebtében verbuválódott antiszemita akciócsoport parancsnoka, Illy László később azt állította, a társaság egy rövid időre betért a fehér ruhás férfi, Tőkés Károly közeli vendéglőjébe, a Wahrmann utcába (a mai Victor Hugo utca), hogy még egyszer átbeszéljék a teendőket, és ahol a társaság tagjai alkoholt is fogyasztottak.[187]

A csoport az utcai atrocitás és az alkoholfogyasztás után folytatta útját a Club Kávéházba, mint ha mi sem történt volna, és amikor megérkeztek, többen közülük bementek a Lipót körút (a mai Szent István körút) 8. szám alatt található vendéglátó-ipari egységbe, és magukat

[184] Uo. A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék, mint rögtönítélő bíróság ítélete Illy László és társai büntetőperében, 1920. augusztus 10.
[185] Uo.
[186] Uo.
[187] Uo. A főtárgyalás jegyzőkönyve – Illy László vádlott vallomása.

egyszerű vendégeknek kiadva rendeltek valamit, mások pedig figyelőkként az utcán maradtak.[188]

Illy László, mint parancsnok, az akció kezdete előtt még körbejárt, egyeztetett mind a kávéházban, mind pedig az utcán tartózkodó társaival, majd hangos „üsd a zsidót!" kiáltással adta meg a jelet a támadásra, mire az erőszakos, radikális jobboldali fiatalemberek az utcáról beözönlöttek a Club Kávéházba, illetve a már bent lévők is aktivizálták magukat, és a náluk lévő botokkal, derékszíjakkal, valamint a kezükbe kerülő kávéházi felszerelési tárgyakkal válogatás nélkül elkezdték verni a vendégeket és a személyzet tagjait, illetve súlyosan megrongálták a berendezést. A kávéház egyébként keresztény vallású tulajdonosát, Krammer Gyulát az antiszemita fiatalemberek ugyancsak súlyosan bántalmazták, hiába könyörgött nekik és jelentette ki többször, hogy nem zsidó vallású, és amúgy a vendégei többsége sem zsidó.[189]

A kávéház szétverése és a vendégek súlyos bántalmazása után a fiatalemberek jó része elmenekült a helyszínről, több csoportra oszlottak, majd a randalírozást és az erőszakos cselekményeket a környező utcákban folytatták. Ennek keretében lelte halálát Verebély Arthur bankigazgató, akit a radikális fiatalemberek egyike – feltehetőleg Rigócky György, Prónay Pál alezredes vadászzászlóaljának önkéntes katonája – bajonettjével mellkason szúrt, az áldozat pedig gyakorlatilag azonnal meghalt.[190]

A szétvált csoport egy másik része a Szemere utcában került szóváltásba egy hajókirándulásból hazaérkező, jól szituált polgárokból álló társasággal, Illy László pedig provokatívan megkérdezte a felesége és barátai társaságában sétáló dr. Varsányi Géza ügyvédet, hogy zsidó-e vagy keresztény, mire dr. Varsányi Géza azt felelte, hogy keresztény és ügyvéd. A feltehetően ittas Illy László ezzel nem érte be, és követelte, hogy

---

188 Uo.

189 Uo. A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék, mint rögtönítélő bíróság ítélete Illy László és társai büntetőperében, 1920. augusztus 10.

190 Uo.

Varsányi ügyvéd tolja le a nadrágját és mutassa meg a hímvesszőjét, ha ugyanis látja, hogy nincs körülmetélve, akkor elhiszi neki, hogy nem zsidó. Varsányi ügyvéd közölte, hogy hölgyek társaságában nem tolja le a nadrágját, az őt körülvevő fiatalemberek erre pár lépéssel odébb vezették és követelték, hogy igenis a már említett, közönséges módon igazolja zsidó vagy keresztény voltát, amit az ügyvéd másodjára is megtagadott. Illy László felpofozta Varsányit, mire a jelenlévő fiatalemberek közül többen is ütlegelni kezdték.[191] Ebben az esetben sem egyértelmű, mi történt, azonban – Illy László főtárgyaláson tett vallomása szerint legalábbis – egy Illek Ferenc névre hallgató fiatalember a nála lévő Frommer pisztollyal fejbe csapta Varsányit, a fegyver véletlenül (?) elsült, a lövedék pedig a fején sebesítette meg az ügyvédet, aki kórházba szállítás után belehalt a sérülésébe.[192]

Az ÉME fiatal milicistái ezzel párhuzamosan a közeli Báró Aczél utcában oldalba szúrtak egy Polgár Mihály nevű, teljesen vétlen járókelőt, aki viszonylag könnyű sérülésekkel úszta meg az incidenst. Az erőszakos cselekménysorozatban részt vevők nagy létszáma miatt az elkövető személyét később itt sem sikerült egyértelműen tisztázni.[193]

A Club Kávéházban és környékén elkövetett antiszemita kettős gyilkosság, illetve egy gyilkossági kísérlet igen hamar nagy felháborodást váltott ki, és cselekvésre késztette a hatóságokat. Az elkövetők – akik közül többen, többek között a hangadó Illy László is, az ekkoriban tevékenykedő irreguláris katonai egységek tagjai voltak, és a Britannia Szállóban, az ott székelő, Prónay Pál parancsnoksága alá tartozó tiszti különítménynél kerestek menedéket, ahol kaptak is némi segítséget. A Varsányi Géza életét kioltó Frommer pisztolyt egy bizonyos Zgroch főhadnagy vette magához, Bibó Dénes főhadnagy, a fehérterror egyik súlyos artocitásokat elkövető

[191] Uo. A főtárgyalás jegyzőkönyve – Illy László vádlott vallomása.
[192] Uo.
[193] Uo. A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék, mint rögtönítélő bíróság ítélete Illy László és társai büntetőperében, 1920. augusztus 10.

különítményes tisztje pedig új ruhát szerzett Illy Lászlónak, Illek Ferencnek és három másik önkéntesnek.[194] A fiatalemberek az éjszakát az ugyancsak a Nemzeti Hadsereg által megszállt Berlin Szállóban töltötték, majd másnap felkeresték dr. Dániel Sándor ügyvédjelöltet, az ÉME ügyészét, hogy a segítségét kérjék a szökéshez. Illek Ferencnek sikerült a szökés, és egy ideig Héjjas Iván főhadnagy és az ÉME más vezetőinek segedelmével feltehetőleg vidéken bujkált, Illy Lászlót azonban hamarosan elfogták a rendőrök, és a Club Kávéház elleni akciók nyomán indult büntetőper elsőrendű vádlottja lett.[195]

A Budapesti Királyi Ügyészség a – többnyire húsz év alatti – fiatalemberek tettét vádiratában lázadásnak minősítette, ami a korabeli jogszabályok alapján, a háború és polgárháború utáni bizonytalan társadalmi-gazdasági helyzetnek köszönhetően statáriális bíráskodást vont maga után. A rögtönítélő bíróságként eljáró Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék mindössze háromnapos főtárgyalás után, 1920. augusztus 19-én kelt ítéletében a vádlottak nagy részét bűnösnek mondta ki lázadás bűntettében, és Illy László elsőrendű vádlottat 13 évi fegyházra mint főbüntetésre, továbbá tízévi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlatának ugyanily tartamú felfüggesztésére mint mellékbüntetésre; Körmendy Sándor másodrendű vádlottat ötévi fogházra mint főbüntetésre, továbbá nyolcévi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére mint mellékbüntetésre; Imre Sándor harmadrenű vádlottat hatévi fogházra mint főbüntetésre, továbbá nyolcévi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére mint mellékbüntetésre; Schwicker Mihály negyedrendű vádlottat a tízévi fegyházra mint főbüntetésre, továbbá tízévi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére mint mellékbüntetésre; Fekete László ötödrendű vádlottat a tízévi fegyházra mint főbüntetésre, továbbá tízévi

194 ZINNER, i. m. 73.
195 ZINNER, i. m. 74.

hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére mint mellékbüntetésre; valamint Fekete Sándor hatodrendű vádlottat hatévi fogházra mint főbüntetésre, továbbá nyolcévi hivatalvesztésre és politikai és politikai jogai gyakorlatának ugyanilyen tartamú felfüggesztésére mint mellékbüntetésre ítélte.[196] Minden ellene felhozott vád alól felmentették ugyanakkor a már ekkor komoly különítményes katonai múlttal és persze kiterjedt radikális jobboldali katonai kapcsolati hálóval rendelkező Tőkés Károlyt, a Club Kávéház elleni merényletet kivitelező fiatalemberek lehetséges felbujtóját, mert pusztán Illy László vallomása állt az övével szemben, amely szerint ő volt az a fehér ruhás férfi, aki az ÉME V. kerületi helyiségében a kávéházban éppen zajló, feltételezett cionista gyűlés elleni erőszakos fellépésre buzdított.[197] Ugyancsak felmentette a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék az ellene felhozott vádak alól Meczner Gusztávot, az ÉME V. kerületi fiókszervezetének elnökét, és ítéletében még azt is megállapította, hogy a véres akció valószínűleg az ő tudta és beleegyezése nélkül zajlott.[198] A törvényszék a vádlottak többségének esetében enyhítő körülményként vette figyelembe, hogy tettüket nem gonoszságból, hanem pusztán „fiatalos elvakultságból" követték el, súlyosbító körülményként értékelte ugyanakkor, hogy Illy László vezető szerepet töltött be az erőszakos atrocitásokat tervező és kivitelező társaságban, és tetteinek egy részét hideg, megfontolt tervezés után követte el. Súlyosbító körülményként értékelte továbbá a bíróság, hogy a meglepően fiatal milicisták tettükkel negatív színben tüntették fel a nyilvánosság előtt az Ébredő Magyarok Egyesületét és a Nemzeti Hadsereget.[199]

---

[196] HU-BFL-VII-5-c-8821/1920. A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék, mint rögtönítélő bíróság ítélete Illy László és társai büntetőperében, 1920. augusztus 10.

[197] Uo.

[198] Uo.

[199] Uo

Rigóczky Györgyöt, aki – legalábbis a katonai hatóságok aktuális jogértelmezése szerint ez esetben – tényleges állományú katonának számított, mivel önkéntesként (katonai szolgálati viszonya egyébként a büntetőper forrásai alapján nem határozható meg pontosabban) szolgált Prónay Pál alezredes különítményében, a katonai bíróság külön, az Illy László és társai ellen folyó perrel párhuzamosan lezajló katonai büntetőeljárás keretében bűnösnek mondta ki Verebély Arthur bankigazgató meggyilkolásában, ezzel pedig az ő elítélése megmentette a milicista csoport többi tagját attól, hogy a lázadás mellett gyilkossággal is megvádolják őket.[200]

A katonai vezetés természetesen mindent megtett, hogy a Nemzeti Hadsereget lehetőleg ebből az ügyből is kivonja, holott az ÉME paramilitáris alakulatai és a hadsereg közötti átfedések ekkor is sokak számára nyilvánvalók voltak.[201] A hadsereget és a radikális jobboldali egyesületet elsősorban Héjjas Iván és Prónay Pál különítményparancsnokok személye kötötte össze. Többek között Zinner Tibor is felhívja rá a figyelmet, hogy a Club Kávéházi ügyben a Budapesti Katonai Városparancsnokság Tájékoztató Osztálya (a korabeli, gyorsan változó szervezeti keretek között működő katonai titkosszolgálati szervek egyike[202]) úgy foglalt állást, hogy a cenzúrának nem lett volna szabad engednie, hogy a sajtó bármilyen módon is összefüggésbe hozza az ilyen atrocitásokat a Nemzeti Hadsereggel és a tisztikarral.[203] Bár igyekeztek úgy

---

[200] Uo.

[201] ZINNER, i. m. 74.

[202] A Horthy-korszak elsői éveiben működő katonai titkosszolgálati szervekről és azok kialakulásáról lásd bővebben: SZAKÁLY Sándor, *Az Evidenzbürótól az önálló magyar katonai hírszerzés megteremtéséig*, Felderítő Szemle, 2016/11, 64–74.; SZAKÁLY Sándor, *Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása 1918–1922*, in *A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági testületei*, szerk. BODA József–PARÁDI József, Budapest, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság–Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, 2014, 101–116.

[203] ZINNER, i. m. uo.

beállítani a dolgokat, hogy az akció meggondolatlan, forrófejű, 18–20 éves, teljes mértékben civil, a hadsereghez semmilyen módon nem kötődő fiatalemberek műve, egyértelmű volt, hogy az Ébredő Magyarok Egyesületének kvázi-állami szervként, tényleges állományú katonatisztek kontrollja alatt működő Hírszerző Osztálya, melynek többek között Illy László és Illek Ferenc is tagjai voltak, illetve ezáltal maga a Nemzeti Hadsereg és az állományába tartozó tiszti különítmények mélyen érintettek az eseményekben.[204]

Hogy megértsük mind az Ébredő Magyarok Egyesülete paramilitáris alakulataiba beálló, majd különböző súlyos atrocitásokban résztvevő, radikális jobboldali fiatalemberek társadalmi-politikai motivációit, mind pedig a különböző irreguláris fegyveres csoportok és a magyar állam szervei közötti átfedések, kapcsolatok komplexitását, érdemes mikrotörténeti esettanulmányunk mondhatni főszereplővé emelkedett alakjának, Illy Lászlónak az életrajzát és társadalmi hátterét is egy kicsit részletesebben megvizsgálnunk.

Illy László 1901-ben született Szegeden, szegény, lecsúszott kispolgári családban, egy később munkanélkülivé vált, súlyos alkoholista kereskedelmi iskolai tanár, majd MÁV-tisztviselő fiaként. Anyját korán elvesztette, apja újranősült, az pedig ugyancsak tudható, hogy Illy kamaszkorában gyakorlatilag a család egyik tagja sem dolgozott.[205] Illy apja erősen antiszemita érzelmű ember volt: az antiszemitizmus volt gyakorlatilag az első politikai eszme, amellyel Illy László már gyermekkorában megismerkedett, ugyanis az életük szinte alig állt másból, mint hogy apja ittas állapotban szidta a zsidóságot, és többek között őket hibáztatta saját és családja sanyarú helyzetéért. Illy édesanyja és számos testvére tüdővészben hunyt el, az 1910-es években pedig a család egyetlen bevételi forrása az volt, hogy Illy még egyetlen élő lánytestvére

[204] ZINNER, i. m. 74–75.

[205] HU-BFL-VII-5-c-8821/1920. Illy Lászlóról és vádlott-társairól szóló igazságügyi orvosi szakvélemény.

zongoraórákat adott magántanítványainak. Illy László azonban egyszer az utcán olyan súlyosan bántalmazott egy zsidó fiatalembert Szeged utcáin, hogy a környékbeli lakosok között hamar híre ment a család agresszív antiszemitizmusának, így idővel a zongoratanítványok is elmaradoztak Illyéktől.[206]

A család az első világháborút a létező legnagyobb szegénységben élte végig, Illy László pedig többször meglopta a saját családját, amiért egy rövid időre javítóintézetbe utalták. Apja közben májbetegségben, feltehetőleg az alkoholizmussal szoros összefüggésben elhalálozott, mostohaanyjával egyre inkább megromlott a kapcsolata. Az Osztrák–Magyar Monarchia összeomlása után, a tanácsköztársaság idején a fiatalember végül állítólag kényszerből csatlakozott a magyar vörös hadsereghez, mert korábban megverte a Vörös Újság egy rikkancsát, a hatalomra kerülő kommunista kormányzat részéről pedig megfenyegették, hogy ha nem vállal katonai szolgálatot, forradalmi törvényszék elé fogják állítani.[207]

Az nem rekonstruálható, mennyire volt önkéntes vagy kényszerű Illy László belépése a magyar vörös hadseregbe, az azonban bizonyos, hogy román hadifogságba esett, majd a jobboldali ellenforradalmi hullám idején, 1919-ben szülővárosában, Szegeden csatlakozott a Nemzeti Hadsereghez. Illy László állítása szerint ekkoriban a Prónay-különítmény tagja lett, és mint katonai nyomozó/hírszerző- és kémelhárító teljesített a Nemzeti Hadsereg kötelékében szolgálatot. A tizenéves kora óta élénk nemi életet élő fiatalember 1919 folyamán azt is megtudta, hogy látens szifiliszben szenved, ez pedig egészségügyi problémákat, többek között gyakori fejfájást eredményezett nála. Instabil személyiségre vall, hogy 1920. május 12-én pisztolyával öngyilkosságot próbált meg elkövetni, mert katonai felettese megkérdőjelezte hírszerző jelentéseinek hitelességét. A Nemzeti Hadseregtől 1920 áprilisában a szifilisszel összefüggő

[206] Uo. A főtárgyalás jegyzőkönyve – Illy László vádlott vallomása.
[207] Uo.

szaruhártya-gyulladása miatt elvileg leszerelték, de polgári állományú katonai nyomozóként[208] továbbra is foglalkoztatták, és saját bevallása alapján az 1920-as év első felében többek között a románok ellen látott el hírszerző tevékenységet.[209] Ha lehet hinni a forrásoknak, Illy nem sokkal a Club Kávéházi gyilkosságok előtt érkezett Szegedről Budapestre, ahol lehetőleg ismét a Prónay-különítmény szolgálatába igyekezett állni, azonban egy ideig nem döntötték el a kérdést, hogy fel-/visszaveszik-e a fiatalembert a vadászzászlóalj kötelékébe. Szállást és megélhetést mindenesetre szereztek neki: dr. Dániel Sándor ügyvédjelölt, az ÉME ügyésze és a félkatonai jellegű Nemzetvédelmi Főosztály egyik szervezője, akit Illyhez távoli rokoni szálak fűztek, intézkedett róla, hogy a rovott múltú, ám katonai-hírszerzői előélettel is rendelkező fiatalembert felvegyék az ÉME Hírszerző Osztályához. Ez a szervezet a zavaros, polgárháború utáni társadalmi-politikai helyzetben bizonytalan jogállású, de a hadsereg befolyásos tisztjei által (Prónay Pál, Héjjas Iván) irányított, titkosszolgálati jellegű fegyveres alakulat volt, Illy László itt szolgálati igazolványt és fegyvert kapott a kezébe, és ebből, valamint korábbi, titkosszolgálati és rendőri jellegű katonai szolgálatából adódóan joggal hihette magát az ekkor még új, törékeny, erősen jobboldali magyar állam legitim képviselőjének.[210] Ezzel a meglehetősen hányatott múlttal találta magát tehát 1920 nyarán a Nemzeti Hadsereg és a hozzá köthető milíciák által ellenőrzött Budapesten egy tizenkilenc éves fiatalember, meglehetősen bizonytalan és képlékeny, irreguláris katonai státuszban, amely egyúttal lehetőségeket is nyitott előtte, és a deklasszált kispolgári

[208] A Honvédelmi Minisztérium „T", azaz Tájékoztató Osztálya, a korabeli magyar titkosszolgálati jellegű katonai szervek egyike valóban foglalkoztatott polgári személyeket katonai nyomozóként. Vö. HL HM 50457/Eln. 1921. A forrást teljes terjedelmében idézi: KOVÁCS Tamás, *A Honvédelmi Minisztérium "T" szervének létrejötte és működése, avagy elhárítás és kémkedés az I. világháború végétől a bethleni konszolidációig*, 59–64.

[209] Uo. Illy Lászlóról és vádlott-társairól szóló igazságügyi orvosi szakvélemény.

[210] ZINNER, i. m. 73–75.

háttérből történő kiemelkedés egyik útjának tűnhetett a számára. Az őt jellemző törvényszéki orvosi jelentésből ugyancsak kitűnik, hogy a szemtelenül fiatal korához képest számos negatív és erőszakos tapasztalaton keresztülment Illy László csekély szellemi és alacsony megfontolási képességekkel bíró, magát kórosan túlértékelő, nagyzási hóbortra hajlamos, ingerlékeny, és erőszakra igen hajlamos ember volt.[211] Ebből a háttérből és egyedi jellemvonásokból kifolyólag pedig kétség sem fér hozzá, hogy egy kontroll nélkül tevékenykedő, irreguláris katonai alakulat tagjaként, intoleráns, radikális politikai eszméktől hajtva, fegyverrel a kezében Illy László komoly veszélyt jelentett a korabeli társadalomra. Az általa és milicista társai által képviselt veszély pedig egy olyan, politikai indíttatású, gyűlölet-bűncselekményként jellemezhető kettős gyilkosságban csúcsosodott ki, amelynek Illy, ha nem is egyszemélyi felelőse vagy végrehajtója volt, de abban kétségtelenül jelentős és tevékeny szerepet játszott.

Az Ébredő Magyarok Egyesületének számos, később különböző erőszakos bűncselekmények okán büntetőeljárás alá vont fiatal milicistájáról elmondható az alsóközép- vagy munkásosztálybeli háttér, melyből jelentősebb társadalmi-pénzügyi előrelépésre, főként a háború utáni időszak mély szociális válságának idején nem igazán számíthattak, ezzel együtt pedig sokszor jellemezte őket az a mérhetetlen gőg és fontosságtudat, amelyet feltehetőleg a radikális jobboldali milicista mozgalomban való tagság, illetve a kezükbe kerülő lőfegyver kölcsönzött nekik. Alapvető tanulmányában Robert Gerwarth igen érzékletesen írja le, miként egyesült az első világháború utáni Közép-Európa paramilitáris erőszakhullámában a háborút megjárt, de még mindig fiatal veteránok, illetve az úgynevezett *háborús ifjak*, a világháborúban katonaként koruk okán még részt nem vett, ám az utána kialakuló polgárháborús helyzetben egyre szaporodó paramilitáris mozgalmakba annál lelkesebben beálló, és

[211] HU-BFL-VII-5-c-8821/1920. Illy Lászlóról és vádlott-társairól szóló igazságügyi orvosi szakvélemény.

brutális cselekményeket elkövető generációja.[212] A Club Kávéháznál történt gyilkosságok után lezajlott büntetőper vádlottjaira, köztük Illy Lászlóra, de természetesen az ÉME más fiatal milicistáira is teljes mértékben illenek ezek a megállapítások.

Ami a Club Kávéházi gyilkosságok elkövetőinek utóéletét illeti, ki kell emelnünk, hogy Illy László, az eset fő felelőse más hasonló bűnügyek szereplőihez hasonlóan nem töltött hosszú időt börtönben: tizenhárom éves szabadságvesztéséből mindössze másfél évig kellett, hogy élvezze a büntetés-végrehajtás vendégszeretetét. 1922-ben ugyanis az ügyét – több korábbi, sikertelen perújrafelvételi kérelem után – az 1921. novemberi kormányzói amnesztiarendelet folytán újratárgyalták, 1922. január 19-én pedig minden, korábban ellene felhozott vádpont alól felmentették. A fiatalember számos más milicista társához hasonlóan szabad emberként távozhatott a börtönből,[213] az 1920-as és 1930-as években köztörvényes, jórészt csalási ügyek miatt folytak ellene újabb és újabb büntetőeljárások.[214]

A radikális jobboldali paramilitáris alakulatok működésének egyik fordulópontja – Soltra József rendőrjárőr meggyilkolása

A Club Kávéház elleni, fentebb ismertetett kettős gyilkosságba torkolló akció szerves folytatása volt Soltra József szolgálat közben – katonaruhás egyének által – Budapesten agyonlőtt rendőr halála, mely 1920. november 10-én következett be, és amelyért a Héjjas Iván és Prónay Pál Britannia Szállóban állomásozó különítményéhez tartozó irreguláris katonák voltak a felelősek. 1920. november 10-én, szerdán hajnalban, 2 óra 30 perc körül

[212] GERWARTH, i. m. 78–79.
[213] HU-BFL-VII-5-c-8821/1920. A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék végzése Illy László és társai büntetőügyében, 1922. január 19.
[214] Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *A britanniás Illy László újabb hazafias üzlete*, Népszava, 1930. december 7., 19.

az Oktogon környékén szolgálatot teljesítő Miklós József rendőrellenőr[215] segélykiáltásokat hallott. A tér egyik oldalán katonatiszti egyenruhát viselő fiatalemberek egy csoportját vette észre, akik éppen egy hazafelé tartó nyomdászt bántalmaztak. A rendőrellenőr láttán a csoport ekkor még abbahagyta a férfi ütlegelését, és az egyenruhások a Nyugati Pályaudvar irányába távoztak. A Nyugati felől érkező a segélykiáltásokra szintén felfigyelt Soltra József gyalogos rendőrjárőr, aki az Aradi utca és a Teréz körút sarkán szembetalálkozott ugyanazzal a csoporttal. A rendőr és a különítményes tisztek között szóváltás alakult ki, Miklós rendőrellenőr pedig Soltra segítségére sietett, és igyekezett rábírni, hogy vele együtt távozzon a helyszínről, és ne konfrontálódjon a túlerőben lévő különítményesekkel egyedül. Ekkor a katonák közül azonban kivált egy, állítólag három fős csoport, akik fegyvert rántottak, és Soltra Józsefre több lövést adtak le, majd elfutottak. Soltrát a rendőrellenőr fölemelte és az Edison Kávéház előtt álló szállítótargoncára fektette, majd a tettesek után futott. Miklós József a menekülő katonák után lőtt, ám ők visszafordultak és rá is tüzet nyitottak, a rendőrellenőr pedig ugyancsak súlyos sérüléseket szenvedett. Miklós József is a földre rogyott, mire a különítményesek köré gyűltek, kicsavarták kezéből a szolgálati fegyverét, majd a sebesült bántalmazása után elfutottak. Soltra József a testét ért több lövéstől olyan súlyos sérüléseket szenvedett, hogy még az orvos megérkezése előtt meghalt. Miklós József súlyos lőtt és vágott sebekkel ugyan, de túlélte a különítményesekkel való konfliktust. A gyilkosságnak számos szemtanúja is volt, akik az elkövetőket a Britannia Szállóban megtelepedett katonai alakulat tagjaiként azonosították.[216] Több szemtanú egyértelműen látta

[215] A rendőrellenőr az utcai rendőrjárőröket, szolgálatuk ellátását ellenőrző rendőrtisztviselő volt.

[216] HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Kmetty Károly ér társai büntetőpere – Soltra-ügy –Marinovich Jenő budapesti rendőrfőkapitány-helyettes jelentése a Soltra József sérelmére elkövetett emberölés tárgyában folytatott nyomozás állásáról, Budapest, 1920. november 12. Valamint uo: Marinovich Jenő budapesti

ugyanis, hogy a Soltra Józsefre tüzet nyitó katonák a közeli Britannia Szállóba futottak be.[217]

A Soltra-gyilkosság nagy felháborodást és társadalmi tiltakozást váltott ki, Horthy és köre pedig a rendőr halála után halaszthatatlannak látta a különböző szélsőjobboldali tiszti alakulatok lefegyverzését. Nádosy Imre budapesti, nem sokkal később már országos rendőrfőkapitány, illetve Marinovich Jenő főkapitány-helyettes[218] látszólag határozott lépéseket tett az ügyben, a budapesti államrendőrség pedig nagy erőkkel kezdett a tettesek után nyomozni.[219] Héjjas Iván főhadnagy, aki kecskeméti tevékenysége után, Horthy budapesti bevonulását követően részben a fővárosba helyezte át székhelyét, és akit a Britanniában székelő, összesen egyébként állítólag négy, egymástól persze nehezen elhatárolható különítmény tagjai is a vezetőjüknek ismertek el, ingerülten vette tudomásul, hogy emberei meggyilkoltak egy rendőrt, és felkészült akár az alakulatai által birtokolt épületek fegyveres védelmére is. A szálloda kapuit elbarikádozták, géppuskákat állítottak fel mögöttük, a katonáknak pedig

---

rendőrfőkapitány-helyettes jelentése a Soltra József sérelmére elkövetett emberölés tárgyában folytatott nyomozás állásáról, Budapest, 1920. november 13.

[217] Uo. Marinovich Jenő budapesti rendőrfőkapitány-helyettes jelentése a Soltra József sérelmére elkövetett emberölés tárgyában folytatott nyomozás állásáról, Budapest, 1920. november 14.

[218] Alapos tanulmányában Bartha Ákos tévesen Mattyasovszky Tibor 1920-ban leköszönt budapesti rendőrfőkapitány jelentéseiként idézi a Marinovich Jenő főkapitány-helyettes, 1921-től budapesti rendőrfőkapitány által aláírt jelentéseket. Mattyasovszky Tibor már 1920. augusztusában leköszönt főkapitányi pozíciójáról, és Nádosy Imre későbbi országos rendőrfőkapitány váltotta. (Vö. KOVÁCS Tamás, *Megfigyelés, internálás, deportálás. Az internálás és a toloncolás kérdésköre a két világháború között, különös tekintettel a II. világháború korára*, PhD-értekezés, Pécs, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Interdiszciplináris Doktori Iskola, 2013.) Marinovich Jenő főkapitány-helyettes aláírását kétségtelenül nehéz kiolvasni a levéltári forrásokon, a témát és forrásait egyébként tiszteletre méltó alapossággal feldolgozó szerzőt a két rendőri vezető vezetéknevének azonos kezdőbetűje zavarhatta meg.

[219] BARTHA, i. m. 29–30.

lőszert és gránátokat osztottak ki. A Britannia Szálló előtt még másnap délelőtt folyamán felsorakoztak a kormányzathoz hű Nemzeti Hadsereg reguláris egységei és jelentős rendőri karhatalom. Összecsapásra végül csak azért nem került sor, mert a helyszínen megjelent a különböző szabadcsapatok szervezésében kulcsszerepet játszó, tagjaik által igen tisztelt Prónay Pál alezredes, az I. szegedi vadászzászlóalj parancsnoka, amelynek tagjaiként egyébként a britanniás tisztek is definiálták magukat, és Prónay határozottan utasította Héjjast és egységeit a hatóságokkal való együttműködésre.[220]

A rendőrök a Nemzeti Hadsereg reguláris katonáival együtt nyomultak be a szállodába, ahol megkezdődött a rendőrgyilkosságban részes személyek azonosítása. Ez azonban csak részlegesen volt lehetséges, mert a tettesek egy része már közvetlenül az események után megszökött, amiben feltehetőleg magasabb beosztású katonai vezetők is segítették őket. A rendőrségi detektívek végül azonban nemcsak a Soltra-gyilkosságban részes fegyvereseket válogatták ki, hanem régóta húzódó rablási, kínzási, testi sértési és emberrablási ügyek gyanúsítottjait is kézre kerítették.[221] Héjjas az ügyben maga is tanúvallomást tett, és mind a Soltra Józsefet meggyilkoló fegyveresektől, mind pedig a Babarczy Jenő huszár százados által vezetett különítménytől, melynek tisztjei a Britanniában laktak, élesen elhatárolódott. Azt ugyan elismerte, hogy a tanácsköztársaság idején Kecskeméten jobboldali milíciát szervezett a kommunista kormányzat megdöntésének céljából, mely a Nemzeti Hadsereg kiegészítő alakulataként részt vett az ellenforradalomban, de azt már kategorikusan tagadta, hogy jelenleg saját különítmény felett

[220] HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Marinovich Jenő budapesti rendőrfőkapitány-helyettes jelentése a Soltra József sérelmére elkövetett emberölés tárgyában folytatott nyomozás állásáról, Budapest, 1920. november 16.

[221] Uo. Marinovich Jenő budapesti rendőrfőkapitány-helyettes jelentése a Soltra József sérelmére elkövetett emberölés tárgyában folytatott nyomozás állásáról, Budapest, 1920. november 18.

rendelkezne.[222] Héjjas vallomásával egyébként részben egybevág az ügyben ugyancsak őrizetbe vett Bíró Béla hadapród őrmester, a Babarczy-különítmény segédtisztjének vallomása is, aki azt állította, hogy Héjjas Ivánnak ekkoriban valóban nem volt saját különítménye, ám több irreguláris katonai alakulat, így a Babarczy-különítmény is nagy tisztelettel tekintett rá, és tagjai informálisan a vezetőjükként ismerték el.[223] A Britanniában állomásozó csapatok személyi összetételét mindenesetre jól mutatja, hogy az őrizetbe vett személyek túlnyomó többsége – legalábbis a hatóságok korabeli értelmezése szerint – ekkor már nem tényleges állományú katona, hanem katonai egyenruhát öltött civil személy volt, köztük igen sokan olyanok, akik az első világháború után a katonai szolgálatból leszereltek, de lényegében önkényesen, esetleg valamelyik paramilitáris vezető engedélyével, valamelyik különítményhez csatlakozva tovább szolgáltak.[224]

Ugyan a rendőrökkel összetűzésbe kerülő különítményes csoport személyi összetételére vonatkozó információk a különböző nyomozati adatok fényében ellentmondásosak, a nyomozók a sebesült rendőrellenőrt később megverő három fős csoport tagjaiként végül Mészáros Imre leszerelt tiszthelyettest, Sesevics László hadnagyot és egy Zólyomi vezetéknevű katonát azonosítottak, aki a források alapján azonos volt a korszak egyik regényes életű, egyébként civilben színészként és költőként tevékenykedő, ismert és botrányos életű különítményes tisztjével, Zsabka Kálmánnal.[225] Zsabka egyébként Zólyom vármegyében született, innen

[222] Uo. Héjjas Iván főhadnagy vallomása, 1920. november 18.
[223] Uo. Bíró Béla hadapródjelölt őrmester kihallgatási jegyzőkönyve, 1920. november 19.
[224] Uo.
[225] Zsabka Kálmán alhadnagy botrányos és regényes életének e szakaszáról lásd: BARTHA Ákos–PÓCS Nándor–SZÉCSÉNYI András, *Egy hosszan „ébredő" túlélőművész. Zsabka Kálmán pályarajza (1897–1971) I. rész*, Múltunk, 2019/2, 138–180.

vehette akkoriban használatos álnevét.[226] A délvidéki születésű, szerb származású Sesevicset nem sikerült elfogni, ő elhagyta az országot, és hazatért szülőföldjére, akkoriban már a Szerb–Horvát–Szlovén Királyságba.[227] Noha a lövöldözést túlélt Miklós József rendőrellenőr egyértelműen felismerte Zsabka Kálmánban az egyik tisztet, aki Soltrára és rá is tüzet nyitott,[228] a gyilkosság elkövetésével végül csak Mészáros Imrét vádolták meg, akiről a katonai hatóságok úgy ítélték meg, hogy immár nem tényleges állományú katona, pusztán leszerelt, de továbbra is egyenruhát hordó civil, polgári szakmájára nézve egyébként bádogos. Ügyében ezért, részben a hadsereg becsületét mentendő, polgári statáriális bíróság járt el.[229] Mészáros Imrét, aki Hatala István álnév alatt rejtőzködött Budapest belvárosában, november 22-én hajnalban fogta el a rendőrség.[230] Mészáros először mindent tagadott, majd végül beismerte, hogy két lövést adott le Soltra Józsefre, illetve azt is bevallotta, hogy a sebesült Miklós József rendőrellenőrt is bántalmazta. Ugyanakkor azzal védekezett, hogy lövései nem találtak, így valószínűleg az a személy Soltra gyilkosa, aki nála

[226] ZINNER, i. m. 101. Valamint: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Marinovich Jenő budapesti rendőrfőkapitány-helyettes jelentése a Soltra József sérelmére elkövetett emberölés tárgyában folytatott nyomozás állásáról, Budapest, 1920. november 17.

[227] HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Marinovich Jenő budapesti rendőrfőkapitány-helyettes jelentése a Soltra József sérelmére elkövetett emberölés tárgyában folytatott nyomozás állásáról, Budapest, 1920. november 16. Sesevics László egyébként a forrásban Sesevics Vladiszláv néven szerepel. Később egyébként Szerbiából Törökországba szökött, ahol huzamosabb ideig élt, végül a második világháború alatt hazatért, és a katonai titkosszolgálat, a 2. vkf. osztály tisztjeként tevékenykedett. Vö. HU-ÁBTL-V-84089. Sesevich László. Idézi: BARTHA, i. m. 44.

[228] Uo.

[229] BARTHA, i. m. 36.

[230] HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Marinovich Jenő budapesti rendőrfőkapitány-helyettes jelentése a Soltra József sérelmére elkövetett emberölés tárgyában folytatott nyomozás állásáról, Budapest, 1920. november 22.

valamivel előbb lőtt.[231] Mészáros Imre ellen vallott Gellért Antal orvostanhallgató, Vágner Lajos magánhivatalnok, a Zsabka Kálmán baráti köréhez tartozó Micsinai Aladár iparművészeti iskolai hallgató, valamint Kővári Váraljai Károly és Farkas János orvostanhallgatók is.[232] Mészárost ügyében a rögtönítélő polgári bíróság az 1920. december 18-án megtartott főtárgyaláson kötél általi halálra ítélte, egy nappal később pedig a budapesti gyűjtőfogházban fölakasztották.[233]

Egyáltalán nem kizárható persze az sem, hogy Mészáros Imre az ügyben csupán bűnbak volt, még ha minden bizonnyal köze is volt a Soltra-gyilkossághoz, hiszen Soltra haláláért semmiképpen sem egyetlen személyt terhelt felelősség. Egyetérthetünk a témát alaposan feldolgozó Bartha Ákos azon feltételezésével, mely szerint az ügyben a rendőrség részéről kontrollált nyomozás folyt, és hogy bizonyos politikai-katonai körök itt is igyekeztek „menteni a menthetőt", és a rendőrgyilkosságban részes paramilitáris fegyveresek közül a lehető legkevesebbet, csupán egyetlen személyt áldoztak fel, az ügy végső kimeneteléről talán a lehető legmagasabb helyen (a Honvédelmi Minisztériumban vagy akár a kormányzói rezidencián?) döntöttek.[234] Meglehetősen gyanús körülmény, hogy Mészáros Imre büntetőperének iratai eltűntek, legalábbis Budapest Főváros Levéltárának őrizetében, ahol lenniük kellene, nem találhatók meg, a vádlott gyors kivégzésének tényéről pedig csupán a korabeli sajtóorgánumokból, illetve az elítélt fogolytörzskönyvéből tudunk.[235] Némi malíciával akár még az állítólagos rendőrgyilkos kivégzésének tényét is kétségbe vonhatjuk, a korabeli Budapesten ugyanis felröppent a pletyka, hogy kivégzése után Mészáros Imrét „vígan látták sétálni" a főváros utcáin. Mindez persze már a legendák világába tartozik, valóságtartalma pedig ma

[231] Uo.
[232] Uo. Idézi: BARTHA, i. m. 36
[233] ZINNER, i. m. 103. A polgári statáriális bíróság Mészáros Imre ügyében hozott ítélete mai ismereteink szerint nem maradt fenn levéltári őrizetben.
[234] BARTHA, i. m. 36–37.
[235] ZINNER, i. m. 103. Idézi: BARTHA, i. m. 42.

már aligha ellenőrizhető, mindazonáltal visszaemlékezéseiben maga Prónay Pál, aki az egyes különítményesek által elkövetett bűncselekményekről nem csupán sok mindent tudhatott, de akár bizonyos esetekben az igazságszolgáltatásba is beavatkozhatott, ad hangot ez ügyben a kételyeinek, noha memoárjában a Soltra-gyilkosság kivégzett elkövetőjét pontatlanul Horváth nevű tiszthelyettesként azonosítja.[236] Bartha Ákos tanulmányában jogos iróniával jegyzi meg, hogy minden valószínűség szerint Zsabka Kálmán, Sesevics László és Mészáros Imre maguk sem tudták volna megmondani, melyikük fegyveréből származott a Soltra rendőr életét kioltó gyilkos golyó – köznyelviesen, és persze pestiesen szólva ugyanakkor valakinek el kellett vinnie a balhét, és minden bizonnyal azt az embert áldozták fel, aki a legkevésbé volt fontos…[237]

Prónay Pál alezredes a rendőrgyilkosság után mindenesetre felfogta a helyzet komolyságát, és eszében sem volt vállalni a Horthyval és a kormánnyal való nyílt konfrontációt a Héjjashoz kötődő fegyveresek által elkövetett gyilkosság miatt, ezért néhány tisztért, többek között magáért Héjjasért is személyes felelősséget vállalt,[238] de a többieket a rendőrök lefegyverezték, és egy részüket le is tartóztatták.[239] A következő napokban a rendőrség folytatta a razziákat, a tiszti alakulatok által megszállt szállodákat átkutatták, körülbelül ötven különítményes tisztet letartóztattak, és rengeteg fegyvert elkoboztak. Budapesten ezzel párhuzamosan a főbb útkereszteződéseket és közlekedési csomópontokat

---

236 PRÓNAY, 214–215.

237 BARTHA, i. m. 43.

238 BODÓ Béla, *Pál Prónay. Palamilitary Violence and and Anti-Semitism in Hungary, 1919–1921*, The Carl Beck Papers in Russian and East-European Studies, No. 2101, Pittsburgh, University of Pittsburgh, 2011, 27–28.

239 Prónay a naplójában is beszámol röviden az eseményekről, persze a saját felelősségét kategorikusan tagadja, valamint azt is, hogy a Britannia Szállóban tanyázó irreguláris katonák az ő csapattestéhez tartoztak volna, és Hir György tiszthelyettes, különítményparancsnok, ebben az időben kisgazdapárti nemzetgyűlési képviselő embereiként kategorizálja őket. PRÓNAY, i. m. 315.

a rendőrség és a Horthyhoz hű Nemzeti Hadsereg reguláris egységei szállták meg, és utcai igazoltatásokkal szűrték az egyenruhásokat. A rendőrök a különítményesek után kutatva átfésülték a fővárosi szórakozóhelyeket is, ahonnét ugyancsak számos embert állítottak elő. Az erélyesnek mondható hatósági fellépésnek köszönhetően Héjjas Iván paramiltiáris alakulatai elkezdtek felbomlani, a különítményes katonák közül pedig többen polgári ruhát öltöttek, és igyekeztek minél gyorsabban elhagyni Budapestet.[240]

November 12-én hajnalban a kormány csapatai megkísérelték birtokba venni az Ehmann-telepi[241] laktanyát is, ahol a Bogáti Jenő álnéven tevékenykedő, korábban ugyancsak a Britannia Szállóban berendezkedett, már említett báró Babarczy Jenő százados szabadcsapatait, formálisan a Budapesti Városparancsnokság munkásosztagát, valójában egy teljes mértékben irreguláris és önkényesen működő, nagy létszámú, körülbelül 1200 fős katonai alakulatot szállásoltak el.[242] Az irreguláris katonai alakulatnak csak 305 tagja tartózkodott éppen a laktanyában, a Nemzeti Hadsereg pedig két reguláris zászlóaljjal (körülbelül 600 emberrel) zárta körül a környéket, ehhez pedig még rendőri karhatalom is társult, a reguláris katonai és rendvédelmi csapatok azonban így is kemény ellenállásba ütköztek, és a délelőttig elhúzódó fegyveres harc tört ki, amely számos áldozatot követelt mindkét oldalon.[243] A rendőrség és a reguláris katonai alakulatok végül győzelmet arattak, és az ostrom túlélőit pedig

[240] ZINNER, i. m. 98–101.

[241] Az Ehmann-telep az ekkoriban még önálló településként létező Sashalom, Budapest mai XVI. kerületének egy része volt.

[242] Az Ehmann-telepen működő irreguláris katonai alakulat tagjai nagyrészt az elcsatolt területekről származtak, és a kormány feltehetőleg egy esetleges felvidéki irredenta katonai akcióra akarta volna őket felhasználni, amely persze sosem következett be. Vö. BARTHA, i. m. 32.

[243] PATAKI István, *Az ellenforradalom hadserege 1919–1921*, Budapest, Zrínyi Kiadó, 1973, 269–270.

letartóztatták.[244] Babarczy Jenő százados – feltehetőleg Héjjas és Prónay segítségével – megszökött, egy ideig pedig Kecskeméten bujkált, ahol a helyi fegyveresekből még újabb különítményt is megpróbált szervezni, ám az adonyi csendőrőrs járőre nemsokára elfogta.[245] A reguláris alakulatok tagjai kétségtelenül rosszul bántak elfogott irreguláris katonatársaikkal,[246] a további felelősségre vonást elkerülte ugyanakkor az Ehmann-telepi irreguláris katonai alakulat legtöbb tagja is, ugyanis Sréter István honvédelmi miniszter utasítására Siménfalvy Tihamér ezredes, a Kettőskereszt Vérszövetség titkos katonai szervezet parancsnoka intézkedett az illetékes körletparancsnokságnál, hogy az irredenta célokra, elsősorban egy felvidéki betörési kísérlet céljából szervezett katonai formáció tagjait bocsássák szabadon, sőt, még az is felmerült, hogy adott esetben a rendőrök és reguláris katonai alakulatok által méltatlan bánásmódban részesített irreguláris katonákat később még kártalanítsák is.[247] A Kettőskereszt Vérszövetség irányító szerepe a különböző irreguláris, olykor önszerveződő, de mégis állami szervként működő katonai alakulatok működésében, illetve ezek szoros összefonódása a legmagasabb szintű katonai vezetéssel ebből a tényből is igazolhatónak látszik.

A fehérterror időszakának végén ez volt a különböző, olykor törvényen kívüli tevékenységet folytató, irreguláris katonai alakulatok felszámolásának első hulláma, amellyel a kormányzó és a kormány két fontos politikai célkitűzését is elért. Egyrészt egyértelműen visszaállította az állam és az általa ellenőrzött szervezetek megbomlott erőszakmonopóliumát, másrészt minden valószínűség szerint sikerült megakadályoznia, hogy az Ébredő Magyarok Egyesülete lassanként egy

[244] ZINNER, i. m. 98.
[245] ZINNER, i. m.
[246] PATAKI, i. m. 270.
[247] HU-HL-HM-52110/Eln. C.-192.1. Az iratot teljes terjedelmében idézi: KOVÁCS Tamás, *A Honvédelmi Minisztérium „T" Szervének létrejötte és működése, avagy elhárítás és kémkedés az I. világháború végétől a bethleni konszolidációig*, 70–71.

fegyveres katonai erővel kiegészített, modern radikális jobboldali politikai párttá válhasson, amely akár a hivatalban lévő kormányzat hatalmát is veszélyeztetheti.[248]

Soltra József rendőrjárőrt ezután hősi halottá nyilvánították, és a Mosonyi utcai rendőrkaszárnya udvarán ravatalozták fel. Ravatalára számos állami szervezet és magánvállalat koszorút küldött. A rendőrt kiemelt állami tiszteletadással temették el 1920. november 16-án a Kerepesi úti temetőben, a fővárosi törvényhatóság által adományozott díszsírhelyre. A szertartáson részt vett maga a kormányzó is, aki személyesen nyilvánította részvétét Soltra szüleinek és menyasszonyának.[249] Az eseményről természetesen a sajtó is részletesen tudósított.

Ugyan Soltra József rendőr halála és az utána lefolytatott nyomozás jelentős ösztönzést adott a kormánynak a különböző irreguláris katonai alakulatok leszereléséhez, vagy legalábbis szorosabb kormányzati ellenőrzés alá vonásához, illetve ezzel párhuzamosan a polgárháborús időket idéző állapotok mérsékléséhez, a különböző (fél)katonai formációk tevékenysége valóban mérséklődött, de teljesen egészében egyáltalán nem szűnt meg. Például Héjjas Iván paramilitáris alakulata, az Alföldi Brigád, illetve az ÉME ezzel szoros átfedésben működő nemzetvédelmi osztályai továbbra is működtek, bár a nyilvánosságot egyre inkább kerülték. Kétségtelen előrelépés volt ugyanakkor, hogy a hadsereg különböző alakulatai nagyrészt felhagytak a rendészeti tevékenységgel, és a polgári személyekkel szembeni hatósági intézkedés joga stabilan visszakerült a belügyi tárca alá tartozó rendvédelmi szervek, elsősorban a rendőrség és a csendőrség illetékességi körébe.

Mint már említettük, a különböző súlyos bűncselekményeket elkövető, s ezek miatt büntetőeljárás alá vont irreguláris katonákat számos esetben felmentették, vagy legalábbis az általuk elkövetett cselekmények

[248] ZINNER, i. m. 99.
[249] ZINNER, i. m. 105.

súlyához képest enyhe büntetéseket kaptak, amiből arra következtethetünk, hogy látszólag egészen alacsony rangú, jelentéktelen személyek is viszonylag magas szintű, befolyásos pártfogókkal rendelkeztek.[250] A korszak paramiltáris vezetői közül ismételten kiemelhetjük Héjjas Iványt és Prónay Pált, akik katonai tevékenységük mellett ekkoriban az Ébredő Magyarok Egyesülete vezetőségi tagjai, illetve már a korai magyar radikális jobboldal egyre inkább feltörekvő, ambiciózus politikusai is voltak. Az ellenforradalmi rendszer kiépítésében szerzett érdemeik és kiterjedt politikai kapcsolatrendszerük, ide értve akár a kormányzóval való személyes kapcsolatukat is, sok mindenre lehetőséget adhatott a számukra, és számos alkalommal megóvhatta őket a felelősségre vonástól, noha nevük igen egyértelműen összekapcsolódott számos törvénytelen, emberek életét követelő, vagy olykor egyenesen az állam megdöntését célzó cselekménnyel, például puccstervekkel. Befolyásuk ugyan korántsem volt végtelen, ám a büntetés alól adott esetben nem csupán maguk tudtak – olykor persze kompromisszumok árán – mentesülni, de feltehetőleg büntetlenséget, vagy legalábbis enyhe büntetést tudtak elérni számos követőjük, alárendeltjük büntetőügyében is.

Árulkodó eset például, hogy az ugyancsak britanniás tisztek közé tartozó, súlyos bűncselekményeket, többek között rablást és testi sértést elkövető, a Soltra-gyilkosság kapcsán is letartóztatott Rumbold Attila főhadnagyot első fokon statáriálisan halálra, másodfokon kormányzói kegyelemmel már csak 15 évi fegyházbüntetésre ítélték, az 1921. november 3-án kihirdetett kormányzói amnesztia nyomán azonban rövid fogság után szabad emberként távozhatott.[251] Az 1920-as év végétől kezdve a – persze korántsem egységes – radikális jobboldali magyar milicista mozgalom, igen szoros átfedésben az Ébredő Magyarok Egyesületével, a Magyar Országos Véderő Egylettel, és persze az elvileg kormányzati kezdeményezésre alakult, továbbra is működő Kettőskereszt Vérszövetséggel, tovább élt

[250] ZINNER, i. m. 103.
[251] ZINNER, i. m. uo.

különböző, egyre inkább titokban működő fegyveres alakulatok formájában, egészen az 1920-as évek közepéig,[252] viszonyát a kormányzathoz és a kormányzóhoz pedig továbbra is meglehetős ambivalencia jellemezte.

Noha vonatkozó alapos tanulmánya címében Bartha Ákos Soltra József meggyilkolását *az utolsó csepp*nek nevezi a pohárban, e képzeletbeli pohár telítettségét illetően sajnos vitatkoznunk kell vele. Vitatnunk kell, hogy a Magyarországon 1919 óta tomboló, jobboldali paramilitáris erőszakhullámot Soltra József rendőr halála tetőzte volna be,[253] ugyanis bár az irreguláris katonai alakulatok, önszerveződő fegyveres csoportok, tiszti különítmények tevékenysége az ezt követő határozott kormányzati intézkedések nyomán kétségtelenül alábbhagyott, de korántsem szűnt meg teljesen. Prónay Pál alezredes vadászzászlóalját például 1921. január 1-jével országos csendőrtartalék zászlóalj néven átszervezték, Prónayt pedig 1921 nyarán fegyelmi okokból leváltották az alakulat éléről.[254] A Soltra-gyilkosságot ugyanakkor még számos további, nagy közfelháborodást kiváltó és sajtónyilvánosságot kapott, politikai motivációk hatására elkövetett bűncselekmény követte, mint például az 1922. április 3-ai erzsébetvárosi bombamerénylet, az 1923. december 26-ai csongrádi bombamerénylet, Apor Viktor tartalékos honvéd főhadnagy, az ÉME Nemzetvédelmi Főosztályának vezetője és társai puccsterve, Ulain Ferenc fajvédő nemzetgyűlési képviselő puccsterve, vagy éppenséggel az egykori britanniás tisztek, a Kovács testvérek jórészt irredenta és egyúttal

[252] Többek között a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában, a Belügyminisztérium rezervált iratai között maradt fenn egy bizalmas rendőri jelentés 1926-ból, a keletkezés közelebbi megjelölése nélkül (ekkoriban, 1926 májusa és októbere között éppen a frankhamisítás tárgyalássorozata folyt), amelynek tárgya a (radikális jobboldali) titkos társaságok működésének felfedése. HU-MNL-OL-K 149-1926-6-4250.

[253] Vö. BARTHA, i. m. 29.

[254] SUBA János, *Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920,* 135.

antiszemita indíttatású bűncselekmény-sorozata, melyeket tanulmányunk későbbi részeiben tárgyalunk.

A nyílt utcai erőszakot, verekedéseket és lövöldözéseket tehát a leginkább katonai diktatúrát célzó, radikális jobboldali puccstervek és a rövid ideig Magyarországon is elburjánzó, irredenta és antiszemita motivációktól hajtott politikai terrorizmus korszaka követte. Csak a Teleki Pált a miniszterelnöki székben 1921-ben váltó, egyre határozottabban külés belföldi konszolidációra törekvő Bethlen Istvánnak sikerült több lépésben, körülbelül 1924–1925-re felszámolnia a különböző irreguláris fegyveres csoportokat, és egy időre pacifikálnia a radikális jobboldalt. Nota bene, a Soltra-gyilkosságot követő politikai bűnügyeknek egyébként közös vonása, hogy a vélelmezhető elkövetők mind szorosan kötődtek az Ébredő Magyarok Egyesületéhez és a benne vezető szerepet betöltő, befolyásos paramilitáris vezetőkhöz, Héjjashoz és Prónayhoz – közvetve pedig a radikális jobboldal vezéralakjához, a szürke eminenciásként tevékenykedő későbbi miniszterelnökhöz, Gömbös Gyulához –, az ellenük indított büntetőeljárások pedig vagy felmentéssel, vagy a cselekmények súlyához képest meglepően enyhe ítéletekkel zárultak…

A nyugat-magyarországi felkelés, az 1920-as évek magyar irreguláris katonai alakulatainak egyik legjelentősebb hadművelete

A korszak legnagyobb szélsőjobboldali egyesülete, az ÉME továbbra is fennálló katonai jellegét erősítette az ébredők igen markáns jelenléte az 1921-es nyugat-magyarországi felkelésben is.[255] Az ÉME, a MOVE és a

[255] A nyugat-magyarországi felkelésről jó összefoglalót nyújt például Botlik József tanulmánya. Lásd: BOTLIK József, *A nyugat-magyarországi felkelés. 1921. augusztus 28–október 4*, *Valóság* 2007/3. 24–47, illetve 2007/4. 39–58. Botlik József a témában közzétett egy monográfiát is: BOTLIK József, *Nyugat-Magyarország sorsa, 1918–1921*. Kellő forráskritikával használható továbbá G. Soós Katalin 1967-es kismonográfiája is: G. SOÓS Katalin, *A nyugat-magyarországi kérdés 1918–1919*,

KKVSz működése, főként, ami a katonai műveleteket és a paramilitáris egységek tevékenységét illeti, elválaszthatatlan egymástól, még ha az ÉME vagy a MOVE nem is tekinthetők egy az egyben a KKVSz fedőszerveinek,[256] hiszen Prónay, Héjjas, Gömbös és a KKVSZ különböző katonai vezetői mindkét egyesületben vezető tisztségeket töltöttek be. 1921 őszén, a Monarchia felbomlását követően jelentős feszültségeket okozott Ausztria és Magyarország kapcsolatában Burgenland hovatartozásának kérdése. Bár a Párizs környéki békeszerződések a területet Ausztriának ítélték, a magyar kormány megtagadta e területek átadását. Az ÉME-n belül szervezkedés indult ismét Prónay Pál, Héjjas Iván, Dániel Sándor[257] és más különítményes tisztek vezetésével, melyet a Bethlen-kormány hallgatólagosan támogatott. Bár az egykori tiszti különítményeket formálisan már feloszlatták, 1921-ben még mindig működtek az ÉME Nemzetvédelmi Főosztályának alárendelt nemzetvédelmi osztályok. Ezek lényegében a kormány által továbbra is hallgatólagosan megtűrt, irreguláris katonai/segédrendőri alakulatok voltak, melyeknek a belső rend fenntartásában jutott volna szerep, és a honvédelmi tárcától kaptak bizonyos mértékű kiképzést és anyagi támogatást is.[258] A Bethlen-kormány intenciói ellenére az ébredő milicisták tevékeny szerepet vállaltak a nyugat-magyarországi felkelésben

Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967.; valamint ugyancsak: G. SOÓS Katalin, *Burgenland az európai politikában 1918–1921*.

[256] Janet Kerekes Nemes Dezsőre hivatkozva leegyszerűsítő módon az írja, hogy a KKVSz nem volt más, mint a MOVE titkos katonai szárnya, éppen ezért a MOVE-t tekinti a KKVSz fedőszervének. A két szervezt között persze mind a vezetők, mind a tagság tekintetében jelentős átfedés volt. Vö. Janet KEREKES, *Álarcosbál a Fehér Keresztben. A zsidó asszimiliáció*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2018, 227.

[257] Dr. Dániel Sándor jogász, ügyvéd, az Ébredő Magyarok Egyesületének vezetőségi tagja, a szervezet félkatonai milíciákat irányító nemzetvédelmi főosztályának vezetője. A korabeli sajtóban mint „az ébredők ügyésze" szerepel igen gyakran, ez az egyesület jogi képviselőjét jelenti.

[258] ZINNER Tibor, *Az ébredők fénykora,* 124–126.

is, a Prónay, Héjjas, Hir György és más különítményparancsnokok által szervezett, állítólag mintegy 3000–4000 főnyi,[259] Rongyos Gárda névre keresztelt irreguláris katonai alakulat bevonult Burgenland területére.

A felkelés 1921. augusztus 28-án kezdődött a mai Burgenland és Sopron környékének területén. A felek Ágfalvánál ütköztek meg, ahol Héjjas Iván mintegy 120 embere, a szűken vett Alföldi Brigád keveredett tűzharcba az osztrák csendőrökkel. A rongyosok gerillaharcot folytattak az osztrákokkal, így lehetetlenné vált, hogy Ausztria birtokába vegye a neki ítélt területet. Soprontól keletre szinte minden faluban jelen voltak a felkelők. 1921. október 4-én Prónay Pál felkelőcsapata merész módon kikiáltotta Lajtabánság de facto államot, az államfői tisztséget betöltő lajtai bán pedig maga Prónay lett. Külön érdemes kiemelni, hogy a magyar és az osztrák nacionalista szervezetek közötti, korábban reménytelinek tűnő együttműködési kísérletek, mint a Kettőskereszt Vérszövetség és a német ORGESCH és ORKA organizációk, valamint ausztriai társszerveik, a Heimwehr-milíciák tárgyalásai többek között éppen a nyugat-magyarországi felkelés okozta konfliktus miatt fulladtak kudarcba.[260]

A nyugat-magyarországi felkelés mindazonáltal korántsem zajlott valamiféle egységes és előre meghatározott forgatókönyv szerint, jól szervezett hadműveletként, és a különböző paramilitáris alakulatoktól az adott körülmények között igen nehéz lett volna elvárni, hogy egyetlen központi akaratnak engedelmeskedjenek. A felkelők között voltak ugyanis legitimisták, szabad királyválasztók, és adott esetben királykérdéssel kevésbé foglalkozó, egyszerűen irredenta elveket valló személyek, de közönséges kalandorok is. Miként arra a Horthy-korszak külpolitikájáról szóló monográfiájában Gulyás László találóan rámutat, összesen öt

[259] Más források szerint a nyugat-magyarországi felkelésben ennél jóval kevesebb fő vett részt. G. SOÓS Katalin, *A nyugat-magyarországi kérdés 1918–1919*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967.

[260] Vö. BELLÉR Béla, *Az ellenforradalom nemzetiségi politikájának kialakulása*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1975, 199.

érdekcsoportról beszélhetünk a felkelők között, ezek pedig az alábbiak voltak: a legitimista Lehár Antal ezredes, aki IV. Károly első visszatérési kísérlete idején diszkreditálta magát a kormány előtt; Friedrich István volt miniszterelnök, a korszak egyik tipikus kalandorpolitikusa; Gömbös Gyula százados, mint többé-kevésbé a Bethlen-kormány megbízottja, aki közvetíteni is próbált az egyes felkelőcsapatok között; Héjjas Iván és Prónay Pál fegyveresei; illetve végül az ugyancsak legitimista Ostenburg-Morawek Gyula őrnagy parancsnoksága alá tartozó csendőrzászlóalj.[261] Jól mutatja a helyzet komplexitását és az események sponataneitását, hogy ezeknek az alakulatoknak az egymáshoz és a kormányhoz való viszonya is igen gyorsan változott. Szintén Gulyás László hozza fel érdekes példaként, hogy Bethlen Győrben lefoglaltatott egy Friedrich István alakulatainak szánt fegyverszállítmányt, de mégis engedélyezte, hogy a fegyvereket átadják Héjjas Iván fegyvereseinek. Héjjas igen forrófejű, radikális embereit ugyanakkor Ostenburg-Morawek Gyula csendőr jogállású katonái valamivel később ugyancsak a miniszterelnök utasítására lefegyverezték és kitessékelték Sopronból.[262]

Horthy végül Gömbös Gyula későbbi miniszterelnököt, a MOVE elnökét és az ÉME vezetőségi tagját nevezte ki nyugat-magyarországi ügyekért felelős kormánybiztossá, aki a lehetőségekhez képest megpróbálta a felkelőket valamiféle egységes irányítás alá vonni. Gömbös e közvetítő szerep elvállalásával egyébként nem kis kockázatot vállalt, a különböző paramiltáris felkelőcsoportok közötti éles vélemény- és érdekkülönbségeket pedig igen jól jelzi, hogy – már amennyiben hihetünk az információt dokumentáló Prónay Pálnak –, Ostenburg néhány tisztjében még Gömbös Gyula meggyilkolásának terve is szerepelt, és csak gróf Sigray Antal közbelépésére tettek le ezen szándékukról.[263] Bethlen

[261] GULYÁS László, *A Horthy-korszak külpolitikája 1. Az első évek 1919–1924*, Máriabesenyő, Attraktor Kiadó, 2012, 114–115.
[262] GULYÁS, i. m. 115.
[263] PRÓNAY, i. m. 279.

István és kormánya a külföld előtt formálisan elhatárolhatta magát a Burgenlandot ellenőrzésük alatt tartó magyar irreguláris fegyveresektől, akiknek egyébként körülbelül 70%-a volt tagja az Ébredő Magyarok Egyesületének,[264] és igen sokuk feltehetőleg a Kettőskereszt Vérszövetségnek is. Siménfalvy Tihamér, a KKVSz parancsnoka állítólag korábban maga is részt vett a nyugat-magyarországi felkelés megszervezésében, illetve a Burgenlandba küldendő diverzáns alakulatok toborzásában.[265]

Bethlen ez alatt a háttérből egyik bizalmasán, báró Perényi Zsigmondon keresztül részben maga irányította a szabadcsapatok tevékenységét, már amennyire azok engedelmeskedtek a kormányzatnak. Tervei között az antanthatalmakkal kötendő olyan kompromisszum szerepelt, mely szerint optimális esetben a vitatott hovatartozású terület negyedét-ötödét sikerülhet a Magyar Királyság határain belül tartani.[266] Az 1921. október 11-ei, olasz közvetítéssel megrendezett velencei konferencián Bethlennek végül Torretta márki olasz külügyminiszter hathatós segítségével sikerült olyan alkut kötnie, mely szerint, ha az irreguláris magyar csaptok kivonulnak Burgenlandból, Sopron lakossága népszavazáson maga dönthet a város hovatartozásáról. A szabadcsapatok egy része persze ennek ellenére vonakodott kivonulni a területről, és csak Horthy parancsára tették ezt meg, aki a reguláris hadsereg ellenük való bevetését is kilátásba helyezte.[267] Prónay egy ideig nem volt hajlandó teljesíteni a kormány parancsát, azonban Lajtabánság végül alig egy hónap fennállás után megszűnt, a magyar kormány pedig 1921. november 11-én jelezte az osztrákok felé, hogy az irreguláris magyar katonai egységek nagy része elhagyta Nyugat-Magyarországot.[268]

---

[264] ZINNER, i. m. 131.
[265] Vö. G. SOÓS Katalin, *Burgenland az európai politikában 1918–1921*, 106, 139–140.
[266] ROMSICS Ignác, *A trianoni békeszerződés*, Budapest, Helikon Kiadó, 2015, 177–178.
[267] ROMSICS, i. m. 178.
[268] GULYÁS, i. m. 118.

Miután az osztrák haderő bevonult a számára átadott területekre, a velencei tárgyalásokon aláírt jegyzőkönyv értelmében megtörténhetett a soproni népszavazás, melyre 1921. december 14-e és 16-a között került sor. A Sopron városa és a környékén elhelyezkedő nyolc falu hovatartozásáról szóló népszavazás – részben a városban tartózkodó magyar fegyveresek jelenléte miatt – Magyarország számára végül kedvezően alakult, Sopron és környéke pedig a Magyar Királyság része maradt.[269]

Idetartozó érdekes tény, hogy bár a Kettőskereszt Vérszövetséget Siménfalvy Tihamér tábornok mellett alapvetően Prónay Pál, Ostenburg-Morawek Gyula és Héjjas Iván nevéhez szokás kötni, és a róla elterjedt információk szerint tagjai a nyugat-magyarországi felkelésben is aktívan részt vettek, a Nyugat-Magyarországon tevékenykedő egyes irreguláris alakulatok pacifikálására, vagy legalábbis tevékenységük a kormányzati kontroll alá vonására a térségbe küldött Gömbös Gyulától fennmaradt egy Bethlen István miniszterelnöknek címzett, 1921. szeptember 30-ai keltezésű levél.[270] Gömbös, mint a kormány megbízottja, ebben az iratban arra kéri Bethlent, hogy ha lehetséges, bocsássa a rendelkezésére a „KKV-szervezet", tehát valószínűleg a Kettőskereszt Vérszövetség 500 jól képzett, géppuskákkal felszerelt emberét, mert nem tud szót érteni és megegyezésre jutni Héjjassal. Többek között tehát ebből a forrásból is az olvasható ki, hogy a KKVSz ebben az időben legalább részben kormányzati irányítás alatt állhatott mint afféle titkos katonai alakulat, és fegyvereseit a miniszterelnök parancsára Gömbös szándéka szerint épp azon, magukat önállósító paramilitáris vezetők ellen kellett volna bevetni, akik nem engedelmeskednek a kormány akaratának, ugyanakkor akik a

[269] ROMSICS, i. m. 179.

[270] Gömbös Gyula levele Bethlen István miniszterelnöknek a Héjjas-különítmény megfékezése érdekében, melyben a Kettőskereszt Vérszövetség fegyvereseinek segítségét kéri, 1921. szeptember 30., in *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924*, forráskiad. KARSAI Elek, NEMES Dezső, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1959, 203–204.

szervezetről széles körben elterjedt információk szerint amúgy vele együtt ugyancsak annak vezetői közé tartoztak. Ebből is látszik, hogy a KKVSz és általában az 1920-as évek magyar irreguláris katonai alakulatainak története mennyire teli van ellentmondásokkal, illetve – ahogyan az a hagyományos katonaságnál sokkal lazább fegyelem alatt működő paramilitáris alakulatok esetében egyáltalán nem szokatlan – hogy a szervezeten belül különböző frakciók működtek, sosem állt egészen egységes vezetés alatt, és mennyire nyíltan megmutatkozott a horthysta (szabad királyválasztó) és a legitimista szárny ellentéte akár a nyugat-magyarországi felkelés mint tipikus irreguláris katonai hadművelet során is.[271]

Konszolidáció kézigránáttal, avagy a jászkarajenői merényletterv

A rövid időre Magyarországon is elterjedő, radikális jobboldali politikai terrorizmus egyik viszonylag szerencsés kimenetelű – még az előkészületi szakaszban leleplezett –, ugyanakkor szintén esettanulmány értékkel bíró ügye volt az 1922-es jászkarajenői merényletterv. Héjjas Iván életrajzában ez az esemény is kiemelkedő szerepet játszik, hiszen a szervezkedés az ÉME Nemzetvédelmi Főosztályából indult ki, amelynek ebben az időben informálisan Héjjas volt a vezetője (formálisan az ÉME társelnöki tisztségét töltötte be, a milíciák azonban országszerte az ő parancsnoksága alá tartoztak, az ÉME nemzetvédelmi főosztályvezetői pozícióját Prónay Pál töltötte be).

Keő, eredeti nevén Kucsera, egyes forrásokban az eredeti és magyarosított családnevét együttesen használó Keő-Kucsera István

[271] Nemes Dezső is megjegyzi, hogy megítélése szerint csak úgy, miként a többi titkos társaságon, pl. az EX-en belül folyamatos csatározás zajlott a vezető pozíciókért a tagok között, úgy a KKVSz-en belül is működött egy horthysta és egy legitimista szárny, és különböző politikai irányultságú katonatisztek vetélkedtek a titkos katonai alakulat vezetéséért. Vö. NEMES, i. m. 160–161.

jászkarajenői gazdálkodó és kocsmáros, az Ébredő Magyarok Egyesülete helyi szervezetének egyik vezetője, tehát a Pest megyei kistelepülésen a radikális jobboldal ismert helyi aktivistája 1922 februárjában erősen sérelmezni kezdte, hogy a faluban működő másik, történetesen egy zsidó személy tulajdonában lévő vendéglátóipari egység nagyobb forgalmat bonyolít, mint az ő kocsmája. Ezért elhatározta, hogy a helyi zsidókat valamilyen módon megleckézteti, megfélemlíti, mindenesetre valamilyen közelebbről meg nem határozható, erőszakos cselekményt hajt végre ellenük.[272]

Keő-Kucsera István a jászkerajenői fiókszervezet vezetőjeként rendszeres vendég volt az Ébredő Magyarok Egyesületének Budapest belvárosában, a Sörház utca 3. alatt működő székházában, és ezzel összefüggésben az épület aljában működő kocsmában is igen rendszeresen megfordult. Itt találkozott még 1922 februárja során, egy pontosan meg nem határozható napon barátjával, Gyalay Mihály radikális jobboldali újságíróval, az ÉME egyik politikai lapja, a Hazánk szerkesztőjével (a szerkesztőség persze ugyancsak az ÉME székházában működött), és elpanaszolta neki, hogy álláspontja szerint a jászkarajenői zsidók a helyi ébredő aktivisták ellen szervezkednek – azaz: az egyik helyi zsidó vendéglátós rontja az ő forgalmát –, és felvetette, hogy ez ellen pedig fel kellene végre lépni. A szélsőjobboldali publicista természetesen helyeselte barátja és „ébredő testvére" véleményét, és a két férfi minél több bort fogyasztott el, annál hangosabban adtak hangot a jászkarejenői zsidókkal szembeni averzióiknak, Gyalay pedig borközi állapotban felvetette, hogy megfélemlítés gyanánt kézigránátokat kellene dobni egyes jászkarajenői zsidó személyek házára.[273] A zsidóellenes szólamokra és a kibontakozó merénylettervre felfigyelt a szomszéd asztalnál ülő Kovács József nevű, 21 éves fiatalember, egy pénz szűkében lévő, napjait ez idő tájt

[272] HU-BFL-VII-1-d-10935/1924. Keő-Kucsera István büntetőpere – A Budapesti Királyi Törvényszék elsőfokú ítélete.
[273] Uo.

magánhivatalnokként tengető, természetesen ugyancsak ébredő illetőségű leszerelt tiszthelyettes és volt nyugat-magyarországi felkelő, aki át is ült az ittas állapotban antiszemita terveket szövögető férfiakhoz, és maga is hangot adott egyetértésének.[274]

Ha lehet hinni az ügy levéltári forrásainak, a radikális jobboldali úriemberek immár hármasban borozgattak tovább, és egyre inkább körvonalazódni látszott azon elhatározásuk, hogy a kigondolt kézigránátos merénylettervet végre is hajtsák. Kovács József anyagi problémái miatt önként jelentkezett, hogy némi tiszteletdíj ellenében Keő-Kucsera István megbízásából végrehajtja a merényletet vagy merényleteket, amely felajánlást Keő-Kucsera lelkesen el is fogadta, és megállapodtak abban, hogy Kovács másnap leutazik Budapestről Jászkarajenőre felmérni a terepet, azaz megszemlélni azon konkrét házakat, amelyekre gránátokat kellene majd dobnia. Gyalay Mihály ezzel párhuzamosan magára vállalta, hogy beszerzi a merénylet végrehajtásához szükséges gránátokat.[275]

A radikális jobboldali fiatal férfiak borgőzös, zsidóellenes merénylettervei ezután igen komoly fordulatot vettek, Kovács József ugyanis ígéretéhez híven másnap valóban leutazott Jászkarajenőre Keő-Kucserához, hogy felmérje a célpontokat, többek között Fischmann Izsák jászkarajenői zsidó lakos házát. A terepszemle után a felek megállapodtak, hogy Kovács József keresi Gyalay Mihályt, átveszi tőle a korábban megígért robbanószerkezeteket, majd ismét jelentkezik Keő-Kucseránál, és megbeszélik a merénylet végrehajtásának részleteit.[276]

Kovács József néhány nappal később, 1922 márciusának elején fel is kereste Gyalay Mihályt az ÉME székházában, a Hazánk szerkesztőségében, és kérte tőle a megígért kézigránátokat, amelyeket Gyalay ekkorra még nem szerzett meg, Kovács sürgetésére azonban aktivizálta magát, és a szerkesztőségből rögtön átment Adorján Géza

[274] Uo.
[275] Uo.
[276] Uo.

szigorló mérnökhallgató, az ÉME vezető tisztségviselőjének ugyancsak a székházban található irodájába. Adorján Géza fiatal kora ellenére a korabeli szélsőjobboldal viszonylag befolyásos, számos politikai merényletben mélyen érintett figurája volt. Az egyesület félkatonai szárnyában, a Nemzevédelmi Főosztályban viselt vezető tisztséget, és szoros szálak fűzték a hadsereg hírhedt (ekkora elvileg feloszlatott, de különböző formákban még mindig tovább élő) tiszti különítményeinek parancsnokaihoz, többek között Prónay Pál alezredeshez, aki ekkoriban éppen az ÉME egyik alelnöke és a Nemzetvédelmi Főosztály vezetője is volt.[277] Gyalay Mihály felsőbb utasításra és hazafias célokra hivatkozva kérte Adorján Gézán keresztül a Nemzetvédelmi Főosztály támogatását, Adorján pedig nemes egyszerűséggel elővett az íróasztala fiókjából két működőképes, német gyártmányú, első világháborús kézigránátot, és minden további kertelés nélkül átadta azokat a hírlapírónak.[278] Gyalay megköszönte a támogatást és a rendelkezésére bocsátott robbanószerkezeteket, majd visszasétált a Hazánk szerkesztőségébe, a biztonság kedvéért – nemzedéke legtöbb tagjához hasonlóan maga is katonaviselt ember volt, így alapvető tűzszerészeti ismeretekkel rendelkezett – lecsavarta a kézigránátok biztosító fogantyúját, újságpapírba csomagolta őket, és így, szétszerelt állapotban ígéretéhez híven átadta őket Kovács Józsefnek. Kovács az irattáskájába helyezte a gránátokat, átvett egy kisebb összeget (100 koronát) Gyalaytól, majd távozott az ÉME székházából.[279]

Az események itt ismét meglepő fordulatot vettek, Kovács Józsefnek ugyanis mintha inába szállt volna a bátorsága két működőképes kézigránáttal az aktatáskájában, és az ÉME Sörház utcai székházától alig

[277] SERFŐZŐ, *A titkos társaságok és a róluk folytatott parlamenti viták 1922-1924-ben*, 75.
[278] HU-BFL-VII-1-d-10935/1924. Kető-Kucsera István büntetőpere – A Budapesti Királyi Törvényszék elsőfokú ítélete.
[279] Uo.

pár száz méterre, a Kálvin téren leszólította a szolgálatban levő Pikola István rendőrjárőrt, és közölte vele, hogy a vonaton kézigránátokat talált, és mivel veszélyesnek gondolja őket, szeretné minél hamarabb átadni a robbanószerkezeteket a rendőrség részére. [280]

A rendőrnek azonban gyanús lett a fiatalember meséje, és előállította Kovácsot a IV. kerületi rendőrkapitányságra, ahol már detektívek is kihallgatták, a kézigránátokat pedig a rendőrség lefoglalta és átadta az első világháború időszakából lakossági kézben, elsősorban leszerelt katonák birtokában megmaradt hadfelszerelések begyűjtésével foglalkozó katonai szervnek, a területileg illetékes csepeli lőszerátvételi különítménynek. Az illetékes katonatisztek hamar megállapították, hogy a német gyártmányú katonai kézigránátok működőképesek, ugyanakkor veszélyesek és megbízhatatlanok, ezért záros határidőn belül meg is semmisítették azokat, erről pedig részletes jegyzőkönyv is készült.[281]

Kovács József először a detektívnek is igyekezett fenntartani korábbi meséjét, mely szerint a két gránátot utazása során a vonatban találta, később azonban megtört, és mindent bevallott a rendőrségnek, amely rövid időn belül meg is indította a nyomozást a Btk. 288. §-ában ütköző, gyilkosság elkövetésére irányzott szövetség vétsége miatt.

Keő-Kucsera Istvánt, Gyalay Mihályt és Adorján Gézát hamarosan, még 1922 márciusa folyamán őrizetbe is vették a rendőrök, és elsősorban a megtört, a merénylettervtől elállt és a hatóságokkal nagymértékben együttműködő Kovács József részletes vallomásai alapján hamar meg is gyanúsították őket emberölés előkészületére irányuló szövetség létesítésével.[282]

Kovács József vallomása és a kézigránátok működőképes volta elég bizonyítékul szolgált az ügyészség számára is, hogy vádat emeljen

[280] Uo.
[281] Uo.
[282] Uo.

mind a négy radikális jobboldali férfiú ellen, a vádiratban pedig ugyancsak gyilkosság elkövetésére irányzott szövetség szerepelt.

Keő-Kucsera István a nyomozati és a vizsgálati szakban lényegében mindent tagadott, és még azt sem ismerte be, hogy egyáltalán ismeri Kovács Józsefet, nemhogy azt, hogy megbízást adott volna neki, hogy pénzért cserébe gránátokat hajítson általa nem kedvelt zsidó személyek házaira. Mindössze annyit ismert be, hogy bár nem emlékszik rá pontosan, de elképzelhetőnek tartja, hogy Gyalay Mihály előtt borozás közben, erősen ittas állapotban szidta a megítélése szerint hazafiatlan magatartást tanúsító jászkarajenői zsidó lakosokat, és barátja előtt célzott még a megleckéztetésükre is, ám azt legfeljebb felindultságból, mindenféle konkrét tervek és célok nélkül mondta.[283]

Gyalay Mihály radikális jobboldali hírlapíró a Kovács Józsefet a merényletre felbujtó barátjánál valamivel közlényekebbnek bizonyult, és beismerte, hogy többször hallotta Keő-Kucserát a jászkarajenői zsidók elleni atrocitás végrehajtásáról beszélni, ő maga ezt az elképzelést bizonyos mértékig ugyancsak támogatta, Keő-Kucsera pedig végül egyértelműen megbízta Kovácsot a merénylet végrehajtásával, a teendőkben részletesen megegyeztek, Kovács lent járt Jászkarajenőn, és együtt számos előkészületi cselekményt hajtottak végre, példának okáért részletesen felmérték azokat a házakat, amelyekre a tervek szerint az ott élő személyek megfélemlítése céljából gránátokat kellett volna dobni. Gyalay persze, saját magát mentendő, azt már nem ismerte be egyértelműen, hogy ő maga szerezte volna be és adta volna át a robbanószerkezeteket Kovács Józsefnek, hanem azzal védekezett, hogy a kézigránátokat hazafias célból, közelebbről meg nem határozott ellenség ellen végrehajtandó, esetleges hadi (a szomszédos államok területén végrehajtandó irredenta?) cselekmények végrehajtása céljából szerezte be. Homályosan ugyan, de itt is előjött az a számos hasonló büntetőügyben felmerülő érvelés, mely

[283] Uo.

szerint az Ébredő Magyarok Egyesületének ekkoriban igen aktív, elsősorban leszerelt katonákat tömörítő milíciái voltaképpen a hadsereg kiegészítő alakulatainak voltak tekintendők, ezáltal pedig legálisan, a kormány tudtával és beleegyezésével birtokoltak fegyvereket, lőszereket és robbanóeszközökett, ilyen minőségükben pedig az ott tevékenykedő emberek csak a hazájukat szolgálták volna, és nem tekinthetők bűnözőknek, terroristáknak, a fennálló államrend ellen szervezkedő egyéneknek.[284] A nyomozás, a vizsgálat és a főtárgyalás során nem merült ugyan fel egyérelműen a Kettőskereszt Vérszövetség, a korszak nagy befolyással bíró titkos irreguláris katonai alakulatának érintettsége, ám Adorján Géza szerepe, szoros kötődése Prónay különítményéhez, illetve az ÉME nemzetvédelmi milíciái és a szervezet közti kiterjedt átfedések ebben az ügyben is sejtetni engedik a KKVSz érintettségét. Gyalay Mihályról ráadásul egy valamivel későbbi, 1924-es fegyverrejtegetési ügy kapcsán nem meglepő módon bebizonyosodott, hogy a Kettőskereszt Vérszövetség vezetőségi tagjai közé tartozik,[285] így egyértelműnek látszik, a szervezet a jászkarajenői merényletterv mögött is ott állhatott. Gyalay a nyomozat és a vizsgálat során persze ellentmondásos vallomásokat tett, ugyanis magát és csoportját azzal is menteni próbálta, hogy az Adorján Gézától átvett gránátok nem voltak működőképesek, illetve erősen kétségbe vonta, hogy a katonai hatóságok által átvett és megsemmisített szerkezetek azonosak lennének azokkal, amelyeket ő átvett Adorján Gézától, és átadott az egész társaságot végül rendőrkézre juttató Kovács Józsefnek.

Adorján Géza, az ÉME Nemzetvédelmi Főosztályának tisztségviselője, Prónay Pál alezredes alárendeltje végig tagadta, hogy bármit is tudott volna Keő-Kucsera István és Kovács József jászkarajenőn zsidó lakosok ellen végrehajtani kívánt merénylettervéről, mindössze

[284] Uo.

[285] [SZERZŐ NÉLKÜL], *A Kettős Kereszt Vérszövetség tulajdona volt a lefoglalt fegyverkészlet*, Friss Újrság, 1924. január 22., 1.

annyit ismert be, hogy Gyalay Mihály felsőbb utasításra és hazafias célokra való hivatkozással (a felsőbb utasítás alatt Gyalay valószínűleg Prónay alezredest, Adorján katonai felettesét, a korabeli nacionalista milíciák egyik fő szervezőjét, illetve akár magát Héjjas Iványt, ezek egyik főparancsnokát érthette) kért tőle kézigránátokat, amelyeket ő jóhiszeműen a hírlapíró rendelkezésére is bocsátott, azt azonban nem ismerte be, hogy Keő-Kucsera Istvánnal és Kovács Józseffel bármiféle beszélgetést folytatott volna a gránátok konkrét felhasználását illetően, illetve ő is úgy vélte, a gránátok az általa átadott állapotban nem voltak működőképesek. [286]

Szorult anyagi helyzete miatt a merényletre minden bizonnyal csak színleg vállalkozó, ettől hamar elálló, és az egész ügyet a hatóságok előtt részleteiben feltáró Kovács József vallomása azonban mindannyiukéval szemben állt. Kovács vallomása ugyanis konzisztens volt, minden részletre alaposan kiterjedt, a vádlott előkészített bűncselekményben a saját szerepét is töredelmesen beismerte, következetességével és hihetőségével pedig a másik három vádlott zavaros, részleteiben többször változó, egymásnak ellentmondó vallomásainak szöges ellentétét képezte.[287]

A vádemelés után a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék végül kissé megkésve, 1924. június 11-e és 18-a között tárgyalta a jászkarajenői bombamerénylet tervének ügyét dr. Schirilla Achil ítélőtáblai bíró elnökletével. A vádlottak ekkor egy ideje már szabadlábon védekezhettek, ugyanis mindössze néhány hónapot, többnyire az 1922 áprilisa és júniusa közötti időszakot töltötték előzetes letartóztatásban és vizsgálati fogságban.[288]

A védelem a tárgyalás során megpróbálta erősen összezavarni a büntetőtörvényszéket, koholt vádakra és hazafias indokokra hivatkozott, ám továbbra is szemben állt mindenfajta inkonzisztens védekezési

[286] HU-BFL-VII-1-d-10935/1924. Keő-Kucsera István büntetőpere – A Budapesti Királyi Törvényszék elsőfokú ítélete, Uo.
[287] Uo.
[288] Uo.

kísérlettel Kovács József vádlott minden részletre kiterjedő beismerő vallomása, illetve Reinhardt Pál százados, tüzérségi főművezető szakvéleménye, amely szerint az Adorján Géza által Gyalay Mihálynak, majd Gyalay által Kovácsnak átadott, végül a rendőrségen és a lőszerátvételi különítménynél kikötő, német gyártmányú katonai kézigránátok egyértelműen működőképesek és veszélyesek, emberélet kioltására teljes mértékben alkalmas eszközök voltak.[289] A vádlottak helyzetét tovább súlyosbította Balázsi Rezső, az Ébredő Magyarok Egyesülete egyik tagjának a főtárgyaláson tett vallomása, aki saját állítása szerint jelen volt akkor, amikor Gyalay Mihály átadta Kovács Józsefnek az Adorján Gézától kapott kézigránátokat, és határozottan emlékezett arra, hogy valamelyikük, feltehetőleg Gyalay szájából elhangzott az alábbi mondat: „erről a lapok sokat fognak írni, megbolygatjuk a zsidókat". A gránátokkal végrehajtani szándékozott merényletet tehát a radikális jobboldali, terrorista hajlamú fiatalemberek nemcsak, hogy alaposan eltervezték, de számoltak annak a nyilvánosságra gyakorolt hatásával, esetleges sajtóvisszhangjával is, és kifejezetten örültek volna, ha a merénylettel a zsidóságban országos szinten félelmet tudtak volna kelteni.[290]

A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék végül valósnak és hitelesnek fogadta el elsősorban Kovács József megbánást tanúsító és részletes, többszörös beismerő vallomását, Reinhardt Pál katonai szakértő szakvéleményét, illetve Balázs József tanú terhelő vallomását. Figyelembe vette továbbá a törvényszék a vádlottak erős zsidóellenes érzelmeit, radikális antiszemitizmusát, illetve azt a tényt, hogy a zsidósággal szembeni erős indulataikat, politikai nézeteiket végső soron maguk sem tagadták egy percig sem, és mindezek alapján 1924. június 18-án kelt ítéletében bűnösnek mondta ki Keő-Kucsera István elsőrendű, Gyalay Mihály másodrendű és Kovács József harmadrendű vádlottakat a

[289] Uo.
[290] Uo.

büntetőtörvénykönyv 288. §-ába ütköző, gyilkosságra irányuló szövetség bűnettében, Keő-Kucserát pedig négyhavi, Gyalayt háromhavi, Kovács Józsefet pedig kéthavi fogházbüntetésre ítélte, valamint a bűnügyi költségek megtérítésére kötelezte. Adorján Géza negyedrendű vádlottat ugyanakkor a büntetőtörvényszék felmentette a gyilkosságra irányuló szövetség vádja alól, ugyanis nem nyert egyértelműen bizonyítást, hogy tudomása lett volna arról, hogy Gyalay Mihály egy antiszemita indíttatású merénylet végrehajtása céljából kérte el tőle a Kovács Józsefnek később átadott kézigránátokat.[291]

Habár a szerencsére soha végre nem hajtott jászkarajenői bombamerényletet előkészítő ébredő magyar aktivistákat bűnösnek mondta ki és elítélte az büntetőperükben eljáró bíróság, ebben az esetben is elmondható, hogy cselekményük súlyához képest meglepően enyhe büntetést kaptak. A vádat képviselő ügyész persze fellebbezett, és Keő-Kucsera István és társai büntetőpere még másodfokon is folytatódott, ám az eljáró Budapesti Királyi Ítélőtábla, illetve az ezúttal dr. Gadó István kúriai bíró elnöklete alatt ítélkező bírói tanács sem súlyosbította jelentősen a jászkarajenői terroristák ítéletét. Az 1925. október 14-én kelt másodfokú ítélet a Budapesti Királyi Törvényszék elsőfokú ítéletének rendelkezéseit nagyjából helyben hagyta, mindössze annyival egészítette ki a korábbi ítéletet, hogy a vádlottaknak 1 000 000 korona kártérítést kellett fizetniük Fischnamm Izsák sértett, jászkarajenői izraelita vallású lakos és családja számára, akinek a házát Keő-Kucsera István kijelölte a Kovács József által végrehajtandó kézigránátos merénylet célpontjául.[292]

A magát egyébként nem csupán radikális jobboldali civilként, de Jászkarajenőn egyre inkább helyi paramilitáris vezetőként pozícionáló Keő-Kucsera István amúgy nem csak a bíróságra jutott merényletterv kapcsán volt ismert – az ÉME helyi fiókszervezetének vezetőjeként számos erőszakos atrocitás, zsidóverés, illetve karhatalmi-rendvédelmi

[291] Uo.
[292] Uo. A Budapesti Királyi Ítélőtábla másodfokú ítélete.

tevékenységnek álcázott törvénytelen cselekedet kötődött a nevéhez a településen már a fehérterror idején, 1920–1921-ben.[293] Számos hatósági vizsgálat folyt ellene, illetve igen egyértelműnek tűnnek nem csupán Adorján Géza, de maga Keő-Kucsera igen szoros kapcsolatai is a Prónay Pál és Héjjas Iván nevéhez köthető, egykori különítményekkel és különítményesekkel, illetve a még 1922–1923 során is tevékenykedő, radikális jobboldali katonai-félkatonai csoportokkal.[294]

A jászkarajenői terroristák büntetőpere egyébként a másodfokú ítélettel sem ért véget teljes egészében, Keő-Kucsera István és Gyalay Mihály védőügyvédjük, dr. Fehérváry Kálmán segítségével a másodfokú ítélet kihirdetése után semmisségi panaszt nyújtottak be a Magyar Királyi Kúriához, így az ügy harmadfokra, a legfelsőbb magyar bírói fórumra is eljutott. A semmisségi panaszt a Kúria 1927. szeptember 27-én, több mint öt évvel a jászkarajenői kézigránátos merénylet tevének megszületése után tárgyalta, és ugyanezen a napon kelt végzésében elutasította a vádlottak semmisségi panaszát.[295]

Akár az igazságszolgáltatás szimbolikus gesztusának is tekinthetjük, hogy a legfelsőbb magyar bírói fórum is – immár megváltoztathatatlanul – kimondta Keő-Kucsera István, Gyalay Mihály és Kovács József radikális jobboldali aktivisták bűnösségét a gyilkosságra irányuló szövetség büntettében, és csupán a szerencsén múlott, hogy Kovács József még idő előtt meggondolta magát, elállt a rábízott merénylet végrehajtásától, és a legapróbb részletekig feltárta az előkészületeket a nyomozó hatóságok előtt. Ezzel együtt a jászkarajenői ébredő terroristák érdemi büntetést nem kaptak, a három vádlottra kirótt, néhány hónapos fogházbüntetés pedig, melynek egy részét egyébként az elsőfokú bíróság kitöltöttnek vette a vizsgálati fogsággal és az előzetes

[293] BODÓ, *The White Terror*, 202–203.
[294] Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *A szolnoki ügyészség újabb vizsgálatot rendelt el Keő-Kucsera „kilengései" ügyében*, Pesti Napló, 1924. november 4., 7.
[295] HU-BFL-VII-1-d-10935/1924 – A Magyar Királyi Kúria végzése.

letartóztatással, egyáltalán nem mondható az emberéleteket veszélyeztető, kimondottan emberek meggyilkolásásra irányuló cselekménnyel arányban álló büntetési tételnek. Árulkodó, mi több, egyenesen gyanúsnak mondható, hogy a magasabb szintű katonai és politikai körökbe bejáratos Adorján Gézát, az Ébredő Magyarok Egyesületének félkatonai alakulatokat szervező tisztségviselőjét, akinek a nevét 1922 után egyébként még számos más súlyos, politikai indíttatású bűncselekménnyel összefüggésbe hozták, egyenesen felmentették minden vele szemben felhozott vád alól, és Keő-Kucseráéktól eltérően még csak szimbolikus mértékű büntetést sem kapott.

Egyértelmű bizonyíték, írásbeli forrás ilyesmiről jellemzően nem áll a kutatók rendelkezésére, ám az 1920-as évek hasonló bűnügyeinek gyakran igen hasonló kimenetele alapján talán némi általánosítást megengedhetünk magunknak, és a vádlottak, főként a felfelé látszólag igen mobilis Adorján Géza kapcsolati hálója, elsősorban a Prónay Pál és Héjjas Iván paramilitáris vezetőkkel való szoros ismeretsége alapján levonhatunk bizonyos következtetéseket. Nevezetesen azt, hogy bizonyos befolyással bíró politikai és katonai körök közbenjártak a jászkarajenői ébredő terroristákért is, és valamiként ebben az esetben is sikerült elérniük, hogy a kétségtelenül súlyos bűncselekményt megvalósító, radikális jobboldali kötődésű fiatalemberek tetteikért a lehető legcsekélyebb büntetést kapják, noha bizonyítást nyert, hogy olyan cselekedetek végrehajtására szövetkeztek, amelyek végkimenetele emberek súlyos sebesülése és/vagy halála lehetett volna.[296]

Az erzsébetvárosi bombamerénylet

Az 1922-es választási küzdelmet olyan eseménysorozat zavarta meg, mely egyúttal újabb lehetőséget adott az államnak a szélsőségekkel szembeni

[296] Vö. ZINNER, i. m. 159–160.

erőteljesebb fellépésre. Az Ébredő Magyarok Egyesületének a IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztályának tagjai, akik a parancsnokuknak Héjjas Iván főhadnagyot tartották – a kormány különböző milíciák leszerelésére több lépcsőben tett intézkedései ellenére az ÉME ekkor még mindig működtetett ilyen felfegyverzett, és gyakorlatilag tényleges állami ellenőrzés nélkül tevékenykedő paramilitáris egységeket – 1922 tavaszán elhatározták, hogy az Erzsébetvárosi Demokrata Kör liberális politikai-társadalmi szervezet Dohány utca 76. szám alatti székhelye ellen egy nagy létszámú rendezvény alkalmával bombamerényletet követnek el, és ezáltal számos, általuk a nemzet ellenségeinek tartott embert megölnek. A merénylet, majd a feltételezett elkövetők bírósági tárgyalássorozata az 1920-as évek egyik legnagyobb megdöbbenést és sajtónyilvánosságot kiváltott eseménye volt, a korabeli sajtótermékekben jórészt *bombaper*, illetve Márffy József elsőrendű vádlott után Márffy-per néven szerepel.[297] Nem meglepő módon itt is előkerül a Kettőskereszt Vérszövetség neve, sőt, a per iratai között voltaképpen a titkos katonai szervezet tevékenységének egyik legértékesebb, alapvető forrását találjuk gróf Csáky Károly honvédelmi miniszter vallomásában.[298]

Az Erzsébetvárosi Demokrata Kör összejövetelén 1922. április 2-án robbant fel a bomba, mely nyolc ember életét oltotta ki, és huszonhárom embert sebesített meg. Tekintve, hogy a korabeli szélsőséges politikai helyzetben egyre-másra követték el a zsidóság, illetve az antantbarát(nak vélt) személyekkel, intézményekkel szembeni merényleteket, és mind mögött felsejlett az Ébredő Magyarok Egyesülete, a korszak egyik legnagyobb létszámú és legnagyobb politikai befolyással bíró szélsőjobboldali társadalmi szervezete, valamint egészen konkrétan Héjjas Iván és Prónay Pál alakja, az erzsébetvárosi robbantás ügye már nem egyedül

[297] Márffy József és társai perének iratanyaga fennmaradt Budapest Főváros Levéltárának őrizetében: HU-BFL-VII-5-c-16193/1923.
[298] HU-BFL-VII-5-c-16193/1923.

került a bíróságra, hanem a vádirat végül hármas csoportosításban tárgyalta azt egyéb antiszemita és antantellenes bűncselekményekkel:

1. Az Erzsébetvárosi Demokrata Kör elleni merényletet összevonták egy, az újpesti zsinagóga ellen tervezett pogromkísérlettel, melyet két, az ÉME-hez köthető fiatalkorú egyén, Péter Tivadar és Salló János[299] tervezett, de azt végül nem hajtották végre.

2. A Koháry utcai törvényszéki palota, valamint a francia és a csehszlovák követségek ellen ugyancsak bombamerényletet kíséreltek meg, és csupán a szerencsén múlott, hogy ezek a bombák nem robbantak fel.

3. Miklós Andor liberális hírlapíró és Rassay Károly liberális politikus, nemzetgyűlési képviselő, a korszak ismert ellenzéki politikai szereplői csomagot kaptak, benne bontásra robbanó nyeles kézigránáttal, és szintén csupán a szerencsén és a jelenlévők éberségén múlott, hogy ezek a csomagok nem robbantak fel. Ezzel párhuzamosan érkezett a Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányságára, a nemzetgyűlési elnökéhez, illetve a francia nagykövetségre is érkezett egy-egy életveszélyes fenyegető levél, melyet valakik „101-es bizottság" néven írtak alá.

A nyomozást Sombor-Schweinitzer József, a korszak politikai rendőrségének egyik első embere és kiváló nyomozója személyesen vezette, a rendőrség által az ÉME-től lefoglalt iratok nyomán a Fővárosi

[299] Salló János később, az 1930-as években ismert szélsőjobboldali politikus lett, pályáját a Turul Szövetség jobboldali diákszervezetben kezdte, majd a 1936-ban a Nemzeti Front – Magyarszocialista Párt nevű magyar nemzetiszocialista párt egyik alapítójaként látjuk viszont. Vö. PAKSA Rudolf, *Magyar nemzetiszocialisták. Az 1930-as évek új szélsőjobboldali mozgalma. pártjai, politikusai, sajtója*, Budapest, Osiris Kiadó–MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2013, 146–147.

Királyi Büntetőtörvényszék azzal vádolta a nemzetvédelmi milicistákat, hogy azok „eltértek a központi nemzetvédelmi céloktól, társadalomellenes támadásokat készítettek elő, az izraelita vallást követő állampolgárok Magyarországon való megmaradását pedig úgynevezett zsidóverések és bombamerényletek útján akarták lehetetlenné tenni."[300] Márffy Józsefet és társait továbbá úgynevezett vérbíróság megszervezésével is vádolták, mely a szervezet belső, önkényes bíráskodási szerve volt, és a tagok engedetlensége, kilépési kísérlete, árulásnak minősített cselekménye esetén halálos ítélet kiszabására, azaz gyilkosságra is feljogosítva érezte magát, Márffy József pedig ebből kifolyólag megfélemlítéssel és életveszélyes fenyegetéssel vette rá tettestársait, hogy a merényletek megszervezésében és végrehajtásában közreműködjenek. Ennek ellentmond, hogy az iratok nyomán Márffy József vérbíróság, belső bíráskodási szerv létrehozására csak 1923. április 14-én adott utasítást, amikor a vádban szereplő bűncselekmények jó részét már elkövették. Az ügy politikai súlyát jól mutatja, hogy az elsőfokú főtárgyaláson tanúként hallgatták ki gróf Csáky Károly honvédelmi minisztert és gróf Bethlen István miniszterelnököt. Miként azt Csáky tanúvallomásában elmondta,[301] a Tanácsköztársaság bukása után a zavaros, polgárháborús időkben az országnak nem volt egységes, reguláris hadereje, a Horthy Miklósék által szervezett, ugyancsak félig-meddig irreguláris Nemzeti Hadsereg mellett ellenben csak Budapesten működött körülbelül ötven polgári milícia. Ilyen szervezetek voltak többek között az Ébredő Magyarok Egyesületének nemzetvédelmi osztályai is. Ebben a kaotikus helyzetben a megszilárduló új magyar kormányzatnak szüksége volt ezekre az irreguláris, felfegyverzett félkatonai alakulatokra a rend fenntartása érdekében, Berzeviczy Béla vezérkari főnök pedig 1919–1920-ban igyekezett ezeket a milíciákat

[300] HU-BFL-VII-5-c-16193/1923 – Az ítélet indoklásának második fejezete, valamint ZINNER, i. m. 180.
[301] HU-BFL-VII-5-c-16193/1923 – Az elsőfokú főtárgyalás jegyzőkönyve, 457–469. p.

valamennyire a honvédség ellenőrzése alá vonni. Többek között így jött létre a Kettőskereszt Vérszövetség, mint a különböző nemzetvédelmi alakulatokat tömörítő ernyőszervezet a hadsereg irányítása alatt. A hadsereg becsületének megóvása érdekében a honvédelmi miniszter persze tanúvallomásában azt is hangsúlyozta, hogy bár a különböző milíciák egyfajta katonai kontroll alatt működtek, személyi kérdésekbe, így az ÉME nemzetvédelmi osztályainak összetételébe a hadseregnek már nem volt beleszólása, a tagok a honvédség részéről komolyabban kiképezve és felfegyverezve nem lettek, inkább afféle tartalékos katonai karhatalmi alakulatoknak tekintették őket, amelyek szükség esetén az igen törékeny rend helyreállítása érdekében bevethetők lettek volna.[302] A miniszter állítása szerint jogi értelemben vett hatósági jogosítványokkal alapvetően nem rendelkeztek, arra maximum maguk jogosították fel önkényesen önmagukat, s tényleges bevetésre a különböző nemzetvédelmi milíciák tagjai mindössze egyszer, IV. Károly második visszatérési kísérletének alkalmával került sor 1921. október 23-án, a mozgósított milicisták pedig fegyvert és zsoldot is csak erre az időre kaptak. Ám ezután a honvédelmi tárcának a különböző irreguláris katonai alakulatokra már nem volt szüksége: a Tanácsköztársaság restaurációja, egy esetleges újabb kommunista hatalomátvétel 1922-re már nem volt valós veszély, így a konszolidálódó Horthy–Bethlen kormányzat, és általában a trianoni békeszerződés után a külfölddel való viszonyait rendezni kívánó Magyar Királyság számára feleslegessé váltak az ÉME nemzetvédelmi milíciáihoz hasonló, többnyire radikális jobboldali személyekből álló félkatonai alakulatok. A Kettőskereszt Vérszövetséget éppen azért kellett a kormánynak feloszlatnia 1923-ban, mert egyes tagjai súlyos bűncselekményeket követtek el. Csáky Károly persze a Kettőskereszt Vérszövetség feloszlatásán nagy valószínűséggel a különböző paramilitáris alakulatok feloszlatását és/vagy regularizálását, a Nemzeti Munkavédelmi

[302] Vö. ZINNER Tibor, *Adatok a szélsőjobboldali egyesületek megalakulásának körülményeihez*, Történelmi Szemle, 1979/3-4, 562–576; 566–567.

Hivatal[303] nevű önkéntes belügyi karhatalmi alakulat életre hívását értette. A Márffy József-féle ÉME IX. kerületi nemzetvédelmi osztály tagjai az erzsébetvárosi merénylet elkövetése idején már mindenféle komolyabb katonai kontroll és utasítás nélkül, önjelölt civilekként működtek tovább, és amit tettek, azt saját elhatározásukból tették.

Bethlen István miniszterelnök kevésbé az ügy politikai vonatkozásai miatt, mint inkább saját magát, mint magánszemélyt tisztázandó jelent meg tanúként a bíróság előtt.[304] Márffy József ugyanis a saját fontossága és befolyása fitogtatása céljából korábban azt állította, személyes jó ismeretséget ápol a regnáló miniszterelnökkel és családjával, és Bethlen István fiaival járt teniszezni, illetve a miniszterelnök autóján is gyakran utazott. Bethlen ezzel szemben a bíróságon kategorikusan tagadta, hogy akár ő, vagy bármely családtagja akár csak felületesen is ismerné Márffyt. A Márffy-pert Zinner Tibor helytálló megítélése szerint elsősorban a külföldi nyomás tette szükségessé,[305] hogy a magyar állam demonstrálja az Antant és főként Franciaország felé, hogy az I. világháborút követő forradalmi-polgárháborús idők véget értek, a politikai-társadalmi rend helyreállt, a kormányzat elfogadta a trianoni békeszerződés által előírt területi veszteségeket, és végre megindult a konszolidáció folyamata. Ezzel együtt nem állíthatjuk, és nem is áll szándékunkban állítani, hogy az Erzsébetvárosi Demokrata Kör elleni merényletet ne Márffy József és az ÉME IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztályának tagjai szervezték volna meg és hajtották volna végre, hiszen ez ügyben számos meggyőző közvetett és közvetlen bizonyíték felmerült, miként arról az elsőfokú főtárgyalás jegyzőkönyve is tanúskodik. Az azonban igen valószínűnek tűnik, hogy a többi számlájukra írt bűncselekményt a rendőrség, az ügyészség és a bíróság önkényesen és

[303] Az NMV-ről később még részletesen szó lesz.
[304] HU-BFL-VII-5-c-16193/1923 – Az elsőfokú főtárgyalás jegyzőkönyve, 472–474. p.
[305] ZINNER, *Az ébredők fénykora*, 172.

politikai motivációtól hajtva igyekezett a Márffy és társai által valóban elkövetett, önmagában is borzalmas bombamerénylettel összekapcsolni. Ugyan Márffyt elsőfokon halálra ítélték, de végül sem őt, sem ugyancsak halálraítélt társait nem végezték ki. A per másodfokon a Budapesti Királyi Ítélőtáblán, harmadfokon pedig a Magyar Királyi Kúrián folytatódott, és sokkal enyhébb ítéletekkel zárult.

A másodfokon eljáró Budapesti Királyi Ítélőtábla Márffy József elsőrendű vádlottat 6 évi fegyházbüntetésre mint fő-, illetve és 1.500.000 korona pénzbüntetésre, mint mellékbüntetésre ítélte; Marosi Károly; Radó József harmadrendű vádlottat bizonyíték hiányában felmentette; Szász József negyedrendű vádlottat a c) esetben közcsend elleni kihágásban bűnösnek mondta ki és 20 napi elzárásra mint fő-, illetve és 1 500 000 korona pénzbüntetésre, mint mellékbüntetésre ítélte, Horváth-Halas József ötöd-, Vargha Ferencet hatod- és Kis Ferenc hetedrendű vádlottat bizonyíték hiányában felmentette; ifjabb Drenka Béla nyolcadrendű vádlottat közcsend elleni kihágásban bűnösnek mondta ki és egyhavi elzárásra, mint fő-, valamint 1 500 000 korona pénzbüntetésre, mint mellékbüntetésre ítélte.

A harmadfokon eljáró Királyi Kúria Márffy Józsefet végül 8 évi fegyházbüntetésre, mint fő-, valamint 1 500000 korona pénzbüntetésre, mint mellékbüntetésre ítélte, míg az egyéb semmiségi panaszokat el-, illetve visszautasította.

Márffy József 1971-ben, nyugdíjasként hunyt el Kőszegen.[306] Börtönbüntetésének nagy részét a váci börtönben töltötte le.[307] 1929-ben kedvezménnyel szabadult, miután súlyos tüdőbajt állapítottak meg nála.

---

[306] A Vas Népe című napilap 1971. 08. 23-án adott közre egy rövid halálhírt, mely szerint egy bizonyos Márffy József életének 72. évében Kőszegen elhunyt. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Halálozás*, Vas Népe, 1971. 08. 23. Az állami anyakönyvek Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltárban őrzött másodpéldányaiban található halotti anyakönyvi bejegyzés alapján minden kétséget kizáróan ugyanarról a személyről van szó.

[307] HU-BFL-VII-101-c–fegyenc-I–8184. Márffy József elítélt fogolytörzskönyve.

Ezután telepedett le Kőszegen, ahová családi szálak kötötték, és előbb, mint a kormányzó Egységes Párt helyi párttitkára, később, mint a Nyilaskeresztes Párt egyik helyi vezetője tevékenykedett a városban. A bombaperben elítélt Márffy Józseffel való azonosságát és börtönviselt múltját sosem tagadta, noha a korábban a terhére rótt cselekmények elkövetését sosem ismerte be.

A Márffy-pert Zinner Tibor – valószínűleg helytálló – megítélése szerint elsősorban a külföldi nyomás tette szükségessé,[308] hogy a magyar állam demonstrálja az antant, főként Franciaország felé, hogy az I. világháborút követő forradalmi-polgárháborús idők véget értek, a politikai-társadalmi rend helyreállt, a kormányzat elfogadta a trianoni békeszerződés által előírt területi veszteségeket, és végre megindult a konszolidáció folyamata.

A büntetőügyügy valószínűleg nem volt más, mint egy politikai célú reklámper,[309] amelyben az elsőfokon eljáró budapesti királyi törvényszéknek igen nagy valószínűséggel előzetes koncepciója volt arról, hogy minden fent említett bűncselekmény értelmi szerzője, szervezője, megrendelője Márffy József 23 éves banktisztviselő, az ÉME IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztályának parancsnoka. A szervezet pedig nem volt más, mint egy magát hatósági jogkörökkel felruházott, szélsőjobboldali milícia, mely ugyanakkor valóban a Honvédelmi Minisztérium és a Belügyminisztérium jóváhagyásával működött, mint afféle segédrendőri erő. A IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztály felettes szerve, az ÉME Nemzetvédelmi Főosztálya 1922 márciusában utasítást küldött szét a tíz budapesti nemzetvédelmi osztálynak, ebben pedig arra utaltak, hogy a szervezet tevékenysége védekezőből egyre inkább átalakulhatnak támadóvá.[310]

[308] ZINNER, *Az ébredők fénykora,* 172.
[309] ZINNER, i. m. 172.
[310] ZINNER, i. m. 173.

Ezzel együtt nem állíthatjuk, és nem is áll szándékunkban állítani, hogy az Erzsébetvárosi Demokrata Kör elleni merényletet ne Márffy József és az ÉME IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztályának tagjai szervezték volna meg és hajtották volna végre, hiszen ez ügyben számos meggyőző, közvetett és közvetlen bizonyíték felmerült, miként arról az elsőfokú főtárgyalás jegyzőkönyve is tanúskodik. Az azonban a fennmaradt források tükrében inkább valószínűnek tűnik, hogy a többi számlájukra írt bűncselekményt a rendőrség, az ügyészség és a bíróság önkényesen és politikai motivációtól hajtva igyekezett a Márffy és tettestársai által valóban elkövetett, önmagában is borzalmas bombamerénylettel összekapcsolni. Bár kétségek merülhetnek fel bennünk, egyáltalán nem kizárt, hogy a budapesti rendőr-főkapitányság, a Koháry utcai törvényszéki palota, a francia és a csehszlovák követségek elleni bombamerényletek, a Miklós Andornak és Rassay Károlynak küldött robbanócsomagok, valamint a „101-es bizottság" aláírással ellátott fenyegető levelek mögött is ugyanaz a csoport állt. Az elkövető között legalább részben lehettek személyi átfedések, hiszen ezt illetően is felmerültek bizonyítékok, illetve akár meggyőzőnek is tűnhetnek a főtárgyalás során ismertetett szakértői vélemények. Az irredenta és/vagy antiszemita motiváció mindegyik esetnél szembetűnő, és mindenképpen mindegyik eset mögött fölsejlik az Ébredő Magyarok Egyesülete és annak nemzetvédelmi osztályai.

Az elsőfokú bíróság ezzel együtt a per során kétségtelenül súlyos eljárási hibákat vétett, a védelmet számos alkalommal korlátozta a vádak cáfolatában, igyekezett mindent egy elképzelés mentén értelmezni. Ezzel együtt is szinte kétségtelen, hogy súlyos bűncselekményeket elkövető, a társadalomra halmozottan veszélyes, gátlástalan embereket, gyilkosokat ítéltek elsőfokon halálra és börtönbüntetésre. A másodfokú bíróság ugyanakkor elkövette azt a hibát, hogy az elsőfokú tárgyalássorozat anomáliái alapján mentette fel Márffyt és társait a legsúlyosabb, halálbüntetést maguk után vonó vádpontok alól, és az erzsébetvárosi

bombamerénylet valószínűsíthető értelmi szerzője és tettestársai halál helyett csupán néhány évet töltöttek börtönben. Márffy József viszonylag hamar újra szabad ember lett, előbb, mint a kormányzó Egységes Párt, majd az 1930-as években már – szinte végzetszerűen – a radikális Nyilaskeresztes Párt egyik vidéki vezetője tűnt fel ismét a huszadik századi magyar történelem színpadán.

A bombaper utóéletéhez tartozik az ÉME kis könyvecske formájában megjelent propagandakiadványa, melyet az ismeretlen szerző Dr. Benevolus (azaz „Dr. Jóakaratú") álnéven adott közre, és amelynek címe *A Dohány utcai bombamerénylet tettesei.* A kiadvány szerzőjét nem sikerült egyértelműen beazonosítani, csak sejthetjük mögötte Budaváry Lászlót, Ulain Ferencet, Kmoskó Mihályt vagy a szélsőjobboldali tömegegyesület egy másik lelkes, korabeli vezetőjét és propagandistáját. A súlyosan kegyeletsértő és provokatív pamflet, melyre az ÉME mindössze három hónapra kapott forgalmazási engedélyt, nem kevesebbet állít, mint hogy radikális zsidók ölték vagy ölették meg saját hitsorsosaikat, hogy azzal derék, keresztény magyar emberekre kenhessék a merényletet, az egész Dohány utcai bombamerénylet mögött pedig nem más áll, mint egy jól szervezett cionista összeesküvés. A korabeli antiszemita propagandairodalomra jellemzően ez az írás is a *Cion bölcseinek jegyzőkönyvei*nél[311] kezdi saját narratíváját, egyúttal felszólítja a magyarországi zsidóságot, hogy ők maguk is fogjanak össze az Ébredő Magyarok Egyesületével, és működjenek közre Magyarország talpra állításában abból a gyalázatos helyzetből, ahová hittársaik juttatták a nemzetet az első világháború, az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása

[311] A *Cion bölcseinek jegyzőkönyvei* a huszadik elején, Oroszországban keletkezett antiszemita pamflet, amely bizonyítani kívánja az egész világra kiterjedő cionista zsidó összeesküvést. Ismeretlen szerkesztők állították össze többek között Maurice Joly *Alvilági párbeszédek Machiavelli és Montesquieu között* szatirikus írása és más hasonló szövegek felhasználásával. Habár többszörös bizonyítást nyert, hogy hamisítványról van szó, antiszemita elveket valló személyek és az összeesküvés-elméletek hívei még ma is meg vannak győződve az eredetiségéről.

és a trianoni békeszerződés révén. A botrányos röpirat sokakban felháborodást váltott ki, és sok korábbi szimpatizánst kiábrándított az Ébredő Magyarok Egyesületéből.[312]

Az erzsébetvárosi bombamerénylet és a hozzá kapcsolódó bűncselekmény-sorozat érthetően komoly politikai vitákat generált a nemzetgyűlésben is, melyekre röviden ugyancsak érdemes kitérnünk. Az ellenzéki képviselők rögtön az elején, gyakorlatilag mindenféle rendelkezésre álló bizonyíték nélkül az Ébredő Magyarok Egyesületét és a hozzá szorosan kötődő paramiltiáris alakulatokat sejtették a háttérben.[313]

1922–23 folyamán élénk viták folytak a parlamentben a Budapestet lázban tartó merényletekről, a kérdés időnként napirendre került, és érthető módon élezte a feszültségeket a kormánypárt és az ellenzék között. Elsősorban Rassay Károly és Vázsonyi Vilmos polgári liberális nemzetgyűlési képviselők – akik Márffy József és társai célpontjaik is voltak – szólaltak fel számos alkalommal a nemzetgyűlésben az ÉME és a hozzá köthető paramilitáris szervezetek ellen, azzal vádolva őket, hogy jelentős részük van a közelmúlt súlyos bűncselekményeiben. Nádosy Imre országos rendőrfőkapitányt – aki később amúgy irányító szerepet játszott a frankhamisításban, és számos radikális jobboldali titkos szervezetnek, többek között a Kettőskereszt Vérszövetségnek is tagja volt – 1923 februárjában azzal is megvádolták, hogy egyenesen összejátszik a merényletek értelmi szerzőivel és kivitelezőivel. A Horthy-rendszerrel élesen szemben álló Drozdy Győző kisgazda képviselő egyenesen odáig ment, hogy ha rá bíznák a nyomozást, ő huszonnégy órán belül előállítaná a tetteseket.[314]

1923. július 4-én került sor Fábián Béla demokrata párti képivselő egyébként sokat idézett interpellációjára, amelyben a kormányt a radikális jobboldali, fegyveres titkos társaságokkal való összejátszással vádolta meg,

[312] ZINNER, i. m. 173.
[313] Pl. Nemzetgyűlési Napló, 1922–1926/1, 70.
[314] Nemzetgyűlési Napló, 1922–1926/X, 37–50.

és kikelt az Ébredő Magyarok Egyesülete sajtótermékeinek antiszemita uszításai ellen. Alapvetően Prónay Pált és Héjjas Iván nevezte meg a közelmúlt bűncselekményeinek lehetséges felbujtóiként, és azonnali lépéseket követelt a kormánytól.[315]

Vázsonyi Vilmos, aki a korszakban számos antiszemita indíttatású merénylet célpontja volt, 1923. július 26-án hosszasan felszólalt a titkos radikális jobboldali szervezetek, elsősorban a Kettőskereszt Vérszövetség tevékenységének ügyében, és főként a Kovács testvérek által elkövetett bűncselekményeket ismertette. Határozottan arra célzott, hogy a kormányzat mintha fedezné e társaságok illegális tevékenységét, és azok egyfajta mellék-/árnyékkormányként működnének. Vázsonyi főként Gömbös Gyulának címezte azon határozott véleményét, mely szerint egy konszolidált, polgári államban még nemes célok elérése érdekében sincs szükség semmiféle titkos társaságokra, és azok főként nem léphetik át a törvényes kereteket semmiféle célok érdekében.[316]

Rassay Károly 1923. november 29-ei felszólalásában Andréka Károlyt, a politikai rendőrség vezetőjét – aki többek között valószínűleg a Kettőskereszt Vérszövetségben is tag volt, és akinek személyes jó ismerősei voltak a Márffy Józseffel és társaival is kapcsolatban álló, ugyancsak súlyos bűncselekményeket elkövető Kovács testvérek is – nyíltan a szélsőjobboldali titkos társaságokkal való szándékos összejátszással vádolta meg, és felvetette, hogy a merényletek elkövetőit talán eddig az ő közbenjárása miatt nem sikerült eddig kézre keríteni.[317]

Rassayt mindössze egy nappal később követte Györki Imre szociáldemokrata képviselő 1923. november 30-ai felszólalása, aki ugyancsak kiemelte, hogy a rendőrség még mindig képtelen volt felderíteni a közelmúlt súlyos robbantásos bűncselekményeit, és hiába tett Rakovszky Iván belügyminiszter számos alkalommal ígéretet a tettesek kézre

[315] Nemzetgyűlési Napló, 1922–1926/XIII, 290–302.
[316] Nemzetgyűlési Napló, 1922–1926/XV, 149–150.
[317] Nemzetgyűlési Napló, 1922–1926/XVII, 179–181.

kerítésére, ő maga már nem hisz semmiféle miniszteri ígéretnek.[318] Szkepticizmusa a történtek fényében érthető volt.

Rupert Rezső 1924. január 3-án szólalt fel igen határozottan a parlamentben, melynek nyomán Bethlen István miniszterelnök nyilvánosan beismerte, hogy a közelmúltban valóban súlyos, politikailag motivált bűncselekmények történtek, amelyeket mindenképpen fel kell deríteni, ám kiemelte, hogy bizonyíték hiányában az Ébredő Magyarok Egyesületét nem oszlathatja fel, ellenben annak gyanús körülmények között, fegyveres milíciaként működő Nemzetvédelmi Főosztályát esetleg indokolt lehet a közeljövőben feloszlatni.[319]

Egy nappal később, 1924. január 4-én szólalt fel a nemzetgyűlésben szociáldemokrata képviselőként Kéthly Anna, és egyfelől üdvözölte Márffy József és társai meggyanúsítását és letartóztatását az erzsébetvárosi és a hozzá kapcsolódó bombamerényletek ügyében, ugyanakkor kifejtette azon véleményét, hogy az elfogott fiatalemberek véleménye szerint csupán végrehajtók, és addig nem lesz béke és nyugalom az országban, míg a mögöttük álló felbujtókat is kézre nem kerítik. Kéthly szintén hangot adott azon véleményének, hogy a merényletek mögött aljas politikai játszmák és befolyásos személyek állnak, a rendőrség pedig mindig elakadni látszott a nyomozásokban, mikor nem csupán a végrehajtókat, de az értelmi szerzőket kereste. Bár konkrét személyeket nem vádolt meg a merényleteket kitervelésével, felszólalásából kiolvasható, hogy elsősorban radikális jobboldali politikusokra, a kormánypártból kivált fajvédő frakció tagjaira, illetve a velük szoros átfedésben lévő egykori különítményes tisztekre gondol.[320]

Bárczy István demokrata párti képviselő, Budapest korábbi főpolgármestere, az erzsébetvárosi robbantás egyik célpontja január 5-én adott hangot a parlamentben afeletti felháborodásának, hogy Héjjas Iván

[318] Nemzetgyűlési Napló, 1922–1926/XVII, 199.
[319] Nemzetgyűlési Napló, 1922–1926/XVIII, 337–338.
[320] Nemzetgyűlési Napló, 1922–1926/XVIII, 361.

különítményparancsnok jóformán érinthetetlen, és a miniszterelnök személyes intézkedése szükséges hozzá, hogy a rendőrség kihallgassa a bombamerényletekkel kapcsolatban. Holott iratok, amelyekbe ő is betekinthetett, egyértelműen bizonyították, hogy Héjjas mind a Kovács testvérekkel, mind pedig Márffy József csoportjával szoros kapcsolatban állt, és mindkét kisebb paramilitáris társaság a feletteseként tekintett Héjjasra. Pikler Emil, Drozdy Győző és Vázsonyi Bárczy Bárczy mellé álltak, és provokatívan felvetették a kérdést, vajon vannak-e az országban olyan katonai alakulatok, amelyek nem a honvédelmi miniszter irányítása alatt állnak? Gróf Csáky Károly honvédelmi miniszter hevesen tiltakozott a gyanúsítások ellen, és a hadsereg nevében is elhatárolódott a bűncselekményeket elkövető, paramilitáris fegyveres csoportoktól.[321]

Már folyt Márffy és társai büntetőügyének elsőfokú főtárgyalása, amikor Pikler Emil szociáldemokrata képviselő szót emelt a bíróság – feltehetőleg szándékos – eljárási hibái ellen, többek között azért, mert a tárgyalást vezető dr. Langer Jenő kúriai főbíró nem engedte Márffynak, hogy a Bethlen István minszterelnökkel való állítólagos kapcsolatáról bővebben beszéljen. Pikler ismét számonkérte a kormányon, hogy megítélése szerint együttműködik a radikális jobboldali társadalmi egyesületekkel és a hozzájuk kötődő paramilitáris alakulatokkal, elsősorban Héjjas Ivánnal és embereivel, és valamiféle piszkos politikai alku keretében esetleg büntetlenséget biztosít a közelmúltban történt bombamerényletek felbujtóinak.[322] Bethlen István persze több fórumon is tagadta, hogy bármiféle kapcsolata lenne Márffy Józseffel és társaival, ám az ellenzék részéről mindez még sokáig támadási felületet biztosított a miniszterelnök ellen.[323]

A Márffy József és társai bombaperében hozott súlyos elsőfokú ítélet nyomán a kedélyek valamelyest a nemzetgyűlésben is megnyugodtak.

[321] Nemzetgyűlési Napló, 1922–1926/XVIII, 414–417.
[322] Nemzetgyűlési Napló, 1922–1926/XXVII, 368.
[323] Pl. Nemzetgyűlési Napló, 1922–1926/XXVII, 494.

Az 1925-ben kitört frankhamisítási botrány már erősen elterelte a figyelmet a bombaper másod- és harmadfokú tárgyalásairól is, melyek jóval enyhébb ítéletekkel zárultak. Mindazonáltal az ügy utóéletéhez tartozik, hogy 1926. március 20-án ugyancsak Fábián Béla jegyezte meg parlamenti felszólalásában igen erős kormánykritikát megfogalmazva, hogy Márffy Józsefet és társait végül majdnem minden ellenük felhozott vádpontban felmentették, és ironikusan jegyezte meg, hogy lényegében csak azok a halálos ítéletek maradtak hatályban, amelyeket a Kettőskereszt Vérszövetség és az ÉME IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztályának vérbírósága hozott. Megjegyezte továbbá, hogy bár a közszolgálati alkalmazottaknak a kormány valóban rendeletileg megtiltotta a titkos egyesületekben való részvételt, információi szerint a Kettőskereszt Vérszövetség egyes paramilitáris alakulatai még ekkor, 1926-ban is tovább működtek, a kormányt pedig az ítélethozatalba való beavatkozással is megvádolta.[324] Áttekintve a másod- és harmadfokú ítéleteket, valamint az ezekkel szoros ellentmondásban álló, Márffy József és társai ellen rendelkezésre álló bizonyítékokat, habár biztosan nyilván nem állíthatjuk, egyáltalán nem kizárható, hogy Márffyt igen magas szintű pártfogók menthették meg a kivégzéstől.

Prónay Pál feljegyzéseiben ugyancsak megemlékezik az erzsébetvárosi bombamerényletről. A vonatkozó rövid részletet talán érdemes teljes terjedelmében idéznünk:

„*Alig voltam néhány hétig az Ébredő Magyarok Egyesületének tagja, megtörtént az Erzsébetvárosi Demokrata Körben a bombarobbanás, amely alkalommal 9 zsidó halott maradt a helyszínen. A liberális lapoknak újabb anyag kínálkozott fel ellenem. Több nagyfejű szabadkőműves demokrata vezér, akik elkéstek a bemondott vacsoráról, ezért tiszta véletlennek köszönhették életüket – köztük dr. Vázsonyi Vilmos, a főpáholymester is. Sajnos, az áldozatok jobbára jelentéktelen személyek voltak. A*

[324] Nemzetgyűlési Napló, 1922–1926/XL, 411.

zsidók, szokás szerint, rájuk nézve minden bajnak az eredetét az Ébredő Magyarok Egyesületében keresték, és ezen merénylet szálait is oda látták futni, vagy inkább csak ráfogták, mert semmi terhelő adatra nem is támaszkodhattak. De hangoztatták, hiszen nem lehet másképpen, mert Prónay is az egyesület tagja és alelnöke.

Az ébredő gyűléseken való részvételemnek és tele torokból való szónoklásomnak egy igen erős torokgyulladás lett a vége, amelyből egy súlyos infekciót kaptam, amellyel egy hónapig feküdtem állandó lázzal. A kormányzó is érdeklődött telefonon az egyik szárnysegédje, Koós Miklós útján állapotom felől. Sőt, Rantzenberger Győző szintén bejelentette látogatását, de ez még a kezdet kezdetén volt, azon bizonyos néhány tiszttel, akiknek vaj volt a fején. Én azonban elhárítottam a szamaritánusi tiszteletet mindaddig, amíg ügyük elintézve nem lesz. Úgy látszik, fent nevezetteknek akkor még igen presszázsnak látszott a velem való békés kiegyezést létrehozni. De mikor látták ennek eredménytelen voltát, folyamodtak a gazságokhoz. Ezen ügyeknek a mai napig nincsen vége.

Az erzsébetvárosi bombamerénylet 9 zsidó áldozatának végbement temetésén nagyobb részvétnyilvánulást rendeztek a hivatalos fórumok, mint az ugyanakkor Funchalban, Madeira szigetén elhunyt koronás királynak, IV. Károlynak itt Budapesten megtartott halott requiemjén. Gróf Apponyi Albert és több magas hivatalos személy asszisztált a zsidó koporsóknál. (Ha jól emlékszem, Horthy kormányzó is megjelent.)

A rendőrség emberei a már említett merénylet elkövetését illetőleg – ki volt az igazi tettes? –, azt hiszem, ennyi összevissza bonyodalom után kideríteni nem volt képes, hanem csak tapogatóztak és az ÉME-t gyanúsították. Több dezignált merénylő neve létezett közszájon, mint amennyi egyáltalán az erzsébetvárosi körbe egyáltalán beférne. Ezért a múltnak titkaivá sorolható ez is – éppen úgy, mint sok más hasonló cselekmény."[325]

Prónay e bejegyzésében mintha cinkosan kikacsintana a sorok mögül, és azt sejtetné olvasójával, hogy jóval többet tud annál, mint amennyit elárul,

[325] PRÓNAY, i. m. 330–331.

és egyáltalán nem tűnik légből kapott feltételezésnek, hogy a korszak ismert, befolyásos paramilitáris vezetőjeként és az ÉME vezetőségi tagjaként – könyvünk (anti)hősével, Héjjas Ivánnal együtt – akár az erzsébetvárosi bombamerénylet és a hozzá kapcsolódó egyéb terrorista jellegű bűncselekmények értelmi szerzői között lehetett.

Hely hiányában az erzsébetvárosi bombamerénylet és az azt követő büntetőper teljes sajtórecepciójának elemzésére nem vállalkozhatunk, hiszen az akár egy önálló, önmagában is terjedelmes tanulmány tárgyát képezhetné, ellenben a recepció legfontosabb elemeire, a különböző politikai oldalakat reprezentáló nagyobb, országos napilapok véleményére az események hátterének árnyaltabb megértése érdekében mindenképpen érdemes kitérnünk.

Az Ébredő Magyarok Egyesületének szélsőjobboldali lapja, a Szózat nem meglepő módon végig tagadta, hogy az egyesület tagjainak köze lenne a merényletsorozathoz, és nem egy alkalommal a kommunistákra igyekezett terelni a gyanút. A tettesek elfogása után a lap már rögtön a büntetőeljárás elején koncepciót emlegetett, a liberális sajtót pedig aljas hazugságokkal vádolta.[326] Márffy József és társai letartóztatása után felmerült a sajtóban, hogy a fajvédő frakció Márffyék szabadlábra helyezését kezdeményezte, a Szózat pedig ezt úgy kommentálta, hogy a nyomozásnak nincsenek érdemi eredményei, amely alapján jogos lett volna a gyanúsítottak őrizetbe vétele. Az ÉME lapja azon is értetlenkedett, hogy a megítélése szerint egyszerű köztörvényes bűncselekmények ügyében az államrendőrség politikai osztálya folytat nyomozást. Rassay Károly felszólalása után, melyben Andréka Károly főkapitány-helyettest a radikális jobboldali titkos társaságokkal való összejátszással vádolta, a lap is tudósított róla, hogy Andréka vizsgálatot kezdeményezett saját maga

[326] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Befejezik a nyomozást a bombamerényletek ügyében*, Szózat, 1923. november 29., 2.

ellen.[327] A főtárgyalás megkezdése után a Szózat továbbra is határozottan védte Márffy Józsefet és társait, a tárgyalás első napjairól meglehetősen elfogultan és propagandisztikus hangnemben tudosított, és végig koholt pert emlegetett.[328] Egy másik tudósításban az ellenzéki sajtóban megjelent cikkek ellen kelt ki, és a liberális lapok tárgyalássorozatról szóló cikkeit szenzációhajhász rágalomhadjáratnak minősítette.[329] Az elsőfokú ítélet kihirdetésekor a Szózat ugyancsak mély megdöbbenésének adott hangot, és propagandisztikus hangnemben védte a vádlottakat, megint csak arra utalva, hogy megítélése szerint jó előre kidolgozott koncepció szerint zajlott a büntetőeljárás és az ítélethozatal, ugyanakkor kiemelte, hogy a vádlottak fellebbeztek, így a törvényszék ítélete korántsem végleges.[330] A jóval enyhébb ítéletekkel záruló, másodfokú főtárgyalás-sorozatról az ÉME lapja lényegében ugyanabban a patetikus és propagandisztikus hangnemben, a vádlottakat valamiféle zsidó/kommunista/liberális összeesküvés áldozatainak beállítva, ugyanazon panelek mentén tudósított.

Az ugyancsak radikális jobboldali napilap, a Magyarság a Szózatnál sokkal elfogulatlanabbul, tárgyilagosan számolt be az erzsébetvárosi bombamerénylet ügyében folyt nyomozásról és a gyanúsítottak elfogásáról.[331] A lap nem sokkal később a rendőrség emberfeletti nyomozómunkájáról adott hírt, illetve ugyancsak mérsékelt hangnemben számolt be arról, hogy az őt ért vádak kapcsán Andréka

---

[327] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Két felderített bombamerényleten kívül a nyomozásnak nincs eredménye*, Szózat, 1923. november 30., 4.

[328] [SZERZŐ NÉLKÜL], *A büntetőtörvényszék megkezdte a Márffy-per főtárgyalását*, Szózat, 1924. november 19., 3.

[329] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Pénteken dönt a bíróság bizonyítás kiegészítéséről a Márffy-ügyben*, Szózat, 1924. november 28., 5.

[330] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Halálos ítéletek a Márffy-perben*, Szózat, 1924. december 14., 7.

[331] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Kézre kerültek a legutóbbi bombamerényletek tettesei*, Magyarság, 1923. november 27., 4.

Károly, a politikai rendőrség vezetője vizsgálatot kezdeményezett önmaga ellen.[332] Pár hónappal később a lap jóformán kritikátlanul fogadta el, hogy valóban azok a merényletsorozat tettesei, akiket a rendőrség ezzel gyanúsít, és 1924 februárjában a gyanúsítottak beismerő vallomásairól adott hírt, ismételten a nyomozó hatóságok sikeres munkáját hangsúlyozva.[333] A tárgyalássorozatról a Magyarság ugyancsak hasonló hangnemben tudósított a későbbiekben, és a Szózattal ellentétben a lapban megjelent cikkekben nem igazán merült fel az a lehetőség, hogy a merényletsorozat elkövetésével vádolt fiatalemberek akár ártatlanok is lehetnek.[334] A büntetőtörvényszék elsőfokú ítéletét a lap hasonlóképpen kommentálta, és gyakorlatilag kész tényként könyvelte el, hogy valóban Márffy József és társai követték el a terhükre rótt bűncselekményeket. Az Ébredő Magyarok Egyesületének becsületét ugyanakkor valamennyire mentendő, a Magyarság is hangsúlyozta az elsőfokú ítéletében is elhangzott állítást, mely szerint az ÉME nemzetvédelmi osztályai eredetileg nemes, hazafias célokkal alakult milíciák voltak a hadsereg valamilyen fokú kontrollja alatt, és a bajok akkor kezdődtek, amikor Márffy József és hozzá hasonló, radikális és a társadalomra veszélyes emberek léptek be ezekbe az alakulatokba és ragadták magukhoz azok vezetését.[335] A Magyarság tehát igyekezett valamiféle kontrasztot felállítani az Ébredő Magyarok Egyesületének tagsága és a Márffy József vezetése alatt álló IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztály között, és az egész bűncselekmény-sorozatot néhány elvetemült, a saját elhatározásából cselekvő fiatalember borzalmas tetteként beállítani, amely mögött talán nem is keresendők felbujtók,

---

[332] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Andréka Károly detektívfőnök vizsgálatot kért maga ellen*, Magyarság, 1923. november 30., 5.

[333] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Kézre kerültek az Erzsébetvárosi Kör elleni pokolgépes merénylet tettesei*, Magyarság, 1924. február 7., 5.

[334] Pl. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Szász József és Radó József védői beszéltek ma a bombapörben*, Magyarság, 1924. december 2., 6.

[335] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Márffy Józsefet és Marosi Károlyt halálra ítélte a bíróság*, Magyarság, 1924. december 14., 3.

magasabb szintű felelősök. A lap ezzel implicit módon nyilván a kormányzatot és a hadsereget, illetve a bombaper során szóba került politikusokat és katonatiszteket igyekezett védeni. A tudósítások ugyanakkor a Szózathoz hasonlóan azt is kiemelték, hogy a vádlottak fellebbeztek, az elsőfokú ítélet így korántsem végleges. A Márffy-per másodfokú, jóval enyhébb ítéletekkel záruló főtárgyalássorozata kapcsán nagyjából ugyanez a hozzáállás jellemezte a Magyarság e témában megjelent cikkeit, és ahogyan a per fokozatosan az enyhébb ítéletek és a számos bűncselekmény alóli felmentés irányába fordult, úgy a lap hangneme is fokozatosan megengedőbb lett Márffy Józseffel és társaival szemben.[336]

A kisgazdapárti Új Barázda ugyancsak leginkább a kormánypárt érdekeinek megfelelően, a rendőrség érdemeit kiemelve számolt be az erzsébetvárosi bombamerénylet és a vele együtt kezelt többi robbantásos cselekmény gyanúsítottjainak őrizetbe vételéről.[337] A nyomozás további fejleményeiről a lap ugyancsak lelkesen tudósított, kissé hatásvadász módon számolt be a milícián belül működő vérbíróság működéséről, és már a nyomozati szakban tudni vélte, hogy Márffy József, az ÉME IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztályának vezetője összejátszott Herczeg Józseffel, az Erzsébetvárosi Demokrata Kör portásával, a robbantáshoz használt pokolgépet pedig egy bizonyos Báthory Miklós nevű MÁV-felügyelőtől kapta, ám kiemelte azt is, hogy mind a portás, mind a MÁV-tisztviselő tagadta, hogy bármi közük lenne a merénylethez.[338] Az elsőfokú főtárgyalásról a lap hasonló hangnemben tudósított, és jótékonyan elhallgatta, hogy a bíróság amúgy súlyos eljárási hibákat vétett. Semmiféle kritikát nem fogalmazott meg az eljárással szemben, és teljes mértékben,

---

336 Pl. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Minden tanú azt vallja, hogy Márffy a bombamerénylet napján az Iparbankban dolgozott*, Magyarság, 1925. július 10., 8.

337 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Elfogták a Reviczky utcai bombamerénylőket*, Új Barázda, 1923. november 28., 2.

338 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Márffyék a saját embereiket is megbotozták és halálra ítélték*, Új Barázda, 1924. február 9., 3.

mindenféle reflexió nélkül tényként kezelte, hogy Márffy József és társai követték el az összes terhükre rótt bűncselekményt.[339] A Márffy Józsefre és Marosi Károlyra halálbüntetést, a többi vádlottra pedig 5–10 év közötti börtönbüntetéseket kiszabó elsőfokú ítéletről az Új Barázda szintén azt állapította meg, hogy a súlyos ítéletek által minden bizonnyal győzött az igazság, ám az újság a többi napilaphoz hasonlóan kiemelte, hogy a vádlottak fellebbeztek, az ügy tehát még korántsem zárult le.[340]

A szociáldemokrata Népszava – kissé elfogult módon, de nem alaptalanul – gyakorlatilag a kezdetektől fogva az Ébredő Magyarok Egyesületét és a hozzá kapcsolódó egyéb radikális jobboldali szervezeteket, illetve az ÉME-ben vezető pozíciókat betöltő Héjjas Iván és Prónay Pál paramilitáris vezetőket sejtette az erzsébetvárosi bombamerénylet hátterében, és amikor a rendőrség végre meggyanúsította az ÉME IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztályának fiatal milicistáit Márffy Józseffel az élen, nem győzte hangsúlyozni, hogy korábbi gyanúja igaznak bizonyult.[341] A nyomozás bizonyos nyilvánosságot kapott eredményeiről ugyancsak hasonló hangnemben, némileg hatásvadász és kárörvendő regiszterben számolt be a lap, és azon az állásponton volt, hogy a merénylőket Herczeg József, az Erzsébetvárosi Demokrata Kör portása cinkosként segíthette. Kiemelte továbbá, hogy Márffy József a kis létszámú paramilitáris csoporton belül szabályos személyi kultuszt épített ki maga köré, többségében nála is fiatalabb alárendeltjei pedig rettegve néztek fel a fiatalemberre, és vakon teljesítették minden parancsát.[342] A

---

339 [*Szerző nélkül*], *Megkezdték a budapesti bombamerényletek tárgyalását*, Új Barázda, 1924. november 19., 2.; [SZERZŐ NÉLKÜL], *A bombamerényletek tárgyalása*, Új Barázda, 1924. november 23., 5.

340 [SZERZŐ NÉLKÜL], *A bíróság Márffyt és Marosit halálra ítélte*, Új Barázda, 1924. 12. 14., 2.

341 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Kinyomozták az erzsébetvárosi kör bombabanditáit: ébredők valamennyien*…, Népszava, 1924. február 7., 5.

342 [SZERZŐ NÉLKÜL], *A tömeggyilkos ébredővezér új taktikája*, Népszava, 1924. február. 10., 5.

gyanúsítottak őrizetbe vétele és a tárgyalás között a Népszava számos, lényegi új információkat nem tartalmazó, csak a korábbi eredményeket és feltételezéseket megismétlő, repetitív cikket közreadott, hogy módszeresen napirenden tartsa a bombamerényletek ügyét, és mindegyikben hangsúlyozta az Ébredő Magyarok Egyesületének szerepét, gyakorlatilag kritikai reflexió nélkül összemosva azt a IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztállyal.[343] Az elsőfokú főtárgyalás-sorozat során a lap leginkább azt emelte ki, hogy az Ébredő Magyarok Egyesülete megkísérelte befolyásolni a tárgyalás menetét, és bizonyos tanúkat névtelen, feltehetőleg az egyesülethez köthető elkövetők valóban megfenyegettek.[344] Nem állt messze a laptól az a feltételezés sem, mely szerint a kormány bizonyos tagjainak, vagy legalábbis kormánypárti politikusoknak is közvetett felelősségük lehetett a bombamerényletekben, Csáky Károly honvédelmi miniszter és Bethlen István miniszterelnök tanúvallomását pedig a Népszava leginkább ebben a szellemben kommentálta.[345] A lap némi rosszmájúsággal tudósított Márffy József és társai védőügyvédeinek érveléséről, mely szerint az ÉME IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztályának fiatal milicistái hős hazafiak, akik csupán egy hazug, koholt per bűnbakjai.[346] A Márffy Józsefre és Marosi Károlyra elsőfokon kiszabott halálos ítéletet ugyanakkor a Népszava is viszonylagos elégedettséggel vette tudomásul, és nem is igazán hangsúlyozta, hogy a vádlottak fellebbeztek az elsőfokú ítélettel szemben.[347]

---

343 [SZERZŐ NÉLKÜL], „…*Mert a szálak az Ébredő Magyarok Egyesületéhez vezettek,* Népszava, 1924. február 13., 4.

344 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Fenyegető levelek, terrorizálások és egyéb titokzatos akciók a bombabanditák megmentése érdekében*, Népszava, 1924. november 9., 4.

345 [SZERZŐ NÉLKÜL], *A miniszterelnök és a honvédelmi miniszter vallomása a bombapörben*, Népszava, 1924. november 29., 5.

346 [SZERZŐ NÉLKÜL], *A védelem szerint a bombabanditák „mártírok"*, Népszava, 1924. december 2., 6.

347 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Két bombabandität: Márffyt és Marosit halálra ítélték*, Népszava, 1924. december 14., 8–9.

A polgári liberális, a szabadkőművességhez is szoros szálakkal kötődő Világ című napilap ugyancsak kezdettől fogva az Ébredő Magyarok Egyesületét sejtette az erzsébetvárosi bombamerénylet hátterében, és igen keményen bírálta a kormányt és a rendőrséget, amiért kezdetben nem igazán tudott eredményeket tudott felmutatni a nyomozás terén.[348] A liberális lap publicistái néhány cikkükben azt is felvetették, hogy a hatóságok talán nem is keresik olyan nagy erőkkel a tetteseket, mint kellene, hiszen akár a kormánypárt egyes politikusai is érintettek lehetnek a merényletben.[349] 1924 elején a lap hangnemében némi változás állt be, amikor a rendőrség végre Márffy Józsefet és társait a bombamerényletek gyanúsítottjaiként vette őrizetbe, és némi dicséretet is megengedett magának a rendőrség munkájával kapcsolatban.[350] A nyomozás nyilvánosságra hozott részeredményeit a Világ ugyancsak mérsékeltebb hangnemben kommentálta, nagyjából kész tényként elfogadva, hogy valóban azok a személyek követhették el a súlyos bűncselekményeket, akiket a rendőrség ezzel gyanusít.[351] A Világ még a főtárgyalás-sorozat megindulása előtt tudni vélte azt is, hogy Héjjas Iván és Dániel Sándor, az ÉME ügyésze titkos mentőakciókat szervez az IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztály milicistáinak kiszabadítása céljából, Márffy pedig az előzetes letartóztatásból is folyamatos levelezésben áll Héjjassal.[352] A lap a per kezdeti szakaszában azt is tudni vélte, hogy a védelemnek nem kevesebb, mint nyolcvan mentő tanúja volt Márffy József és társai védelmében, ám ennyi személy persze végül közel sem tanúskodott a

[348] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Még mindig nincsenek meg…*, Világ, 1922. április 11., 7–8.
[349] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Még mindig nincsenek meg…*, Világ, 1922. április 30., 4.
[350] [SZERZŐ NÉLKÜL], *A rendőrség kinyomozta az Erzsébetvárosi Kör bombamerénylőit*, Világ, 1924. február 7., 5.
[351] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Az Erzsébetvárosi Kör merénylőinek kihallgatása és szembesítése*, Világ, 1924. február 8., 5.
[352] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Titkos mentőakciók Márffyék érdekében*, Világ, 1924. november 11., 7.

vádlottak mellett.[353] A főtárgyalásról a Világ is részletesen tudósított, és a témában megjelent cikkek újra azt hangsúlyozták, hogy az ÉME IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztálya egy ideig a kormány tudtával és felhatalmazásával működő segédrendőri milícia volt, ily módon tehát a kormány is közvetetten felelős lehet azért, amit a szervezet egyes tagjai saját elhatározásukból követtek el.[354] A Márffy Józsefre és Marosi Károlyra kirótt halálos ítélettel az erősen ellenzéki napilap szerkesztősége is viszonylag elégedett volt, ugyanakkor az ítélethirdetésről szóló tudósítás megbotránkozva emelte ki, hogy a vádlottak többsége ekkor kifejezetten vidám volt, Márffy József pedig fölényesen jelentette ki, hogy nem kér kegyelmet.[355]

A Miklós Andor, a Márffy és társai által elkövetett merényletsorozat egyik célpontja tulajdonában álló, Az Est című, többnyire elfogulatlanságra törekvő polgári liberális napilap ugyancsak eredményeket sürgetett már rövid idővel az erzsébetvárosi bombamerénylet megtörténte után, és a rendőrség szemére hányta, hogy az látszólag sötétben tapogatózik, vagy nem is igazán keresi a tetteseket.[356] A kritika mellett ugyanakkor törekedett az objektivitásra is, és leközölte az ügyben nyomozó rendőrtisztviselők nyilatkozatait is. Az Ébredő Magyarok Egyesületét a lap szintén korán megnevezte mint a merénylet esetleges felelősét, majd amikor Márffy Józseféket meggyanúsította a rendőrség, visszafogottan, de határozottan erősítette meg a köztudatban

[353] [SZERZŐ NÉLKÜL], *A bombapör tárgyalására a védők nyolcvan mentőtanút vonultatnak föl*, Világ, 1924. november 12., 4.
[354] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Izgalmas jelenetek közt kezdődött meg a bombapörök főtárgyalása*, Világ, 1924. november 19., 5–6.
[355] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Két halálos ítélet a bombavetők pörében*, 1924. december 14., 17–18.
[356] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Miért volt eredménytelen a bombamerénylet nyomozása?*, Az Est, 1922. április 25., 3.

élő korábbi gyanút.[357] Az Est innentől kezdve a legnagyobb részletességgel tudósított a nyomozás aktuális állásáról – persze arról, amit a rendőrség megosztott a nyilvánossággal –, és összességében elmondhatjuk, hogy az e tárgyban született cikkei a korabeli magyar bűnügyi újságírás szakszerű, többé-kevésbé objektivitásra törekvő termékei voltak.[358] A lap nagy hangsúlyt fektetett az ÉME nemzetvédelmi milíciáin belül működő, sajátos és furcsa belső igazságszolgáltatási testület, a vérbíróság működésére is, és beszámolt arról, hogy az ÉME vérbíróságának tagjait a rendőrség tanúként hallgatta ki a merényletekkel összefüggésben.[359] A lap jelentős eredményként tette közzé, hogy az ügyészség benyújtott vádiratában összevonta az erzsébetvárosi bombamerényletet a Koháry utcai törvényszéki palota és a francia követség elleni merényletkísérletekkel.[360] Az Est tudósításai ugyancsak kiemelték, hogy a tárgyaláson is többször felmerült Héjjas Iván és Prónay Pál különítményparancsnokok neve, Márffy és Héjjas kapcsolatára pedig konkrét dokumentumok utalnak, így a lap, feltehetően nem egészen alaptalanul, leginkább Héjjast vélelmezte értelmi szerzőként a merényletsorozat hátterében.[361] A Márffy Józsefre és Marosi Károlyra halálbüntetést kiszabó elsőfokú ítéletet Az Est is viszonylagos megelégedéssel úgy értékelte, hogy győzött az igazság, és a tudósítás nem

[357] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Újabb részletek az erzsébetvárosi bombamerényletről*, Az Est, 1924. február 8., 1.

[358] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Radó József végigjátszotta a rendőrtisztviselők előtt a bombamerénylet minden előzményét*, Az Est, 1924. február 12., 3.

[359] [SZERZŐ NÉLKÜL], *A főkapitányságra előállították a vérbíróság öt tagját, Tisza Istvánt, Stroba Gusztávot, Kovács Gyulát, Sós Bélát és Dormányi Jánost*, Az Est, 1924. február 17., 3.

[360] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Az ügyészség vádirata Márffyék ellen a Koháry utcai fogház és a törvényszéki palota ellen elkövetett merénylet ügyében*, Az Est, 1924. február 29., 3.

[361] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Radó az orvosszakértő előtt is mindent beismert*, Az Est, 1924. november 26., 1–3.

tért ki rá, hogy a vádlottak fellebbeztek, tehát az ügynek még korántsem volt vége.[362]

A korabeli nagyobb magyar napilapok közül talán a mérsékelten kormánypárti, konzervatív Pesti Hírlap számolt be a legrészletesebben a nyomozás eredményeiről és az elsőfokú főtárgyalás eseményeiről. A nyomozás során a lap a rendőrség iránti elismeréssel tudósított a gyanúsítottak őrizetbe vételéről,[363] és lényégen a lap tudósítói egy percig sem kételkedtek abban, hogy valóban azok a személyek követték el a merényletsorozatot, akiket a rendőrség ezzel gyanúsított, a rendőrség munkáját pedig szakszerűnek mutatták be.[364] A lap különösen nagy részletességgel foglalkozott a nyomozás szinte minden elemével, és arról sem mulasztott el terjedelmes cikkben hírt adni, hogy Márffy József kihallgatása során őrültséget szimulált, és egy ideig ezzel próbálta akadályozni a nyomozást.[365] A lap helyszíni tudósítói később, a cikkeikben igen sok szó szerinti idézetet dokumentáltak a tárgyaláson elhangzottakból, így az orgánum által közölt cikksorozat a levéltári őrizetben fennmaradt iratokkal összehasonlítva az elsőfokú főtárgyalás-sorozat jegyzőkönyveinek viszonylag hiteles kivonatának is tekinthető.[366] A Pesti Hírlap terjedelmes és olvasmányos tudósításaiban nem csupán a vádlottak bűnösségéről volt meggyőződve, de a IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztályt az első tudósításokban nem határolta el élesen az

[362] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Márffyt és Marosit halálra ítélték*, Az Est, 1924. december 14., 1–5.
[363] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Az eddig történt bombamerényletek hét tettesét és gyanúsítottját elfogta a rendőrség*, Pesti Hírlap, 1923. november 27., 1.
[364] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Kézre kerültek az Erzsébetvárosi Kör merénylői*, Pesti Hírlap, 1924. február 7., 1.
[365] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Márffy a rendőrségen ismét őrültséget szimulált*, Pesti Hírlap, 1924. február 8., 1.
[366] [SZERZŐ NÉLKÜL], *A bombamerényletek ügyét csoportokban tárgyalta a bíróság*, Pesti Hírlap, 1924. november 18., 3.

Ébredő Magyarok Egyesületétől mint nagyobb szervezettől sem.[367] Az újság igen részletesen beszámolt a bíróság előtt lefolytatott bizonyítási eljárásról is, és a vád bizonyítékait alapvetően – nem tévesen – meggyőzőnek találta.[368] Olvasmányosan tudósított a nyomozást vezető Schweinitzer József rendőrkapitány bíróság előtt tett vallomásáról is, aki arra is kitért, hogy az ÉME vezetősége bizonyos adatok szerint bele szándékozott avatkozni a nyomozásba.[369] A Pesti Hírlap igen részletesen ismertette Csáky Károly honvédelmi miniszter vallomását is, rávilágítva, hogy az ÉME nemzetvédelmi osztályai a Kettőskereszt Vérszövetség szervezetén keresztül kvázi-állami, önkéntes paramilitáris karhatalmi alakulatok voltak, ám mivel személyi kérdésekbe a hadsereg nem szólt bele, így ezen alakulatok egyes tagjainak cselekedeteiért sem terheli felelősség.[370] A maga mérsékelt kormánypártiságával tehát a Pesti Hírlap is igyekezett kisebbíteni az állam és a kormányzat felelősségét. A lap az elsőfokú ítéletet a Márffy Józsefre és Marosi Károlyra kirótt halálbüntetéssel együtt egyetértéssel vette tudomásul, ugyanakkor a többi laphoz hasonlóan kiemelte, hogy a vádlottak fellebbeztek.[371]

A per nagyobb napilapokban megjelent sajtóvisszhangjából világosan látszik, hogy a radikális jobboldali sajtó elsősorban menteni igyekezett a bombaper vádlottjait, és az ártatlanságuk mellett érvelt, a rá jellemző, szimplifikáló antiszemitizmussal valamiféle koncepciós pert és zsidó összeesküvést sejtve a háttérben. A mérsékelt jobboldali

---

367 BENDA Jenő, *Tagadnak a bombapör vádlottjai*, Pesti Hírlap, 1924. november 19., 1–6.

368 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Tárgyi bizonyítékok Márffy József ellen*, Pesti Hírlap, 1924. november 22., 4–5.

369 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Schweinitzer kapitány izgalmas vallomása a bombavetők beismeréséről*, Pesti Hírlap, 1924. november 25., 3–5.

370 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Márffyra és Marosira halálbüntetést kér az ügyész*, Pesti Hírlap, 1924. november 29., 9–11.

371 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Márffy Józsefet és Marosi Károlyt halálra ítélte a bíróság*, Pesti Hírlap, 1924. december 14., 4–5.

sajtótermékek ezzel szemben többnyire meg voltak győződve Márffy József és társai bűnösségéről, ugyanakkor elsősorban a nyomozó hatóságok áldozatos munkáját és a Bethlen-kormány konszoldiációra való törekvését domborították ki, számos esetben az Ébredő Magyarok Egyesületének egésze és a paramilitáris elvek szerint működő Nemzetvédelmi Főosztály között is éles határvonalat húzva. A baloldali és polgári liberális sajtó a kezdetektől meg volt győződve az elkövetők radikális jobboldali kötődéséről, illetve Márffyék meggyanúsítása után az ébredő milicisták bűnösségéről, ám igen kemény kritikával illette a kormányt és a rendőrséget, amiért csak igen későn sikerült a bűncselekmény-sorozatot felderíteni, illetve nem zárta ki bizonyos kormánypárti politikusok közvetett vagy közvetlen felelősségét sem. A liberális és baloldali újságok nem egy esetben megpendítették azt is, hogy bizonyos kormánytagok és egyéb magas rangú állami tisztviselők talán összejátszanak az Ébredő Magyarok Egyesületében vezető pozíciókat betöltő paramilitáris vezetőkkel, többek között Prónayval vagy Héjjassal, akiket az ellenforradalmban játszott szerepük okán személyes kapcsolat fűzött Horthy Miklós kormányzóhoz is – és a jóval enyhébb másod- és harmadfokú ítéletek fényében ezek a fejtegetések talán nem is jártak túl messze az igazságtól.

Érdekes momentum, hogy a már említett Pesti Hírlap volt talán az egyedüli, a bombaperről tudósító jelentősebb napilap, mely megengedte magának, hogy szociográfiai fejtegetésekbe bocsátkozzon, és a vádlottak társadalmi hátteréről is bővebben írjon. A lap számos tudósításában érzékletesen írta le az ÉME fiatal nemzetvédelmi milicistáinak többnyire kopottas külsejét, ismertette alsóközép- vagy munkásosztálybeli hátterüket, melyből jelentősebb társadalmi-pénzügyi előrelépésre nem igazán számíthattak, illetve azt a mérhetetlen gőgöt, fontosságtudatot, ahogyan a tárgyaláson végig viselkedtek, és amelyet feltehetőleg a milicista mozgalomban való tagság kölcsönzött nekik. Már idézett tanulmányában Robert Gerwarth írja le, miként egyesült az első világháború utáni Közép-

Európa paramilitáris erőszakhullámában a háborút megjárt, de még mindig fiatal veteránok, illetve az úgynevezett *háborús ifjak*, a világháborúban katonaként még részt nem vett, ám az utána kialakuló polgárháborús helyzetben egyre szaporodó paramilitáris mozgalmakba annál lelkesebben beálló és brutális cselekményeket elkövető fiatalok generációja.[372] A bombaper vádlottaira, az ÉME IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztályának fiatal milicistáira épp úgy illenek ezek a megállapítások, mint az 1920-as évek magyar milicista mozgalmának, a magyar hadsereg félhivatalos kiegészítő alakulatainak szinte minden tagjára. Az ekkor a húszas éveiben járó Márffy József, aki a IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztályban igen hamar egy kisebb létszámú, terrorcselekmnényre vetemedő radikális jobboldali milícia a szervezeten belül teljhatalmú parancsnokává nőtte ki magát, a Monarchia katonájaként harcolt az első világháborúban. Alárendeltjeinek többsége ugyanakkor nála is fiatalabb kora okán még nem teljesíthetett katonai szolgálatot, ellenben a radikális jobboldali egyesület – egy ideig állami felhatalmazással működő – paramilitáris alakulatában valamiféle katonai, bajtársi közösséget kerestek és találtak, és a maguk igen szélsőséges, hipernacionalista gondolkodásával minden bizonnyal őszintén hitték, hogy a paramilitáris szervezet keretein belül a hazájuk javát szolgálhatják, és a nemzet ellenségeinek tartott emberek likvidálásával hazafias cselekedeteket hajthatnak végre.

Az Ébredő Magyarok Egyesületének fegyveres alakulatait ezek után lényegében lefegyverezték, zavaros, polgárháborús időkre visszavezethető rendvédelmi-katonai jogosítványaikat határozottan és egyértelműen megszüntették. A szervezet politikai befolyása, noha társadalmi egyesületként egészen 1945 elejéig működhetett, amíg más jobboldali és radikális jobboldali szervezetek mellett 1945. február 26-án

[372] Robert GERWARTH, i.m. 78–79.

miniszterelnöki rendelettel fel nem oszlatták,[373] a nagyrészt belőle kiváló és létrejövő, tagságával szoros személyi átfedést mutató nyugat-európai (elsősorban német és olasz) mintára szerveződő, új szélsőjobboldali pártok megjelenésével jelentősen lecsökkent.

A csongrádi bombamerénylet

Az Erzsébetvárosi Demokrata Kör elleni bombamerénylet mellett a valamivel későbbi csongrádi bombamerénylet a korszak ugyancsak nagy sajtóvisszhangot kiváltó terrorcselekménye volt, melyet ugyancsak olyan radikális jobboldali irreguláris katonák követtek el, akik Héjjas Iván parancsnoksága alatt álltak. Bár Héjjas maga nem biztos, hogy tudott a merénylettervről vagy helyeselte az akciót, annak egyik fő szervezője feltehetőleg Piroska János tényleges állományú honvéd főhadnagy, az Alföldi Brigád Csongrád-Csanád vármegyei alakulatainak parancsnoka, Héjjas Iván főhadnagy közvetlen alárendeltje és személyes jóbarátja volt. A merénylők 1923. december 26-án a csongrádi Magyar Király Szálló báltermében, a helyi zsidó nőegylet által szervezett jótékonysági rendezvényen a bálozók közé robbanószerkezetet dobtak, amely három embert megölt és további huszonöt embert súlyosan, tizenötöt pedig könnyebben megsebesített. A merényletben szerepet játszottak még Piroska János testvérei, István és György, illetve bizonyos Sági János és Kővári János gazdálkodók, az Alföldi Brigád helyi milicistái is. Piroska János maga készítette el, és ugyancsak ő hozta el a robbanószerkezetet Budapestről.[374]

---

[373] A jobboldali egyesületek, szervezetek 1945-ös feloszlatásáról lásd bővebben: ZINNER Tibor, *Az egyesületek, pártok feloszlatása Budapesten 1945 és 1948 között 1.*, Politika-Tudomány, 1987/4, 60–77, illetve ZINNER Tibor, *Az egyesületek, pártok feloszlatása Budapesten 1945 és 1948 között 2.*, Politika-Tudomány, 1988/2, 76–88.
[374] SERFŐZŐ, i. m. 98.

A merénylet végrehajtását bizonyos Bölöni (a forrásokban olykor Bölönyi névváltozattal is találkozhatunk) Miklós és Sinkó László vállalták magukra. Sinkó a kihallgatása során azzal védekezett, hogy Piroska főhadnagy előzőleg a lakásán tartott megbeszélésen azt mondotta neki, hogy a bomba csak riadalomkeltésre szolgál, de emberi élet kioltására robbanóereje voltaképpen alkalmatlan. Ő mégis vonakodott azt eldobni, amikor éjfélkor megjelentek a Magyar Király Szálló előtt. Bölöni/Bölönyi Miklós erre gyávának nevezte Sinkó Lászlót, aki végül a cigarettájával gyújtotta meg a bomba gyújtózsinórját, és behajította azt a teli bálterembe. A bomba azonnal fel is robbant, a robbanásban pedig halálos sérüléseket szenvedett Nagyjános Julianna cselédlány, Wolff Sándor egyetemista és Farkas Balázs cigányprímás. Életveszélyesen sérültek meg továbbá: Barna Gézáné, Barna Henrik, Barna Henrikné, Barna Piroska, Dr. Buk Herman, Buk Margit, Buk Ilonka, Buk József, Buk Mariska, Dékány Béla, Engel Mihályné, Fehér Istvánné, Grósz László, Grósz Magda, Grósz Sára, Kovács Lajos, Kovács Lenke, Krizsán Béla Aladár, Princz István és Dr. Vida Sándorné.[375]

A rendőrség nagy erőkkel látott az adatgyűjtéshez, és hamarosan elfogta az elkövetőket, és a másnap megérkező Zombori Jenő szegedi főügyész, Szalay József kerületi rendőrfőkapitány, valamint Borbolya Jenő rendőrtanácsos közreműködésével lefolytatott nyomozás annyi tárgyi bizonyítékot szolgáltatott, hogy 1923. december 30-án a tettesek beismerő vallomást tettek. Letartóztatták a társaikat is, csaknem az egész helyi fajvédő csoportot, összesen 25 fiatalembert, többek között Sinkó László gazdálkodót, Zubek Mihály állásából felfüggesztett tanítót, Kasztell Sándor gépészt, Sági Rókus földművest, Piroska György kereskedőt, Bölöni/Bölönyi Miklós foglalkozás nélküli fiatalembert, illetve Forgó Ferenc gazdálkodót. Nem meglepő módon kiderült, hogy a merénylők nagy része tagja volt az Ébredő Magyarok Egyesületének is. Piroska Jánost,

[375] Dr. Vida Ferenc (1911–1990), a többek között Nagy Imrét is halálra ítélő, később ismertté vált kommunista vérbíró édesanyja is megsérült a merényletben.

mivel hivatásos állományú katonatiszt volt, és az általa elkövetett bűncselekmények a katonai igazságszolgáltatás alá tartoztak, a Budapesti Hadbíróságnak adták át.

Az egyre inkább kiemeltté váló nyomozásba bekapcsolódott Diószeghy János miniszteri tanácsos, a Belügyminisztérium rendőrség működését felügyelő közbiztonsági osztályának vezetője is,[376] akinek közreműködése során kiderült, hogy a merénylők csoportja a Héjjas Iván vezetésével működő Alföldi Brigádnak is tagja, ily módon pedig a Kettőskereszt Vérszövetséggel és alaposan feltételezhető volt a kapcsolatuk.[377] A nyomozás során Sági Jánosnál még egy megbízólevelet találtak, amelyben Héjjas Iván kinevezte őt az Alföldi Brigád csongrádi zászlóaljának szolgálatvezetőjévé.[378] Héjjas és az Alföldi Brigád kapcsán tehát a csongrádi bombamerénylet mögött ugyancsak felsejlik a Kettőskereszt Vérszövetség is.

Gróf Csáky Károly honvédelmi miniszter, a hadsereg becsültét mentendő – pályája során nem egyetlen alkalommal – zavarkeltéssel elérte, hogy Piroska János főhadnagyot jogi értelemben ne tekintsék hivatásos katonának. A hadsereg ugyanis azzal érvelt, hogy Piroska főhadnagy ellen korábban etikai eljárás volt folyamatban, miután korábbi, egyébként zsidó származású menyasszonyát, aki felbontotta vele az eljegyzését, továbbra is zaklatta, fenyegette, emiatt pedig nyugállományba helyezték. Többféle verzió született arról, Piroska János végül is hol van állásban, a Képzőművészeti Főiskola vagy a Bocskay Nevelőintézet rajztanára-e,

[376] A Magyar Királyi Belügyminisztérium VII. közbiztonsági osztálya a rendőrség és a csendőrség szakmai irányításáért felelt, vezetője körülbelül a mai értelemben vett rendészeti szervek irányításáért felelős államtitkárnak (jelenleg Magyarországon az illetékes szakpolitikus Belügyminisztérium belbiztonsági államtitkára címet viseli) felel meg.

[377] Az eset részleges rekonstruálására leginkább Csongrád megye főispánájnak iratai alkalmasak. HU-MNL-CSML-IV-401-a-24/1923.

[378] SERFŐZŐ, i. m. 97.

végül azonban vádlottként tettestársaival ő is a polgári bíróság elé állt.[379] Az ügyet végül a Szolnoki Királyi Törvényszék tárgyalta, a vádlottak egyik védője dr. Ulain Ferenc, az Ébredő Magyarok Egyesületének egyik vezetője, fajvédő nemzetgyűlési képviselő, a korszak ismert radikális jobboldali politikusa volt.

A bombamerénylet ügyének főtárgyalása a Szolnoki Királyi Büntetőtörvényszéken 1924. szeptember 17-e és 26-a között zajlott. A vádlottak meglehetősen kevés időt töltöttek fogságban, ugyanis magas óvadék ellenében már jóval a tárgyalás előtt szabadlábra helyezték őket. A dr. Ulain Ferenc és dr. Széchényi István ügyvédek által képviselt védelem a főtárgyaláson a vádlottak, elsősorban Piroska János főhadnagy hazafias, az ellenforradalmi rendszer kialakításában szerzett érdemeivel érvelt, többek között megállapítva, hogy a tanácsköztársaság bukása utáni időkben Piroska volt az, aki Héjjas Iván formálisan a Nemzeti Hadsereg állományába tartozó paramilitáris alakulatának tagjaként Csongrádon újjászervezte a csendőrséget, ezzel pedig nagyon nagyban hozzájárult az állami és társadalmi rend helyreállításához. Széchenyi ügyvéd védőbeszédében egészen odáig elment, hogy a helyi zsidóság bizonyos prominens tagjai, többek között bizonyos Kalmár Zoltán ügyvéd még az ellenforradalmi időkig visszamenőleges sérelmet dédelgetnek Piroska főhadnaggyal szemben, aki Kalmárt fegyelmezetlen magatartása miatt – ivott és kártyázott – annak idején kizárta őt a csongrádi önkéntes csendőralakulatból. A védőügyvéd hangot adott azon határozott véleményének is, mely szerint Piroska János és a helyi ébredő csoport tagjai amúgy korántsem antiszemiták, a zsidó-keresztény ellentétet pedig leginkább a csongrádi zsidóság képviselői gerjesztik mesterségesen, és a Magyar Király Szállóban elkövetett bombamerénylet nyomozását is ők igyekeztek abban az irányban befolyásolni, hogy a gyanú a helyi keresztény-nemzeti érzelmű politikai aktivistákra terelődjön.

[379] Vö. Nemzetgyűlési Napló 1922–1926/XVIII., 344–345. Idézi: SERFŐZŐ, i. m. 100.

A vádlottak többek között azzal is védekeztek, hogy a nyomozás során a rendőrök bántalmazták őket, és csak ezért tettek korábban beismerő vallomásokat. A Szolnoki Királyi Büntetőtörvényszék a tanúkat többnyire nem találta szavahihetőnek, a nyomozást nem találta elég alaposnak, az elé tárt bizonyítékokat pedig bizonyító erejűnek, és maga is hajlott arra, hogy a vádlottakat esetleg kínzással bírták beismerő vallomásra a nyomozás során. Ebből kifolyólag a dr. Fuchs Gyula törvényszéki elnök vezette bírói tanács 1924. szeptember 26-ai ítéletében Sinkó László, Bölönyi Miklós elsőrendű, valamint Fülöp Andor, Piroska György, Piroska János, Sági János és Sági Rókus másodrendű vádlottakat a három rendbeli gyilkosság és huszonöt rendbeli gyilkossági kísérlet vádja alól felmentette.[380] Befolyásos katonai és politikai körök igen valószínűsíthetően itt is közbenjártak a vádlottak megsegítése érdekében, az ügyben született felmentő ítélet pedig itt sem tudható be a véletlennek.[381]

A csongrádi bombamerénylet valószínűsíthető értelmi szerzője, Piroska János, aki polgári szakmájára nézve egyébként rajztanár és festőművész volt, később konszolidálódott és politikai pályára lépett.[382] 1930-ban jogi diplomát szerzett, 1933-ban Csongrád város főjegyzője, majd polgármestere lett, hivatali ideje alatt pedig nagyszabású építkezések indultak a városban. 1945-ben letartóztatták és népbírósági eljárás indult vele szemben háborús és népellenes bűncselekmények gyanújával, amelyben azonban minden vád alól felmentették.[383] A családnak azonban

---

380 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Egy felmentő és egy marasztaló ítélet*, Világ, 1924. szeptember 28.

381 Vö. SHVOY, i. m. 97.

382 Piroska János politikusi pályájáról lásd bővebben: ERDÉLYI Péter, *Képviselőtestületi választások 1929-ben Csongrádon*, Múzeumi Kutatások Csongrád Megyében 2003, szerk. ERDÉLYI Péter–SZŰCS Judit, Szeged, Móra Ferenc Múzeum, 2002, 119–125.

383 HU-MNL-CSML-XXV-8-5-d-NB-148/1945. Piroska János háborús és népellenes bűntette.

ezzel együtt is minden vagyonát, ingatlanát elkobozták, folyamatos rendőri megfigyelés alatt tartották őket, majd 1952-ben Piroska Jánost egy rövid időre a hortobágyi kényszermunkatáborba internálták.[384] 1956-ban szerepet vállalt a forradalomban, emiatt rövid időre ismét letartóztatták.

Bár a forrást kétségtelenül alapos kritikával kell kezelnünk, 1959-ban – feltehetőleg az egykori horthysta katonák és civilek 1956-os forradalomban való érintettségének igazolása céljából – egy újabb, megkésett politikai rendőri vizsgálat zajlott az egykori különítményesek ellen. Ennek dokumentumai ma az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában találhatók, és külön jelentés foglalkozik a Héjjas-különítmény tagjainak Csongrád megyei tevékenységével.[385] E jelentés egyik fő témája a csongrádi bombamerénylet, és az esemény utóéletének egy igen érdekes fejezete, noha leginkább az irat keletkezése idején már idős, helyi kommunista érzelmű lakosok visszaemlékezéseire támaszkodik. A jelentést jegyző Dobos rendőr százados ugyanakkor azt is leírja, hogy személyesen beszélt az ekkoriban már a 80-ik évét taposó, Szegeden élő Shvoy Kálmán volt horthysta tábornokkal, a Horthy-korszak még élő, nagy tanújával, aki elmondta neki, hogy az 1930-as években magánbeszélgetést folytatott a csongrádi bombaper bírájával, Fuchs Gyulával, aki nevét ekkorra már Falkaira magyarosította. A bíró állítólag megvallotta a tábornoknak, hogy bár a csongrádi terroristák bűnössége egyértelmű volt, és el kellett volna ítélnie őket, mégis magas helyről, egyenesen Horthy Miklós kormányzótól érkezett arra vonatkozó informális utasítás, hogy a pernek felmentő ítélettel kell zárulnia.[386] Hogy Shvoy Kálmán tábornok és Fuchs (Falkai) Gyula bíró között valóban

[384] GULYÁS Martin, *Az 1945-ös csongrádi földosztás vesztesei*, Emlékeztető, 2016/1–2, 52–68.
[385] HU-ÁBTL-4.1.-A-881. Rongyos gárdisták, szabadcsapatok, különítményesek anyagai – A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság Politikai Nyomozó Osztályának összefoglaló jelentése a Héjjas-különítmény tagjainak Csongrád megyei tevékenységéről, 1959. november 18.
[386] Uo.

lezajlott-e a beszélgetés, amelyre a jelentéstevő Dobos rendőr százados utal, feltehetőleg már soha nem tudjuk meg. Lehetséges, hogy az ekkoriban már igen idős egykori horthysta tábornok csupán a saját bennfentességét akarta bizonyítani ezzel a történettel, esetleg valamiféle önigazolást keresett, de az is lehet, hogy csupán a politikai rendőrség tisztjének nyomására vallotta azt, amit, már ha a jelentéstevő Dobos százados valóban beszélt Shvoy Kálmánnal (ezt persze azért alaposan feltételezhetjük). Horthy személyes felelőssége és beavatkozása az igazságszolgáltatásba mindenesetre remekül illett a kommunista politikai rendőrség ügyről alkotott koncepciójába, ugyanakkor valóságtartalmát sem zárhatjuk ki. Az a rendelkezésre álló források alapján valószínűnek tűnik, hogy a csongrádi bombamerényletet valóban Piroska János és milicista társai követték el, és abban parancsnokuk, Héjjas Iván is érintett volt. A vádlottakat feltehetőleg politikai kapcsolataiknak és a jobboldali ellenforradalomban játszott szerepüknek köszönhetően mentették fel, akár maga a kormányzó, akár egy alacsonyabb rangú szövetségesük járt közben értük. Piroska János mindenesetre az 1956-es forradalom és szabadságharc után végleg visszavonult a közélettől, gazdálkodással és festészettel foglalkozott, és 1987-ben, 92 éves korában hunyt el. Csongrád város igencsak ellentmondásos múltú szülöttjének, aki politikusi pályája során mindennel együtt valóban sokat tett az alföldi település fejlődéséért, nevét szülővárosában ma tér viseli.[387]

A „magyar sörpuccs" gondolata – a Szemere–Bobula–Ulain puccsterv, 1923

Habár magyar belpolitikát a trianoni békeszerződés aláírása után már teljes mértékben az angol és francia érdekek határozták meg, a magyar részről egészen 1919-ig visszanyúló titkos tárgyalások a radikális jobboldali német

[387] TÓTH Attila, *Piroska János élete és festészete*, Csongrád, Magánkiadás, 2009.

és osztrák szervezetekkel 1921–1922 során egy ideig még a korábbinál alacsonyabb intenzitással, de folytatódtak. A Bethlen-kormány továbbra is mérsékelt kapcsolatot tartott a német radikális jobboldali politikusokkal, többek között Gustav von Kahr korábbi bajor tartományi miniszterelnökkel és későbbi tartományi főkormánybiztossal, Erich Ludendorff tábornokkal és Adolf Hitlerrel, aki ekkoriban feltörekvő fiatal szélsőjobboldali politikusként tevékenykedett Münchenben, a német radikális jobboldali központjában. Bethlen miniszterelnök Kozma Miklóst, aki ekkoriban a Magyar Távirati Iroda igazgatója volt, küldte Münchenbe tárgyalni és tájékozódni 1922 tavaszán, hogy felélénkítse az 1921 vége felé alább hagyó bajor–magyar politikai kapcsolatokat.[388] Kozma személyesen tárgyalt is Ludendorff tábornokkal, a német radikális jobboldal egyik vezéralakjával egy esetleges bajor-magyar együttműködési kezdeményezésről, melynek keretében a magyar kormányzati körök példának okáért fegyvereket vásároltak volna Németországból. A német tábornok azonban panaszkodott neki, hogy politikai befolyása az utóbbi időben a weimari köztársaságon, de még a radikális jobboldal központjának számító Bajorországon belül is jelentősen lecsökkent, illetve a bajor jobboldali politikusok között is olyan nagy a széthúzás, hogy lényegében semmiben sem értenek egyet egymással.[389] Bethlen ekkor Kozma Miklós és Gömbös Gyula, a MOVE elnöke és a magyar radikális jobboldal (ekkoriban még a kormánypárt színeiben politizáló) prominens politikusának tájékoztatása nyomán azt a következtetést vonta le, hogy a magyar kormány a bajorokkal akkor és ott semmiféle számára hasznos együttműködést nem remélhet, az ilyen irányú együttműködési tárgyalások pedig egy időre félbe is szakadtak.[390] A tárgyalások mögött persze felsejlett a Kettőskereszt Vérszövetség titkos katonai szervezet neve, hiszen többek

[388] ORMOS Mária, *Egy magyar médiavezér. Kozma Miklós*, PolgArt Kiadó, Budapest, 2001, 110–113.
[389] ORMOS, i. m. 112.
[390] ORMOS, i. m. 113.

között a magyar kormány részéről éppen Siménfalvy Tihamér ezredes, a szervezet vezetője volt az egyik olyan befolyásos személy a magyar kormányzati politikában, aki korábban a bajor és az osztrák szélsőjobboldallal is élénk kapcsolat fenntartását szorgalmazta.[391] A korszak politizáló titkos társaságának, az Etelközi Szövetségnek a furcsa puccstervben való érintettségére ugyancsak következtethetünk, hiszen Ulain Ferenc, az összeesküvés kulcsfigurája, valamint az őt feltehetőleg mozgató Gömbös Gyula későbbi miniszterelnök az EX vezetőségi tagjai közé tartoztak.

1922-től kezdve Bethlen konszolidációs politikájának okán a magyar kormány és a német-osztrák szélsőjobboldali szervezetek közötti, korábban élénk együttműködési kísérletek alábbhagytak. Ezzel együtt azonban a magyar kormányzattal is egyre inkább szembenálló, bár olykor vele a közös érdekek mentén mégis összefogó nacionalista-irredenta szervezetek, elsősorban az ekkor még meghatározó, jelentős politikai befolyással és nagy taglétszámmal bíró Ébredő Magyarok Egyesülete, illetve az ennek vezetőségében is megtalálható radikális katonatiszti körök továbbra is élénken keresték a hasonló ideológiai platformon lévő formációkkal a nemzetközi együttműködés lehetőségét, és érthető módon korábbi kapcsolataik mentén tapogatództak. Az ÉME már 1921-ben ÉME vett részt vett a magyar radikális jobboldal képviseletében a Bécsben rendezett nemzetközi antiszemita találkozón, ahol felmerült egy Nemzetközi Antiszemita Szövetség megalakításának lehetősége is.[392]

A konszolidáció első éveit továbbra is olyan társadalmi és gazdasági helyzet jellemezte, amely igencsak a politikai szélsőségek malmára hajtotta a vizet, számos csoport pedig az államcsínykísérlet és az

[391] NÁNDORI Pál, *A Marseilles-i gyilkosság nemzetközi jogi vonatkozásai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972, 24–25.
[392] UNGVÁRY Krisztián, *A Horthy-rendszer mérlege. Diszkrimináció, szociálpolitika és antiszemitizmus Magyarországon 1914–1944*, Pécs, Jelenkor Kiadó–Országos Széchenyi Könyvtár, 2012, 111.

erőszakos hatalomátvétel gondolatával is eljátszott. Az elvetélt revizionista jobboldali szövetség, a Ludendorff által megálmodott Fehér Internacionálé utójátékának tekinthető egy ilyen kalandor jellegű, lényegét tekintve komolytalan, mégis nagy politikai és sajtóvisszhangot kiváltott puccsterv, amelyet dr. Szemere Béla kórházi főorvos, az Állambiztonsági Megbízottak Országos Szervezete (ÁBM)[393] nevű (ekkorra a Nemzeti Munkavédelmi Hivatal[394] irányítása alá vont) segédrendőri milícia parancsnoka, Bobula Titusz magyar születésű, amerikai állampolgárságú építészmérnök, illetve dr. Ulain Ferenc ügyvéd, a kormányzó Egységes Pártból kivált fajvédő nemzetgyűlési képviselő, Gömbös Gyula bizalmasa, az ÉME vezetőségi tagja, a korabeli szélsőjobboldal ismert politikusa terveztek el 1923 őszén. Tekintve, hogy a három férfiú a – meggyőződésük szerint túlzottan liberális, antant- és zsidóbarát – Bethlen-kormányt terveik szerint erőszakos úton, az Hitler és Ludendorff tábornok vezette német nemzetiszocialista mozgalom fegyveres támogatásával szerették volna

[393] Az Állambiztonsági Megbízottak Országos Szervezete 1919 augusztusában alapított, polgári segédrendőri és titkosszolgálati szervezet volt, melynek a tanácsköztársaság bukása után elsődleges feladata a kommunista szervezkedések figyelése és az esetleges munkássztrájkok letörése volt. A belügyminisztérium irányítása alá tartozott, polgári ruhás, fegyvert viselő, segédrendőri munkájuk mellett polgári foglalkozásukat is tovább űző tagjainak jogosítványai nagyjából a rendőrség jogosítványainak feleltek meg. Az ÁBM 1922 októberében formálisan beolvadt a Nemzeti Munkavédelem szervezetébe, de egy ideig még igyekezett megőrizni önállóságát. Vö. *Jegyzőkönyv az ÁBM és a NMV együttműködésére vonatkozó megállapodásról,* 1922. október 2. Közli: *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924*, forráskiad. KARSAI Elek, NEMES Dezső, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1959, 187–188.

[394] A Nemzeti Munkavédelem megszervezéséről a Minisztertanács 1921. október 28-án hozott határozata alapján a belügyminiszter III-III/ VII.a/1921 sz. bizalmas rendelete intézkedett. 1922. augusztus 4-én a belügyminiszter kérte a Nemzeti Munkavédelem állományának növelését (HU-MNL-OL-K 27-1922. 08. 04./33. napirendi pont). A szervezet tagjait részben az állami alkalmazottak közül toborozták, részben egyetemi hallgatókat igyekeztek beszervezni, de tagjai közé kerültek egykori különítményesek és nemzetvédelmi milicisták is.

eltávolítani, terveiket nagyjából a müncheni sörpuccs-csal egy időben végrehajtva, akciójukat annak sikerétől is függővé téve, államcsínytervüket talán a legfrappánsabban a „magyar sörpuccs" terve elnevezéssel illethetjük.[395] Héjjas Iván különítményparancsnok, a korszak ugyancsak feltörekvő, bár óvatos és kormányközeli radikális jobboldali politikusa úgy kerül a képbe, hogy az összeesküvők többek között az ő és Prónay Pál alezredes – ekkoriban még működő – különítményeit szerették volna katonai erőként felhasználni a hatalomátvételi kísérlethez.

A furcsa puccsterv előkészületei valamikor 1923 augusztusának elején kezdődhettek, amikor is Budapesten megjelent egy Fritz Döhmel nevű német fiatalember, aki magát a Hitler–Ludendorff-féle bajor nemzetiszocialista mozgalom, illetve a vele szoros szövetségben működő Kampfbund paramilitáris szervezet megbízottjának mondta, és különböző hitelesnek tűnő, német nyelvű ajánlólevelekkel ellátva felkeresett számos magyar szélsőjobboldali szervezetet és közszereplőt. A nem egészen tisztázott motivációkkal rendelkező Döhmel egyik első útja a korábban a bajor nacionalistákkal jó kapcsolatokat ápoló Ébredő Magyarok Egyesülete székházába vezetett, ahol a szervezet vezetőségi tagjaival akart találkozni. Eljutott az egyesület egyik vezetőjéhez, Prónay Pál alezredeshez, aki azonban nem adott hitelt a német fiatalember által előadottaknak. Döhmel azonban nem adta fel, így jutott el Bobula Tituszhoz, az Amerikai Egyesült Államokból hazatért jómódú, zavaros jobboldali radikális elveket valló magyar építészmérnökhöz, illetve annak barátjához, dr. Szemere Béla főorvoshoz és köréhez. Szemere, mint továbbra is a valamilyen intenzitással tovább működő Állambiztonsági Megbízottak nevű milícia de facto parancsnoka, illetve Bobula, aki pénzzel támogatta a magyar szélsőjobboldalt, ekkor egy ideje már gondolkoztak azon, hogyan lehetne a Bethlen-kormányt eltávolítani, ám tevékenységük a tervezgetésben merült ki. Hogy Döhmel pontosan mikor vette fel velük a kapcsolatot, az a

[395] A puccsterv nyomán lefolytatott büntetőeljárás iratanyaga fennmaradt Budapest Főváros levéltárában: HU-BFL-VII-18-d-1923-03/0610. Ulain Ferenc és társai pere.

rendelkezésre álló forrásokból nem derül ki, ám valószínűsíthető, hogy a Szemere vezette Magyar Kultúrliga Egyesület tagjaival már 1923 augusztusában kapcsolatban állt.[396]

Úgy tűnik azonban, Döhmel a Gellért Szállóban lakosztályt bérlő Bobulát kereste meg 1923. október végén, aki szinte azonnal magához rendelte Szemerét is. Szemere és Döhmel talán nem ekkor találkoztak először, mindenesetre ekkor a magyar felek elhitték, hogy Döhmel valóban a bajor nacionalista szervezet megbízottja, aki azért jár Magyarországon, hogy a hasonló magyar szélsőjobboldali formációkkal konkrét együttműködésről kössön megállapodást. A tárgyalások németül folytak, a németül nem tudó Szemerének pedig Bobula fordította a Döhmel által előadottakat. Döhmel arról érdeklődött, hogy Szemere, mint az ÁBM volt parancsnoka, hány embert tudna fegyverbe szólítani egy hatalomátvételi kísérlet esetén, mire Szemere azt felelte, noha az ÁBM-et korábban egyáltalán nem államellenes összeesküvés céljára hozták létre, bizonyára lennének emberek, akik hajlandók az ügy mellé állni. Az arra vonatkozó információk ugyancsak ellentmondásosak, hogy az ÁBM tagjainak többsége korábban beszolgáltatta-e a szolgálati fegyverét, annyi azonban bizonyos, hogy Szemeréék mögött komoly fegyveres erő nem állt, legfeljebb mindössze néhány száz, kézifegyverrel rendelkező embert tudtak volna kiállítani. A szervezkedésbe nem sokkal később bevonták Ulain Ferenc fajvédő nemzetgyűlési képviselőt, a kormányzó Egységes Párttal nem sokkal korábban szakító Gömbös Gyula bizalmasát, aki a bajor nacionalista szervezetekkel már maga is régebb óta kapcsolatban állt, többek között Hitlert is személyesen ismerte, és ugyancsak hitelt adott a Fritz Döhmel által előadottaknak. A felek Döhmel kezdeményezésére német nyelvű szerződést is fogalmaztak arról, miként is tudna együttműködni irredenta és antiszemita céljai megvalósításában a (majdan létrehozandó önálló) bajor és a (Bethlen-kormány eltávolítása után egy új,

[396] HU-BFL-VII-18-d-1923-03/0610.

radikális jobboldali kormányzat vezetése alatt álló) magyar állam. Az iratot maga Döhmel fogalmazta németül, az pedig összesen tizenegy cikkelyben és három mellékletben foglalkozott politikai, katonai és gazdasági kérdésekkel. A dokumentum lényege az volt, hogy az újonnan megalakuló bajor állam el fogja ismerni az újonnan létrejövő magyar államot, mégpedig annak 1914-es, az első világháború és a trianoni békeszerződés életbe lépése előtti államhatáraival,[397] a szerződő államok pedig katonailag is mindenben igyekeznek segíteni egymást – elsősorban a kisantant Csehszlovákia ellen fognak össze és nyújtanak egymásnak katonai segítséget, ha az akár Bajorországot, akár Magyarországot megtámadná. A szerződést Szemere, Bobula és Ulain november 5-én írták alá, és a tervek szerint Münchenben kellett volna német részről aláírnia Ludendorffnak és Hitlernek is. Ulain Ferenc a bajor szélsőjobboldali szervezetekkel való korábban meglévő, Fritz Döhmel személyétől független kapcsolatainak köszönhetően pontosan tudhatta, mi, hogyan, és főleg mikor készül Bajorországban, a magyar kormány esetleges megbuktatását pedig a müncheni sörpuccs-csal szorosan összehangolva képzelte el. Ha Fritz Döhmel esetleg szélhámos / agent provocateur is volt, aki korábban talán sosem állt kapcsolatban a bajor forradalmi szervezetekkel oly módon, ahogyan azt a fantaszta magyar összeesküvőknek állította, Ulain korábbi tárgyalásainak és értesüléseinek köszönhetően tudhatott bizonyos dolgokat. Érdemes tehát a bajor sörpuccsot / Hitler-Ludendorff-puccsot is legalább néhány mondat erejéig megvizsgálnunk, hogy a Szemere-Bobula-Ulain-csoport tevékenységét a maga képtelenségével és komolytalanságával együtt bizonyos szinten nemzetközi kontextusba tudjuk helyezni.

Ulain saját bevallása szerint már 1923 nyarán folytatott tárgyalásokat Hitlerrel és Ludendorff-fal. A föderális államként működő weimari köztársaságon belül nagyfokú önállósággal rendelkező

[397] HU-BFL-VII-18-d-1923-03/0610. Ulain Ferenc és társai pere.

Bajorországban ebben az időben igen zavaros politikai helyzet állt fenn, a gazdaság romokban hevert, a nagyfokú társadalmi elégedetlenség pedig a szélsőséges politikai formációknak kedvezett. Ilyen volt az NSDAP, Nemzetiszocialista Német Munkáspárt is, illetve a vele szoros szövetségben álló, félkatonai jellegű Kampfbund is. A politikai hatalmat Kahr korábbi bajor miniszterelnök, ekkoriban különleges jogkörrel felruházott, a politikai-gazdasági megoldására megbízást kapott főkormánybiztos gyakorolta Hans von Seisser ezredessel, a bajor rendőrség parancsnokával és Otto von Lossow tábornokkal, a Reichswehr bajorországi körzetparancsnokával közösen. A válságra való tekintettel különleges jogköröket gyakorló végrehajtó hatalom képviselői ugyan ideológiailag maguk sem álltak messze a politikai szélsőségektől és a Hitler, valamint Ludendorff tábornok által vezetett csoporttól, azonban mégis a nemzetiszocialisták kihagyásával igyekeztek volna politikai tőkét kovácsolni a fennálló válságból.[398]

Hitler és Ludendorff attól való félelmükben, hogy bár Bajorország irányítása ugyan nacionalista politikusok kezébe került, őket mégis mellőzni fogják, 1923. november elején államcsínyt szerveztek, és erőszakkal próbálták meg magukhoz ragadni a hatalmat. A *sörpuccs* abban a müncheni sörcsarnokban, a Bürgerbräukellerben vette kezdetét, ahol Gustav von Kahr éppen egy tömeggyűlésen tartott beszédet híveinek, és ahová november 8-án este Hitler és fegyveresei berontottak, majd deklarálták a közhatalmat gyakorló politikusok letartóztatását. Az épületet a – a helyzet komolyságának demonstrálása kedvéért – az Ersnt Röhm vezette SA[399] körülbelül hatszáz fegyverese vette körül, Kahr főkormánybiztos pedig a fegyveres fenyegetés hatására biztosította Hitlert

[398] A sörpuccsról és politikai kontextusáról a magyar történettudományi szakirodalomban lásd például: ORMOS Mária, *Hitler*, Budapest, T-Twins Kiadó, 1994, 73–86. Valamint magyarul összefoglaló jelleggel lásd: KEREKES Lajos, *Hitler-puccs a sörházban*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1976.

[399] SA = Strumabteilung, azaz rohamosztag, a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt elsősorban első világháborús veteránokból álló milíciája, párthadserege.

és embereit a támogatásáról. Hitler, az egyébként valóban kiváló szónoki képességekkel rendelkező politikus ugyanitt gyújtóhangú beszédet tartott, és pillanatok alatt maga mellé állított a sörcsarnokban összegyűlt több ezres tömeget. A nemzetiszocialista milícia ezután egy összehangolt akció keretében megszállta München fontosabb kormányzati létesítményét és középületeit, az éjszaka során pedig, miután Hitlerék úgy gondolták, hogy nincs tovább szükségük Kahrra és embereire, még aznap éjszaka szabadon is engedték őket.[400]

A náci párt szabadcsapatai az utcán randalíroztak, a puccskísérletnek azonban igen komoly hiányossága volt, hogy a rendőrség egyáltalán nem állt mellé és nem támogatta a nácikat. Másnap reggel, november 9-én Hitler és fegyveresei túszul ejtették a bajor tartományi kormányt, majd Ludendorff tábornok javaslatára kétezer főt számláló menet indult a bajor védelmi minisztérium épületének elfoglalására, a müncheni Odeonplatznál azonban Hitler és milicistái szembe találták magukat a Gustav von Kahrhoz és a szövetségi kormányzathoz hűséges karhatalmi erőkkel, ahol lövöldözés tört ki. Az összecsapásban végül tizenhat puccsista és négy rendőr kapott halálos sebet, Hitler és a puccs vezetői pedig elmenekültek a helyszínről. Itt vált egyértelművé, hogy az államcsínykísérlet csúfosan megbukott, Hitlert pedig néhány napon belül őrizetbe vették a rendőrök.[401]

A későbbi német diktátort végül hazaárulás vádjával öt év börtönre ítélte a bíróság, a hatalmas háborús hősként tisztelt Ludendorff tábornokot ellenben, noha vezető szerepet játszott a sörpuccsban, mégis felmentették minden vád alól. Részben növekvő népszerűségének köszönhetően végül Hitler is csak kilenc hónapot töltött börtönben, majd megírta *Mein Kampf – Harcom* című emlékiratát. A puccskísérlet Hitlert hosszabb távon országosan ismert és népszerű politikussá tette,

[400] ORMOS, i. m. uo.
[401] ORMOs, i. m. uo.

olyannyira, hogy tíz évvel később, 1933-ban alkotmányos úton válhatott Németország kancellárjává, majd rövidesen véreskezű diktátorává.[402]

Bár a *bajor sörpuccs* a jóval komolytalanabb háttérrel rendelkező, még a fegyveres erőket is lényegében nélkülöző *magyar sörpuccs*hoz hasonlóan csúfosan elbukott, mindkét – valószínűleg szorosan összefüggő – szélsőjobboldali politikai akció rámutatott már az 1920-as évek első felében, milyen válságok és traumák munkáltak az első világháborút elveszített államok társadalmaiban, és előrevetítették a politikai szélsőségek későbbi, 1930-as évekbeli erőteljes, szinte meggátolhatatlannak tetsző térnyerését.

Ami a magyar puccsistákat illeti, Ulain Ferenc terveihez híven a müncheni sörpuccs előestéjén vonattal el is indult, azonban soha nem jutott ki Münchenbe, így az éppen a sörpuccsra készülő bajor nacionalista politikusokkal sem találkozhatott. Hegyeshalomnál, az osztrák–magyar határon ugyanis feltartóztatta a rendőrség, és közölték vele, hogy a magyar hatóságok tudnak az összeesküvésről, majd elkobozták tőle a Hitlernek szánt küldeményt. Ulaint mentelmi jogára való tekintettel nem vették őrizetbe, azonban megkérték, hogy másnap látogasson el a fővárosi rendőrségre, ahol már őrizetbe vették. Nem sokkal később dr. Szemere Béla és Bobula Titusz is rendőrkézre került.

Itt vált világossá a magyar összeesküvők számára, hogy a puccsterv nem kerülte el a rendőrség figyelmét, a forrásokból pedig egyértelműen kiderül, hogy a hatóságok Ulain Münchenbe utazásakor már hetek óta figyelték a csoport ténykedését. Mint azt már említettük, Fritz Döhmel 1923 augusztusában tűnt fel Budapesten, mint a bajor-német nemzetiszocialista szervezet lobbistája. Budapesti tartózkodásának augusztus és október közötti részletei nem világosak, annyi azonban bizonyosnak tűnik, hogy ez idő tájt nem ő volt Budapesten a bajor nemzetiszocialisták egyetlen megbízottja. A rendőrség ugyanis 1923 őszén

[402] ORMOs, i. m. 196–321.

nem kevesebb, mint ötvenhét olyan német fiatalembert azonosított be a magyar fővárosban, akik a Hitler–Ludendorff-féle szervezet megbízottjaiként az Ébredő Magyarok Egyesületének címzett ajánlólevéllel rendelkeztek. Többségüket őrizetbe vették és kiutasították Magyarországról. Szemerét, Bobulát és Ulaint végül lázadás előidézésére irányuló szövetség létesítésével gyanúsították és vádolták meg, Ulain Ferenc mentelmi jogának ügyét pedig a nemzetgyűlés mentelmi bizottsága 1923 novemberének utolsó napjaiban tárgyalta, és alapos vizsgálatot folytatott le. A fajvédő képviselők igyekeztek menteni Ulaint és társait, kisebbíteni próbálták az ügyet, illetve azt hangsúlyozták, hogy Ulain és társai a rendőrség által felbérelt agent provocateur áldozatai, és elsősorban a polgári liberális képviselőkkel szemben fogalmaztak meg vádakat, akiknek célja szerintük a fajvédő politikusok nyílt lejáratása volt. A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék 1924. január 24-én hirdette ki az ügyben az elsőfokú ítéletet, melyben mindhárom vádlottat egy hónap és tizennégy napi fogházra ítélte. A vádlottakat 1923 decemberében már szabadlábra is helyezték, büntetésüket a bíróság kitöltöttnek vette. Fellebbezési jogukkal éltek, a másodfokú bíróság pedig nem sokkal később fel is mentette őket.[403]

Habár Szemere Bélát, Bobula Tituszt és Ulain Ferencet a legfelsőbb magyar bírói fórum végül ártatlannak találta még a lázadásra irányuló szövetség létesítésének viszonylag enyhe tényállásában is, az általuk bajor-német közreműködéssel tervezett puccskísérlet éppen azért, mert nem maradt több puszta tervezgetésnél, kétségtelenül komolytalan volt, mégis jelentős politikai botrányt kavart 1923-24-ben, és számos kérdőjelet máig felvet. A legnagyobb kérdőjel persze a puccsistákat megkörnyékező és beugrató, feltehetőleg mindenkit félrevezető német fiatalember, Fritz Döhmel személye és motivációi. A Szemere–Bobula–Ulain-féle összeesküvést emlegető szakirodalom általában azon az álláspontón van, hogy Fritz Döhmel valószínűleg nem volt más, mint a

[403] HU-BFL-VII-18-d-1923-03/0610. Ulain Ferenc és társai pere.

Bethlen-kormány által felbérelt agent provocateur, akinek felhasználásával Bethlenék célja a kormánypártból kivált, Gömbös Gyula vezette szélsőjobboldali fajvédő képviselőcsoport kompromittálása és elszigetelése volt,[404] vagy pedig megelégszik azzal a még egyszerűbb magyarázattal, hogy Döhmel valóban Hitlerék megbízottja volt, a német és a magyar szélsőjobboldali szervezetek közötti kapcsolat pedig valamilyen formában valóban fennállt.[405] A *magyar sörpuccs* még a nemzetközi szakirodalomban is feltűnik az említés szintjén, az idegen nyelven született tudományos művek pedig rendszerint ugyancsak kész tényként kezelik, hogy a magyar és a német fél között együttműködési megállapodás állott fenn.[406] Nevezik Döhmelt a különböző szakmunkákban diplomatának, ügynöknek, szélhámosnak, nemzetközi kalandornak, agent provocateurnek, azonban mivel a puccstervet egyáltalán megemlítő művek, miként azt fentebb már említettük, többnyire nem tárgyalják mély részletekbe menően a *magyar sörpuccs*ot, illetve nem igazán hivatkoznak annak levéltári forrásaira sem, így a látható ellentmondásokra sem világítanak rá.

---

404 SERFŐZŐ Lajos, *A titkos társaságok és a konszolidáció 1922–1926-ban*, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica, Tomus LVII, 1976, 3–60, 17–27. Prónay Pál visszaemlékezéseiben ugyancsak ezt az álláspontot képviseli: PRÓNAY, i. m. 210.

405 ORMOS Mária, *Kozma Miklós. Egy magyar médiavezér*, 113; UNGVÁRY, i. m. 111.; ROMSICS, i. m. 128.; NEMES Dezső, *A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon a bethleni konszolidáció kezdeti időszakában, 1921–1924*, in *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924*, 7–120, 110.; ZAKAR József, *Fajvédők az 1920-as évek Magyarországán*, in *Tanulmányok a Holokausztról V.*, szerk. Randolph L. BRAHAM, Budapest, Balassi Kiadó, 2011, 52–111, 89.

406 BODÓ Béla, *The White Terror. Antisemitic and Political Violence in Hungary, 1919–1921*, London, Routledge, 2019, 301.; Thomas L. SAKMYSTER, *Hungary's Admiral on Horseback. Miklós Horthy, 1918–1944*, Washington, Columbia University Press, 1994, 132–134; David KING, *The Trial of Adolf Hitler. The Beer Hall Putsch and the Rise of the Nazi Germany*, London–New York, W. W. Norton and Company, 2017, 118–119.

Annyi kétségkívül igaz, hogy Ulain Ferenc és az Egységes Pártból kiváló, később párttá alakuló fajvédő frakció viszonylagos kellemetlenségeket okozott a konszolidáción munkálkodó Bethlen-kormánynak, nem csupán puszta kiválásukkal, de számos, a kormányzathoz köthető korrupciós ügy nyilvánosságra hozatalával is. Ulain maga számos alkalommal interpellált a parlamentben különböző korrupciós ügyek kapcsán, ezzel pedig rontotta a Bethlen-kormány hitelét.[407] Bizonyos kormánytagokat, köztük Rakovszky Iván belügyminisztert ingyen részvényekkel vesztegették meg, a korrupciós ügyben pedig számos állami tisztviselő érintettnek látszott.[408] A Magyar Általános Hitelbank 1923 nyarán ugyanis több kormánypárti és ellenzéki képviselőnek juttatott összesen körülbelül 300 millió koronányi értékben „ajándékrészvényeket", továbbá súlyosan megsértette a spekulációs szabályokat is.[409] Az ügyet Nagy Emil igazságügyi miniszter a kormánypárt nyomására sem volt hajlandó eltussolni, hanem utasította a tárcája irányítása alá tartozó ügyészséget, és komoly vizsgálatot indított. Részben ez az ügy is közrejátszott abban, hogy nem sokkal később, 1924-ben lemondott az igazságügyi tárca éléről, és Bethlen miniszterelnökkel is igencsak megromlott a viszonya. Ulainnak személyesen tehát igen sok köze volt a Horthy-korszak egyik legnagyobb korrupciós botrányának kirobbantásához, mely, ha kormányválságot közvetlenül nem is okozott, de rontotta a Bethlen-kormány hitelét, és nyomán a kormányzat ellen jelentős sajtóhadjárat indult meg. Bethlenéknek tehát érdekükben állhatott lejáratni a Gömbös vezette fajvédő képviselőket, köztük Ulain Ferencet, ám a levéltári források alapján kétségbe vonhatónak tűnik az a magyarázat, mely

[407] UNGVÁRY Krisztián, *A Horthy-rendszer mérlege*, 112.

[408] NEMES Dezső, *Az ellenforradalom története Magyarországon 1919–1921*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967, 108–109.

[409] Vö. Kozma Miklós feljegyzése az ingyen részvények botrányáról, 1923. szeptember 30, in *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924*, 326–328.

szerint Döhmel egyszerűen a magyar kormány erre a célra felbérelt agent provocateur-e lett volna, semmi több.

Ha ugyanis tüzetesen megnézzük az ügyben nyomozó Hetényi Imre rendőrfőkapitány-helyettes vallomását, illetve a budapesti rendőr-főkapitánynak küldött jelentését, valamint Seibold Jenő detektívfelügyelő vallomását, abból kiderül, hogy Fritz Döhmel minden valószínűség szerint már azelőtt megjelent Budapesten és a Hitler-féle bajor nacionalista szervezet megbízottjaként kereste a kapcsolatot a magyar szélsőjobboldali szervezetekkel, hogy tevékenységére a rendőrség felfigyelt volna. Döhmel végül valóban a politikai rendőrség – és ebben Döhmel és Hetényi vallomása is egybevág – ügynöke lett egy rövid időre, és elsősorban anyagi haszonszerzés reményében jelentéseket tett a hatóságoknak és egyes kormánytagoknak az összeesküvők tevékenységéről, ám eredetileg úgy tűnik, a magyar állami szervek tudta és közreműködése nélkül, teljesen önállóan is kereste velük a kapcsolatot. Arra is mutatnak adatok, hogy Döhmel Németországban valóban a radikális jobboldali politikai erők megbízottjaként tevékenykedett, ám már korábban, 1923 augusztusában jelentést tett a német állami szerveknek is arról, hogy a bajor radikális jobboldal többek között az ő közvetítésével komoly nemzetközi együttműködésre készül a magyarországi társszervezetekkel.[410]

Feltehetjük tehát a kérdést, hogy előfordulhatott-e olyan furcsa helyzet, hogy a magyar hatóságok, elsősorban a mai értelemben vett polgári titkosszolgálati tevékenységet végző fővárosi rendőr-főkapitányság politikai nyomozó főcsoportja, a felette álló Rakovszky Iván belügyminiszter utasítására úgy szervezett volna be egy láthatólag valóban német anyanyelvű személyt az összeesküvők beugratására, hogy

[410] PA-AA-(B)-R 30531-Bd. 1. Szigorúan titkos bizalmas jelentés Budapestről a német–magyar jobboldali együttműködésről, 1923. augusztus 23. Idézi: NÉMETH István, *Német haditengerészeti és légügyi lépések a versailles-i békeszerződés kijátszására a weimari köztársaság (1919–1933) éveiben*, Acta Academiae Agriensis. Sectio Historiae, 2017/XLIV, 523–534.

konspiratív módon eljátszották, hogy tevékenységéről csak később értesültek, miután Döhmel már felbujtotta valamilyen fokú cselekvésre a kormányt egyébként valóban megdönteni szándékozó Szemere–Bobula–Ulain-csoportot. Keletkeztetett volna a rendőrség konspiratív módon olyan – egyébként jórészt belső használatra szánt – iratokat, amelyek azt bizonyítják, hogy Döhmel eredetileg tőlük függetlenül tevékenykedett, és csak később került a hatóságok látókörébe és működött együtt azokkal, noha kezdettől fogva a magyar rendvédelmi szervek felbérelt provokátora volt? A válasz természetesen az, hogy mindez ugyan elképzelhető, ámde aligha valószínű vagy életszerű.

Elképzelhető továbbá az is, hogy esetleg Bethlenék legmagasabb szintű utasítására és a legnagyobb titoktartás közepette Fritz Döhmelt más magyar állami szerv – például az ekkoriban a Magyarországra vonatkozó fegyverkezési korlátozások miatt az ekkoriban fedésben működő katonai titkosszolgálat, a Honvédelmi Minisztérium VI. főcsoportjának II. osztálya szervezte be, hogy Ulain Ferencet és társait kompromittálja azzal az összeesküvéssel, amelynek folytatására gyakorlatilag ő maga bujtotta fel őket, ám ennek a valószínűsége is igen kicsi. Képtelennek, irracionálisnak hangzik az ötlet már csak azért is, mert Döhmel, ha lehet hinni a forrásoknak, eredetileg Szemere Bélát és Bobula Tituszt környékezte meg, akik tőle függetlenül is valóban gondolkodtak a kormány megdöntésének lehetőségén, Ulain Ferencet, mint valamelyes politikai befolyással rendelkező nemzetgyűlési képviselőt és a bajor nacionalista körökkel valóban kapcsolatot tartó személyt pedig csak valamivel később vonták be az összeesküvésbe. Tehát amikor Döhmel felvette a kapcsolatot Szemerével és Bobulával, jó eséllyel még nem tudhatta, hogy Ulain Ferenc válik az összeesküvés kulcsfigurájává. Mindent egybevetve tehát úgy tűnik, Döhmel eredetileg nem volt a magyar kormány embere, hanem önállóan, nem tudni, pontosan kinek a megbízásából tevékenykedett, a politikai rendőrségnek pedig csak később kezdett jelentést tenni.

Elképzelhető az a forgatókönyv is, hogy Fritz Döhmel eredetileg valóban a bajor nacionalista szervezetek megbízottja volt – ez tűnik a legvalószínűbbnek –, ám később önállósította magát, és elsősorban anyagi haszonszerzés reményében szó szerint eladta az összeesküvést és a birtokában lévő információkat, az összeesküvők tevékenységét pedig egyúttal a saját pillanatnyi érdekei szerint igyekezett felnagyítani. Több alkalommal tett vallomásának ellentmondásai, már-már kacagtató momentumai – melyek szerint például, noha eredetileg a német szélsőjobboldalhoz fűzték szálak, politikai meggyőződését tekintve valójában idealista kommunista és filoszemita, a radikális jobboldali összeesküvőket pedig azért leplezte le, hogy megakadályozza az általuk állítólag tervezett erőszakos antiszemita cselekményeket[411] – is arra engednek következtetni, hogy egyrészt az anyagi haszonszerzés motiválhatta. Másrészt tudatosan igyekezett minél nagyobb botrányt kirobbantani, egyúttal pedig minél inkább összekuszálni a szálakat.

Érdekesen fogalmaz ugyanakkor a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék elsőfokú ítélete, mely szerint Döhmel személye a magyar állami szervek számára is talány, és bár valószínű, hogy a mögötte álló köröket külföldön, de minden bizonnyal nem Bajorországban kell keresni, Döhmel pedig mind a *magyar sörpuccs* résztvevőit, mind pedig a magyar állam hatóságait csúnyán félrevezette.[412] A *külföldön, de nem Bajorországban* jelentheti azt is – noha írásos bizonyíték hiányában nem kell egyetértenünk a büntetőtörvényszékkel sem –, hogy a szóban forgó rejtélyes fiatalember valamely külföldi állam titkosszolgálatának az ügynöke volt, aki valamiért azt a megbízást kapta, hogy lehetőleg igyekezzen szabotálni a német és a magyar szélsőjobboldali szervezetek közötti együttműködési kísérleteket, illetve a feleket diszkreditálni egymás előtt.

---

411 HU-BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Fritz Döhmel vallomása.

412 HU-BFL-VII-18-d-1923-03/610 – A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék elsőfokú ítélete Ulain Ferenc és társai büntetőügyében.

Amennyiben megengedjük magunknak, hogy feltételezésekbe bocsátkozzunk, nem lévén más fogódzónk, akkor feltehetnénk a logikus kérdést, vajon ebben az időszakban mely államnak vagy államoknak állhatott érdekében a feltörekvő német szélsőjobboldali szervezetek nemzetközi kapcsolatépítésének megakadályozása. A válasz nyilván adja magát: szóba jöhet ugyanis Franciaország, Ausztria, de akár maga a weimari köztársaság is. Hiszen a viszonylag közeli múltban, 2009-ben került elő a Francia Nemzeti Levéltárból és kapott némi sajtónyilvánosságot egy francia titkosszolgálati jelentés, amely szerint a francia hírszerzés megfigyelte a feltörekvő nemzetiszocialista vezért és körét, és amely Mussolinihez hasonló, kiváló szónoki kvalitásokkal és karizmatikus kisugárzással bíró politikusnak festi le Hitlert.[413] Ugyanez érvényes lehet akár a környező kisantant államokra is, amelyeknek ugyancsak evidens módon nem állt érdekében, hogy Magyarországon bármely politikai erő komoly külföldi szövetségesekre tegyen szert revizionista törekvések megvalósítása érdekében, így őket sem zárhatjuk ki az ilyen irányú feltételezésekből.

Ott volt továbbá az ekkoriban önálló Ausztria is, mely, mint az Osztrák–Magyar Monarchia egyik utódállama, ekkoriban rengeteg belpolitikai és gazdasági problémával küzdött. A politikai szélsőségek számára itt is kiváló táptalajt szolgáltatott az első világháború elvesztése utáni krízishelyzet, az ország kormányának pedig valós veszélyként kellett számolnia azzal, hogy Németország a nagynémet egység helyreállítása jegyében előbb-utóbb annektálja majd Ausztriát, miként arra a Hitler vezette nemzetiszocialista német kormány által sor is került tizenöt évvel később, 1938-ban. A nemzetiszocialista típusú, egyúttal Anschluss-párti

413 Vö. Thomas WIEDER, *Genre fasciste. Dans les années 1920, Adolf Hitler était surveillé par les services français. La fiche rédigée sur le futur Führer dort dans une armoire des Archives nationales*, Le Monde, 2009. november 20.
https://www.lemonde.fr/europe/article/2009/11/19/adolf-hitler-genre-fasciste_1269349_3214.html

mozgalmak már itt is korán felütötték a fejüket, az osztrák államnak tehát egyáltalán nem állt érdekében, hogy a Hitler–Ludendorff-féle kör sikeres nemzetközi együttműködést építsen ki más nemzetek hasonló ideológiai platformon álló politikusaival.[414]

Végül ott volt maga az ekkoriban Friedrich Ebert államelnök és Gustav Stresemann kancellár vezetése alatt álló weimari köztársaság, mely, mint az első világháború legnagyobb vesztes állama, e monarchiából frissen köztársasággá átalakult birodalom ugyancsak hatalmas gazdasági és társadalmi válságokkal küzdött. Éppen ezek a válságok és a fokozódó elégedetlenség növelte a szélsőséges eszméket valló és hirdető, demagóg politikusok, így Hitler és a nemzetiszocialisták népszerűségét. Annyi bizonyos, hogy a weimari köztársaság titkosszolgálati szerveinek voltak beépített emberei a radikális politikai mozgalmakban, hiszen maga Hitler életének is egy kevésbé ismert momentuma, hogy eredetileg úgy került kapcsolatba a nemzetiszocializmussal, hogy a rövid életű Bajor Tanácsköztársaság leverése után, 1919-ben a német hadsereg bajorországi hírszerző- és propagandaegységének dolgozott, a feladata pedig az lett volna, hogy információt gyűjtsön a politikai szélsőségeket propagáló szervezetekről és személyekről, illetve élénk antikommunista propagandatevékenységet fejtsen ki.[415] Az egyik ilyen, a német katonai titkosszolgálat által megfigyelt radikális szervezet az ekkor még jelentéktelen DAP,[416] a Német Munkáspárt volt, melybe Hitlernek annyira jól sikerült a beépülés, hogy később a vezetője lett, és NSDAP, azaz Nemzetiszocialista Német Munkáspárt néven pár év alatt országos politikai mozgalommá szervezte.[417] A weimari köztársaság döntően liberális-szociáldemokrata kormányzatának tehát érthető módon szintén

[414] Vö. FIZIKER Róbert, *Habsburg kontra Hitler. Legitimisták az anschluss ellen, az önálló Ausztriáért*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2010.
[415] ORMOS Mária, *Hitler*, 51–53.
[416] DAP = Deutsche Arbeiterpartei.
[417] ORMOS, i. m. 54–71.

nem állt érdekében, hogy a nemzetiszocialista mozgalom számottevő nemzetközi kapcsolatokat építhessen ki, és igen hasonlóan küzdött Németországon belül a politikai szélsőségek ellen, mint ahogyan azt a konszolidációra törekvő Bethlen-kormány tette magyar kontextusban. Arra is mutatnak adatok, hogy Döhmel már 1923 augusztusában kapcsolatban állt a német állambiztonsági szervekkel is, és jelezte feléjük, hogy a bajor és a magyar szélsőjobboldali szervezetek újra igyekeznek felvenni egymással a kapcsolatot és feleleveníteni a korábban kezdeményezett együttműködést.[418] Az is bizonyosnak látszik, hogy Döhmel eredetileg valóban kapcsolatban állt Hitlerrel és körével, hiszen korábban Hetényi Imre főkapitányhelyettes megbízásából követte őt Bajorországba egy magyar detektív, és megbizonyosodott minderről.[419] Ugyan Németh István is közölt terjedelmes, hiánypótló forráskiadványában néhány német diplomáciai iratot az Ulain-üggyel kapcsolatban,[420] elsősorban a magyar és a német rendvédelmi és diplomáciai szervek levélváltásából, de természetesen ezekből sem derül ki egyértelműen az összeesküvés német kulcsfigurájának, Fritz Döhmelnek a kiléte. Annyi tudható, hogy Hetényi főkapitány-helyettes 1923 novemberében tájékoztatta a budapesti német követséget arról, hogy Döhmelt a magyar rendőrség ekkor már hosszabb ideje figyelte, és hogy több tucat német fiatalember tartózkodott Budapesten abból a célból, hogy a magyar és a német szélsőjobboldali szervezetek között

[418] PA AA (B)-R 30531-Bd. 1. Szigorúan titkos bizalmas jelentés Budapestről a a német–magyar jobboldali együttműködésről, 1923. augusztus 23. Idézi: NÉMETH István, *A Wilhelmstrasse és Magyarország. I. rész,* 80.

[419] NÉMETH István, *Magyarok és németek (1914–1934)*, Budapest, Magánkiadás, 2017, 382.

[420] *A Wilhelmstrasse és Magyarország. Német diplomáciai iratok Magyarországról (1918–1934). I. kötet. Az 1920-as évek*, forráskiad. NÉMETH István, Budapest, Magánkiadás, 2017, 343–356.

együttműködési megállapodást kezdeményezzen.[421] Az ügy szűkös német forrásaiból kitűnik, hogy Döhmel motivációi német állami szervek előtt sem voltak ismertek, és megemlíti, hogy Gerhard Köpke, a német külügyminisztérium (Auswärtiges Amt – Külügyi Hivatal) tisztviselője írt át az ügyben a közrendet felügyelő birodalmi megbízottnak[422] (Reichskomissar für die Überwachung der Öffentlichen Ordnung),[423] majd néhány nap múlva a külügyi tárca az ügy összefoglalóját megküldte a német szövetségi kormány müncheni képviselőjének is, egyúttal pedig további információkat kért, elsősorban a magyar és a német radikális jobboldali szervezetek kapcsolatairól. A közrendet felügyelő német birodalmi megbízott, aki gyakorlatilag a német szövetségi politikai rendőrség vezetője volt, azonban érdekes módon csak még jobban összekuszálta a szálakat, lényeges információkat nem közölt a külügyminisztériummal, és válaszában azon véleményének adott hangot, hogy Fritz Döhmel nem is állt kapcsolatban a nemzetiszocialistákkal, és egy meglehetősen megbízhatatlan sajtóforrásra, a Germania című napilap 1923. november 25-ei számára hivatkozva azt állította, hogy valójában kommunista.[424] Bár mindez a feltételezések birodalmába tartozik, ezek

[421] PA-AA-(B)-R-30531-Bd. 1. Boltze német követségi titkár szigorúan bizalmas feljegyzése az Ulain-ügyéről, 1923. november 10. Idézi: NÉMETH István, *Magyarok és németek*, 384. Eredeti nyelven közli: *A Wilhelmstrasse és Magyarország. Német diplomáciai iratok Magyarországról (1918–1934). I. kötet. Az 1920-as évek*, 346.

[422] A Reichskomissar für die Überwachung der Öffentlichen Ordnung, azaz a közrendet felügyelő birodalmi megbízott tisztségét 1920-ban alapították, és a német szövetségi belügyi tárcán belül a politikai rendészeti, polgári titkosszolgálati jellegű tevékenységeket irányító rendőri vezető volt. Némi leegyszerűsítéssel a szerv a Gestapo, a nemzetiszocialista Németország hírhedt titkosrendőrsége elődszervének is tekinthető.

[423] PA-AA-(B)-R-30531-Bd. 1. A német külügyminisztérium átirata a közrendvédelmi felügyeletet ellátó birodalmi megbízottnak, 1923. november 14. Eredeti nyelven közli: *A Wilhelmstrasse és Magyarország. Német diplomáciai iratok Magyarországról (1918–1934). I. kötet. Az 1920-as évek*, 350.

[424] NÉMETH István, *Magyarok és németek (1914–1934)*, 385.

alapján egyáltalán nem zárható ki, hogy Fritz Döhmel – egyéb motivációi és tevékenységei mellett, esetleg korábbi tényleges nemzetiszocialista elköteleződésével együtt – a német titkosszolgálat ügynöke volt, akinek célja a nemzetiszocialisták tevékenységének bomlasztása lehetett, különös tekintettel a nemzetközi kapcsolataikra, a német politikai rendőri-titkosszolgálati szervek pedig éppen ezért nem voltak érdekeltek a leleplezésében.

Noha Hitler a magyar szélsőjobboldal lapjában, a Szózatban sajtónyilatkozatot is kiadott, melyben kategorikusan tagadta, hogy Döhmel az ő vagy pártja megbízottja lenne, amelyhez csatlakoztak Alfred Rosenberg és Anton Drexler nemzetiszocialista vezetők is, ez az égvilágon semmit nem bizonyít.[425] Hiszen Hitlert éppen ekkor tartóztatták le egy sikertelen államcsínykísérlet miatt, amúgy is szorult helyzetét pedig nem akarhatta azzal tetézni, hogy beismeri: ha mód van rá, a bajor sörpuccsot némi nemzetközi közreműködéssel akarta volna végrehajtani, illetve annak sikere esetén nem átallott volna beavatkozni más államok belügyeibe is. Döhmel tehát éppenséggel korábban valamilyen módon akár kapcsolatban is állhatott a Hitler-Ludendorff-körrel – erre utalhat jól informáltsága, a bajor belpolitikai viszonyok alapos ismerete is, mellyel Ulain Ferencet, aki valóban kapcsolatban állt Hitlerékkel, láthatólag sikerült meggyőznie.[426] Fritz Döhmel szokatlanul magas képzettségére és diplomáciai jártasságára utalhat az a tény is, hogy az összeesküvők vallomásai szerint a bajor-magyar politikai együttműködés kissé képtelen, de mégiscsak szakszerű szerződéstervezetét piszkozat nélkül, egyből tisztázatban vetette papírra.

Noha elképzelhető akár az is, hogy Döhmel egyszerű szélhámos volt, akit pusztán az anyagi haszonszerzés lehetősége vezetett, az általa végzett, igen magas szintű, magukat az összeesküvőket, valamint a politikusokat és rendőröket is megtévesztő dezinformációs tevékenység

[425] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Hitler nyilatkozata az Ulain-ügyben. Sohasem akart beleavatkozni a magyar ügyekbe Döhmel, köpenicki diplomata*, Szózat, 1923. december 23, 7.
[426] HU-BFL-VII-18-d-1923-03/610 – Ulain Ferenc vallomása.

engedhet következtetni akár egy, a háttérben meghúzódó, nemzetközi titkosszolgálati játszmára is.

Fritz Döhmel valódi kilétére persze valószínűleg már soha nem derül fény lassan száz év távlatában sem, így csupán a logikusnak ható elképzelésekre hagyatkozhatunk. Bármi is az igazság a *magyar sörpuccs*-csal kapcsolatban, annyi bizonyos, hogy az a sokkal komolyabb bajor sörpuccshoz hasonlóan már a kezdet kezdetén megbukott. A radikális jobboldali erők közötti, Ludendorff tábornok által Fehér Internacionálé végül nem jött létre, és ahogyan a német szövetségi kormánynak sikerült egy időre a szélsőjobboldalt háttérbe szorítania, úgy 1923 végére a Bethlen-kormánynak is sikerült Gömböst és körét a parlamentben elszigetelni, és a konszolidációra nézve veszélyesnek ható politikai tevékenységüket valamennyire háttérbe szorítani, ezzel egy időre pedig a magyar kormány is kihúzta a szélsőjobboldal méregfogát.

Ezzel együtt igen ironikus, és ugyanakkor valahol félelmetes is, hogy a magyar szélsőjobboldal képviselői éppen azzal az ekkoriban még túl komolyan nem vehető, sőt, sokak által nevetségesnek tartott német politikussal keresték a kapcsolatot, és vártak tőle segítséget saját hagymázas politikai elképzeléseik megvalósításához, aki kevesebb, mint húsz évvel később a huszadik század leghírhedtebb tömeggyilkos diktátorává vált. Talán túlzás ilyesmit állítani, de mégis, a *magyar sörpuccs*, ez az akkor és ott komolytalannak, nevetségesnek ható államcsínykísérlet mintha megelőlegezte és predesztinálta volna Magyarország 1940-es évekbeli gyászos politikai-katonai szerepvállalását, és a náci Németország egyik leghűségesebb szövetségesévé, utolsó csatlósává válását a második világháborúban. Egyéni szinten érdekes módon ugyanez mondható el az 1923-as összeesküvés vezéralakjáról: a politikai pályáját az Egységes Pártban kezdő, majd a fajvédő és a kisgazdapártokban folytató Ulain Ferenc az 1940-es években a Szálasi Ferenc vezette Nyilaskeresztes Párthoz csatlakozott, amely a világháború utolsó hónapjaiban német segítséggel tényleges puccsot végrehajtva németbarát bábkormányt

juttatott hatalomra, és ezzel beláthatatlan veszteségeket okozott a háborút ekkora már mindenképpen elvesztett országnak.

A Csocsó bácsi-féle összeesküvés – Apor Viktor tartalékos honvéd főhadnagy és társai puccsterve

A korszak egy furcsa államcsínyterve Apor Viktor nyugalmazott pénzügyőr, tartalékos honvéd főhadnagy, az Ébredő Magyarok Egyesülete Nemzetvédelmi Főosztályának vezetője nevéhez köthető. Apor az ÉME, és tágabb értelemben a korabeli szélsőjobboldal ismert alakja volt, aki nem meglepő módon ugyancsak Héjjas Iván és Prónay Pál különítményparancsnokok szűkebb köréhez tartozott, illetve egyik vezetője volt a báró Babarczy Jenő huszár százados által irányított, hírhedt Ehmann-telepi különítménynek is. Apornak már a múltja sem volt makulátlan – a pénzügyőrségtől korábbi gyanús üzelmei miatt szerelték le és helyezték nyugállományba, ezután csatlakozott tartalékos főhadnagyként a Nemzeti Hadsereg gyakorlatilag önszerveződő alakulataihoz, több különítménynél is megfordult, illetve rövidesen magas pozícióra tett szert az Ébredő Magyarok Egyesületének félkatonai szárnyában, a Nemzetvédelmi Főosztályban is. 1923-ban lázadás gyanújával – állítólag Héjjas és Prónay megbízásából egy soha végre nem hajtott puccskísérlethez toborozott volna embereket – több társával együtt őrizetbe vette a rendőrség.

A detektívek 1923. augusztus 30-án nagy erőkkel ütöttek rajta az ÉME – egyébként a Galilei Körtől[427] lefoglalt – Sörház utca 3. alatti székháza közelében lévő, Csocsó bácsi[428] névre hallgató kocsmán,

[427] A Galilei Kör 1908 és 1919 között működő, liberális-ateista-materialista diákegyesület volt, mely szorosan kötődött a szabadkőművességhez is. Történetéről lásd: CSUNDERLIK Péter, *Radikálisok, ateisták, szabadgondolkodók. A Galilei Kör története (1908–1919)*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2017.

[428] A Csocsó bácsi kocsma egy Topcsik/Topcsagics Mujaga, a forrásokban magyarosan olykor Topcsagics Mihály nevű, szerb nemzetiségű ember

miközben a kormány megdöntésére szövetkező milicisták éppen megbeszélést tartottak.[429] A konspirációk helyszíne miatt a korabeli sajtó az ügyet gyakran csak Csocsó bácsi-féle összeesküvésnek is nevezte, Apor Viktort és társait a rendőrség pedig a valamivel későbbi csongrádi bombamerénylettel is kapcsolatba hozta, lőfegyvereket, gránátokat és folyékony robbanóanyagot foglaltak le az Ébredő Magyarok Egyesületétől.[430]

A vádiratba belekerült az is, hogy az ÉME nemzetvédelmi osztályai titkos társaság módjára működtek, és persze a Kettőskereszt Vérszövetség neve itt is felmerült velük kapcsolatban. Héjjas Iván és Prónay Pál neve természetesen ugyancsak szóba került, mint lehetséges felbujtóké. Prónay, az ÉME Nemzetvédelmi Főosztályának korábbi vezetője maga is tanúvallomást tett az ügyben, melyben azt állította, Apor Viktor és társai csak hazafias célok érdekében tevékenykedtek, az ÉME nemzetvédelmi osztályai pedig a hatóságok által ismert és elismert segédrendőri milíciák, melyek egyedüli célja az ország megóvása egy esetleges újabb kommunista hatalomátvételtől, ezek tagjai pedig, így Apor Viktor és társai semmiféle jogszabályt nem sértettek meg. Még ha az ügyben előállított emberek nagyrészt erdélyiek is voltak, és irredenta gondolatokat fogalmaztak meg egymás között, az irredentizmus semmiképpen sem bűn, sőt, üdvözlendő szándék, még ha például Erdély vagy annak egy részének visszafoglalására nyilván nem volt, és nem is lehetett reális esélyük.[431] Mint említettük, a nyomozó hatóságok az ügyet később a csongrádi bombamerénylettel is megpróbálták összekötni valahogyan, persze nem sok sikerrel – a személyi átfedésekre persze itt is lehetett következtetni, hiszen mind Apor Viktor, mind pedig a csongrádi

tulajdonában volt, eredetileg az ő beceneve volt Csocsó bácsi, ahogyan saját vendéglátóhelyét elnevezte.

[429] SERFŐZŐ, i. m. 82.

[430] HU-BFL-VII-18-d-1923-03/0418 – Apor Viktor és társai pere – A vádirat.

[431] Uo. Prónay Pál vallomása.

terrorcselekmény valószínűsíthető felbujtója, Piroska János főhadnagy Héjjas Iván belső köréhez tartoztak, és feltehetőleg egymást is jól ismerték.

Apor Viktor tartalékos honvéd főhadnagy egyébként a (jórészt erdélyi menekültekből álló) feloszlatott szervezet, a Gábor Áron Szövetség[432] tagjait szervezte be az ÉME nemzetvédelmi milíciái alá, erre még megbízólevelet is kapott Héjjas és Prónay aláírásával, vallomása szerint pedig az ÉME nemzetvédelmi osztályai a hadsereg kiegészítő alakulatainak voltak tekinthetők.[433] Apor és társai az Alföldi Brigád tisztjei, többek között Lehrer Alfréd és Kiss Gábor Jenő segítségével toborzott tagokat, és ezek a milicisták egyszer még a csendőrség tudtával és beleegyezésével, annak kölcsönkapott fegyvereivel hadgyakorlatot is tartottak.[434]

A vád Apor Viktorral és társaival szemben az ügyészség intenciója szerint lázadás lett volna, azonban a hasonló cselekményekre jellemző módon még a tárgyalásig sem jutott el. A vizsgálóbíró a rendelkezésre álló adatok, illetve a fegyverek és robbanószerek birtoklása, valamint a toborzás puszta ténye alapján nem látta bizonyítottnak, hogy Aporék valóban a magyar állam és kormány megdöntésére szövetkeztek volna, ezért büntetőeljárás megszüntetését kezdeményezte.[435] A Budapesti Királyi Főügyészség az Apor Viktorral és társaival szemben folyó büntetőeljárást végül 1924. december 23-ai dátummal szüntette meg.[436]

---

[432] A Gábor Áron Szövetség, teljes nevén az Erdélyi Magyar Székely és Magyar Munkások Gábor Áron Szövetsége a tanácsköztársaság bukása után, 1919-ben alapult hazafias, irredenta egyesület volt, melynek tagjai elsősorban a Romániához csatolt Erdélyből a Magyar Királyság területére áttelepült erdélyi magyarok voltak. A kormány több irredenta egyesülettel együtt feloszlatta, tagjai ilyenkor részben átléptek a hasonló egyesületek ernyőszervezeteként is működő Ébredő Magyarok Egyesületébe.

[433] HU-BFL-VII-18-d-1923-03/0418 – Apor Viktor vallomása.

[434] Uo.

[435] Uo. Vizsgálóbírói határozat.

[436] Uo. A Budapesti Királyi Főügyészség határozata.

Ami Apor főhadnagy szerepét és a Csocsó bácsi-féle összeesküvést illeti, a helyzet valószínűleg itt is igen hasonló lehetett, mint számos hasonló ügyben. Apor Viktor és társai, az Ébredő Magyarok Egyesületének magukat (nem minden alap nélkül) a hadsereg kiegészítő alakulataiként definiáló milicistái minden bizonnyal valóban szövetkeztek a kormány erőszakos, fegyveres megdöntésére, a rendőrség titkosszolgálati jellegű munkát végző egységei pedig viszonylag korai stádiumban elkezdték figyelemmel kísérni az összeesküvők tevékenységét. Mikor elég bizonyíték gyűlt össze a gyanúsításhoz, a rendőrök őrizetbe is vették Apor Viktort és társait – és természetesen nem kizárható, hogy a rendőrök közben egyébként beépített embereket, agent provocateur-öket is alkalmaztak velük szemben. A háttérből azonban minden bizonnyal megindult valamiféle politikai mentőakció, Héjjas és Prónay, és talán mások is, befolyásukat latba vetve megtehették a megfelelő lépéseket, hogy hűséges követőjük a lehető legenyhébb büntetésben részesüljön, vagy adott esetben egyáltalán ne részesüljön büntetésben.

Apor patrónusai valóban elérték, hogy a kétes tevékenységeket űző, paramilitáris vezetői szerepben tetszelgő tartalékos főhadnagynak államellenes bűncselekményekért ne kelljen vezekelnie, törvénytelen tevékenységei azonban nem itt kezdődtek, és nem is itt értek véget. Apor utóéletéről ugyanis tudni lehet, hogy 1925 folyamán a Margitszigeten kertészként dolgozott, illetve folyt vele szemben még egy büntetőeljárás olyan ügyek miatt, melyeket még 1921-ben, aktív pénzügyőri szolgálata alatt követett el, és amelyek korábban már említett leszereléséhez és korai nyugdíjazásához hozzájárultak. A volt pénzügyőrt többek között sikkasztással, zsarolással és vesztegetéssel vádolták, amelyekért a Miskolci Királyi Büntetőtörvényszék előtt kellett felelnie. Újabb büntetőperéről a sajtó is beszámolt, és mint az egyik vonatkozó újságcikkből kiderül, az 1925. június 10-én megtartott tárgyaláson horogkeresztes jelvénnyel jelent meg – tehát ekkorra már valószínűleg valamelyik korai, német nemzetiszocialista mintára szerveződő radikális jobboldali párt aktív tagja

is volt.[437] Ebben a büntetőperben Apor Viktor erkölcsi megbízhatóságát többek között Zadravecz István tábori püspök igazolta, a büntetőtörvényszék pedig 1926. április 27-én egykori pénzügyőr vádlott-társaival együtt felmentette a sikkasztás, a zsarolás és a vesztegetés vádjai alól.[438] Befolyásos protektorai tehát minden valószínűség szerint még ekkor is nyomon követték pályáját, és lehetőségeikhez mérten kiálltak mellette. Ami a Csocsó bácsi-féle összeesküvés kulcsfigurájának további sorsát illeti, az egykori pénzügyőr tiszt és paramilitáris vezető feltehetőleg a továbbiakban is elkerülte a felelősségre vonást és a börtönt. 1927-ből találunk ugyanis egy rövid újsághírt, melyből kiderül, hogy Sashalmon január 10-én megalakult a CREDO névre hallgató katolikus férfiegyesület, melynek világi elnöke Apor Viktor nyugalmazott fővámtiszt.[439] Apor Viktor életének további momentumai homályba vesznek, azonban annyi bizonyos, hogy 1937-ben még mindig életben volt, és rövid könyv formájában is közreadta első világháborús és ellenforradalmi emlékiratait.[440] Ha belegondolunk, az egykori különítményes tisztnek valóban volt mire emlékeznie.

Állítólagos magyar merényletterv a román királyi pár ellen Héjjas Iván és Prónay Pál irányításával

Bethlen István kormánya az ország külpolitikai konszolidációja érdekében már 1921-ben kérvényezte Magyarország felvételét a Népszövetségbe,

---

437 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Apor Viktor volt britanniás főhadnagy bűnpere a miskolci királyi törvényszék előtt. A bánrévei volt vámkirendeltség vezetőjét sikkasztással, megvesztegetéssel és zsarolással vádolják*, Miskolci Estilap – Reggeli Hírlap, 1925. június 11., 3.

438 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Zadravecz tábori püspök levelével igazolta Apor Viktor erkölcsi megbízhatóságát*, Miskolci Estilap – Reggeli Hírlap, 1926. április 28., 3.

439 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Egyesületi és társadalmi élet*, Új Nemzedék, 1927. január 11., 10.

440 APOR Viktor, *Háborús és ellenforradalmi emlékek. Naplórészletek*, Budapest, Stádium Nyomda, 1937.

1922-ben pedig a felvétel lehetősége egyre reálisabbá vált.[441] Románia külpolitikai érdekeivel azonban ellentétes volt Magyarország népszövetségi felvétele, ezért – feltehetőleg a korabeli román titkosszolgálat, a Siguranţă kezdeményezésére – a román állam Bukarestben 1923. február 19-én egy kirakatpert indított, melynek azonban minden valószínűség szerint kevés valóságalapja volt. Talán valóban volt valamiféle magyar szervezkedés a háttérben, de komolyan venni semmiképpen sem lehetett. A vád szerint az Ébredő Magyarok Egyesülete vezetői, közöttük Prónay, Héjjas, Hir György, Turchányi Egon Albert teológiai tanár és páter Bónis Lajos (szerzetesi nevén: Arkangyal) katolikus tábori pap merényletet terveztek a román királyi pár ellen, és egészen pontosan 1922. szeptember 3-án akarták volna őket meggyilkolni, illetve meggyilkoltatni, valamint több román állami vezető ellen elkövetett merényletekkel akarták volna a román állam rendjét megzavarni.[442] Az ügynek összesen 21 vádlottja volt, a tárgyaláson azonban mindössze 7 személy jelent meg, és érdekes módon egyikük sem volt dokumentálhatóan az ÉME tagja.[443] A (kirakat)perről a sajtó is igen sokat cikkezett, és az ÉME mellett a vele szoros kapcsolatban álló Kettőskereszt Vérszövetség neve is szinte értelemszerűen felmerült.

A Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitánysága a román állami szervek nyomására ugyancsak nyomozást indított az ügyben, többek között Héjjas Iván, az ÉME és a KKVSz egyik vezetője ellen, azonban az ügyészség azt bizonyítékok hiányában nagyon hamar megszüntette. A bukaresti magyar követ ugyanakkor jelezte Daruváry Géza igazságügyi miniszter felé, hogy a román hatóságok nyomatékosan kérik, hogy a

441 ZINNER, i. m. 177.
442 ZINNER, i. m. 177–178., valamint: GOTTFRIED Barna, *Thuróczy István és a román király elleni merényletterv*, Székelyföld, 2010/7, 79–101.
443 ZINNER, i. m. 178.

többnyire Magyarországon élő és tevékenykedő vádlottak lehetőleg tartózkodjanak a Románia területére történő belépés megkísérlésétől.[444]

Az ügy abszurditásához az is hozzátartozik, hogy a többségében polgári személyekkel szemben megfogalmazott vádakat – más, irredenta érzelmű magyarokkal szemben lefolytatott büntetőeljárásokhoz hasonlóan – román katonai bíróság tárgyalta.[445] A per fővádlottjai Thuróczy István MÁV-tisztviselő és egy bizonyos Kmoskó Miklós nevű, magyar nemzetiségű nemzetközi szélhámos volt, aki ebben az időben éppen Belmondt de Fickelmont gróf álnéven működött, és egyébként 1894 és 1921 között csak Magyarországon ötször tartóztatták le és ítélték el, elsősorban pénzügyi bűncselekmények miatt. Kmoskót a román bíróság végül is bűnösnek találta és elítélte, csak 1930-ban szabadult.[446] A büntetőperben – távollétükben – elítélték többek között még Héjjast, Prónayt és Hir Györgyöt is, az ítéletről pedig a nemzetközi sajtóban is számos cikk jelent meg. A román sajtó elsődlegesen a magyar állam és a magyar hadsereg felelősségét igyekezett hangsúlyozni, lehetőleg összemosva azt a korabeli magyar szélsőjobboldali egyesületekkel és titkos társaságokkal, így a Kettőskereszt Vérszövetséggel is, amely persze valóban a hadsereg titkos irreguláris kiegészítő alakulata volt.[447]

Hogy a romániai ÉME-per nem igazán valós tényeken alapult, hanem a román állam Magyarország-ellenes külpolitikai céljain, alátámasztani látszik, hogy a londoni magyar követ már 1922. szeptember 8-án jelentette Kánya Kálmánnak, a külügyminiszter állandó helyettesének és későbbi magyar külügyminiszternek, hogy a bukaresti angol ügyvivő szerint a román kormány a merénylet ügyét igen komolyan veszi.[448] A *Lupta* [Harc] című bukaresti napilap még arról is beszámolt, hogy az ÉME

[444] ZINNER, i. m. 178.
[445] HU-MNL-OL-K 63-27/7-1924. Idézi: ZINNER, i. m. 178.
[446] ZINNER, i. m. 178.
[447] ZINNER, i. m. 179.
[448] HU-MNL-OL-K 67-27/7-1924-11872. számjeltávirat. Idézi: ZINNER, i. m. 179.

magyrországi vezetői nem csupán román politikusokat akartak meggyilkolni, de még Masaryk[449] csehszlovák köztársasági elnök és Sándor[450] szerb–horvát–szlovén király is a halállistájukon szerepelt.[451] Zinner Tibor helytálló megítélése szerint a román kormánynak többféle célja lehetett a merényletterv elhíresztelésével és a kirakatperrel: egyrészt Magyarországot és Bánffy Miklós külügyminisztert akarták lejáratni a nemzetközi színtéren a Népszövetség előtt, másrészt el akarták terelni a figyelmet az erdélyi magyar optánsok ellen folyó perekről.[452] Kánya Kálmán táviratot intézett a magyar követségekhez, és felhívta a figyelmet rá, hogy kísérjék figyelemmel a román szervezkedést.

Magyarország – a mérsékelt nemzetközi botrány ellenére – 1923. január 23-án végül is felvételt nyert a Népszövetségbe, az ország külpolitikai rehabilitációja pedig gyakorlatilag megtörtént. A romániai ÉME-per érdekes példa arra, hogyan próbáltak meg politikai célok elérése érdekében felelősséget testálni amúgy nagyon is létező, számos más komoly bűncselekményt valóban elkövető szélsőjobboldali csoportokra és közéleti szereplőkre egy olyan ügyben, ahol ezek közvetlen felelőssége történetesen nem volt megállapítható. Az Ébredő Magyarok Egyesülete és a Kettőskereszt Vérszövetség politikai tevékenysége, illetve Héjjas Iván és hírhedt különítményes társai valóban megtörtént atrocitásai épp kapóra jöttek a román kormány számára, hogy Magyarország lejáratására propagandacélokból felhasználja azokat.[453]

---

[449] Tomáš Garrigue Masaryk (1850–1937), csehszlovák, pontosabban cseh filozófus és egyetemi tanár, Csehszlovákia első köztársasági elnöke (1918–1935).

[450] I. Sándor jugoszláv király végül 1934-ben, Marseillesben valóban merénylet áldozata lett, melyet horvát és macedón terroristák követtek el, abban a reményben, hogy halála Jugoszlávia felbomlásához vezet. A merényletben irredenta érzelmű magyar katonai és politikai körök is szerepet játszhattak.

[451] ZINNER, i. m. 179.

[452] HU-MNL-OL-K 67-27/7-1924-11887. számú számjeltávirat. – Rubidó Zichy István bukaresti követtől Bánffy Miklós külügyminiszternek. Idézi: ZINNER, i. m. 179.

[453] Zinner Tibor e véleményével a jelen tanulmány szerzője egyetért.

A Kovács testvérek bűncselekményei és sajátos viszonyuk az állami szervekhez

A Kettőskereszt Vérszövetség titkos katonai szervezet jelentős figurái voltak a Kovács fivérek, Árpád, Kornél és Tivadar, három katonaviselt, fiatal magánhivatalnok, akiket az 1920-as években ugyancsak szoros szálak, katonaszakmai és baráti kapcsolat egyaránt fűzött Héjjas Iván különítményparancsnokhoz. Kornél és Tivadar korábban, még a tanácsköztársaság előtti és alatti években a budapesti rendőrség detektívjeiként is szolgáltak, később azonban – közelebbről nem ismert okból – elhagyták a rendészeti pályát, és egészen mással kezdtek foglalkozni.[454] A három testvér a Kettőskereszt Vérszövetség alapítói és fő szervezői közé tartozhatott, és a KKVSz (egyik) fedőszerve, a Nemzeti Múltunk Kulturális Egyesület alapítóit is bennük tisztelhetjük. A fivérek viszályaikban gyakran hivatkoztak a rettegett különítményparancsnokra, Héjjas Iványra, mint végső döntőbíróra.[455] Az sem zárható ki, hogy az általuk elkövetett bűncselekmények mögött Héjjas felbujtóként szerepelt.

A Kovács fivérek tehát saját céljaik megvalósítása érdekében 1922–1923-ban létrehoztak a KKVSz-en belül egy szűkebb körű alszervezetet, amely Bujdosó Kurucok néven nevezte magát.[456] Korábban tagjai voltak a Britannia Szállóban működő tiszti különítménynek, és valószínűleg részt vettek többek között az 1921-es, irredenta indíttatású szokolhamisításban is,[457] melynek fő szervezője Mészáros Gyula

---

[454] Kovács Kornél és Tivadar 1919 májusában, a rövid életű tanácsköztársaság ideje alatt, még a budapesti rendőrség nyomozóiként állítólag részt vettek egy jobboldali, ellenforradalmi szervezkedésben is. Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Leleplezett ellenforradalmi összeesküvés Budapesten*, Népszava, 1919. május 10., 6.

[455] SERFŐZŐ Lajos, *A titkos társaságok és a konszolidáció 1922–1926-ban*, 100.

[456] SERFŐZŐ, i. m. 79.

[457] Az 1921-ben lelepleződött szokolhamisítás, azaz a hamis csehszlovák korona forgalomba hozatalára tett kísérlet a későbbi, jóval nagyobb nemzetközi

turkológus professzor, Teleki Pál miniszterelnök közeli barátja volt.[458] Feltehetőleg igen sok közük volt Reismann Jakab zongoragyáros meggyilkolásához,[459] szerepet vállaltak a nyugat-magyarországi felkelésben, majd a Nemzeti Múltunk Kulturális Egyesület nevében úgymond kulturális célra kezdtek pénzgyűjtésbe, valójában azonban nagyobb mennyiségű robbanószert és lőfegyvereket szereztek be. Eltervezték a kormány megdöntését, számos kormánytag meggyilkolását és a katonai diktatúra bevezetését, valamint a Dohány utcai zsinagóga felrobbantása is a céljaik közt szerepelt.[460] Az ellenzéki politikusok közül állítólag elsősorban Vázsonyi Vilmost, Rupert Rezsőt, Rassay Károlyt és Drozdy Győzőt,[461] a szélsőjobboldali szervezetek és az általuk elkövetett

visszhangot kiváltó frankhamisítási botrány afféle főpróbájának tekinthető. Az első világháború után, amikor az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásával annak monetáris struktúrája is összeomlott, remek lehetőség kínálkozott a pénzhamisítók számára.[457] A hamis csehszlovák koronát forgalomba hozó csoport élén Mészáros Gyula magyar turkológust, néprajztudóst, egyetemi tanárt, a Turáni Társaság tagját találjuk. A szervezet az Osztrák Keresztényszocialista Párt jelentős támogatásával Ausztriában, Grazban hamisította az új csehszlovák állami pénz legnagyobb címletét, az ötszázkoronást. A hamisítók gyakorlatilag azonnal lebuktak, amikor Bécsben, 1921 júliusában 200 darab hamis ötszázkoronást akart forgalomba hozni. Mészárost és egyik segítőtársát, Győrffy Andrást az osztrák hatóságok perbe fogták, de a magyar külügyminisztérium hathatós közbenjárására jelentős összegű óvadék fejében szabadon bocsátották őket. Vö. ABLONCZY Balázs, *A frankhamisítás. Hálók, személyek, döntések*, Múltunk, 2008/1, 29–56, 31–32.

458 ABLONCZY, i. m.

459 Reismann Jakab zongoragyárost három, magát detektívnek kiadó fiatalember, feltehetőleg a Kovács testvérek hurcolták el otthonából és gyilkolták meg 1920. október 30-án. Nincs ugyanakkor kizárva, hogy a Kovács testvérek ebben az időszakban valódi detektívigazolványt birtokoltak, mint a politikai rendőrség informátorai és egyúttal a katonai titkosszolgálati szervek ügynökei. Vö. KÓRÓDI, i. m. 18.

460 SERFŐZŐ, i. m. 80.

461 Emlékirataiban Drozdy Győző a Kettőskereszt Vérszövetségről azt írja, hogy a Siménfalvy Tihamér vezette befolyásos katonai titkos társaságnak nagy szerepe volt Horthy Kormányzóvá választásában is. Szerinte voltaképpen nem a

atrocitások ellen igen gyakran felszólaló nemzetgyűlési képviselőket akarták meggyilkolni, de halállistájukon szerepelt Bethlen miniszterelnök és Klebelsberg Kunó volt belügyminiszter, ekkoriban kultuszminiszter is. A Kovács fivérek szervezkedése persze nem maradt, nem maradhatott észrevétlen a rendőrség előtt sem, és egyik bűntársuk, Czigány Sándor keresztényszocialista budapesti városatya lakásán a nyomozók 1923 júniusában végül is 18 kilogramm ekrazitot találtak a házkutatás alkalmával.[462]

A Kovács testvérek azonban magas rangú pártfogókkal bírtak, és szoros kapcsolatot ápoltak a Prónay-különítménnyel is. Többször hivatkoztak a Parancsnokságra, mint felettes szervükre, mely alatt nyilvánvalóan a Kettőskereszt Vérszövetség magasabb (katonai) parancsnokságát értették.[463] A források arról tanúskodnak, hogy a Kovács testvérek közvetlen katonai felettese valószínűleg Csörgey Károly tábornok, a Kettőskereszt Vérszövetség vezetésében ugyancsak jelentős szerepet játszó főtiszt volt.[464] Legmagasabb rangú protektoruk azonban talán maga dr. Andréka Károly[465] budapesti rendőrfőkapitány-helyettes, a

parlament, hanem a nacionalista titkos társaságok választották Horthyt államfővé, ami persze nyilván túlzás, de legalábbis a tényállás leegyszerűsítése.Vö. DROZDY, *Elvett illúziók*, 195–196.

462 A Kovács fivérek szervezkedéséről a sajtó is érzékletesen beszámolt. Pl. *Tizennyolc kilogramm ekrazitot találtak Czigány Ferenc pót-városatya lakásán*, Pesti Napló, 1923. június 23.

463 SERFŐZŐ, i. m. 14–15.

464 Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Rakovszky belügyminiszter: Andréka Károly holnaptól kezdve nem detektívfőnök!*, Magyarország, 1923. december 6., 1–2.

465 Andréka Károly ellentmondásos rendőri vezetői tevékenységéről és a korszak szélsőjobboldali szervezeteihez való kötődéseiről bővebben lásd: VARGA Krisztián, *Ellenség a baloldalon. Politikai rendőrség a Horthy-korszakban*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015, 51–61. Andréka Károly maga amúgy igen jó példája annak, milyen magasra nyúlhatott az 1920-as években a KKVSz befolyása, illetve hogy mennyire nem egy önálló, az államtól függetlenül vagy akár annak ellenében működő titkos társaságról, hanem kvázi állami, de legalábbis időnként állami célok szolgálatába állítható szervezetről van szó.

politikai rendőrség vezetője volt, aki számos szélsőjobboldali szervezetnek, így talán a KKVSz-nek maga is tagja volt,[466] ilyen irányú kapcsolatai pedig sokak előtt ismertek voltak. A Kovács Kornéllal és Tivadarral való kapcsolata feltehetőleg a két fiatalember rendőrnyomozói múltjára nyúlt vissza. Rassay Károly liberális ellenzéki képviselő felszólalt az ügyben a nemzetgyűlésben,[467] mire Bethlen István miniszterelnök személyes utasítására végül is őrizetbe vették a Kovács fivéreket.

Andréka főkapitány-helyettes azonban maga is közbenjárt értük, és a vizsgálóbíró előtt olyan vallomást tett, melyek nyomán hamarosan szabadlábra helyezték őket. Andréka többek között arra hivatkozott, hogy a Nemzeti Múltunk Kulturális Egyesület szoros kapcsolatban állt a Kettőskereszt Vérszövetséggel, mely hazafias célokat szolgáló, államilag létrehozott szervezet volt, és hogy ő maga, mint rendőri vezető számos alkalommal hagyatkozhatott a Kovács testvérekre, ha baloldali (elsősorban kommunista) vagy legitimista szervezkedésekről értesültek, ők pedig éveken keresztül a rendőrség igen hasznos informátoraiként szolgáltak.

A három Kovács testvér ellen felmerült továbbá a pénzhamisításra irányuló szövetség vádja is, és talán erről tudjuk a legtöbbet: a három fivér és társaik hamis csehszlovák koronát akartak a felvidéken forgalomba hozni, feltehetőleg diverziós céllal. A nyomozati vallomások arról tanúskodnak, hogy Kovács Tivadar egy bizonyos Jablonszky Jenő nevű, a Felvidéken irredenta hírszerzőként tevékenykedő magyar főhadnagytól kapta a hamisításhoz szükséges üvegklisét, néhány rajzot és a mintaként szolgáló 2 bankjegyet. Jablonszky főhadnagy állítólag azt indítványozta, hogy a hamis pénzt a KKVSz részére bocsássák, akik azt a jövőben irredenta célra fordítják, és így zavart keltenek a Felvidéken.

---

[466] WAYAND Tibor, *Önvallatás. Wayand Tibor fogságban írt visszaemlékezései, 1945–1946*, forráskiad. VARGA Krisztián, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, Budapest, 2019, 81.

[467] Rassay Károly felszólalása 1923. november 29-én, Nemzetgyűlési Napló 1922/XIV., 155. Idézi: SERFŐZŐ, i. m. 78.

Kovács Tivadar hamisítási szándékát közölte Tarnovszky Pállal, azzal az indoklással, hogy „felsőbb helyen" is kívánják e terv megvalósítását. Tarnovszky ugyancsak egy felvidéki barátjától, Balázsovich Jenő főhadnagytól 150 ezer koronát kapott a hamisítás anyagi előkészületeihez. Kovács bemutatta Tarnovszkyt Szalay János műszaki rajzolónak, akit megbíztak a kivitelezéssel, majd Tarnovszky és Szalay együtt megvásárolták a szükséges anyagokat. A Szalay laboratóriumában elkészült cinklemez klisét eljuttatták Makay Imre tüzér századosnak, aki hivatásos katonatisztként a Kettőskereszt Vérszövetség egyik parancsnoka volt, ám a vádlottak állítása szerint az az utasítás érkezett vissza, hogy „felsőbb helyen" nem járulnak hozzá a szokolhamisításhoz, így a klisét és a rajzokat megsemmisítették. A „felsőbb hely" ez esetben ugyancsak a Kettőskereszt Vérszövetség magasabb parancsnokságát, akár magát Siménfalvy Tihamér ezredest, akár a már említett Csörgey Károly tábornokot, tehát lényegében a hadsereg magas rangú tisztjeit jelentette.

A vádlottak hiába vonták vissza a nyomozás során tett vallomásait, és hivatkoztak arra, hogy a felszerelések egy kísérleti fényképészeti eljáráshoz kellettek, a királyi törvényszék a részletes és egymást kiegészítő vallomások alapján pénzhamisításra irányzott szövetség vétségében bűnösnek találta, és két hónap fogházra ítélte őket 1925. október 22-én, büntetésüket pedig a vizsgálati fogsággal kitöltöttnek vette.[468]

Ugyanezzel a cselekménnyel együtt tárgyalta a törvényszék Kovács Kornél, Kovács Árpád, Kovács Tivadar, Becker István, Szalay János, Szobodeczky Aladár, Umlauf Szigfrid, Tarnovszky Pál, Sztahó Szavér és Láng Ede büntetőügyét, akiket az állam és a társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására irányuló szervezkedéssel

[468] HU-BFL-VII-5-c-10559/1925. A Kovács testvérek büntetőügye. A Kovács testvérek és bűntársaik ügyében hozott ítélet továbbá Márffy József és társai büntetőügyében iratainak csatolt részeként is fennmaradt: HU-BFL-VII-5-c-16193/1923.

vádoltak, ám végül bizonyítékok hiányában valamennyiüket felmentették. A tárgyalás, mivel az ügyben hivatásos katonatisztek és érintettek voltak az ügyben, minden bizonnyal a honvédelmi tárca nyomására, a Magyar Királyi Honvédség becsületét mentendő, részben zárt ajtók mögött, a nyilvánosság kizárásával zajlott, ám jegyzőkönyve a per iratai között mégis fennmaradt, így ebből is viszonylag sok dolgot megtudhatunk.[469]

A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék a zárt tárgyaláson tanúként hallgatta ki többek között Makay Imre tüzér századost és Bartha László vezérkari ezredest, a Kettőskereszt Vérszövetség magasabb parancsnokságának tagjait. A két hivatásos katonatiszt a zárt tárgyaláson elmondta és kiemelte, hogy a Kettőskereszt Vérszövetség állami szervezet volt a hadsereg irányítása alatt, noha a tagok többnyire onnét fizetést nem kaptak, és mind a baloldali mozgalmak elleni belsőreakció-elhárításra, mind pedig a környező országokban irredenta (diverziós) célokra felhasználták.[470] Mind Makay százados, mind Bartha ezredes azt is kiemelte, hogy őket a titkos katonai alakulat szervezését és konkrét tevékenységét illetően hivatali titoktartás terheli, ezért arról csak általánosságokban beszélhetnek, azonban kiemelték, hogy a vádlottakat, elsősorban a Kovács testvéreket mindketten megbízható embereknek és igazi hazafiaknak ismerik, és nincs tudomásuk arról, hogy az állami és társadalmi rend felforgatására szövetkeztek volna, tevékenységük célja sokkal inkább a magyar állam és kormány megvédése volt.[471] Makay Imre százados azt is kiemelte, hogy a Kettőskereszt Vérszövetség abban a formában, ahogyan korábban működött, 1922–1923 körül megszűnt, ám a belügyi tárca alá tartozó, sztrájktörő segédrendőri szervezet, a Nemzeti Munkavédelem keretei között működik tovább.[472]

---

469 [SZERZŐ NÉLKÜL], *Elmaradt a Kovács testvérek képviselőirtó és zsinagógarobbantó szövetkezetének mai tárgyalása*, Az Est, 1925. május 16., 6.
470 HU-BFL-VII-5-c-10559/1925. A zárt főtárgyalás jegyzőkönyve.
471 Uo.
472 Uo.

A vádlottak a nyomozati és a vizsgálati szakban egymásnak ellentmondó vallomásokat tettek, és korábbi vallomásaikat sokan közülük a zárt ajtók mögött zajló főtárgyaláson is visszavonták, vagy legalábbis módosították, így igen nehéz, szinte lehetetlen feladat lenne arra vállalkozni, hogy megállapítsuk, a Kovács testvérek és társaik vallomásaiból mi volt valóság. Kulcsfontosságú momentum azonban, hogy bizonyítékként lefoglalt 18 kilogramm ekrazitról Kovács Kornél, Kovács Tivadar, Kovács Árpád és számos társuk egybehangzóan állította, hogy nem terrorcselekmény céljából beszerzett felszerelés, hanem a hadsereg titkos hadianyaga volt, amelyet a Kettőskereszt Vérszövetség parancsnokságáról, hivatásos katonatisztektől kaptak. Később ezt a katonai robbanószert a Szövetségközi Katonai Ellenőrző Bizottság ellenőrzései elől rejtegettek különböző helyeken, és eredetileg a Erdélybe, Aradra akarták több részletben kicsempészni abból a célból, hogy ott működő, titkos magyar irredenta alakulatoknak juttassák el, akik egy esetleges román–magyar katonai konfliktus kitörése esetén a Maros felett átívelő hidat robbantották volna fel vele.[473]

A Kovács testvérek többek között a zárt tárgyaláson azzal is védekeztek, hogy Nagyváradra nem a román állampénztár kirablása céljából utaztak volna át, hanem az ott román fogságban raboskodó erdélyi magyar katonatisztet, Madersprach Viktor századost, a Székely Hadosztály és a nyugat-magyarországi felkelés hősét szabadították volna ki. Végül azonban sem az ekrazit Erdélybe csempészése, sem pedig Madersprach Viktor kiszabadítására végül nem került sor, a százados ugyanis kalandos úton maga szökött meg és jutott át kalandos úton Magyarországra. A vádlottak a főtárgyaláson egyöntetűen és kategorikusan azt is tagadták, hogy akár magyar ellenzéki és kormánypárti politikusok, például Vázsonyi Vilmos, Rassay Károly, Drozdy Győző, vagy akár gróf Bethlen István miniszterelnök elrablása és meggyilkolása, akár a Dohány utcai zsinagóga

[473] Uo.

felrobbantása, akár a hatalom erőszakos átvétele és a katonai diktatúra kikiáltása komolyan szóba került volna, legfeljebb magánbeszélgetésekben hangzottak el indulatos megjegyzések bizonyos politikusok és a zsidóság hazafiatlannak ítélt tevékenységével kapcsolatban. Makkay Imre százados és Bartha László ezredes a törvényszék előtt tett rövid, lényegre törő vallomásaikban ugyancsak hangsúlyozták, hogy nem tudnak arról, hogy a Kettőskereszt Vérszövetség vagy a lazán az alárendeltségébe tartozó Nemzeti Múltunk Kulturális Egyesület keretei között történt beszélgetéseken bármiféle, a vádakban foglalt cselekmény előkészületére való utalás elhangzott volna, és azon véleményüknek adtak hangot, hogy nem is feltételeznek ilyesmit a vádlottakról, akik mindig lelkiismeretesen teljesítették a katonai feletteseiktől kapott parancsokat.[474]

A szokolhamisítás tervére vonatkozóan Kovács Tivadar a zárt tárgyaláson azt is előadta, hogy amikor megkeresték az ötlettel, ő maga személyesen járt a Várban, a Honvédelmi Minisztérium épületében, hogy erre vonatkozóan kikérje a Kettőskereszt Vérszövetséget irányító, magas rangú katonatisztek állásfoglalását, és amikor feletteseitől azt a határozott utasítást kapta, hogy a tervet külpolitikai okoknál fogva nem szabad végrehajtani, akkor a csoport határozottan elállt a hamis csehszlovák koronás bankjegyek előállításának és forgalomba hozatalának gondolatától.[475]

A fő tárgyi bizonyíték, a 18 kilogram ekrazit lefoglalása nem volt elegendő az elmarasztaló ítélethez, noha, mint említettük, a dr. Dolowschiák Mihály[476] királyi ügyész által benyújtott vádirat olyan súlyos vádpontokat is megfogalmazott az ügyészség, mint a Dohány utcai zsinagóga felrobbantására, ismert politikusok elrablására, terrorcsapatok szervezésére, valamint egy nagyváradi román állami bank kirablására tett

474 Uo.
475 Uo.
476 Dolowschiák Mihály királyi ügyész képviselte a vádat elsőfokon Márffy József és társai bombaperében is.

előkészületek, illetőleg különböző lőfegyverek és robbanóanyag beszerzése a fenti célok megvalósítására.[477]

A Kovács testvérek és társaik tehát – feltehetően magas rangú katonatiszt pártfogóiknak, illetve állami irreguláris katonai szolgálatuknak köszönhetően – lényegében elkerülték a büntetést, noha alapos gyanú merült fel ellenük, hogy súlyos bűncselekményeket követtek el. Tervezett és végrehatott cselekményeik, illetve az ellenük indított büntetőeljárás iratai ugyanakkor megengedik azt az értelmezést is, hogy nem csupán köztörvényes bűncselekményeket akartak végrehajtani a magyar állam határain belül, hanem egy fedésben működő katonai alkulat tagjaiként különböző irredenta indíttatású, az elcsatolt területeken megvalósítandó diverziós hadműveletek előkészítésén fáradoztak. Ezek nagyrészt nem valósultak meg, ám a magyar kormányra és a honvédelmi vezetésre nem vetett volna jó fényt, ha az ilyen szervezkedések részletei a szomszédos kisantant államok tudomására jutnak, ezért a Kovács testvérek ügye körül támadt titkolózás teljességgel érthető. Az persze nem tisztázható, hogy a magyar irreguláris katonai alakulatok tagjai mennyire lépték túl, vagy legalábbis kísérelték meg túllépni a kormányzat által számukra kijelölt határokat, és a hadvezetés milyen szintjén hagyták jóvá a tagjaik által végrehajtott egyes cselekedeteket, mindenesetre akkor és ott látszólag mindenkinek az volt a legjobb, ha a Kettőskereszt Vérszövetség és egyéb irreguláris katonai szervezetek tevékenységét, amennyire lehetséges, jótékony homály fedi. Arra persze következtethetünk, hogy amíg a határon túl végrehajtandó egyes diverziós cselekmények szerepeltek a honvédelmi vezetés tervei között (lévén minden ország működtetett és működtet hasonló katonai szervezeteket, amelyek kiviteleznek ilyen hadműveleteket), addig a belföldön elkövetett, vagy elkövetni kívánt politikai bűncselekményeket a kormány és a katonai vezetés a legkevésbé sem támogatta vagy engedélyezte, sőt, az ilyen akciótervek és konkrét

[477] HU-BFL-VII-5-c-10559/1925.

akciók kifejezetten kínosak és károsak voltak a konszoldiációra törekvő Bethlen-kormány számára. Azt sem tudhatjuk teljes bizonyossággal, mennyire volt rendszerszerű a különböző súlyos bűncselekmények gyanújába keveredő, titkos irreguláris keretek között „tovább szolgáló", többnyire fiatal első világháborús veteránok felelősségre vonástól történő megóvása, a már ismertetett és még bemutatandó, súlyos politikai bűncselekmények nyomán indult büntetőperek felmentő vagy meglepően enyhe ítéletei azonban, mint már korábban említettük, teljességgel megengedik, hogy kiolvassunk belőlük egy ebbe az irányba mutató tendenciát.

Akárhogyan is, ugyanakkor a Kovács testvérekkel bennfentes viszonyt ápoló, őket látszólag éveken át felhasználó és fedező Andréka Károly rendőrfőkapitány-helyettes a radikális jobboldali szervezetekkel való folyamatos összejátszása, illetve különböző törvénybe ütköző cselekmények fedezésének gyanúja okán ugyanakkor a pozíciójával fizetett,[478] a politikai rendőrség vezetői székében pedig a bármiféle politikai radikalizmussal szemben sokkal kevesebb megértést tanúsító Hetényi Imre főkapitány-helyettes követte.

Érdekes, egyúttal kacagtató utózöngéje a Kovács testvérek szövevényes ügyének, és persze a Kettőskereszt Vérszövetség történetének is az a, főként sajtóforrásokból megismerhető eset, amely a büntetőperben egymásnak ellentmondó tanúvallomásokat tevő, Kürthy Endre és Székely János leszerelt katonák, a KKVSz egykori tagjai között zajlott. Kürthy Endre, aki polgári szakmájára nézve cipészmester volt, 1926-ban interjút adott a Világ című polgári liberális lapnak, melyben az általánosságok szintjén volt hajlandó beszélni a szervezetről, és hangsúlyozta, hogy köti a titoktartásra vonatkozó eskü. Kürthy

[478] VARGA i. m. 61.; VARGA Krisztián, *Az 1945 előtti politikai rendőrség Wayand Tibor detektívfelügyelő önvallomásában*, Betekintő, 2009/1. http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2009_1_varga_k.pdf

ugyanakkor annyit elmondott, hogy a Kettőskereszt Vérszövetség, és azon belül a Kovács testvérek által vezetett kisebb alszervezet valóban irredenta célokra szövetkezett, ő maga tényleg számos tagot toborzott a szervezetnek, amely a Nyár utca 9. szám alatti általános iskolában tartotta titkos gyűléseit, az általa beajánlott, erdélyi születésű Székely János azonban megbízhatatlannak bizonyult, elárulta a Vérszövetséget, és a bíróság előtt is a KKVSz-t kompromittáló vallomást tett, melynek a Kovács-ügyben meghallgatott többi tanú persze ellentmondott. A különös interjú apropója az volt, hogy Székely Jánost bíróság elé állították Marosvásárhelyen, a fiatalember ugyanis érvényes útiokmányok nélkül lépett be szülőföldje immár Romániához tartozó területére. Székely a román hatóságoknak azt vallotta, hogy a Kettőskereszt Vérszövetség üldözése és életveszélyes fenyegetése elől menekült vissza Erdélybe. Ebben azonban nem kevés túlzás is lehetett, ugyanis a többek között a Britannia Szálló-beli különítményben is megfordult fiatalember ellen számos kisebb volumenű bűncselekmény miatt folytak büntetőeljárások Magyarországon is.[479] Amennyiben lehet hinni a sajtóforrásoknak, Kürthy Endre egykori irreguláris katonatársa részletes bűnlajstromát is összeállította, a Kürthy szerint egyébként román kém Székely János pedig többek között őt magát is többször meglopta, sikkasztásért korábban elítélték, „Britanniás volt és szegény zsidó embereket bántalmazott", valamint „a Hűvösvölgyben egy szegény vörös zsidó úrtól elrabolta a nadrágszíját", míg a „a vörös úr egy nővel volt". Székely János egyébként a Kürthy Endre által összeállított bűnlajstrom szerint eredetileg „szocialista volt, aztán ébredő lett", de egyébként „kidobták egy nemzetvédő egyesületből."[480] Hogy mindebből pontosan mi volt igaz,

[479] LOVIK Károly, *Kürthy Endre cipészmester részletesen elmondja, hogyan ajánlott tagokat a Kettőskereszt Vérszövetséghe*, Világ, 1926. március 11., 3–4.

[480] S. V., *A titkos társaságok titkai egy cipészmesternél. Székely Jánost, a Kettőskereszt Vérszövetség „árulóját" nadrágszíjlopással vádolja K. A. cipész*, Esti Kurir, 1926. május 23., 2.

persze már sosem tudjuk, habár a Székely János büntetett előéletére vonatkozó adatok a zárt tárgyaláson is előkerültek,[481] és tudható az is, hogy a hazafias egyesület, amelyből kitessékelték, az Ébredő Magyarok Egyesülete volt, ugyanis a tárgyaláson ezt Grüneberg Frigyes, az ÉME egyik nemzetvédelmi osztályának tanúként kihallgatott helyettes vezetője is egyértelműen elmondta. Az ügy mindenesetre érdekes hangulatképet fest a katonai titkos társaság egykori (?) tagjainak viselt dolgairól és egymáshoz való viszonyáról. Ha mást nem, a Kürthy–Székely-affér legalább arról tanúskodik, hogy az 1920-as évek radikális jobboldali milicista mozgalmához, melyhez igen nagy számban csatlakoztak a Kürthy Endréhez és Székely Jánoshos hasonló, katonaviselt kisegzisztenciák, nem csupán véres és komoly, de olykor kifejezetten mulatságos esetek is köthetők.

Ami a Kovács fivérek további életét illeti, számos egykori különítményes tiszthez hasonlóan megtalálták helyüket a konszolidálódó politikai rendszerben is. Kovács Tivadar jogi diplomát szerzett, nevét Kardkovácsra változtatta, egy ideig így használta, és fővárosi tisztviselőként tevékenykedett. Életét mint a Horthy-korszak radikális jobboldali, paramilitáris múlttal rendelkező politikai szereplőinek egy sajátos esettanulmányát Pócs Nándor dolgozta fel kismonográfiájában.[482] Az ő kutatásaiból kiderül, hogy Kovács Tivadar 1932-ben mellékszereplőként valószínűleg részt vett a Vannay László egykori különítményes tiszt és társai által szervezett puccskísérletben is. Ezek után vállalkozóként tevékenykedett, sertéstenyésztéssel foglalkozott, az 1920-as években eredetileg szegény fiatalember pedig megnősült és tisztes egzisztenciára tett szert. Később a paramilitáris tevékenységhez is

[481] HU-BFL-VII-5-c-10559/1925. A zárt főtárgyalás jegyzőkönyve.

[482] PÓCS Nándor, *Varjúsereg. Kovács Tivadar és a magyar fajvédelem láthatatlan útjai*, Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2022. (Jelen tanulmány szerzője a monográfiát még kézirat stádiumban olvashatta, amiért külön köszönet illeti Pócs Nándor kollégát.)

visszatért, és Szálasi Ferenc Nyilaskeresztes Pártjának titkos, elvileg antikommunista célzatú karhatalmi alakulatát szervezte, amiért 1938-ban ismét büntetőeljárást indítottak ellene.[483] Kovács Tivadar vezetőként régi bajtársával, Héjjas Ivánnal együtt vett részt az 1938-as kárpátaljai diverzióban,[484] majd többek között a Kettőskereszt Vérszövetség (egyik) utódszervezete, a Honvéd Vezérkar 5-ik osztályának alkalmazásában is állt.[485] Az 1940-es években nem csupán megkapta az egyik legmagasabb, elsősorban az ellenforradalomban kiemelkedő szerepet játszó személyeknek adományozható katonai kitüntetést, a Nemzetvédelmi Keresztet, hanem Magasházy László tábornokkal, a kormányzó korábbi szárnysegédjével együtt a kitünetés adományozására javaslatot tevő bizottságban is helyet foglalt.[486] A második világháború évei alatt hírszerző tisztként tevékenykedett, századossá léptették elő. Bár korábban a nyilaskeresztes mozgalommal is kapcsolatban állt és szimpatizált, Kovács Tivadar végül Héjjas Iványhoz hasonlóan a magyar szélsőjobboldal kormányzóhű szárnyához csatlakozott, és a sikertelen kiugrási kísérletben, illetve a nyilaskeresztes hatalomátvétel után az ellenállásban is részt vett. 1945-ben végül az ÁVO fogságába került, majd szabadulása után 1948-ban Ausztriába emigrált. Végül a jobboldali magyar katonai emigráció egyik másod-harmadvonalbeli vezetője lett, mint a Zákó András tábornok vezetése alatt álló Magyar Harcosok Bajtársi Közössége nevű emigráns katonai szervezet tagja. Nyilaskeresztes illetőségű és volt horthysta tisztekkel egyaránt jó kapcsolatokat ápolt, ebben azonban nincs semmi rendkívüli, hiszen az antibolsevizmus számos jobboldali, egymással amúgy korábban nem szimpatizáló magyar emigránst összekötött. Kovács

[483] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Leleplezték a nyilasok titkos karhatalmi alakulatát*, Dunántúl, 1938. szeptember 16., 5.
[484] Vö. HU-ÁBTL-4.1. A-881. Rongyos gárdisták, szabadcsapatok, különítményesek anyaga.
[485] PÓCS, i. m.
[486] BODÓ, *The White Terror*, 247.

időskorában emigráns magyar kiadványokat szerkesztett, végül 1967-ben, Münchenben hunyt el.[487]

Tivadar testvére, Kovács Árpád a második világháború végéig ugyancsak katonatisztként szolgált, végül a nyilas rémurarom idején egy, a kőbányai sörgyár területén szolgálatot teljesítő, zsidó munkaszolgálatos zászlóalj parancsnoka volt, és kímélenségével szerzett a meglévő mellé további kétes hírnevet magának.[488] 1945 után ő is külföldre menekült, 1952-ig Innsbruckban élt, később Nagy-Britannia érintésével Brazíliába vándorolt, és minden valószínűséggel ott is halt meg.[489]

A harmadik fivér, Kovács Kornél az 1920-as évek után egy ideig postatisztként dolgozott, majd a második világháborúban tartalékos főhadnagyként, századosként, végül őrnagyként teljesített szolgálatot.[490] Testvéreihez hasonlóan számos szélsőjobboldali mozgaloman megfordult, többek között tagja volt Meskó Zoltán és Festetics György magyar nemzetiszocialista pártjainak. Bátyjához hasonlóan részt vett a kárpátaljai diverzióban, 1941-ben a visszafoglalt Kárpátalján a munkácsi hadiüzemnél tevékenykedett kémelhárító tisztként,[491] majd a Budapest-Salgótarjáni Gépgyár és Vasöntő Rt. salgótarjáni üzemének katonai parancsnokává nevezték ki.[492] A világháború végén a visszavonuló német csapatokkal Németországba menekült, ahonnét már soha nem tért vissza Magyarországra. Távollétében háborús és népellenes bűncselekményekkel

---

487 PÓCS, i. m.

488 BODÓ, i. m. uo.

489 HU-ÁBTL 3.2.4. K-1061. Kováts Árpád és Kováts Tivadar. 16-26. Kováts Árpád anyagai. Idézi: PÓCS, i. m.

490 Honvédségi Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára.Személyes Ügyek, 1942/14, 302. A tartalékos főhadnaggyá előléptetett Kovács Kornél hadnagy születési adatai megegyeznek Kovács Kornél születési adataival.

491 HU-BFL XXV-4-f. 2187/1953. Kiss Mihály és társa. Kováts Kornél igazoló levele Jäger Károly ellenforradalmi tevékenységéről. Munkács, 1941. február 15. Idézi: PÓCS, i. m.

492 HU-ÁBTL 3.1.9. V-91524. Gyarmathy Károly és társasa. 5. Gyarmath Károly gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyv. Budapest, 1945. június 18. Idézi: PÓCS, i. m.

vádolták meg.[493] Végül az Amerikai Egyesült Államokban telepedett le, 1954-ben az Amerikai Magyar Szövetség phiadelphiai szervezetének vezetőségi tagja lett.[494] Halálának pontos ideje nem ismert.

A Cselekvő Magyarok Tábora milicistáinak rablógyilkossági ügye

Az 1920-as években közvetlenül vagy közvetve Héjjas Iván parancsnoksága alá tartozó, radikális jobboldali, részben titkos paramilitáris alakulatok működésére további, igen jó esettanulmányként szolgálhat a Cselekvő Magyarok Tábora névre hallgató organizáció bemutatása, amelynek tagjai súlyos bűncselekményeket, többek között rablógyilkosságot követtek el, így konkrét tevékenységükről többek között az ellen nyomán lefolyt büntetőper irataiból tudunk.[495]

A Cselekvő Magyarok Táborát a rendelkezésre álló adatok alapján 1922–1923 körül kezdte el szervezni Bedő József magánhivatalnok és Dula József államvasúti tisztviselő, két Erdélyből repatriált, viszonylag fiatal első világháborús veterán, akik többek között irreguláris katonákként a nyugat-magyarországi felkelésben is részt vettek. A Cselekvő Magyarok Tábora eredetileg egészen biztos, hogy szoros átfedéseket mutatott az Ébredő Magyarok Egyesületének nemzetvédelmi osztályaival és a Kettőskereszt Vérszövetséggel – eredetileg ez is a KKVSz egyik alszervezeteként működött –, Dula József pedig egy ideig Héjjas Iván különítményparancsnok szűkebb köréhez tartozott. Hogy a szervezet mennyire állt közvetett vagy közvetlen kormányzati irányítás alatt, és mennyire funkcionált más radikális jobboldali milíciákoz hasonlóan a Magyar Királyi Honvédség rejtett, félhivatalos kiegészítő alakulataként,

---

493 HU-BFL XXV-2-b. 84931/1949. Tarnay Kálmán és társa büntetőügye. A Balassagyarmati Népügyészség indítványa, 1946. szeptember 26. Idézi: PÓCS, i. m.

494 [ISMERETLEN SZERZŐ], *Magyar élet Phiadelphiában. Nemzetvédelem*, 1954/3, 23–24. Idézi: PÓCS, i. m.

495 HU-BFL-VII-5-c-11717/1923. Bedő József és Dula József büntetőpere.

arról ellentmondásosak a kutatók rendelkezésére információk, 1923-ra azonban Bedő József és Dula József, a szervezet alapító vezetői egyre elégedetlenebbé váltak a Bethlen-kormány konszolidációs politikájával, és elcsatolt területről származó veteránokként sokkal radikálisabb, irredenta és erősen antiszemita célokat fogalmaztak meg. Egyebek között Erdély katonai erővel történő visszafoglalását, illetve a zsidóság Magyarországról való erőszakos kiutasítását tartották megvalósítandó céljaiknak.[496] Lassan, de biztosan kezdett el bennük érlelődni az erőszakos kormányváltás és hatalomátvétel, röviden egy puccs gondolata, amely 1923-ra, függetlenül attól, hogy erre a reális esélyük az adott körülmények között nyilván nem volt, teljességgel komoly és határozott szándékukká vált.[497]

1923-ban a radikális jobboldali fiatalemberek már ott tartottak, hogy többször felmentek a Várba, a Miniszterelnökség épületéhez, hogy kifigyeljék, hány fős őrség vigyáz a miniszterelnökre, illetve hol lehetne esetleg egy minisztertanácsi ülés alkalmával robbanószerkezetet elhelyezni, és a Bethlen-kormány ellen terrorcselekményt elkövetni.[498] Később Dula József és Bedő József azonban rájött, hogy nagyra törő politikai terveik megvalósításához jelentős anyagi forrásokra is szükségük lenne, ezért elkezdték összeírni bizonyos gazdag zsidó kereskedők, bizományosok nevét, akiket esetleg kirabolhatnak, ily módon pedig mind saját megélhetésük javításához, mind pedig radikális politikai céljaik eléréséhez elegendő készpénzhez juthatnának. A Várban, a miniszterelnöki hivatal környékén tett megfigyelő körútjaik alkalmával került a látókörükbe Othó Lajos, a tehetős, 83 esztendős budai zsidó ékszerész, aki a Tárnok utca 16-ban lakott és dolgozott. Bedő és Dula 1923 júniusában immár nemcsak a miniszterelnökséget járták fel kémlelni a Várba, hanem Othó Lajos ékszerészt is elkezdték megfigyelni, és fokozatosan eltökélték, hogy kirabolják. A rablási kísérletre végül 1923. július 27-én, az esti órákban, 8

496 HU-BFL-VII-5-c-11717/1923.
497 Uo.
498 Uo.

óra körül került sor. A két fiatalember azzal az ürüggyel lépett oda a Tárnok utca 16 szám alatti ház kapualjában az idős ékszerészhez, hogy egy bizonyos Schmitt nevű embert keresnek, aki tudomásuk szerint a házban/a környéken lakik, az idős férfi azonban azt felelte nekik, nem ismer ilyen nevű embert a környéken. A két fiatalember betuszkolta az idős ékszerészt a kapualjba, valami azonban balul sült el, az ékszerész segítségért kezdett kiabálni, az egyik rabló, minden valószínűség szerint Bedő József pedig a nála lévő katonai rohamkéssel elvágta Othó Lajos torkát, majd anélkül, hogy behatoltak volna a lakásba és ellopták volna a meggyilkolt ékszerész vagyontárgyait, Bedő és Dula végül pánikba estek elmenekültek a helyszínről.[499]

A Magyar Királyi Államrendőrség Budapesti Főkapitánysága nagy erőkkel látott neki a nyomozásnak, Othó Lajos ékszerész meggyilkolását pedig kiemelt bűncselekményként kezelték, Bedő József és Dula József pedig igen hamar a hatóságok látókörébe került – a detektívek 1923 augusztusának első napjaiban fogták el a brutális rablógyilkossággal alaposan gyanúsítható, két radikális jobboldali fiatalembert, elfogásukról pedig a sajtó is beszámolt.[500] A gyanúsítottak rövidesen beismerő vallomást is tettek a budapesti rendőr-főkapitányságon a nyomozást irányító Angyal László detektívfelügyelő előtt, a nyomozást pedig nagyban segítette, hogy a fővárosi rendőrségnek beépített emberei voltak a korabeli, a hadsereggel többé-kevésbé kapcsolatban álló radikális jobboldali félkatonai csoportok tagjai között, így minden valószínűség szerint a Cselekvő Magyarok Táborában is.[501]

Feltehetőleg az igazságszolgáltatási rendszer erős leterheltsége is hozzájárult, hogy bár a Cselekvő Magyarok Tábornának rablógyilkos parancsnokait már cselekedetük után két hónappal elfogták a hatóságok,

---

499 Uo.

500 Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Elfogták az Anna utcai rablógyilkosokat*, Magyarország, 1923. augusztus 3., 8.

501 Uo.

ügyüket a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék csak másfél évvel később, 1925. február 19-e és 23-a között tárgyalta. A főtárgyaláson dr. Langer Jenő kúriai bíró elnökölt, aki az 1920-as években igen gyakran tárgyalta elsőfokon a radikális jobboldali félkatonai szervezetekhez köthető bűnügyeket – elsőfokon ő volt tanácselnök többek között Márffy József és társai bombaperében is.

A Cselekvő Magyarok gyilkossági ügyének főtárgyalásról a sajtó ugyancsak kimerítően tudósított, noha az ügy mérsékeltebb figyelmet kapott, mint a radikális jobboldali szervezetekhez köthető, más hasonló bűncselekmények. Mindazonáltal az ügy érdekessége, hogy Bedő József és Dula József a tárgyaláson visszavonták a rendőrségen és a vizsgálóbíró előtt tett beismerő vallomásaikat Othó Lajos ékszerész meggyilkolásának vádját illetően, és azt állították, a rendőrségen a detektívek többször megverték, illetve pszichikailag presszionálták őket a beismerő vallomásra. Nem tagadták azonban egy percig sem, hogy a Cselekvő Magyarok Tábora, mint titkos irredenta szervezet, 1923 folyamán a hatalom erőszakos átvételét és a Bethlen-kormány megdöntését tervezte, mert teljes mértékben elégedetlenek voltak Bethlen István konszolidációra törekvő, irredenta szempontból értelmezésük szerint teljes mértékben eredménytelen politikájával.[502]

1925. február 19-én a Langer-tanács előtt Bedő József részletesen elmondta, hogy titkos szervezete, a Cselekvő Magyarok Tábora határozottan komolyan gondolta a kormány eltávolítását, a puccstervbe pedig igyekezett bevonni Csilléry András jobboldali ellenzéki országgyűlési képviselőt, a Friedrich-kormány korábbi népjóléti miniszterét, a Friedrich István vezette Fehér Ház Bajtársi Egyesület (egy ideig titkos társaság módjára is működő) jobboldali legitimista politikai szervezet és az Ébredő Magyarok Egyesületének tagját, a Cselekvő Magyarok pedig sikerük esetén őt bízták volna meg kormányalakítással.[503] Ily módon szoros átfedések

[502] HU-BFL-VII-5-c-11717/1923. A főtárgyalás jegyzőkönyve.
[503] Uo.

feltételezhetők a Cselekvő Magyarok Tábora és a Fehér Ház között is. Csilléry valamilyen fokú kapcsolatot tartott ugyan a radikális jobboldali titkos szervezettel, talán némi anyagi adományt is juttatott nekik, arra vonatkozó adat azonban nem merült fel, hogy túlságosan komolyan vette volna a fiatal, Erdélyből repatriált veteránok szervezkedését.[504] Védekezésében Bedő József azt a meglehetősen zavaros érvelést is előadta, mely szerint azért vallotta be Othó Lajos meggyilkolását a rendőrségen, mert ezt a köztörvényes bűncselekményt személy szerint kevésbé gondolta súlyosnak, mint a Bethlen-kormány megdöntésére irányuló terveket, és mikor ráeszmélt, hogy a rendőrség nem a puccs előkészítésével, hanem rablógyilkossággal gyanúsítja, inkább magára vállalta a cselekményt, csak hogy az álla- és kormányellenes összeesküvésről elterelje a figyelmet.[505]

Dula József a törvényszék előtti kihallgatásakor nagyjából hasonló történettel állt elő, és lényegében visszavonta a nyomozati és a vizsgálati szakaszban tett beismerő vallomásait. Az elnök azon kérdésére, miért volt revolvere, melyet őrizetbe vételekor bizonyítékként lefoglalt a rendőrség, azt felelte, hogy azzal az 1923-as ceglédi időközi országgyűlési választást akarta megzavarni, és a levegőbe akart lőni, mikor a ceglédi zsidó polgárok szavazni mennek, és ezzel megfélemlítse őket, hogy a választókerületből mindenképpen Lendvai István, a Gömbös Gyula vezette fajvédő képviselőcsoport tagja kerüljön be az országgyűlésbe. (Lendvai István egyébként fajvédő programmal Gömbös Gyula híveként és frakciótársaként valóban 1923-ban valóban bekerült az országgyűlésbe, mint a ceglédi választókerület képviselője).

Bedő József és Dula József Langer tanácselnök további kérdéseire megismételték, hogy tudomásuk szerint a rendőrségen egyes gyanúsítottakat kegyetlen kínzásoknak vetették alá a detektívek, és az ő megverésüket is kilátásba helyezték, ezért 1923 augusztusában inkább

[504] Uo.
[505] Uo.

mindent bevallottak a rendőröknek, csak hogy ne verjék őket meg kegyetlenül.[506]

A főtárgyaláson tanúvallomást tett Schrenberger Jozefin, a meggyilkolt Othó Lajos ékszerész idős, német anyanyelvű és csak németül beszélő házvezetőnője is, aki elmondta, hogy tanúja volt annak, hogy két fiatal férfi Othó Lajostól bizonyos Schmidt nevű ember iránt érdeklődnek, azonban idős korára való tekintettel azt állította, nem ismeri fel egyértelműen Bedő Józsefet vagy Dula Józsefet.[507]

A következő fontosabb tanú egy bizonyos Szautner Ferenc nevű szegény, idős, alkalmi munkákból élő, szegényszálláson élő napszámos, Schrenberger Jozefin házvezetőnő sógora volt, aki elmondta, hogy sógornőjétől időnként pénzadományt és ételt kapott Othó Lajos budai házában, ezért járt oda viszonylag gyakran, és a nyomozók eleinte őt is a gyilkosság potenciális gyanúsítottjaként kezelték. A tárgyaláson ugyan az is kiderült, hogy a rendezetlen hátterű Szautner Ferenc korábban már volt büntetve kisebb lopások miatt, azonban a rendőrség már az ügy viszonylag korai stádiumában úgy látta, hogy valószínűleg nem ő a felelős a rablógyilkosságért.[508]

A tárgyalás következő szakaszában a nyomozást irányító Angyal László detektívfelügyelő tett részletes vallomást a rendőrség nyomozati munkájáról. Beszámolt róla, hogy Szautner Ferenc ugyan az ügy korai szakaszában valóban a rendőrség látókörébe került, azonban a nyomozók nem sokkal később rájöttek, hogy a hozzá vezető nyom rossz volt, és látókörbe került Bedő József és Dula József, akiket szemtanúk láttak a környéken menekülni. Szautner Ferenc ráadásul alibit igazolt magának a gyilkosság idejére, így mindenképpen ejtették ellene a gyanút. Angyal László, valamint a nyomozásban ugyancsak részt vevő Lengyel János főfelügyelő hangsúlyozták, hogy előállításuk után Dula József és Bedő

[506] Uo.
[507] Uo.
[508] Uo.

József részletes beismerő vallomást tettek a rendőrségen, és láthatólag a gyilkossági ügy olyan részleteivel is tisztában voltak, amelyet csak akkor tudhattak, ha részesek voltak abban.[509] A gyanúsítottak kihallgatásában részt vevő Gál Lajos detektív a bíróság előtt ugyanezt erősítette meg, és még azt is elmondta, hogy Bedő József nadrágja elfogásakor véres volt, ugyanis abba törölte véres kezét a gyilkosság elkövetése után.[510]

A vád koronatanúja végül Baral Auguszta fiatal, mindössze 18 éves tisztviselőnő volt, aki az Othó Lajos ékszerész otthona melletti házban lakott, és 1923. július 27-én este az ablakából tanúja volt, amikor két fiatal férfi arról érdeklődött az idős ékszerésztől, lakik-e a környéken Schmidt névre hallgató ember, azonban a sötétség miatt nem látta jól a két férfit, ezért nem ismerte fel egyértelműen Bedő Józsefet és Dula Józsefet. A tanú annyit azonban egyértelműen ki tudott jelenteni, hogy viszonylag jól öltözött, az első körben a gyilkossággal meggyanúsított Szautner Ferenctől jóval fiatalabb férfiakat látott és hallott.[511]

A nyilvános tárgyalás 1925. február 21-én folytatódott, amikor Dula József feleségét is tanúként hallgatta ki a büntetőtörvényszék. Dula Józsefné előadta, hogy férje illegális módon akarta bérelt lakását elcserélni egy Pogács Vilmos nevű sepsiszentgyörgyi vendéglőssel, az elnök azonban felszólította, hogy ne térjen el a tárgytól, a szabálytalan lakáscsere pedig nem tartozik szorosan a gyilkossági ügyhöz.[512]

Az említett Pogács Vilmos vendéglős ugyancsak tanúvallomást tett, és elmondta, hogy 400 000 koronáért elméletileg megvette Dula József és felesége bérelt lakását, vagy legalábbis annak bérleti jogát, azonban a lakást végül nem kapta birtokba, emiatt pedig feljelentést tett a Dula házaspárt ellen.[513]

---

[509] Uo.
[510] Uo.
[511] Uo.
[512] Uo.
[513] Uo.

Egy bizonyos Tömpe Károly nevű tanú a szabálytalan lakáscsere ügyéhez kapcsolódóan elmondta, hogy Dula Józseftől elvileg másfél évre albérletbe vett egy szobát, egyévi lakbért pedig ki is fizetett neki előre, ám Dula József és felesége megszöktek, azonban előzőleg még az egész lakást eladták másvalakinek, tehát az egyévi albérleti díjat lényegében elsikkasztották.[514]

A tanúk meghallgatása után a törvényszéki orvosszakértők véleményének meghallgatása következett, dr. Németh Ödön orvostanár, törvényszéki orvos pedig előadta, hogy álláspontja szerint sem Bedő József, sem Dula József nem szenvednek semmiféle mentális betegségben, mindketten katonaviselt, középfokú végzettségű, rendezett háttérből származó férfiak, akik tökéletesen tudatában voltak annak, mire vállalkoznak, amikor emberölésre ragadtatták magukat.[515] A vádlottak mentális állapotát ismertető szakvélemény után Dr. Minich Károly egyetemi tanár, törvényszéki orvosszakértő előadása az áldozat, Othó Lajos boncolásáról, a törvényszéki orvos pedig elmondta, hogy az idős, törékeny testalkatú férfit összesen négy, a nyakán ejtett brutális vágással ölték meg, bár nem halt meg azonnal, hanem körülbelül egy órával a súlyos sebesülések elszenvedése után, a kórházban halt bele a vágásokba.[516]

A bíróság ezek után szakértőként hallgatta meg Dr. Jahn József országos fővegyészt, aki korábban megvizsgálta Bedő József bizonyítékként lefoglalt katonai rohamkését, valamint vörös foltokkal tarkított, fehér glaszénkesztyűjét, és egyértelműen arra a következtetésre jutott, hogy a két bűnjelen látható vörös foltok emberi vértől származnak.[517]

Mindezek után az ügy egy fontos tanúja volt még Nógrádi Gyula volt lapszerkesztő, újságíró, Bud János hivatalban levő pénzügyminiszter

514 Uo.
515 Uo.
516 Uo.
517 Uo.

sógora, aki a Cselekvő Magyarok Táborának megalakulásáról és tevékenységéről tett tanúvallomást. Elmondta, hogy 1921-ben irreguláris katonaként maga is részt vett a nyugat-magyarországi felkelésben, Bedő Józsefet innen ismeri, volt katonatársa pedig 1923 júliusában szólította fel arra, hogy lépjen be a maga elé irredenta célokat kitűző titkos alakulatba. Bedő József állítólag 1923 folyamán úgy tájékoztatta Nógrádit, hogy befolyásos politikusok, többek között Csilléry András erősen támogatják a mozgalmukat, és azt a kérést intézte felé, hogy amennyiben lehetséges, szerezzen robbanóanyagot egy, a Bethlen-kormány ellen elkövetendő robbantásos merénylethez, ugyanis a Cselekvő Magyarok Tábora szerint elérkezett a kormányváltás és a sokkal határozottabb, radikális jobboldali politikai cselekvés ideje. Nógrádi ugyanakkor kiemelte azt is, hogy abban az időben igen nagy volt az elkeseredés az általa ismert első világháborús veteránok és nyugat-magyarországi felkelők között, akik úgy érezték, a konszolidációra törekvő kormányzat magukra hagyta őket, sokan közülük deklasszálódtak, és ő maga is ismert egy Lipót-kereszttel kitüntetett főhadnagyot, aki hajléktalanként a Gellérthegy egyik barlangjában volt kénytelen élni. Nógrádi Gyula saját bevallása szerint próbált hatni Dulára és Bedőre, hogy inkább az országhatáron kívül, a környező kisantant államokban kövessenek el valamiféle irredenta diverziós cselekményt, amellyel a hazájukat is szolgálhatnák, ők azonban állítólag mindenképpen ragaszkodtak azon tervükhöz, hogy a Betlhen-kormány ellen hajtsanak végre merényletet. Nógrádi továbbá arra is kitért, hogy mint a pénzügyminiszter közeli rokonát, Rakovszky Iván belügyminiszter felszólította, hogy neki személyesen tegyen beismerő vallomást, amit meg is tett, a bíróság előtt pedig elismételte, hogy Bedő József az Othó Lajos meggyilkolását megelőző napon azt mondta neki, a Cselekvő Magyarok Tábora nevében olyan dolgot fognak nemsokára végrehajtani Budán, amiről az egész ország beszélni fog. Nógrádi állítása szerint másnap olvasta a lapokban Othó ékszerész meggyilkolásának hírét, és azonnal Bedő Józsefre és Dula Józsefre gyanakodott, akik álláspontja szerint őrültséget

követtek el. Nógrádi ugyanakkor azt is előadta a törvényszék előtt, hogy Rakovszky Iván belügyminiszternek is előadta már korábban, amit a bűncselekmény politikai aspektusairól, a Cselekvő Magyarok Tábora irredenta terveiről tudott. Kiemelte, hogy tudomása szerint Dula József korábban gazdasági vezető volt Héjjas Iván egyik szervezetében, a Cselekvő Magyarok Tábora pedig tudomása szerint nem illegális titkos társaság, hanem eredetileg a kormány által életre hívott, állami, vagy legalábbis államilag támogatott, irredenta célokat szolgáló paramilitáris szervezet volt,[518] és a Kettőskereszt Vérszövetség alárendeltségében működött, hasonlóan az ÉME nemzetvédelmi osztályaihoz és a MOVE lövészalakulataihoz.

A tanúkihallgatások után végül az ügyész vádbeszéde következett, amely egyébként kortárs perspektívából kiválóan összefoglalta azt a társadalmi és politikai problémát, amely az 1920-as évek magyar radikális jobboldali szervezeteinek történeti értékeléséről mai kutatói szemmel is elmondható. Az vád képviselője hosszan kifejtette, hogy álláspontja szerint, bár a vádlottak eredetileg valóban politikai szervezetet létesítettek, amely radikális politikai célokat akart megvalósítani, az általuk egy nyolcvan év feletti idős ember sérelmére elkövetett rablógyilkosság közönséges köztörvényes bűncselekmény, amely mindenféle politikai színezetet nélkülöz. Kiemelte, hogy az első világháborút megjárt, majd a zavaros, polgárháborús időkben tovább katonáskodó fiatalemberek álláspontja szerint nem tudtak, és nem is igazán akartak visszailleszkedni a társadalomba, és saját hazafias érdemeikre hivatkozva munka nélkül szerettek volna maguknak megélhetést biztosítani, ezért pedig súlyos bűncselekményeket követtek el. Miután a konszolidáció előre haladtával a Bethlen-kormány fokozatosan leszerelte a különböző jobboldali fegyveres csoportokat, és tagjaik többnyire már nem tudtak megélni irreguláris katonai tevékenységükből, fokozatosan a törvény módszeres áthágásában

[518] Uo.

találták meg boldogulásuk útját. Az ügyész vádbeszédében nem látott semmiféle enyhítő körülményt, amit Bedő József és Dula József védelmére fel lehetett volna hozni, ugyanis a rablást és a gyilkosságot álláspontja szerint lassan, több lépésben, módszeresen tervezték meg, potenciális áldozataik név- és címjegyzékét is összeállították, így került a látókörükbe Othó Lajos ékszerész, akit végül szerencsétlen módon még csak ki sem raboltak, csak egyszerűen meggyilkoltak. Az ügyész továbbá kiemelte, hogy a nyomozati és a vizsgálati szakban a vádlottak beismerték tettüket, a bizonyítékok összefüggő láncolata pedig egyértelműen egy irányba mutat, bűnösségük pedig ebből kifolyólag aligha lehet kétséges. A vádbeszéd a Cselekvő Magyarok Táborának eskümintaját is ismertette, amely nem meglepő módon nagyon hasonló volt a Kettőskereszt Vérszövetség, az Ébredő Magyarok Egyesülete nemzetvédelmi osztályai, az Alföldi Brigád és más irreguláris katonai alakulatok esküjének szövegéhez:

„*Én (név) esküszöm a Mindenható Istenre, Hazám és hozzátartozóim boldogságára, hogy a Cselekvő Magyarok Táborának Végrehajtó Bizottságát felettes parancsnokságomul elismerem, minden parancsát legjobb tudásom szerint, ha kell, életem árán is teljesítem, a részemre kiadott parancsokat, megbízásokat, valamint a Cselekvő Magyarok Tábora tagjainak nevét, tartózkodási helyét sem közvetve, sem közvetlen senkinek, semmilyen kényszerítő körülmények hatása laatt elárulni nem fogom, a Cselekvő Magyarok Táborának Végrehajtó Bizottságát ítélőbíróságomul elfogadom és ítéleteiben megnyugszom. Isten engem úgy segéljen!*”

Vádbeszédében az ügyész a legsúlyosabb büntetést kérte, és kiemelte, hogy a háborúban szocializálódott fiatalemberek erőszakos cselekményeire, törvénysértéseire a katonai szolgálat közben átélt negatív tapasztalatok nem szolgálhatnak mentségül, hiszen végül az állam és a fennálló társadalmi rend megdöntésére bűnszervezetként működő, titkos

társaságot hoztak létre, amelynek nevében végül rablógyilkosságot követtek el.[519]

Bedő József és Dula József védői, dr. Beck Oszkár és dr. Budai Lajos a vádlottak korábbi hazafias magatartására, erdélyi származására, katonai szolgálatukra és a trianoni békeszerződés őket személyesen érintő történelmi tragédiájára hivatkozva kérte felmentésüket, Bedő József pedig az utolsó szó jogán előadta, hogy ő és Dula József a trianoni békeszerződés igazságtalanságainak áldozatai, hazájukat, Erdélyt elfoglalták a románok, ő pedig személy szerint szívesen harcolna most is fegyverrel Erdély visszafoglalásáért. Dula József és Bedő József az utolsó szó jogán mindketten teátrális védekezést adtak elő, az elnök pedig többször rendre utasította őket. A dr. Langer Jenő által elnökölt törvényszéki tanács végül ítélethirdetésre visszavonult.

A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék végül néhány nappal később, 1925. február 21-e szombat délután kihirdette a Dula József és Bedő József büntetőperében meghozott, elsőfokú ítéletét, melyben az Othó Józsefet meggyilkoló Bedő Józsefet életfogytiglani, bűntársát, Dula Józsefet pedig tizenkét évi fegyházbüntetésre ítélte. Az ügyész persze súlyosbításért, míg a vádlottak enyhítésért fellebbeztek, így a büntetőper másodfokon a Budapesti Királyi Ítélőtáblán folytatódott.[520]

1925 júniusában a dr. Kállay Miklós elnöklete alatt álló ítélőtáblai tanács helybenhagyta az Othó Lajost meggyilkoló Bedő József életfogytiglani büntetését, azonban meglepő módon elfogadta Dula József védekezését, mely szerint ő csupán a rablásban akart részt venni, és amíg Bedő végzett az ékszerésszel, ő az utcán várakozott, így csupán rablásban bűnrészes, a gyilkosságban egyáltalán nem, és tizenkétéves fegyházbüntetését jelentősen, mindössze háromévi fogházbüntetésre enyhítette.[521]

[519] Uo.
[520] Uo.
[521] Uo.

A vádlottak és az ügyész ez esetben is fellebbeztek, az ítélőtábla ítéletét pedig alig két hónappal később, 1925 augusztusában helybenhagyta a Magyar Királyi Kúria, így a gyilkosságot elkövető Bedő József valóban életfogytiglani szabadságvesztést kapott, bűntársa azonban mindössze három évig kellett, hogy élvezze a büntetés-végrehajtás vendégszeretetét.[522] Dula József 1927-ben szabadult, Bedő József azonban hiába adott be számos perújrafelvételi kérelmet, ezeket elutasították.[523] Othó Lajos ékszerész gyilkosának további sorsa ismeretlen, és erősen elképzelhető, hogy a börtönben hunyt el.

A Cselekvő Magyarok Tábora további tevékenységéről kevés adat maradt fenn, annyi azonban bizonyos, hogy egyes tagjai valamilyen szinten még 1926-ban még aktívak voltak – erről tanúskodik egy 1926-os, a radikális jobboldali titkos szervezetekkel foglalkozó titkosrendőri jelentés, mely a Magyar Királyi Belügyminisztérium rezervált iratai között maradt fenn, amelyet később teljes terjedelmében közlünk, itt azonban érdemesnek tartjuk idézni a Cselekvő Magyarok Táborára vonatkozó rövid részletet:

„*Cselekvő Magyarok Tárbora*

A Cselekvő Magyarok Tábora hírhedt nevű egyesülés, amelynek két tagja, és pedig Bedő József és Dula József annak idején meggyilkolták Othó budai ékszerészt Egy másik hőstettük a soroksári csoportnak az a vállalkozása volt, amikor a Fővárosi Operettszínházban rendezték az ismert botrányt.[524] *Tagjaik közé sorolható:*

---

[522] Uo.

[523] Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Elutasították Othó ékszerész gyilkosának újrafelvételi kérelmét*, Magyar Hírlap, 1927. július 31., 11.

[524] 1923. január 16-án az Ébredő Magyarok Egyesülete fegyveresei merényletet kíséreltek meg a 1923. január 16-án merényletet kíséreltek meg a Fővárosi Operettszínház ellen, a nézőtéren az előadás első felvonása felé több fiatalember lövöldözni kezdett. Személyi sérülés nem történt, de nagy pánik tört ki a színházban. Az akció irányítója Adorján Géza, az ÉME nemzetvédelmi

Sesevich László
Zsabka Kálmán
ifj. Ostyán Antal
Bácskay Antal
Gyenes András
ifj. Tóth Imre
Wimmer György
Ott Mihály
Blazsek Sándor
Dreschler Antal
Bőhm Sándor
Neubauer Mátyás, ez utóbbi részes volt az Operettszínház elleni támadásban. Vannak köztük egyetemisták is, ezek közül nevesebbek:
Szentgyörgyi Nándor
Pilisy Béla
Ordóczy Pál
Pócs János
Mayer Ervin
Reviczky Jenő
Lenthel Béla
Bartha Sándor."[525]

A társaság névsorában nem meglepő módon ott találjuk Sesevich/Sesevics László hadnagyot és Zsabka Kálmán alhadnagyot, az 1920–1921-ben a Britannia Szállóban berendezkedett katonai különítmény tagjait, akik többek között Soltra József rendőrjárőr 1920. november 10-ei meggyilkolásának felelőseit is, akik a polgárháborús időket követő paramilitáris erőszakhullám idején elkerülték a felelősségre vonást.

osztályának egyik vezetője volt. Vö SERFŐZŐ Lajos, *A titkos társaságok és a konszolidáció 1921–1926-ban*, 8–9.
[525] HU-MNL-OL-K 149-1926-6-4250. A titkos társaságok felfedése, 1926.

Ekkoriban ugyan már nem voltak aktív állományú katonák, azonban személyük ismételten jól rámutat az 1920-as évek radikális jobboldali fegyveres szervezetei és a magyar hadsereg szoros kapcsolatára. Bedő József életfogytiglani fegyházbüntetése történő elítélése azonban 1925-ben végre megtörni látszott a súlyos bűncselekményeket elkövető irreguláris katonák ügyeiben indult büntetőeljárások tendenciáit. Itt a gyilkosság tényleges elkövetőjére valóban súlyos büntetést szabott ki a bíróság, melyet a fellebbezések ellenére a másod- és harmadfokú bírói fórum is helyben hagyott, bár másrészről a gyilkos tettestársa, Dula József annak ellenére, hogy erősen bűnrészes volt egy rablógyilkosságban, mindössze három évet töltött börtönben.

Hogy kinek milyen érdeke fűződött vagy nem fűződött Bedő József életfogytiglani büntetéséhez, azt természetesen nem tudhatjuk, miként azt sem, mennyire volt érintett a háttérben a két gyilkos milicista fiatalember korábbi parancsnoka, Héjjas Iván főhadnagy. Egyik emberéért talán közbenjárt, a másikat viszont valamiért nem segítette ki. Bárhogy is volt, a Cselekvő Magyarok Táborának büntetőpere ugyanakkor mindenképpen azt az üzenetet hordozta a nyilvánosság számára, hogy 1925 már a politikai konszolidáció ideje, az állam pedig nem tűri tovább az ellenforradalmi rendszer kiépülésében kétségtelenül aktív szerepet játszó irreguláris katonák, önszerveződő vagy korlátozott kormányzati irányítás alatt álló fegyveres csoportok garázdálkodásait, hanem innentől kezdve keményen megtorolja azt.

A magyar radikális jobboldali, irreguláris katonai alakulatok több lépésben történő regularizálása és leszerelése

Az egyaránt külföldi és belföldi konszolidációra törekvő Bethlen-kormány számára mondhatni a nagy felháborodást kiváltó, 1923. december 24-ei, három ember életét kioltó csongrádi bombamerénylet volt az egyik utolsó csepp a pohárban. Bethlen István ígéretet tett a parlament 1924. január 3-

ai ülésén, hogy személyesen hallgatja meg Héjjas Iván különítményparancsnokot többek között a csongrádi bombamerénylettel kapcsolatban, és ha a felelőssége kiderül, akkor ugyanúgy járnak el vele, mint bárki mással.[526] Héjjast a rendőrség is kihallgatta a csongrádi bombamerénylet, valamint általánosságban a nacionalista titkos társaságok és paramilitáris alakulatok különböző szervezkedései ügyében, személyesen Nádosy Imre országos rendőrfőkapitány jelenlétében,[527] végül azonban nem látták bizonyítottnak, hogy személyesen köze lenne bármiféle bűncselekményhez. Ez persze minden bizonnyal nem volt más, mint alku a különítményparancsnok és a kormány, esetleg közte és személyesen Horthy Miklós kormányzó között.[528] Horthy mellett elsősorban Gömbös Gyula későbbi miniszterelnöknek lehetett nagy szerepe abban, hogy Héjjast a Horthy-korszakban sosem állították bíróság elé, az általa és az irányítása alatt mások által elkövetett erőszakos cselekményekért komolyan nem vonták felelősségre, holott a bűnei nagyon sok ember számára nyilvánvalók voltak.[529] Sokat elárul tehát a radikális irredenta-nacionalista egyesületek, titkos társaságok és a hozzájuk számtalan szállal kötődő, a fegyverkezési kr paramilitáris alakulatok és a magyar kormányzat kapcsolatáról Héjjas Iván korábban már ismertetett példája. Az egykori paramilitáris vezetőnek nem hogy nem kellett az igazságszolgáltatás előtt felelnie a tetteiért, de később vitézi címet is kapott,[530] repülési jogról szóló könyvével jogi doktori címet szerzett, országgyűlési képviselő, majd a magyar állam jól fizetett és megbecsült hivatalnoka lett. Emelkedését elsősorban Gömbösnek köszönhette, aki néhány évvel később Magyarország miniszterelnöke is lett.

---

[526] Nemzetgyűlési Napló, 1922–1926/XVIII, 337–338. Idézi: SERFŐZŐ Lajos, SERFŐZŐ Lajos, *A titkos társaságok és a konszolidáció 1922–1926-ban*, 36.
[527] SERFŐZŐ, i. m. 36.
[528] BODÓ, i. m.
[529] BODÓ, i. m.
[530] Héjjas Iványnak Horthy Miklós kormányzó 1929. június 16-án adományozott vitézi címet. BODÓ, i. m.

A közös múlttal és közös bűnökkel rendelkező, egykor félelmetes hatalommal rendelkező különítményparancsnokok közül leginkább Prónay volt az, aki képtelen volt bármiféle, legalább részleges konszolidációra. Mivel IV. Károly második visszatérési kísérlete[531] alkalmával nem fejezte ki kellően a kormányzó iránti hűségét, illetve különítményének tevékenysége, önkényes gyilkosságai és kalandorakciói egyre terhesebbek lettek a Bethlen-kormány számára,[532] végül nyugdíjazták és félreállították, valamint az Etelközi Szövetségből is kizárták.[533]

A konszolidáció jegyében az ország különböző területein még mindig működő félkatonai alakulatokat, nemzetvédelmi milíciákat, így a Héjjas-féle Alföldi Brigádot és az Ébredő Magyarok Egyesületének fegyveres alakulatait ezek után lényegében lefegyverezték, illetve regularizálták, a zavaros, polgárháborús időkre visszavezethető rendvédelmi-katonai jogosítványaikat határozottan és egyértelműen megszüntették. Létrejött ugyanakkor a Belügyminisztérium irányítása alatt álló Nemzeti Munkavédelmi Hivatal/Nemzeti Munkvédelmi Szervezet[534] nevű, elsősorban a sztrájkok és a munkásmozgalmi szervezkedések letörésére, illetve ezzel párhuzamosan üzembiztonsági feladatok ellátására

---

[531] IV. Károly 1921. októberi, második visszatérési kísérletének meghiúsításában egyébként Gömbös Gyula mozgósítására a MOVE és az ÉME milicistái mellett a Kettőskereszt Vérszövetség irreguláris katonái is részt vettek. Vö. GULYÁS, i. m. 101.

[532] KONOK Péter, *Az erőszak kérdései 1919–1920-ban*, 84.

[533] PRÓNAY, i. m. 322–324.

[534] A Nemzeti Munkavédelem megszervezéséről a Minisztertanács 1921. október 28-án hozott határozata alapján a belügyminiszter III-III/VII.a/1921 sz. bizalmas rendelete intézkedett. 1922. augusztus 4-én a belügyminiszter kérte a Nemzeti Munkavédelem állományának növelését (HU-MNL-OL-K 27-1922. 08. 04./33. napirendi pont). A szervezet tagjait részben az állami alkalmazottak közül toborozták, részben egyetemi hallgatókat igyekeztek beszervezni, de tagjai közé kerültek egykori különítményes katonák és nemzetvédelmi milicisták is. A szervezet történetéről lásd bővebben: SOÓS László, *A Nemzeti Munkavédelmi Szervezet létrehozása és tevékenységének első évei*, 1921–1926, Levéltári Szemle, 1979/1–2, 277–291.

szolgáló, önkéntes félkatonai szervezet – kissé anakronisztikusan mondhatnánk, egyfajta *fehér munkásőrség* –, melynek tagjait kézifegyverekkel szerelték fel, és szolgálatban intézkedési, valamint fegyverhasználati joguk a rendőrségével egyezett meg, ezért inkább rendőri, mint katonai alakulatnak volt tekinthető.[535] Az Alföldi Brigád, az Állambiztonsági Megbízottak Szervezete, a volt vasúti és postai karhatalmi alakulatok, az egyetemi csendőrtartalék zászlóaljak, valamint az ÉME nemzetvédelmi osztályai és a MOVE lövészalakulatai is ebbe a szervezetbe olvadtak be, tehát jóval szorosabb kormányzati kontroll alatt, de lényegében tovább működhettek.[536]

A Kettőskereszt Vérszövetség – szoros átfedésben az Alföldi Brigáddal és az ÉME nemzetvédelmi milíciáival – ugyancsak a Nemzeti Munkavédelem keretein belül folytatta tevékenységét, érdekes ugyanakkor, hogy Shvoy Kálmán tábornok a naplójában azt írja, a KKVSz 1923-ban alakult meg ezen a néven, éppen a Héjjas Iván vezette Alföldi Brigád utódszerveként, tevékenységét pedig Főtartalék[537] fedőnéven a Belügyminisztérium és a Nemzeti Munkavédelem keretein belül folytatta. Shvoy így magának a szervezetnek a genezisét is erre az időszakra, az 1923-as év végére datálja, ez azonban minden valószínűség szerint tévedés, vagy legalábbis a különböző fegyveres alakulatok megnevezésének egyfajta zavarából fakad, hiszen a Kettőskereszt Vérszövetség 1923-ban névleg megszűnt.[538] Shvoy Kálmán pontatlansága ugyanakkor meglepő is, mivel

---

[535] HU-MNL-OL-K 26-XXII-6010. Idézi: SERFŐZŐ, i. m. 36; valamint: 5.818. M. E. számú rendelet a nemzeti munkavédelmi intézmény fegyverhasználati jogáról, 1923. augusztus 2., Magyarországi Rendeletek Tára, 1923, 274.

[536] Vö. DÓSA, i. m. 151–152.

[537] Vö. DÓSA, i. m. 134–135. Valamint lásd: Ráday Gedeon nyugalmazott belügyminiszter Gömbös Gyula honvédelmi miniszternek küldött levelében lemond a Nemzeti Munkavédelem Központi Irodájának vezetéséről, 1930. január 16., in *Csak szolgálati használatra!. Iratok a Horthy-hadsereg történetéhez, 1919–1938*, 499–500.

[538] SHVOY, i. m. 90–95. Mindazonáltal Szakály Sándor egész tanulmányt szentelt annak a kérdésnek, miért is érdemes Shvoy Kálmánt szövegét (és úgy általában a

ebben az időben vezérkari ezredesként ő maga volt a Nemzeti Munkavédelem szegedi szervezetének parancsnoka.[539] Az viszont kétségtelenül igaz, hogy az NMV keretei között, jórészt egykori különítményes katonákból, elsősorban a KKVSz és az Alföldi Brigád tagjaiból valóban szerveződött egy nagyfokú önállóságot élvező, (Központi) Főtartalék fedőnévvel illetett titkos katonai alakulat is, amelynek tagjai mind belbiztonsági, mind pedig a környező államokra irányuló felderítő és diverziós tevékenységet is elláttak.[540] A KKVSz Nemzeti Munkavédelembe történő integrálásáról egyébként levéltári forrás is fennmaradt: egy bizalmas belügyminisztériumi körlevél 1926-ból, mely megtiltja az NMV tagjainak, hogy az új sztrájktörő segédrendőri szervet akár egymás között is a Kettőskereszt Vérszövetség névvel illessék, mivel ahhoz a köztudatban meglehetősen rossz emlékek fűződnek, és már különben is évekkel ezelőtt feloszlott.[541] Továbbá, mint azt már említettük, Makkay Imre tüzér százados, a Kettőskereszt Vérszövetség vidéki egységeinek parancsnoka a Kovács testvérek büntetőperében tartott zárt tárgyaláson ugyancsak azt vallotta a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék előtt, hogy a KKVSz titkos állami katonai szervezet volt, mely formálisan megszűnt ugyan, ám a per idején (1925-ben) igazából már a Nemzeti Munkavédelem keretei között működik tovább.[542] Az NMV egyszerre volt

naplókat, memoárokat és egyéb magánforrásokat) alapos forráskritikával kezelnünk. Vö. SZAKÁLY Sándor, *Napló, naplószerű emlékirat, emlékirat?. Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékirata 1918–1945 nyomán a naplóíró felelősségéről és a forráskritika fontosságáról*, in *Emlékirat és történelem*, szerk. HORVÁTH Jenő–PRITZ Pál, Budapest, 2012, Magyar Történelmi Társulat–Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, 82–98.

[539] SHVOY, i. m. 91.

[540] DÓSA, i. m. 151–152.

[541] HU-MNL-OL-K 149-1926-6-3473 – A Magyar Királyi Belügyminisztérium bizalmas körlevele a törvényhatóságoknak és a rendőrkapitányságoknak a Nemzeti Munkavédelmi Tartalék a megszűnt Kettőskereszt Vérszövetséggel való kapcsolatba hozása tárgyában, Budapest, 1926. március 5.

[542] HU-BFL-VII-5-c-10559/1925. A Kovács testvérek büntetőügye.

tehát sztrájktörő segédrendőri és rejtett, tartalékos jellegű katonai szervezet. A szerv vezetését egy polgári személy, megbízható kormánypárti politikus, a „katonai vonatkozású nemzetvédelmi és irredenta ügyek vezetője" (1922 és 1930 között gróf Ráday Gedeon volt belügyminiszter) és egy mellé beosztott hivatásos katonatiszt, egy vezérkari ezredes (1922 és 1930 között vitéz Sassy Szabó József ezredes, a Kettőskereszt Vérszövetség egyik korábbi parancsnoka) látta el. A szervezet, mint említettük, hivatalosan a belügyminiszter és a közbiztonsági szervek élén álló országos főkapitány (a mai fogalmak szerint kb. a rendészetért felelős államtitkár) irányítása alá tartozott, titokban viszont a honvédség főparancsnokának és a rejtésben működő honvéd vezérkarnak is alá volt rendelve, illetve mindenkori vezetője az államfőnél közvetlen előadói jogkörrel rendelkezett, tehát munkáját a kormányzó, mint egyúttal a hadsereg főparancsnoka is közvetlenül ellenőrizhette.[543]

Noha az NMV jelentős harcértékkel nyilván nem bírt, kézifegyverrel felszerelt tagjai pedig legfeljebb belső karhatalmi, esetleg hírszerző-felderítő feladatok ellátására voltak alkalmasoak, ám több tízezer, a mindennapokban polgári foglalkozást űző, de lőfegyvert birtokló és bizonyos katonai kiképzéssel és előélettel rendelkező, mozgósítható tagja révén jelentősen hozzájárult a trianoni békeszerződés által előírt szigorú katonai korlátozások kijátszásához, ily módon az egykor 100 ezer fő feletti, 1921 után maximum 35 ezer főre apasztott Nemzeti Hadsereg sok státuszát elvesztő egykori (némely esetben irreguláris keretek között működő) katonájának pacifikálásához is.[544] Ebben a felemás, önkéntes rendőri–tartalékos karhatalmi katonai állományban igen sok, több tízezer

[543] Ráday Gedeon nyugalmazott belügyminiszter Gömbös Gyula honvédelmi miniszternek küldött levelében lemond a Nemzeti Munkavédelem Központi Irodájának vezetéséről uo.

[544] Vö. Ráday Gedeon nyugalmazott belügyminiszter Gömbös Gyula honvédelmi miniszternek küldött levelében lemond a Nemzeti Munkavédelem Központi Irodájának vezetéséről, 1930. január 16., in *Csak szolgálati használatra*, 499–500.

katonaviselt ember, többnyire az első világháború frontjait megjárt és az ellenforradalomban is részt vevő veterán továbbra is hasznosnak, illetve a magyar állam szolgálatában álló személynek érezhette magát. Az 1920-as évek irreguláris katonai alakulatai, tehát lényegében a magyar radikális jobboldali milicista mozgalom részben e szervezet keretei között, „megszelídített" formában éltek tovább.[545]

Gróf Csáky Károly honvédelmi miniszter a Márffy József és társai – később külön fejezetben tárgyalandó – bombaperében tett vallomása, a Kettőskereszt Vérszövetség történetének egyik fontos levéltári dokumentuma szerint a KKVSz valóban a Tanácsköztársaság bukása után a fővárosban és vidéken tevékenykedő, jobboldali fegyveres paramilitáris szervezetek egységes (állami és katonaszakmai) irányítás alá vonása és egyfajta antikommunista rendcsinálás céljából jött létre, mégpedig valamikor 1919 végén vagy 1920 elején, Berzeviczy Béla tábornok, a Nemzeti Hadsereg vezérkari főnöke kezdeményezésére.[546] Ez után 1923 körül oszlott fel abban a formában, ahogyan korábban működött, a honvédelmi miniszter ez alatt pedig feltehetőleg ugyancsak a KKVSz Nemzeti Munkavédelembe történő integrálását érti, ami hivatalosan az 1922-es év vége felé, a gyakorlatban valamivel később és fokozatosan, több lépésben következett be. Itt meg kell említenünk, hogy a Nemzeti Munkavédelem igen nagy létszámú, a Magyar Királyi Honvédség fegyverkezési korlátozások által engedélyezett keretét (35 000 fő) is többszörösen meghaladó fegyveres szervezet volt – míg az 1920-as években a felesküdött tagok száma több tízezerre tehető, az 1930-as években már a 200–250 ezret is meghaladta, a segédrendőri milíciának

[545] Dósa Rudolfné ugyancsak felhívja a figyelmet arra a tényre, hogy az 1920-as évek második felében Nemzeti Munkavédelemnél dolgozott a már említett Sassy Szabó József ezredes és Makkay Imre százados, a Kettőskereszt Vérszövetség korábbi vezetőségi tagjai is. Vö. DÓSA, i. m. 134.

[546] HU-BFL-VII-5-c-16193/1923 – Márffy József és társai büntetőpere – Az elsőfokú főtárgyalás jegyzőkönyve – Csáky Károly honvédelmi miniszter vallomása.

pedig országszerte összesen 1705 helyi alszervezete működött.[547] Ez persze nem azt jelenti, hogy ezek az emberek mind egyszerre hadra foghatók voltak, vagy komoly harcértéket képviseltek volna, Magyarország pedig a Kettőskereszt Vérszövetség vagy annak utódszeszerve, a Nemzeti Munkavédelem felállításával egy, a németek *Fekete Hadsereg*ehez hasonló ütőképességgel rendelkező titkos hadsereget épített volna ki a rejtés időszakában. A titkos tartalékos katonai jellegű állományban lévő emberek nagy száma – a tagok a legtöbbször mindössze kézifegyverrel jó, ha rendelkeztek – megfelelő haditechnikai felszerelés híján önmagában nem tette sokkal ütőképesebbé a magyar fegyveres erőket, a KKVSz, majd később NMV tagjai mindazonáltal belső karhatalmi, kárelhárítási-katasztrófavédelmi, valamint poltikai rendészeti jellegű információgyűjtő feladatokra jól alkalmazhatók voltak, így pedig a két világháború közhötti a autoriter konzervatív kormányzat mindenképpen nagy mértékben támaszkodhatott rájuk.[548] A Nemzeti Munkavédelem egyébként formálisan 1939-ben szűnt meg, miután Magyarország az 1938-as győri program keretében deklarálta saját fegyverkezési egyenjogúságát, a Darányi-kormány pedig a második világháborúba való belépéssel párhuzamosan nyíltan is a hadsereg jelentős fejlesztésébe kezdett.[549] Az NMV lényegében fokozatosan nyíltan beolvadt a reguláris magyar hadseregbe, amelynek eredetileg is a rejtett kiegészítő alakulataként funkcionált.

A különböző irreguláris katonai alakulatok leszerelésével párhuzamosan az 1923. október 19-ei, 7502. számú kormányrendelet megtiltotta az állami alkalmazottaknak, így a fegyveres testületek tagjainak is a részvételét olyan egyesületekben, amelynek tevékenysége az állam

[547] HORVÁTH Csaba, *Nemzetvédelem és Nemzeti Munkavédelem*, A Hadtörténeti Értesítője Múzeum Értesítője, 2020/20, 89–94, 92.
[548] HORVÁTH, i. m.
[549] Részletesen lásd: DOMBRÁDY–TÓTH, i. m. 105–125.; HU-HL-VKF-1939-1. oszt. 3463/Eln. A Nemzeti Munkavédelem megszüntetése, 1939. március 11.

törvényes rendje ellen irányul vagy azzal összeegyeztethetetlen, illetve nem rendelkeznek a belügyminiszter által jóváhagyott alapszabállyal, tehát lényegében a titkos társaságokban való tagságot tiltotta meg.[550] A valóságban persze az állam számára tovább sem volt könnyű ellenőrizni – már persze ha jobboldali társaságok esetében valóban ellenőrizni akarta – , ki miféle egyesületben, társaságban tag, kikkel, hogyan és milyen célok megvalósítása érdekében tart kapcsolatot, pláne, ha az adott titkos szervezet konspiratív okokból nem, vagy csak minimális mértékben képzett iratot. Ily módon, bár a Kettőskereszt Vérszövetség, a magyar jobboldali milíciák csúcsszerve 1923-ban hivatalosan megszűnt, tagjai valamilyen formában, részben feltehetőleg továbbra is állami szolgálatban, folytathatták tevékenységüket az általuk hazafiasnak tartott célok érdekében, és gyakorlatilag különböző állami és kvázi állami szervezetek formájában egészen 1945-ig évekig működtek, a második világháború évei alatt pedig az 1920-as évek különítményei kifejezetten revitalizálódtak.

Héjjas Iván utóélete a radikális jobboldali milíciák regularizálása és leszerelése után

Az Ébredő Magyarok Egyesülete Nemzetvédelmi Főosztálya, a Kettőskereszt Vérszövetség, a MOVE lövészalakulatai és más szélsőjobboldali milíciák pacifikálásával párhuzamosan a fehérterror egyik kulcsfigurája és a Duna–Tisza közén elkövetett véres atrocitások irányítója, Héjjas Iván is – látszólag – konszolidálódott és pacifikálódott. A büntetést – elsősorban a Horthyval és Gömbös Gyulával való viszonyának köszönhetően – a Horthy-korszakban végig elkerülhette. A fehérterrorban részt vevő egykori különítményparancsnokok közül talán Héjjas volt az, aki társadalmi és politikai értelemben a legmagasabbra jutott.[551]

[550] Budapesti Közlöny, 1923. október 24.
[551] Vö. Bödők Gergely hiánypótló PhD-értekezésével: BÖDŐK, i. m. 220.

Azonban amekkora a forrásbőség Héjjas Iván pályájának paramilitáris parancsnoki periódusáról, amely közelebbről az 1919 és 1924–1925 közötti időszakot jelenti, annyira szórványosak a források, és kevés a rendelkezésre álló információ a volt irreguláris katonai vezető későbbi életéről. Pedig a fehérterror egykori vezető végrehajtója nem hogy nem tűnt el a közéletből, hanem a korszak egyik befolyásos háttérpolitikusává avanzsált, és a második világháború végéig magas közszolgálati pozíciókat látott el. Mivel pályájának egyértelműen az 1919 és 1924–25 közötti időszaka a legérdekesebb, további életrajzának itt és most csak vázlatos ismertetésére vállalkozunk, azonban mindenképpen hangsúlyozzuk, hogy Héjjas Iván 1925 és 1945 közötti politikai tevékenysége is megérdemli a további alapos történeti kutatást, és hozzájárulhat ahhoz, hogy árnyaltabb képet kapjunk a korszakról.

Annyi bizonyos, hogy Héjjas Iván 1927 és 1931 között a Gömbös Gyula által alapított, a kormányzó Egységes Pártból kivált Magyar Függetlenségi Párt (közkeletű nevén: Fajvédő Párt)[552] színeiben a

[552] A politikai konszolidáció zálogaként Bethlen István miniszterelnök törekvései és tárgyalásai nyomán az 1920-as választások két legsikeresebb pártja, a Nagyatádi-Szabó István vezette Országos Kisgazda- és Földműves Párt és a kormányon levő Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja 1922. február 2-án Keresztény Földműves-, Kisgazda- és Polgári Párt néven egyesült. Az így létrejött új pártot a közbeszédben a korszakban jórészt csak Egységes Párt néven emlegettek, és agrárpártból széles gyűjtőpárttá válva akarta folytatni konszolidációs politikáját, lehetőleg minél stabilabb parlamenti többséget szerezve az 1922-es nemzetgyűlési választásokon. (Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja (KNEP)*, in *Magyarországi politikai pártok lexikona*, 1846–2010, főszerk. VIDA István, Budapest, Gondolat Kiadó, 2011, 193–194.) Az Egységes Pártból vált ki 1923 augusztusában a Gömbös Gyula későbbi miniszterelnök vezette szélsőjobboldali frakció, amelyből 1924. november 14-én hivatalosan is megalakult a Fajvédő Párt néven ismert Magyar Nemzeti Függetlenségi Párt. (Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Magyar Nemzeti Függetlenségi (Fajvédő) Párt*, in i. m., 213–215.). A Magyar Nemzeti Függetlenségi Párt megalakulásának körülményeiről lásd: ZINNER, *Adatok a szélsőjobboldali egyesületek megalakulásának történetéhez*.

kunszentmiklósi választókerület országgyűlési képviselője volt. A választáson valószínűleg manipulációval, és jelentős kormányzati támogatással jutott be a parlamentbe. Az egykori különítményparancsnok képviselői mandátuma körüli visszásságokról a sajtó is élénken tudósított, illetve egyes képviselőtársai sem nézték jó szemmel, hogy a fehérterror idején magának kétes hírnevet szerzett egykori különítményparancsnok honatyává avanzsált.[553] Az esetleges visszaélések mindazonáltal nem csupán Héjjas megválasztásának esetének sajátosságai voltak – a Bethlen-kormány által működtetett autoriter konzervatív politikai rendszer korlátozott parlamentarizmusára jellemző volt, hogy a jelentős túlhatalommal bíró, a gyakorlatban nehezen leváltható kormánypárt informálisan ellenzéki mandátumok elosztásába is beleszólt, illetve egyes esetekben az ellenzéki politikusok csupán a kormánypárt és az ellenzék háttéralkuinak eredményeképpen jutottak be a parlamentbe.[554] Az Ébredő Magyarok Egyesülete Nemzetvédelmi Főosztálya, a Kettőskereszt Vérszövetség, a MOVE lövészalakulatai és más szélsőjobboldali milíciák pacifikálásával párhuzamosan a fehérterror egyik kulcsfigurája és a Duna–Tisza közén elkövetett véres atrocitások irányítója, Héjjas Iván is – látszólag – konszolidálódott és pacifikálódott. A büntetést – elsősorban a Horthyval és Gömbös Gyulával való viszonyának köszönhetően – a Horthy-korszakban végig elkerülhette. A fehérterrorban részt vevő

[553] Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], Héjjas Iván – Kunszentmiklós egyhangúlat megválasztott képviselője, Magyar Hírlap, 1926. december 18., 1.; [SZERZŐ NÉLKÜL], *Mozgalom indult meg Héjjas Iván mandátumának megsemmisítésére*, Az Ujság, 1926. december 23., 2; [SZERZŐ NÉLKÜL], *Nagy botrány a mandátumok benyújtásánál Héjjas Iván körül*, Magyarország, 1927. január 30., 1.; [SZERZŐ NÉLKÜL], *Viharos Héjjas-botrány a képviselőház mai ülésén*, Az Ujság, 1927. január 30., 4. A sort még hosszan lehetne folytatni…

[554] HOLLÓSI Gábor, *Országgyűlési választási rendszer a Horthy-korszak Magyarországán,* Pro Publico Bono: Magyar Közigazgatás 2015/1, 115–133. A Horthy-korszak államberendezkedéséről lásd összefoglaló jelleggel: PÜSKI Levente, *A Horthy-korszak politikai rendszere*, in *A Horthy-korszak vitatott kérdései*, Budapest, Kossuth Kiadó, 55–74.

egykori különítményparancsnokok közül talán Héjjas volt az, aki társadalmi és politikai értelemben a legmagasabbra jutott.[555]

Azonban amekkora a forrásbőség Héjjas Iván pályájának paramilitáris parancsnoki periódusáról, amely közelebbről az 1919 és 1924–1925 közötti időszakot jelenti, annyira szórványosak a források, és kevés a rendelkezésre álló információ a volt irreguláris katonai vezető későbbi életéről. Pedig a fehérterror egykori vezető végrehajtója nem hogy nem tűnt el a közéletből, hanem a korszak egyik befolyásos háttérpolitikusává avanzsált, és a második világháború végéig magas közszolgálati pozíciókat látott el. Mivel pályájának egyértelműen az 1919 és 1924–25 közötti időszaka a legérdekesebb, további életrajzának itt és most csak vázlatos ismertetésére vállalkozunk, azonban mindenképpen hangsúlyozzuk, hogy Héjjas Iván 1925 és 1945 közötti politikai tevékenysége is megérdemli a további alapos történeti kutatást, és hozzájárulhat ahhoz, hogy árnyaltabb képet kapjunk a korszakról.

Annyi bizonyos, hogy Héjjas Iván 1927 és 1931 között a Gömbös Gyula által alapított, a kormányzó Egységes Pártból kivált Magyar Függetlenségi Párt (közkeletű nevén: Fajvédő Párt)[556] színeiben a

[555] Vö. Bödők Gergely hiánypótló PhD-értekezésével: BÖDŐK, i. m. 220.

[556] A politikai konszolidáció zálogaként Bethlen István miniszterelnök törekvései és tárgyalásai nyomán az 1920-as választások két legsikeresebb pártja, a Nagyatádi-Szabó István vezette Országos Kisgazda- és Földműves Párt és a kormányon levő Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja 1922. február 2-án Keresztény Földmíves-, Kisgazda- és Polgári Párt néven egyesült. Az így létrejött új pártot a közbeszédben a korszakban jórészt csak Egységes Párt néven emlegettek, és agrárpártból széles gyűjtőpárttá válva akarta folytatni konszolidációs politikáját, lehetőleg minél stabilabb parlamenti többséget szerezve az 1922-es nemzetgyűlési választásokon. (Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Keresztény Nemzeti Egyesülés Pártja (KNEP)*, in *Magyarországi politikai pártok lexikona*, 1846–2010, főszerk. VIDA István, Budapest, Gondolat Kiadó, 2011, 193–194.) Az Egységes Pártból vált ki 1923 augusztusában a Gömbös Gyula későbbi miniszterelnök vezette szélsőjobboldali frakció, amelyből 1924. november 14-én hivatalosan is megalakult a Fajvédő Párt néven ismert Magyar Nemzeti Függetlenségi Párt. (Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Magyar Nemzeti Függetlenségi (Fajvédő)*

kunszentmiklósi választókerület országgyűlési képviselője volt. A választáson valószínűleg manipulációval, és jelentős kormányzati támogatással jutott be a parlamentbe. Az egykori különítményparancsnok képviselői mandátuma körüli visszásságokról a sajtó is élénken tudósított, illetve egyes képviselőtársai sem nézték jó szemmel, hogy a fehérterror idején magának kétes hírnevet szerzett egykori különítményparancsnok honatyává avanzsált.[557] Az esetleges visszaélések mindazonáltal nem csupán Héjjas megválasztásának esetének sajátosságai voltak – a Bethlen-kormány által működtetett autoriter konzervatív politikai rendszer korlátozott parlamentarizmusára jellemző volt, hogy a jelentős túlhatalommal bíró, a gyakorlatban nehezen leváltható kormánypárt informálisan ellenzéki mandátumok elosztásába is beleszólt, illetve egyes esetekben az ellenzéki politikusok csupán a kormánypárt és az ellenzék háttéralkuinak eredményeképpen jutottak be a parlamentbe.[558] Héjjas Iván mindazonáltal talán ezen a ponton vált hivatalosan is a Horthy-korszak magyar politikai elitje részévé, noha a társadalmi mobilitás terén már 1919-től felfelé ívelő pályát tudhatott a magáénak.

Párt, in i. m., 213–215.). A Magyar Nemzeti Független Párt megalakulásának körülményeiről lásd: ZINNER, *Adatok a szélsőjobboldali egyesületek megalakulásának történetéhez*.

[557] Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], Héjjas Iván – Kunszentmiklós egyhangúlat megválasztott képviselője, Magyar Hírlap, 1926. december 18., 1.; [SZERZŐ NÉLKÜL], *Mozgalom indult meg Héjjas Iván mandátumának megsemmisítésére*, Az Ujság, 1926. december 23., 2; [SZERZŐ NÉLKÜL], *Nagy botrány a mandátumok benyújtásánál Héjjas Iván körül*, Magyarország, 1927. január 30., 1.; [SZERZŐ NÉLKÜL], *Viharos Héjjas-botrány a képviselőház mai ülésén*, Az Ujság, 1927. január 30., 4. A sort még hosszan lehetne folytatni…

[558] HOLLÓSI Gábor, *Országgyűlési választási rendszer a Horthy-korszak Magyarországán,* Pro Publico Bono: Magyar Közigazgatás 2015/1, 115–133. A Horthy-korszak államberendezkedéséről lásd összefoglaló jelleggel: PÜSKI Levente, *A Horthy-korszak politikai rendszere*, in *A Horthy-korszak vitatott kérdései*, Budapest, Kossuth Kiadó, 55–74.

1928 márciusában Héjjas a hivatalos magyar állami delegáció tagjaként részt vett Kossuth Lajos New York-i szobrának felavatásán is.[559] A jobboldali magyar delegáció március 13-án az Olympic óceánjárón érkezett New Yorkba, azonban amerikai és helyi, emigráns magyar kommunisták tüntetése fogadta őket. Héjjas amerikai földre lépése is viharosra sikerült, mivel érkezésekor nagy zavart okozott, hogy az egyik amerikai újság fényképészének gépe mellett felrobbant a magnéziumlámpa, és sokan egy percre azt hitték, bombamerénylet történt. Ez után valóságos ökölharc fejlődött ki a jobboldali zarándokok és a baloldali tüntetők között, a rendőrség pedig gumibotokkal volt kénytelen feloszlatni az erőszakba torkolló tüntetést.[560]

Az amerikai Kossuth-zarándoklat eseményei után nem sokkal, 1929. június 16-án Horthy Miklós kormányzó a Margitszigeten tartott nagyszabású ünnepség keretében vitézi címet adományozott Héjjas Ivánnak, egyik testvérének, Héjjas Aurélnak, Gömbös Gyulának és még további több tucat egykori és aktív állományú katonának.[561] Az egykori paramilitáris katonai vezető folyamatos emelkedő tendenciát mutató pályáján a vitézi cím is bizonyosan jelentős állomás volt. Az egykori különítményparancsnokok egy részének politikai utóéletét mindenesetre

[559] Kossuth Lajos 1851 decemberében, féléves amerikai útja első állomásaként látogatott New York-ba. A magyar szabadságharc újraindításához keresett támogatókat, a szónoklatok sorát a városban kezdte, ahol nagy tisztelettel fogadták. Szobrát látogatása után hetvenhat évvel, 1928. március 15-én avatták fel a Riverside Drive-on, a 113. utcánál. Az avatásra két hajó hozta a magyarokat Európából, akikkel együtt összesen 15–20 ezer ember volt jelen az eseményen. Ezek között az emberek között ott volt Héjjas Iván főhadnagy, országgyűlési képviselő is. A szobor a mai napig a helyén áll, és az amerikai magyarság megemlékezéseinek fontos helyszíne. Héjjas részvételről a zarándoklatban lásd: [SZERZŐ NÉLKÜL], *Íme, ennek a bandának a mulatozását fizethetitek majd, amerikai magyarok!*, Új Előre, 1928. március 2., 6.

[560] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Kommunisták tüntettek a New York-ban partraszálló Kossuth-zarándoklat ellen*, Pesti Napló, 1928. március 15., 6.

[561] BODÓ, i. m.

igen jól illusztrálja az a történettudományi szakmunkákban is gyakran fellelhető fotográfia,[562] melyen együtt szerepelnek az 1929. június 16-án, frissen felavatott vitézekként Héjjas Iván, az egykori Duna–Tisza közi gyilkosságokért felelős különítményparancsnok, Endre László, a Sztójay-kormány egyik későbbi belügyi államtitkára, a magyarországi zsidóság deportálásának egyik majdani felelőse,[563] Gömbös Gyula honvédelmi államtitkár, nem sokkal később már miniszterelnök – mindhárman a Kettőskereszt Vérszövetség titkos katonai szervezet vezetőségi tagjai –, valamint velük együtt Borbély-Maczky Emil[564] fajvédő politikus, Borsod vármegye későbbi radikális jobboldali kormánybiztos-főispánja és egy ideig a MOVE elnöke. E politikusok együttes vitézzé avatása és annak külsőségei szimbolikusak, hiszen utána mindannyiuk politikai pályája meredeken felfelé ívelt. A nagy gazdasági világválság ráadásul később érthető módon még tovább növelte a társadalom radikalizálódásra való hajlamát, és a kormánypárt jobbra tolódásával párhuzamosan valóságos szélsőjobboldali pártalapítási hullámot idézett elő.[565]

Az 1920-as évek végén és az 1930-as évek elején Héjjas Iván parlamenti képviselőként egyébként nem volt túlzottan aktív.[566] Ebben az időszakban leginkább mezőgazdaságból élő családja agrárvállalkozásaival foglalkozott, a nyilvánosságot kerülte – mint korábban már említettük, a Héjjas család Kecskeméten és környékén jelentős termőföld- és szőlőbirtokkal rendelkezett. Ebben az időben az egyébként jól

[562] Lásd többek között: GERGELY, i. m. 199.
[563] UNGVÁRY Krisztián, *A Horthy-rendszer mérlege*, 353–358.
[564] Borbély-Maczky Emil katonai és politikai pályájáról lásd Fábián Máté hiánypótló doktori értekezését: FÁBIÁN Máté, *Borbély-Maczky Emil (1887–1945). Politikai életrajz*, PhD-értekezés, Eger, Esterházy Károly Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskola, 2019. Valamint ennek könyvváltozata: FÁBIÁN Máté, *Egy fajvédő főispán. Borbély-Maczky Emil (1887–1945)*, Budapest, Kronosz Kiadó–Magyar Történelmi Társulat, 2020.
[565] PAKSA Rudolf, *Szélsőjobboldali pártok és mozgalmak a Horthy-korszakban*, Kommentár, 2007/5, 68–75.
[566] DOMONKOS, i. m.

jövedelmező Kecskeméti Bortermelők Első Pinceszövetkezete Részvénytársaság igazgatója Iván egyik öccse, Héjjas Aurél volt, Héjjas Iván pedig menyasszonya apjával, dr. Papp György nyugalmazott kecskeméti rendőrkapitánnyal együtt igazgatósági tagként foglalt helyet a vállalat vezetésében.[567]

Az 1920–30-as években a Héjjas család üzleti életben, az agráriumon belül is elsősorban a szőlészet-borászat területén való jelenléte meglehetősen markáns volt – Héjjas Iván édesapja, idősebb Héjjas Mihály például korábban tagja volt a korszak kétes hírű, gyanús körülmények között gyorsan meggazdagodott kecskeméti üzletembere által alapított, majd jó eséllyel szándékosan csődbe vitt zöldség-gyümölcs-exporttal foglalkozó agrárvállalat, a Fructus Rt. igazgatóságának.[568] Ilyen irányú tevékenységüket a Horthy-korszak során végig jelentős kormányzati támogatással folytatták, üzleti érdekeltségeik száma pedig az 1930-as években egyre szaporodott, és a család vállalkozásaihoz nem egy alkalommal visszaélésgyanús ügyek is kapcsolódtak.[569] Életrajzi tanulmányunk elsődleges célja Héjjas Iván politikai pályájának vázlatos, mégis árnyalt feldolgozása, a Héjjas család gazdasági tevékenységének története pedig további, külön kutatásokat igényelhet, itt és most csak felvillantjuk és egy folyamatosan felfelé törekvő, gátlástalan radikális jobboldali politikus portréjába illesztjük annak egyes részleteit…

Az eredetileg közgazdasági érettségivel rendelkező Héjjas Iván 1933-ban légi jogról szóló könyvével[570] jogtudományi doktorátust szerzett a Budapesti Királyi Magyar Tudományegyetem Közgazdasági Karán (a korszakban egyébként a jogász végzettséggel járó doktorátus egyúttal

---

[567] Vö. Gazdasági, pénzügyi és tőzsdei kompasz, 1932–1933/3–4, 937.

[568] [SZERZŐ NÉLKÜL], *Steiner Rudolf portréja*, Az Est, 1931. április 11., 1–4.

[569] Külön köszönettel tartozom Sáfrány Péter csongrádi helytörténész kollégámnak, a csongrádi bombamerénylet sajtóforrásai nagy ismerőjének, aki a sajtóforrásokra e téren is felhívta a figyelmemet.

[570] HÉJJAS Iván, *Légi jog*, Kecskemét, Első Kecskeméti Hírlapkiadó- és Nyomda Rt, 1934.

tudományos fokozatot is jelentett, nem csupán a mai foglalkozásdoktori címet). Az egykori különítményparancsnokot maga Teleki Pál volt miniszterelnök (több ízben, többek között ekkoriban is a kar dékánja) avatta doktorrá,[571] majd, mint egykori pilóta és egyébként nem egészen inkompetens repülésügyi szakember, 1932-től, országgyűlési képviselői mandátuma lejárta után – újabb képviselői mandátumhoz nem jutott – kezdve a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium közlekedéspolitikai szakosztályának munkatársaként dolgozott, mint magas rangú kormánytisztviselő.[572] A Pázmány Péter Tudományegyetem az 1934-ban egyetemi magántanári címet adományozott neki, és közhivatalnoki munkája mellett folyamatosan tanított is az egyetem jogi karán.[573] Az egyetemi magántanári címről egyébként ugyancsak elmondható, hogy a két világháború közötti korszakban nem csupán egy, az adott egyetem által nem főállásban foglalkoztatott oktatóknak adományozott tiszteleti cím volt, amelyet jellemzően az adott tudományterület szaktekintélyei kaptak meg. Egyrészt a mai habilitációs címhez hasonló, komoly tudományos és oktatói minősítés volt, másrészt, ha az illető nem is állt főállású jogviszonyban az adott felsőoktatási intézménnyel, ott állandó katedrával, tantárgyhirdetési joggal rendelkezett. A Horthy-korszakban egy egyetemi magántanár státusza tehát közelebb állt egy mai értelemben vett „rendes" (a köztársasági elnök által adományozott munkaköri címmel rendelkező) egyetemi tanárhoz, mint egy mai, az adott egyetemen nem főállásban alkalmazott oktatóéhoz, akinek kiemelkedő oktatói és tudományos munkájáért címzetes egyetemi tanári vagy egyetemi magántanári címet adományoz az őt foglalkoztató

---

571 Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Ma avatják közgazdasági doktorrá Héjjas Iványt*, Pesti Napló, 1933. december. 21., 7.

572 Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Héjjas Iványt a légügyi hivatalban alkalmazzák*, Magyarország, 1931. december 16., 6.

573 Vö. [SZERZŐ NÉLKÜL], *Héjjas Iván légügyi könyvéről és egyetemi előadásairól*, Délmagyarország, 1934. június 17., 8.; [SZERZŐ NÉLKÜL], *Moór tanár úr, Héjjas Iván és a kitartott orvosok*, Magyar Jövő, 1947. január 16., 6.

intézmény. A cím birtokosának, és persze általában a felsőoktatában tanító szakértelmiségiek megbecsültsége pedig ugyancsak általában jóval magasabb volt, mint az mai magyar valóságban az egyetemi oktatók helyzetét jellemzi. Az egyetemi magántanári cím megszerzése tehát Héjjas Iván felfelé szokatlanul mobilis társadalmi pályájának egy újabb jelentős állomása volt.

Héjjas 1940-től már a közforgalmi repülési ügyek szakosztályvezetője, később, nyugdíjazása előtt a minisztérium címzetes államtitkára,[574] illetve párhuzamosan az állami tulajdonban lévő Magyar Légiforgalmi Rt. igazgatótanácsi tagja volt, a kormányzó pedig valamikor főhadnagyból századossá is előléptette.[575] Emellett egyes forrásokban – valószínűleg pontatlanul, noha a jelen tanulmány szerzője is fenntartja a tévedés jogát – őrnagyi rendfokozattal szerepel, így nem kizárható, hogy nem a százados, hanem az őrnagy volt a legmagasabb katonai rendfokozat, amelyet pályája hivatalosan során elért. Héjjas ugyan formálisan polgári, kereskedelmi repülés felügyeletével és szervezésével foglalkozott, ám egykori vadászpilótaként valószínűsíthetően szerepe volt a honvédség légierőinek szervezésében, fejlesztésében is.[576] Köztisztviselői és katonai pályája végig szorosan összekapcsolódott, a hadsereggel való kapcsolata sosem szakadt meg.

Barátja és protektora, Gömbös Gyula miniszterelnök 1936-ban bekövetkezett halálával Héjjast ugyan politikai értelemben egyérteműen

[574] Héjjas Iván 1944-ben nyugalomba vonult, ennek alkalmából pedig a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter előterjesztésére államtitkári címet kapott. HU-MNL-OL-K 27-1944. 02. 08.-26. napirendi pont.

[575] Nem áll rendelkezésre pontos forrás erre vonatkozólag, ám elérhető egy fénykép az 1930-as évekből, amelyen Héjjas Iván öccsével, Héjjas Auréllal együtt látható a honvéd légierő társasági egyenruhájában. A vállapok alapján egyértelműen megállapítható, hogy Héjjas Iván századosi, míg öccse, Aurél hadnagyi rendfokozatot visel.

[576] Vö. Horthy Miklós kormányzó feljegyzése a magyar polgári és katonai repülés állapotáról, 1938. október, in *Horthy Miklós titkos iratai*, 194–197.

nagy veszteség érte – kormánytaggá például sosem válhatott, holott kvalitásai alapján valószínűleg a miniszteri, vagy egy erősebb autonómiával rendelkező államtitkári pozíció lehetett volna a legmagasabb szint, amelyet elérhetett volna –, de a kormányzó töretlen híveként pozíciója és befolyása stabil maradt. A politikai aktivitással sem hagyott fel egészen, 1938-ban – az egykori Fajvédő Párt nyomdokain járva – új radikális jobboldali pártot alapított Magyar Fajvédők Országos Szövetsége[577] néven, mely azonban szigorúan távol tartotta magát a Nyilaskeresztes Párttól és más, nyugati mintára szerveződő magyar fasiszta-nemzetiszocialista pártoktól, és leginkább az autoriter konzervatív kormányzat lojális ellenzékeként működött annak hathatós támogatásával, így nem tudott a magyarországi szélsőjobboldal számottevő erejévé válni.[578] A kormányzat miniszterelnöki rendelettel 1940-ben hívta életre az Országos Nemzetvédelmi Bizottságot, amely az egykori ellenforradalmároknak adományozható kitüntetést, a Nemzetvédelmi Keresztet is odaítélte. E főként volt és aktív katonatisztekből álló testület kvázi állami szervként működött, és fontos igen feladata volt, hogy a radikális jobboldalon az erős német befolyás alatt működő nemzetiszocialista mozgalmakat ellensúlyozza.[579] 1942-ben a Héjjas Iván által alapított Magyar Fajvédők Országos Szövetsége átalakult, és felvette az Országos Nemzetvédelmi Szövetség nevet. A párt gyakorlatilag az Országos Nemzetvédelmi Bizottság által odaítélt Nemzetvédelmi Kereszttel kitüntetett veterán ellenforradalmárok érdekvédelmi szövetségévé vált, ez azonban lényegi változást a működésében nem jelentett,[580] bár tagsága több tízezer fősre volt tehető. A szervezet vezetőtestületének egyébként Héjjas Iván mellett az egykori

[577] A párt fondtörtedéke, mely elsősorban tagsági igazolványokat és belépési nyilatkozatokat tartalmaz, fennmaradt a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára őrizetében: HU-MNL-OL-P 2249-81. sorozat.
[578] BODÓ, i. m.
[579] HU-ÁBTL-4.1. A-2124. Volt horthysta titkos szervezetek.
[580] [ISMERETLEN SZERZŐ], *Országos Nemzetvédelmi Szövetséggé alakult a Magyar Fajvédők Országos Szövetsége*, Reggeli Magyarország, 1942. április 2., 5.

fehérterrorista különítményparancsnokok közül Prónay Pál és Ostenburg-Morawek Gyula is a tagjai voltak,[581] de a vezetők között találjuk Magasházy László tábornokot, a kormányzó korábbi szárnysegédjét is. Az Országos Nemzetvédelmi Szövetség a világháború időszakának fontos politikai-társadalmi háttérszervezete volt, amely Pócs Nándor kutatásai alapján kiemelkedő szerepet játszott a kormányzó személye melletti propaganda terjesztésében, illetve kulcsszerepet játszott a sikertelen kiugrási kísérletben is.[582] A Nemzetvédelmi Szövetség az 1940-es években szoros kapcsolatokat tartott fenn a katonai titkosszolgálatokkal és az ugyancsak kvázi-állambiztonsági szervként működő Vitézi Renddel,[583] Héjjas Iványt pedig ilyen irányú szervező tevékenysége és kapcsolatai és megkérdőjelezhetetlen hűsége Horthy Miklós kormányzóhoz továbbra is befolyásos katonatiszt-politikussá tették. Miként arra Pócs Nándor is felhívja a figyelmet a Kovács Tivadar különítményes tisztről, Héjjas Iván baj- és eszmetartásának pályájáról írott kismonográfiájában, a Nemzetvédelmi Bizottság és a Nemzetvédelmi Szövetség történetének mélyebb részletei még feltárásra, az e témában folytatandó kutatások pedig kétségkívül Héjjas politikai életrajzáról, befolyásának mértékéről is alakulásáról is újabb adalékokat szolgáltathatnak.[584] Persze a magyar politikatörténet szempontjából talán nem is annyira kizárólag Héjjas Iván különítményparancsnok személye az érdekes, hanem az a volt ellenforradalmárokból, különítményes katonákból álló politikai-paramilitáris hálózat és annak politikai mozgásai, amelynek a két világháború közötti időszakban ha nem is egyszemélyi vezetője, de meghatározó személyisége maradt. Héjjasnak többek között talán éppen az Országos Nemzetvédelmi Szövetség kiterjedt hálózatán és

[581] MNL OL P 2297/4. Országos Nemzetvédelmi Bizottság. 2. tétel. Az Országos Nemzetvédelmi Bizottság vegyes iratai. 14. Az Országos Nemzetvédelmi Bizottság Káptalanja. Idézi: PÓCS, i. m.
[582] PÓCS, i. m.
[583] Uo.
[584] Uo.

lobbitevékenységén volt jelentős szerepe Horthy Miklós fia, Horthy István 1942-es kormányzóhelyettessé választásának megszervezésében is.[585]

Héjjas Iván a kormány tudtával és beleegyezésével, sőt, tulajdonképpen annak kifejezett kezdeményezésére a második világháború idején, Magyarország hadba lépésével és éppen a németek agressziós politikája melletti elköteleződésével párhuzamosan már az 1930-as évek végén katonai/paramilitáris tevékenységhez is visszatérhetett, amelyhez egyébként a legjobban értett, mégpedig részben régi paramilitáris alakulatai, a Kettőskereszt Vérszövetség, az Alföldi Brigád és a Rongyos Gárda tagjainak harca hívásával. 1938-ban ugyanis Kozma Miklós volt belügyminiszter (ekkoriban a Magyar Távirati Iroda elnök-vezérigazgatója, később kárpátaljai kormányzói biztos) irányítása alatt az újjászervezett (második) Rongyos Gárda egyik parancsnokaként részt vett a kárpátaljai diverziós hadműveletben,[586] mely az 1920-ban a trianoni békeszerződés értelmében Csehszlovákiához csatolt Kárpátalja visszafoglalását készítette elő.[587] Itt érdemes kiemelnünk egy személyes momentumot is a katonatiszt-politikus töredékesen rekonstruálható életrajzából, ugyanis Héjjas Iván állítólag még a trianoni békeszerződés idején romantikus esküt tett, hogy addig nem nősül meg, amíg a békediktátum által elcsatolt területek egy része vissza nem tér az anyaországhoz.[588] Ha mindez igaz volt, úgy Héjjas valóban tartotta magát esküjéhez, ugyanis éppen az első bécsi döntés hatályba lépése és az elcsatolt Felvidék egy részének

---

[585] Horthy Miklós kormányzó fiát, Horthy István repülő főhadnagyot 1942. február 19-én választotta kormányzóhelyettessé az országgyűlés. BODÓ, i. m.; valamint részletesebben lásd: OLASZ Lajos, *A kormányzóhelyettesi intézmény története*, *1941–1944*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2007.

[586] Az 1938-as kárpátaljai diverziós hadműveletről lásd bővebben: SŐREGI Zoltán, *Egy felemás diverzánsakció. Szabadcsapatok Kárpátalján 1938 őszén*, Felderítő Szemle, 2009/4, 148–156.

[587] ORMOS Mária, *Egy magyar médiavezér. Kozma Miklós*, Budapest, PolgArt Kiadó, 2001, 549–571.

[588] DOMONKOS, i. m. 258.

Magyarországhoz való visszatérése után, 1938 novemberében vette feleségül menyasszonyát, Papp Saroltát, akivel 1920 óta jegyben járt.[589]

Ami Héjjas Iván köztisztviselői pályáját illeti, repülésügyi kompetenciája és szakmai etikája kapcsán súlyos kétségek merültek fel az 1940-es évek során. Erről többek között Piritty Mátyás, a második világháború időszakának híres magyar vadász- és kereskedelmi pilótája emlékszik meg 1997-ben megjelent emlékiratában,[590] valamint egy 2000-ben vele készült interjúban.[591] 1942-ben robbant ki ugyanis a Magyar Légiforgalmi Részvénytársaság vezetése és az állami céget felügyelő Kereskedelmi Minisztérium, pontosabban a minisztérium Héjjas Iván által vezetett Légifordalmi Osztálya között egy súlyos konfliktus, az úgynevezett MALÉRT-per. Pirity visszaemlékezései szerint a MALÉRT vezetése egy memorbandumban összefoglalta és tulajdonképpen nyilvánosságra hozta Héjjas Iván és osztálya alkalmatlanságát a feladatára. A memorandumot elküldték a honvédelmi és a kereskedelmi miniszternek, a honvéd vezérkar főnökének és a légierő parancsnokának. Héjjast lényegében olyan politikai kinevezettnek tekintették, aki befolyásával visszaélve azt csinált, amit csak akart, a repülésügy területén viszont nem volt túlzottan kompetens szakember. Héjjas a memorandum aláíróit azonnali hatállyal elbocsátotta állásukból, azonban Istvánffy László, a MALÉRT egyik igazgatója azt javasolta, hogy a légitársaság pilótái testületileg, a vezetőkkel való szolidaritásból mondjanak fel. Pirity Mátyás az ekkor felmondott MALÉRT-pilóták között volt, Héjjas Iván pedig jelezte, hogy személyesen kíván beszélni a pilóták képviselőivel. A tárgyalódelegáció tagjai végül Oszlányi Zoltán, Kovács Lóránd és Pirity Mátyás lettek, Héjjas az irodájában pedig személyesen közölte a három

[589] Uo.

[590] PIRITY Mátyás, *Mátyásföldtől Bankstownig*, Budapest, Magyar Repülő Szövetség, 1997.

[591] SZEPESI József, Mátyásföldtől Bankstownig és Bankstowntól Budapestig, Top Gun, 2000/4, 52–55.

pilótával, hogy tekintettel a háborús helyzetre tekintettel már beszélt a statáriális bíróság elnökével, és ha nem vonják vissza a felmondásukat, statáriális bíróság kerülnek, amely kétféle ítéletet hozhat: felmentést vagy halált. Pirity Mátyás erre visszaemlékezései szerint úgy reagált, hogy bár a MALÉRT állami vállalat és a Kereskedelmi Minisztérium tulajdona, alkalmazottai nem közvetlenül állami alkalmazottak, ezért bármikor felmondhatnak, a vállalatot elhagyó kereskedelmi pilótákat pedig a háborús helyzetre tekintettel a katonai légierő is szívesen átveszi.[592]

Héjjas e konfliktusban rá jellemző módon az erőfitogtatást választotta, és valóban politikai befolyásáról tesz tanúbizonyságot, hogy a memorandum öt aláíróját és a légügyi osztályvezetővel korábban tárgyaló három pilótát másnap letartóztatták. Vitéz Háry László vezérezredes, a honvéd légierő parancsnoka személyesen járt közben a kormányzónál, aminek következtében a letartóztatottakat végül is szabadon engedték. Horthy ugyan elrendelhette volna a per eltörlését, ugyanakkor Pirity Mátyás visszaemlékezései szerint a petíciót aláíró légügyi alkalmazottak és a velük szolidarító pilóták bíztak a maguk igazában, és készek voltak a Honvéd Vezérkar Bírósága elé állni. A per során bebizonyosodott Héjjas Iván és szűk körének szakmai alkalmatlansága, a katonai bíróság pedig az ügyet áttette az illetékes polgári bíróságra. Pirity Mátyás emlékirata szerint Héjjas Ivánt a kínos ügy után „felfelé buktatták", és a miniszterelnökségre nevezték ki államtitkárnak.[593] Noha Pirity Mátyás úgy emlékszik, Kállay Miklós miniszterelnök maga figyelmeztette Héjjast, hogy pozícióját kizárólag a személyes kapcsolatainak köszönheti, és ha a MALÉRT-ügyhöz hasonló botrányt csinál, haladéktalanul elbocsátja, emlékei valószínűleg erősen pontatlanok. A történeti forrásokban ugyanis nincs nyoma, hogy Héjjas Iván bármikor is a miniszterelnökség államtitkára lett volna. Ehelyett a rendelkezésre álló adatok szerint egészen 1944 elejéig, nyugalomba vonulásáig a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium

[592] PIRITY, i. m.
[593] Uo.

miniszteri osztályfőnöke maradt,[594] és mint arra fentebb már utaltunk, ebből az alkalomból részesült végül államtitkári címben. A címadományozás azonban egyáltalán nem jelentett tényleges államtitkári pozíciót.[595] Héjjas Iván 1944 második felében már a Magyar Szőlősgazdák és Hegyközségek Egyesülete vezetőségének névsorában is úgy szerepel társelnökként, mint nyugalmazott miniszteri osztályfőnök,[596] így valóban semmilyen jel nem utal arra, hogy 1942-ben a MALÉRT-ügy kapcsán eltávolították volna a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium kötelékéből, vagy hogy ez után tényleges államtitkári pozíciót töltött volna be bármelyik tárcánál is. 1943 áprilisában Héjjas egyébként rangos olasz állami kitüntetésben, az Olasz Koronarend Tisztikeresztjében részesült, a rendelkezésre álló adatok szerint ebben az időszakban továbbra is miniszteri osztályfőnök,[597] azaz mai értelemben vett osztályvezető/főosztályvezető volt a beosztása, a hatásköre pedig talán körülbelül egy mai magyar helyettes államtitkárának felelt meg.

Mindezzel párhuzamosan Szombathelyi Ferenc, a honvéd vezérkar főnöke Kádár Gyula ezredest egy 5000 fős, irreguláris keretek között működő katonai segéderő megszervezésével bízta meg már 1943 végén,[598] melyben a kormányzó utasítására Héjjas mint a diverziós hadviselés szakembere ugyancsak részt vett. Az egykori paramilitáris vezető 1943–1944-ben titokban, szakaszvezető századosi (vagy már őrnagyi) rendfokozatban a Fővezérség Különleges Csoportjánál szolgált,

---

[594] Vö. a *Gazdasági, pénzügyi és tőzsdei kompasz* című kiadvány 1943–44-es kötetének tanúsága szerint Héjjas Iván 1943–44-ben még mindig a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium V. számú, közforgalmi repülési ügyekért felelős szakosztályát vezette: *Gazdasági, pénzügyi és tőzsdei kompasz*, 1943–1944/1–2. kötet, 28.

[595] HU-MNL-OL-K 27-1944. 02. 08.-26. napirendi pont.; [ISMERTLEN SZERZŐ], *Héjjas Iván nyugalomba vonult*, 8 órai újság, 1944. február 28.. 8.

[596] *Magyarország tiszti cím- és névtára*, 51. évfolyam, 1944., 727.

[597] Budapesti Közlöny, 1943. április 4., 76. szám, 1.

[598] BODÓ, i. m.

és részben egykori rongyos gárdistákból és a Kettőskereszt Vérszövetség valamikor tagjaiból szervezett irreguláris katonai alakulatának egyik célja az lett volna, hogy elősegíti Magyarország kiugrását a világháborúból, illetve az ország – ekkoriban már előre látható – német megszállása esetén szembeszálljon a németekkel.[599] Héjjas egykori fajvédőként kormányzóhű, egy idő után pedig erősen németellenes politikus volt, aki nem volt hajlandó a nyilaskeresztes mozgalomhoz csatlakozni, irreguláris katonai alakulata azonban végül nem játszott szerepet a magyarországi hadieseményekben. Héjjas barátját és eszmetársát, Dénesfay Dinich Győzőt, a Fehér Ház Bajtársi Egyesület legitimista radikális jobboldali szervezet a hadsereggel ugyancsak szoros kapcsolatban álló félkatonai szárnya, a Rongyos Gárda Tagozat vezetőjét a megszálló németek 1944 májusában végül letartóztatták és meggyanúsították, hogy a Rongyos Gárdából németellenes irreguláris katonai alakulatot szervez, és a megszálló német erők elleni lázadást akar kirobbantani.[600] Dinich Győző, az egykori rettegett különítményes tiszt és nyugat-magyarországi felkelő Héjjas Iványhoz hasonlóan ugyan maga is kétségtelenül szélsőjobboldali és antiszemita nézeteket valló ember volt, ugyanakkor a nemzetiszocialista németekkel és magyar követőikkel, a nyilaskeresztesekkel és egyéb nemzetiszocialista mozgalmakkal egyáltalán nem szimpatizált, sokkal inkább az autoriter konzervatív kormányzat és Horthy kormányzó híve maradt.[601] A régi fajvédő alapokon álló, illetve a németbarát nemzetiszocialista szélsőjobboldal közötti kontrasztot mindenesetre jól érzékeli, hogy az 1920-as évek egykori különítményparancsnokai közül Héjjas Iván például végig hű maradt a kormányzóhoz, Prónay Pál viszont, ha ideológiai értelemben nem is lett egyértelműen nemzetiszocialista, de Magyarország német megszállása után a nyilaskereszteseknek is

[599] BARTHA Ákos, *Véres város. Fegyveres ellenállás Budapesten, 1944–1945*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2021, 19–25.
[600] BARTHA, *Véres város*, 20.
[601] Uo.

felajánlotta a szolgálatait. Ilyen értelemben még egyértelműbb a kontraszt például Héjjas Iván és Endre László között, akik közül az előbbi a régi fajvédő eszmék híveként a magyarországi szélsőjobboldal németellenes szárnyának egyik vezetője lett, míg utóbbi a kollaboráns Sztójay-, majd az immár teljes mértékben német irányítás alatt álló Szálasi-kormány tisztviselőjeként a magyarországi zsidóság megsemmisítésének egyik fő megszervezőjévé, és így a Harmadik Birodalom tömeggyilkos politikájának magyar kiszolgálójává vált. A két hírhedt magyar radikális jobboldali politikus életútjában közös, hogy katonatisztekként részt vettek a tanácsköztársaság összeomlása utáni ellenforradalomban, majd a részben a vesztes államokat sújtó fegyverkezési korlátozások kijátászása és irredenta célok magvalósítása érdekében működő magyar irreguláris katonai alakulatok szervezésében.[602] Mindketten vezető tagjai voltak az 1920-as évek jelentős politikai befolyást gyakorló, radikális jobboldali titkos szervezeteinek, az Etelközi Szövetségnek és a Kettőskereszt Vérszövetségnek, illetve részben nyíltan működő tömegszervezeteinek, az Ébredő Magyarok Egyesületének és a Magyar Országos Véderő Egyletnek. Vitézi címüket is ugyanakkor, 1929-ban kapták meg, közös barátjukkal, Gömbös Gyula honvédelmi államtitkárral, Magyarország későbbi radikális jobboldali miniszterelnökkel együtt. Ezen felül mindketten viszonylag magas beosztású közszolgálati tisztviselőként futottak be karriert – Héjjas előbb parlamenti képviselő, majd minisztériumi osztályvezető, végül címzetes államtitkár, Endre főszolgabíró, alispán, de facto belügyminiszteri jogkört gyakorló belügyi államtitkár, végül a nyilaskeresztes kormány idején rendkívüli főkormánybiztos lett. Nagy vonalakban ugyanonnét indultak 1919–1920-ban, még szűkebb pátriájuk, Pesti-Pilis-Solt-Kiskun vármegye is közös volt, és az 1920-as években személyes, baráti jó viszony kötötte össze őket.

602 VÁGI Zoltán, *Endre László. Fajvédelem és antiszemitizmus a közigazgatási gyakorlatban 1919–1944*, in *Tanulmányok a Holokausztról II.*, szerk. Randolph L. BRAHAM, Budapest, Balassi Kiadó, 2002, 81–154.

Ultranacionalista és antiszemita ideológiai elképzeléseik merőben hasonlóak voltak, ugyanazon titkos politikai és paramilitáris szervezetekben vállaltak vezető szerepet, a második világháború végén mégis ellentétes oldalra álltak, ami az egyre növekvő német befolyáshoz való viszonyukat illeti.

Héjjas maga végül 1944 végén az előre nyomuló szovjet csapatok elől ferences szerzetesnek öltözve, Esteban (spanyolul: István) atya álnév alatt Németországba, majd Spanyolországba menekült, ahol a német háborús bűnösöknek és szövetségeiknek előszeretettel menedéket nyújtó jobboldali diktátor, Francisco Franco tábornok tudtával és beleegyezésével a Galícia tartománybeli Vigóban telepedett le. Spanyolországi emigrációjának időszakáról keveset tudni, azonban, ha lehet hinni a szórványos forrásoknak, ez alatt Héjjas Iván felesége, Papp Sarolta Párizsban dolgozott gyermekgondozóként, és amikor lehetett, meglátogatta férjét a spanyol emigrációban.[603] Héjjas öccse, Jenő és egyéb családtagjai az Amerikai Egyesület Államokba emigráltak, a család terve pedig az volt, hogy idővel majd Iván is követi őket. Héjjas Iván azonban ekkoriban már súlyos beteg volt, gyomorbetegsége már az 1940-es óta kínozta, ekkor azonban kezdett elhatalmasodni rajta.[604] A család számára kezdett világossá válni, hogy rokonuk immár soha nem települ át Amerikába.

Bár Héjjas Ivánt a népbíróság végül – koncepciós pernek nem nevezhető, a megszálló szovjetek által befolyásolt magyar bíróságok ítélkezési gyakorlatához képest többé-kevésbé korrektnek nevezhető büntetőeljárásban – 1949. augusztus 25-én, elsősorban a fehérterror idején elkövetett orgoványi gyilkosságok miatt távollétében halálra ítélte,[605] az

[603] DOMONKOS, i. m. 295–296.
[604] Uo.
[605] HU-BFL-VII-5-e-1949/20630 – Héjjas Iván és társai népbírósági pere – Ítélet. A Héjjas-per teljes fennmaradt iratanyaga kutathó a Hungaricana Közgyűjteményi Portálon.

egykor félelmetes hatalommal rendelkező milíciaparancsnok végül spanyol emigrációban, egy gyomorműtétet követően, 60 éves korában, 1950 decemberében vagy 1951 februárjában természetes halállal.[606]Az Egyesült Államokban letelepedett rokonai Héjjas Iván hamvait végül csak 1971-ben vitte át a tengeren túlra, és helyezték őket végső nyugalomra a Los Angeles-i La Valhalla Temetőben. Sírkövén az az álnév olvasható, amely alatt 1945-ben szerzetes papnak öltözve elhagyta hazáját: Padre Esteban.[607]

https://library.hungaricana.hu/hu/collection/leveltari_iratok_BFL_1918-1919ForradalmakForrasai_Feherterror/

[606] Héjjas Iványt halálának oka feltehetőleg gyomorvérzés volt, súlyos, kezeletlen gyomorfekély vagy emésztőrendszeri rákbetegség következében. Vö. DOMONKOS, i. m. 97.

[607] DOMONKOS, i. m. 296.

FORRÁSOK

HÉJJAS IVÁN FŐHADNAGY, IDEIGLENES VÁROSPARANCSNOK KIÁLTVÁNYA KECSKEMÉT VÁROS LAKOSSÁGÁHOZ
KECSKEMÉTI KÖZLÖNY, 1919. NOVEMBER 21., 1.

Kiáltvány
a város lakosságához!

A város parancsnokságát a mai napon ideiglenesen átvettem, a statáriumot kihirdetem és ebből kifolyólag a lakosságnak a következőket szigorúan elrendelem.

1. Akik magukat jól viselték és viselik, azoknak semmiféle bántódásuk nem lesz.
2. A rendzavarókat megbüntetem.
3. A belterületi lakosság mindenféle lőfegyvert, katonai felszerelést és kincstári tulajdont képező dolgokat 20-án, csütörtökön d. e. 10 óráig a rendőrségen beszolgáltatni köteles.
Ezen határidő letelte után azonnal, a legszigorúbb házkutatást fogom minden házra nézve elrendelni, és ahol a fent említett tárgyakból bármit megtalálok, az eltitkolót a helyszínen agyonlövetem, még abban az esetben is, ha személyes ismerősömről van is szó.
4. Fegyverviselési engedélyhez csak a csendőrségnek és rendőrségnek, vagy a parancsnokságom alá tartozó karhatalomnak van joga.
5. A zárórát éjjeli fél 1 órában állapítom meg. Az utazóközönség a városházán, (levéltári helyiségben) kimaradási engedélyt kérjen.
6. A zárórán túli kimaradás csakis az általam aláírt engedéllyel történhetik. Akiket e nélkül az utcán talál a rendőrség, vagy más karhatalom, elő fogja állítani.
7. Szesztilalmat egyelőre nem rendelek el.

8. Az üzleteket a szokásos idők alatt mindenki köteles nyitva tartani.

9. Mindenféle gyülekezés további rendelkezésig hozzám történt előzetes bejelentés és engedélyem alapján tartható. Államellenes gyűléseken résztvevőket a helyszínen azonnal agyonlövetem.

A fenti szigorú rendelkezéseket magyar hazafias szívvel tettem, és abban egyedül az a gondolat vezérel, hogy végre szabaddá lett hazánkban az annyira óhajtott rend helyreálljon és fennmaradjon.

Nem kételkedem tehát, hogy a hazafias érzésű lakosság engem ezen törekvésemben teljes erővel támogatni fog.

Kelt Kecskeméten, 1919. nov. 19.

Héjjas Iván
főhadnagy
ideiglenes városparancsnok

A KECSKEMÉTI RENDŐRFŐKAPITÁNY JELENTÉSE GRÓF RÁDAY GEDEON KORMÁNYBIZTOSNAK A HÉJJAS IVÁN FŐHADNAGY KÜLÖNÍTMÉNYE ÁLTAL ELKÖVETETT BŰNCSELEKMÉNYEKRŐL[608]
KECSKEMÉT, 1919. NOVEMBER 27.

Szóbeli felhívásra jelentem, hogy Kecskemét törvényhatósági város lakosai közül a következő egyénen tűntek el:

a) 1919. október 1–re menő éjjelen:

Dózsa Emánuel
Szentgyörgyi Ferenc
Németh Imre
Szverteczky Mátyás
Zöldi János
Seres Ferenc
kommunista magatartásuk miatt elbocsátott rendőrök.

b) Folyó hó 16-án este kihallgatás ürügye alatt lakásaikról elhívta, azután ismeretlen helyre elszállította 2-2 katonaruhás egyén az alábbi kecskeméti lakosokat:

1. dr. Fritz Rezső ügyvéd
2. Hegedűs Rezső tanító
3. Fekete Adolf kereskedő
4. Deutsch Imre magánhivatalnok
5. Hajós Juci varrónő
6. Joó Mariska hivatalnoknő
7. Kovács József kőműves

[608] Az irat már korábban közlésre került az alábbi forráskiadványban: *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945, I. kötet. Az ellenforradalom hatalomra jutása és rémuralma Magyarországon 1919–1921*, kiad. KARSAI Elek, KUBITSCH Imre, NEMES Dezső, PAMLÉNYI Ervin, Budapest, Szikra Kiadó, 1956, 221–223.

8. Elek Miklós vaseszstergályos
9. Énekes László üzemvezető a Schiffer-gyárban
10. Csillag Béla kereskedő
11. Áchim Sándor őrmester
12. Váczi József ácssegéd
13. Bakonyi Antalné
14. Faragó János

c) Folyó hó 19-ről 20-ra menő éjjelen a helybeli ügyészségi fogházban megjelent egy körülbelül 30 főnyi ismeretlen karhatalmi csapat, a fogházőrszemélyzetet egy szobába beszorította, s a fogházból az ott letartóztatott kommunista gyanú alatt álló egyének közül a következőket ismeretlen helyre elhurcolta – éspedig:

1. Neumann Imre magánhivatalnok
2. dr. Stern Zsigmond ügyvédjelölt
3. Villám József napszámos
4. Czigány Lajos molnár
5. Lajos László napszámos
6. Vincze Lajos ács
7. Simon István hírlapíró, jogász
8. Kóka László napszámos
9. Szakovits György magánhivatalnok
10. Hajma József munkabiztosító tisztviselő
11. Vértse Gábor gazdász
12. Bende József matróz
13. Egyeki Mózes rendőr
14. P. Kovács István napszámos
15. Horváth Döme asztalos
16. Kurucz József napszámos
17. dr. Buday Dezső jogakadémiai tanár

18. Kubányi Mihály napszámos
19. Türei László cipőgyári szolga
20. Lugosi István szabó (munkástanács elnöke)
21. Polonyi Gyula vasúti irodai alkalmazott (vádbiztos)
22. Kaufer Arthur nyomdász
23. Pataki István pénzügyőr (detektív)
24. Lazarovits Károly detektív
25. Farkas Sándor vasmunkás (városparancsnok)
26. Szegedi Lajos munkásbiztosító pénzbeszedő
27. Takács György szociáldemokrata párttitkár
28. dr. Halmos Lajos ügyvéd
29. Hrobál János mozdonyfűtő (MÁV)
30. Bakonyi Antal kereskedősegéd
31. Faragó Pál tiszthelyettes
32. Villám István postás (villanyszerelő)
33. Szűcs Lajosné
34. Berényi Pál gazdálkodó
35. Berkes Ferenc újságíró (városparancsnok)
36. Reiszmann Sándor géplakatos

letartóztatottakat.

d) Ugyanezen éjjelen a rendőrség által a karhatalmi különítmény részére átadott fogdából két ismeretlen karhatalmi szolgálatot teljesítő egyén ismeretlen helyre elvitte

Susa Sándor cipészt.

Az a) alatt felsoroltakat minden valószínűség szerint egy Francia Kiss Mihály nevű, a Héjjas Iván főhadnagy csoportjában karhatalmi szolgálatot teljesítő szakaszvezető és ismeretlen társa hurcolták el ismeretlen helyre.

Ugyanezt jelenthetem a b) alatt felsorolt egyénekre vonatkozólag. A c) és a d) alatt felsorolt egyének elhurcolására vonatkozólag az itteni ideiglenes karhatalmi szervezet parancsnoka, Héjjas Iván főhadnagy azt adja

elő, hogy azt a Prónay-féle különítmény Szabó és Székely nevű századosai eszközölték, éspedig egy, a budapesti államrendőrség körbélyegzőjével ellátott parancs alapján.

e) Folyó hó 21-én délután a fentebb említett Francia Kiss Mihály és egy ismeretlen társa a helybéli Jeney-féle vendéglőből igazoltatás ürügye alatt elvitték Harstein Ignác budapesti képkereskedőt, akit másnap reggel a Halasi út mentén agyonverve és kirabolva találtunk meg.

f) Folyó hó 22-én hajnalban a Kecskemétről Budapest felé menő vonatról szintén igazoltatás ürügye alatt Pataki Nándor tartalékos főhadnagy (Héjjas-féle csendőrkülönítmény), Francia Kiss Mihály és három ismeretlen karhatalmi csoporthoz tartozó egyén a lajosmizsei vasúti állomáson leszállította Neubauer Izidor kecskeméti gyufagyári igazgatót, Wertheimer Jenő 17 éves kecskeméti tanulót, Fodor Zsigmond lajosmizsei kereskedőt és egy ismeretlen egyént, akiket kocsin a Benei út melletti egyik tanyára szállíttattak. Ezen egyének holléte ismeretlen.

Véleményem szerint az összes felsorolt egyének legnagyobb része elhurcolóik által ki lettek végezve.

Tegnap délelőtt Pataki Nándort előzetes letartóztatásba helyeztem, Francia Kiss Mihály és társai kézrekerítése iránt a katonai állomásparancsnoksággal egyetértőleg intézkedtem. A nyomozást felette megnehezíti, hogy a helybeli lakosság annyira meg van félemlítve, hogy a nyomozó hatóság részére adatokat szolgáltatni nem mer, másrészről pedig az amúgy is elég gyenge nyomozó közegeink a fentebbi esetekből kitűnőleg erősen szervezett fehérterrortól való félelmükben erélyes és lelkiismeretes nyomozást aligha mernek eszközölni.

Kecskemét, 1919. évi november hó 27. napján

[olvashatatlan aláírás]
főkapitány

Az irat jelzete: HU-HL-01-89-a-1919-I-a-231-5497/1919. Eredeti, gépelt, aláírt.

FELDMANN KÁROLY SÉRTETT, A CSEHSZLOVÁK HADERŐ MAGYAR SZÁRMAZÁSÚ, TARTALÉKOS FŐHADNAGYÁNAK FELJELENTÉSE, MELY SZERINT MAGYAR KATONÁK ELHURCOLTÁK A BRITANNIA SZÁLLÓBA, AHOL TÖBBSZÖR SÚLYOSAN BÁNTALMAZTÁK
BUDAPEST, 1920. MÁRCIUS 11.

Alulírott FELDMANN KÁROLY az alábbiakban letartóztatásom és fogvatartásom esetét írom le:

F. hó. 2-án reggel 7 órakor a VI. ker. Vilmos császár út 39. III/19. sz. lakásomon megjelent civilben KISS ERNŐ hadnagy és felszólított arra, hogy kövessem, mert parancsa van letartóztatásomra. Minthogy írásbeli parancsot előmutatni nem tudott, tiltakoztam az ellen, mire eltávozott, és néhány perc múlva GUBA JÓZSEF nevezetű káplárral jött vissza. Újbóli felszólításomra igazoltam azt, hogy én egy törvényszékileg bejegyzett cég tisztviselője vagyok, bejelentett lakásom van, és azon felül csehszlovák állampolgár vagyok. Ha ellenem valamilyen okból egy hatóságnak szüksége van, idézzenek be. Minden körülmények között vegyék tekintetbe idegen állampolgárságomat. A fent nevezett karhatalmi hadnagy és káplár karhatalomért mentek, és 2 szuronyos katonát hoztak magukkal. Az erőszaknak kénytelen voltam engedni. Bekísértek a TÉRPARANCSNOKSÁGhoz /Veres Pálné utca 1./, ahol egy legénységi szobába zártak el. Egy ott szolgálatban levő hadnagynál tiltakoztam ez ellen, mert mint tartalékos hadnagy, egy tiszthez méltó bánásmódot kértem. Később ugyanezen épület második emeletébe tettek át, ahol 11 órakor KISS ERNŐ hadgy jegyzőkönyvet vett fel velem.

A jegyzőkönyvfelvétel alkalmával egy a szobában tartózkodó civil bikacsököt vett elő a szekrényből, és az az asztalt ütögetve rám célozva azt hajtogatta: „EBBŐL SE LESZ NEMZETKÖZI KONFLIKTUS.” Arra

a kérdésre, hogy milyen nemzetiségű vagyok, azt feleltem, CSEHSZLOVÁK, mire TÓTH főhadnagy arcul vágott, és ugyanazt megcselekedte a bikacsökös civil is.

A vád ellenem az volt, hogy FARKAS JÓZSEF karhatalmi hadnagy, akivel1918. XII-től 1919. április 3-ig a Keleti Akadémián a legjobb barátságban voltam, feljelentést tett ellenem, hogy én folyó év jan. hó első napjaiban, mikor Csehszlovákiából jöttem és őt felkerestem, kérdezősködésére hazafiatlan kijelentéseket tettem. Jegyzőkönyvbe a ténynek megfelelően bemondtam, hogy nevezett jó barátomnak érdeklődésére megmondtam, hogy Szlovákiában a jegyrendszer megszűnt, az élelmiszer olcsó, és ott rendezett viszonyok vannak. A magyarországi viszonyokra azt mondtam, hogy a jelenlegi túlzott rendszert elítéltem. A jegyzőkönyv befejeztével ugyanabban a szobában du. 3 óráig kellett maradnom. Három órakor megjelent báró BABARCZY százados, aki az én ügyem megbírálására volt hivatva, és leparancsolt engem az udvarra. TŐKÉS hadnagyot, aki engem őrzött, felkértem, adjon engedélyt arra, hogy szükségletemet elvégezzem. Nevezett azt felelte, az neki nem fontos, mire újólag kértem, hogy sürgős, mire újból megtagadta az engedélyt. A századoshoz fordultam, aki megengedte szükségletem elvégzését.

Báró BABARCZY százados, TÓTH főhadnagy és TŐKÉS hadnagy és egy civil társaságában, zárt autóba a PALACE Szálloda elé vittek, ahol a százados kiszállt és egy fél óra hosszat várakozott. Utána az autó átvitt a BRITANNIA Szállodába, ahol a hallban egy hadnagynak adtak át. Ott egy negyed óráig vártam, míg egy százados jött, aki az első emeletre egy szobába vezetett. A szobába benyitott, utána mentem, ahol már egy hadnagy volt és egy másik hdgy is bejött. A szobában levő takarítónőt kitessékelték. A százados úr rám kiabált: ZSIDÓ VAGYOK-E?, mire én igen igennel feleltem. Újólag rám kiabált: TEHÁT MAGA ZSIDÓ!, újólag igennel feleltem. TEHÁT KÉM, szólt a százados úr. Ez ellen a leghatározottabban tiltakoztam. Majd ellátom a baját kijelentéssel átadott két hadnagynak, akik villamoson a kelenföldi laktanyába kísértek.

Ott átadtak egy őrnek, aki falnak támasztott. Fel és alá járkált körülvéve 40–60 főből álló katonacsoporttal, mely csoport egy hadnagy jelenlétében lezsidózott és más inzultusokkal sértegetett. A hadnagy odaszólt hozzám: NO MÓZES, ELLÁTJUK A BAJÁT! Majd adunk magának kommunizmust! Becsületszavamra kijelentettem az említett hadnagynak, hogy a kommunizmushoz semmi közöm, mert ez elől annak idején elmenekültem, mire rám rivallt: ZSIDÓNAK NINCS BECSÜLETE. Erre elhallgattam. 1.1/2 órai várokozás után átadtak egy főhadnagynak /úgynevezett HÉJJAS-csoport/. Megmotozás után egy cellába zártak. A cellába bejött a motozást végző szakaszvezető, szolgálati övvel és derékszíjjal adjusztálva azzal, hogy: MAGA KUN BÉLA URALMÁT AKARJA VISSZAÁLLÍTANI, és össze-visszapofozott, utána sodronykötéllel a fejemre suhintott néhányat. Fejemet vér borította el, ezt látva lehajoltatott, kezemmel két cipőm kezét kellett megfognom, és alfelemre addig ütött, amíg összeesetem. A földön vérben fetrengtem, mellemre ugrott és sodronykötéllelt addig vert, míg parancsára valahogy feltápászkodhattam. Erre vigyázba állított, és vasbokszerrel teljes erejével vagy negyvenszer mellbe vágott. Ezzel elment. Reggel 7-kor ébresztő után folytonos inzultusok közepette folyosókat, szobákat sikáltatott velem, úgyszintén klozetokat. Az egész cellát, mely véremmel volt frecskendezve, ugyancsak fel kellett mosnom. Ennek elvégzése után bevitt egy tiszti szobába, ahol egy hadnagy jelenlétében azt kérdezte tőlem, hogy én vagyok-e az a CSEHSZLOVÁK TISZT, mire én igennel feleltem. Utána kivitette velem az ott levő tiszt vizeletét. A legénységi szobában gyalogsági ásókat mosattak le velem, melyeket 2 altisztnek felváltva ALÁZATOS JELENTÉS mellett át kellett adnom. Az átadásnál minden alkalommal az altisztek két-két pofonnal traktáltak, amit ugyancsak ALÁZATOSAN KÖSZÖNÖM-mel kellett tűrnöm.

Délután egy főhadnagy felhívatott és kihallgatott, és mindenben hivatkoztam a Térparancsnokságnál bemondott jegyzőkönyvemre. Ezen tisztet felkértem, akadályozza meg azt, hogy engem ártatlanul mint tisztet

bestiálisan bántalmazzanak. Bízzák ügyem elbírálását a független magyar bíróságra. Erre azon választ kaptam, EZ A LEGKEVESEBB AMI MAGÁVAL TÖRTÉNHETIK. Ezután bevezettek cellámba, ahol este 8 óráig békében hagytak. Ezen időben újból bejött a már említett szakaszvezető egy tizedes és két katona társaságában, és felelősségre vontak a legnagyobb felháborodással amiatt, hogy én FRIEDRICHET és HORTHYT el akartam tenni láb alól. Könyörögve rimánkodtam nekik, hogy ez nem igaz, erre hárman nekem estek és össze-vissza vertek. A szakaszvezető sodronykötéllel és vasbokszerrel irgalmatlanul összevert, és hasba rúgással, valamint altestbe rúgással toldott meg. Eszméletlenül feküdtem, amire abbahagyták a verést és eltávoztak. Minthogy kezemen kesztyű volt, amikor fentiek bejöttek /hideg lévén/ sodronykötéllel kezem fejét annyira megverték, hogy megdagadt és 5 napig mozgatni sem tudtam.

Másnap, azaz 4-én reggel újból a múlt napi sikálásra került megint sor. Ebéd után 2 órakor berontott hozzám a szakaszvezető azzal, hogy panaszkodtam a verés miatt. Sodronykötéllel agyba-főbe kezdett verni, és kiabáltam, hogy Jézus Krisztust én feszítettem keresztre. Eszméletlenségemet látva és a verésbe kifáradva, bejelentette esti látogatását. Éreztem, hogy azt már nem éltem volna túl, és szerencsére ötkor elvittek a Margit körúti gyűjtőfogházba.

F. hó 9-én reggel a fogházból szabadlábra helyeztek, mert kihallgatásom után ártatlanságom bebizonyítást nyert.
Kelt Budapesten, 1920. március 11.

Feldmann Károly
[sajátkezű aláírás]

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Eredeti, gépelt, aláírt.

HÉJJAS IVÁN FŐHADNAGY JELENTÉSE AZ I. SZEGEDI VADÁSZZÁSZLÓALJ PARANCSNOKSÁGÁNAK ROSNER RENDŐRFELÜGYELŐVEL TÖRTÉNŐ VEREKEDÉSÉRŐL BUDAPEST, 1920. ÁPRILIS 16.

Jelentem, hogy múlt hó 10-e körül az Ostenburg tisztikara látogatóba jött hozzánk a Britanniába. Ez alkalommal jó hangulatban távozott tőlünk 3-4 óra között az Ostenburg-különítmény egyik huszár főhadnagya, kit emberem, Zubornyák Ferenc kisgazda kísért ki. Rövid idő múlva Zubornyák hozzám szalad s a következőket jelenti: „a főhadnagy urat le akarják tartóztatni, mert véletlenségből egy rendőrfelügyelő kocsiját állította meg." Mire kimentem, a magánfogat mellett egy egyfogatú állott, melyet a főfelügyelő állított meg azzal, hogy a mellette ülő hölgyet hazavigye s ő a főhadnagyot – dacára annak, hogy magát igazolta – letartóztatja s magával viszi.

Én a felügyelőhöz mentem, megfogtam a kabátját, megráztam s azt mondtam: „az Istenit, kit akar maga letartóztatni? Ha a főhadnagy úr igazolta magát, tegye meg ellene a feljelentést, de a Nemzeti Hadsereg tagját, a mi bajtársunkat nem fogja magával vinni!" Ő erre a zsebéhez kapkodott azzal, hogy lelő – mire én ököllel állkapcson vágtam. A hölgy ezt látva azzal, hogy „b...om a Krisztusát az ilyen csirkefogónak", nekem szaladt. Ezen kijelentéséből ítélve senki sem gondolhatta, hogy úriasszonnyal áll szemben, hanem abban a meggyőződésben voltam, hogy kokottal van dolgom. S mivel nagyon jól tudjuk, hogy egy prostituált milyen veszélyes az ilyen helyzetben, mikor nekem szaladt, pofon vágtam.

Előbbi föltevésem mivolta még jobban megerősített, amennyiben a pofon után újból nekem rontott, mire én végérvényesen meg akarva tőle szabadulni, megrúgtam. Arról igazán nem tehetek, s utólagosan hallottam, hogy nem ott találtam el, ahol szerettem volna. A kocsis ezt látva karddal

szaladt nekem, mire őt is állkapcson rúgtam, hogy a lovaknak esett. A kardot elvéve tőle a főhadnagyot megfogtam és a Britanniába vezettem.

Nemsokára egy teherautó rendőr érkezett, mire a tiszti őrség fegyverbe lépett s megakadályozta a rendőrség belépését a szállóba. Utána kocsin megjött a főfelügyelő is, ki Makay százados[sal] és Kiss főhadnaggyal tárgyalt. A főfelügyelő úr azt az állítását, hogy revolver tusával ütöttem meg úgy őt, mint a kocsisát, határozottan tagadom. Határozottan tiltakozom a főfelügyelő úr ama állítása ellen, hogy kezeit tisztek fogták le, amennyiben közvetlen közelemben csak Zubornyák volt. Jóval arrébb tőlünk álltak néhányan, köztük Makay százados, de közülük senki sem avatkozott be az ügybe. Még határozottabban visszautasítom, hogy nem úriemberhez méltón viselkedtem volna, mert tisztában vagyok a társadalmi szabályokkal még abban az esetben is, hogy ha úriasszonyokról van szó. Ellenben igaz az, hogy a főfelügyelő kardja visszaadását kérve elismerte, hogy személyes sértésről van szó, s az ügyet, mint privát ügyet fogja elintézni. Hogy ezen kijelentését tettekben miért nem erősítette meg, nem tudom. Mindenesetre bevártam jóval túl a provokálási idő leteltét, mikor az esetről a zászlóaljnak a jelentést ugyanúgy, mint most írásban, megtettem.

Héjjas Iván
főhadnagy

Az irat jelzete: HU-HL-SZV-1920-338/kt. Eredeti, gépelt, aláírt.

DR. STRACHE GUSZTÁV BUDAPESTI KIRÁLYI FŐÜGYÉSZ JELENTÉSE AZ IGAZSÁGÜGYI MINISZTER RÉSZÉRE A KMETTY KÁROLY FŐHADNAGY ELLEN FOLYÓ BÜNTETŐELJÁRÁSOKRÓL BUDAPEST, 1920. NOVEMBER 21.

112662/1920. k. ü. szám.

Jelentem Nagyméltóságodnak, hogy a fogva levő Kmetty Károly hódmezővásárhelyi szül. 25 éves, róm. kath. leszerelt tartalékos főhadnagy ellen beadott feljelentésekre megindult nyomozások adatai szerint eddig a következő bűncselekmények deríttettek ki:

1./ Budapesten, folyó évi október hó 2-án autólámpájának fel nem gyújtása miatt őt igazolásra felhívó Egedi Mihály szolgálatban levő államrendőrt hivatásának jogszerű gyakorlásában veszélyes fenyegetéssel akadályozta, amennyiben revolverét reá fogta és őt lelövéssel fenyegette. /1914: XL. t.cikk. 4. §-ának második bekezdésébe ütköző, 6. § második bekezdése szerint büntetendő hatósági közeg elleni erőszak bűntette/.

2./ Budapesten, 1920 évi május hó 20-án, mikor még nem szerelt le – Pongrácz Lajos posta- és távírdatisztet az Albrecht laktanyába hurcolta, négy napig jogtalanul fogva tartotta, s ott addig ismeretlen katonatársaival együtt sanyargatta és súlyosan bántalmazta. /BTK. 322. §-ába ütköző személyes szabadság megsértése és a BTK. 301. §-a 352. §-a alá eső súlyos testi sértés bűntette./

3./ A folyó évi május hó 22-én Tóth István sofőrt az Albrecht laktanyába hurcolta, és ott korbáccsal megverte. /BTK. 323. §-ába ütköző, s annak utolsó bekezdése szerint büntetendő személyes szabadság megsértésének vétsége./

4./ A folyó évi május hó 15-én s azt követő időben a Budapest-Újpest Személyszállító RT. /Busz/ igazgatóját, Perlesz Mátyást felhívatta

az Albrecht laktanyába, hogy vele a vállalat egyik autóját igazoltassa. Itt az ügyet oly feltétel alatt rendezte, hogy Perlesz Mátyás a vállalat egyik autóját neki használatra kölcsön adta. Kmetty Károly a neki kölcsönadott autót később 70.000 koronáért jogtalanul eladta László Andor szegedi lakosnak.

Néhány héttel később Perlesz Mátyás igazgatót a nála lefoglalt 10 hordó benzin ügyében a Britanniában székelő Prónay-zászlóalj parancsnokságához idézték. Itt találkozott Kmetty Károllyal, aki őt kellemetlen helyzetéből hajlandónak mutatkozott kiszabadítani, ha a Busz Rt. ennek fejében évi 50.000 koronafizetéssel műszaki igazgatóként alkalmazza. Ez meg is történt. Kmetty Károly ezen állásából kifolyólag állítólag 46.000 koronával nem számolt el a részvénytársaságnak. /2 rb. BTK. 350. §-ába ütköző zsarolás vétsége és 2 rb. a BTK. 355. és 356. §-ai alá eső sikkasztás bűntette./

5./ Az oláhok kiköltözése alkalmával Doór József garázstulajdonos az oláh katonákat megvesztegetés útján rávette arra, hogy a tőle elrekvirált teherautót ne vagonírozzák be. Ennek folytán az oláh katonák visszahagyták a Doór József autóját, de visszahagyták az ahhoz kötött, eddig ismeretlen egyén tulajdonát képező 45 Hp. Bene-Gagmán 4 tonnás teherautót is, amely üzemképtelen volt. Doór József az esetet bejelentette a Béla utca 4. sz. alatti karhatalmi főparancsnokságnak, ahonnan azt az utasítást kapta, hogy az autót hozza üzemképes állapotba és szolgáltassa be. Mire az autó kész lett, akkorra ez a főparancsnokság feloszlott, ennek következtében Doór az autót a M. Kir. Honvédelmi Minisztérium XXVI. osztályánál szolgáltatta be, innen azonban két hét múlva a javítási költségek megtérítése nélkül visszakapta. Kmetty Károly az esetet megtudva megjelent Doór Józsefnél, s magát katonai nyomozónak adva ki az autót azzal a fondorlattal, hogy azt a székesfehérvári gyalogezred részére lefoglaltnak jelentette ki, a saját részére meg akarta szerezni. A tervének keresztülvitelében azonban megakadályozta őt az a körülmény, hogy a Honvédelmi Minisztérium az

autót lefoglaltatta. /Bn. 56. §, BTK. 380. §, BTK 383. § 1. pont, BTK. 65. § csalás bűntettének kísérlete./

6./ A folyó évi május hó 3-án Kmetty Károly 5 altiszt kíséretében megjelent a Feiler Miklós mechanikus műhelyében az ott levő motorkerékpárok igazolása végett, miközben összeszólalkozott Feilerrel és elvitte az Albrecht laktanyába, s ott lezáratta, szemben oly feltétel mellett, hogy ha azt a motorkerékpárt, melyen Feilernek az öccse Feiler ügyvédéhez ment, az ügy elintézéségi Kmettynél hagyja. Kmetty őt szabadon bocsátotta. A letartóztatás alkalmával Kmetty Károly sértettet nem bántalmazta. Május 10-én sértett a motorkerékpárját visszakapta.

Május 11-én egy altiszt kíséretében megjelent Kmetty Károly a Feiler lakásán, s kijelentette, hogy baj van, mert Feiler a nála levő nagy értékű tüzérségi periszkópot nem szolgáltatta be. S mivel azt Feiler nem tudta mindjárt átadni, házkutatást tartott nála, mely alkalommal 4 autóköpenyt, egy bőrtáskát, ¼ kg leveles dohányt, 1 szoba flóbert fegyvert, néhány darab töltényt, két zsákot, egy szétfejtett és feketére festett katonaköpenyt, egy pár átalakított bakancsot, két katonapokrócot, egy katonabakancsot, 2 katonaöltönyt, különféle motorkerékpárra való gumikat és két tömlőt – jól lehet, ő kijelentette neki, hogy azok közül semmi sem kincstári dolog – lefoglaltatta és felrakatta az autójában, s mivel a periszkópot nem találták mg, felszólította Feilert, hogy ő is menjen vele a laktanyába. Ez alkalommal Kmetty azt mondotta Feiler feleségének, hogy búcsúzzon el a férjétől, mert nem bánnak vele oly kesztyűs kézzel, mint akkor.

A laktanyába beérve a lefoglalt ingókat az altiszti szobában levők a sértett állítása szerint megosztották maguk közt, őt pedig levitték egy cellába azzal a kijelentéssel, hogy addig nem megy szabadon, míg a periszkópot be nem szolgáltatják.

Estére hazament a sértett anyja, s a periszkópot, amelyet ő tett el, beküldötte a laktanyába.

Másnap a sértettet felkísérték az altiszti szobába, az ott levők vallatni kezdték, hogy hol volt a periszkóp, s mivel nem tudtad megmondani, bikacsökkel össze-vissza verték. Kmetty ekkor nem volt jelen.

Délután ismét fel akarták kísérni az altiszti szobába. Ekkor az udvaron találkozott Kmettyvel s kérte, hogy bocsássa szabadon. Kmetty korbácsával egy párat ráütött a lábára. Bement vele az altiszti szobába, kérdezte tőle, hogy hol vette a periszkópot, mire ő megmondta, hogy kitől kapta. Ekkor Kmetty azt az ajánlatot tette, hogy szabadon engedi őt, hogy ha átadja neki használatra azt a nagy motorkerékpárt, amit műhelyében látott. Sértett azt felelte neki, hogy az nem az övé, de odaadja azt, ami már volt egyszer nála. Kmetty azonban kijelentette, hogy az nem kell, mert gyenge szerkezetű, s nem megy a hegynek, neki pedig erős gép kellene. Ekkor sértett azt mondta, hogy megpróbálja és beszél a nagy motorkerékpár tulajdonosával, reméli, hogy az majd átengedi neki, Kmetty azonban kijelentette, hogy nem kell. Visszavitette őt a cellába. Egy óra múlva szembesítette azzal, akitől a periszkópot kapta, s mivel az igazolta őt, s mivel másnap a gumi jogos birtoklását is igazolták, Feilert kihallgatás és jegyzőkönyv felvétele nélkül szabadon bocsátották. /BTK. 323. § személyes szabadság megsértése vétsége, BTK. 330. §, 331. § 1. és 2. pont magánlaksértés bűntette, BTK. 350. §, 352. §, 353. § 2. pont zsarolás bűntette./

7./ F. évi július 4-én Kmetty Károly civil ruhába öltözve egy Rotschild nevű felhajtó kíséretében beállított Jäger Imréhez, és ott magát Mózes László abonyi földbirtokosnak adva ki, őt arra kérte, hogy maximális áron felül adjon el neki benzint. Jäger, akinek mint a kecskeméti gazdák megbízottjának, a gazdák részére való szállítás céljából 25 hordó benzin volt a raktárában, színleg bele is ment a benzin eladásába azzal a célzattal, hogy az általa árdrágítónak gondolt Kmettyt leleplezni, és a rendőrség kezére juttatja. A benzint tehát lemázsálták s kocsira rakták. Mikor a benzinnel megrakott kocsi kiment a kapunk, Kmetty elővette

igazolványát, mely szerint ő Kmetty Károly főhadnagy, s jogosítványa van a benzint bárhonnan igénybe venni, revolverrel a kezében kényszerítette a sértette, hogy üljön fel az autójára, s a benzin után menjen vele a Britannia Szállóba. Ő felült az autóra, s Kmetty mellé ült. A hátulsó ülésen ültek, míg az első ülésen a sofőr és egy fiatalember ültek. Mikor egy ideig haladtak, Kmetty felszólította a sértettet, hogy ingóságait adja át. Sértette erre – előadása szerint – szinte kedélyesen átadta a neki két pénztárcáját, amelyben állítása szerint 94 ezer korona készpénz volt ezer koronásokban, s átadta neki még töltött Browningját is. Kisvártatva megállította Kmetty az autót, helyet cserélt a sofőr mellett ülő fiatalemberrel, s aztán tovább haladtak. A Britanniában Kmetty a Takácsi Sándor szobájába vitette a sértette, s ott a két tárcáját is átadta az ott levő őrmesternek, de ekkor már a tárcákban nem volt benne a 94 ezer korona. Sértett azonban itt nem is említette, hogy pénz is volt a tárcában.

Az ügyet azután Kmetty az üres tárcákkal együtt további eljárás végett áttette a rendőrséghez. A benzint állítólag a Nemzeti Hadsereg részére rekvirálták. Sértettet Kmetty átkísértette főkapitánysághoz, s ott internálása iránt előterjesztést tett. A rendőrség azonban őt szabadon bocsátotta. /BTK. 323. § személyes szabadság megsértése, BTK. 350. §, 353. § 2. pont zsarolás bűntette./

8./ F. évi július hó 28-án egy sofőr megjelent a Grigár Ferencné kávémérésében, és ott előadta, hogy autója, melyből kifogyott a benzin, a közelben elakadt, s mivel egyik barátjától hallotta, hogy Grigárnénak van benzinje, kérte őt, hogy adjon el neki abból. Grigárné előadta, hogy a nála levő benzinből nem adhat, mert az nem az övé, hanem Laurisin Jenőé, a sofőr könyörgésére azonban kölcsönadott 10 litert, oly feltétellel azonban, hogy a benzin biztosítására 600 koronát hagyjon ott. Lévén vártatva, hogy a sofőr elment a benzinnel, megjelent az üzletben Kmetty Károly, s agresszív hangon követelte, hogy az összes benzint adják át, mert ők benzin-árdrágítók. Közben megérkezett Laurisin Jenő, aki mondotta, hogy a benzin az övé, Kmetty azonban továbbra is követelte tőle a benzint, s

kijelentette, hogy azt bűnjelként lefoglalja, s ha sértett nem adja ki szépen, hát karhatalmat küld érte. Erre sértett beleegyezett a benzin elvitelébe, de maga is önként ment Kmettyvel a Britanniába, ahol Kmetty neki a benzinről írást adott. Hogy a benzinnel mi történt, eddig megállapítható nem volt. Kmetty szerint ő az esetről jelentés tett Iliás főhadnagynak, s a benzint elraktározták. Iliás főhadnagy nem volt kihallgathat. /BTK. 350. §, 353. § 2. pont zsarolás bűntette./

Minthogy az eddig kiderített bűnesetek közül egyetlen eset sem olyan, amely a statáriális bíróság elé volna vihető, ezekben az ügyekben az eljárást a bűnvádi perrendtartás szabályai szerint folytatom.

Kmetty Károly ellen az 1918. év folyamán az erős felindulásban elkövetett szándékos emberölés bűntette miatt indult meg a nyomozás. A nyomozás iratait azonban, mivel gyanúsított akkor tényleges katonai szolgálatot teljesített, 1918. december 18-án 95117/k. ü. 1918. sz. alatt átettem a Budapesti Hadosztálybírósághoz további eljárás végett.

Újabban Undinczky Szvetozár nagykikindai lakos, budapesti tartózkodási helyének megjelölése nélkül rablás bűntette címén feljelentést tett Kmetty Károly ellen azért, mert az őt ezelőtt kb. 3 hónappal lakására csalta, s ott 20.000 korona készpénzét elrabolta tőle. Az ügyben a nyomozás külön folyik.

Budapest, 1920. november hó 21-én.
Strache Gusztáv
[sajátkezű aláírás]
kir. főügyész
a Kir. Ügyészség elnöke

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Eredeti, gépelt, aláírt.

PONGRÁCZ LAJOS POSTATISZT, SÉRTETT VALLOMÁSA A KMETTY KÁROLY FŐHADNAGY ELLENI BÜNTETŐÜGYBEN BUDAPEST, 1920. NOVEMBER 13.

Jegyzőkönyv

Felvétetett a Budapesti Távíró- és Távbeszélő-igazgatóság Távíró Műszaki Osztályánál 1920. évi május hó 29-én Pongrácz Lajos postaellenőrnek a katonai hatóság által történt elfogatása és tettleges bántalmazása alkalmából. Jelen voltak alulírottak. 1. Önnek f. hó 21-én délután a csepeli rádióállomáson szolgálattételre kellett volna jelentkeznie. Felesége aznap délelőtt levélében értesítette Tolnai főellenőrt, hivatalvezető urat, melyben elfogatásáról értesíti. Adja elő elfogatása és fogvatartása alatt történt eseményeket.

Május hó 20-án este ½ 9 órakor hazaérkezve a csepeli rádióról vacsora előtt lakásomban belépett egy civil ruhába öltözött úriember és magát Vass detektívnek mondotta, s felszólított, hogy kövessem őt a házban levő vendéglőbe szembesítés végett. Én mit sem sejtve kalapomat véve követtem, kiérve az utcára három katonatiszt Vass detektív társaságában engem körülfogva, ama kérdésemre, hogy miért megyünk a vendéglőbe, nem ide, hanem a szomszéd utcába megyünk, előre tuszkoltak, és a szomszéd utcában a reám várakozó autóba betuszkoltak. Az autó száma XXX-5 volt. Erős vágtatásban az Aréna úton levő Albrecht kaszárnyába vittek. Az autóból kiszállva Kmetty főhadnagy úr így szólt: ugye te vagy az a büdös postás? Felvezettek az I. emeleten levő nyomozóirodába, itt zubbonyát levéve kérdezte, mi van a 105. számú autóval. Én nem tudok semmi autóügyről. Erre Kmetty főhadnagy úr már az asztalra helyezett bikacsökkel többször erősen rám vágott, példáját követték a tiszt urak is. Több vérző sebben összerogyva elájultam. Erre a

mosdótál és lóitató vederből végigöntöttek míg magamhoz nem eszméltem. Mi van a 105-ös autóval, kérdezte újban Kmetty főhadnagy úr. Erre én összetett kézzel kértem: édes jó tiszt uraim, ne bántsanak engem, én nem tudok semmiről. Újból összepofoztak és megvertek, míg véresen össze nem estem. Újbóli locsolás után felemeltek és a szobában levő hosszú padra fektetve: megállj egy 25-tel megrakunk. Vass detektív hát nadrágomat egy veder vízzel leöntve irtózatosan botozni kezdtek. Majd a padon véresen fekve hagytak. Miután látták, hogy erőm teljesen elhagyott, a paddal együtt elterültem a földön. Erre egy Pista nevű közlegény korbáccsal ütlegelni kezdett, hogy keljek fel. Kis idő múlva kalapomat kezembe nyomta Kmetty főhadnagy úr, kutyakorbáccsal ütlegelni kezdett, többször végigrúgott rajtam. A lépcsőházba érve Browning pisztoly csövét halántékomhoz szorítva: most meghalsz disznó kutya! Majd végignézve rajtam: nem, kiáltá, előbb megkínozlak, azután majd elpusztítalak. Korbáccsal végigvágott rajtam. Egy másik épületbe érve a 13-as számú sötét cellába záratott. Másnap délelőtt egy magas, szikár termetű, kis bajszú civil ruhás ember házi sapkában a nyomozószobába felvezetett, ahol kínvallatásom újra megkezdődött. Mivel nem tudtam kielégítő feleletet adni, újból megbotoztak, amíg eszméletlenül nem estem össze. Több veder vízzel leöntve: no még egy kis 25-t adjunk neki, elvertek. Délután folyamán szavakkal nem ecsetelhető brutalitást és sértő szavakat végigszenvedve a cellámba zárta. Itt a földön eszméletlenül elterültem. Éjfél tájban két katona cellámba berontva kabátomat, mellényemet lehántva véres ingemet testemről leszakították, és otthonról azon ürüggyel, hogy tiszta igent akarok váltani, az elhozott új inget adták rám és véres ingemet eltüntették. Egy idő múlva egy hadnagy úr lépett fel, akiben a dr. Mihajlovics Miklós unokaöccsét ismertem fel, aki a következő szavakkal fordult hozzám: maga az a bizonyos fő-főpostás? Én már némán állottam előtte. Majd később folytatta: ha, ismétlem, ha esetleg kiszabadul, köszönje meg Tóth István sofőrnek, akit nem sikerült elfogni. Majd kifordulva reám zárta a cella ajtaját, és nem hederített könyörgő szavaimra. Másnap, vagyis

22-én délelőtt cellámba felkeresett Sziklay főhadnagy úr, ki érdeklődött nevem, állásom, lakásom stb. stb. féle iránt. Én végső fájdalmamban előtte összetett kézzel kértem, jó uram, segítsen rajtam, ártatlanul kínoznak engem, és nem tudom, miért vagyok itt, könyörüljön rajtam, és legyen kegyes eljárni, hogy a további kínzásoknak vége legyen. Sziklay főhadnagy úr megígérte, hogy bántódásom nem lesz, és ügyemet haladéktalanul elintézi. Délután folyamán egy tizedes a kaszárnya kertjében pihenő őrnagy úr elé vezetett, aki szintén nevem és állásom után érdeklődve visszavezettetett cellámba. 23-án, pünkösd vasárnapján nem volt bántódásom. 24-én, pünkösd hétfőn megismételtette velem azon vallomást, amelyet bántalmazásom alatt tettem. És az asztalon heverő bikacsökkel megfenyegetve, hogy valljak, ahogy ő akarja, különben megbotoz. Majd a Pista nevű katonához szólott, telefonáljon a VI. kerületi rendőrkapitánysághoz erős őrjárat kiküldésére. Innen feltűzött szuronyú rendőrök közrefogva a Podmaniczky utca–Gyár utcán át a Mozsár utcai kapitánysághoz kísértek. A rendőrszobában agyoncsigázva, fájdalomkiáltással egy padra lerogytam. A fejemről a kalap leesett, tátongó fejsebeimet észrevették, faggatni kezdtek a sérülésem esetéről. Majd levetkőztetve egy bizonyítványt írtak, hogy engem a rendőrség nem bántalmaztak. Innen még aznap délután a Zrínyi utcai főkapitányságra átkísértek. 24-én délelőtt folyamán Fadgyas r. fogalmazó úr jegyzőkönyvbe foglalta azon kijelentésemet, hogy Kmetty főhadnagy úr által felvet jegyzőkönyvi bemondások helyt nem állók, mivel azokat kétségbeesett megkínzatásom alatt tettem. Hazaérkezve fájdalmamban súlyosbá tette anyagi helyzetemet még az, hogy pénztárcámból 300 korona elveszett, továbbá egy nikkelnyeregű szemüvegem összetörött, és egy régi alpakka dohányszelence az ütések alatt alakját elvesztette. Birtokomba megkínzásomról egy gallér, egy nyakkendő, egy véres zsebkendő és a régi alpakka dohányszelence tanúskodik.

Van-e gyanúja arra nézve, hogy megkínzása, illetve elfogatása kinek érdekében állott, vagy kinek a feljelentésére történt?

Megkínzásomért dr. Mihajlovics Miklóst teszem felelőssé, aki unokaöccsével közreműködve a Nemzeti Hadsereg tiszt urait mindenféle hazug rágalmakkal befolyásolta, és saját aljas brutálisságára vezette.

Van-e még megjegyezni valója?

Jelen vallomásomat a rendőr-főkapitányságon is már megtettem. Referense dr. Fadgyas r. fogalmazó úr, ahol a legszigorúbb vizsgálatot még f. évi május hó 27-én azonnal folyamatba tették. Egyébként testi sérüléseim súlyosak. Bal kezem könyökben még mindig hajlíthatatlan, és egész bal kezem érzéketlen. Az ütések helyei még mindig láthatók. Hazajövetelem után több orvost hívattam, hogy látleletet vétessek fel, de ők megtudván sérüléseim körülményeit, valamennyien az ebből eredhető következmények, illetve kellemetlenségektől óvakodván megtagadták a látlelet kiállítását.

A jegyzőkönyv elolvastatván jóváhagyólag aláírattatott.

Kmf.
Vásárhelyi Géza
sk. pt.-ellenőr jegyzőkönyv-felvevő

Pongrácz Lajos
sk. pt.-ellenőr.

A hivatalos másolat hiteléül.
Budapest, 1920. évi november hó 13-án.

Másolta Bús.
Egyeztette Madeczkey.

[olvashatatlan aláírás]
bűnügyi kiadó
[pecsét]

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Hiteles másolat, gépelt.

A MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMRENDŐRSÉG BUDAPESTI FŐKAPITÁNYSÁGÁNAK JELENTÉSE KMETTY KÁROLY KÉRDÉSES KATONAI SZOLGÁLATI VISZONYÁRÓL BUDAPEST, 1920. OKTÓBER 16.

Jelentés
1920. évi október hó 16-án

Kmetty Károly volt főhadnagy semmiféle katonai alakulatnak nem tagja, a Honvédelmi Minisztérium Elnöki C Osztálya Szőts Aladár sz. v. huszár százados, az osztály vezetője szerint, ahol a nyomozó alakulatok tartatnak nyilván. Héjjas-féle különítmény nincsen.

Kmft.
Bittó sk. dtv. felügy.

A hivatalos másolat hiteléül.
Budapest, 1920. november 13-án.

[olvashatatlan aláírás]
bűnügyi kiadó

Gépelte: Begedy Margit.
Egyeztette: Kovics Annie.

1920. évi. október hó 2-án.
Másolat.
Tekintetes Főkapitányság!
Alulírott rendőr jelentem, hogy folyó hó 2-án reggel 4 óra 40 perckor Kmetty Károly főhadnagy /Fehérvári gy. ezr. III. zszlj./ az Alagútból a

Krisztinaváros felé a III. 327. sz. autóval rém sebesen hajtott, de az autó kivilágítva nem volt, én a lámpa meggyújtására figyelmeztettem, de mire azt felelte: ne pofázz, és tovább hajtott. Visszafelé jött 4 óra 50 perckor, de lámpája még mindig nem égett, és kezemet feltartottam és megállásra figyelmeztettem, de el akart kerülni, és fennhangon azt mondtam, álljon meg, megállt, és azt kérdezte, mit akar, ki maga /rendőr vagyok/, tessék meggyújtani a lámpát és mehet tovább, mire ő azt felelte, nekem nem parancsol, maga egy közönséges próbarendőr, paraszt, tudja maga, ki vagyok én, főhadnagy a Prónay-zászlóaljból, álljon vigyázba énelőttem, én magának parancsolok, tudja maga, hogy az összes rendőrség katonai parancsnokság alatt áll, tudja, hogy köteles nekem tisztelegni /igen/, igazolja magát, paraszt, majd elbánok én magával, eszébe lesz, mikor állít meg egy katonai autót. Igazoltam magamat fényképes igazolvánnyal, mit ő megfogott, el akart tőlem venni, nevemet és igazolványom számát leírta. Én igazolványomat tettem a zsebembe, közben a jobb kezem fejét bal kezével megfogta és revolverét arcomnak szögezte és fennhangon azt mondta, hogy ne mozduljon, mert lelövöm rögtön, adja ide a fegyverét és szálljon fel az autóra, gyerünk a főkapitánysághoz, büdös paraszt. Én kezemet erős rántással kezéből kikaptam és a fegyveremet kézbe vágtam, és egymásnak szögezve a törvény nevében felszólítottam, tegye el a pisztolyát, mire ő azt felelte, semmi törvény, itt nincs törvény, és jött felém pisztolyát nekem szegezve, és azt mondta, szálljon fel az autóra, újból figyelmeztettem, hogy tegye el a pisztolyát, mire ő a vele levő katonának azt mondta, eredj, akkor a katona felém tartott, én fennhangon figyelmeztettem, meg ne mozduljon egyik sem, mert fegyveremet használom. Ekkor a botránra összegyűlt közönség azt mondta, jogosan intézkedik a rendőr, mert le akarja lőni őt a főhadnagy, szemtelenség, tegye el kérem a pisztolyt, ne támadja a rendőrt. Mire ő azt felelte, takarodjatok innét, és pisztolyát az összegyűlt közönségnek szegezte, és azt a kijelentést tette, semmi közötök ide, mire Vay Kázmér belügyi tanácsos úr /lak. I. Attila u. 23.% azt felelte, igenis van, mert én azt látom, a rendőr jogosan

intézkedik, akkor odasietve azt kérdezte, ki maga. Vay Kázmér belügyi tanácsos vagyok, akkor pisztolyát elrejtette. Én akkor fegyveremet vállamra vettem, őt a törvényt nevében igazolásra felszólítottam, mit megtagadott és azt felelte, üljön az autóra, majd Kecskeméten igazolom magam, de itt egy próbarendőrnek, itt soha. A lármára, csoportosulásra Varró László és Kerekes Menyhért rendőrök odajöttek, és az az ő jelenlétükben igazolta magát, és azt a kifejezést használta, ettől a paraszttól nem szabadulhatok másképpen, de megállj, te büdös próbarendőr, nyakad fogom törni, ezt a kifejezést fent nevezettek hallották. Igazolása után elbocsátottam, miről jelentésemet a tek. fenti címnek megteszem. Tanúk: Vay Kázmér belügyi tanácsos, Ács József rendőr főell., Erkedi Mihály r. főell. Igazolványának aláírása Sréter s. k. II. oszt. r. biztos.

A hivatalos másolt hiteléül: Budapest, 1920. október 4.
Pataky s. k. bűnügyi kiadó. P. H.

A hivatalos másolat hiteléül: Budapest, 1920. november 13-án.

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Hivatalos másolat, gépelt.

BIBÓ DÉNES FŐHADNAGY VALLOMÁSA A KMETTY KÁROLY FŐHADNAGY ÁLTAL ELKÖVETETT BŰNCSELEKMÉNYEK TÁRGYÁBAN BUDAPEST, 1920. NOVEMBER 21.

Tanúvallomási jegyzőkönyv

Fölvéve Budapesten, 1920 év november hónap 15. napján hatósági elleni erőszakkal gyanúsított Kmetty Károly elleni bűnügyben.

Jelen vannak alulírottak.

Az idézésre megjelent – az önként megjelent – az előállított tanú a nyomozás tárgyával és a gyanúsítottak személyével megismertetvén figyelmeztettetik, hogy köteles legjobb tudomása és lelkiismerete szerint a tiszta és teljes valóságot vallani, és hogy vallomását esetleg esküvel kell megerősítenie. Figyelmeztetettetik arra is, hogy ha valótlanul vallana, a büntető törvénykönyvbe ütköző cselekedetet követne el.

Ezután és pedig mindegyik tanú külön és a többi tanúk távollétében a következőket vallja:

Neve: Bibó Dénes

Kora: 24

Szülőhelye: Kiskunhalas

Lakhelye: I. Nádor laktanya /:Lukács-fürdő Szálloda:/

Családi állapota: nős

Foglalkozása: gépészmérnök, I. szegedi vadászzászlóalj hadnagya

A terhelthez, valamint az ügyben egyébként érdekelthez való viszonya: érdektelen

Nem szenvedett-e a kárt az eljárás tárgyául szolgáló bűncselekmény következtében? Nem.

Kmetty Károly állítólagos főhadnagy több társával, kiket nem tudok megnevezni, több budapesti autókereskedőt megzsarolt. A kereskedőkhöz bemenve a Prónay-zlj. tisztjeinek adták ki magukat, és azoktól különböző autófelszerelési cikkeket vittek el szállítójegy ellenében, azzal az ígérettel, hogy a Britanniában elhelyezett „Prónay A-csoport" gazdasági hivatala fogja az összegeket folyósítani. Midőn a kereskedők a pénzükért küldtek, rájöttek arra, hogy Prónay A-csoport nem is létezik, az áru átvevői pedig azzal fenyegették meg őket, ha sokat alkalmatlankodnak a pénzükért, elteszik őket láb alól. A károsultak nevei: Automobilia /: Liszt Ferenc tér :/, Vas Géza és Fia /: Liszt Ferenc tér :/, Gräfenstift-képviseletek /: Liszt Ferenc tér :/, Mestre és Blazsek /: Liszt Ferenc tér :/. Az összes kár körülbelül 100.000 korona. Azon kívül meggyőződésem, hogy Haluska Tibort, aki a Flóra-részvényeket hamisította, Kmetty vitte el autóján a határra. Kmettyt az én feljelentésemre bocsátották el a Prónay-zászlóaljtól, társai pedig egyáltalában nem tartoztak a zászlóalj keretébe.
Felv. jkv. elolv. Kmft. Bibó Dénes sk.
Dr. Vogl sk.
Budapest, 1920. november 13-án.

A hivatalos másolat hiteléül:
[olvashatatlan aláírás]
bűnügyi kiadó

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Hivatalos másolat, gépelt.

SZIGETI ISTVÁN GAZDÁLKODÓ, IRREGULÁRIS KATONA, KMETTY KÁROLY FŐHADNAGY TISZTISZOLGÁJA VALLOMÁSA A KMETTY KÁROLY ELLEN HATÓSÁGI SZEMÉLY ELLENI ERŐSZAK MIATT FOLYÓ BÜNTETŐÜGYBEN BUDAPEST, 1920. NOVEMBER 20.

Tanúvallomási jegyzőkönyv

Fölvéve Budapesten, 1920 év november hónap 15. napján hatósági elleni erőszakkal gyanúsított Kmetty Károly elleni bűnügyben.

Jelen vannak alulírottak.

Az idézésre megjelent – az önként megjelent – az előállított tanú a nyomozás tárgyával és a gyanúsítottak személyével megismertetvén figyelmeztettetik, hogy köteles legjobb tudomása és lelkiismerete szerint a tiszta és teljes valóságot vallani, és hogy vallomását esetleg esküvel kell megerősítenie. Figyelmeztetettetik arra is, hogy ha valótlanul vallana, a büntető törvénykönyvbe ütköző cselekedetet követne el.

Ezután és pedig mindegyik tanú külön és a többi tanúk távollétében a következőket vallja:

Neve: Szigeti István
Kora: 23 éves
Szülőhelye: Aknasuhatag
Lakóhelye: VII. Garay utca 23.
Családi állapota: nőtlen
Vallása: ref.
Foglalkozása: gazdálkodó /Héjjas-különítmény katonája/
A terhelthez, valamint az ügyben egyébként érdekelthez való viszonya: Kmettys Károly tiszti szolgálja

F. évi október hó elején, a napot pontosan nem tudom megmondani, Kmetty Károly nagyobb társasággal hajnalig különböző helyeken /Kéménysperő vendéglőben is/ mulatott, majd 3 óra után egy tisztet és egy civilt hazavittünk. Az Alagúton keresztül haladva meg akart állítani egy rendőr, de mi a kocsival tovább haladtunk. Kb. 20 perc múlva, miután két utasunkat a krisztinavárosi templom melletti utcában letettük, visszafelé haladva a rendőr ismét megállításra szólított fel, mire én szólva Kmettynek, ő a kocsit megállította. A rendőr azt mondta, kérem, miért nem gyújtják fel a lámpát, Kmetty azt felelte, nincs akkumulátorom, a rendőr erre azt felelte, hogy evvel nem törődik, parancs van arra, hogy csak lámpával szabad haladni. Erre Kmetty veszekedni kezdett, gorombáskodott, de a szavakra nem emlékszem, csak azt tudom, hogy a rendőr elővette az igazolványát, s ezt ide-oda fogdosták, cibálták, melynek során Kmetty elővéve revolverét azt a rendőrre fogva felszólította, hogy szálljon fel a kocsira, s jöjjön be a főkapitányságra. A rendőr azonban visszaugorva, készbe vágva puskáját ráfogta Kmettyre s felszólította, hogy ne merjen közelebb jönni hozzá, mert ő szolgálatban van, s hogy tegye el a revolverét. Látva a helyzet komolyságát s egyedül közbe nem léphetve segítségért szaladtam el azokhoz az urakhoz, akiket azelőtt hazavittünk. Útközben rendőrökkel találkozva ezeket is a helyszínre küldtem. Megjegyzem, hogy Kmetty félig ittas állapotban volt. Egyebet előadni nem tudok.

Felolv, hh., kmf. Szigety István sk.
Felv. Dr. Barabás sk.

A hivatalos másolat hiteléül Budapest, 1920. évi november hó 16-án.

Másolta Bús.
Egyeztette Kadeczky.

[olvashatatlan aláírás]
bűnügyi kiadó

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Hivatalos másolat, gépelt.

KMETTY KÁROLY FŐHADNAGY VALLOMÁSA AZ EGEDI MIHÁLY RENDŐRREL VALÓ ERŐSZAKOS KONFLIKTUSÁRÓL BUDAPEST, 1920. OKTÓBER 7.

Jegyzőkönyv

Felvéve Budapesten, 1920. október hónap 7. napján délelőtt 11 órakor, Kmetty Károly gyanúsított kihallgatása alkalmával.
Jelen vannak: alulírottak.
Idézésre megjelent – az előállított gyanúsított személyes viszonyaira nézve megkérdeztetvén előadja:
Családi neve (esetleg mellékneve): Kmetty
Utóneve (több utónév közül az, amelyen ténylegesen szólítják, aláhúzandó): Károly
Atyjának családi és utóneve: Kmetty Béla
Anyjának családi és utóneve: Szabó Mira
Születési ideje: ~~1890~~ 1895. év augusztus hónap 9. nap.
Születési helye: Marosvásárhely
Családi állapota nőtlen
Honossága: magyar
Lakhelye: II. Batthyány u. 63. fdsz. 1.
Vallása: rk.
kora: ~~25~~ 31 éves
Foglalkozása (állása, hivatása): B. M. Sz. /Budapest–Újpesti Személyszállító Rt./ műszaki igazgatója, évi 50 korona fizetése és 5% haszonrészesedés
Vagyoni viszonyok: ½ millió korona ingó
Katonasági viszonyai: 13. honv. gy.e. tart. főhadnagy, leszerelt, újból belépett IX. 22-én a Héjjas-különítménybe

Anyanyelve: magyar, német
magasabb iskolai képzettsége: ~~műegyetem gépmérnöki oklevél~~ műegyetemi hallg.
Rend- és díszjelek: Signum Laudis, I., II. vitéz érem, II. o. német vaskereszt
A gyanúsított netán fölismerhető testi vagy szellemi fogyatkozás: jobb boka felett lövési sebhely, forradás
Személyazonosságának megállapítása után közöltetik terhelttel, hogy Egedi Mihály rendőr kárára elkövetett hatóság elleni erőszak stb. gyanúsíttatik. Gyanúsított figyelmeztetvén védőválasztói jogára, fölvilágosíttatván a védő kirendelésének módozatairól és az ingyenes védelem esetéről kijelenti: nem kívánok védőt.
Arra a kérdésre, hogy kíván-e valamit védelmére előadni, terhelt következőleg nyilatkozik:
A terhemre rótt bűncselekmény elkövetését tagadom. Folyó hó 2-án hajnalban a Margit körúton lévő garázsból III. 325 számú /Héjjas-különítmény tulajdonát képező/ autót a Pauler utcán át az Alagút felé vezettem. Az Alagút előtt a rendőrőrszem megállított, s azt mondott, hogy miért nem égett a lámpám, s miért nem álltam meg az előbb kb. ¼ órával, mikor az Alagútból kijöttem, azt feleltem, hogy én nem jöttem erre, nem is állított meg. Miután a rendőr az autószámot megnézte, engem akart igazoltatni. Azt feleltem, hogy igazolom magamat, de ő is mondja meg a nevét. Ezt ő megtagadta azzal, hogy rendőri őrszem szolgálatteljesít. Erre felszólítottam, hogy üljön fel velem az autóra, és jöjjön be velem a főkapitányságra. Amire ő nem volt hajlandó, hanem a törvény nevében felszólított, hogy igazoljam magamat, miközben fegyverét nekem szögezte. Erre én is elővettem revolveremet, és megmutatva azt mondottam, hogy nálam is van fegyver, nem ijedek meg tőle. Egy polgári egyén közbelépett, s valamit mondott, mire én kérdeztem, mit akar, az illető megnevezte magát és állását – ekkor én elővettem a Prónay-zászlóalj leszerelési igazolványt, s megmutattam a rendőrnek, mire a rendőr is bediktálta a nevét. A rendőr igazolványát nem akartam elvenni, hanem a

szürkület miatt, rövidlátó is lévén, azt közelebb akartam szememhez hozni. A revolvert nem szegeztem a rendőrnek, csak feléje fordítva megmutattam, hogy nekem is van. „Büdös paraszt", stb. becsületsértő kifejezéseket nem használtam, azt azonban mondtam, hogy magatartása fegyelmezetlen, s hogy én polgári ruhám dacára főhadnagy vagyok, s tiszteletadásra kötelezett velem szemben. Hogy azt mondottam volna, hogy üljön fel, majd Kecskeméten igazolom magam, arra nem emlékszem. Tagadom, hogy azt mondottam volna, a nyakát fogom kitörni, s állásából seggbe rúgom. Prónay és Héjjasékat pedig nem említettem, csupán azt mondottam, hogy látszik, hogy próbarendőr, s csodálom, hogy így bánnak el a tisztekkel, mikor annyi rendőrrel tettünk jót, s annyi ruhával láttuk el. Autóm lámpája kivilágítva nem volt, mert már akkor szürküllött, s az utat lehetett látni. Az igazolás megtörténte után a főkapitányságra jöttem, ahol az I. ker. kapitányságra utasítottak, az I. ker. kapitányságnál pedig azt mondották, hogy 9 órakor jöjjek vissza, de Kecskemétre kellett utaznom, s ezért nem mentem vissza. Az I. ker. kapitányságon nem mondtam, hogy a rendőrök és a r.tisztek a napot lopták – azt elismerem, hogy mondottam, hogy ha eddig jót ettünk a rendőrökkel, ezután azt nem fogjuk tenni. Nem felel meg a valóságnak, hogy „majd elbánunk magával" kifejezést használtam volna. Egyéb előadni valóm nincs.

Felolvasás után hh. aláíratott.
Kmt. Kmetty Károly sk.
Felvette Dr. Barabás sk.

A hivatalos másolat hiteléül.
Budapest, 1920. november 13.

[olvashatatlan aláírás]
bűnügyi kiadó

Másolta Bősze.
Egyeztette Szemenyey.

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Hivatalos másolat, gépelt.

AZ ILLY LÁSZLÓ VÁDLOTTRÓL KÉSZÜLT TÖRVÉNYSZÉKI ORVOSI SZAKVÉLEMÉNY BUDAPEST, 1920. AUGUSZTUS

Illy László 19 éves, született 1901. február 6-án, Szegeden, róm. kath., nőtlen, volt katonai detektív, előbb tanuló, apja májlobban, anyja 1914-ben tábeszben[609], 2 testvére tüdővészben, egy gégesorvadásban halt meg. Ő maga gyakori fejfájásban szenved. Nehézkórja[610] nem volt, 2 ½ év előtt tudta meg, hogy latens luese[611] van, akkoriban foghúsa fájt, s vérvizsgálatot végeztek nála. F. évi május 12-én öngyilkossági szándékkal mellbe lőtte magát, mert alezredese nem akarta elhinni jelentését. A bal mellkas felső részén a lövési seb nyomaként babnyi rózsaszínű heg van. Apja kereskedelmi iskolai tanár volt, 4 elemi, 4 gimnáziumi, 2 kereskedelmi iskolai osztályt végzett, a felsőből kimaradt, mert egy tanárával incidense volt, aki őt arcul ütötte, ő kikérte magának, 1919. december 15-én a Nemzeti Hadseregbe lépett, de lueses szaruhártyalobja miatt április 6-án leszerelt. F. évi január 28-ától április 6-áig szabadsága alatt, mint kém, a románok ellen teljesített szolgálatot. Ezután civil katonai detektív lett Szegeden, ingyen szolgált a kémvédelmi csoportnál, s szervezte a katonai detektívcsoportot. 2–3 hét előtt jött Budapestre, a Prónay-csoportba akart belépni, felvételéig az Ébredő Magyarok Hírszerző Osztályánál kapott beosztást. Heves természetű. Mostohája miatt nézeteltérése volt apjával, mert mostohája alaptalan panaszára apja nővérét akarta megverni, ő mostohaanyját ütötte, mire apja elzavarta a háztól, ekkor 3 hétig bujdosott, titokban járt haza, rossz társaságba került, hazulról lopkodott, s a tárgyakat eladogatta, ebből folyólag apja kérésére a szegedi fiatalkorúak bírósága javítóba helyezte, ahol 5 hónapot töltött, 3 hónapig pedig a kassai

[609] tábesz = a gerincvelő idegpályáinak szifiliszfertőzéséből eredő sorvadása.
[610] nehézkór (régies) = epilepszia.
[611] lues = szifilisz.

kórházban kezelték. Diákkorában azzal gyanúsították többedmagával, hogy a fizikai szertárból, ahol a 10 perces szünetben cigarettáztak, 700 korona értékű holmit loptak, de a tettesek utóbb megkerültek, s el is ítélték őket. A szeszes italokat ritkán élvezte, nemi életet 5 év óta folytat, onanista nem volt. Középtermetű, jól fejlett és táplált, erőteljes izomzatú ifjú. Homloka előredomborodó. Homlokdombok elsimultak, fülei kicsinyek, szemei neuropátiásak, arca ferde, felsőajka vastag. Látái középtágak, fényre, alkalmazkodásra jól reagálnak. Arcizmait jól idegzi be, nyelve, keze reszket. Térdreflexe rendes. Behunyt szemmel inog. Testtartása egyenese, mozgásai szabadok, tekintete élénk. Magatartása kihívó, fenegyerekes, de jó szóval könnyen fegyelmezhető, s illedelmessé válik. Képességeit túlbecsüli, öntelt, hangulata ingerlékeny. Percepciója, appercepciója, asszociációja zavartalan, helyre, időre, körülményeire és viszonyaira nézve jól tájékozódik. Beszéde folyékony, ismeretei kielégítik foglalkozásköre igényeit, vallásos és jogi fogalmai fejlettek. A bűnvádi cselekmény jelentőségét felfogja, s azzal szemben kellőleg védekezni képes. Azt mondja, július 27-én álmatlanul töltött éjszaka után érkezett Szobról, ahol egy kémkedési és csempészeti ügyben nyomozott. A központban referált, ekkor hallotta, hogy az V-ik kerületben gyűlés van, s oda embereket kérnek. Ott hallotta, hogy a Club Kávéházban cionista gyűlést tartanak, az Ébredő Magyarok Egyesülete és a Nemzeti Hadsereg ellen szervezkednek. Meczner név alatt egy Tőkés nevű egyén tárgyalt a fiúkkal, azt mondta, hogy a cionistákat szét kell verni. Többen a kávéházba mentek, ahol a gyűlés helyét keresték, a teraszon az első zsidót pofon vágta és mellbe ütötte, s erre, mint egy jelre valamennyien pofozkodni kezdtek. Ő a kávést is pofon akarta ütni, de a leány figyelmeztette, hogy apja keresztény és semmiben nem bűnös, mire ő mondta, hogy vigye el az apját, mert valamennyien izgatottak. A kávéházban ébredő gazembereknek, Horthy-kutyának is nevezte őket, ami még jobban felbosszantotta. Midőn Varsányi ügyvédet az utcán igazolásra szólították fel, ő is odament, s Varsányi tagadta, hogy zsidó, de azt is mondta, hogy nem is katolikus. Midőn

követelte, hogy péniszét mutassa, s az hivatkozott arra, hogy hölgyek társaságában van, ő udvariasan kérte, hogy legyen szíves pár lépésnyire jönni, de a hölgyek ekkora önként eltávoztak. Midőn Varsányi ezután sem mutatta meg a péniszét, pofon vágta, Illek pedig feléje ütött, s ekkor hallotta a durranást, Varsányi összeesett, benne pedig megállt a vér, azután mind elfutottak az Országház térre, ahol Illek közölte, hogy alighanem lelőtte az embert. Belátja, hogy drasztikus és nem jogszerű az igazoltatásnak általa választott módja, de azzal védekezik, hogy az illető ingadozó nyilatkozata hozta méregbe. Rigóczkytól hallotta utólag, hogy az is valakit leszúrt. Sajnálja, hogy így történt a dolog, magát a gyilkosságban és a lázadásban nem érzi bűnösnek, célja csupán a Nemzeti Hadsereg-ellenes gyűlés szétverése volt, s az illetőket az ő módszerük szerint akarták megbüntetni. Ítéleteiben némi felületességet árul el, erkölcsi érzete tompult. Miután azonban nála érzékcsalódások, téveszmék, kényszerképzetek, nehézkóros vagy szédüléses rohamok nem észlelhető, emlékezete úgy a közeli, mint a távoli múlt eseményeire nézve zavartalan, a vádbeli cselekménnyel szemben kellőleg védekezni képes, megállapítható, hogy Illy László degenerált, csekélyebb szellemi értékű, impresszionábilis,[612] ingerlékeny, csökkent megfontolási képességgel bíró egyén, azonban az akaratbeli szabad elhatározási képességet kizáró elmezavarban vagy öntudatlanságban nem szenved, s a bűnvádi cselekmény idejében sem szenvedett.

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-5-c-8821/1920. Eredeti, gépelt.

[612] impresszionábilis = a benyomásokkal szemben fogékony, érzékeny.

ILLY LÁSZLÓ VÁDLOTT VALLOMÁSA A BUDAPESTI KIRÁLYI BÜNTETŐTÖRVÉNYSZÉK, MINT RÖGTÖNÍTÉLŐ BÍRÓSÁG ELŐTT BUDAPEST, 1920, AUGUSZTUS 17.

Belép: Illy László vádlott.
A Bp. 304. §-ának alkalmazása mellett feltett kérdésekre nyilatkozata a következő:

A vádat megértettem, bűnös nem vagyok.

Múlt hét szombatján múlt 5 hete annak, hogy Szegedről eljöttem. Eljövetelem oka az volt, hogy nővérem, ki az egész családnak a fenntartója, zsidó zongoratanítványát elveszítette miattam, mert a szegedi zsidóság tudta, hogy mennyire zsidógyűlölő vagyok, ki egy alkalommal egy zsidót a nyílt utcán tettleg bántalmaztam. Ez a zsidógyűlölet valósággal belém nevelődött, mert atyám már gyermekkoromba[n] sokat beszélt nekem a zsidók tetteiről, s most senki sem biztatott a zsidók elleni támadásaimra.

Gyerekkoromban apámnak egy nadrágját adtam el, amiért javítóba tétetett, és így 5 hónapot töltöttem Kassán, honnan kórházba kerültem, majd 1918 novemberében ismét hazakerültem.

Tény az, hogy a vörös hadseregben is voltam katona, de ezt nem önként tettem, hanem, mivel a kommün előtt a Vörös Újság egyik rikkancsát az újság terjesztése miatt megpofoztam, a kommün kitörése után azzal fenyegette, hogy ha nem lépek be a vörös hadseregbe, úgy forradalmi törvényszék elé állítanak. Én a hadseregbe való belépést választottam, ekkor egy nyilatkozat aláírására kényszerítettek, mely szerint önként léptem be. A vörös hadseregből augusztusban szabadultam, mikor is oláh fogságba estem, majd onnan elbocsátva Szegeden Macskási László hadnagy úr vezetése alatt álló hírszerző osztálynál, mint kém teljesítettem szolgálatot.

Itt Budapesten még nem volt katonai beosztásom, az ébredőknél, mint hírszerző szerepeltem, mely minőségemben az egyes tudomásunkra jutott különböző eseteket illetékes helyen jelentettük. Illek beosztása ugyanez volt, őt igazi magyarnak és zsidógyűlölőnek ismertem.

A Club Kávéházi verekedésben részem van, a gyilkosságot tagadom, Varsányi ügyvéd gyilkosa nem én vagyok, hanem Illek.

A verekedésben nem vagyok bűnös azért, mert az volt a tudomásom, hogy a Club Kávéház szuterénjében cionista gyűlés van, amelyet az ébredők és a hadsereg ellen, azok letörésére hívtak egybe a zsidók. Mi ezt mentünk leverni, mert igazi magyaroknak éreztük magunkat, ezért nem vagyok bűnös.

Július hó 27-én este érkeztem vissza Szobról, hol kémszolgálatot teljesítettem, s ez alkalommal nálam volt a Kerecsényi főhadnagy úrtól kapott revolver 20 golyóval, amelyikből 10 volt a tokba[n], 10 pedig a revolverbe[n].

Megérkezésem után felmentem az egyesület központjába, hol értesültem, hogy a Berzenczey utcai iskolába valami dologhoz embereket kérnek, amire Illek, 3 Prónay-önkéntes és én vállalkoztunk, anélkül azonban, hogy tudtuk volna, hogy miről van szó.

Fölmenve az iskola folyosójára Mecznert kerestük, mert az ő névjegyén volt írva a megrendelés, és hívásunkra két úr jött ki, egyiken fehér ruha volt, mint később a rendőrségen megtudtam, ez Tőkés Károly volt, a másik egy magas, fekete hajú és bajuszú, karikás szemű egyén volt, aki fehér kabátot és mellényt viselt.

A teljesen fehér ruhába öltözött Tőkés magát Mecznernek nevezte, és előadta, hogy a Club Kávéházba[n] cionista gyűlést tartanak, amit nekünk kell szétverni, ő elmegy a rendőrőrszobára, és összeköttetése révén intézkedni fog, hogy rendőr a közelben ne legyen, s ha a hatóság be akar avatkozni, úgy gondja lesz arra, hogy a műegyetemi zászlóaljat vezényeljék majd ki. A másik vele lévő, barna ember, kiről a rendőrségen felmutatott fénykép után megállapítottuk, hogy Koller Károly volt, azzal

biztatott, hogy a többi, régebbi verekedéseket is ő rendezte, nem kell félni semmit.

Tőkés ekkor a rendőrségre távozott, azt hagyva hátra, hogy a terv megbeszélése után menjünk a vendéglőjébe, ott várjuk be őket. Ez így is történt. A vendéglőbe – amely a Wahrmann utca sarkán volt, menet [közben] a Wahrmann téren egy társaság jött velünk szemben, egyikünk közülünk azt mondta, hogy kommunisták, mire ők visszaszóltak, hogy tolvaj ébredők. A következő pillanatban egyiknek elkaptam a csuklóját, Illek pedig fejbe vágta. Ennél több előzőleg nem történt.

Tőkés vendéglőjébe[n] Illek, Koller, három önkéntes, Fekete László és még 10–15-en mentünk be, ahol ½ 10-ig csupán időtöltésből 1–1 pohár sört vagy pálinkát ittunk meg, és 10 óra fele a Club Kávéházhoz indultunk. A társaságból Illeknél Frommer volt, nálam a pisztolyom, az önkénteseknél bajonett, a többieknél sétabot, egynél pedig ólomvégű drótkötél.

A Vígszínház hátsó oldalán beszéltük meg, hogy Rigóczky, Illek meg én előre bemegyünk, Rigóczky elvágja a telefondrótot, azután szétverjük a társaságot, és a többiek körbeállják a kávéházat, hogy aki menekülni próbált, azt ők verik meg. Állítom, nem volt tervbe véve az, hogy bárkit is megöljünk, kizárólag verekedésről volt szó, s bár beismerem, hogy én kijelentettem, „hogy nem simán, hanem alaposan verjük meg a zsidókat, mert ez most másfajta, alapos verekedés lesz, és aki fél, az maradjon", ennek dacára sem gondoltam arra, hogy halállal fog végződni a szétverés.

Rigóczky előbb elment, majd visszajött azzal, hogy nem sikerült a drótot elvágnia, majd nemsoká jött Tőkés és jelentette, hogy ¾ 10-kor már nem lesz rendőr a körletben. Ekkor 2–5-ös csoportokba[n] vonultunk a kávéház elé, hol Rigóczkyval bementünk, egy feketét megittunk, és kijöttünk. A kijáratnál állott Koller kiadta a jelszót, hogy lehet kezdeni. Én előbb Rigóczkynak figyelmét felhívtam egy ott gyanúsan ólálkodó házmesterre, akinek figyelésére ő visszamaradt, én pedig „üsd a zsidót!"

kiáltással az ajtó mellett ülő egyént pofon, majd mellbe vágtam, akkor széket emelt rám, amire én egy széket vágtam hozzá, majd végigrohantam a kávéházon egy nyitott ajtó felé, hol egy nő állott az utamba, hogy a hátam [mögött] lévő férfi, aki az atyja, ne bántsa, mert keresztyén, és erre én ennek békét is hagyva tovább rohantam a szuterén felé, hol értesülésünk szerint a cionista gyűlést tartották. A szuterénbe[n] felgyújtottam a villanyt, ott azonban senki sem volt. Amíg a termen szaladgáltam, az egyik emelvényről egy kövérebb zsidó azt kiabálta felém: „Ébredő gazemberek, Horthy-kutyák!", mire én dühömbe[n] rá emeltem a revolveremet, de aztán tovább mentem

A többiek ez alatt törtek-zúztak, és ütötték a még bent levőket, amikor pedig kiürült a kávéház, akkor kimentünk az utcára. A Szemere utcán haladtunk lefelé, amidőn észrevettem, hogy kettő egy társaságnak tart, amelyben ők is voltak, s úgy láttam, hogy két férfi van köztük. Én Illekkel és még egy önkéntessel mentem, a többiek hátul jöttek. Előkiáltottam az előre sietőknek, hogy ne bántsák a társaságot, amikor pedig odaértünk, én kérdeztem az egyik férfitól, akiről később megtudtam, hogy Varsányi ügyvéd volt, hogy „zsidó-e vagy keresztény?", ő erre azt válaszolta, hogy „dr. Varsányi ügyvéd és keresztény vagyok". Én erre azt mondtam neki, hogy az nem elég, és „legyen szíves, mutassa meg a hímvesszőjét".

Ő erre azt felelte, hogy hölgyek jelenlétében ezt nem hajlandó megtenni, amire én azt mondtam, hogy jöjjön pár lépéssel tovább. Alig lépett 2-3-at, egy egész gyűrű fonódott köré, s ő félve azt mondta, „nem vagyok se zsidó, se keresztény, de nem is mutatom meg."

Erre bal kézzel arcul ütöttem, a többi is elkezdte ütlegelni, s eközben akként álltunk, hogy én közvetlenül szembe[n] álltam Varsányival, a háta mögött, valami kis magaslaton, azt hiszem, kövön vagy gerendán, Illek állott, és pedig úgy, hogy fejjel magasabbnak látszott Varsányinál, tőlem balra Fekete László állott, jobbra az önkéntesek, és a többiek körülbelül 10-en. Ugyane pillanatban láttam, amint Illek fa nyél

nélküli Frommer pisztolyát felemeli, azzal Varsányi fejére sújt, ugyanakkor egy különös, tompa pukkanást hallottam, lángot azonban nem láttam, s Varsányi összeesett.

Tagadom, hogy a lövés az én revolveremből történt volna, és nem dicsekedtem azzal, hogy én öltem meg az ügyvédet. Az én revolveremből a kapott húsz golyóból egy sem hiányzott, és mind a húsz golyót a revolverrel együtt átadtam Zróv főhadnagynak. Én magam is kérem a fegyverszakértői véleményt, illetve megállapítását annak, hogy a lövés nem az én fegyveremből történt.

Ezután az eset után mutatta Rigóczky a szuronyát, s azt mondta, hogy leszúrta Verebélyt, én azonban azt hittem, hogy nem mondja komolyan.

Az eset után a Berlin Szálló első emelet 13. szobájába mentem, ahol egy vidéki jegyző ismerősömmel az általa vidékről hozott élelmiszert elfogyasztottuk. Tény azt, hogy egy fehér nadrágom is van, amit a szobaasszonynak át is adtam kimosás végett, de ez nem volt véres, csak piszkos.

Elnök felmutatja a 128 naplószám alatti és Koller Károlyt ábrázoló fényképet, majd külön-külön szembesíti Meczner és Tőkés vádlottakat Illy vádlottal.

Illy vádlott: A fényképen lévő egyében határozottan felismerem azt a fehér kabátot és mellényt viselő egyént, akit Kollernek neveznek.

Mecznert csak letartóztatás után ismertem meg, ez előtt nem ismertem, a Berzenczey iskolában nem vele beszéltem.

Tőkés vádlottban határozottan felismerem azt az egyént, akivel a Berzenczey utcai iskolában beszéltem, aki magát Mecznernek nevezte, aki mondta, hogy a Club Kávéházban gyűlés lesz, amit szét kell vernünk, ő volt az, ki a rendőrségre ment, s akinek biztatása nélkül az egész dologban nem vettem volna részt.

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-5-c-8821/1920. Eredeti, gépelt.

A BUDAPESTI KIRÁLYI BÜNTETŐTÖRVÉNYSZÉK MINT RÖGTÖNÍTÉTŐ BÍRÓSÁG ÍTÉLETE ILLY LÁSZLÓ ÉS TÁRSAI BÜNTETŐPERÉBEN BUDAPEST, 1920. AUGUSZTUS. 19.

A Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék, mint rögtönítélő bíróságtól.

B. V. 8821/1920. St. 1242/140. szám/1920.

A MAGYAR ÁLLAM NEVÉBEN!

A Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék mint rögtönítélő bíróság gyilkosság és lázadás bűntette miatt TŐKÉS KÁROLY, ILLY LÁSZLÓ, KÖRMENDY GÁBOR, IMRE SÁNDOR, SCHWIKER MIHÁLY, FEKETE LÁSZLÓ, FEKETE SÁNDOR és VANEK LÁSZLÓ ellen a kir. ügyészség által szóval előterjesztett vád felett Gadó István kir. törvényszéki elnök, mint elnök, Dobák Géza, dr. Bubits Jenő, Binder József és dr. Sádl Ernő kir. törvényszéki bírák, valamint dr. Kósa János kir. törvényszéki jegyző és dr. Paschek Viktor kir. törvényszéki joggyakornokok, mint jegyzőkönyvvezetők részvételével dr. Bálint Ernő kir. főügyész-helyettesnek, mint közvádlónak, az előzetes letartóztatásban levő vádlottaknak, és dr. Füzeséry Árpád, dr. Abay János, dr. Ujlaki Géza, dr. Lénárd Béla, dr. Eichner Albert, dr. Miklós Ferenc, dr. Szekeres István és dr. Pethe György ügyvédek, mint védőknek jelenlétében Budapesten 1920. évi augusztus 17., 18. és 19. napján a gyorsított bűnvádi eljárás rögtönbíráskodás-szabályai szerint megtartott nyilvános főtárgyalás alapján, a vád és a védelem meghallgatása után meghozta a következő ítéletet:

A kir. törvényszék, mint rögtönítélő bíróság, bűnösnek mondja ki,

I. az 1920. augusztus 2-től letartóztatásban levő Illy Lászlót, aki Szegeden, 1901. február 6-án született, budapesti lakos, róm. kath. vallású, írni-olvasni tudó magánhivatalnok,

II. az 1920. július 30-tól letartóztatásban levő Körmendy Sándort, aki Budapesten, 1902. augusztus 31-én született, református vallású, írni-olvasni tudó kereskedősegéd,

III. az 1920. július 30-tól letartóztatásban levő Imre Sándort, aki Gyomán, 1903. február 27-én született, ref. vallású, budapesti lakos, villanyszerelő-tanonc,

IV. az 1920. július 30-tól letartóztatásban levő Schwicker Mihály, aki Varjason, 1901. november 18-án született, róm. kath. vallású, budapesti lakos, fodrászsegéd,

V. az 1920. július 30-tól letartóztatásban levő Fekete Lászlót, aki Kolozsvárott, 1901. február 27-én született, unitárius vallású, budapesti lakos, kultuszminiszteri napidíjas, és

VI. az 1920. július 30-tól letartóztatásban levő Fekete Sándort, aki Kolozsvárott, 1903. május 23-án született, unitárius vallású, budapesti lakos, kultuszminiszteri segédaltiszt, mint tetteseket,

a Btk. 155. §-ába ütköző és a 155. § szerint minősülő lázadás bűntettében, illetve Körmendy Sándor, Imre Sándor és Fekete Sándor vádlottakat a 9950/1915. I.M.E. sz. rendelet 38. §-ának 3. bek. alapján a Btk. 20. §-ához képest annak vétségében, amit azáltal követtek el, hogy Budapesten 1920. július 27-én este 9 óra tájban az Ébredő Magyarok Egyesülete V. kerületi szervezetének Berzenczey utcai iskola tornatermében megtartott gyűlése idejében az iskolai folyosón velük együtt legalább 20–25 civil, illetve katonai egyenruhába öltözött, mindez ideig még ismeretlen egyénnel, részben revolverekkel, részben botokkal felfegyverkezve összecsoportosultak azon célból, hogy Lipót körúti Club Kávéházban levő, egyénileg és számszerűleg meg nem jelölt zsidókat, tehát hitfelekezetet fegyveresen megtámadják, és az itt létrejött megállapodás értelmében Illy László vezetésével kb. 10 óra tájban a Club Kávéházhoz

vonulva útközben a Berzenczey utcához egy ott üldögélő zsidó társaságot megtámadtak, a társaság egyik tagját, Hofmann Arnoldot megverték, majd a Club Kávéház vendégeit Illynek „üsd a zsidót!" kiáltása után botokkal, székekkel, derékszíjakkal és a kezük ügyébe került kávéházi berendezési tárgyakkal szétkergették, egy márványasztalt, egy címtáblát, tükröt és több poharat, csészét, tányért összetörtek, és így több ezer koronára menő kárt okoztak, a kávéházban tartózkodó Krammer Gyulát agyba-főbe verték úgy, hogy az mindez ideig még be nem gyógyult sérüléseket szenvedett, s ugyanakkor a csoportnak az utcán tartózkodó egyik tagja, Rigóczky György bajonettjével Verebély Arthur bankigzgatót a Vígszínház utcában szíven szúrta, egy ismeretlen egyén pedig Polgár Mihályt a Báró Aczél utcában oldalba szúrta, majd a csoportból ez ideig ismeretlen tettesek a Szemere és a Klotild utcák sarkán dr. Varsány Géza ügyvédet revolverlövéssel megölték.

A kir. törvényszék ezért a 9950/1915 I.M.E. sz. rendelet 38. §-ának 3. bekezdése, illetve a Btk. 162. §-a alapján:

I. Illy László vádlottat 13 /tizenhárom/ évi fegyházra, mint főbüntetésre, továbbá 10 /tíz/ évi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlatának ugyanily tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre,

II. Körmendy Sándor vádlottat a Btk. 91. §-ának alkalmazásával 5 /öt/ évi fogházra, mint főbüntetésre, továbbá 8 /nyolc/ évi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlatának ugyanily tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre,

III. Imre Sándor vádlottat 6 /hat/ évi fogházra, mint főbüntetésre, továbbá 8 /nyolc/ évi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlatának ugyanily tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre,

IV. Schwicker Mihály vádlottat a Btk. 91. §-ának alkalmazásával 10 /tíz/ évi fegyházra, mint főbüntetésre, továbbá 10 évi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlatának ugyanily tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre,

V. Fekete László vádlottat a Btk. 91. §-ának alkalmazásával 10 /tíz/ évi fegyházra, mint főbüntetésre, továbbá 10 évi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlatának ugyanily tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre,

VI. Fekete Sándor vádlottat 6 /hat/ évi fogházra, mint főbüntetésre, továbbá 8 /nyolc/ évi hivatalvesztésre és politikai és politikai jogai gyakorlatának ugyanily tartamú felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre ítéli.

A szabadságvesztés-büntetésből az eddigi fogvatartásukkal semmit sem vesz kitöltöttnek.

A szabadságvesztés-büntetést megkezdésének napjától, a hivatalvesztést és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését a szabadságvesztés-büntetésnek, vagy a szabadságvesztés-büntetés elévülésének befejezésétől kell számítani.

Vádlottak kötelesek az eddig felmerült bűnügyi költség fejében 971 koronát egyetemlegesen, az ez után felmerülő bűnügyi költségeket pedig külön-külön az államkincstárnak a Bp. 480. és 481. §-a alapján megtéríteni, de e költségeket a kir. törvényszéki az 1890:XLIII tc. 4. §-a alapján egyelőre behajthatatlannak nyilvánítja.

A kir. törvényszék a bűnjeljegyzék 1242/1920. tsz. alatt kezelt, a Katona Gyula, a Club Kávéház tulajdonosa sértettől lefoglalt 2 telefonkagylót Katona Gyulának a Bp. 488. §-a alapján kiadni, az ugyanazon tc. alatt őrzött és Schwicker Mihálytól lefoglalt Frommer pisztolyt pedig a Btk. 61. §-a alapján, mint a bűntett elkövetésére használt tárgyat, elkobozni, és a kir. ügyészségnek megküldeni rendeli.

A rögtönítélő bíróság a 9950/1915. I.M.E. sz. rendelet 43. § 1. bekezdése alapján kimondja, hogy a Btk. 278. §-ába ütköző, dr. Varsány Géza sérelmére elkövetett gyilkosság bűntette miatt Illy László vádlottra vonatkozó vád tárgyában további rögtönítélő eljárásnak nincs helye, s ez okból az iratokat és a bűnjeljegyzék 1242/1920. tsz. alatt őrzött összes bűnjeleket azok kivételével, amelyekre vonatkozólag a fentebb már

intézkedés tétetett, valamint a Tóth István tanú által a főtárgyalás során beszolgáltatott, s bűnjelként lefoglalt Frommer pisztolyt 5 lövedékkel együtt a budapesti kir. ügyészséghez áttenni rendeli.

Az 1920. augusztus 11. óta letartóztatásban levő Tőkés Károly, született Beregkeresztúron, 1887. április 21-én, ev. ref. vallású, budapesti lakos, vendéglős vádlottat a Btk. 153. §.ába ütközött s a 155. §-a szerint minősülő vád alól a Bp. 326. § 2. pontja alapján, továbbá

az 1920. július 30-tól letartóztatásban levő Vanek László, született Bitsicán, 1904. augusztus 16-án, róm. kath. vallású, budapesti lakos, felsőkereskedelmi iskolai tanuló vádlottat a Btk. 153. §-ába ütköző és a 155. § szerint minősülő lázadás bűntette miatt ellene emelt vád alól a Btk. 159. § első bekezdése, illetve a Bp. 326. § 3. pontja alapján felmenti, és a 9950/1915. I.M.E. sz. rendelet 41. §, illetve a Bp. 158. §-a alapján mindként megnevezett vádlottnak azonnal való szabadlábra helyezését elrendeli.

INDOKOLÁS

A kir. törvényszék Meczner Gusztáv, Tőkés Károly, Illy László, Körmendy Sándor, Imre Sándor, Schwicker Mihály, Fekete László, Fekete Sándor és Vanek László vádlottak előadása, illetve Vaneket kivéve a többinek ténybeli, s egyben is terhelő beismerése Rigóczky György, Katona Gyula, Katona Boriska, Krammer Gyula, Kertész Hedvig, Erős Vilmos, Farkas Rudolf, Papp Gábor, Polgár Mihály, Dénes Leóné, Salcer Alice, Szabó Árpád, dr. Lehel György, Pál Gusztáv, Timkó András, Petrovits Károly, Petrovits Károlynék, Verebély Leó, Hofmann Arnold, Goldmann János, Pankesz Mór, Katona Lajos, Juhász József, Engleckner Béla, Brinner Ferenc, dr. Dániel Sándor, Selmeczi Ferencné, Budai János, Kadosák Tiborá, Teleky Etel, Borboly Márton, Vidovitcs Ádám, Ferenczi Jánosné, Argutin József, Balogh Béla, Bánhalmy Dezső, Boros Gyula, Tagner József, dr. Maraszklovits Károly, Tóth István, Zubkó Ilona, Bőthy Zsigmond, Stepanovszky Gusztáv, Sánta József, Abday Gusztáv, Kápolnay József tanúknak egybevetett vallomása, a boncjegyzőkönyvek,

Hoffman Arnoldnak, Krammer Gyulának és Polgár Mihálynak orvosi látleletei, dr. Németh Ödön és dr. Bakody Aurél elmeorvos-szakértők és dr. Minich Károly kir. törvényszéki orvos és dr. Gyulay Elemér fegyverszakértő szakvéleményei, a bűnjeljegyzék és a helyszíni szemléről felvett jegyzőkönyvek, a vádlottak születési anyakönyvi kivonatai és erkölcsi bizonyítványai, továbbá a H.B. 897/1920/VI. sz. hadbírósági ítélet alapján megállapította a következő tényállást.

Folyó évi július hó 27-én este 8–9 óra között az Ébredő Magyarok Egyesületének V. kerületi szervezete Meczner Gusztáv elnök elnöklete alatt a rendes heti propagandagyűlésre gyűlt össze a Berzenczey utcában lévő iskola tornahelyiségében. Míg a tornateremben a gyűlés folyt, az iskola folyosóján kb. 20–25, részint civilekből, részint katonai egyénekből, illetve katonai egyenruhába öltözött egyénből álló csoport verődött össze.

A csoport tagjai nagyrészt revolverekkel, illetve botokkal voltak felfegyverkezve. Illy László, aki Körmendy Sándor, Imre Sándor, Schwicker Mihály, Fekete László, Fekete Sándor, Vanek László és Rigóczky Györggyel együtt szintén a csoportban volt, egy „fehér ruhás", eddig meg nem állapított egyénnel anélkül, hogy az Ébredő Magyarok Egyesülete, illetve annak vezetősége arról bármit tudott, vagy sejtett volna, megbeszélte, hogy a Club Kávéházban levő, s állítólag hazafiatlan gondolkozású, de egyénileg és számszerűleg meg nem jelölt zsidókat a kávéházból kiverik. Ezt a tervet Illy a folyosón tartózkodókkal közölte azzal, hogy nem sima, hanem alapos verekedés lesz, s aki fél, az maradjon. E kijelentésre Vanek László a csoportból kilépett, míg a többiek Illy vezetésével megindultak este 10 óra tájban a Club Kávéházhoz a tervbe vett cél végrehajtására. Előbb azonban Rigóczky[t] Schwicker Mihállyal és Imre Sándorral előre küldék a Club Kávéház telefonja vezetékének szétvágására, hogy a tervezett erőszakoskodásról a kávéházbeliek a rendőrséget idejekorán ne értesíthessék. Az Illy vezetése alatt álló csoport útközben a Berzenczey utcában megtámadott egy utcán üldögélő zsidó társaságot, s annak egyik tagját, Hoffmann Arnoldot a fején

megsebesítették. A Club Kávéházhoz érve a csoport egyes tagjai bementek a kávéházba, mint vendégek, mások pedig, mint figyelők, az utcán maradtak. Mikor a terepszemle megtörtént, a csoport a Vígszínház utcában a támadás megkezdésének megbeszélésére ismét összejött, s miután egy állítólag leselkedő házmester Rigóczkyval az utcán megfigyeltettek a többiek, Illy Lászlónak az „üsd a zsidót!" kiáltására berohantak a kávéházba, és székekkel, illetve a náluk volt botokkal, derékszíjjal, revolverrel és más, a kezük ügyébe eső kávéházi berendezési tárgyakkal a vendégeket ütlegelni kezdték, az üvegeket, edényeket, egy márványasztalt és egy címtáblát összetörtek, ezáltal több ezer koronára menő kárt okoztak, a kávéházban tartózkodó Krammer Gyulát összevissza verték. Eközben Rigóczky a Vígszínház utcában garázdálkodók elől menekülő Verebély Arthur bankigazgatót bajonettjével szíven szúrta úgy, hogy Verebély nyomban meghalt, egy ismeretlen egyén pedig Polgár Mihályt oldalba szúrta.

Krammer Gyula számos és súlyos sérülést szenvedett, melyek közül fejsérülései még most sem gyógyultak be, Polgár Mihály és Hofmann Arnold nyolc napon belül gyógyuló sérüléseket szenvedett.

A kávéházban történt verekedés végeztével a csoport egyes tagjai, köztük Illy László, a szökésben levő Illek Ferenc, Rigóczky György, Fekete László eltávoztak a Szemere utca felé, és a Klotild utca sarkán találkoztak a kávéházi verekedés elől a Lipót körútról az utcába betért, és egy leányfalul kirándulásról hazafelé tartó dr. Varsány Géza ügyvéddel, a kisebb társaságával, s az ügyvédet a társaságában levőkkel együtt igazolásra szólították fel. Az ügyvéd igazolását a csoport tagjai kielégítőnek el nem fogadván ütlegelni kezdték őt, miközben egyikük, kinek kiléte azonban eddig megállapítható nem volt, egy Frommer pisztolyból eredő lövéssel fejbe lőtte úgy, hogy annak következtében a kórházban, ahová később a mentők beszállították, meghalt.

Vádlottak elmebetegségben, vagy múlékony, súlyos betegségben nem szenvedtek.

A tett elkövetésekor Illy László, Schwicker Mihály és Fekete László 20-ik életévüket, Körmendy Sándor, Imre Sándor és Fekete Sándor pedig 18-ik életévüket be nem töltötték. Körmendy Sándor, Imre Sándor, Fekete Sándor a tett elkövetésekor a büntethetőséghez szükséges erkölcsi és értelmi fejlettséggel bírtak.

Illy László, Körmendy Sándor, Imre Sándor, Schwicker Mihály, Fekete Sándor vádlottak, valamint a Budapesti M. Kir. Hadosztálybíróság, mint ítélőbíróság által Verebély Arthur megölése miatt elítélt Rigóczky Györgynek, valamint ki nem derített társainak ekként bizonyított cselekménye, hogy a szóban levő alkalommal összecsoportosultak abból a célból, hogy a jelzett helyen a zsidókat fegyveresen megtámadják, s ez a csoport a romboláson és pusztításon kívül egyes személyek ellen erőszakot is követett el, megállapítja a Btk. 153. §-ába ütköző, s a 155. § szerint minősülő lázadás bűntettét.

Ugyanis a 20–25 főből álló, felfegyverzett csoport, mint a következmények is nyilvánvalóvá tették, a közbéke megzavarására alkalmas tömeg volt, a csoportosulás azzal a célzattal történt, hogy a zsidó hitfelekezetet fegyveresen megtámadja, ezt meg is tette, tört-zúzott, s egyes személyeket tettleg bántalmazott, sőt, súlyosan megsebesített olyannyira, hogy a színhelynél, illetve annak közelébe[n] nyomukba[n] 2 halott is maradt.

Annál is inkább kellett a cselekményt lázadásnak minősíteni, mert a m. kir. kormány, illetve miniszterelnök által 1920. évi január 4-én 4481 ME. I. sz. alatt közzétett rögtönbíráskodási hirdetménnyel a mai súlyos időkre való tekintettel a nemzet jövője által megkövetelt törvényesség, jogrend, közbiztonság fenntartása érdekében különösen is figyelmeztetett mindenkit, hogy minden ilyen rendbontás és lázadás címén a Btk. helyes értelmezése szerint statárium alá esik, s így az elítélt vádlottakból álló csoport, mint dezorganizált tömeg felekezeti elvakultságában saját akaratát akarja az állam és társadalmi tényezők fölé emelni.

A cselekmény hitfelekezet ellen irányultnak azért volt tekintendő, mert számszerűleg és egyénileg meg nem határozott, és kizárólag zsidók ellen intéztetett, és a csoportosulás is azzal a szavakban is ismételten kifejezett célzattal jött létre, hogy a zsidókat fegyveresen megtámadja.

A büntetés kiszabásánál az elítéltek korára való tekintettel kizárt halálbüntetés helyett a rögtönbírósági eljárásról szóló rendelet által megszabott keretekben megállapított fegyház-, illetve fogházbüntetések tartamát illetőleg a bíróság figyelembe vette Illy Lászlónál enyhítő körülményként őszinte beismerését, Körmendy Sándornál büntetlen előéletét, idősebb társainak befolyását, s azt, hogy a támadásánál tisztán megfigyelő szerepet töltött be, nincs adat arra, hogy valakit bántalmazott volna, Imre Sándornál, Fekete Sándornál ugyancsak büntetlen élőéletét, s idősebb társainak befolyását, Schwicker Mihálynál azt, hogy ő tettleg senkit sem bántalmazott, tovább úgy nála, mint Fekete Lászlónál a büntetlen előéletet, valamint mindegyiknél azt, hogy nem gonoszságból, hanem fiatalos elvakultságból követték el tettüket.

Viszont súlyosító körülménynek kellett venni Illy Lászlónál azt, hogy kezdeményező és vezető szerepet töltött be, s nagyobb tevékenységet fejtett ki, Imre Sándornál és Schwicker Mihálynál azt a tényt, hogy a telefonvezeték elvágására vonatkozó vállalkozásokkal Rigóczky Mihállyal együtt külön tervszerű előkészítő cselekedetet is vittek véghez, valamennyire pedig, mint az eljárás folyamán kétségtelenül kiderült, teljesen alaptalanul, mintha az Ébredő Magyarok Egyesületével és a katonai egyenruhával visszaélve, egyes egyének bevonása folytán a Nemzeti Hadsereggel összefüggésben lett volna, és így alkalmat szolgáltattak arra, hogy az elkövetett bűncselekmények az Ébredő Magyarok Egyesületére és a Nemzeti Hadsereg hírnevére árnyékot vessenek.

Az elítélt vádlottak eddig fogvatartásukból annak aránylag rövid tartama miatt semmi sem volt beszámítható.

A Btk. 162. §-a alapján a mellékbüntetést Körmendy Sándor, Imre Sándor és Fekete Sándor vádlottakra nézve is ki kellett szabni, mert a rögtönítélő bírósági eljárás szabályai szerint nem a Bp. 17. §-a, illetve az Fb. rendelkezései alapján, hanem 9550/1915. I.M.E. sz. rendelet értelmében volt a büntetés megállapítandó, s így a Btk. 162. §-a figyelmen kívül hagyható nem volt, és pedig a mellékbüntetés időtartamát illetően sem, mert a bűntett reájuk nézve a csak a felhívott rendelet különös büntetési nemére való tekintettel minősül vétséggé, s ekként a bűncselekmény minősítési lefokozásának a Btk. általános szabályai szerint való következményei itt alkalmazható nem voltak.

Tőkés Károlyt az ellene emelt vád alól azért kellett felmenteni, mert tagadta azt, hogy ő Illy Lászlót és társait az ezek által elkövetett cselekményre reábírta, vagy erről tudott volna. Tagadásával egyedül Illy Lászlónak vallomása terhelte, amennyiben Illy László azt vallotta, hogy ő lett volna a fehér ruhás egyén, aki a Berzenczey utcai iskola folyosóján Meczner Gusztávnak, az Ébredő Magyarok Egyesülete V. ker. szervezete vezetőjének tudta és beleegyezése nélkül, tehát nevével visszaélve rábeszélte őt és társait, hogy a Club Kávéházban összegyűlt zsidókat verjék széjjel. Minthogy azonban Illy László is kijelentette, hogy esetleg Tőkés személyében téved, a többi vádlottak sem ismerték fel benne az említett fehér ruhás egyént, és Tőkés Károly által az általa felhívott tanúkkal valószínűsítette azt, hogy az eset alkalmával nem is volt jelen, ezért ellene a törvényszék meggyőző bizonyítékot nem látott.

Vanek Lászlót pedig büntethetőséget megszüntető ama oknál fogva mentette fel, mert ama meg nem cáfolható, sőt, Simon Sándor tanú által is megerősített védekezése folytán, hogy ő akkor, amikor Illy kijelentette, hogy „most nem fogunk simogatni, s aki érzi, hogy gyenge, lépjen vissza", visszalépett, s csak 50–60 lépésnyire, kíváncsiságból kísérte a csoportot, a kir. törvényszék tényként megállapította, hogy ő önként visszalépett. Minthogy a Btk. 159. §-ának a joggyakorlat által is követett helyes értelmezése szerint a büntethetőséget kizáró ok arra nézve is

kiterjed, aki a lázadás színhelyét önként elhagyja, és a lázadásban többé részt nem vesz, ennélfogva a felmentése indokolt.

Az ítélet egyéb rendelkezése a felhívott törvényszakaszokon alapszik.

Budapest, 1920. augusztus hó 19.

Gadó István sk. ft. elnök
dr. Sadl. Ernő sk. előadó

Gadó István
[sajátkezű aláírás]
elnök

A kiadmány hiteléül:
Bánóczy Lajos
[sajátkezű aláírás]
s. hiv. tisztv.

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-5-c-8821/1920. Eredeti, gépelt, aláírt.

A MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMRENDŐRSÉG BUDAPESTI FŐKAPITÁNYSÁGÁNAK JELENTÉSE A SOLTRA JÓZSEF RENDŐR MEGGYILKOLÁSA ÜGYÉBEN FOLYÓ NYOMOZÁSRÓL ÉS A BRITANNIA SZÁLLÓBAN FOLYTATOTT RAZZIÁRÓL 1920. NOVEMBER 11.

A folyó hó 10-én a hajnali órákban Soltra József rendőr sérelmére elkövetett gyilkosság miatt megindult bűnügyben a rendőrség azon adatok alapján, hogy nevezett rendőrt a Britannia Szállóból való, katonatiszti egyenruhát viselő egyének lőtték agyon: ma éjjel 12 óra tájban bevonult a Britannia Szállóba, ott emeletről emeletre, ajtóról ajtóra menve az összes ott talált személyeket igazolásra szólította fel. Katonaság közbejöttével megállapította, hogy ezek közül kik a tényleges katonák, s kik a polgári hatóságok hatásköre alá tartozó egyének. A rendőrség a szállodába kivitte Stekler Sándort és Szalai rendőrt, akik Soltra rendőr agyonlövetésének szemtanúi voltak, azon célból, hogy ezek felismerjék a szállóban talált személyek közül azokat, akik a rendőr meggyilkolásában részt vettek. Ugyane célból ki akarta vinni a szállóba Einzieg Hermann és Ausländer B. nyomdászokat és Miklós József rendőrt, ezek azonban egészségi állapotukra tekintettel nem jelenhettek meg. A segítségül vitt szemtanúk Tőkés nevű állítólagos hadnagy, Kiss nevű hadnagy és egy Iványi nevű, huszár főhadnagyi egyenruhát viselő személyében ismerik, vagy vélik felismerni a rendőrök támadóinak egy részét. Ezek tehát Kiss nevű hadnagy kivételével – kit a katonaság jelen volt tiszti képviselői vettek át – mint az ebben az esetben bűnrészességgel gyanúsítható személyek a főkapitányságra állíttattak elő. Olyan személyek gyanánt, akik a helyszínen kellőképpen igazolni nem tudták magukat, s akik, mint ott talált személyek, a hajnalban történt őrjárat hívásának körülményeire felvilágosítást adhatnak, a főkapitányságra kísértettek a következők: Németh István,

Székely János, Stecker Antal, Horváth József, Virth Demeter, Kmetty Károly, Rauder Béla, Szigeti László, Bilkei Corzó János, Szász Pál, Zolnai Endre, Tordai Lajos, Fried Andor, Hajós Sándor, Toruczai László, Bíró János, Bujtás Lajos, Podi József, Molnár János, Dani László, Papp Imre, Meszinger János, Kukucska János, Szili Török Miklós, Udvardi József, Szilasi Sándor.

Ezzel a kutatás hajnali 4 órakor véget ért. A Britannia Szálló összes bejáratához 4-4 rendőr állíttatott azon célból, hogy az ott nem lakó egyéneket be ne bocsássa. Az ott lakók részére pedig a rendőrség megfelelő igazolványt állított ki.

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Eredeti, gépelt, aláírás nélkül.

MARINOVICH JENŐ BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNY-HELYETTES JELENTÉSE A SOLTRA JÓZSEF RENDŐR MEGGYILKOLÁSÁNAK ÜGYÉBEN FOLYÓ NYOMOZÁSRÓL A BELÜGYMINISZTER RÉSZÉRE BUDAPEST, 1920. NOVEMBER 12.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚR!

A Soltra József rendőr meggyilkolása ügyében folyamatba tett nyomozás mai eredményéről tisztelettel a következőket jelentem:

A Britannia Szállóból folyó hó 11-én hajnalban előállított egyének valamennyien kihallgattattak, szám szerint 36, s eddig valamennyi tagadásban van.

A bizonyítékok gyűjtése folyamatban van.

Balogh Béla 17 éves tanuló folyó hó 10-én du. 6 óra tájban Sesevics hadnaggyal találkozott az ÉME helyiségében, ki ott egy leánnyal beszélgetett, s annak a következőket mondta: „Lelőttem az éjjel azt a rendőrt, mert azt a kijelentést tette, hogy szarik a sapkámra."

Balogh szerint Sesevics brutális alaptermészetű, a Britanniában teljesített szolgálatot.

Azon nő kilétének megállapítása iránt, ki előtt Sesevics ezen kijelentését tette, az intézkedés megtétetett.

Einzig Hermann bántalmazott nyomdásznak az összes őrizetben levőkkel való szembesítése mai nap folyamán megtörtént, s ezek közül Stanga Lajosban véli felismerni egyik bántalmazóját.

Késő esti órákban kézre került Papp József is, ki Sesevics hadnaggyal tartott fenn állandó érintkezést. Kihallgatására még nem került sor.

Sesevics minden valószínűség szerint elhagyta a fővárost, jelenlegi tartózkodási helye nem volt megállapítható.

Ausländer Béla másik bántalmazott Strenge Ede személyében a leghatározottabban felismeri egyikét azoknak, kik őt bántalmazták, s ezt szemébe is mondta annak.

Fogadja Nagyméltóságod mély tiszteletem jelentését.

Budapest, 1920. november 12.

Marinovich
főkapitány. h.

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Eredeti, gépelt, aláírt.

MARINOVICH JENŐ BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNY-HELYETTES JELENTÉSE A SOLTRA JÓZSEF RENDŐR MEGGYILKOLÁSÁNAK ÜGYÉBEN FOLYÓ NYOMOZÁSRÓL A BELÜGYMINISZTER RÉSZÉRE

BUDAPEST, 1920. NOVEMBER 15.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚR!

Soltra József rendőr sérelmére elkövetett gyilkosság nyomozása során a mai napon sikerült megállapítani, hogy Soltra József meggyilkolása alkalmával ennek közvetlen közelében volt Sesevics László leszerelt hadnagy, Zsabka, más néven Zólyomi alhadnagy, Tőkés Ferenc leszerelt hadnagy és Mészáros leszerelt hadnagy. Ezek közül Sesevics László és Mészáros szökésben vannak, elfogatásuk iránt minden intézkedés megtörtént.

Tanúvallomásokkal igazoltatott, hogy az éjjeli támadásban nevezetteken kívül még a letartóztatásban lévő Stanga Lajos és Strenge Ede leszerelt tartalékos hadnagy is közreműködött.

Kovács József műegyetemi hallgató, az Ehmann-telepi különítmény tagja azt adja elő, hogy folyó hó 9-éről 10-ére éjjel ő is a Britanniában tartózkodott, s tudomása van arról, hogy amidőn a rendőr megöltetése után a tisztek a szállodába visszatértek, köztük egy alhadnagy fején, egy hadapród őrmester pedig a kezén volt megsérülve. Ezek kilétének megállapítása folyamatban van.

Kapcsolatban az éjjeli vérengzéssel a Britannia-beli különítmény a rendőrség megjelentésétől félve riadóintézkedést tettek, a szálloda halljában gépfegyvert állított fel, a különítmény tagjait lőfegyverrel és kézigránátokkal szerelte fel, Héjjas Iván pedig az előcsarnokban tartózkodott.

Budapest, 1920. évi november 13-án

Marinovich
főkapitány. h.

Eredeti, gépelt, aláírt.

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925

MARINOVICH JENŐ BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNY-HELYETTES JELENTÉSE A SOLTRA JÓZSEF RENDŐR MEGGYILKOLÁSÁNAK ÜGYÉBEN FOLYÓ NYOMOZÁSRÓL A BELÜGYMINISZTER RÉSZÉRE BUDAPEST, 1920. NOVEMBER 14.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚR!

Soltra rendőr meggyilkolásával kapcsolatban folyamatba tett nyomozásról még a következőket jelentem:

A folyó hó 12-éről kelt jelentésemben Zólyomi álnevet viselő, állítólagos alhadnagy még f. hó 12-én, a késő esti órákban elfogatott. Valódi neve Zsabka Kálmán, 23 éves, foglalkozás nélküli színész, ki az adonyi különítmény tagja volt.

Zsabka kihallgatása folyamán a következőket adta elő: f. hó 9-én este, záróra után ő, Csikós Károly hadnagy, Micsinay Aladár, Farkas János, Kőváry Károly, egy Egon nevű önkéntes, és egy Imre nevű huszártiszt-helyettes egy Hárem nevű, Holló utcai kávéházban mulattak, honnan 10-én hajnalban 2 órakor távoztak.

Az Oktogon közelében látták, hogy egy csoport egy embert bántalmaz. Odamentek, mire a támadók az ütlegelést abbahagyták. Ekkor jött oda Soltra, készen tartott fegyverrel megkérdezte őket, hogy mit tettek, Zsabka megkérdezte a rendőrt, hogy nem látja-e, hogy ők tisztek, mire a rendőr azt felelte, hogy tesz a sapkájára.

Ezen szóváltás után Zsabka és társai körülvették a rendőrt, aki kiszabadította magát körükből, s az úttest közepe felé ment. Ekkor az Imre keresztnevű tiszthelyettes a rendőr után lőtt, 8-10 lépés távolságból, s azt el is találta. A rendőr megfordult, s 5 lövést adott le feléjük, de Zsabka állítása szerint senkit sem talált.

Zsabka ezután befutott a Britanniába, s Héjjasnak jelentette, hogy lelőttek egy rendőrt, ki azt felelte: „rendben van."

Héjjas ezután kiküldött egy járőrt, mely négy emberből állott, Zsabka volt a parancsnok. Zsabka először a haldokló rendőrrel beszélt, s ez alatt a járőr többi tagja a már ott lévő Miklós rendőrt kezdték ütni, ki elfutott.

Zsabka a járőrrel visszatért a szállóba, s a szállóból később utánuk jött tisztek lőttek Miklós rendőr után.

A szállóba visszatérés után Héjjas parancsot adott a riadóra, és Osváth főhadnagy csinálta meg a beosztást.

Az Imre nevű egyén és társainak elfogatásához szükséges intézkedések megtétettek.

Zsabka a járőr tagjait megnevezni nem tudja.

A nyomozás során kihallgattatott Kauderer Ágoston, a Babarczy-különítmény őrmestere is, ki előadta, hogy a Babarczy-különítmény tulajdonképpen Héjjas Iván parancsnoksága alatt áll, s hogy Héjjas rendelkezik a Prónay- és Ostenburg-különítményekkel és még 2-3000 emberrel, kik az ország különböző helyein vannak széjjelszórva. Héjjas tulajdonképpeni célja a kormány megbuktatása, katonai diktatúra kikiáltása s a zsidókérdés megoldása.

A Babarczy-különítmény által elkövetett bűntények közül hallott egy ember tettleges bántalmazásáról, akit eközben 50.000 korona erejéig megzsaroltak, hallott továbbá arról, hogy egy Klein nevű tollkereskedőt szintén megzsaroltak, akitől ily módon 153.000 koronát szedtek el, és hallott egy Ungár nevű egyén megzsarolásáról, akitől 20.000 koronát tulajdonítottak el.

Mindezen bűncselekmények Kauderer bemondása szerint a Britanniában követtettek el, s az így szerzett pénzen Babarczy rendelkezett.

Kauderer ezen vallomását nyomozás tárgyává tettük, s ennek eredményéről pótlólag jelentést fogok tenni.

Ugyancsak Kauderer állítja azt is, hogy Babarczy Kecskemétre távozott, s ott Héjjas híveit gyűjti össze, s a ratifikálással kapcsolatban bosszút forral.

Megfigyelések eszközlése iránt a kecskeméti rendőrség telefonon felhívatott, ahonnan Tahy rendőrkapitány azt a választ adta, hogy tudomásuk van arról, hogy Babarczy odaérkezett, s oly értesülésük van, hogy 13-án éjjelre néhány fiatalembert bizalmas megbeszélésre összehívott. Ezt az összejövetelt figyelemmel kísérteti, s folyó hó 14-én délelőtt a megfigyelések eredményéről telefonon jelentést tesz.

A Britanniában alkalmazott, s ott gyakrabban megforduló személyek azt állítják, hogy a Héjjas-Babarczy-különítmény emberei a szálloda halljában és pincéjében minduntalan ütöttek és vertek polgári személyeket. Mindezek felderítése folyamatban van.

Fogadja Nagyméltóságod mély tiszteletem jelentését.

Budapest, 1920. évi november hó 14-én

Marinovich
főkapitány. h.

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925

A BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNY JELENTÉSE A SOLTRA JÓZSEF RENDŐR MEGGYILKOLÁSÁNAK ÜGYÉBEN FOLYÓ NYOMOZÁSRÓL A BELÜGYMINISZTER RÉSZÉRE
BUDAPEST, 1920. NOVEMBER 16.

KEGYELMES URAM!

Soltra József rendőr sérelmére elkövetett gyilkosság ügyében még a következőket jelentem:

Zsabka Kálmán állítólagos alhadnagyban Miklós József rendőrellenőr határozottan felismerte azt a tisztet, aki több tiszttársával együtt Soltra agyonlövésénél jelen volt, s akinek parancsnoksága alatt a tiszti járőr tagjai őt, Miklós rendőrellenőrt tettleg bántalmazták, s többször utána is lőttek. Zsabka rendőrgyilkosként egy Imre keresztnevű huszár tiszthelyettest jelöl meg, ez azonban még kézre keríthető nem volt – úgy, mint a szintén gyanúsítható Sesevics Vladiszláv hadnagy és Mészáros István alhadnagy a legerélyesebben nyomoztatnak.

Folyó évi november hó 14-én az adonyi csendőrség elfogta és a fővárosba kísérte báró Babarczy Jenő szolgálaton kívüli huszárkapitányt, nyugalmazott kincstári ispánt, aki ott Bogáti Jenő álnév alatt tartózkodott, továbbá Rumbold Attila leszerelt főhadnagyot, Bíró Béla hadapródjelöltet.

Báró Babarczy Jenő gombai szül., 41 éves, r. k. vall. szolgálaton kívüli huszár százados és nyugalmazott kincstári ispán és fentebb megnevezett társai nyomozati adataink szerint egy Klein nevű olajkereskedőt 153.000 korona erejéig, Ungár Mór kereskedőt 20.000 korona erejéig, Boor István gépészt 150.000 korona értékű automobil-alkatrész erejéig, s Kunz Rezső gyárost 361 kg benzin erejéig zsarolták meg. A kizsarolt összegek egy része állítólag a különítmény emberei között zsold gyanánt osztatott ki.

Báró Babarczy Jenő a vörös hadsereg zászlóaljparancsnoka volt Kecskeméten, ebbeli magatartására vonatkozólag a nyomozat szintén folyamatban van.

Előzetes letartóztatásba vettük Kmetty Károly[613] leszerelt főhadnagyot, akire több zsarolás, testi sértés és egyéb bűncselekmény nyert beigazolást.

Úgy a Soltra József rendőr sérelmére elkövetett gyilkosság ügyében, mint az ennek nyomozásával kapcsolatban felmerült egyéb bűncselekmények felderítése legerélyesebben folyik.

Fogadja Nagyméltóságod mély tiszteletem jelentését.

Budapest, 1920. évi november hó 16-án.

[aláírás nélkül]
főkapitány

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925

[613] Kmetty Károly főhadnagy Héjjas Iván különítményének „autóparancsnoka" volt, ebben a minőségében pedig elsősorban gépkocsik és benzin törvénytelen úton történő rekvirálásával foglalkozott a különítmény részére. Bűncselekményeit részletesen lásd: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Kmetty Károly pere.; illetve a soron következő, 6. szám alatt közölt forrás, Marinovich Jenő rendőrfőkapitány-helyettes 1920. november 17-ei jelentése is jól összefoglalja az általa elkövetett bűncselekményeket.

MARINOVICH JENŐ BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNY-HELYETTES JELENTÉSE A SOLTRA JÓZSEF RENDŐR MEGGYILKOLÁSÁNAK ÜGYÉBEN FOLYÓ NYOMOZÁSRÓL A BELÜGYMINISZTER RÉSZÉRE BUDAPEST, 1920. NOVEMBER 17.

KEGYELMES URAM!

Soltra József rendőr meggyilkolásával kapcsolatban jelentem, hogy Sesevics László leszerelt hadnagy a legerélyesebb nyomozás dacára sem volt eddigelé kézre keríthető, hatásosabb üldözése végett arcképes körözvényt küldöttem szét az ország csaknem valamennyi nyomozó hatóságához, melynek egy példányt idecsatolom. Eddigelé a Zsabka Kálmán leszerelt alhadnagy által tettesként megjelölt, Imre nevű állítólagos tiszthelyettes kiléte sem volt megállapítható.

Báró Babarczy Jenő kihallgatása során előadta, hogy Becker István katonai nyomozónak a Britanniában történt letartóztatása alkalmából kifolyólag az ott lakó tisztek elhatározták a készenlétet a végből, hogy a rendőrség őket még egyszer meg ne lephesse. A harcra kész felszerelésükhöz szükséges gépfegyvereket s muníciót a várbeli vadászzászlóaljtól kérték s kapták is. Amidőn a rendőr megöletése után a Britanniában riadót rendeltek el, Sesevits Vladislav őt is felkeltette, s ő is lesietett a hallba. Másnap, mert félt a rendőrség üldözésétől, egy ismerősénél aludt, majd pedig Rumbold Attila és a Bíró Béla tiszttársaival megszökött, de Adonyban a csendőrség elfogta, Budapestre szállította.

Az Ungár Mór által panaszolt 20.000 korona zsarolásról azt vallja Babarczy, hogy önkéntes adomány volt, amely a különítmény céljaira fordíttatott, úgy ezt, mint a terhére rótt többi bűncselekményt tagadja.

Folyó hó 16-án kelt jelentésemben már említettem, hogy Kmetty Károly leszerelt főhadnagyot több súlyos bűncselekmény miatt előzetes

letartóztatásba helyeztük, s terhére rótt bűncselekmények közül a fontosabbak a következők:

Folyó évi október hó 2-án hajnalban az alagút krisztinavárosi bejáratánál Egedi Mihály rendőrre, mert az kötelességszerűen egy kihágás abbahagyására szólította fel, revolver fogott, agyon akarta lőni. A rendőrt veszedelmes helyzetéből egy rendőrőrjárat s a járókelők mentették meg.

Pongrácz Lajos postatakarékpénztári tisztet az Albrecht laktanyába vitte, ott 4 napig fogva tartotta, s ez alatt annyira bántalmazta, hogy súlyos sérüléseket szenvedett.

Perlesz Mátyás, az Újpest–Rákospalotai Személyszállító Rt. igazgatóját, ki eddigelé ismeretlen okból a Britanniában volt letartóztatva, onnan kiszabadította, s ennek fejében Perlesztől egy 50.000 koronás állást s kölcsönbe egy automobilt csikart ki. A kölcsön automobilt 70.000 koronáért eladta, s a pénzt elsikkasztotta.

Jäger Imre magánhivatalnokra, kit árdrágítással gyanúsított, revolvert fogott, s fenyegetése közepette 94.000 koronát és 25 hordó benzint rabolt el.

Kmetty Károlyt, kit rablás, hatóság elleni erőszak, sikkasztás, személyes szabadság megsértése és súlyos testi sértés bűntettének nyomatékos gyanúja terhel, a mai napon adtuk át a Budapesti Királyi Ügyészségnek.

Fogadja Nagyméltóságod mély tiszteletem jelentését.

Budapest, 1920. november hó 17-én.

Marinovich
főkapitány. h.

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925.

HÉJJAS IVÁN FŐHADNAGY VALLOMÁSA A MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMRENDŐRSÉG BUDAPESTI FŐKAPITÁNYSÁGA ELŐTT A SZOLGÁLAT KÖZBEN KATONARUHÁS EGYÉNEK ÁLTAL AGYONLŐTT SOLTRA JÓZSEF RENDŐR ÜGYÉBEN
BUDAPEST, 1920. NOVEMBER 17.

Budapesti M. Kir. Államrendőrség Főkapitánysága
MÁSOLAT
Jegyzőkönyv
Fölvéve Budapesten, 1920. évi november hónap 17. napján déli ½ órakor.
Jelen vannak: alulírottak.
Idézésre megjelent – az előállított gyanúsított viszonyaira nézve megkérdeztetvén előadja:
Családi neve: Héjjas
Utóneve: Iván
Atyjának családi és utóneve: Héjjas Iván
Anyjának családi és utóneve: Battlár Teréz
Születés ideje: 1890 év január hó 19 nap.
Születés helye: Kecskemét
Családi állapota: nőtlen
Honossága: magyar
Községi illetősége: Kecskemét
Lakhelye: VII. Damjanich u. 3. és Britannia
Vallása: ref.
Kora: 30 éves
Foglalkozása: földbirtokos
Vagyoni viszonyai: atyja vagyonos
Katonasági viszonyai: leszerelt 1920. július 20. repülő főhadnagy
Szellemi műveltsége: felsőkeresk. érettségi

Anyanyelve: magyar
Előző büntetések: nem volt

Arra a kérdésre, hogy kíván-e valamit védelmére előadni, terhelt következőleg nyilatkozik:

Még a kommunizmus ideje alatt szerveztem ellenforradalmi csoportot azon célból, hogy a kommünt megdöntsem. Ez a csoport a kommün bukása után és az oláhok kivonulása után is fennmaradt. Az oláh megszállás alatt ez a csoport akadályozta meg azt, hogy a megszállók Kecskemét vidékére kijöjjenek rabolni. Ezen csoport a miniszter rendeletére 1919. november vagy decemberében feloszlott, s mint katonaság megszűnt létezni. E szervezet javarészt tartalékos tisztekből és gazdákból állott. E csoport ma már csak, mint társadalmi szervezet áll fenn és hazafias célokat szolgál /területvédelem/. Körülbelül egy éve vagyok Budapesten, de itt semmiféle különítményem nincs. Csupán négy ember van körülöttem, úgy, mint Kőváry Ottó főhadnagy, jelenleg tényleges főhadnagy a szegedi vadászzászlóalján, Nagy Albert hadnagy, Várkonyi Sándor szakaszvezető és Zubornyák Ferenc járőrvezető, kik valamennyien a szegedi vadászzászlóalja állományába tartoznak. Ezek az irredenta mozgalom idejére szabadságolva lettek, így kerültek hozzám abból azon célból, hogy köztem és a többi irredenta csoportok között az összeköttetést fenntartsák. Vagy 15 irredenta célt szolgáló különítménnyel tartottam fenn összeköttetést, de csak f. évi szeptember hó vége vagy október eleje óta, mióta azokat a kormány feloszlatta, így kerültem összeköttetésbe Babarczyval, ki már korábban is bejárt a Britanniába, és Hir György nemzetgyűlési képviselővel, ki az a „Adonyi" különítményt szervezte meg. Hirnek helyettese volt Klein /Szekszárdy/, és ő volt megbízva a szervezéssel, parancskiadással, az eskü kivételével, stb. Szekszárdyval nem érintkeztem, s általában Kőváry útján közöltem figyelmeztetéseimet és tilalmaimat, melyek főleg idegen személyek igazoltatására, általában törvényellenes cselekedetek elkövetésére

vonatkoztak. Babarczyval mindössze háromszor-négyszer beszéltem. Pénzt adtam néhányszor Babarczynak zsoldfizetésre, mi kitűnik azon pénztárkönyvből, melyek Kőváry kezelt, s amelyet ma este fogok letétbe helyezni a vezérkarnál /Vár/. Ezen összegeket részben atyámtól, részben Battlay Géza volt makói főispántól kaptam /lakik: Britannia Szálló/, mindezekre nézve Battlay és Kőváry tud pontos felvilágosítást adni. Bíró Béláról Babarczy tett nekem említést, azt mondotta, hogy ez a legjobb embere, ő is mutatta be nekem, de egyébként nem érintkeztem vele. Kőváry egy ízben azt nekem, hogy Babarczy pénzt kér tőle zsoldfizetésre, de Kőváry azt felelte, hogy nincs, mire Babarczy egy más alkalommal azt mondotta, hogy nem baj, úgy is kapni fog 250.000 koronát. Midőn Kőváry ezt jelentette nekem, megbíztam azzal kérdezze meg Babarczyt, hogy kitől fog ennyi pénzt kapni? Kőváry meg is kérdezte Babarczyt, ki azt válaszolta, hogy ócskavasat fog eladni, s ezért kap pénzt. Mivel ez előttem hihetetlennek tűnt fel, Kőváry útján azt üzentem Babarczynak, hogy ne merjen semmiféle disznóságot elkövetni! Folyó hó 10-én, hajnali 3 óra tájban lövéseket hallottam az utcáról, s mivel már előzőleg puccskísérletekről hallottam, besiettem a hallba, ahol már alarmírozva voltak az emberek. A hallban ekkor 30-40 tiszt tartózkodott, kiktől megkérdeztem, hogy mi történt, Hol azt a választ kaptam, hogy lelőttek egy rendőrt. Hogy ezt ki mondta, nem tudom, mert az ott lévők közül név szerint egyet sem ismerek. Megkérdeztem, hogy a mi embereink voltak-e? S mikor azt a választ kaptam, hogy nem innen valók, azt mondtam, hogy menjen ki egy járőr, s értesítse a rendőrséget. Ezután jött csak Kőváry, hogy ő milyen intézkedéseket tett utólag, azt nem tudom, mert én felmentem a szobámba Hir képviselőhöz. Zsabka /Zólyomi/ nem jelentette nekem azt, hogy ők lőttek le egy rendőrt, s én nem mondtam erre azt, hogy rendben van. Azt sem mondta, hogy egy Imre nevű ember lőtt a rendőrre. Imre, Sesevics, Zsabka, Tőkés, Strenge és Stanga nevű egyéneket név szerint nem ismerek, lehet, hogy látásból ismerem őket, de név szerint nem. Bideskuthyt, Osváth főhadnagyot, Kleint /Szekszárdy/

és Bíró Bélát személyesen ismerem, de nem érintkeztem velük. Arra nem emlékszem, hogy Osváthot láttam-e a hallban? A zűrzavar nagy volt, visszaemlékezni nem tudok. Nem felel meg a valóságnak Babarczy azon állítása, hogy én azt mondtam volna neki, hogy bármilyen úton kerítsen pénzt, se ne az ő neve alatt. Az ilyesmi már felfogásommal is ellenkezik. A Britanniában mindössze egy gépfegyver, néhány kézigránát s 6 puska volt, ezeket Prónay alezredes adta az én kérelmemre. Én ezzel azt akartam elérni, hogy meglepetések ne érjenek bennünket, mivel már egy ízben meglepték a Britanniát. Ezen felszerelés a puccsra való tekintettel történt. A gépfegyvert és a kézigránátokat f. hó 10-én délután visszavittem a Nádor-laktanyába, mert ígéretet kaptam a városparancsnokságtól, hogy a katonaság nem fog kivonulni, csak a rendőrség, és pedig feltűnés nélkül. Én ezt azét akartam, hogy a razzia ne tűnjön úgy felé, hogy mintha a személyem ellen irányulna, kitől erőszakkal kell elvenni a gazembereket. Én a városparancsnokságon Sávoly tábornoknak[614] meg is ígértem, hogy mindenkit kiadunk, aki gyanús. Nekem gaztettekről semmiféle tudomásom nem volt. Felolv. hh. aláíratott.

Kmft.

Héjjas Iván s. k.
Felv. Dr. Szrubián s. k. ker. kapitány.

A hivatalos másolat hiteléül.

Budapest, 1920. november 18.

[olvashatatlan aláírás]
bűnügyi kiadó

[614] Héjjas Iván vallomásában Sávoly János tábornokra, a budapesti városparancsnokra utal.

Másolta: Madaczky
Egyeztette: Szemenyey

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925.

MARINOVICH JENŐ BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNY-HELYETTES JELENTÉSE A SOLTRA JÓZSEF RENDŐR MEGGYILKOLÁSÁNAK ÜGYÉBEN FOLYÓ NYOMOZÁSRÓL A BELÜGYMINISZTER RÉSZÉRE BUDAPEST, 1920. NOVEMBER 18.

KEGYELMES URAM!

Soltra József rendőr meggyilkolásával kapcsolatos nyomozás során f. hó 17-én kihallgattuk Héjjas Iván leszerelt repülő főhadnagyot, a vele felvett jegyzőkönyvet egész terjedelemben másolatban idecsatolom;

Ugyancsak f. hó 17-én hallgattuk ki Bíró Béla leszerelt önkéntes őrmestert, a Babarczy-különítmény segédtisztjét, ki előadta, hogy a Britannia Szállodában négy különítmény volt, és pedig a Babarczy-, az adonyi, a Huszka- s Hammersberg-különítmény, az egésznek mozgatója Héjjas Iván, kinek saját különítménye nincs, hanem csak 8-10 bizalmas tisztje, ezek között első helyen Kőváry főhadnagy. Hir nemzetgyűlési képviselő szoros összeköttetésben állott Héjjas Ivánnal. A Britannia fegyverzete 8-10 fegyverből, egy gépfegyverből s kézigránátokból állott, a fegyverek részben a pincében, részben pedig Babarczy szobájában voltak elhelyezve.

Bíró elmondása szerint a Szvirszky-féle rablási esetnek tettese Szilágyi Imre főhadnagy. Ez a rablás abból állott, hogy Szvirszky kereskedőt levitték a Britannia pincéjébe, ahol mellének szegezett rohamkéssel arra bírták, hogy 20.000 korona értékű cukorkaüzletét 2000 koronáért engedte át Kenéz József rokkant katona, fehérneműtisztítónak.

Szilágyi és Bíró a Britannia 203-as szobájában a vonatkozó iratokat meg akarták semmisíteni, de ezeket nem találták, s közben állítólag jelentéktelen iratokat semmisítettek meg. A megmaradt iratokat pedig Héjjas szobájában egyik hadapródjának adták át.

Ugyancsak Bíró vallja azt is, hogy egy reggel felrázta őt Rumbold Attila főhadnagy, Sesevics Vladiszláv és Török Miklós hadnagy, közölték vele, hogy van 150.000 korona. A pénz Sesevicsnél volt, aki azt Töröknek átadta, közben kettőjük közül valaki 1000 koronát adott Rumboldnak, mire egy másik szobába mentek, a 150.000 koronából már csak 104.000 maradt. Az a gyanúja, hogy a hiányzó 45.000 korona Sesevicsnél maradt. A megmaradt 104.000 koronából Babarczynak 51.000 koronát adtak át, ki erre kijelentette, hogy legalább lesz zsold, a többi pénz az irredenta céljaira ment.

A pénz széjjelosztása közben Sesevics azt beszélte, hogy Rumbold egy zsidót, Weisz Dávid tollkereskedőt hozott a Britannia pincéjébe, s ettől vette el a 150.000 koronát.

Bíró azt is előadta, hogy a Babarczy-különítménynél csak azoknak volt álnéven kiállított igazolványuk, akik a Club Kávéházban a rombolásban részt vettek.

Felmerült adatok szerint Héjjas Iván, amidőn már a különítményt fizetni nem tudták, azt mondotta Babarczynak, szerezzenek bármely úton pénzt, de ne az ő neve alatt. Ugyanezen forrás szerint Kőváry főhadnagy, Héjjas Iván segédtisztje folyó hó 10-én délután felhívta Babarczyt a szökésre, s közölte vele, hogy nagyon sürgős, mert este egy bizottság jön, s ez az ő, Babarczy kiadását fogja követelni. Ily előzmények után szökött Babarczy Adonyba.

A nyomozás teljes eréllyel tovább folyik.

Fogadja Nagyméltóságod mély tiszteletem nyilvánítását.

Budapest, 1920. november 18-án.

Marinovich
főkapitány. h.
Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925.

MARINOVICH JENŐ BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNY-HELYETTES JELENTÉSE A SOLTRA JÓZSEF RENDŐR MEGGYILKOLÁSÁNAK ÜGYÉBEN FOLYÓ NYOMOZÁSRÓL A BELÜGYMINISZTER RÉSZÉRE BUDAPEST, 1920. NOVEMBER 19.

KEGYELMES URAM!

Soltra József rendőr meggyilkolásával kapcsolatban jelentem, hogy a tettességgel gyanúsított, Imre keresztnevű egyén kiléte a mai napon Mészáros Imre alhadnagy személyében megállapíttatott.

Nevezett arcképe beszereztetvén, abban Bujtás Lajos hadapród őrmester és Zsabka Kálmán hadnagy felismerték azt a személyt, aki Soltra József rendőrt agyonlőtte.

Mészáros Imrét a legerélyesebben nyomozzuk.

A rendőrgyilkossággal kapcsolatban a mai napon letartóztatásba helyeztetett:

1. Zsabka Kálmán leszerelt alhadnagy
2. Bujtás Lajos leszerelt hadapród őrmester
3. Strenge Ede orvostanhallgató
4. Tőkés Ferenc leszerelt hadnagy

A Britannia Szállóban elkövetett egyéb bűntettek miatt, amelyeket előzetes jelentéseimben már ismertettem, előzetes letartóztatásba helyeztettek még:

5. Báró Babarczy Jenő szolgálaton kívül huszárkapitány, a Babarczy-különítmény parancsnoka
6. Bíró Béla, a Babarczy-különítmény segédtisztje
7. Rumbold Attila leszerelt főhadnagy
8. Stanga Lajos leszerelt tüzér szakaszvezető
9. Szili Török Miklós főhadnagy

10. Székely János rovott múltú műszerész
11. Brauner Béla technológiai hallgató

Szökésben van még Mészáros Imre és Sesevics László leszerelt hadnagy.

A letartóztatásba helyezett személyek, kik között egyetlen tényleges tiszt sincs, a holnapi nap folyamán adatnak át a Budapesti Királyi Ügyészségnek.

A megszökött bűntettesek kézre kerítése iránt a legszélesebb körű intézkedéseket megtettük.

Fogadja Nagyméltóságod mély tiszteletem jelentését.

Budapest, 1920. évi november 19.

Marinovich
főkapitány. h.

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925.

MARINOVICH JENŐ BUDAPESTI RENDŐRFŐKAPITÁNY-HELYETTES JELENTÉSE A SOLTRA JÓZSEF RENDŐR MEGGYILKOLÁSÁNAK ÜGYÉBEN FOLYÓ NYOMOZÁSRÓL A BELÜGYMINISZTER RÉSZÉRE BUDAPEST, 1920. NOVEMBER 22.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚR!
KEGYELMES URAM!

Jelentem, hogy Soltra József rendőr gyilkosát, Mészáros Imre foglalkozás nélküli bádogszerelőt, volt tiszthelyettest ma hajnalban a Múzeum körút 10. szám, IV. emelet 21. alatt, ahol Hatala István álnév alatt rejtőzött, sikerült elfogni és a főkapitánysághoz állítani

Gellért Antal orvostanhallgató Mészáros Imre szemébe mondja, hogy látta, amidőn Soltra József rendőrre hátulról rálőtt, és szemébe mondja azt is, hogy amidőn a Britanniából kiküldött járőrrel együtt Mészáros Imre is megjelent a helyszínen, a haldokló Soltra rendőrt ütlegelte.

Micsinai Aladár iparművészeti iskolai hallgató Mészáros Imre szemébe mondja, hogy látta, amidőn Soltra rendőrbe belelőtt.

Vágner Lajos magánhivatalnok Mészáros Imre szemébe mondja, hogy látta, midőn Soltra rendőrt hátulról lelőtte. Szemébe mondja azt is, hogy a Britannia halljában Mészáros Imre beismerte azt, hogy ő lőtte le Soltra rendőrt, és hogy most már meg fog szökni.

Kővári Váraljai Károly orvostanhallgató Mészáros Imre szemébe mondja, hogy látta, mikor Soltra rendőrt hátulról lelőtte.

Farkas János orvostanhallgató Mészáros Imre szemébe mondja, hogy látta, amidőn Soltra rendőrbe belelőtt. Majd pedig, midőn a Britanniából kiküldött járőrrel együtt visszajött a helyszínre, Mészáros

Imre puskájával ütötte-verte Miklós József rendőrellenőrt, hogy a puska eltörött.

Zsabka Kálmán színész, leszerelt hadnagy és Bujtás Lajos, kik már a Királyi Ügyészséghez átkísértette, egynéhány nappal ezelőtt Mészáros Imre arcképében felismerték azt az egyént, aki Soltra József rendőrt agyonlőtte.

Mészáros Imre kihallgatása most van folyamatban. Eddigelé annyit beismert, hogy kétszer lőtt Soltra József rendőr felé.

Mészáros Imre kihallgatása után letartóztatásba lett helyezve és a Budapesti Királyi Ügyészséghez fog átkísértetni.

Fogadja Nagyméltóságod mély tiszteletem jelentését.

Budapest, 1920. november hó 22-én.

Marinovich
főkapitány. h.
Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-8963/1925..

RÉSZLET PRÓNAY PÁL ALEZREDES VISSZAEMLÉKEZÉSIBŐL, AMELYBEN A SOLTRA JÓZSEF RENDŐR MEGGYILKOLÁSA UTÁNI RAZZIÁT TÁRGYALJA A BRITANNIA SZÁLLÓBAN

RAZZIA A BRITANNIA SZÁLLÓBAN

Sréter honv[édelmi] miniszter, akit a parlamentben többször támadtak a Britanniában levő különítményem miatt, a zsidók kedvében akarván járni, annak feloszlatását követelte. A különféle katonai p[arancs]nokságokat én már régen kértem egy alkalmas épületnek és helyiségnek a kiutalására, amelyben tisztjeimet ottan kedvezően elhelyezhessem, ha őket a Britannia Szállóból kiveszem. Ezen felül nem éreztem magam sem kedvet az interpelláció pergőtüzében állani – olyan cselekményekért, amelyeket nem az én különítményem követett el, hanem más katonai alakulatok tagjai. Az 1920. év szeptember havában nevezett szállóból a tiszti századot kiköltöztettem, melynek egy részét a Nádor laktanya néhány szobáiban helyeztem el, egy másik részét, főleg a nyomozókat, más szállodákba utaltam. Szóval ezen év szeptember elején a magam részéről a Britanniát likvidáltam. Utána azonban nyomban beköltözött Hir György nemzetgyűlési képviselő az ő adonyi különítményével, mely nagy részben megbízhatatlan, szedett-vedett emberekből állott, amely azután zsidófosztogatásból élt.

Az én nyomozó különítményem hivatalosan lett felhatalmazva csempészeket, valutázókat, kémeket lefogni. Ha ilyenen tetten érve kihallgatás végett a Britanniába lettek bevíve, a náluk talált értékekről Takátsy Gyula sz[áza]d[o]s Szabó Béla f[ő]h[adna]gy segédtisztjével pontos leltárt és jegyzőkönyvet vétetett fel, amely azután a z[ász]l[óal]j-p[arancs]noksághoz lett felterjesztve. Ellenben Hir emberei egy báró

Babarczy Jenővel az élen a járókelő zsidókat a szálló előtt lefogták, oda bevitték, és értékeiket elszedve őket ismét kirúgták.

Héjjas Ivánnak, aki szintén a többi tisztekkel együtt a Britanniában lakott, tanácsoltam, hogy ő is költözzön máshová, mivel mások miatt ő is bajba jön. Intésemet azonban nem fogadta meg, hanem megmaradt. A honv[édelmi] miniszter pedig, aki a nevezett szállóra bosszút lihegett, egy éjjel katonasággal körülzáratta és leigazoltatta a rendőrséggel az összes ott lakó személyeket. Persze ezeknek legnagyobb része olyan csirkefogó volt, akik mind a Prónay-különítmény tisztjeinek adták ki magukat – akik azonban a z[ász]lóaljamhoz sohasem tartoztak. Éppen ezen utóbbiak követtek el minden féle felelőtlen akciókat, úm. zsarolásokat, fosztogatásokat és lopásokat, melyeket azután a parlament baloldali pártjai nekem könyveltek el.

Abban az időben lőttek le duhajkodó, garázda egyének egy Soltra nevű rendőrt, aki be akarta őket kísérni. A gyilkosokat eredménytelenül keresték mindenütt, főleg azon szállókban, ahol a különféle különítmények tisztjei laktak. Az igazi gyilkos, egy Sesevics nevű egyén, az országból megszökött. A hivatalos kommuniké azonban közzé tett valami Horváth nevezetű tart[alékos] hadnagyot, akit statáriálisan ki is végeztek, azonban mások néhány nap múlva vígan látták sétálni.

Aznap, amikor a Britanniát 12 órakor éjjel a katonaság körülzárta, én a Hungária Szállóban vacsorára voltam hivatalos Gosset nevű angol katonai követhez. Igen kellemes úriemberek voltak úgy a háziúr, valamint a többi jelenlévő külföldi tisztek, akiknek társaságában néhány órát nagyszerűen töltöttem el. Igen tetszett nekem az az egyszerű, minden parádét mellőző férfias jelenet, amikor a parancsnok, Gosset az ebéd közepén – miután a pezsgőt felszolgálták – felállott. Hármat kopogtatott, és ezen szavakkal: „For the King" – az első pohár pezsgőt az egész társasággal, állva a királyuk egészségére ürítettük ki. Ezzel az egyszerű és jellegzetes gesztussal hódolnak uralkodójuknak, legbensőbb tiszteletüket kifejezve. Minálunk magyaroknál a legtöbb ünnepélyes ebéd üres fecsegő,

talpnyaló tósztokban fúl meg, a második pohár pezsgőnél már be is rúgnak.

Az estebédet még be se fejeztük, kihívattak sürgősen a teremből, mivel Fischer Lajos sz[áza]d[o]s, a Kormányzói Katonai Iroda főnöke lelkendezve érkezett, és kérdezte tőlem, vajon igaz-e, hogy én a Britannia Szálló kiürítését – amelynek aznap éjjel 12 órakor kell végbe mennie – z[ász]lóaljammal meg fogom akadályozni? A kormányzó üzenetét hozza, aki reményét fejezi ki, hogy én ezt tenni nem fogom, mert azt a látszatot keltené, mintha én ellene vonulnék fel. Fischert megnyugtattam ezen hit alaptalan voltáról, miután a Britanniához nekem nincsen már közöm. Én csupán azon néhány tisztjeim érdekeit fogom megvédeni, akik kényszerből, más lakás hiányában ott laknak, és akik ezt megérdemlik.

Miután Fischer megnyugodva távozott, én Takátsyval és néhány tisztemmel a Britanniához hajtattam, melyet a már kivonult rendőrség és katonaság körülvett, és a benn levők igazoltatása megkezdődött. Én egy-két tisztemet – akik z[ász]lóaljamhoz tartoztak, és más lakásuk nem lévén, még ott laktak – személyesen igazoltam, úm. Repeczky f[ő]h[adna]gyot és feleségét, Héjjas Iványt szintén igazoltam, aki igen megbotránkozott, mert őt is felverték a nyomozó rendőrök, és előállították az igazoló bizottságnak, pedig már régen figyelmeztettem őt ennek az eseménynek a bekövetkezésére...

VÁRY ALBERT KORONAÜGYÉSZ-HELYETTES ÖSSZEFOGLALÓ JELENTÉSE A FEHÉRTERROR DUNA-TISZA KÖZÉN ZAJLOTT ESEMÉNYEIRŐL BUDAPEST, 1922. JÚNIUS 20.

Összefoglaló jelentés
a Duna–Tisza közén 1919. év őszén, 1920. év tavaszán és 1921. év nyarán kommunista- és zsidóüldözésekkel kapcsolatban elkövetett, hivatalból tudomásomra jutott vagy előttem panaszolt bűncselekmények nyomozásáról, a tett intézkedésekről s az ügyek jelen állásáról:

Az 1921. augusztus közepén nyert megbízatásom folytán, mint kir. főügyészséghez kirendelt kir. főügyész, felhívtam a kecskeméti, kalocsai, szolnoki és szegedi kir. ügyészségeket, hogy az ilyfajta ügyekben tett följelentéseket s nyomozási iratokat hozzám terjesszék föl. Ez ügyekben ugyanis a bűnvádi eljárástól csak úgy vártam sikert, ha a nyomozást kiveszem azon helyi hatóságok kezéből, kik eredményt elérni nem tudtak, s azt magam irányítom és végeztetem a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya által. Megkerestem továbbá az illetékes katonai hatóságokat, így elsősorban a M. Kir. Csendőrfelügyelő Ügyészét, hogy az ez ügyekben a katonai hatóságok előtt folyamatba tett eljárás iratait közöljék velem részben tájékoztatás, részben annak megállapítása végett, hogy az ott folyó bűnügyekben polgári egyén szerepel-e gyanúsítottként.

Az ily módon hozzám jutott vagy betekintésre megküldött iratokból megállapítottam, hogy a lefolytatott eljárás legtöbbször eredménytelen maradt, s megakadt a följelentésnél, vagy az eredménytelen csendőri vagy rendőri jelentésnél. Egyes esetekben pedig a tettesek kiléte megállapítást nyert ugyan, de azok, bár indokolt lett volna, le nem tartóztattattak, s a további eljárás szünetelt.

Ez alapon minden egyes ügyet újra folyamatba tettem, s a nyomozás teljesítése végett a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztályát kerestem meg. Jogom volt erre, mert a Budapesti Kir. Főügyészség impériumát gyakoroltam, s mert ez ügyekben az eljárást rögtönítélő bíróság elé tartozó lázadás bűntette címén indítottam meg, mikor az a bíróság illetékes, amelyhez a kir. ügyészség fordul. Jelen esetben egyes ügyeket a Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék mint rögtönítélő bíróság elé kívántam vinni, s így az ügyészi funkciókat a Budapesti Kir. Ügyészség által mellém rendelt dr. Kovács Péter kir. ügyész útján teljesítettem.

Az eljárástól gyors sikert úgy vártam, hogy elrendeltem az iratok alapján a bűncselekménnyel gyanúsítható összes gyanúsítottak letartóztatását. Mikor azonban 1921. augusztus 29-én e célból Izsákra mentünk, kiderült, hogy a terheltek egy része elbujdosott, más része Nyugat-Magyarországra ment. Ez a körülmény a nyomozás kilátásait igen rontotta. Addig ugyanis, míg a terheltek letartóztatva nincsenek, sem a sértettek, sem a tanúk nem mertek vallani. A nyomozás tehát nagyon lassan haladt, s igen csekély eredménnyel. Letartóztattunk vagy 20-22 egyént, de ezek mind másod- és harmadrangú egyének voltak, s a bűncselekmények elkövetésénél kisebb szerepet játszottak. A vezérek, az igazi tettesek: Francia Kiss Mihály, Balogh Ferenc, Pataki Nándor, Zbona János, Zana László, a Danics fivérek, főként Danics Mihály, az izsáki zsidók elkergetésében és általában a zsidók üldözésében és bántalmazásában vezető szerepet játszott Füvessy fivérek, dr. Rád Árpád, stb., stb. kézrekeríthetők nem voltak. Több mint nyolcvan ember ellen adtam ki elfogatóparancsot, s ezek közül alig került néhány kézre, jelentős alak egy sem. Pedig a letartóztatások iránt nemcsak a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján intézkedtem, hanem megkerestem Nyugat-Magyarország főkormánybiztosát és a szegedi csendőrkerületi parancsnokot. Amíg pedig a terheltek szabadlábon voltak, addig a nyomozástól komoly siker nem volt várható. Mutatja ezt a solti

eset is /:Lederer Adolf 1921. augusztus 16-án, Solton történt legyilkolása :/, hol a tettesek kiléte máig sem volt felderíthető. Pedig e tekintetben mindent megtettünk, s akit a bűncselekménnyel kapcsolatba tudtunk hozni, letartóztattuk. Nagyon valószínű, hogy a gyilkosok közt volt Cserna István szabadszállási parasztlegény; le volt ez ügyben még tartóztatva hét egyén, s a nyomozás mégsem járt eredménnyel. Mert az igazi vezérek, így elsősorban Balogh Ferenc szabadlábon, illetve távol, szökésben voltak.

Az 1921. évi augusztus hó közepén megindított nyomozásokról általánosságban azt kívánom megjegyezni, hogy az egyes bűncselekményekre vonatkozó tárgyalás – beleértve az elkövetés módját és valamennyi tettes személyét – minden irányban még mindig nem volt megállapítható. Ennek oka nem a nyomozó közegek mulasztásában, vagy lanyha eljárásában, hanem, mint említettem, abban rejlett, hogy a fő tettesek részben megszöktek, részben a volt Prónay- és Héjjas-féle zászlóaljakba önként jelentkezvén Nyugat-Magyarországon, a felkelők táborában tartózkodtak, s a beszerzett adatokból tudott tettesek ellen hiába bocsátottam ki elfogatóparancsot, nemcsak hogy a tetteseket letartóztatni nem tudtam, de még annyit sem érhettem el, hogy legalább kihallgatásuk céljából megjelenjenek. E részben eredménytelenség oka volt az is, hogy az emberek ma is szöknek a tanúskodás elől. Eklatáns példa erre az, hogy a solti, fülöpszállási, izsáki tanyai lakosok a nyomozás során semmiféle tanúidézésre nem jelentek meg, a detektívek csak úgy tudták e tanúkat megkapni, illetve kihallgatni, hogy éjjel a tanyát körülfogták, mert máskülönben megesett, hogy a detektívek szeme láttára lóháton menekült előlük a kihallgatandó tanú.

Az 1921. november 3-iki magas kormányzói elhatározás folytán ez ügyek legnagyobb része megszűnt. Kétségtelen ugyanis, hogy a tetteseket a cselekmények legnagyobb részének elkövetésénél nem önző egyéni nyereségvágy, hanem részben kommunista-, részben zsidóüldözés és -gyűlölet vezette. A magas kegyelmi elhatározás óta a nyomozásnak az volt a célja, hogy megállapítsa, mi volt a cselekedetek alap indítóoka.

Megállapítható, hogy a cselekmények annak idején általában a kommunistaüldözés jegyében indultak, s egy-két esettől eltekintve /: izsáki rablógyilkosság :/ csak később, 1920. év tavaszán fajultak kifejezetten zsidóüldözésekké. Bizonyos az is, hogy az első elhurcolások /: augusztus, szeptember és október :/ indítóoka az volt, hogy az elhurcoltak kommunisták voltak. November 16-án Kecskeméten, november 17-18 közt Izsákon és november 22-ére virradóra a lajosmizsei vonatról és Lajosmizséről történt elhurcolások és legyilkolásoknál szerepelnek vegyes motívumokként: kommunistagyanús egyének, zsidók elleni gyűlölet és anyagi haszonszerzés. Kétségtelen például, hogy az Izsákról elhurcolt egyénekkel szemben közönséges rablógyilkosság követtetett el. 1920. év tavaszán már kifejezetten zsidóüldözés történik. Azonban az Izsákról elkergetett zsidók holmija is eltűnik, és az 1920. április-júniusban elkövetett gyilkosságoknál is előfordul, hogy értékek is eltűnnek. Sajnos, ez ügyek legnagyobb része még ma is homályban van, s a tettesek kiléte kétségtelenül meg nem állapítható. A nyomozás feladata utóbb már csak az volt, hogy kiderítse, mi lehetett, mi volt a tettesek cselekményének indítóoka.

Természetesen a kegyelmi elhatározás folytán az összes ügyek vesztettek jelentőségükből. Miután a gyilkosságok legnagyobb része kegyelem alá esik – egy-két rablógyilkosság kivételével – a többi rablások, lopások, stb. nagyobb súllyal nem bírnak, s ezek részletes tisztázását feladatomnak nem is tekintettem. Feladatom utóbb arra szorítkozott, hogy megállapítsam, fennforognak-e a kegyelem föltételei, s akkor azért, ha pedig, nem, akkor az ügy csekélyebb jelentőségére tekintettel az eljárás folytatása vagy a kegyelmi eljárás megindítása végett az összes iratokat visszaküldöttem az illetékes kir. ügyészségekhez. Azokban az ügyben azonban, melyek rablógyilkosságoknak látszottak, a nyomozás folytattam, s a tényállás tisztázása s a tettesek letartóztatása után az ügyeket az eljárás folytatása – vizsgálat és vizsgálati fogság indítványozása – céljából az illetékes kir. ügyészségekhez eljuttatni. Azokat az ügyeket, hol a tettesek

kétségtelenül katonák, az illetékes katonai ügyészséghez, ill. a M. Kir. Csendőrfelügyelő Ügyészéhez küldtem meg.

Az ügyek egy részénél a nyomozás során az volt megállapítható, hogy a kiderített bűncselekmények nem foglalják ugyan magukban a Btk. 153. §-a alá eső lázadás bűntettének alkotóelemeit de más /: rablás, lopás, magánosok elleni erőszak, magánlaksértés, zsarolás bűntette, stb. :/ bűncselekmények miatti eljárásra az elkövetési hely szerinti bíróságok, illetve ügyészségek illetékesek; továbbá mert az említett magas elhatározás alapján a cselekmények túlnyomó részben kegyelem alá esnek, végül, miután arra nézve, hogy a kegyelem alapjául szolgáló feltételek fennforognak-e, esetleg még külön nyomozás szükséges, akként intézkedtem, hogy ezen statáriális eljárás alá nem vonható bűncselekményekre vonatkozó nyomozati iratok legnagyobb részét további megfelelő eljárás végett az illetékes kir. ügyészségekhez visszaküldöttem.

Hasonlóan visszaküldtem az illetékes kr. ügyészségekhez azon bűnügyeket is, amelyekben szereplő tettesek kegyelem alá esnek, valamint azon ügyeket is, amelyekben eddig a tettesek kideríthetők nem voltak.

Alább felsorolom a Budapesti Kir. Ügyészség előtt folyamatban volt bűnügyeket a tett intézkedések feltüntetésével:

I. SOLTI ÜGY

A nyomozás adatai szerint Solton 1921. év augusztus 16. és 17-ike közötti éjjelen négy ismeretlen egyén bemászott Kovács Ignác sértett udvarába, és ott a lakás ablaka alá menve a tettesek egyike beszólott az ablakon: „Kovács úr, nyissa ki az ajtót, sürgönyt hoztam." Sértett rosszat sejtve az ajtót nem nyitotta ki, minek következtében a tettesek 20-25 lövést tettek a lakásba. A lövegek senkit sem találtak. Mikor a lövéseket tették, a szemben lévő takarékpénztár épületében kijött Hollós József takarékpénztári szolga, akire a tettesek 2 lövés tettek, mire az visszaszaladt. A lövések után a tettesek Goldner Lajos lakásához mentek, s minthogy itt sem nyitottak

ajtót, a lakásba az ablakon keresztül néhány lövést tettek. Emberéletben nem esett kár. Innen Bauer Miklós lakásához mentek, hol az ablakot megkopogtatva hasonló módon az ajtó kinyitására hívták fel a sértettet, és miután nem nyitotta ki, 20-25 lövést tettek a lakásba. A lövések zajára felkeltek és menekültek akartak a szomszéd lakásban lakó Léderer Adolfék. A tettesek azonban eközben odaértek a lakáshoz és az ablakon keresztül azzal fenyegetőztek: „Léderer, elkövetkezett a végórád!". Léderer az üzleten keresztül kimenekült az utcára, de mintegy 30 lépésnyire, amikor egy kerítésen át akart mászni, a tettesek utolérték és puskatussal agyonverték, és a hulláját az utcán hagyták anélkül, hogy pénzét és értéktárgyait elvették volna. Innen Ráb Jakab lakására mentek. Ott az ablak üvegeit puskatussal bezúzták és az ablakon bekiáltották: „Zsidók, reggelre hurcolkodjatok el valamennyien!"

A tettesek a legszélesebb körű nyomozás dacára kideríthetők nem voltak, miért is a nyomozást 114763/1921. k. ü. számú határozatommal megszüntettem. Ez ügyben a gyanúsítva és előzetes letartóztatásban voltak: Raffay István, Cserna István. Szőke János, ifj. Matern Ferenc, Szántó József, Szántó István, Rácz János és Bugyi János.

II. IZSÁKI ÜGYEK

/: kisebb jelentőségűek :/

1./ Haskó Hermann feljelentése szerint 1920. március havában menekült Pestre. Április havában Erzsi és Irma leányát elküldte Izsákra, ottmaradt borának elszállítása végett. Mindjárt másnap éjjel Balogh Ferenc és a két Füvessy felfegyverkezve a lakásba mentek, leányait durva szavakkal támadták és házkutatást tartották. Fia lakkcsizmáját és katonaruháját Balogh Ferenc magához vette, s leányainak megparancsolta, hogy azonnal hagyják el Izsákot, amit azok akkor éjjel meg is tettek. Másnap Balogh Ferenc és Teischler István a lakásból egy társszekéren minden értékes holmit elvittek. Kára: 300.00 korona.

A nyomozás során a feljelentésben foglaltak legnagyobb részben bizonyítást nyertek. A bútorok egy részével az ÉME izsáki osztályának helyiségeit rendezték be. Egy szekér ingóságot Eördögh Tibor orgoványi főjegyző is elvitetett. Az élelmiszerek egy része az ottani csendőrőrsnek adatott át 1395 korona ellenében. Több holmi ismeretlen tettesek is elvittek. Sértett lakását a lakáshivatal Birkás Ferencnek, Szegvári Péternek és Petrovics Istvánnak utalta ki, akik a megmaradt bútorok egy részét használták is.

A nyomozati iratokat megfelelő eljárás végett 111579/1921. k. ü. számú határozatommal a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

2./ Rózsa Manó panaszában azt adta elő, hogy miután Izsákról elmenekültek, a lakást Guttenberg Margit házvezetőnőre bízták. Elmenekülésük után lakásokat Balogh Ferenc és társai kirabolták. Kára: 3 millió. Hallotta, hogy Teischler a bezárt ruhaszekrény tartalmát és értékpapírjait kidobálta az utcára. Pincéjéből 30-40 hl. bort és vagy 400 drb. hordót, két kocsiját, két lovát elvitte. Nemzeti hadsereg javára 40.000 koronát vetette ki rá. Befizette, nyugtát nem kapott.

A nyomozás során megállapítást nyert, hogy Balogh Ferenc és Teischler István két csendőrrel egy társszekérre rakatott bútorokat és egyéb ingóságokat. Balogh két bőrkabátot is elvitt. A bútorokat Füvessy hadnagy Kecskemétre szállíttatta ott a kecskeméti gazdasági gőzmalommal szemben lévő földszintes házban helyezték el. A két kocsilovat és kocsit Füvessy hadnagy Kecskemétre vitette, s egy darabig ott használt, majd később Orosz György főhadnagy a fogatot Pestre küldte a szegedi vadászzászlóalj címére. Mai napig sem kerültek elő. Az élelmiszerekből Balogh Ferenc többeknek utalt ki. A csendőrség 10-16 q. tengerit kapott. Kállai Gábor és Kállai Gyula egy megrakott szekérrel vitt el tengerit. A csendőrök egy morzsológépet is elvittek, ez nagy borszállító kocsit Kállai Gábor vitt el. A bútorok elszállítása alkalmával a községi elöljáróság 2 tagot küldött ki, hogy az elvitt ingókról leltárt vegyenek fel. Sértett ingóiból

ismeretlen egyének is hurcoltak el. A nemzeti hadsereg javára történt gyűjtés eredményéről a községi elöljáróság elszámolni nem tud.

A tényállás még minden irányban tisztázva nincs.

A nyomozati iratokat megfelelő eljárás végett 111561/1921. k. ü. számú határozatommal a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

Ez ügyben gyanúsítottként Teischler István le volt tartóztatva.

3./ Strommer Béla feljelentésében azt adta elő, hogy 1920 elején menekült Izsákról, április elején hazajött, amikor a Füzessy testvérek meghagyták neki, hogy a községházán jelentkezzen. Ugyanekkor elvitték tőle a vadászfegyvert. Másnap a községházán a két Füvessy megverte, s ezért mindjárt elmenekült. Elmenekülése után Balogh Ferenc és társai a lakását felnyitották, s onnan az összes fehérneműit, vagyis női és férfiruhákat és edényeket elvittek. Az elvitel után megjelent Horky jegyző, és jegyzőkönyvet vett fel, hogy a házkutatás alkalmával semmit sem vittek el. Lakását az ÉME nevében lefoglalta Balogh Ferencnek. 1920. október 20-án Berta húga lement Izsákra, s Horky ekkor azt mondta neki, hogy a bútorokra szüksége van, nem engedi elszállítani, csak oly feltétel mellett adja ki egy részét, ha annak használatába írásban beleegyezik. Fatelepéről 150.000 korona értéket és 300 hl. űrtartalmú hordót, két igásszekeret, 5000 drb. szőlőkarót, egy vagon tűzifát vittek el, ez utóbbit Horky vette igénybe az ÉME javára.

A nyomozás során a feljelentésben foglaltak nagy részben bizonyítást nyertek. A lakásból Balogh Ferenc, Teischler István és eddig még ki nem derített társai vitték el az ingóságokat. A tettesek között volt a két Kállay, Bognár István és ifj. Murancsik Sándor is. A faanyagokkal Balogh rendelkezett, ő utalt ki többeknek abból, az árat ugyan megállapították, de senki sem fizetett érte. Hasonlóképpen cselekedett a hordókkal is. Balogh Ferenc az általa elvitt ruha és egyéb ingókból többeknek adott részben ajándékba, részben fizetés fejében. Így például Horváth Józsefnének, Basa Pálnénak, s ezenkívül a felnyitott lakásból

ismeretlen egyének is hurcoltak el több ingóságot. Ezen kívül Horváth János, Fekete Ferenc, Kecskés Mihály, Szabó György, Deák László is vittek el különféle ingóságokat.

A nyomozás még ez ügyben is kiegészítésre szorul.

A nyomozati iratokat megfelelő eljárás céljából 111580/921. k. ü. számú határozatommal a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

4./ Weisz Béláné azt panaszolta, hogy az 1920. év április elején déltájban a szőlőben lévő lakásán megjelent Balogh Ferenc, Teischler István és Kosztka László, és Baloghnál manlicher fegyver, Teischlernél revolver volt. A szobából Balogh mindenkit kiküldött, majd rárivallt: „mit mondtál, te rohadt zsidó, igaz-e, hogy azt mondtad, szartok az Ébredő Magyarok Egyesületére?". Ő tagadta, ekkor behívatta Farkas Endrét és feleségét, akik azt bizonygatták. Ekkor Balogh Ferenc a bajonetszíjjal, Teischler pedig nádpálcával ütlegelték. Teischler a revolvert is ráfogta. Majd arra kényszerítették, hogy az összegyűlt parasztoknak csókoljon kezet, sőt, a nála lévő két zsidó borkereskedővel is ugyanezt tették, sőt, mindkettőt Balogh és Teischler megbotozták. Ekkor Balogh és Teischler kihirdette a parasztok előtt, hogy most már a zsidókat megölni és a zsidók vagyonát széthordani szabad, s ekkor eltávoztak. Távozásuk után az összegyűlt csőcselék a lakásba behatolt, és értékes ingóit és élelmiszereit és 10.000 korona készpénzét széthurcolták. Kára 200.000 korona. Sérülésével két hétig feküdt, de három hónapig beteg volt.

A nyomozás során a feljelentésében foglaltak bizonyítást nyertek.

Ez ügyben letartóztatásban volt gyanúsítottként Teischler István.

A nyomozati iratokat megfelelő eljárás céljából 111566/921. k. ü. számú határozatommal a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

5./ Kovács Ignác feljelentésében azt adta elő, hogy 1920. április 2-án este 10 órakor a Füvessy testvérek a községházára vezették, s ott a két Füvessy őt súlyosan bántalmazta. Másnap elmenekült. Néhány nap múlva lakását

feltörték, igen sok ruhaneműt, ékszert és 50-60 ezer korona készpénzt elvittek. Üzletét szintén kifosztották. Kára több mint egymillió korona.

A nyomozás során eddig csak az nyert megállapítást, hogy sértett lakását ismeretlen katona- és civilruhás egyének feltörték, s onnan igen sok ingóságot elvittek. Ugyancsak nagyobb mennyiségű bort vittek el a pincéből is. Veréb András tanú vallomása szerint a már feltört lakásból Balogh Ferenc ismeretlen társaival egy nagy kosár férfiruhaneműt vitetett el, állítólag saját maga részére.

A nyomozati iratokat megfelelő eljárás végett 111569/921. k. ü. számú határozatommal a Kecskeméti Ügyészséghez visszaküldtem.

Ez ügyben gyanúsítottként Teischler István és Mózes István voltak előzetes letartóztatásban.

6./ Brüll Bertalan feljelentésében azt adta elő, hogy 1919. november 20-án éjjel Papp Kálmán és Felföldi Dezső a kerítésben átmászva az ablakához mentek s követelték, nyissa ki az ajtót, de miután nem nyitotta ki, elmentek. Izsákra érkezvén 1920. március végén Füvessy hadnagy és öccse bekísértették a községházára Mihály fiával együtt, és ott megverték. Ugyanaznap délután Mihály és József fiát bevitték a községházára, és ott összerugdosták. Családjával Pestre menekült. Üzletét, lakását, pincéjét teljesen kifosztották. Szerinte a kifosztásban része volt Felföldi Dezsőnek, Papp Kálmánnak, Teischler Istvánnak és Balogh Ferencnek. Elvittek az üzletéből másfélmillió korona körüli értéket, két lányának kelengyéjét, ruha- és fehérneműket, 4 kocsi szerszámfát, stb.

A nyomozás során megállapítást nyert, hogy sértettet és fiát a két Füvessy és Balogh Ferenc verték meg. A Csuzi Gergely tanú vallomásából pedig az állapítható meg, hogy a sértett lakását Balogh Ferenc és ismeretlen kecskeméti katonák fosztották ki, és szekereken Kecskemét felé szállították. A Damásdi Dezső tanú vallomásából pedig az látszik megállapíthatónak, hogy a sértett pincéjéből mintegy 10 hl. bort Balogh Ferenc és az ismeretlen kecskeméti katonák vittek el. Megállapítást nyert,

hogy a főszolgabíró engedélyével a csendőrőrsnek sértett fájából 4 kocsi vágott fa kiutaltatott. A vételár pedig még meg nem térittetett.

A nyomozati iratokat megfelelő eljárás végett 111583/1921. k. ü, számú határozatommal a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

Ez ügyben letartóztatásban volt Felföldi Dezső, Horky János.

7./ Gábor Manó és Strelinger Károly feljelentése szerint 1920. év április elején egy éjjel a két Füvessy fegyveresen berontott hozzájuk, s súlyosan bántalmazták és szidalmazták őket. A fenyegetések folytán másnap elmenekültek. Elmenekülésük után Balogh Ferenc, Teischler István és Füvessy hadnagy bezárt lakásukba behatolva bútorokat, ruha-, fehérneműket és 3 kg. ezüst evőeszközt elvittek. Faraktárát is széthurcolták. A nyomozás során megállapítást nyert, hogy a bántalmazók Füvessy hadnagy és társai voltak. A Molnár Sándor és Miskár Mihály tanúk vallomásából megállapítható, hogy sértettek lakásából Balogh Ferenc és Teischler István ismeretlen társaikkal egy társszekérrel bútorokat és egyéb ingóságokat vittek el, de hogy az ingóságok hova kerültek, az megállapítható nem volt. Tény az is, hogy a sértettek Wertheim szekrénye, amikor ott az ingók elvitele után Horky János megjelent, nyitva volt, s abban 375 K. 60 fillért találtatott, mely bűnjelül kezeltetik. Megállapítható az is, hogy a sértettek faraktárából Balogh Ferenc idegenek részére nagyobb mennyiségeket utalt ki, melyek közül csak kevés került vissza.

Ez ügyben előzetes letartóztatásban volt Teischler István.

A nyomozati iratokat a bűnjelekkel együtt 111585/1921. k. ü. számú határozatom kapcsán további szabályszerű eljárás végett a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

8./ Fischer Zsigmondné azt panaszolta, hogy 1920. év április havában menekülés után lakását kifosztották.

Megállapítást nyert, hogy sértett lakásából ifj. Horváth József, ifj. Árvai András, Furár Györgyné, Damásdi Imréné, Pintér Gyula izsáki lakosok vittek el egyes ingóságokat, de a tényállás pontosan kiderítve nincs.

A nyomozati iratokat 111564/1921. k. ü. számú határozatom kapcsán illetékes eljárás céljából a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

9./ Korodi Anna feljelentésében azt adta elő, hogy mint Beck Gyula izsáki lakos házvezetőnője, 1921. június havában lejött Izsákra, hogy a gazdaságban körülnézzen. Az esti órákban Árvai András és Mózes István azért, mert zsidónál szolgál, kutattak utána, hogy elhurcolják. Ő azonban elrejtőzvén nem tudták megtalálni.

Megállapítást nyert, hogy sértettet Árvai András és Mózes István tényleg keresték fegyveresen, de nem találták meg.

A nyomozati iratokat illetékes eljárás céljából 111565/921. k. ü. számú határozatom kapcsán a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

10./ Dombovári Géza feljelentésében azt adta elő, hogy az izsáki zsidótemplomot 1920. év. tavaszán ismeretlen tettesek feltörték, a padokat összetörték, a frigyszekrényt szétzúzták, a tórákat ellopták, s a kegyszereket megégették. A templom udvarába vályogvető cigányokat kvártélyoztak be.

A nyomozás során megállapítást nyert, hogy a zsidótemplomot ismeretlen tettesek feltörték a frigyszekrény ajtajait kifeszítették, annak függönyeit letépték tóratekercseket, aranyhímzéses takarókat elvitték. Más rongálás nincs. Tettesek kideríthetők nem voltak.

A templom udvarán lévő iskola épületébe az izsáki lakáshivatal Horváth János kőművest helyezte be. Az iskolafelszereléseket és padokat Horky János részben a polgári iskolába, részben a matyó elemi iskolába

vitette. A metsző lakásába Suki Béla és Pintér Ignác zenészeket helyezték be.

A nyomozati iratokat 111568/1921. k. ü. számú határozatom kapcsán további illetékes eljárás céljából a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

11./ Özv. Schmiedt Árpádné azt panaszolta, hogy elmenekülése után lakása padlásáról 15 q tengerit, 5 ponyvát, 32 drb. zsákot, üzlethelyiségéből is különféle holmikat elvittek. Balogh Ferenc utasítására Weit Józsefné nevű alkalmazottja ismeretleneknek átadta fekete hintóját. Pincéjéből 5 hl. bor és összes hordói hiányoznak. Kára 180 ezer korona.

A nyomozás során csak annyi állapíttatott meg, hogy a hintót Kállai Gábor és Bognár István, egy szekér tengerit pedig Kállai Gábor és Kállai Gyula vittek el.

A nyomozati iratokat további szabályszerű eljárás végett a 111571/1921. k. ü, számú határozatom kapcsán a Kecskeméti Kir. Ügyészségnek visszaküldtem.

12./ Weisz György azt panaszolta, hogy elmenekülése után bezárt lakásába ismeretlen egyének behatoltak, s onnan ruha- és fehérneműket, ingaórát, ezüst- és acél zsebórát, fényképezőgépet stb. elvittek. Kára: 100.000 korona.

A nyomozás során csak annyi nyert megállapítást, hogy a sértett lakását Kecskemétről oda kijött katonák fosztották ki, de ezeknek kiléte megállapítható nem volt.

A nyomozati iratokat 111572/1921. k. ü. számú határozatom kapcsán további illetékes eljárás végett a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

12./ Fischer Kálmán azt panaszolta, hogy elmenekülése után 1920. év április havában rőfös rövidáru-üzletét teljesen kifosztották, irományait és üzleti könyveit megsemmisítették.

A nyomozás során tettesek kideríthetők nem voltak.

A nyomozati iratokat 111574/1921. k. ü. számú határozatom kapcsán megfelelő eljárás céljából a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

14./ Bőhm Lajosné feljelentésében azt adta elő, hogy 1920. év elején két lovát és kocsiját Balogh Ferenc és a Kállai testvérek elvitték. Lakásából ágy- és fehérneműket, a szőlőjéből pedig felszerelési tárgyakat vittek el ismeretlen egyének.

Megállapíttatott a nyomozás során, hogy sértett lakását jóval a zsidóüldözések előtt törték fel ismeretlen tettesek, mert lakásuk lakatlanul állott. A fogatot Balogh és Kállai Gábor rendeletére használták. A lovak megkerültek, de a kocsi nem. Hogy a kocsi kinek a birtokában van, eddig megállapítható nem volt.

A nyomozati iratokat 111575/1921. k. ü. számú határozatom kapcsán további illetékes eljárás végett a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

15./ Özv. Krausz Samuné azt panaszolta, hogy elmenekülése után ismeretlen tettesek kifosztották. Raktárhelyiségében sok áru maradt, melyet Schmiedt Nándor főhadnagy adott el Adonyi Schmiedt nevű orgoványi kereskedőnek. Schmiedt a főszolgabíró engedelmével költözött be az üzletbe, pedig sohasem volt izsáki lakos. Az árukészletet Schmiedt Nándor árusította ki.

A nyomozás adataiból megállapíthatóan tény az, hogy sértett elhagyott üzletébe Förster főszolgabíró Schmiedt Nándor főhadnagyot helyezte be, aki az ott maradt áruk egy részét kiárusította, a másik részét

Adonyi Schmiedt orgoványi kereskedőnek eladta. Az áruk egy része le is foglaltatott.

Megállapíttatott az is, hogy 1920. év április elején Balogh Ferenc megjelent sértett lakásán, és különböző fenyegetések mellett ráparancsolt, hogy hagyja el azonnal a községet.

A nyomozati iratokat a 111576/1921. k. ü. számú határozatom céljából a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

16./ Pollák Emil sértett feljelentése szerint 1921. július 17-én Izsákon vásár volt. Délelőtt 11 órakor a kisbíró kidobolta, hogy az ÉME-nek gyűlése lesz, amelyen a zsidóknak is ott kell lenni, mert ha nem, akkor kikapnak. Néhány perc múlva a vásáron megjelenő zsidó kereskedőket 4-5 ember botokkal megtámadta, ütlegelték, áruikat szétdobálták úgy, hogy mindenik zsidó kereskedő tetemes kárt szenvedett, mert a csőcselék az áruk egy részét részben elhordta, részben összetörte.

A nyomozás során a feljelentésben foglaltak legnagyobb része bizonyítást nyert. A tettesek Rád Árpád, Teleki Viktor, Hoblich Károly, Horky János és néhány ismeretlen egyének voltak.

A támadást a csendőrség és a községi elöljáróság nem akadályozta meg.

A nyomozati iratokat 111577/1921. k. ü. számú határozatom kapcsán a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldöttem.

17./ Werkner Árpád feljelentésében azt adta elő, hogy Izsákról elmenekülése után 652 drb. vesszőkosarat, 395 drb. vesszőfedelet és 101 drb. zsákfedelet hagyott hátra, melyeket Bárkás Ferenc jogtalanul eltulajdonított.

A nyomozás során megállapítást nyert, hogy sértetteknek a Strommer üzletébe beraktározott vesszőkosarait Balogh Ferenc Birkás Ferencnek adta el 2000 koronáért, mely összeget az ÉME pénztárába fizetett be.

A nyomozati iratokat 111578/1921. k. ü. számú határozatom kapcsán további illetékes eljárás végett a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

18./ Özv. Neubach Dezsőné panaszában azt adta elő, hogy 1920. július havában ifj. Murancsik Sándor megjelent lakásán, s közölte, hogy Balogh Ferenc azt parancsolta, miszerint azonnal hagyja el a községet, s néhány perc múlva megjelent ott Balogh Ferenc is s megbotoztatással fenyegetve felhívta a község azonnali elhagyására. Ennek következtében elmenekült, s kevés idő múlva lakását feltörték, ingóságait széthurcolták. Panaszolta továbbá, hogy 1920. március havában több értékes ingóságot megőrzés végett átadott Dóka Istvánnénak, ki azonban azokat vissza nem adta.

A nyomozás során megállapítást nyert, hogy sértett lakásából egyes ingók hiányoznak. Bútorai részben a lakásban vannak, részben a lakásba helyezett lakók használják. Egyes gazdasági felszerelési tárgyakat is elvittek ismeretlen tettesek. Két kocsi akácfát a csendőrőrs vitetett el, mely a főszolgabírónak bejelentetett. Dóka Istvánné a nyomozás során az általa átadott ingóságok legnagyobb részét visszaadta, miért is a sértett bűnvádi eljárás megindítását nem kérte.

Ez ügyben előzetes letartóztatásban volt ifj. Murancsik Sándor gyanúsított.

A nyomozati iratokat 111581/1921. k. ü. számú határozatom kapcsán a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldöttem.

19./ Fehér Izidor azt panaszolta, hogy elmenekülése után Murancsik Sándor az üzletét feltörte, és oda berendezkedett, s nincs kizárva, hogy az áruit is eltulajdonította. Panaszolta továbbá, hogy 1920. október 3-án lement Izsákra, hogy a gazdaságában széjjelnézzen. A vasúti állomásnál Kállai Gábor, Fekete Árpád és Rankasz János megtámadták, véresre verték és zsebéből 27.000 korona készpénzét elvették.

A nyomozás során nem nyert bizonyítást az, hogy sértett üzletébe ifj. Murancsik Sándor jogtalanul behatolt volna, vagy az árukat eltulajdonította volna.

Megállapítást nyert, hogy a sértettet október 3-án a vasúti állomáson súlyosan megverték és pénzét elvették. Tettesek kideríthetők nem voltak. Az ez ügyben letartóztatva volt Fekete Árpád gyanúsított ellen terhelő adat beszerezhető nem volt.

A nyomozati iratokat további illetékes eljárás céljából a 111582/1921. k. ü. számú határozatom, kapcsán a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldöttem.

20./ Krausz Izidor panaszában azt adta elő, hogy 1920. év augusztus havában Orgoványon egy éjjel Felföldi Dezső, Francia Kiss Mihály és Héjjas Aurél lakásába bementek, s ott őt súlyosan bántalmazták, majd a községházára hurcolták, de másnap elengedték. 1919 októberében Orgoványról Izsákra menekült, lakását és üzletét bezárta. Novemberben ment vissza és látta, hogy lakása és üzlete fel van törve, és abból 80.000 korona érték hiányzik. A megmaradt holmikat Izsákra szállíttatta. Azt átszállítás alkalmával Felföldi Kálmán azzal a fenyegetéssel, hogy a bugaci erdőbe fogja vitetni, arra kényszerítette, hogy az üzleti berendezéseit 1000 koronáért neki adja el.

A nyomozás során megállapítást nyert, hogy sértettet Felföldi Dezső és a feljelentésében megjelölt társai 1919 augusztus havában lakásában súlyosan bántalmazták. Megállapítást nyert, hogy lakásából és üzletéből több dolog hiányzik, de sem a tettesek, sem az, hogy miket vittek el, kideríthető nem volt. Felföldi Kálmán gyanúsított a zsarolásra vonatkozólag eddig kihallgatható nem volt.

A nyomozati iratokat 111584/1921. k. ü. számú határozatom kapcsán további szabályszerű eljárás végett a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

21./ Veress István feljelentésében azt adta elő, hogy ő évek óta „Az Újság" című lapot járatta, de azt Balogh Ferenc minden nap elkobozta, és őt ezért mint hazafiatlan elemet az ÉME-ből Balogh Ferenc kizárta. 1920. április 1-én délelőtt Füvessy hadnagy és polgárőrrel a községházára hívatta, s midőn oda gyanútlanul elment, Füvessy és az ott levő Kass János zászlós fejbeverték. 1920. április 16-án két fegyveres polgárőr bekísérte Paál Gyula és Horváth István tanítókat Balogh Ferenc utasítására azért, mert őt /: sértettet :/ rágalmazó tartalmú jegyzőkönyvet nem akartak elárulni. Ugyanekkor Balogh Ferenc kijelentette, hogy még akkor éjjel Héjjas Iván kijön Izsákra, és vele együtt a tanítókat kiviszi Bugacra. Ő ennek következtében Pestre menekült, s néhány hónapig itt tartózkodott. Ez ügyben a kecskeméti járásbíróság előtt is bűnvádi eljárás volt folyamatban.

A nyomozás során csupán sértett hallgattatott ki, miért is a nyomozati iratokat 111562/1921. k. ü. számú határozatom kapcsán további megfelelő eljárás végett a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldöttem.

22./ Warga Imre feljelentésében azt adta elő, hogy 1920 nyarán Izsákról el kellett menekülnie, mert felszólalt a gazdák gyűlésén, a Förster főszolgabíró vezetése alatt működő részvénytársaságnak a szőlősgazdák érdekeire sérelmes erőszakoskodása ellen. Előadta tovább, hogy Révész szolgabíró el akarta rekvirálni a lakását, s mikor ott megjelent, nővérére reákiabált: „Aljas, piszok zsidóbarát, csendőrökkel vitetem Kunszentmiklósra és kékre veretem!"

Ugyanezen ügyhöz van csatolva Rózsa Manó feljelentése is, mely szerint 1920. október táján Deutsch Mór győri kereskedőnek Förster főszolgabíró megtiltotta, hogy a vásárolt borait elszállíttathassa, összes igazolványait elkobozta, 60.000 ezer korona készpénzét pedig elvette azon a címen, hogy láncos.

1920. év őszén Bogdány Jenő borbizományos lement Kunszentmiklósra bevásárlás céljából, onnan azonban eredmény nélkül visszatért, mert Förster főszolgabíró a piactéren azt mondta a gazdálkodóknak, hogy ne adják el a zsidóknak a borokat, ha pedig már eladták, tagadják meg az átadást.

A nyomozás során a Warga Imre panaszában foglaltak a legnagyobb részben bizonyítást nyertek.

Rózsa Manó feljelentésében foglaltakra nézve a nyomozás eddig foganatosítva nincs.

A nyomozati iratokat 111567/1921. k. ü. számú határozatom kapcsán további szabályszerű illetékes eljárás végett a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldöttem.

FÜLÖPSZÁLLÁSI ÉS PUSZTASZENTIMREI ESETEK:

23./ Egy névtelen feljelentés szerint Vannay hadnagy 1920. április 3-án Fülöpszálláson megjelent, s a templomba menő zsidókat feltartóztatta, igazoltatta. Egy zsidót a községházára vitetett, ott megverte, pénztárcáját elvette, csak amikor megtudta, hogy a benne levő pénz egy parasztgazdáé, adta azt vissza. Ugyanő április 7-én megalakította az ÉME fülöpszállási osztályát, s kihirdette, hogy akinek zsidóval van baja, az csak forduljon hozzá. Mikor egy gazdának egy zsidó ellen volt panasza, azzal az indoklással, hogy a keresztény mind tisztességes, a zsidó pedig mind gazember, a zsidót irtózatosan felképelte.

A nyomozás során a feljelentésben foglaltak nagy részben bizonyítást nyertek, és megállapíttatott, hogy Grósz Miklós volt az, akit Vannay hadnagy inzultált, és akitől a pénztárcát elvette.

A nyomozati iratokat a 111570/1921. k. ü. számú határozatom kapcsán a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

24./ Perlmutter József és neje feljelentése szerint Vannay hadnagy Perlmuttert a községházára hívatta, ott volt Balogh Ferenc és Tóti Imre

fülöpszállási lakos is. Balogh és Vannay ütlegelték. Elmenekült tőlük a csendőrségre, Balogh és Vannay utánamentek, és követelték az őrstől, hogy tartóztassa le, de az őrs ezt megtagadta.

1920. év május 6-án Balogh Ferenc 6 fegyveres katonával bement a vendéglőjükbe, s az ott talált Kupfler Szidóniát és Panni leányát, valamint őt is szidalmazták, tettleg bántalmazták, és megparancsolták nekik, hogy azonnal hagyják el a községet, mert különben felakasztják őket.

1921. június 29-én Horky János, Szegvári Péter, Kállai Gábor, Kállai Gyula és Néveri csendőrtiszthelyettes megjelentek este 9 óra után a vendéglőjükben, Perlmuttert kerestél, az egész lakást felkutatták, hogy elvihessék, de a férje nem volt otthon.

A tényállás minden irányban még felderítve nincs, s ezért a nyomozati iratokat további eljárás céljából 111570/1921. k. ü. szám alatt a Kecskeméti Ügyészséghez visszaküldtem.

25./ Kosztovszki Dezső feljelentésében azt adta elő, hogy 1920. április 5-én este az ottan plébános, Lengyel József átizent hozzá, hogy meneküljön, mert az éjjel ki fogják végezni. Minthogy ez az üzenet Erdei Gábor ottani lakosnak is szólt, ketten elmenekültek. Családja otthon maradt. Éjjel 12 órakor megjelent a lakásán Szőts István tiszthelyettes két katonatiszttel, s házkutatást tartottak, de miután őt nem találták meg, kényszerítették nejét, hogy a községházára velük menjen, s ott súlyosan tettleg bántalmazták.

E feljelentés tárgyában a tényállás még minden irányban nincs felderítve, s ezért a nyomozati iratokat a 111570/1921. k. ü. számú határozatom kapcsán a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez visszaküldtem.

III. EGYÉB ÜGYEK

1./ Friedrich István nemzetgyűlési képviselő panaszolta, hogy özv. Duxler Lajosné előtte azt panaszolta, hogy férjét, Duxler Lajos szentgotthárdi lakost, valamint Koblencz Ignác, Spiegler Leó és Eisenstein Arnold szentgotthárdi lakosokat 1920. évi január hó 26-án este egy alhadnagy és

altiszt elhurcolták, s előbb Szombathelyre, onnan a Budapest felé induló vonattal tovább vitték. Nevezetteknek azóta nyoma veszett.

A M. Kir. Csendőrség Felügyelőjének Ügyésze Ü. 173/21. szám alatt megkeresésemre megküldötte az idevonatkozó eredménytelen nyomozás iratait, és ennek alapján megkerestem a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztályát a nyomozás folytatása végett.

Minthogy a cselekményt az időközben megjelent november 3-ika magas kormányzói kegyelmi elhatározás alá látszott esni, s minthogy a sértettek elhurcolásában gyanús polgári egyének ellen a nyomatékos gyanúok a nyomozás során fel nem merült, az ügyben szereplő Horváth Endre alhadnagy és Jakula Béla főhadnagy ellen folytatandó eljárás céljából 1922. évi február hó 9-én megküldöttem az összes iratokat Dr. Schmitz Rezső M. Kir. Csendőrfelügyelő Ügyészének.

2./ Somló Manó dunaföldvári lakos azt panaszolta, hogy fiát, Somló György 21 éves önkéntes szakaszvezetőt 1920. évi március hó 28-án vagy 30-án katonai egyének Dunaföldváron meggyilkolták.

A M. Kir. székesfehérvári Vegyes Dandárparancsnok Ügyésze Ü. 846/21. szám alatt ez ügyben a nyomozást megszüntette, s illetve Cseresznyés József azon cselekményét, hogy Somló Györgyöt letartóztatta és 30 botbüntetésre ítélte, kegyelmi elhatározás alá esőnek s kegyelemben részesítendőnek jelentette ki.

Nem merült fel adat, hogy ez ügyben polgári egyén ellen nyomatékos gyanú merülne fel, mégis, a Szekszárdi Kir. Ügyészség elnöke utasított, hogy a sértett panasza folytán gyanúba vett polgári egyének ellen nyomatékos gyanúok hiányában vagy megszüntető határozatot hozzon, vagy vegye az ügyet kegyelmi eljárás alá.

3./ Kalmár Vilmosné szegedi lakos azt panaszolta, hogy férjét, Kalmár Vilmost 1920. évi június hó 5-én este Pusztamérgesen valószínűleg Francia

Kiss Mihály és ismeretlen társai elhurcolták, és utóbb Szankon meggyilkolták.

A csendőrfelügyelőség ügyészétől ez ügyben Ü. 120/20., Ü. 194/21., Ü. 5741/20. szám alatt megszerzett iratokból megállapítottam, hogy ez ügyben a nyomozás eredménytelenül végződött.

Újból elrendeltem a nyomozás, és azt a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya teljesítette is.

A nyomozás igen csekély eredménnyel járt, s arra nem merült fel adat, hogy a cselekményben Francia Kiss Mihály és Zana László szerepelnek.

Az iratokat az eljárás folytatása, illetve a kegyelmi eljárás megindítása végett a Budapesti Kir. Ügyészség megküldötte a Szegedi Kir. Ügyészségnek.

4./ Manheim Sándor, Singer Géza és Kondor Dezső azt panaszolták, hogy Kerekegyházán 1920. évi június hó 2-án őket éjnek idején 8 tagból álló, felfegyverzett társaság megtámadta, elverte, minek következtében menekülni voltak kénytelenek.

Gombos Adolf kerekegyházai lakos panaszolta, hogy 1921. évi augusztus hó 17. és 18. közi éjjel Kerekegyházán ismeretlen tettesek több zsidó lakásába betörtek, s ablakaikat beverték.

Özv. Kanitzer Arnoldné kerekegyházai lakos azt panaszolta, hogy őt 1920. évi május hó 19-én Kerekegyházán ismeretlen tettesen életveszélyesen megfenyegették, majd 1920. május hó 23-án állítólag Balogh Ferenc és társai minden ingóságát ellopták.

Ez ügyekben a nyomozást a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján teljesíttettem, majd a befejezett nyomozás iratait részben az eljárás folytatása, részben a kegyelmi eljárás folyamatba tétele végett a Kecskeméti M. Kir. Ügyészséghez leküldöttem.

5./ A Szolnoki Kir. Ügyészség 14548/1920. k. ü. számú iratai szerint állítólag a volt Prónay-zászlóaljhoz tartozó katonák, többek között Molnár Endre főhadnagy, Molnár Ferenc hadnagy és mások Szolnokon 1920. évi április hó 26-án több polgárt összeszedtek, elvitték Abonyba, a gróf Vigyázó kastélyba, ott elverték és megkínozták őket.

A szenvedett verések folytán Abonyban meghaltak, és nyilván elásattak Háy Géza és Király Béla. Utóbb odahaza állítólag szintén az elszenvedett verések folyták elhaltak Vanderstein Henrik és Pintér László szolnoki lakosok.

Ugyanezen iratok szerint Szolnokról a fogházból 1920. évi április hó 28-án Abonyba hurcoltatott, és ott kivégeztetett 18 állítólag kommunista egyén.

Ez ügyben beszereztem a M. Kir. Budapesti Katonai Körlet-parancsnok Ügyészétől az Ü. 2715/20., illetve Ü. 246/21. szám alatti iratokat, s a nyomozást a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya által folyamatba tétettem.

Az időközben megjelent magas kormányzói elhatározás folytán a cselekmények kegyelem alá esvén az iratokat a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztályától visszakértem.

Hogy a katonai hatóság előtt Háy Géza, Király Béla és társai meggyilkolása ügyében az eljárás minő eredménnyel végződött, tudomásom nincs. Ez ügyben a csendőrfelügyelőség ügyészéhez intézett megkeresésem válasz nélkül maradt.

Az Ü. 246/21. számú katonai iratok szerint a szolnoki fogházból elhurcolt egyének Abonyban a gróf Vigyázó-féle kastély pincéjében fellázadtak és felkoncoltattak. Ezen fegyverhasználati ügyben a m. kir. budapesti katonai körletparancsnok mint illetékes parancsnok a feljelentés félretételét rendelte el, mert a fegyverhasználat jogos volt.

A Szolnoki Kir. Ügyészség által felterjesztett iratokat, valamint a M. Kir. Budapesti Katonai Körletparancsnok Ügyészének Ü. 4001/21. szám alatt megküldött iratait, amelyek Háy Gézáné panaszára vonatkozna,

és a Szolnokról 1920. évi április hó 20-án és az azt követő napokon elhurcolt egyének elhurcolására vonatkoznak, minthogy a cselekmény az 1921. évi november hó 3-án kiadott magas kormányzói kegyelmi elhatározás alá látszanak esni, visszaküldöttem a Szolnoki Kir. Ügyészségnek.

6./ Részint a Kecskeméti Kir. Ügyészség által felterjesztett iratokból, részint a csendőrfelügyelőség ügyésze által megküldött iratokból megállapítottam, hogy állítólag Francia Kiss Mihály és társai 1919. évi augusztus hó végén vagy szeptember hó elején Kecskemét-Lakitelki tanyáról elcipelték Szijj Józsefet és Kaufmann Albertet. Kaufmann Albert eltűnt.

Ez ügyben a csendőrfelügyelőség ügyészénél Ü. 112/21. szám alatt eljárás folyik. Megkeresésem dacára eddig nem kaptam értesítést arról, hogy ez ügyben polgári egyének szerepelnek-e?

7./ 1919. év szeptember hó 12-én Schmiedt Rezső hadnagy és társai elhurcolták lakásukról Ürögi Lajos és H. Szabó János orgoványi lakosokat és megölték.

Az iratok a csendőrfelügyelőség ügyészénél vannak. A cselekmény kegyelem alá látszik esni. Hogy polgári egyének gyanúsíthatók-e ez ügyben, ez ideig megkeresésemre felvilágosítást nem kaptam.

8./ 1919. évi szeptember hó 23-án délután Schmiedt Rezső hadnagy és társai orgoványi lakásukról elcipelték és megölték Hagyma András és Csákó Mihály orgoványi lakosokat.

Ez ügyben az iratok a csendőrfelügyelőség ügyészénél vannak. A cselekmény kegyelem alá látszik esni. Hogy polgári egyének gyanúsíthatók-e, megkeresésemre ez ideig választ nem kaptam.

9./ 1919. évi október hó 1-re virradóra állítólag Francia Kiss Mihály és társai elcipelték Kecskemétről Dózsa Emánuel rendőrt és öt társát kommunizmus gyanúja miatt és megölték.

Az iratok a csendőrfelügyelőség ügyészénél vannak. A cselekmény kegyelmi elhatározás alá látszik esni. Megkeresésemre, hogy polgári egyének gyanúsíthatók-e, választ ez idáig nem kaptam.

10./ Kecskemétről 1919. évi november hó 16-án elcipelték dr. Fritz Rezső ügyvédet és társait, összesen 14 kecskeméti lakost. Ezek közül 11 egyén nyomtalanul eltűnt. A tettesek állítólag Francia Kiss Mihály és társai. Az adatok szerint a tettesek, mikor az áldozatokat felakasztották, róluk ruhájukat leszedték, és egymás között felosztották.

Az idevonatkozó iratok a csendőrfelügyelőség ügyészénél Ö. 4465/19 szám alatt vannak. Nincs tisztázva, hogy a tettesek a cselekmények indítóoka mi volt. Megkeresésemre, hogy polgári egyének vannak-e gyanúsítva, választ nem kaptam.

11./ Kecskeméten 1919. évi november hó 19-én este állítólag Szabó és Székely nevű századosok a kir. törvényszéki fogházból 33 kommunista foglyot cipeltek el és végeztek ki. November 21-én 3 kommunista foglyot vittek ki a fogházból, és ezt megelőzőleg november 19-én a rendőrségi fogdából vitték el Sutus Sándor állítólag kommunista egyént, majd december 1-jén Nemes József kecskeméti lakost hurcolták el ismeretlen katonai egyének.

Ez ügyben Ü. 4465/19. szám alatt állítólag a budapesti körletparancsnok ügyészénél eljárás folyamatban. A cselekmények kegyelem alá látszanak esni. Megkeresésemre, hogy polgári egyének gyanúsíthatók-e, választ mindez ideig nem kaptam.

Megjegyzem, hogy a most felsorolt 6-11. alatti ügyekben a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya által nyomozást teljesítettem, a sértettek egy részét és a gyanúsítottak egy részét kihallgattattam, azonban

a nyomozás eredménnyel nem járt. Egyébként a felsorolt cselekmények legnagyobb része az 1921. évi november hó 3-án kelt magas kormányzói kegyelmi elhatározás alá látszik esni, s így a nyomozás tovább folytatása annál kevésbé indokolt, mert hisz ez ügyekben a katonai hatóságtól az az értesítés érkezik, hogy ez ügyben polgári személyek is szerepelnek gyanúsítottként.

12./ A Kecskeméti Kir. Ügyészségtől felküldött iratok és dr. Dombováry Géza ügyvéd feljelentése szerint Abonyban 1920. évi május 8-án Verhovai Lászlóné házába katonaruhás egyének betörtek, 1600 korona készpénzét elvitték, majd Deutsch Ignác házába törtek be és tőle pénzt vittek el, Deutsch Ignác leányán és cselédjén erőszakot követtek el, azután Pick Manóhoz törtek be és vittek el különféle árukat.

Ugyancsak Abonyban május 28-án katonaruhás egyének behatoltak Albert Jakab lakásába, azt elverték, majd Rechtschaffer Sámuel lakásába törtek be, s azt agyonverték, s azután Véli Miksa lakásába hatoltak be, onnan pénzt vittek el, s végül Pintér Gyula udvarára törtek be, de annak kiabálására elmenekültek.

Ez ügyben a nyomozást a Belügyminisztérium nyomozó osztálya által folyamatba tétetettem, egyben a csendőrfelügyelőség ügyészétől átkértem az ott Ü. 210/21. szám alatt található nyomozási iratokat. Letartóztattam és átkísértettem az egyik tettest: Cseri József volt katonai egyént. Utóbb megállapítottam, hogy a M. Kir. Budapesti Honvéd Törvényszék mint ítélőbíróság ez ügyekben elítélte Váradi Istvánt, Mózes Lászlót és Cseri Józsefet. A csendőrfelügyelőség ügyésze ez ügyben eljárást folytat Stokin Kiss János ősmester és szökésben lévő Vincze Sándor ellen. Megállapítottam azt is, hogy nincs komoly adat arra, hogy ez ügyekben polgári személyek és szerepelnének gyanúsítottként.

13./ A Kecskeméti Kir. Ügyészség 1920. évi k. ü. 4755 számú iratai szerint Kiskunfélegyházán 1920. évi május hó 28-án éjjel a Kneffel-féle

szállodából állítólag katonai egyének elhurcolták és meggyilkolták Ehrenfeld Ignác budapesti utazót és Grósz Henrik makói illetőségű kereskedőt.

A csendőrfelügyelőség ügyésze Ü. 54/21 szám alatt közölte velem a M. Kir. Budapesti Katonai Törvényszék mint ítélőbíróság ítéletét, amely szerint Paksi Ferenc címzetes őrmester ezen gyilkosság vádja alól bizonyítékok hiányában felmentetett. Ezt az ítéletet a M. Kir. Legfelsőbb Honvéd Törvényszék helybenhagyta.

14./ Dr. Dombováry Géza panaszolta, hogy Dunapatajon 1920. évi október hó 31-én az ébredők a zsidók ellen erőszakoskodásokat követtek el.

Ez ügyben a nyomozás a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján teljesítettem, s az iratokat a Kalocsai Kir. Ügyészséghez küldöttem.

15./ Endrei Dezső budapesti lakos azt panaszolta, hogy Kecskeméten 1921. május hó 14-én a Royal Szálló kávéházában őt zsidónak nézték és megpofozták.

Ez ügyben a nyomozást a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya által teljesítettem, és az iratokat a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez küldöttem le.

16./ A M. Kir. Csendőrség Felügyelőjének Ügyésze megküldötte az Ü. 446/21 és Ü. 176/21 számú iratokat, amelyek arra vonatkoznak, hogy több katonaruhába öltözött egyén 1920. évi június hó 4-én Kiskőrösön Schwarz Lipót lakásába behatolt, őt és nővérét elverték, elvittek egy zsebórát, és elhajtották kocsiját és lovát. Ugyanezen iratok szerint Grancsa Lajos, majd Schwarz Sándor tanyájáról elcipeltek ismeretlen tettesek 1920. évi június hó 6-án élelmiszereket, kocsit, lovat.

Ez ügyben a nyomozást a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya által teljesíttettem, és azután az összes iratokat leküldöttem a Kalocsai Kir. Ügyészségnek az eljárás folytatása végett. A tettesek Korb Géza és ismeretlen társai.

17./ A Kecskeméti Kir. Ügyészség irataiból feltehetőleg Förster Lajos kiskunszentmiklósi lakos izgatás bűntettével volt gyanúsítható. Ezenkívül Bauer József panaszolta, hogy Kunszentmiklóson 1920. évi április hó 11-én a zsidók ellen erőszakoskodások követtettek el.

A nyomozást a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján teljesíttettem, azután az iratokat leküldöttem az eljárás folytatása végett a Kecskeméti Kir. Ügyészségnek.

18./ A M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján nyomozást folytattam azon gyilkosság ügyében, amelyet Szabadjakabszálláson 1921. évi június hó 8-án Nádasdi László, Reinholcz Imre és Korom József akként követtek el, hogy Ördög Antalt ütlegelték, és Reinholcz Imre pisztolyából rálőtt, mely sérülésébe Ördög Antal belehalt.

Ez ügyben az összes iratokat visszaküldtem a Kecskeméti Kir. Ügyészség elnökéhez, mert a terheltek azzal védekeztek, hogy cselekményüket kommunistaüldözéssel kapcsolatban követték el, és így a Kir. Főügyészség útján eldöntendőnek látszik, hogy ez a cselekmény nem esik-e az 1921. évi november hó 3-án kelt magas kormányzói elhatározás alá. Megjegyzem, hogy az ügyben Nádasdi László ellen, aki katona, a csendőrfelügyelőség ügyészénél is van eljárás.

19./ A Kecskeméti Kir. Ügyészség által hozzám felterjesztett iratok szerint Kecskeméten 1921. évi február hó 9-én és 10-én Lakó Lajos és társai, állítólagos katonák, Brachfeld Vilmos és társai főképp zsidó hitfelekezetű kecskeméti polgárokat, de keresztény polgárokat is tettlegesen bántalmaztak.

Megkerestem a szegedi katonai körletparancsnok ügyészét az Ü. 184/21 számú iratok megküldése okán, és a nyomozást a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján teljesíttettem. A nyomozás teljesítése után az összes iratokat leküldöttem a Kecskeméti Kir. Ügyészség elnökének, mert az elkövetett cselekmények az 1921. évi november hó 3-án kelt magas kormányzói elhatározás alá látszanak esni.

20./ A Kecskeméti Kir. Ügyészség jelentései szerint Szekulesz Miksa kunszentmiklósi lakos és Kaszás Ernő jászapáti lakos kárára katonai egyének lopást követtek el.

Megkeresésemre a csendőrfelügyelőség ügyésze Ü. 496/21 szám alatt a vonatkozó összes nyomozati iratokat megküldötte. Minthogy polgári egyének és szerepelnek gyanúsítottként, a vonatkozó iratokat az eljárás folytatása végett megküldöttem a Kecskeméti Kir. Ügyészség elnökének.

21./ Kiskunfélegyházán 1920. évi június hó 1-jén a kir. Járásbíróság fogházából elcipelték Mártonfi Ernőt, Héderi Antalt, Iványi Sándort és Némedi Gábort. Nevezetteket megölték.

A M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján ez ügyben a nyomozást teljesíttettem. Letartóztatták Bakos Józsefet, akit a csendőrfelügyelőség ügyészéhez kísértettem át.

Ez ügyben ez idő szerint polgári személyek nem szerepelnek. Az eljárás a csendőrség felügyelőjének ügyészénél Ü. 294/21 szám alatt folyik Hertelendy Vannay László, Bakos József, Messzi István és társai ellen. A cselekmény kegyelmi elhatározás alá látszik esni.

22./ Kiskunfélegyházán meggyilkolták és kirabolták 1920. évi május hó 30-ára virradóra Barta Miklós kiskunfélegyházai lakos, volt fűtőházi főnököt.

Az annak idején teljesített nyomozás eredménnyel nem járt. Újra megindítottam a nyomozást a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján. Ez a nyomozás sem járt eredménnyel. A tettesek minden valószínűség szerint Hertelendy Vannay László és ismeretlen társai, akik a cselekmény elkövetése idején katonák voltak. Ez okból a nyomozás összes iratait megküldöttem az eljárás folytatása végett dr. Schmitz Rezső csendőrfelügyelőség ügyészének.

23./ Kiskunfélegyházai határban, Gátér pusztán 1920. évi május hó 29-én virradóra a vasúti állomáson megölték László Sándor állomási elöljárót és nejét. Az a gyanú, hogy rablógyilkosság forog fenn.

Az annak idején teljesített nyomozás eredménnyel nem járt. Újra folyamatba tettem, s a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján teljesítettem a nyomozást, ami eredménnyel ismét nem járt. Annyi kétségtelen, hogy a cselekményt katonai egyének követték el. Nagyon valószínű, hogy a tettesek Hertelendy Vannay László és ismeretlen társai, kik ez időben Kiskunfélegyházán egyéb gyilkosságokat is követtek el. Az iratokat áttettem a M. Kir. Csendőrfelügyelő Ügyészéhez.

24./ A Kecskeméti Kir. Ügyészség jelentése szerint Papp Mihály és Stern Simon szabadszállási lakosok kommunista egyének 1920. évi május hó 13-án kiszabadultak a Kunszentmiklósi Kir. Járásbíróság fogházából, azután ismeretlen tettesek által meggyilkoltattak.

Annak idején a nyomozás eredménnyel nem járt. Az általam újra lefolytattatott nyomozás szintén eredménytelen maradt. Annyi látszik megállapíthatónak, hogy a tettesek katonai ruhába öltözött egyének voltak. Az iratokat ez okból átküldtem a csendőrfelügyelőség ügyészéhez.

25./ A Kecskeméti Kir. Ügyészség jelentése szerint Fülöpjakabszálláson 1920. évi április 8-ra virradóra állítólag katonai egyének megölték Gróf Móric fülöpjakabszállási lakost. Gyanú van arra, hogy rablás is történt.

A csendőrfelügyelőség ügyészénél Ü. 180/21 szám alatt ez ügyben Csizmadia Rezső, Lakó Lajos és egyéb katonai egyének ellen eljárás folyik. Közöltem a csendőrfelügyelőség ügyészével néhány adatot a nyomozás sikere érdekében. Hogy polgári egyének gyanúsítottként szerepelnek-e ez ügyben, megkeresésemre ez ideig választ nem kaptam.

26./ Dr. Dombováry Géza panasza szerint László Eleket Kecskemétről 1920. évi február hó 6-án ismeretlen tettesek elcipelték, és azóta nyoma veszett.

Ez ügyben megkerestem a Belügyminisztérium nyomozó osztályát. Nyomozás nem teljesíttetett. Állítólag a katonai hatóságnál eljárás van folyamatban. Nem sikerült megállapítanom. Egyébként a cselekmény kegyelem alá látszik esni.

27./ 1920. évi november hó 7-én éjjel katonaruhás egyének Dunavecsén belőttek Rátkai Lipót házába. Ugyanekkor belőttek Szabó Imre házába, ki meg is sérült.

Az annak idején teljesített nyomozás eredménnyel nem járt. A M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján újból folyamatba tettem, majd az iratokat a kegyelmi eljárás lefolytatása végett a Kalocsai Kir. Ügyészséghez küldtem vissza.

28./ A Kalocsai Kir. Ügyészség jelentése szerint Vértes Antal kömpöcpusztai lakost és fiát 1920. évi június hó 3-án két katona és hét polgári egyén lakásáról elcipelte, s az erdőben elverték.

A nyomozás annak idején eredménnyel nem járt. A M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján a nyomozást újból folyamatba tettem, majd a megjelent magas kormányzói kegyelmi elhatározás folytán az iratokat visszaküldtem a Kalocsai Kir. Ügyészséghez.

29./ Szalkaszentmártonban 1920. évi május hó 29-én virradóra ismeretlen katonai egyének elhurcolták Rotter Eleket és megölték. Rottér Eleknétől és leányától az egyik katona 10.000 korona összeget követelt és vett el.

A folyamatban volt nyomozást a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján folytattattam a helyszínen. Mindössze annyit lehetett megállapítani, hogy a tettesek katonai ruhába öltözött egyének voltak. Az összes iratokat áttettem a M. Kir. Csendőrség Felügyelőjének Ügyészéhez.

30./ Kiskunhalason 1920. évi május hó 13-án éjjel kirabolták és meggyilkolták Schwarz Sándor kiskunhalasi lakost, és kirabolták Hoffmeiszter Mór kiskunhalasi lakost. Az eljárás a Kalocsai Kir. Ügyészségnél folyamatban volt.

Megkerestem a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztályát Tassy Gergely, Farkas Antal és társai tettesek letartóztatása iránt. Megkeresésem eredménnyel nem járt. Ezek után az iratokat visszaküldtem az eljárás folytatása végett a Kalocsai Kir. Ügyészség elnökének. Megjegyeztem, hogy az iratok szerint Tassy Gergely, aki állítólag katona volt, szökésben van, Farkas Antal, a másik tettes, pedig meghalt.

31./ A Kecskeméti Kir. Ügyészség jelentése szerint ismeretlen tettesek Cegléden 1920. évi április hó 28-án este az utcán agyonlőtték dr. Berger Bokor Imre ceglédi orvost.

Az eredménytelen nyomozást újból folyamatba tettem, minthogy azonban a cselekmény magánbosszúból fakadónak látszott, az iratokat visszaküldtem a kecskeméti kir. ügyészség elnökének.

32./ A Szolnoki Kir. Ügyészségtől beszerzett iratok szerint Molitorisz Gyula és társai 1920. évi május havában Fegyverneken a Schwartz-féle kastélyban mint kommunistagyanús egyének állítólag katonák által elverettek. Ugyanezen iratok szerint 1920. év június havában

Fegyverneken a Schwarz-féle kastélyban állítólag katonai személyek által megöletetett Kalmár József törökszentmiklósi lakos, további Rosenfeld Jenő 21 éves törökszentmiklósi lakos és két ismeretlen egyén.

Az eredménytelen nyomozást a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján újból folyamatba tettem, azonban az időközben megjelent kormányzói elhatározás folytán beszüntettem, és az iratokat visszaküldtem a Szolnoki Kir. Ügyészséghez azzal, hogy az iratok egy része a csendőrfelügyelőség ügyészével lesz közlendő, mert az a gyanú, hogy a cselekményeket katonai egyének követték el.

33./ A Pesti Izraelita Hitközség feljelentése és a kecskeméti kir. ügyészségtől, valamint a ceglédi rendőrkapitányságtól beszerzett iratok szerint 1920. évi június havában, valamint őszén és telén Cegléden zsidóüldözések történtek, egyesek lakásukból kikergettettek, üzlethelyiségeikről lemondattattak. Ezen kívül Molnár Sándor és társai 1920. évi június hó 4-én zsidó tanulókat ütlegeltek.

A nyomozás folytatását a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztályára bíztam, majd a megjelent magas kormányzói elhatározás folytán az összes iratokat visszaküldtem a Kecskeméti Kir. Ügyészség elnökéhez.

34./ Panaszolták előttem, hogy Fonyódon 1919. évi augusztus hó 28-án Tószegi dr. Freund Albert, Gráner Albert és Hamburger Ede ottani lakosok meggyilkoltattak.

Ez ügyben az illetékes hatóságok a bűnvádi eljárást lefolytatták.

35./ Panaszolták, hogy Pápán 1919. évi augusztus hó folyamán a pápai rendőrség fogházából elcipelték Muli Józsefet.

Idevonatkozólag csak annyi volt megállapítható, hogy nevezettet ismeretlen katonák elvitték a fogházból Devecserbe, de útközben társaival együtt szökni akart, mire agyonlőtték.

36./ Panaszolták, hogy Velemi András jászapáti lakost 1919. évi augusztus hó folyamán polgári egyének feljelentése folytán román katonák agyonlőtték.

A folyamatba tett nyomozás eredménnyel nem járt, a cselekmény különben is kegyelem alá esik.

37./ Cservenka Miklós, a szociáldemokrata párt titkára 1920. évi január hó 16-án lakásáról eltűnt.

Az államrendőrség által folytatott nyomozás eredménnyel nem jár. A csendőrfelügyelőség ügyészségétől megkeresésemre ez ügyben választ nem kaptam.

38./ Somogyi Bélát és Bacsó Bélát ismeretlen egyének 1920. évi február hó 17-én megölték.

Ez ügyben a m. kir. budapesti katonai körletparancsnok mint illetékes parancsnok Ü. 1151/20. szám alatt hozott határozatával az előzetes megállapításokat megszüntette, és a feljelentést félretenni rendelte, mert a további eljárástól bizonyítékok hiánya miatt eredmény nem várható, s mert gyanúsítottakat bűncselekmény nem terheli. A velem közölt iratokból megállapítottam, hogy ez ügyben polgári egyént nyomatékos gyanú nem terhel, különben is, a cselekmény kegyelem alá esik.

39./ A Kecskeméti Kir. Ügyészségtől felterjesztett iratok szerint Szabadszállásról 1919. évi szeptember hó 7-én és 8-án állítólag Felföldi Dezső, Baski László, Francia Kiss Mihály és társai elcipelték Lőwensohn Sándort, Varju Ignácot és S. Kovács Istvánt. Ezeknél pénzek is voltak. Nevezettek eltűntek.

Az annak idején teljesített nyomozás eredménnyel nem járt. Nem kaptam megkeresésemre választ az iránt, hogy a katonai hatóságnál folyik-e az ügyben eljárás. Minthogy a nyomozás adatai arra mutatnak, hogy a

tettesek katonák lehettek, a vonatkozó iratokat az eljárás lefolytatása végett áttettem a csendőrfelügyelőség ügyészéhez.

40./ Sutka Péterné szankmóricgáti lakos panaszolta, hogy 1920. évi októberében lakásán megjelent Francia Kiss Mihály és társai, s ott erőszakoskodtak.

A vonatkozó iratokat a csendőrfelügyelő ügyésze által hozzám áttett Ü. 180/21 szám alatti iratokkal együtt visszaküldtem a Kecskeméti Kir. Ügyészségnek, mert a cselekmény kegyelem alá esőnek látszik.

41./ 1920. évi karácsony táján Balogh Ferenc Budapesten pogromot akart rendezni. Ugyanezen évben elverte Kohn Pinkászt, Schwartz Ignácot, dr. Kemény Jenőt, ezen kívül Matern Ferenc és Balogh Ferenc elverték Hetlinger Istvánt, Gabos Károlyt, és megfenyegették Farkas József tasi jegyzőt.

Az idevonatkozó Ü. 382/21 szám alatti összes nyomozati iratokat az eljárás folytatása, illetve a kegyelmi eljárás lejáratása végett megküldöttem a Kecskeméti Kir. Ügyészség elnökének.

42./ Ezen kívül mintegy 10 különböző kisebb jelentőségű és zsidóüldözésekkel kapcsolatos ügyekben teljesítettem a nyomozást a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján, melyeket jelentőségük folytán felsorolni feleslegesnek tartok.

Ez ügyekben a feljelentést és a nyomozás iratait visszaküldöttem az illetékes kir. ügyészségekhez az eljárás folytatása, vagy a kegyelmi eljárás lejáratása céljából.

Az említett ügyek között nem soroltam fel azt a három ügyet, amelyet, mint az összes ügyek között a legsúlyosabbnak látszókat, a többi ügyek közül kiválasztottam azzal a szándékkal, hogy a súlyos ügyekben a nyomozást a gyanúsítottak letartóztatása mellett teljesíttetem. Ez ügyek

ugyanis részint a cselekmények durvasága miatt, részint azért, mert rablás is történt, olyanoknak látszottak, amelyeknél a tényállás föltétlenül tisztázandó, s mert a gyanúsítottak egy részének kiléte ismeretes volt, letartóztatásuk által a nyomozástól sikert vártam. Ez ügyeket részben a Budapesti Kir. Ügyészség útján, részben a M. Kir. Belügyminisztérium nyomozó osztálya útján a helyszínen is nyomoztattam. Ezek az ügyek: az izsáki kettős rablógyilkosság, a lajosmizsei gyilkosság és a rablás ügye, és a Balogh Ferenc és társai által elkövetett Engel Pál, Lefkovics Andor, Kohn Kertész Gábor, Gettler Jakab, Gettler Sándor, Gettler Erzsébet és Fridek Andor-féle máriaházi és gyármajori hétszeres gyilkosság ügye, hol annak komoly gyanúja merült fel, hogy rablás is követtetett el. Ez ügyekben több gyanúsítottat letartóztatásba helyeztem.

Minthogy azonban ezt a három ügyet a budapesti kir. Főügyész Úr 1922. évi április hó 20-án kelt rendelete folytán 1922. évi április hó 21-én 1921. V. 1/7. f. ü. számú jelentésemmel a budapesti királyi Főügyész Úrhoz felterjesztettem, ez ügyekben további szerepem megszűnt, s így jelen összefoglaló jelentésemnek ezen három ügyre vonatkozó része az ezen ügyek továbbvitelével megbízott dr. Kovács Péter budapesti kir. ügyész jelentését foglalja magában.

IV. AZ IZSÁKI GYILKOSSÁG, A LAJOSMIZSEI ÉS A MÁRIAHÁZI ÉS GYÁRMAJORI GYILKOSSÁG ÜGYE:

1./ AZ IZSÁKI GYILKOSSÁG ÜGYE

1919. november elején Kecskeméten Zbona János, a Héjjas-különítménybe beosztott csendőr törzsőrmesternek tudomására jutott, hogy Pánczél Zoltán, Beck Sándor és Schmiedt Árpád izsáki lakosok másfélmillió koronát ajánlottak fel a kecskeméti román parancsnoknak abból a célból, hogy a megszállást legalább három héttel hosszabbítsák meg. Erre jelentést tett parancsnokának, Héjjas Ivánnak, aki ezen felháborodva azt a parancsot adta neki, hogy ezt a

három zsidót el kell tenni lába alól. Ezt a parancsot Zbona és Danics tudomásul vették, és ketten vállalták a parancs keresztülvitelét. E parancs folytán Zbona és Danics Cs. Tóth Gyula gyanúsítottal 1919. november 17-én Orgoványra mentek, s ott Juhász Istvánt vették magukhoz, úgyszintén Tóth Imre és Tóth Ambrussal közölték a tervet, és a részvételre őket is felhívták, akik szintén vállalkoztak a cselekményben részt venni.

Este 9-10 óra közt indultak el Orgoványból Zbona, Danics és Cs. Tóth, és Izsákra megérkezve először Pánczél Zoltán lakásába mentek, ahonnan Pánczélt kihurcolták, lakásából nagyobb összegű készpénzt, egy ezüst órát, egy drb. aranyláncot és több ruhaneműt kihordtak.

Innen Schmiedt Árpád szabómester lakásához mentek, ahonnan 10-11 ezer korona készpénzt és kb. 30-40.000 korona értékű férfi- és női ruhakelméket, egy duplafedelű aranyórát, láncot vittek el, és Schmiedtet szintén a kocsira kivitték.

Ezután Beck Sándor lakásából hasonló módon nagyobb összegű pénzt, ruha- és fehérneműket, egy aranyórát és láncot vittek el, és sértettet szintén a szekérre a másik kettőhöz vitték.

Gyanúsítottak a három sértettel Orgoványon keresztül a Tóth Imre tanyájára mentek, ahol ifj. Tóth Imre és Tóth Ambrus gyanúsítottak csatlakoztak hozzájuk, ásót, kapát és kötelet hoztak ki. Ekkor sértetteket egy kis erdőbe vitték, ott gyanúsítottak együttesen őket felakasztották és elásták.

Elvitt értékeken gyanúsítottak állítólag megosztoztak.

Házkutatás alkalmával Tóth Imre tanyáján elásva az összes ruha- és fehérneműket megtalálták. Danics Mihálynál 2301 korona készpénzt, egy aranyórát, egy ezüstórát és egy aranyláncot, Juhász Istvánnál 3000-egynéhányszáz koronát találtak.

A lefoglalt bűnjeleket, mégpedig a ruha- és fehérneműket az izsáki csendőrség sértetteknek kiadta, az értékeket pedig az izsáki

Népbankban helyezte el. E bűnjeleket azonban a Népbank Danics Mihálynak és Juhász Istvánnak katonai beavatkozás folytán kiadta.

Miután a M. Kir. Honvédelmi Minisztérium döntése szerint gyanúsítottak a cselekmény elkövetésekor tényleges szolgálatban álló katonák, illetve a szegedi vadászzászlóalj állományába tartoztak, így reájuk nézve a katonai-, illetve csendőrbíróság bír hatáskörrel, és illetékességgel az iratok további megfelelő eljárás végett a budapesti csendőrség felügyelője ügyészéhez tétetettek át, s az előzetes letartóztatásban levő Zbona János és Juhász István gyanúsítottak e rendelkezés folyták oda átkísértettek.

2./ MÁRIAHÁZI ÉS GYÁRMAJORI GYILKOSSÁG ÜGYE:

Kecskeméten 1920. év május végén az első számú szegedi vadászzászlóaljban tényleges szolgálatot teljesítő Schmiedt Rudolf hadnagy egyik, eddig még ki nem derített parancsnokától azt a szóbeli parancsot kapta, hogy miután jelentés érkezett arról, miszerint a Solt környéki tanyákon lakó zsidó birtokosok és bérlők állítólag kommunista agitációt fejtenek ki, és munkásaikat felfegyverzik, megfelelő számú emberrel vonuljon ki a tanyákra, és amennyiben a jelentésben foglaltak valóknak bizonyulnak, a bűnösöket tartóztassa le, sőt, szükség esetén végeztesse is ki. E parancs folytán Schmiedt Rudolf 8-10 zászlóaljban szolgáló katonát magához vett, akik közt volt Korb Géza kecskeméti, Cserna István tizedes szabadszállási lakos, továbbá Balogh Lajos, Pulai Mihály és Ferenci nevű, ismeretlen tartózkodású katonák, és ezen kívül még 4-5 név szerint ki nem derített katonák. Schmiedt e csapattal Izsákra ment, s ott e parancsot közölte Balogh Ferenc gyanúsítottal, az ÉME izsáki osztályvezetőjével, s egyben felhívta, hogy több emberével csatlakozzék a parancs kivitelére. Balogh az izsáki ÉME tagjai közül odarendelte Kállai Gábor, Kállai Gyula, Mózes István, Damásdi Pál, Damásdi Elek, Hörcsög Pál, Halász László, K. Szabó Áron izsáki

lakosokat, akik, mint az izsáki karhatalom tagjai, fegyverrel el voltak látva.

E csapat 1920. június 1-én délután érkezett a gróf Nemes-féle majorba. Innen este 7-8 óra közt a Gyármajorba mentek, ahol Engel Pál, Lefkovics Andor és Kohn Kertész Gábor sértetteket letartóztatva este 10 óra tájban a gróf Nemes-féle major felé vitték, s ott egy erdő szélén Korb Géza, Balogh Lajos és Cserna András gyanúsítottak mindhármat kardvágásokkal megölték, majd több gyanúsított is odaérkezve a hullákat a helyszínen eltemették. A Gyármajorból néhány pár lovat és négy szekeret elrekviráltak. Ezek közül kettőt visszaküldtem másnap.

1920. június 2-án reggel valamennyien átmentek Schmiedt József tanyájára, ahonnan egy járőr küldetvén ki, a Gettler-tanyáról Gettler Jakabot és fiát, Sándort elhozta, ugyanakkor a sértett lakásából mintegy 2 q dohányt, 20-25 kg cukrot, nagy mennyiségű ruha- és fehérneműt, 2 drb. arany pecsétgyűrűt, 1 drb. 100 koronás, 1 drb. 20 koronás, 1 drb. 10 koronás aranyat, 35 drb. ezüst koronás, 20-25 darab Mária Terézia korabeli ezüstpénzt, 20-30 drb. konvertált sorjegyet és 50.000 korona értékű jelzálogkönyvet, összesen 300-400 ezer korona értékben a járőr tagjai jogtalan eltulajdonítási célzattal elvettek. E cselekmény elkövetői pontosan kideríthetők nem voltak, csak annyi volt megállapítható, hogy e járőr tagjai kecskeméti katonák voltak, s hogy e járőrben Pulai Mihály, Balogh Lajos, Cserna István és még több katona vett részt. A két Gettlert a Schmiedt-tanyának bognárműhelyébe zárták.

A Schmiedt-tanyáról délután 4 óra tájában indultak el hazafelé, magukkal vivén a két Gettlert is. Útközben a Gettler-tanyáról még kihozták Gettler Erzsébetet is. Estefelé a Katona József tanyájánál állapodtak meg, s egy innen kiküldött járőr idehozta a munkásokat dolgoztató Fridek Andor intézőt Feketehalom-pusztáról.

E négy sértettet aztán a Schmiedt és Balogh parancsára a személy szerint meg nem állapítható gyanúsítottak a Katona József tanyájától a Bor Lukács tanyájához vezető úton megfojtották, és hulláikat a Bor Lukács tanyájának közelében elásták.

Megelőzőleg ugyanis Bor Lukács gyanúsított is csatlakozott a cselekmény véghezvitelére, és e négy sértett meggyilkolásában ő is részt vett.

A Gyármajorból elrekvirált szekeret és két pár lovat a kecskeméti katonák vittek magukkal, s ez még mai napig sem került vissza, s az sem volt kipuhatolható, hogy két szekérrel mi lett.

Miután gyanúsítottakkal szemben a lázadás bűntette megállapítható nem volt, és egyes gyanúsítottal szemben az 1921. évi november 3-án kelt magas kormányzói kegyelmi elhatározás alkalmazhatósága látszik fennforogni, az iratokat megfelelő eljárás, illetve a kegyelmi eljárás folyamatba tétele, továbbá a katonai hatáskör alá tartozó gyanúsítottakra nézve az iratoknak a csendőrség felügyelője ügyészéhez leendő áttétele végett a Kalocsai Kir. Ügyészséghez tétettek át.

3. LAJOSMIZSEI GYILKOSSÁG ÜGYE:

Kecskeméten a proletárdiktatúra bukása után a közbiztonsági szolgálatot az ún. Héjjas-féle karhatalmi különítmény teljesítette, amelynek Pataki Nándor, Francia Kiss Mihály, Jenei József, Sutus Mihály és Zana László gyanúsítottak is tagjai voltak. A románok kivonulása után, 1919. évi november közepe táján Pataki Nándor mint a Kecskemét város VI. kerületének karhatalmi parancsnoka eddig kin nem derített feljebbvalójától azt a parancsot kapta, hogy a Kecskemétről Lajosmizse felé induló vonatot vizsgálja át, és az azon található kommunistákat tartóztassa le, esetleg végeztesse ki. Pataki e parancs folytán 1919. november 20 vagy 21-én éjjel 2 órakor Francia Kiss Mihállyal és két ismeretlen csendőrrel együtt kiment a vasúti

állomásra, és a vonatra felszállva az utasokat igazoltatták, s ez alkalommal Neubauer Izidor kecskeméti gyufagyár-igazgatót, Nemes Sámuel tanárt, Wertheimer Jenő tanulót, és egy Fleitscher vagy Felischmann nevű rokkant katonát, mint kommunistagyanús egyéneket a lajosmizsei állomásfőnök hivatalos helyiségébe vitték, onnan azonban Fleischer nevű rokkant katonát szabadon engedték. Innen bementek a községházára, és rá következő reggel Lajosmizséről Fodor Zsigmond kereskedőt Pataki és Francia Kiss lakásáról elhurcolták, és a másik három sértetthez a községházára vitték.

E négy sértettet Monori Kiss József tanyájára vitték, akiket Francia Kiss Mihály és Pataki Nándor parancsára Monori Kiss József, Sutus Mihály, Jenei József és Zana László gyanúsítottak este 10 óra után kivégezte.

Sértetteket Pataki Nándor és Francia Kiss Mihály gyanúsítottak motozták meg, és a náluk levő ingóságokat Pataki Nándor vette magához, amiket a Rád Árpád tanú vallomásával valószínűsített előadása szerint Pataki a városparancsnokságnak szolgáltatta be.

Arra nézve, hogy sértetteknél minő ingóságok és értékek voltak, pontos bizonyíték beszerezhető nem volt, s így nem nyert megcáfolást Patakinak az az előadása, hogy sértettektől mindössze 4-500 korona készpénzt, ként bankjegytárcát és egy ezüstórát vett el.

Miután gyanúsítottakkal szemben a lázadás megállapítható nem volt, és az eljárás adatai szerint gyanúsítottak cselekménye az 1921. évi november 3-án kelt magas kormányzói kegyelmi elhatározás alá látszik esni, ennélfogva az összes nyomozati iratok további illetékes eljárás, illetve a kegyelem tárgyában teendő előterjesztés céljából a Kecskeméti Kir. Ügyészséghez tétettek át.

Budapest, 1922. június 20. napján

Váry Albert

kir. koronaügyészhelyettes

[olvashatatlan aláírás]
kir. ügyész.

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-5-e-1949/20630. Eredeti, gépelt, aláírt.

A CSELEKVŐ MAGYAROK TÁBORA RADIKÁLIS JOBBOLDALI FÉLKATONAI SZERVEZET ALAPSZABÁLY-TERVEZETE BUDAPEST [DÁTUM NÉLKÜL], 1923

Alakulástervezet

1.a./ A „Cselekvő Magyarok Tábora"-nak rendes tagja lehet minden olyan 20. életévét betöltött férfi, aki elfogadhatóan be tudja bizonyítani, hogy elődjei keresztények voltak, és semmilyen haza- vagy kereszténységellenes mozgalomban részt nem vettek:

b./ aki igazolni tudja, hogy a világháborúban, a forradalom, a kommunizmus, valamint az utána következő időben magyar- és kereszténységellenes érdekekért nem harcolt, fanatikus magyar és meggyőződéses antiszemita.

c./ akinek megbízhatóságáért legalább két rendes tag minden tekintetben és körülmények között teljes erkölcsi és anyagi felelősséget vállal.

d./ aki a Végrehajtó Bizottság többsége felvehetőnek jelent ki.

e./ aki az esküt a Végrehajtó Bizottság előtt leteszi és az eskü írásos szövegét aláírja.

2./ Pártoló tagja lehet a Tábornak minden olyan egyén, aki az 1. a., b., c. és d. pontokban foglaltak alapján felvehető, de a rendes tagoktól eltérő esküt tesz le, illetve esküszöveget is aláír a Végrehajtó Bizottság előtt.

3. A Cselekvő Magyarok Táborának alakuló gyűlésén a tagok tíz végrehajtó bizottsági tagot választanak saját kebelükből, titkos szavazás útján.

4. A végrehajtó bizottsági tagok megválasztásuk után egy végrehajtó bizottsági elnököt választanak, titkos szavazással.

5. A megválasztott elnök a végrehajtó bizottsági tagok közül egy elnöki főtitkárt jelöl ki, és megkérdezi a Végrehajtó Bizottság tagjait, hogy hajlandók-e az általa jelölt főtitkárt megválasztottnak elismerni.

6. Ha a többség nem hajlandó az elnök által jelölt főtitkárt tisztségében elismerni, az elnök más végrehajtó bizottsági tagot jelöl ki a főtitkári tisztségre és titkos szavazást rendel el.
7. Az elnök, az elnöki főtitkár, valamint a végrehajtó bizottsági tagok jogait és kötelességeit a Végrehajtó Bizottság kebeléből kijelölt háromtagú albizottság – melybe a főtitkár is delegálva van – fogja részletesen kidolgozni.
8. Az albizottság által elkészített javaslatot a Végrehajtó Bizottság ülésén letárgyalják, és az esetleges vitás kérdések felett szavazás útján döntenek.
9. A Cselekvő Magyarok Táborának hivatalos bélyegzője a régi Magyarország határának körvonalain belül félkör alakban: CSELEKVŐ MAGYAROK, alatti vízszintesen: TÁBORA.
10. A rendes tagok a következő esküt kötelesek letenni, illetve az esküszöveget aláírni:
„Én (név) esküszöm a Mindenható Istenre, Hazám és hozzátartozóim boldogságára, hogy a Cselekvő Magyarok Táborának Végrehajtó Bizottságát felettes parancsnokságomul elismerem, minden parancsát legjobb tudásom szerint, ha kell, életem árán is teljesítem, a részemre kiadott parancsokat, megbízásokat, valamint a Cselekvő Magyarok Tábora tagjainak nevét, tartózkodási helyét sem közvetve, sem közvetlen senkinek, semmilyen kényszerítő körülmények hatása laatt elárulni nem fogom, a Cselekvő Magyarok Táborának Végrehajtó Bizottságát ítélőbíróságomul elfogadom és ítéleteiben megnyugszom. Isten engem úgy segéljen!”
11.A pártoló tagok a következő esküt kötelesek letenni, illetve esküszöveget aláírni:
„Én (név) esküszöm a Mindenható Istenre, Hazám és hozzátartozóim boldogságára, hogy a Cselekvő Magyarok Táborának Végrehajtó Bizottsága által részemre kiadott megbízatást, valamint a Cselekvő Magyarok Tábora tagjainak nevét, tartózkodás helyét sem közvetve, sem közvetlen senkinek, semmilyen kényszerítő körülmény hatása alatt elárulni nem fogom, a Cselekvő Magyarok Táborának Végrehajtó Bizottságát

ítélőbírásomul fogadom el, ítéleteiben megnyugszom. Isten engem úgy segéljen!"

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-5-c-11717/1923. Eredeti, gépelt, aláírás nélkül.

DROZDY GYŐZŐ FELSZÓLALÁSA HÉJJAS IVÁN ÉS KÜLÖNÍTMÉNYE BŰNTETTEIRŐL RÉSZLET A NEMZETGYŰLÉS 226. ÜLÉSÉBŐL[615] 1924. JANUÁR 22.

Drozdy Győző: T. Nemzetgyűlés! Igazat adok igenis előttem szólott képviselőtársamnak abban, hogy ebben a Házban valóban nagyon sok beszéd hangzik el, talán sokkal több, mint kellene. Nem osztozom azonban abban a véleményében, hogy az ellenzéki oldalon történik a hiba, amikor ilyen sokat beszélnek. A felelősséget azért a sok beszédért, ami ebben a parlamentben elhangzik, a kormányra hárítom. A kormány az ezekben a beszédekben felhangzott okos, komoly és megbecsülendő kritikákat nem figyeli meg, azokat a komoly országépítő tanácsokat, amelyeket itt hallunk, nem mérlegeli és az ország javára nem értékesíti. Megállapíthatjuk, hogy ebben a nemzetgyűlésben, pl. az utolsó indemnitási vita tárgyalása alkalmával, annyi sok szép, nemes indítvány és javaslat hangzott el, hogyha a kormány figyelemre méltatná ezt és nem legtöbbször csak üres bársonyszékek merednének az ellenzék felé, akkor ennek a sok beszédnek nem sok alja lenne, hanem végre megindulhatna az ország újraépítése.

Mai felszólalásom tárgyát igen szűk keretbe vonom. Úgy látom, hogy teljesen kimerítették az ellenzéki szónokok azokat a témákat, amelyek itt az ország-újjáépítéséhez fontosak volnának. Én tehát azzal foglalkozom, ami a munkának és a fejlesztésnek alapfeltétele, a rend és konszolidáció kérdésével.

---

[615] Nemzetgyűlési Napló, 1922/XIX. kötet, 297–302. A felszólalást Drozdy Győző emlékiratának legutóbbi kiadása is közölte: DROZDY Győző, *Elvett illúziók. Drozdy Győző emlékiratai*, szerk. PAKSY Zoltán, Budapest, Kossuth Kiadó, 2007, 408–416.

Minden termelésnek alapja az, hogy ebben az országban meglegyen a béke, a jogrend és teljes legyen a konszolidáció. Örömmel tekintek vissza az elmúlt egy-két hétben arra a pillanatra, amidőn Magyarország miniszterelnöke felállott ebben a képviselőházban és férfiasan kijelentette, hogy véget fog szakítani Magyarországon az úgynevezett turbulenciának és végre mindent el fog követni a kormányzat, hogy megszüntesse itt azokat a viszonyokat, amelyek még mindig bizonytalanná teszik a vagyon- és életbiztonságot. Azért szeretnék segítségére lenni a kormányzatnak ezen a téren, hogy a konszolidációt teljesen kiépítsük és teljesen megteremtsük.

Mielőtt a legfontosabb esetekre mutatnék rá, egy kis kitérő, egy kis bevezetésként említem csak fel, hogy lehetetlen addig megteremtenünk itt a konszolidációt, amíg a csendőrségi és rendőrségi, közegek nem emelkednek a maguk hivatásának magaslatára, s amíg olyan dolgokat látunk napról-napra, amelyek méltán elkeseríthetik ennek az országnak népét. A szociáldemokrata szónokok számtalan olyan esetet soroltak itt elő, amikor csendőrök és rendőrségi közegek ártatlan embereket jogtalanul, brutálisan bántalmaztak és vertek. Íme, most jelentés érkezik hozzám Szekszárdról, hogy ott három rokkant összejött azért, hogy a földreformban való részvételüket megbeszélhessék egymással, s ekkor megjelent közöttük a rendőrség egyik közege, magával hurcolta és a városházán, illetőleg a rendőrségen agyba-főbe verte őket, úgyhogy két hétig munka nélkül voltak. (*Felkiáltások jobb felől: Ez tévedés! Lehetetlenség!*) Ez a dolog annyira nem tévedés, hogy a bizonyítékokkal mindenkor szolgálunk és amennyiben nem igazak, én leszek az első ember, aki bocsánatot fogok kérni ezért attól a brutális és embertelen Kiss Ernő nevű fogalmazótól, aki a kommünben a direktórium előadója volt, most pedig ezeket a verekedéseket és vérengzéseket végzi. Szekszárdon kikapnak az emberek azért, mert a *Népszavá*t, vagy az *Esti Kurir*t olvassák. Van egy Horváth nevű detektív, aki a trafikban áll és nézi, hogy ki viszi onnan a *Népszavá*t, vagy az *Esti Kurir*t, és aki ki meri vinni, annak másnap a

rendőrséggel gyűlik meg a baja. Ezek a szegény, megvert rokkantak ügyvédet fogadtak maguknak, minthogy minden napra jelentkezésre rendelték be őket és az ügyvéd is megjelenik érdekükben a rendőrségen. Másnap, amikor a rokkantak jelentkezni mentek, agyba-főbe verték őket, mert keresztény létükre zsidó ügyvédet mertek a maguk védelmére a rendőrségre küldeni. (*Zaj bal felől.*)

De itt van egy másik eset, amely szintén a csendőrség brutalitásáról tanúskodik. Nem szívesen foglalkozom ezzel a témával, mert volt már alkalmam a nemzetgyűlésen, ebben a ciklusban felolvasni egy csendőri parancsot, amely arra oktatja ki a csendőrlegénységet, hogy miként kell úgy verni, hogy meg ne lássék, ki ne tudódjék, és bár kértem a belügyminiszter urat, hogy a rendelet kiadói ellen indítsa meg az eljárást, s bár eredeti okmányokkal rendelkeztem az ügyre vonatkozólag, úgyhogy azt letagadni nem lehetett, azóta hallani sem lehetett erről a dologról, a csendőrparancsnoknak pedig a haja szála sem görbült meg, nem igen érdemes tehát ezekkel a dolgokkal foglalkozni, mégis annak bizonyítására, hogy mindezt nem mi költjük: szívesen rendelkezésre bocsátom az alábbi levelet, mely a következőképen szól (*olvassa*): »Nagyra becsült Szerkesztő Úr! Nem vagyok képes leírni azt a váratlan, de kimondhatatlan örömet, mely szívemet eltöltötte, mikor az önök újságja megérkezett hozzám, mert szívemből pártolom és szeretem. Velem igen sok jót tesz, ha olvashatom. Mert el kell hinni, hogy tanít, oktat, gyámja a szegényeknek és jó remény csillaga. Pedig nekem egy holtig tartó csúfos emléket hagyott, mégis pártolom. Akkor, mikor a felsőbb hatalom betiltotta a május 13 vagy 14-es újságot, este lámpagyújtáskor jött hozzánk két csendőr. Én már akkor ágyban voltam, az uram az istállóba végezte a dolgát a jószág körül. Hogy mit beszéltek kint az urammal, azt nem tudom, mert egy régi hűlés okozta nagy szót hallok. Az uram pedig, mint ilyen iskolázatlan, nem olvas újságot. Odajön közel hozzám olyan kérdéssel, hogy milyen újság jár nekem. Én ráfelelem, hát nem tudod. Mert a csendőr urak azért jöttek, hogy be akarják szüntetni. Én mondtam, hogy mit bánom én, semmi

közöm hozzá. Akkor az uram lép közel a ládához, mert látta, hogy gyűjtöttem az újságot avégett, hogy a fiam rendelte meg, de nem olvasta, mert katonai szolgálatba léptették, azért szedtem össze, hogy bármikor jön haza, hogy mindet átolvashassa. De amit az uramnak mondtak, hogy mutassa fel, az a *Népszava* volt. Én, mikor látom, hogy az összes újságot veszi elő az uram, akkor leszállok az ágyról és kérdem, hogy mit akarsz. Hisz ott van az asztalon. De nem mondhattam, de nem szólhattam csak annyit, hogy mit akarsz, akkor az egyik csendőr nekem ugrik a szuronnyal, hogy átdöf, a másik ordít oroszlánmódra, hogy mi maga, kommunista. Akkor mind a két kezem összeláncolta és mondta, mars a községházhoz. Az uram csak annyit tudott szólni, csak hagynak talán rávenni egy szoknyát, mert úgy akartak egy ingben, de mégis megengedték, hogy az uram kötött rám egy szoknyát és az összes újságot mind fel kellett vinni a községházhoz.

Átnézték mind, de akit akartam mondani, hogy az asztalon van, azért hazaküldték az uramat, nekem pedig ott kellett ülni összekötve. csak akkor engedtek el, mikor átnézték, amit kértek. Mikor kísértek az után, ész nélkül visítottam, rám jött a szívbaj, összerogytam, még akkor is rugdostak és puskatussal döftek. Mikor sírásom közt mondtam, van-e Istenük vagy lelkük, hogy egy szerencsétlen siket, szívbajos ötvenkét éves vénasszonnyal így bánjanak egy újságért, akkor amilyet bírt, úgy ordított, ha siket, ne olvasson újságot. Még a tiszalöki szolgabíróhoz is be kellett menni urastól, de egy szót sem kérdett, csak az is ordított, mint a táltos, és mindkettőnket lezárással fenyegetett, hogy olyan újságot minek járatok. És mégis megörült a lelkem, most ismét megrendelem.« Szándékosan elhallgattam az újság nevét is, nehogy reklámszínezete legyen a dolognak.

Kováts-Nagy Sándor: Mindenki tudja!

Drozdy Győző: Csak az eset bizonyságául olvastam fel ezt a levelet, de egy másik esetre vonatkozólag is kezeim közt van egy levél, melyben szavahihető, komoly emberek állítják, hogy a csendőrségi és rendőrségi brutalitások nemhogy szűnnének, de napról-napra nőnek.

Mándy Samu:[616] Tessék feljelenteni!

Drozdy Győző: Ez a konszolidáció egy része. Addig pedig ebben az országban nem lehet rend, nem lehet. Munka, amíg ezeket a kelevényeket ki nem irtjuk. Szent meggyőződésem szerint konszolidáció ebben az országban nem lesz addig, amíg mindenekelőtt a kecskeméti kelevényt teljesen, véglegesen és örökre ki nem pusztítjuk ennek az országnak a testéből. A kecskeméti kelevény! nem lehet elkendőzni, nem lehet betakarni, mert az rövidebb vagy hosszabb idő múlva, de mindenesetre ki fog fakadni, mert azt nem törvényesen, nem rendesen tüntették el és nem rendszeresen gyógyítják. Tudja meg végre ez az ország, hogy a konszolidáció-ellenesek ligájának főfészke nemcsak 1919-ben, de még ma is Kecskeméten van, ott tanyázik azon a környéken és ebben az országban egyáltalában nem lehet addig rend, amíg véglegesen le nem számoltunk azokkal a tömeggyilkosokkal és haramiákkal, akik Kecskemétről fenyegetik ennek az országnak a rendjét és közbiztonságát. Nekem módomban van a nemzetgyűlés és a kormány elé tárni az összes erre vonatkozó adatokat, hogy amennyiben a kormánynak nem volt eddig módjában megtudnia, hogy tulajdonképpen kik azok, akik veszélyeztetik az ország békéjét, most megtudhassa. A csongrádi bombamerénylet után kiadott a kormány egy statáriális rendeletet, melyben becsületbeli kötelességévé teszi a rendőrfőkapitány a székesfőváros polgárainak, hogy akik fegyvereknek, bombáknak rejtegetéséről tudnak, azt jelentsék be és becsületbeli kötelességévé teszi minden polgárnak, hogy a kormánnyal együttműködjék a konszolidáció érdekében. Nos, nekem módomban van az egész alföldi brigád szervezetét a kormány elé terjeszteni, (*Halljuk! Halljuk! a szélsőbaloldalon.*) módomban van megnevezni mindazokat az egyéneket, kik mind a mai napig sem állíttattak a bíróság elé, elkövetett szörnyűséges tetteik miatt, és módomban van megnevezni azokat, akik ma is az alföldi

[616] Mándy Samu (1860–1942) földbirtokos, egységes párti nemzetgyűlési képviselő.

brigád szervezetéhez tartoznak és kisebb-nagyobb mennyiségű fegyvert rejtegetnek.

Horváth Zoltán: Ezt még nem tudja a belügyminiszter úr!

Drozdy Győző: Hogy az alföldi brigád mai működését, mai szereplését megértsük, és hogy lássuk azt a szörnyűséges veszedelmet, amelyet az jelent, kénytelen vagyok visszatérni arra a borzalmas nagy, 1919 őszén történt kecskeméti bűnügyre, melynek kiderítése a mai napig sem történt meg.

Kecskeméten, a katolikus egyház bérházában a második emeleten, a színházra néző oldalon lakik Szabó Antal m. kir. állampénztári tanácsos. Itt van neki kétszobás lakása, melyet már régen »bagolyvárnak« hívnak az érdekeltek. Ez a Szabó Antal 55-60 év körüli férfi, akit józanon nagyon ritkán látnak Kecskeméten. (*Derültség a szélsőbaloldalon.*) Már a román megszállás alatt is az ő lakásába, az úgynevezett bagolyvárba jártak össze titkos konventikulumokra az ébredők tagjai, különösen pedig azok vezetői. Ott, abban a lakásban azután sör, bor, pálinka és dorbézolások mellett, duhajkodások közben született meg az a gondolatuk, hogy bosszút kell állni a zsidóságon. Még a románok bent léte alkalmával összeállítottak, illetőleg csináltak egy feketelistát, s e feketelista tagjaira kimondották a bagolyvárban, hogy őket a románok segítségével össze fogják fogdosni, így is történt. Akiket a listára felvettek, azokat a románok segítségével összefogdosták és a törvényszék börtönébe zárták. Egy különítményt szerveztek annak végrehajtására, hogy velük végezzen. Ez a különítmény az úgynevezett Héjjas-különítmény, amely 1919. november 15-én, azon a napon akcióba lépett. Héjjas Iván kiadta a rendeletet, hogy november 15-éről 16-ára virradó éjszakán senkinek sem szabad lakását elhagynia, és akit az ÉME jelvénye nélkül meglátnak Kecskemét utcáin, azt az ő járőrei bátran lelőhetik.

Pikler Emil: Hallatlan! (*Mozgás a baloldalon.*)

Drozdy Győző: A románok kivonulásával csakugyan a Héjjas-különítmény vette át a rendfenntartás munkáját, és azzal kezdte, hogy már

délelőtt lerészegítette, leitatta csapatait; így készültek az esti munkára. A bagolyvár ez este volt a leghangosabb. Megjelentek ott azok, akik kieszelték a nagy orgoványi és a kecskeméti gyilkosságokat, melyeknek sorozata azután egy hónapon keresztül állandó volt Kecskeméten.

Ezeken a tanácskozásokon megjelentek, tehát mint értelmi szerzők indokoltan gyanúsíthatók – és legalább is annyit megkövetelhetünk, hogy a bíróság elé álljanak és kihallgassák őket arra vonatkozólag, hogy csakugyan részesek-e az értelmi szerzés bűnében? – a következők (*olvassa*): »Szabó Antal állampénztári főtanácsos, kinek lakásán, a katolikus bérházban, az úgynevezett bagolyvárban Jöttek össze; dr. Kéry János, törvényszéki bíró, Budapest, I., Győri út 2/C – szintén lejárt a gyűlésekre, Kecskemétre; dr. Zana Ferenc ügyvéd, Kecskemét, volt ÉME-elnök; dr. Magyar József ügyvéd; dr. Jeney Pál, az ÉME helyettes elnöke; dr. Kiss Endre ügyvéd, a Kecskeméti Közlöny szerkesztője; dr. Kiss József, volt árvaszéki ülnök; Révész István, pápai prelátus; Kuminergruber Emil, kegyesrendi tanár; Héjjas Aurél – Iván bátyja; Héjjas András – Iván öccse; Héjjas Tibor – Iván öccse; Höhhinger Miklós, gimnáziumi tanár; Kiss Ferenc, ny. táblabíró, volt kormánybiztos, főispán-helyettes a román idő alatt; Ráad Árpád, közgazdasági egyetemi hallgató, volt tanító, tartalékos hadnagy; Nagy Bertalan, tartalékos hadnagy, az Ergonnál; Schmiedt Rezső, hadnagy, Budapest, I. vadászzászlóalj; Schmiedt Nándor degradált[617] őrmester, jelenleg Temesváron van; Berta István; Balog Jenő, tartalékos hadnagy, Budapest; Balog Ferenc, tartalékos hadapród jelölt őrmester; Szűcs Rezső, tartalékos hadnagy, Amerikában van; dr. Farkas Béla, gyógyszerész; Sárközy Béla, kisgazda; Barna Tibor, állami rendőrfelügyelő; Demcsák József, fogalmazó; Dávid Nándor, százados; Kerekes Dezső, városi intéző; dr. Damó Zoltán; dr. Szabó Győző; dr. Dömötör István; Dragollovics Gyula és Muraközi Ferenc: Majtényi

[617] degradált = lefokozott.

polgármester is ott volt néha, és természetesen Héjjas Iván és Francia Kiss Mihály is. (*Zaj.*)

Tehát Héjjas mint városparancsnok kiadta a rendeletet, hogy akit az ÉME jelvénye nélkül meglátnak az utcán, azt haladéktalanul lőjék le és kiadta a másik rendeletet is, hogy abban a csendben, amikor a városban senki megmukkanni sem mer, amikor az utcákon senki sem jár, akkor végezzék el azt a munkát, amelyet a feketelista tagjaira vonatkozólag előzetesen kiterveztek. (*Zaj.*)

Este tíz órakor, a kiosztott szerep szerint, csakugyan meg is kezdték a Szent Bertalan éjszakát. A városháztéren gyűltek össze, s innen részint kocsikon, részint gyalog vonultak el a törvényszék palotája elé, amelyet ellenállás nélkül nyomban megszálltak, és amelynek zárkáiból kivezették a feketelistának már előre oda bevitt tagjait.

Pakots József: A kecskeméti B-lista!

Drozdy Győző: Ezeket azután, kocsira rakták, szájukat betömték, szalmakötegekkel is átkötötték, hogy a tömés ki ne essék.

Horváth Zoltán: Rémes!

Rothenstein Mór: Keresztény és nemzeti munka!

Meskó Zoltán:[618] Ennek semmi köze a kereszténységhez!

Drozdy Győző: …s kivitték őket a város szélére, ahol részint megfojtották, részint felakasztották, részint pedig különféle szerszámokkal addig verték agyba-főbe őket, amíg el nem pusztultak.

Pikler Emil: Mi volt ehhez képest Szamueli![619]

---

[618] Meskó Zoltán (1883–1959) katonatiszt, kisgazdapárti nemzetgyűlési képviselő, az Ébredő Magyarok Egyesülete vezetőségi tagja, később az első nyilaskeresztes párt, a Magyar Nemzeti Szocialista Földműves- és Munkás Párt alapítója.

[619] Szamuely Tibor (1890–1919) újságíró, kommunista politikus, a Tanácsköztársaság hadügyi és közoktatásügyi népbiztosa, a vörösterror idején a hírhedt terroralakulat, a Lenin-fiúk megszervezője és parancsnoka, nevéhez számos politikai gyilkosság fűződik. A Tanácsköztársaság bukása után Ausztriába próbált szökni, de mikor a határon osztrák rendőrök megállították, a nála lévő pisztollyal öngyilkosságot követett el.

(Zaj és felkiáltások jobb felől: Ilyet már mégsem lehet mondani! Nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Saly Endre: Egyformák! (*Elnök csenget.*)

Drozdy Győző: Az elpusztítottak névsora a következő (*olvassa*): »Neumann Imre, dr. Stern Zsigmond, Czigány János, Lajos László, Vincze Lajos, Simon István, Kosa László. Szahovics György, Hajma József, Vércse Gábor, Bende József, Egyeki Mózes. P. Kovács István, Horváth Döme, Kurucz József, dr. Buday Dezső, Gubinyi Mihály, Turell László, Lugosy István, Polónyi Gyula, Kaufer Arthur, Pataki István, Lazarov Károly, Farkas Sándor, Szegedi Lajos, Takács György, dr. Halmos Lajos, Hrobál János, Bakonyi Antal, Faragó Pál, Villám István és Szűcs Lajosné.«

Saly Endre: Egyet kifelejtettél!

Drozdy Győző: Van még több is, ez csak az első ráta. A 33 ember közül 18-at kivittek a város határában levő úgynevezett Szikraerdőbe, a Dömötör Márton-féle tanyától 200 lépésnyire a Tisza felé és ott temették el. Amennyiben a hatóság nem találná meg sírjukat, szívesen rendelkezésre bocsátom Kecskemét környékének térképét, amelyen pontosan meg vannak jelölve azok a sírok, amelyekbe ezeket az áldozatokat eltemették. Megadom azoknak nevét is, akik ezen sírokban nyugosznak.

A felsoroltak közül 18-an a Szikra nevű erdőben vannak eltemetve, 15-en pedig az Orgoványtól két kilométernyire fekvő Bugac nevű község erdejének szélén. Ez utóbbiakat exhumálták, és szintén az orgoványi erdőben temették el. (*Zaj bal felől.*)

Drozdy Győző: Ugyancsak a törvényszék fogházából vitték el ez alkalommal a katonai lókórházba, amely Kecskeméttől szintén nincs nagyon messze: Berényi Pált, Berkes Sándort és Reismann Bélát; ezeket itt egy üres legénységig szobába zárták, s még két nap múlva is látták őket meztelenül, mígnem harmadnapon az épület padlásán felakasztották őket; mivel azonban nem haltak meg, félaléltan, ahogy voltak, levágták a szerencsétleneket, kocsira rakták és kivitték a Máriakápolna nevű tanyára, ahol az út menti fákra újból felakasztották és addig kínozták őket, amíg

meg nem haltak. Ezek ott a helyszínén fekszenek, az úttest mellett, alig félméteres sírokba, gödrökbe vannak eltemetve. Ugyancsak elvitték Satu Sándort és Hartenstein Ignácot is, ezeket azonban nem a törvényszéki, hanem a rendőrségi fogdából, s ezek a nyíri erdőben vannak eltemetve. Az előttem levő térképen meg van jelölve az a hely is, ahol sírjukat megásták. 1919 november 15-ike és 16-ika közötti éjjel saját lakásukból elhurcolták a következőket: Énekes Lászlót, Deutsch Imrét, dr. Fritz Rudolfot, Hegedűs Sándort, Csillag Bélát, Hajós Emmát és Faragó Bélát; mivel azonban az elhurcolok részegek voltak és az egyik szekér kereke eltörött, erről a kocsiról, amíg a kereket cserélték, Hajós Emmának és Faragó Bélának sikerült megmenekülnie, akik közül Hajós Emma jelenleg Kecskeméten lakik a Nagytakarék épületében és nagyon szívesen elmondja bárkinek az esetet. Ezeket az áldozatokat Jeney József ménteleki gazda tanyájára vitték – szintén meg van jelölve az áldozatok sírja –, a részeg társaság azután halálra kínozta őket, és a répaverembe ásta el.

Horváth Zoltán: Ez nem érdekli a belügyminiszter urat!

Drozdy Győző: Ugyancsak a lakásukból vitték el a következőket: Elek végrehajtónak a fiát, Szabó Mihályt, Achinszky Károlyt, Kovács Józsefet, Joós Ernőt, Váczi Jánost és Fekete Adolfot. Ezeket Zala József és Kiss József tanyájára vitték. Emlékezetes az az eset is, hogy amidőn 1919. november 22-én éjjel a lajosmizsei vonatról leszállították Fodor Ernőt, Wertheimer Jenőt, Neumann Izidort és Neubauer Izidort. Ezeket Kiss Sándor tanyájára vitték és ott végeztek velük. Ez azonban kellő időben kitudódott, feljelentést adtak be a hatósághoz, az ügyészség a nyomozást csakugyan meg is indította, kiküldtek rendőröket az előzetes nyomozás megejtésére, azonban a kiküldött rendőrök közül négyen ugyancsak ott maradtak, ott vesztek és többet vissza nem jöttek. A négy rendőr Schwerteczky, Dura és még másik kettő, akikről azóta sem derítették fel, hogy hol tűntek el. Annyira elfajult ott a vérszomj és annyira vadállatias gyönyörűséggel végezték ezeket a dolgokat, hogy például Francia Kiss

Mihály egy alkalommal részeg jó kedvében csupán kedvtelésből lelőtt az utcán egy Lusztig László nevű fiút.

Pikler Emil: Francia Kiss Mihály tette, a nagy nemzeti hős? Az eljegyzése országos ünnep volt!

Drozdy Győző: A legtöbb esetről felvettek ott jegyzőkönyvet, de a katonai parancsnokság ezt a jegyzőkönyvet átkérte az ügyészségtől, azután nyoma veszett a jegyzőkönyvnek. Amidőn az amnesztia-rendelet megjelent, mesterségesen összetákoltak ugyan egy pro forma végzést, csak azért, hogy az illetékeseknek az amnesztiát házhoz szállíthassák, ellenben egyáltalában meg sem kísérelték a bűntény adatait felderíteni, mert ha csak egy lépést tettek volna is, úgy amint a közöttük szereplő egyének az én kezemre juttatták az adatokat, azonképp a hatóság is bármikor megkaphatta volna ezeket az adatokat. Érdekes, hogy az agnoszkálást is azokkal az orvosokkal végeztették, akik valószínűleg maguk is az értelmi szerzők társaságában voltak, még pedig dr. Damó Zoltánnal és dr. Szabó Győzővel. Ha azt nézzük, hogy ennek a nagyszabású bűncselekményeknek kik voltak a végrehajtói, hogy a törvény kezére jutottak-e, hogy legalább amnesztiát kapott-e valamennyi, azt látjuk, hogy nem állottak sem bíróság előtt, sem amnesztiát nem kapott legnagyobb részük, mert a végrehajtó névsora, akik ezeket a gyilkosságokat elkövették és nem feleltek érte a következők: Héjjas Aurél, Héjjas András, Héjjas Tibor, Muraközi Ferenc, Héjjas sógora, kisgazda, Szikra-pusztára szállította kocsival az áldozatokat, Héjjas Iván, aki az orgoványi gyilkosságnál szintén személyesen jelen volt.

Pikler Emil: Sohasem gyilkolt ő!

Gr. Hoyos Miksa:[620] Muszáj annak igaznak lenni!

Rassay Károly: Az emberek meghaltak, az igaz!

Drozdy Győző: Ezek azoknak nevei, akik eltűntek. Ha valakit meggyilkoltak és az illetőnek elrabolták pénzét, óráját, őt magát pedig eltemették, bizonyos, hogy gyilkosok is vannak. Már pedig a társaságból

[620] Gróf Hoyos Miksa (1874–1956) agrárpolitikus, földbirtokos, a felsőház tagja.

jelentkezik valaki, aki ezeknek a gyilkosoknak nevét megmondja. Én a kormányzatnak és az összes hatóságoknak rendelkezésére állok és minden szavamat, amit itt állítok, bizonyítani óhajtom.

Rassay Károly: Felesleges, mert már amnesztiában részesültek!

Pikler Emil: Gróf úr, kár védeni a gyilkosokat!

Gr. Hoyos Miksa: Nem védem, sohasem védem!

Drozdy Győző: A többi végrehajtók nevei a következők: Jenéi József gazdálkodó, ménteleki puszta; Pataky Nándor tartalékos főhadnagy, mérnök, jelenleg Budapesten vendéglős; Danics Mihály, bezárva Budapesten; Danics József kocsis, Kecskeméten; Ferenczi József kupec, Ferenczi László kupec; Kricseh József, volt városi írnok, kisgazda kocsival; Zubornyák Mátyás, Héjjas Iván volt tisztiszolgája, (Britannia); Zombori Mátyás kisgazda, kocsival; Paksi László kisgazda, kocsival; Kulay Mihály városi írnok; Sikari Kovács Elek kocsival; Felföldi Elek kocsival, Felföldi Dezső kocsival, Felföldi Gyula kocsival, Felföldi Sándor kocsival, akik négyen részt vettek nemcsak az orgoványi elhurcolásokban, hanem az Ördög János gazda meggyilkolásában, kirabolásában, valamint Elek és Dezső a Gróf Móric kirablásában és megölésében is; G. Lepény Mihály tart. honvéd őrmester, Raád Árpád hadnagy, Schmidt Rezső hadnagy; Schmidt Nándor; Nagy Bertalan hadnagy, Nagy Lajos hadnagy; Illy László hadnagy; Balogh Ferenc hadnagy; Balogh Jenő; Grassay József rendőrfogalmazó; ifj. Csabay János gazdálkodó; Nyúl Balázs hentes; Nyúl István gazdálkodó, sertéskereskedő; Blank Artúr nyomdász; Túri László orvosnövendék; Tőkés Elemér tart. hadnagy, biztosítási tisztviselő; Szende Vargha Sándor tart. hadapródjelölt, őrmester, gazda és kertész; Paski László orgoványi gazdálkodó; Korb Géza tart. hadapródjelölt őrmester, pénzügyi tisztviselő; Füvessi Imre tart. hadapródjelölt őrmester, pénzügyi tisztviselő, volt vörös hadnagy; Horváth József gazdálkodó Bugacon; Horváth Pál gazdálkodó Bugacon; Szabó Sándor gazdálkodó Kiskunfélegyházán; Szemerédi Dániel tart, főhadnagy, Szánk; Szemerédi Illés gazdálkodó, Szánk; Rácz Dezső gazdálkodó, Szánk; Tápai Sándor

Jászszentlászlón; Tápai József, Tápai Miklós Jászszentlászlón; Korom József volt csendőr, Kiskunfélegyháza; Dragollovieh Gyula, Dragollovieh József, dr. Magyar József ügyvéd, dr. Zana Ferenc ügyvéd és dr. Zana József, ez utóbbi három kocsikkal; Vadnai Rudolf; Csabai János; Csabai Gergely; Füzessy főkapitány két fia; Francia Kiss Sándor és Francia Kiss Mihály.

Rassay Károly: Márványtáblát, emléktáblát nekik!

Pikler Emil: Itt a kupolacsarnokban kapnak márvány-táblát!

Drozdy Győző: Miután én ezt a dolgot nem kabarécsinálás szándékával és nem azért hoztam a nemzetgyűlés elé, hogy hecceket csináljunk, nem is akarok ezzel az eseménnyel tovább foglalkozni, még csak elitélő megjegyzést sem fűzök hozzá, inert hiszen az egész nemzetnek és az egész világ kultúremberiségének megvetése tapad ezeknek az embereknek neveihez, akikről a bíróság be fogja bizonyítani, hogy csakugyan elkövették ezeket a bűncselekményeiket.

Lendvai István:[621] Mi van a szabad szerelemmel?

Drozdy Győző: Képviselő úr, önnek a szabad szerelemről nincs joga beszélni, mert majd megnézzük, hogy a szabad szerelemnek ki az apostola: az-e, aki egy tisztességes asszonynak a férje és a gyermekét saját nevére íratja, vagy pedig olyan valaki, aki e téren nem teszi meg a maga keresztényi kötelességeit, ön és a szabad szerelem ikertestvérek. Önnek ilyen szemrehányást tenni nincs joga.

Gaal Gaston:[622] Bár még nekem is volna szabad szerelmem! (*Derültség.*)

Drozdy Győző: Az alföldi Héjjás-brigádnak és az egész alföldi brigádszervezetnek ez a társaság volt az alapja, a fundamentuma, ebből épült ki. itt van a vezérkar, amint azt a következő adatokból meg tudjuk

[621] Lendvai István (1888–1945) író, költő, újságíró, radikális jobboldali politikus, a fajvédő párt nemzetgyűlési képviselője.

[622] Gaál Gaszton (1868–1932) nagybirtokos, politikus, előbb az Országos Kisgazdapárt elnöke, majd az Egységes Párt nemzetgyűlési képviselője és alelnöke.

állapítani: azt olvasom az újságokban és a hivatalos jelentésben is, hogy Héjjas Iván végre jó útra tért, a rendőrségi kihallgatásnál könnyezett és úgy, mint a kommunisták tömeggyilkosa, Cserni József, a rendőrség spiclijévé szegődött és a rendőrség kezére játszotta azokat az alakokat, akikkel a kommünben a bűntényeket elkövette, ugyanúgy szerepel most Héjjas Iván, csakhogy Csernit elérte a maga megérdemelt sorsa, Héjjas Iván azonban ma is barátja olyan nagy uraknak, akik az ország fórumán a legelsőkként jelentkeznek. Héjjas Iván szereplése azonban szorosan összefügg ezekkel a gyilkosságokkal, és bár megígérte a rendőrségnek, hogy leleplezi az Alföldi Brigádot és a kormány kezére játssza az elrejtett bombákat, fegyvereket és hadianyagot, a mai napig sem olvastam, hogy két héttel ezelőtt tett ígéretének eleget tett volna és csakugyan beszolgáltatta volna azt a hadianyagot és bombamennyiséget, amelyet szervezetével az Alföldi Brigádnál rejteget. Én komolyan veszem az igen tisztelt miniszterelnök úr kijelentését, hogy a konszolidációt minden eszközzel meg akarja teremteni, komolyan veszem a belügyminiszter urnák is ezt a szándékát és azért annak megvalósításában segítségükre sietek. Felolvasom az Alföldi Brigád szervezetét. A központja itt van Budapesten. Kecskeméti szervezetét úgy hívják, hogy Héjjas-brigád. Ennek katonai parancsnoka Hübl Milán ezredes (Kecskemét), soron kívül lépett elő. Helyettes parancsnoka Szávits alezredes (Kecskemét), szintén soron kívül lépett elő. Századparancsnokok: Makay Zsiga kapitány (Budapest), Thurzó Béla főhadnagy (Budapest), Szakács István tartalékos főhadnagy (Kecskemét), Szemerédi Dániel tartalékos főhadnagy (Szánk). Beosztottak: fegyveres lőszertiszt Dávid Nándor százados, pirotechnikus tiszt, nála vannak az összes fegyveres bombaelrejtésekről szóló adatok; élelmezési tiszt Orbán Nándor polgári leányiskolái igazgató (Kecskemét); pionír tisztjük Muraközi Jenő tart. főhadnagy (Kecskemét, Szikra); orvosok: dr. Szabó Győző, dr. Müller Frigyes, dr. Damó Zoltán.

Rassay Károly: Ezeknek a haláleset beálltát kell igazolni!

Drozdy Győző: Századvezetők, mint a tisztek helyettesei: Horváth József gazdálkodó (Bugac), Szabó Sándor gazdálkodó (Félegyháza), Rácz Dezső gazdálkodó (Szánk), Horváth Pál gazdálkodó (Bugac). A Héjjas-zászlóalj első százada gyülekezik a bugaci Horváth-féle csőszháznál, a második század gyülekezési helye Kiskunfélegyháza a dohánybeváltó előtt, a harmadik század gyülekezőhelye a jászszentlászlói temető mellett van, a negyedik századé pedig a szanki községháza mellett. A Héjjasok és Francia Kiss Mihály ennek a zászlóaljnak vezérkarában foglalnak helyet. A lőszer- és fegyvermennyiségnek egy része a következő helyeken van elrejtve, és figyelmébe ajánlom a kormánynak, hogy haladéktalanul intézkedjék, hogy még ott találja őket, amikor megjelennek kutatni. (*Felkiáltások a szélsőbaloldalon*: Holnap már nem lesznek ott!) Ferenc József-laktanya (Kecskemét), Horthy-laktanya)Kecskemét), Nagy Ferenc és társai fatelepe (Kecskemét), Felföldi Sándor tanyája (Orgovány), Felföldi Gyula tanyája (Orgovány), Felföldi háza (Orgovány), Rácz Dezső tanyája (Szánk), Rácz András (Szánk), Szemerédi testvérek tanyája (Szánk), Szkari Kovács Elek tanyája (Matkó). Azon kívül Polyák János szőlőjében, Polyák Péter szőlőjében, Zombori Imre tanyáján, Szabó Sándor tanyáján Kiskunfélegyházán, és különösen ezt az utóbbit ajánlom figyelembe. A Kecskeméten lakók a lókórháznál, a Huszár-laktanya mellett gyülekeznek. A felesketett tagok száma nem annyi, mint amennyit hivatalosan megállapítottak, szóval 182–250, hanem a felesketettek létszáma a 2000 főnyit is meghaladja, még pedig úgy, hogy egyetlen egy parancsra Kecskemét piacán ennyi ember állott volna fegyverbe.

Nem akarom ezt a dolgot tovább firtatni, a kormányon a sor, hogy teljesítse kötelességét. Csak azt jelentem még ki, hogy amíg ebben az országban nincs konszolidáció, és a bűnösök, gyilkosok szabadon járnak, amíg olyan rendszer van ebben az országban, amely ezt eltűri... (*Zaj bal felől.*)

Rakovszky István: A capite rendet kell teremteni.

Drozdy Győző: …addig én a kormány iránt bizalommal nem viseltethetem, és ezért az indemnitást nem fogadom el. (*Helyeslés bal felől.*)

A BUDAPESTI KIRÁLYI BÜNTETŐTÖRVÉNYSZÉK ELSŐFOKÚ ÍTÉLETE ULAIN FERENC ÉS TÁRSAI BÜNTETŐÜGYÉBEN BUDAPEST, 1924. JANUÁR 24.

A MAGYAR ÁLLAM NEVÉBEN

A Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék lázadásra irányuló szövetség bűntette miatt dr. Ulain Ferenc és társai ellen a kir. ügyészségnek 154952/1923. k. ü. számú vádiratában foglalt vád felett dr. Langer Jenő kir. törvényszéki elnök, mint elnök, dr. Forpády Zoltán János kir. táblabíró, dr. Flórián János kir. törvényszéki bíró, pótbíró, valamint dr. Wámoscher Endre kir. törvényszéki jegyző és dr. Menyhárd Alfréd kir. törvényszéki joggyakornok mint jegyzőkönyvvezetők részvételével, dr. Mészner Tivadar kir. ügyésznek, mint közvádlónak, a szabadlábon lévő vádlottak és dr. Részler Kornél I. és II. rendű Hellebrandth János II. r., dr. Zimmerman Lajos és dr. Pethe György III. r. és Károlyi József I. r. vádlottak védőinek jelenlétében, Budapesten, 1924. évi január hó 14., 15., 16. és 17. napján megtartott, részben zárt, részben nyilvános főtárgyalás alapján, a vád és a védelem meghallatása után meghozta a következő ítéletet:

I.1923. november hó 6-ától november hó 20-ig statáriális letartóztatásban, november 20-tól előzetes letartóztatásban, azóta szabadlábon lévő dr. Ulain Ferenc 42 éves, r. kat. vallású, nagyszebeni születésű, budapesti lakos, nős, vagyona van, katona volt, gyakorló ügyvéd és nemzetgyűlési képviselő;

II. 1923. november 7-től november 20-ig statáriális letartóztatásban, november 20-tól december hó 24-ig előzetes letartóztatásban, azóta szabadlábon lévő dr. Szemere Béla, 50 éves, ref. vallású, lasztoméri születésű, budapesti lakos, magyar állampolgár, nős, vagyona van, katona volt, kórházi igazgató főorvos;

III. 1923. november 7-től november 20-ig statáriális letartóztatásban, november 20-tól december 20-ig előzetes letartóztatásban, azóta szabadlábon lévő Bobula Titusz 45 éves, r. kat. vallású, budapesti születésű és lakos, az Amerikai Egyesült Államok állampolgára, nős, vagyonos, katona nem volt, építész,

mindhárom vádlott bűnös a Btk. 156. §. 1. tételében meghatározott lázadásra irányuló szövetség vétségében, amelyet úgy követtek el, hogy Budapesten, 1923. november 2-án és 5-én egymással szövetséget kötöttek, hogy Bajorországgal politikai és katonai megállapodást fognak kötni az újonnan alkotandó magyar állam területére, olyképpen, hogy az ország 1914. év előtti határokat visszaszerezze, s ennek a megállapodásnak a végrehajtása érdekében a magyar hazafias egyesületek közreműködésével a magyar kormányt erőszakkal eltávolítani, vagy a fenti szerződés szerint való intézkedésre akarták kényszeríteni.

A kir. törvényszék ezért:
Dr. Ulain Ferenc I. rendű, Dr. Szemere Béla II. rendű és Bobula Titusz III. rendű vádlottak mindegyikét a Btk. 156. §. 1-ső tétele alapján a Btk. 92. §. alkalmazásával 1 /egy/ hónapi és 14 /tizennégy/ napi államfogházra, mint főbüntetésre ítéli.

A szabadságvesztés-büntetést a statáriális és előzetes letartóztatással a Btk. 94. §-a alapján mindegyik vádlottra egészen kitöltöttnek veszi.

A vádlottak a Bp. 481. §-a értelmében kötelesek az eddig felmerült bűnügyi költség fejében 26.800 koronát egyetemlegesen, ezen kívül dr. Ulain Ferenc 27 360 korona, dr. Szemere Béla 27 360 és Bobula Titusz 32 410 korona fogolytartási költséget, valamint az azután netán felmerülő bűnügyi költséget külön-külön az Államkincstárnak megtéríteni.

A kir. törvényszék az irodai 1829/1923. t. sz. alatt bűnjelként őrzött iratokból a Bobula Titusztól lefoglalt iratokat nevezettnek a Bp. 488. §-a alapján az ítélet jogerőre emelkedésre után kiadni rendeli, a többi iratokat pedig a jelen bűnügy irataihoz rendeli csatolni.

Az ítélet jogerőre való emelkedése után a Bp. 494. §-a alapján kir. ügyészséggel és dr. Ulain Ferencre vonatkozóalag a Bp. 108. §-a alapján a budapesti ügyvédi kamarával közöltetni rendeli.

Indoklás:
Döhmel Frigyes állítólagos kereskedősegéd 1923. október hó 31-én levelet írt Bobula Titusz vádlottnak, amely levélben találkát kért tőle. Bobula Titusz válaszára még ugyanaznap megjelent Döhmel Frigyes Bobula Titusz Gellért Szálló-beli lakásán, ahol „Deutscher Kampfbund" feliratú okmányokkal igazolta, hogy ő a bajor Hitler Adolf nacionalista szervezetének teljhatalmú megbízottja, és aki fel van hatalmazva tárgyalások folytatására, szerződések kötésére. Iratai közt volt egy melléklet, amely a bajorok által küldendő csapatok és hadiszerek mennyiségét foglalta magában. Volt azon kívül egy levél Döhmel Frigyesnél, amelyben Döhmel megbízói azt ajánlották, hogy Döhmel Frigyes a Gömbös-féle frakcióval keressen érintkezést. Elmondta ezen kívül Döhmel Bobula Titusznak, hogy a bajor nacionalistáknak mik a terveik.

Bobula Titusz hitelt adott Döhmel előadásának, magához kérette dr. Szemere Bélát, és előadta neki, hogy Döhmelt Hitler Adolf küldte azzal a megbízással, hogy a magyarok a cseheket támadják meg, ha a csehek a németeket hátba támadnák, és ennek fejében a németek támogatják a magyarokat a területi integritás visszaszerzésében. Döhmel Frigyes ugyanakkor Szemere Béla jelenlétében is előadta, hogy a bajorok hajlandók volnának katonákat és fegyvereket adni. Egyúttal a magyar irredenta mozgalom után érdeklődött. Szemere Béla kijelentette ekkor, hogy Döhmel csakugyan Hitler Adolf kiküldöttje, és a kormány hallgatólagosan ehhez a tervhez hozzájárulna. Bobulával megállapodott Szemere, hogy valakit Németországba küldenek, s ekkor említette Bobula dr. Ulain Ferenc nevét.

Bobula Titusz november 1-jén telefonált dr. Ulain Ferencnek, hogy keresse fel őt Gellért Szálló-beli lakásán. dr. Ulain Ferenc november 2-án este fel is ment Bobula Titusz lakására, ahol Bobulán kívül Döhmel

Frigyest találta. Dr. Ulain Ferenc ez alkalommal látta először Döhmelt. A társaságban Döhmel vitte a szót, aki előadta, hogy Ludendorfftól és Hitlertől kapott megbízást, hogy Magyarországgal politikai kapcsolatot létesítsen, egyúttal okmányokkal igazolta személyazonosságát. A beszéd a németországi viszonyokról általánosságban folyt, a lényege azonban az volt, hogy a bajorok segítséget adnának a magyaroknak, hogy egy Németország ellen irányuló cseh offenzíva esetén a magyarok a cseheket délről megtámadnák, és a németek támogatnák a magyarokat régi határaik visszaszerzésében. Ez alkalommal Szemere Béla már a megbeszélés folyamán érkezett, dr. Ulain és dr. Szemere ekkor ismerték meg egymást. Szemere Béla a megbeszélés folyamán szükségesnek tartotta, hogy valakinek Münchenbe kell utazni, dr. Ulain Ferenc önként vállalkozott is erre, és megállapodtak, hogy a dolgok részleteit még egyszer megbeszélik.

November 4-én Ulain Ferenc újból felment Bobula Titusz lakására, de akkor Szemerét nem találta ott, csak Bobulát és Döhmelt, s ezért további tárgyalás nélkül eltávozott.

November 5-én este Dr. Ulain Ferenc ismét felment Bobula lakására, ahol Döhmel és Szemere már ott volt. Döhmel ez alkalommal leveleket mutatott fel, hogy Ludendorfftól a futár visszaérkezett, Ludendorff november 6-án fogadja Ulaint. Ezt megelőzőleg Döhmel Bobulával és Szemerével tárgyalva megbeszéléseik alapján egy szerződést készített. A megbeszélés pontozatok szerint történt. Amikor Ulain megérkezett, a szerződés már készen volt. Ulain Ferenc azt futólag átnézte, s Bobula fordította a németül nem beszélő Szemere Bélának magyarra. Döhmel kérte a vádlottakat, hogy a szerződést írják alá, azt ő maga is aláírta. A szerződést Döhmel kívánta Münchenbe vinni, de mert Ulain vállalkozott a müncheni útra, Döhmel arra kérte, hogy szerződést vigye magával Németországba, mert az szolgál bizonyítékul arra, hogy a magyarok elhatározása komoly. Ulain és Szemere vonakodott a szerződést aláírni, de Döhmel ragaszkodott hozzá. Az ő unszolására Bobula Titusz is hajlandó volt aláírni, mire Ulain kijelentette, hogy az aláírás nem is fontos dolog, míg az illetékes német felekkel megbeszélve nincs. A szerződést akkor mindhárom vádlott aláírta. A második példány aláírásánál dr. Ulain

Ferenc meggondolta magát, s ezt a példányt nem írta alá. Az első aláírt példányt később megsemmisítette. Az volt dr. Ulain terve, hogy kimegy Németországba, s ha Ludendorff hajlandó egy integritási akcióba belemenni, megbeszéli vele a részleteket. Állítása szerint ezután a kormánynak utólagosan jelentést kívánt tenni.

A november 8-áról keltezett, Magyarország és Bajorország között politikai és katonai szerződés létesítésére irányuló állapodás tizenegy cikkben és három mellékletben foglalkozik politikai, katonai és gazdasági kérdésekkel. A szerződés lényege az 5-ik cikk, amely szerint a bajor állam elismeri az újonnan alakítandó magyar államot azon határok között, amelyekkel az 1914. június hava előtt bírt. Erre vonatkozik a katonai jellegű megállapodás is. Ennek a szerződésnek a 6-ik cikke így szól: „arról, hogy mely időpontban kezdődjenek a kétféle részről, azok az akciók, melyek a szerződést kötő felek részéről célszerűnek ítélt rezsimek felállítására szolgálnak, a felek kötelesek egymást kölcsönösen értesíteni." A 11-ik cikk szerint a megállapodás ideiglenes, az újonnan alkotott államok az akciók végrehajtása után szabályozzák egymáshoz való végleges viszonyukat.

November 6-án Döhmel Frigyes Bobulával felment dr. Ulain Ferenc lakására, s mivel Ulainnak német vízuma nem volt, Döhmel ajánlotta, hogy ő egy embert ad mellé, aki a német határon őt átviszi. Döhmel elment, hogy az emberét felhozza, de azután nem jelentkezett. Dr. Ulain Ferenc elutazott, őt a vonaton Hegyeshalomnál a rendőrség feltartóztatta, s a szerződést Záborszky Miklós rendőrfogalmazó elvette.

Ugyanaznap este Döhmel Frigyes Seibold Jenő detektívfelügyelő kíséretében felment Bobula lakására, akinek a detektívfelügyelőt, mint bajor őrmestert mutatta be. Általános tárgyú beszélés után Döhmel azt kérdezte, hogy ő magyar részről komoly fegyveres alakulatokról nem hallott. Bobula Titusz ekkor kijelentette, hogy Szemere Béla ÁBM-szervezetei teljesen meg vannak szervezve. A szervezetek a fegyvereiket nem szolgáltatták be. A szervezetekben élénk agitáló tevékenységet fejtettek ki a kormány ellen, és a közhangulat ezekben a szervezetekben Bethlen-ellenes. Szemerének Bobula szerint az a terve, hogy próbariadót

rendel el, s bár Héjjassal és Prónayval nem tárgyaltak, számítanak az ő segítségükre is. Szemere emberei megszállnák a várost, Héjjas és Prónay harci készültség gyanánt maradnak, és az alkalmatlan politikusokat, valamit vezető személyiségeket összeszednék. Ezekről kész lista van már.

A vádlottak nem ismerték el bűnösségüket. Azt adták elő, hogy Döhmel Frigyessel tárgyaltak ugyan, nem tudták, hogy ő agent provocateur, de a kormány erőszakos eltávolításáról nem volt szó.

A kir. törvényszék az imént előadott tényállást dr. Ulain Ferenc, dr. Szemere Béla és Bobula Titusz vádlottaknak a főtárgyaláson tett vallomása, a nyomozás folyamán tett vallomásuk elébük tárása, a november 3-áról keltezett, Bobula Titusz és Szemere Béla aláírásával ellátott szerződés felolvasása, Seibold Jenő és Záborszky Miklós tanúk vallomás és Seibold Jenő ismertetett detektívjelentése alapján állapította meg. A kir. törvényszék a vádlottak vallomáson kívül csupa teljesen megbízható és érdektelen tanúvallomásokat mérlegelte, és az okirati bizonyítást vette figyelembe. Záborszky Miklós vallomása teljesen kifogástalan. Seibold Jenő vallomása ugyancsak megbízható s érdektelen vallomás. Vallomását részben megerősíti Bobula Titusz és Szemere Béla is, amikor Bobula kijelenti, hogy az ÁBM-szervezetekről beszélt Seiboldnak, s Szemere is elismeri, hogy próbariadóról a tárgyalások folyamán volt szó. Azonban mindketten azt vallják, hogy más értelemben szóltak erről. Ha azonban azt tekintjük, hogy a vádlottak komolyan tárgyaltak Döhmel Frigyessel, így komolyan kell venni a neki mondottakat is, s ez eseten Seibold Jenő ugyancsak komoly dolgokat hallott, miért is az általa előadottak figyelembevételével tartotta a kir. törvényszék a fentebb előadott tényállást megállapítandónak.

Nem vette figyelembe a kir. törvényszék a tényállás megállapításánál Döhmel Frigyes vallomását, azt csak egyéniségének méltatásánál, s az önmagát is terhelő kijelentéseknél vette figyelembe. Döhmel Frigyes állítólagos lipcsei kereskedősegéd múltját, s főképpen azt, hogy miért jött Magyarországra, a kir. törvényszék megállapítani nem tudta. Saját előadása logikai ellentmondással van tele. Ideális kommunistának nevezi magát, s mégis állítólagos kommunista újság elleni

merénylet miatt kellett Bajorországba mennie. A főtárgyaláson már azt sem mondja, hanem csak azt, hogy egy rokona tudott a merényletről, s mert nem akart tanúságot tenni, hagyta el hazáját. Eltekintve attól, hogy oly egyén, mint Döhmel Frigyes, aki mindig másképp beszél, valahány ember előtt beszél, az az ok nem látszik elégségesnek, hogy Bajorországba, a Hitler-féle nacionalistákhoz, onnan pedig Magyarországra meneküljön. Döhmel kopott ruhában, 1923. augusztus 12-én, határátlépési bizonyítvánnyal lépi át a magyar határt. Sopronba megy, s mert pénze nincs, ott Kovács századostól 15 000 koronát kér és kap. Pár nap múlva, augusztus 16-án a filoszemita és demokrata Döhmel a budapesti ÉME-be megy, hogy egy levelet a vezetőségnek átadjon, melyet állítólag Németországból hozott. Egyúttal munkát is keresett ott. Döhmel azt állítja, hogy ő a levelet át is adta. A főtárgyaláson kihallgatott Gál József tanú ezt megcáfolta. Gál jelen volt az ÉME helyiségében, mikor Döhmel mint német menekült ott megjelent. Az egyesületben vezető tagot keresett, de nem talált. Levelet senkinek át nem adott. Gál volt az, aki ajánlkozott, hogy a menekült németet elvezető az ÉME egyik vezető tagjához, a közelben lakó Prónay Pálhoz. Prónaynak ugyancsak nem adott át levelet, sőt, Prónay nem is fogadta Döhmelt, szemrehányást tett Gálnak, hogy minek vezet hozzá ily embereket. Gál József azonban, mint újságtudósító, érdeklődött a németországi események iránt, s mert németül nemigen tudott, Döhmelt elvitte Vikár Bélához, hogy az tolmácsolja Döhmel előadását. Gál egy napig szállást is adott Döhmelnek, s ebédet is fizetett neki. Augusztus 17-én Gál Adorján Gézához vezette Döhmelt, majd a Magyar Kultúrliga helyiségébe, ahol Döhmel németországi eseményekről beszélt, majd bajor összeköttetést ajánlott. Ugyanakkor egy szerződéstervezetet készített, melyet utóbb a parlamentben Daruváry Géza akkori helyettes miniszterelnök je lenlétében tartott kihallgatás alkalmával becsatolt. Augusztus 18-án dacára, hogy pénze nem volt, vállalkozott, hogy az említett szerződést Németországba viszi, s azt mondta, hogy ott Ludendorff-fal és Hitlerrel tárgyal. El is utazott Sopronba, de utóbb, mint filoszemita érzelmű egyén, meggondolta magát, s mert állítólag zsidók elleni atrocitásokat terveznek elkövetni, augusztus

19-én visszautazott Budapestre. Augusztus 20-án a Neues Pester Journalnál jelentkezik, innen az Egyenlőség című hetilaphoz megy, majd a Pesti Izraelita Hitközséghez. A hitközség Vázsonyi Vilmoshoz utasítja. Döhmel augusztus 22-én jelent meg Vázsonyi Vilmosnál, aki Fábián Béla nemzetgyűlési képviselőt kérte fel, hogy Döhmelt a kormány elé kísérje. Augusztus 24-én a parlamentben Daruváry Géza, Rakovszky Iván miniszterek és Kánya Kálmán hallgatták ki Döhmelt. Döhmel vallomásában előadottakra a nyomozást elrendelték. Miután Döhmel úgy vette észre – mondja ő –, hogy a hatóságok nem sok hitelt adnak előadásának, a Népszava szerkesztőségébe ment, majd augusztus 27-én Vázsonyi Vilmos irodájában, ott találkozott Hetényi Imre főkapitányhelyettessel. Hetényi Döhmelt Hirsch Sándor detektívfelügyelő kíséretében Münchenbe küldte az állítólagos magyar-bajor összeköttetés kinyomozására és meggátlására. Münchenből visszajövet szeptember elején még felmegy Döhmel a Szemere-körnek nevezetett Magyar Kultúrliga helyiségébe, szeptember 5-én azonban végleg elmarad, s október 21-éig sem a Szemere-körrel, sem Szemere Bélával és Bobula Titusszal nem találkozik. Akkor kezdeményezte a vád tárgyává tett eseményeket.

Megállapítható, hogy Döhmel Frigyes, aki előadása szerint munkakeresés végett jött Magyarországra, munkát komolyan soha nem keresett. Azt mondja, hogy az események elsodorták eredeti tervétől. Ellenben megállapítható, hogy Sopronban 15 000 koronát kapott, Budapesten Vázsonyi Vilmos fia, Vázsonyi János segélyezte, körülbelül 4–500 000 koronát adott neki, azonkívül ellátta alsó- és felsőruhával, cipővel, nyakkendővel. Egy ideig Döhmel Vázsonyi Vilmos irodavezetőjénél is lakott. A rendőrség Döhmelt az Ulrich cégnél helyezte el, s azonkívül pénzzel is segélyezte. Az Ulrich cégnél körülbelül 10 napig dolgozott Döhmel, onnan nagyobb összegű előleg felvétele után elment. A Népszavánál ismét pénzt kért, de ott nem kapott, hanem az Erzsébet körúti szociáldemokrata párthelyiségbe küldték, ahol egy képviselőtől 50 000 koronát kapott. Ezekből kétségtelenül megállapítható, hogy Döhmel Frigyest anyagi érdek vezette.

Megállapítható Döhmel Frigyes vallomásából az is, hogy ő úgy Vázsonyiékat, mint a rendőrséget félrevezette, mert másokat mondott Vázsonyiéknak és a rendőrségnek, s másképp vallott a kir. ügyészség és a bíróság előtt. Vázsonyi János és Pakots József előtt főképp a zsidók elleni állítólagos tervezett atrocitásokról, feketelistáról, Budapest megszállási tervezetéről beszélt, úgy tüntette fel ezeket, mintha mindezt a vádlottak terveznék. Általában rémületet kívánt kiváltani, hogy a bedugoló pénzforrásait ismételten megnyissa. A főtárgyalás folyamán tisztázódott, hogy ezek az állítólagos tervek állítólag egy Kis Lajos nevű egyéntől származnak, s noha Döhmel – vallomása szerint – napokkal előbb tudta, hogy Kis Lajos ily listákat és terveket át fog adni, s bár a rendőrséggel összeköttetésben állt, a rendőrséget is felültette, mert nem tette lehetővé, hogy ezt az egyént megfogják, akinek a tevékenysége kétségkívül olyan, amely megérdemelte volna, hogy a rendőrség áldozatok árán is kézre kerítse a nevezettet. Ez a személy a nyomozás során sem volt feltalálható.

Mindennek dacára a kir. törvényszék a különféle valótlanságokon is átsikló és kimagyarázó Döhmel Frigyes valódi arculatát felfedhetőnek nem találta, s az a gyanú mutatkozik, hogy a Döhmel mögött keresendő egyének az ország határain kívül – de nem Bajorországban – vannak, s Döhmel volt az, aki nemcsak a vádlottakat, de magyarországi pártfogóit is rászedte.

Különösen feltűnő jelenség, hogy kereskedelmi alkalmazott a lehető legrövidebb idő alatt oly szerződéstervezetet készít, amely, ha nem is diplomáciai műremek, mindenesetre oly tevékenység, oly dolgokat felölelő, amely bizonyos előkészületet, tanulmányozást igényel. Döhmel Frigyes ez irányban megkérdeztetvén azt a választ adta, hogy ő író is, éspedig novellaíró. Ámde ez a körülmény nem magyarázza, sőt, gyanúsabbá teszi Döhmel egyéniségét, mert novellaíró köztudomás szerint nem készít például cseh támadás esetére államszerződéseket. Döhmel Frigyes személyisége a per mostani adatai szerint probléma, ismeretlen valami, ami pedig ismerős, az olyan, ami szavahihetőségét a legnagyobb mérvben kétségessé és megbízhatatlanná teszi, az ő vallomása tehát megnyugtató bizonyítékul nem használható.

Ez oknál fogva nem mérlegelte a kir. törvényszék Hetényi Imre, Vázsonyi Vilmos, Pakots József tanúk vallomását sem, mert három tanú, különösen a két utóbbi egyedül és kizárólag Döhmel Frigyes bemondásai alapján tettek vallomást, s így az alap megbízhatatlan lévén, az megbízható és kifogástalan egyének közlésével sem válik megnyugtató bizonyítékká.

Hetényi Imre tanú tudomását ugyancsak legnagyobbrészt Döhmel Frigyes bemondásából merítette. Ez tehát ugyanolyan elbírálás alá esik, mint a fentebb előadottak. Vallomásának egyéb része, hogy bajor horogkeresztes fiatalemberek jöttek, figyelembe ezért nem vehető, mert puszta feltevésnél egyébnek nem látszik. Az ugyanis, hogy a bajor fiatalemberek megjelenése okozati összefüggésben volna a vádlottak tevékenységével, semmiféle konkrét adattal bizonyítva nincs, azt még Döhmel sem állítja, sőt, kijelenti, hogy vádlottaknak a bajor nacionalistákkal összeköttetése nem volt, Nyugat-Magyarországon német katonák nem voltak, de főképp ellene monda az a körülmény, hogy a bajor fiatalemberek október 31-ike előtt jöttek ide, amikor még azok nem is tudhatták, hogy Döhmel Frigyes levelet ír, s hogy Ulain Ferenc november 2-án ebbe az akcióba kapcsolódik. Vallomásának a többi része a vádbeli cselekményt megelőző időre vonatkozik, s mint ilyen, e bűnügy szempontjából nem lényeges. Seibold Jenő vallomását a kir. törvényszék mérlegelte, az ebből merített tudomás további tárgyalást nem igényel.

Gál József, Trenkó József, Vikár Béla, Hirsch Sándor tanúk vallomása nem a vádbeli cselekményre vonatkozik, az mint Döhmel szavahihetőségére vonatkozó körülmények csak távolabbi vonatkozásban vannak az üggyel.

Megállapítható továbbá, hogy Döhmel Frigyes volt az, aki Bobulával a találkozást kezdeményezte, ő volt az, aki hamis iratok alapján magát mind bajor megbízott legitimálta, ő volt az, aki hamis iratokkal a fajvédők bekapcsolódását kívánta, ő volt az, aki a bajor relációkat felvetette, ő volt az, aki a szerződés készítését szükségesnek tartotta, a szerződést fogalmazta, annak aláírása végett magát exponálta, s ezt előadása szerint azért tette, hogy a vádlottak ellen bizonyítékokat szerezzen.

Megállapítható továbbá, hogy Döhmelnek a Hitler-féle bajor szervezettel semmiféle összeköttetése nem volt. Bajor katonák és fegyverek Magyarországon nem voltak. A bajor hazafias szervezetek írásait hamisította. Vázsonyi Jánosnak és a rendőrségnek tárgyalásáról jelentést tett, vagyis agent provocateur volt.

Ez a szerep az erkölcsi törvényekkel és felfogással nem fér össze, az elítélendő.

Az a körülmény, hogy valaki anyagi érdekből mást bűncselekmény elkövetésre buzdít, éspedig olyanokra, amelyeknek elkövetése az illetőnek szándékában sem volt, mint például a szerződés aláírása, s azután ugyanarra a bűncselekményre, amelynek értelmi kigondolója, szellemi tervezője és elrendezője volt, előáll, mint vádló, az olyan eljárás, amelyet a kir. törvényszék helyesnek nem tart, intézményes támogatásban és védelemben nem részesíthet.

Az agent provocateurséget csak hivatalos kötelességteljesítés esetén, vagy magánszemélyeknél az aljas indok hiánya esetén az államot alapjában megrendítő, komoly veszély elhárítása végett, vagy mert a vádlottban a szándék már egyébként is megvolt, s erre alapos gyanúokok forognak fenn, tart megérthetőnek.

Más az eset Seibold Jenő esetében. Ő ugyan szintén megtévesztette Bobula Tituszt kilétére vonatkozólag, de Seibold Jenő a kötelességteljesítés tudatában járt el, s tevékenysége passzív volt, nem ajánlott semmit, nem iparkodott Bobula Titusz elhatározását irányítani oly módon, hogy annak szándéka sem lett volna bűncselekmény elkövetésére, s ha ő fel nem lép, a bűncselekmény nem következik be. Ő csupán megfigyelője volt két egyén beszélgetésének, tervezésének. A kir. törvényszék itt kiemeli, hogy bűncselekmények esetén a Btk. szabályai tartandók szem előtt. Ha a törvény bűncselekménynek minősít valamely tevékenységet, azt elkövetni nem szabad, sem akkor, ha az elhatározás saját kezdeményezésből fakad, sem akkor, ha az elhatározást más indítja meg. Magánjogi vonatkozásban a másik fél akaratnyilvánítás komolyságának hiánya lehet jelentős, büntetőjogilag a felelősséget az nem érinti, csak

akkor, ha a szándék hiányában a vádlott tette nem volt beszámítható, ami Bobula Titusz és társai esetében nincs meg.

A kir. törvényszék ezek szerint Döhmel Frigyes vallomását részint megbízhatatlanság, részint oly agent provocateuri magatartás miatt, mely meg nem engedhető, elfogadhatónak nem tartja, illetve az őáltala megígért katonákat, fegyvereket, a szerződésen az ő aláírását a vádlottak terhére nem rója. Mi az tehát, amiben a vádlottakat bűnösnek találja?

A Btk. általánosságban a bűncselekmény elkövetésére irányuló előkészületi cselekményt nem bünteti. A tettes szándéka előkészületi cselekmény esetén is megvan, bizonyos tevékenység is járul ehhez, de a véghezvitel még el nem kezdődött. A Btk. 156. §-a a cselekmény veszélyességére tekintettel az általános büntetőjogi elvektől eltérőleg nem csak az előkészületi cselekményt konstruálja önálló bűncselekménnyé, hanem még azt a szövetkezést is, melyhez előkészületi cselekmény nem járul. Bünteti tehát a szövetkezésre irányuló szándékos elhatározást.

A szövetség a Btk. értelmében létrejött, ha két, vagy több személy a bűncselekmény elkövetését közös egyetértéssel elhatározza.

Bobula Titusz, Szemere Béla és Ulain Ferenc saját beismerésük szerint is elhatározták, hogy a bajorokkal, ha más egyén motivációja folytán is, politikai és katonai kapcsolatot létesítenek, szerződést kötnek, ha a bajorok is hajlandók erre. Döhmel Frgyies már előre jelezte terveit, Ulain Ferencék első alkalommal megmondták, mit terveznek. Több napon megtárgyalták ezt a kérdést, s hajlandók voltak azt írásba is foglalni. A tárgyalás során részletekbe is mentek, mikor több vagy kevesebb katona szükségét hangoztatták, illetve mikor Ulain Ferenc idegen erőket nem akart, csupán a szerződés aláírását ellenezte. Bár Ulain Ferenc az általa aláírt szerződéstervezetet utólag megsemmisítette, de ez nem azért tette, hogy a bajorokkal létesítendő politikai kapcsolat eszméit elejtette, hanem azért, mert a Döhmel által készített tervezetet helyesnek nem tartotta. Ez a megjegyzés tehát mindhárom vádlottnak szándékos elhatározása volt, Döhmel Frigyesnek csupán megindító szerepe volt, de hogy ez a vádlottaknak komoly elhatározása volt, abból is kitűnik, hogy Döhmeltől függetlenül, mert abban bizakodtak, kiküldték Ulain Ferencet Münchenbe,

s Ulain Ferenc, dacára, hogy Döhmel szerződését nem tartotta mindenben helyesnek, mégis elutazott, a szerződést nem semmisítette meg, hanem azt magával vitte, mint olyant, ami további tárgyalásoknak alapul szolgálhat.

A vádlottak elhatározása tehát komoly volt, a bajorokkal való katonai és politikai szövetség megkötésére irányult, a szerződés in concreto volt alkalmatlan bűncselekmény elkövetésére, mert bajorokkal kapcsolat nem állott fenn, egyébként az alkalmas eszköznek látszott. A vádlottak tehát komolyan vették a szerződést, illetve Ulain Ferencnek később keletkezett az az aggodalma, de mint fentebb említve volt, az csak az írásos szerződésre vonatkozott.

A szövetkezésre a közös egyetértés tehát megvolt, további kérdés az, hogy a lázadás elkövetésére irányult-e? Lázadás alatt oly csoportosulás értendő, melynek célja az állami életműködés rendes menetét erőszakkal megváltoztatni, illetve a tömeg erőszakkal akarja saját akaratát állami tényezők fölé helyezni.

A vádlottak egyértelműen azt adták elő, hogy ők erőszakos kormányválságot nem akartak. A bajorokkal kötendő szerződést akarták, de arról a kormánynak utólagosan jelentést akartak tenni.

Az kétségtelen, hogy a vádlottak által tervezett szerződést, tekintet nélkül arra, hogy írásba van-e foglalva, vagy nem, a kormány ellenzése mellett megvalósítani csak erőszakkal lehetséges, s ez esetben a lázadás bűncselekménye fennforog. Fennforog még akkor is, ha külön nem beszélnek róla, mert a szerződésben az hallgatólagosan benne foglaltatik. Kétségtelen az is, hogy a kormánynak előre jelentést tenni nem akartak. Egyedül az a körülmény döntő, hogy a kormánynak a szerződéshez való hozzájárulását remélhették-e a vádlottak?

A kir. törvényszék ezt a kérdést nemlegesnek látja eldöntendőnek. Nem számíthattak a vádlottak a kormány sem előleges, annál kevésbé utólagos jóváhagyására, de nem is számítottak.

Ulain Ferenc vallomásában azt adja elő, hogy ha legfelsőbb helyen ehhez a szerződéshez hozzájárulnak, a jelenlegi kormányzati rendszernek meg kellene változnia. Bobula Titusz már magától értetődőnek tartja, hogy az ügyek vitelét más kormánynak kellene átvenni, azt a helyzet változtatja

mg. Ezt a védekezést Seibold Jenő tanú megcáfolja, amikor azt vallja, hogy Bobula előtte kijelentette, hogy az ÁBM szervezetekben a kormány ellen élénk agitációt fejteni ki, a közhangulat is Bethlen-ellenes, s hogy fegyveres akciókra is hajlandók. A jelenlegi kormányra tehát nem számítottak. A törvény azonban nem a jövőbeli kormányt védi, hanem azt, amely az ország hatalmát gyakorolja, amely felelős úgy külpolitikai, mint belpolitikai tekintetben.

Az ország mai helyzetében a szerződésben meghatározott célra és eszközök mellett sikeres eredményt elérni nem lehet, az csak további bajok szülőoka lehet. Nem remélhették a kormány hozzájárulását azért sem, mert a Hitler-féle csoport ugyancsak lázadócsoport volt, ezekről nyilvánvaló volt már abban az időben, hogy a törvényes kormány erőszakos eltávolítására törekszenek. Politikai előrelátás mellett ily csoportot támogatni lehet, de katonai és politikai szerződést csak tényleges hatalom birtokában lévő csoporttal vagy kormánnyal lehet jogérvényesen kötni.

Hogy a kormányra számítottak volna, ellentmond annak különösen az írásos szerződés, melyet, ha felületesen olvastak is, és más készítette, mégis bizonyos megbeszélés alapján készült, amelynek első soraiban Magyarországról és Bajorországról mint államokról, továbbá politikai és katonai közösség létesítéséről van szó, s a legfontosabb pontnál, az integritási pontnál az újonnan alkotandó magyar államról, melynek más értelme nem lehet, mint új kormányzat, mert a régi állam, ha megcsonkítva is, de fennáll. Ellene mond főképp a 9-ik cikk, amely a szerződő felek részéről célszerűnek ítélt rezsimek felállításáról szól, olyképpen, hogy a magyar akció már november végére terveztetik. Bármiképpen magyarázandó is a rezsim kifejezés, a politikai irányzatnak is a kormány adja meg a jellegét, s a kormányt nem alkotmányos tényezők buktatnák, hanem – a szerződés szerint – a szerződő felek kezdeményezésétől teszik azt függővé. Első pillanatra is feltűnik, s ebből magyarázható, hogy a jogász és törvénytudó dr. Ulain Ferenc az általa aláírt példányt megsemmisítette, mert tudatára jutott a szerződés tartalma komoly voltának, mert ha azt komolytalanságnak tartotta volna, a Szemere

és Bobula aláírásával ellátott példányt nem vitte volna magával a müncheni útra.

Szemere Béla még azt is állította, hogy a hivatásos diplomácia ily teendőket nem végezhet. Mindenesetre a kormánynak kell látnia diplomáciai útján a külföldi lehetőségeket, s a diplomáciára tartozik az, hogy valamely akciót hivatásos diplomatákkal vagy magánszemélyekkel látja-e célszerűbben lebonyolíthatónak, mert az ilyen akció a kormány terveit keresztezheti, s végeredményben kárt okoz. Tehát ez a kifogás sem helytálló.

Mindezek alapján a vádlottaknak az imént részletezett cselekvősége megállapítja a Btk. 156. §. 1. tételében meghatározott, lázadásra irányuló szövetség vétségének tényálladéki elemeit, s ezért őket abban bűnösnek kimondani és megbüntetni kellett.

A kir. törvényszék a vádtól eltérően nem látta fennforogni a Btk. 156. §. 2. tételében meghatározott bűntettet, mert nem tartotta előkészületi cselekmények a szóbeli megállapodásnak írásba való foglalását, mert ez magán a megállapodáson mit sem változtat, a veszélyt nem fokozta, csupán a megállapodást érzékelhetőbbé tette. Nem látta annak Ulain Ferenc elutazását sem, mert ezzel még közvetlen veszély nem keletkezett, s ez is csak azt célozta, hogy a bajor szervezetekkel a részleteket megbeszélje, s ezzel az egyoldalú megállapodást kétoldalú szerződéssé tegye. Amennyiben a szerződés rendelkezéseit a bajor szervezetek is magukévá tették volna, a szövetség teljes lesz, s a veszélyesség nagyobb, de ez még mindig csak szövetség, s nem előkészületi cselekmény.

Döhmel Frigyes aláírása, az általa ígért csapatok és hadszerek ígérete a fentebb előadottakra figyelemmel tekintetbe vétetett. Nem történt előkészületi cselekmény a hazafias egyesületekben sem, Seibold vallomása szerint Döhmel azt kérdezte, hogy ő magyar részről még komoly fegyveres alakulásokról nem hallott, s ugyanő vallja, hogy Bobula Titusz azt a kijelentést tette, hogy Héjjassal és Prónayval nem beszéltek, de számítanak rájuk. Előkészületi cselekmény lett volna Budapest megszállási tervének kidolgozása, a feketelista, de ez a vádlottak tevékenységével nincs összefüggésben, az teljesen kívülálló egyének

tevékenysége. A Seibold Jenő által említett lista meglétére semmi bizonyíték nincs. Általában az egész cselekmény tervezgetésnél, megbeszélésnél, szövetségnél nem volt több, ez a cselekmény pedig még nem előkészületi cselekmény.

A kir. törvényszék a büntetés kiszabásánál súlyosító körülményt nem észlelt. Enyhítő körülménynek vette a vádlottak büntetlen előéletét, s hogy hazafias szempontok vezették őket, s végül, hogy cselekményük a nagyobb veszélyességet nélkülözte. Nélkülözte pedig részben azért, hogy a hatóság a vádlottak eljárásának minden fázisáról tudott; nélkülözte azért, mert semmiféle összeköttetésük a bajor nacionalista körökkel nem volt, bajorok az országban nem voltak, de egyébként is fegyveresek a mai fokozott ellenőrzés mellett az országba nem is jöhettek, s végül, mert három egyénnek tervezgetése, szövetsége volt, akiknek, ha voltak is követőik, oly mennyiségű fegyverrel, amely a közre veszélyes lett volna, nem rendelkeztek, s embereikkel nem is érintkeztek. Ezekre tekintettel a bűncselekményre megállapított államfogház legkisebb mérvét is túl szigorúnak találta, mindhárom vádlottal szemben a Btk. 92. §-át alkalmazta, és a rendelkező részben kiszabott büntetést tartotta a vádlottak bűnösségi fokával arányban állónak.

A kir. törvényszék a bizonyítás kiegészítése iránt előterjesztett indítványokat elutasította. Az a körülmény, hogy Seibold Jenő rövidebb ideig volt Bobula Titusznál, mint ő mondja, nem lényeges. Lényeges az, hogy Bobula kijelentéseket tett, s azt rövid idő alatt is tehette. Nem lényeges az, hogy dr. Ulain Fereinc a februári müncheni útjáról nyíltan beszélt, s hogy 1923. november hó 6-án sem utazott titokban, mert a februári út ezzel az üggyel okozati összefüggésben nincs, az pedig, hogy nyíltan utazott, semmit sem bizonyít. Dr. Ulain Ferenc /Nagyatádi/ Szabó Istvánnak sem mondta meg a tulajdonképpeni okot, hogy miért utazik, csak annyit, hogy az ország érdekében megy, s ebből következtetés nem vonható le.

Domsa Sándor kihallgatására semmi ok nincs, mert a kir. törvényszék is megállapította, hogy vádlottaknak a bajor szervezetekkel

összeköttetésük nem volt, s így ugyanazt bizonyítani felesleges. Az pedig, hogy Hirsch Sándor kivel beszélt, az ügy szempontjából közömbös.

Gömbös Gyula, Klunhoff Leó kihallgatása azért mellőztetett, mert az általuk bizonyítani kívánt körülmények nem erre az ügyre vonatkoznak.

Gömbös Gyula és Friedrich István kihallgatását azért nem rendelte el a kir. törvényszék, mert a Szemere-köri esemény vád tárgyát nem képezi.

Héjjas Iván és Prónay Pál kihallgatását azért mellőzte, mert a kir. törvényszék is megállapította, hogy a vádlottak a nevezettekkel összeköttetésben nem állottak, és így az ügy további bizonyításra nem szorul.

Döhmel Frigyesnek Vázsonyi Jánoshoz és Vázsonyi Vilmoshoz írt levelének felolvasását azért nem rendelte el, mert Döhmel Frigyes egyénisége, eljárásának indoka eléggé tisztázott, az más megvilágításba a levél után sem kerül.

Az a körülmény, hogy a Szemere-körben lázadásra irányuló szövetség nem jött létre, mint negatív körülményre utaló bizonyítás azért is mellőztetett, mert az nincs vád tárgyává téve.

Arra a körülményre, hogy az ÁBM a fegyvereket visszaszolgáltatta, és dr. Szemere Béla a fegyverek visszaszolgáltatását elősegítette, a kir. törvényszék a bizonyítást azért mellőzte, mert a fegyverek ügye tisztáztatott, s arra nem merült fel adat, hogy Szemere Béla a fegyverek beszolgáltatását késleltette volna, s így azt is bizonyítani és felesleges.

Döhmel Frigyes újbóli kihallgatását a kir. törvényszék azért nem tartotta szükségesnek, mert Döhmel Frigyes szavainak a bizonyítás szempontjából súlyt nem tulajdonít, az pedig, hogy ki volt a budapesti intim barátja, annak tisztázása az ügyhöz szorosan nem tartozik.

Dömötör Mihály és Csörgey Kálmán tanúkénti kihallgatását azért nem rendelte el, mert az általuk bizonyítani kívánt körülmények a vádbeli cselekmény megelőző időkre vonatkoznak, vád tárgyává nem tétetettek, ezért az ügy szempontjából nem lényegesek.

Mindezek alapján tehát az eljárás befejezését késleltető, nem lényeges körülményekre utaló bizonyításkiegészítés elutasítandó volt.

Az ítélet egyéb rendelkezése az azok mellett felhívott törvényszakaszokon alapszik.

Budapest, 1924. január hó 24. napján

dr. Langer Jenő sk. ft. elnök dr. Méhes Ignác sk. előadó

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-1923-03/610. Hiteles másolat, gépelt.

A BUDAPESTI KIRÁLYI BÜNTETŐTÖRVÉNYSZÉK ELSŐFOKÚ ÍTÉLETE KEŐ-KUCSERA ISTVÁN ÉS TÁRSAI BÜNTETŐÜGYÉBEN BUDAPEST, 1924. JÚNIUS 8.

A Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék

B IX. 5811/54-1922

A Magyar Állam nevében!

A Budapesti Kir. Büntetőtörvényszék gyilkosság elkövetésére irányzott szövetség bűntette miatt Keő /Kucsera/ István, Gyalay Mihály, Adorján Géza és Kovács József Ellen, Keő István és Adorján Gézára nézve a kir. ügyészségnek 24779/k.ü.1923. számú, Kovács Józsefre nézve 161315/1923. k. ü. számú vádiratában, Gyalay Mihályra vonatkozóan pedig a B.IV.5811/46-1922. sz. vádiratában foglalt vád felett dr. Schirilla Achil kir. ítélőtáblai bíró, mint elnök, dr. Ortubay Dezső és dr. Bárczy Géza kir. törvényszéki bírók, valamint dr. Aszay Tihamér joggyakornoknak, mint jegyzőkönyvvezető részvételével dr. Kullman Sándor kir. ügyésznek, mint közvádlónak a szabadlábon lévő Keő István, Gyalay Mihály, Adorján Géza, Kovács József vádlottaknak dr. Fehérváry Kálmán ügyvéd, mint Keő István és Gyalay Miháy védője, és dr. Tasnái Kovács József, mint Adorján Géza védője jelenlétében,

Budapesten, 1924. évi június 11. és 18. napján megtartott, részben zárt, részben pedig nyilvános főtargyalás alapján a vád és a védelem meghallgatása után meghozta a következő

ítéletet:

I. Keő /Kucsera/ István 37 éves, róm. kath. vallású, jászkarajenői /Pest megye/ születésű, ugyanottani /Árpád u. 14. szám/ lakos, magyar állampolgár, nős, 13 hold földje és háza van, írni-olvasni tudó gazdálkodó 1922. évi április 12–május 13-ig előzetes letartóztatásban, május 20–június 27-ig vizsgálati fogságban volt, jelenleg szabadlábon levő vádlott,

II. Gyalay Mihály, 31 éves, refor. vallású, szilágycsehi születésű, budapesti /IX. Lónyay utca 42. sz./ lakos, magyar állampolgár, elvált, 2 hold szőlője és 8 hold szántóföldje, 1 háza van, katona volt, polgári iskolai tanár és hírlapíró, 1922. évi április 11–május 19-ig előzetes letartóztatásban, május 20–június 30-ig vizsgálati fogságban volt, jelenleg szabadlábon levő vádlott,

III. Kovács József 21 éves, róm. kath. vallású, körmendi születésű és körmendi lakos, magyar állampolgár, nőtlen, vagyontalan, katona volt, 4 polgári és 3 kereskedelmi iskolai osztályt végzett, magánhivatalnok, bűnösök a Btk. 288. §-ába ütköző és a Btk. 92. §-ának alkalmazása folytán a Btk. 20. §-a alapján minősülő gyilkosság elkövetésére irányuló szövetség vétségében, amelyet úgy követtek el, hogy

Budapesten, 1922. február hóban, közelebbről meg nem határozható napon megállapodtak abban, hogy előre megfontolt szándékuk szerint közülük Kovács József két, név szerint meg nem állapított jászkarajenői zsidó megfélemlítése, eshető megölése végett két kézigránátot fog ezek házába bedobni. Kovács József ugyanezen hónapban Keő /Kucsera/ istván útbaigazítása alapján a helyszínt a szóban forgó ház megtekintse által kikémlelte, 1922. március 2-án pedig Keő Istvánnal való megbeszélés szerint Gyalay Mihály a fenti célra 2 drb kézigránátot Kovács Józsefnek átadott, mi által a szövetséghez előkészületi cselekmények is járultak.

A kir törvényszék ezért:

Keő István vádlottat a Btk. 288. §-a alapján a Btk. 92. §-ának alkalmazásával 4 /négy/ hónapi fogházbüntetésre ítéli. A szabadságvesztés-büntetésről bő a vádlott előzetes letartóztatásával és vizsgálati fogságával a Btk. 94. §-a alapján 2 /két/ hónapot és 15 /tizenöt/

napot kitöltöttnek vesz. A hivatalvesztést a Bt. 54. §-ának második bekezdése alapján mellőzi.

II. Gyalay Mihály vádlottat ugyanazon törvényszakaszok alapján 3 /három/ hónapi fogházbüntetésre ítéli. A szabadságvesztés-büntetésből a vádlott előzetes letartóztatásával és vizsgálati fogságával a Btk. 94. §-a alapján 2 /két/ hónapot és 2 /két/ napot kitöltöttnek vesz. A hivatalvesztést a Btk. 54. §-ának második bekezdése alapján mellőzi.

III. Kovács József vádlottat ugyanazon törvényszakaszok alapján 2 /két/ hónapi fogházbüntetésre ítéli, s ezen szabadságvesztés-büntetést a vádlott előzetes letartóztatásával és vizsgálati fogságával a Btk 94 §-a alapján teljesen kitöltöttnek veszi. A hivatalvesztést a a Btk. 54. §-ának második bekezdése alapján mellőzi.

A szabadságvesztés-büntetést megkezdésének napjától kell számítani.

A nevezett vádlottak a Bp. 480. és 481. §-a értelmében kötelesek az eddig felmerült bűnügyi költséget egyetemlegesen, az ezután felmerülő bűnügyi költséget pedig külön-külön az államkasszának megtéríteni, azonban Kovács Józsefra a kir. törvényszék az 1890. évi XLIII. tc. 4. §-a alapján egyelőre behajthatatlannak nyilvánítja.

A kir. törvényszék az irodai letétnapló 642/1922. t. alatt bűnjelként őrzött töltények, 2 revolver és kézigránát elkobzását a Btk. 61. §-a alapján elrendeli, és a bűnjelet az ítélet jogerőre emelkedése után a kir. ügyészségnek megküldi.

Az irodai letétnapló 635/1922 t. alatt bűnjelként őrzött iratokat és az üvegben lévő bűzbombákat pedig a Bp. 488. §-a alapján Adorján Gézának visszaadni rendeli, ás ezeknek az ítélet jogerőre emelkedése után elvitelére őt felhívja.

IV. Adorján Géza, 31 éves, budapesti születésű és ugyanottani /I. Ábel Jenő u. 9. sz./ lakos, magyar állampolgár, nős, vagyontalan, katona volt, szigorló gépészmérnök, magánhivatalnok, 1922. évi április 11–14-ig előzetes letartóztatásban, jelenleg szabadlábon levő vádlottat a Btk. 288. §-

ába ütköző, gyilkosság elkövetésére irányzott szövetség bűntette miatt ellene emelt vádak alól a Bp. 326. §-ának 2. pontja alapján felmenti. A vele szemben felmerült bűnügyi költség a Bp. 482. §-ának első bekezdése szerint az államkincstárt terheli. Egyben elrendeli a kir. törvényszék, hogy az ítélet jogerőre emelkedés után a Budapesti Kir. Ügyészséggel közöltessék.

Indoklás:

Keő Kucsera István jászkarajenői vendéglős 1922. évi február havában Budapesten, a Sörház utca 3. számú házban lévő vendéglőben Gyalay Mihály hírlapírónak borozgatás közben elpanaszolta, hogy a jászkarajenői zsidók az ébredő magyarok helyi csoportja ellen áskálódnak.

Tanakodtak, hogy mit kellene ellenük tenni, és különféle tervezgetés után megállapodtak abban, hogy a zsidók megfélemlítése végett a zsidók által lakott egy-egy házba kézigránátot kellene bedobni.

Véletlenül ott volt a vendéglőben Kovács József nyugat-magyarországi felkelő, akit asztalukhoz hívtak, és közölvén vele a tervüket, mindhárman elhatározták annak végrehajtását. Megállapodtak abban, hogy Keő Kucsera István hazautazik Jászkarajenőre, másnap leutazik oda Kovács József is, és neki megmutatja azon házat, ahova a kézigránátokat be kell dobnia. Ezek megszerzését Gyalay Mihály vállalta magára.

Kovács József tényleg le is utazott Keő Istvánhoz, aki megmutatván neki a szóban forgó házat, megállapodtak abban, hogy Gyalay Mihálytól vegye át Kovács József a kézigránátokat, és azokkal jöjjön vissza, és jelentkezzék Keő Istvánnál.

Kovács József 1922. évi március hó 2-án délelőtt felkereste Gyalay Mihályt a Hazánk című napilapnak a Sörház utca 3. sz. házban levő szerkesztőségi helyiségében, és közölvén vele, hogy Keő Istvánnál járt, kérte a szükséges gránátok kiadását.

Gyalay Mihály átment az Ébredő Magyarok Egyesületének helyiségében tartózkodó, Adorján Géza egyesületi tisztviselőhöz, és felsőbb utasításra hivatkozva elkérte tőle az íróasztal egyik fiókjában visszamaradt két kézigránátot. Ezeket a fiókból kivette, és átvitte a szerkesztőség helyiségébe, ahol Kovács Józsefnek korábbi megállapodásuk értelmében leendő felhasználása végett átadta.

Az átadás akként történt, hogy Gyalay lecsavarta a kézigránátok fogantyúját, és szétszedett állapotban, újságpapírba becsomagolva betette Kovács Józsefnek irattáskájába, aki azokkal távozott.

Ez alkalommal Kovács József 100 korona útiköltséget kapott Gyalay Mihálytól.

Kovács József ezután egyenesen elment a Kálvin téren őrszolgálatot teljesítő Pikola Mihály rendőrhöz, és a kézigránátokat neki átadta, azt mondván, hogy a vonatban találta azokat.

Pikolya Mihály rendőr átvette tőle a kézigránátokat, s Kovácsot a IV. ker. kapitányságra előállította, a kézigránátokat pedig ott leadta. Kovács József kihallgattataván adta elő, hogy a kézigránátokat a vonatban találta.

Ezek a kézigránátok a csepeli tölténygyárban működő lőszerátvételi különítményhez beszállíttatván, miután ott megállapították, hogy élesre szerelt, német gyártmányú hadi kézigránátok, mint megbízhatatlanok, megsemmisíttettek, mégpedig akként, hogy más hasonló lőszerekkel együtt a földbe beásattak, és ott szétrobbanttattak.

Ezen tényállás alapján emelt vádat a kir. ügyész a Btk. 288. §-ába ütköző, gyilkosság elkövetésére irányuló szövetség bűntette miatt Adorján Géza, Keő István, Gyalay Mihály és Kovács József ellen.

A vádlottak a főtárgyaláson Kovács József kivételével nem ismerték be bűnösségüket. Keő István vádlott tagadta, hogy Gyalay Mihállyal a jászkarajenői zsidók megfélemlítéséről beszélt, hogy Kovács Józsefet ilyen célokra rávenni igyekezett, őt Jászkarajenőre lehívta, hogy

Kovács József nála járt, hogy a zsidók megfélemlítésére kézigránátot akart volna felhasználni, és általában, hogy Kovácsot ismerné.

Gyalay Mihály vádlott a főtárgyaláson azt adta elő, hogy a kézigránátokat nem a zsidók megfélemlítése céljából, hanem ellenségeikkel szemben, hazafias célból leendő felhasználás végett kérte el Adorján Gézától és adta át Keő Istvánnal és Kovács Józseffel való megelőző megállapodás alapján Kovács Józsefnek.

Amikor a rendőrségen azt mondotta, hogy a zsidók megfélemlítésére adta át Kovácsnak a gránátokat, azt csupán a valóságos cél leplezése érdekében tette.

Adorján Géza vádlott beismerte a főtárgyaláson, hogy Gyalay Mihálynak hazafias célokra és felsőbb utasításra való hivatkozással megengedte, hogy az íróasztalában visszamaradt kézigránátokat elvihesse. Tagadta azonban azt, hogy a gránátok felhasználásával, illetőleg Gyalay Mihállyal, Keő Istvánnal vagy Kovács Józseffel egyáltalán tárgyalt volna, vagy bármi nem ű tudomása lett volna arról, hogy a kézigránátokat a zsidók megfélemlítésére szándékoztak volna felhasználni.

Tagadta továbbá azt is, hogy a kézigránátok abban az állapotba egyáltalán használhatók lettek volna, és végül, hogy azonosak voltak azokkal, amelyeket Reinhardt Pál tüzérségi főművezető felrobbantott.

Kovács József vádlott a főtárgyaláson beismerte, hogy Keő Istvánnal és Gyalay Mihállyal való előzetes megállapodásához képest a jászkarajenői zsidók megfélemlítésére vállalkozott, nekik megígérte, hogy a megjelölendő házba kézigránátokat fog bedobni, a helyszínére le is utazott, ahol Keő István a kiszemelt házat neki megmutatta, visszaérkezése után Gyalay Mihálynál jelentkezett, tőle két kézigránátot átvett.

Védekezésül azonban azt adta elő, hogy erre szorult anyagi helyzete miatt, pénzszerzés végett csak színleg vállalkozott, azt komolyan soha el nem határozta, és amikor tettre került volna a sor, a kézigránátokat az átvétel után egyenesen a rendőrhöz vitte.

Kovács József és Gyalay Mihály vádlottak a főkapitányságon és a vizsgálóbíró előtt a fenti tényállással mindenben egyező, részletes beismerő vallomást tettek.

Ez a büntetésük alább felsorolt körülménynél fogva a tényállás megállapításánál alapul vétetett.

Mindketten minden kényszerítő ok nélkül terhelték önmagukat, és az eseményeket egyezően, a legnagyobb részletességgel írták le. Vallomásuk valóságát megerősíti a főtárgyaláson kihallgatott Balázs Rezső tanúnak különösen ama vallomása, hogy a kézigránátok átvételekor ilyen kifejezések: „erről a lapok sokat fognak írni, megbolygatjuk a zsidókat" hangzottak el.

Gyalay Mihálynak a hazafias célokra alapított újabb védekezése nem fogadható el, mert az semmivel nincs megerősítve, módjában lett volna már a rendőrségen, de később, vizsgálóbíró előtt is előterjeszteni, ellentétben áll társainak a vallomásaival, de egymagában véve valószínűtlen.

Keő Istvánnal szemben Kovács József és Gyalay Mihály nyomozati vallomását megerősíti az a tény, hogy a zsidók elleni gyűlöletre, ami elhatározását előmozdíthatta, pszichológiailag indokolva volt. Egyébként Kovács Józsefnek a helyszíni ismeretei, és azoknak lényegileg hű leírása, és ama részbeni beismerése Keő Istvánnak, hogy tényleg megfordult többször a Sörház utca 3. sz. alatti vendéglőben, ahol Kovács József is ott volt, és ott Gyalayval beszélgetett, arra mutatnak, hogy Kovács Józsefet ismeri, evvel a vendéglőben együtt ült egy asztalnál, ez nála járt Jászkarajenőn, és a helyszínét együttesen megtekintették.

Valónak kellett tehát elfogadni a nyomozat és a vizsgálóbíró előtt tett, és Kovács József által a főtárgyaláson is megerősített vallomásaikat, és ez alapon bizonyítottnak kellett venni a fent leírt tényállást.

Eszerint Keő István, Gyalay Mihály és Kovács József között szövetség jött létre a megbeszélt cél elérése végett.

Ez a cél pedig a jászkarajenői megszemlélt ház felrobbantása útján az abban lakó zsidók megfélemlítése volt, s bár a megbeszélés nem expressis verbis emberek megölésére irányult ugyan, de tekintve a használati szándékolt eszköznek emberi élet kioltására alkalmas voltát, ez a szándék legalábbis, mint dolus eventualis, a kölcsönös megértés folytán szemük előtt lebeghetett.

Szándékuk előre megfontolására mutat a tervezgetés tartóssága, az alkalmas eszköznek kiválasztása, illetve előre való megjelölése, és a véghezvitel módozatainak körülményes megállapítása.

Előkészületi cselekménynek minősítendő elsősorban a helyszínére való beutazás a helyzet kikerülése végett, és folytatólagosan a kézigránátoknak megszerzése.

A kézigránátoknak azonos voltát bizonyítják a vonatkozó rendőri és detektívjelentések, továbbá Reinhardt Pál tüzérségi főművezetőnek szakértő tanúvallomása és a lőszerátvételi különítménynek a robbanásról való iratai.

A szóban forgó kézigránátoknak életveszélyessége Reinhardt Pál szakértő tanú vallomásával bizonyítva van, egyébként pedig a vádbeli bűncselekmény fennforgását illetőleg nem lényeges az, hogy a kézigránátot rendeltetésszerű használatra alkalmasak voltak, mert ezek megszerzése csak oly másodrendű előkészületi cselekménynek tekintetett, amely azt az első előkészületi cselekményt, hogy Kovács a helyzet kikerülése végett a helyszínre leutazott, folytatólagosan kiegészíti.

Nem fogadhatta el a bíróság a védelem ama védekezését, hogy a vádbeli bűncselekménytől való elállás a kísérlet büntethetőségéből vont analógiából folyóan a vádlottak javára büntetlenséget biztosít.

Habár a tettes elállása rendszerint magát az egész kísérlet büntetlenségét, és így valamely részes büntetlenségét is eredményezi, és habár általánosságban el kell fogadni azt az érvelést, hogy a kedvezmény, melyet a törvény a bűnös magatartás közelebb és veszélyesebb stádiumára vonatkozólag megadott, az még inkább áll a bűnös magatartás messzebb

eső, és kevésbé veszélyes stádiumára, mindazonáltal tekintve, hogy a szövetség csak bizonyos csekélyebb számú, de legsúlyosabban büntetendő cselekményre vonatkozólag önálló bűncselekményt képez, és hogy ezen legsúlyosabban büntetendő cselekmények már ez által is a törvény kivételes intézkedéseinek tárgyát képezik, a kísérlet büntetlenségéből vont analógia a szövetségre vonatkozólag egyáltalán nem alkalmazható.

A törvény bizonyos bűntettekre nézve önálló büntetendő cselekménnyé alakítván a szövetséget, ha ahhoz előkészületi cselekmény is járul: az ezen önálló büntetendő cselekmény megállapítható cselekedeteket kivette az előkészületi cselekedetek, mint a kísérlet fogalma alól, s ennélfogva a büntetendő szövetség, mint bevégzett, önálló bűncselekmény fogalmilag ki van zárva a kísérletre nézve fennálló általános rendelkezések hatálya alól.

Egyébként a bíróságot eme felfogásában nem csak a Kir. Kúria által részben követett gyakorlat erősítette meg, hanem a Btk. 137. §-ának rendelkezése is, amely kifejezetten csak felségsértés elkövetésére irányuló szövetségtől való elállás esetére, és kizárólag az elálló javára biztosítja a büntetlenséget.

A büntetések mértéknek megállapításának a bíróság enyhítő körülményként vette figyelembe Keő István javára azt, hogy miután őt a proletárdiktatúra idején halálra ítélték és súlyosan bántalmazták, és ezek okozását ő a proletárdiktatúrában vezető szerepet játszó zsidóságnak tulajdonította, a lelkületében kialakult ez a meggyőződés oly fokú gyűlöletté fokozódott, amely akaratainak szabad elhatározási képességét lényegesen befolyásolta. Gyalay Mihály javára büntetlen előéletét, katonai harctéri szolgálatát, Kovács József javára beismerését, büntetlen előéletét, beteges állapotából folyó könnyebb befolyásolhatóságát, és hogy az elállása folytán való, lehetetlenné szándékolt cselekmény folytatása és befejezése, valamennyi vádlott javára azt, hogy a bűncselekmény elkövetése óta hosszabb idő telt el. Viszont súlyosító körülménynek minősítette a bíróság Keő Istvánnal szemben azt, hogy az értelmi szerző

ő volt, valamennyi vádlottal szemben azt, hogy az állam konszolidáció rendjét és a társadalmi békét veszélyeztették, és ezekhez képest tekintettel az enyhítő körülmények számára és nyomatékosítására, a bíróság a bűncselekményre megállapított büntetés legkisebb mértékét aránytalanul súlyosnak találta, és ennek folytán a Btk. 92. §-ának alkalmazásával a Btk. 20. §-a alapján vétséggé fokozván le a bűncselekményt, börtön helyett fogházban szabta ki a bűnösségük fokával arányos büntetésüket.

Adorján Géza vádlottal szemben csak az a tény nyert bizonyítást, hogy a szóban forgó kézigránátoknak az íróasztalából való elvitelét megengedte, és így lehetővé tette, hogy Gyalay Mihály a kézigránátokat saját céljaira felhasználhassa.

Mint hogy ama tagadásával szemben, hogy a kézigránátoknak a szóban forgó gyilkosságra való felhasználási tervezgetésekről bármi nemű tudomása lett volna, sem a főtárgyaláson, sem a nyomozás során terhelő adat nem merült fel, a bíróság nem látta bizonyítva, hogy a gyilkosságra irányzott szövetségnek Adorján Géza is tagja lett volna, ennélfogva őt a vád alól a Bp. 326. §-ának 1. pontja alapján felmentette.

Az ítélet egyéb rendelkezései a hivatkozott törvényszakaszokon alapulnak.

Budapest, 1924. évi június 18-án.
Dr. Schirilla sk. ft. elnök
Dr. Bárczy Géza sk. előadó

A kiadmány hiteléül:
[olvashatatlan aláírás]
s. h. tisztviselő

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-1-d-10935/1924. Hiteles másolat, gépelt.

A BUDAPESTI KIRÁLYI BÜNTETŐTÖRVÉNYSZÉK ELSŐFOKÚ ÍTÉLETE MÁRFFY JÓZSEF ÉS TÁRSAI BŰNÜGYÉBEN BUDAPEST, 1924. DECEMBER 13.

A budapesti kir. büntetőtörvényszéktől,

B.XLVI.16193/1923/94. szám.

A MAGYAR ÁLLAM NEVÉBEN!

A budapesti kir. büntetőtörvényszék, mint büntetőbíróság többrendbeli gyilkosság bűntette, stb. Márffy József és társai ellen a kir. ügyészségnek 67573/1924. k. ü. számú vádiratában foglalt vád felett dr. Langer Jenő kir. törvényszéki elnök, mint elnök, Krayzell Miklós kir. törvényszéki tanácselnök és Kilb Lajos kir. törvényszéki bíró mint, rendes, dr. Földi Antal kir. törvényszéki bíró, mint pótbíró, valamint dr. Csikesz Béla és dr. Végh Andor kir. törvénszéki titkárok és dr. Petrovay Zoltán kir. törvényszéki jegyző, mint jegyzőkönyvvezetők részvételével, dr. Dolowschiák Mihály kir. ügyészségi alelnöknek és dr. Szádeczky Lajos kir. ügyésznek mint közvádlónak, a szabadlábon lévő ifj. Drenka Béla, a vizsgálati fogságban lévő Márffy József, Marosi Károly, Szász József, Horváth-Halas József, Vargha Ferenc, továbbá a fogházi őrizetben lévő Radó József vádlottak, dr. Kiszely István ügyvédnek, mint Márffy József, dr. Hindy Zoltán ügyvédnek, mint Szász József, dr. Marczell János ügyvédnek, mint Marosi Károly és Vargha Ferenc, dr. Ulain Ferenc ügyvédnek, mint Marosi Károly, dr. Vasek Ernő ügyvédnek mind Radó József, dr. Bartek Lajos ügyvédnek, mint Horváth-Halas József és ifj. Drenka Béla, és dr. Vajda Béla ügyvédnek, mint a szökésben lévő Kis Ferenc vádlott védőjének, végül dr. Grün Béla ügyvédnek, mint dr. Rassay

Károly sértett képviselőjének jelenlétében Budapest, 1924 évi november hó 18-tól 1924. évi december hó 13. napjáig tartott nyilvános főtárgyalás alapján, a vád és a védelem meghallgatása után meghozta a következő

ÍTÉLETET:

I. 1./ Márffy József vádlott, 25 éves, r. kat. vallású, nőtlen, csényei születésű és illetőségű, budapesti, Bokréta utca 28. szám II. emelet 11. ajtószám alatti lakos, magyar állampolgár, kereskedelmi iskolai végzettségű, katonaviselt, vagyontalan banktisztviselő, aki 1923. évi november hó 29-től 1924. évi március hó 4-ig előzetes letartóztatásban volt, azóta pedig vizsgálati fogságban van.

2./ Marosi Károly vádlott, 35 éves, r. kat. vallású, nőtlen, budapesti születésű és illetőségű, budapesti Márton utca 35/c. szám, I. emelet 20. ajtószám alatti lakos, magyar állampolgár, nőtlen, vagyontalan, írni és olvasni tudó, katonaviselt, droguistasegéd (sic!), aki 1924. évi február hó 14-től 1924. évi március hó 13-ig előzetes letartóztatásban volt, azóta pedig vizsgálati fogságban van, – továbbá

3./ Radó József vádlott, aki 1906. évi augusztus hó 5-én Érsekkétyen született, ugyanottani illetőségű, budapesti lakos, magyar állampolgár, nőtlen, vagyontalan, 5 gimnáziumi osztályt végzett, 1924. évi február hó 14-e óta fogházi őrizetben van, volt droguista (sic!) tanuló, állásából elbocsátott pénzügyőr, akinek a bűncselekmény elkövetése idején, mint 18. életévét még be nem töltött egyénnek a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége megvolt, mind a Btk. 70. §-a szerinti tettestársak a bűnösök a Btk. 278. §-ába ütköző 8 rendbeli gyilkosság bűntettében, valamint a Btk. 278. §-ába ütköző gyilkosság bűntettének a Btk. 65. §-a szerinti 29 kísérletében, illetve a fiatalkorú Radó József vádlott bűnös a Bn. 18. §-ának 2. bekezdése szerint minősülő ugyanazon bűncselekmények vétségében, mert:

nevezettek abból az előre megfontolt szándékból, hogy a budapesti Erzsébetvárosi Demokrata Körnek Dohány utca 76. szám alatt lévő házában az első emeleti díszteremben ünnepi vacsorára összegyűlő embereket megöljék, a fiatalkorú Radó József kivételével az időközben elhalt Chriaszty Istvánnal és Kasnyik Jánossal együtt óraszerkezettel ellátott, fémdobozban elhelyezett, ekrazit robbanószerrel megtöltött, emberi élet kioltására alkalmas pokolgépet szerkesztettek, az így összeállított pokolgépet azután Marosi Károly, Radó József és az időközben elhalt Kasnyik János 1922. év április hó 2-án a déli órákban a jelzett teremben a nagy tükör alatt levő faburkolattal ellátott fűtőtest alján, közvetlenül a fal mellett elhelyezték, az abban lévő óraművet akként beállítva, hogy az 1922. évi április hó 3-án délután 3 óra 25 perckor felrobbant, ennek folytán a szétrepülő bomba és a fűtőtestszilánkok néha Szegő Miksa, Pesti Alfréd, Kerényi Arnold, Bánd Gyula, Polgár Sándor, Goldberg Simon, Haász Károly és Kovács Ernő budapesti lakoson halálos eredményű sérüléseket ejtettek,

míg dr. Balassa Gyula, Ledner Mór, Váradi Győző, dr. Patai Samu, Szász László, Krámer Dávid, dr. Ehrlich Mátyás, Katona Béla, Spitzstein Béla, dr. Maros Mór, Elek Artur, Láng Ágoston, Grünfeld Miksa, Bleier Ármin, Breitner Mór, Lengyel Ödön, Elek Bernát, dr. Kemény Géza, Elfer Sándor, Hirnschorn Jakab, Goldfinger Gábor, Császár Lipót és Aczél Gyula budapesti lakosok ugyanezen alkalommal testi sérüléseket szenvedtek, vagyis nevezett vádlottak a fentebb megnevezett 8 embert előre megfontolt szándékból megölték, az utóbb nevezett 23 embernek előre megfontolt szándékból való megölésének véghezvitelét pedig megkezdték, a szándékolt utóbbi eredmény azonban rajtuk kívül álló okokból be nem következett.

II.1./ Horváth-Halas József vádlott, 23 éves, r. kat. vallású, nőtlen, pécsi születésű és illetőségű, pécsi, Szigeti országút 23. szám alatti lakos, magyar állampolgár, felsőkereskedelmi iskolai végzettségű, katonaviselt, vagyontalan városi műszaki tisztviselő, aki 1923. évi november hó 29-től

1924. évi március hó 4-ig előzetes letartóztatásban volt, azóta pedig vizsgálati fogságban van, mint tettes,

2./ a már említett Márffy József vádlott, mint a Btk. 69. §-ának 1. pontja szerinti felbujtó és

3./ Varga Ferencz vádlott 23 éves, r. kat. vallású, nőtlen, pécsi születésű és illetőségű, budapesti, Ráday utca 41. szám alatti lakos magyar állampolgár, felsőkereskedelmi iskolai végzettségű, vagyontalan, állásnélküli magántisztviselő, aki 1923. évi november hó 29-től 1924. évi március hó 4-ig előzetes letartóztatásban volt, azóta pedig vizsgálati fogságban van, mint a Btk. 69. §-ának 2. pontja szerinti bűnsegéd bűnösök a Btk. 178.§-ába ütköző gyilkosság bűntettének a Btk. 65. §a szerinti kísérletben, mert:

Márffy József az időközben elhalt Chriaszty Istvánnal együttesen, abból az előre megfontolt szándékból, hogy emberéletet kioltsanak, gyújtózsinórral ellátott és ekrazit robbanószerrel megtöltött bombát készített, azt Horváth-Halas József vádlottnak átadta s nevezettet rábeszéléssel szándékosan rábírta arra, hogy az a bombát az budapesti kir. törvényszék épületének Koháry utca 3. szám alatt lévő kapualjába helyezze.

Eme rábeszélés hatása alatt azután Horváth-Halas József vádlott 1922. évi augusztus hó 22-én a neki átadott bombát, abból az előre megfontolt szándékból, hogy azzal embert öljön, a fent jelzett épületnek az eléggé forgalmas Koháry utca 3. szám alatti kapujában, ahol köztudomás szerint a kapu belső részén lévő folyosón állandó őrség is tartózkodik, de ettől eltekintve az állandó ki- és bejárat céljára szolgálat, délután 8 óra tájban el is helyezte és a gyújtózsinórral meggyújtotta.

A szándékolt eredmény azonban rajtuk kívül eső okból be nem következett.

Varga Ferenc vádlott pedig a Horváth-Halas József vádlott által véghezvitt bűncselekmény elkövetését szándékosan előmozdította azáltal,

hogy a bomba készítésében részt vett, s azt a jelzett helyre Horváth-Halas vádlottal felváltva vitte.

III./ Márffy József vádlott bűnös még a Btk. 278. §-ába ütköző gyilkosság bűntettének a Btk. 65. §-a szerinti kísérletben, mert:

abból az előre megfontolt szándékból, hogy embert öljön, az időközben elhalt Chriaszty Istvánnal együttesen ekrazit robbanószerrel megtöltött, gyújtózsinórral ellátott, épület felrobbantására és emberi élet kioltására alkalmas bombát készített, s azt 1923. évi november hó 16-án este ½ 9 és 9 óra közt, tehát olyan időben, amikor az utcán még számos ember jár, Budapesten, a nagy forgalmú Reviczky utcában a 6. szám alatt lévő gr. Károlyi-féle palota kapujában elhelyezte és annak gyújtózsinórját meggyújtotta. A szándékolt eredmény azonban akaratán kívül eső okból be nem következett.

IV.1./ A már fentebb említett Marosi Károly vádlott és

2./ Szász József vádlott 21 éves, ref. vallású, nőtlen, budapesti születésű és illetőségű, budapesti, Soroksári út 6. szám III. emelet 16. ajtószám alatti lakos, magyar állampolgár, kereskedelmi iskolai végzettségű, vagyontalan, katonaviselt, volt járásbírósági díjnok, aki 1923. évi november hó 29-től 1923. évi december hó 7-ig előzetes letartóztatásban, 1923. évi december hó 24-ig szabadlábon, majd ismét e naptól kezdve 1924. évi február hó 14-ig újra előzetes letartóztatásban, 1924. évi február hó 14-e óta pedig vizsgálati fogságban van, mint tettes, míg

3./ Márffy József vádlott mint a Btk. 69. §-ának 1. pontja szerinti felbujtó – bűnösök 2 rendbeli –, illetve Marosi Károly és Szász József vádlottak 1-1 rendbeli a Btk. 278. §-ába ütköző gyilkosság bűntettének a Btk. 65. §-a szerinti kísérletében, mert:

ugyancsak Márffy József vádlott abból az előre megfontolt szándékból, hogy Dr. Rassay Károly nemzetgyűlési képviselőt és Miklós Andor hírlapírót megölje,

a/ Marosi Károly vádlottnak és az időközben elhalt Chriaszty Istvánnak, továbbá

b/ Szász József vádlottnak és azt időközben elhalt Bekő Zoltánnak emberélet kioltására alkalmas, ekrazit robbanószerrel megtöltött 1-1 darab nyeles kézigránátot átadott és a nevezetteket szándékosan rábírta arra, hogy a becsomagolt és dr. Rassay Károly, illetve Miklós Andor nevére megcímzett kézigránátot fent nevezettek dr. Rassay Károly és dr. Miklós Andor kezeihez juttassák.

Eme rábeszélés hatása alatt és abból az előre megfontolt szándékból, hogy dr. Rassay Károlyt és Miklós Andort megöljék, a becsomagolt kézigránátokat Márffy Józseftől Marosi Károly és néhai Chriaszty István, továbbá Szász József és néhai Bekő Zoltán 1923. évi február hó 20-án elvitték, a dr. Rassay Károlynak megcímzett, becsomagolt bombát Marosi Károly vádlott Szabó Imre 166-os számú közszolgával nevezett sértett Budapest, Fő utca 14. szám alatti lakására küldte, míg Szász József vádlott az általa átvett gránátot Dvorszki József 568-as számú közszolga által Miklós Andor részére való kézbesítés végett „Az Est" napilap szerkesztőségének, Budapest, Erzsébet körút 7. szám alatti helyiségébe küldte.

A szándékolt eredmény azonban rajtuk kívül eső okból be nem következett.

A kir. törvényszék ezért:

1./ Márffy József vádlottat valamint

2./ Marosi Károly vádlottat a Btk. 278. §-a alapján, a Btk. 66. §-ára, illetve Márffy József vádlottal szemben még a Btk. 71. §-ára is figyelemmel, a Btk. 96. és 99. §-ainak felhívásával összbüntetésül halálbüntetésre mint főbüntetésre, ezen felül a Btk. 289. §-a alapján halálbüntetésnek szabadságvesztés büntetésre való átváltoztatása esetén egyébként 10 évi hivatalvesztésre, mint mellékbüntetésre ítéli.

3./ Szász József és

4./ Horváth-Halas József vádlottakat a Btk. 278. §-a alapján, a Btk. 66. §-ára figyelemmel egyénenként 6 azaz hat évi fegyházbüntetésre, mint főbüntetésre, ezen felül a Btk. 289. §-a alapján 10 évi hivatalvesztésre mint mellékbüntetésre ítéli.

Az eddig elszenvedett előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság által a Btk. 94. §-a alapján a szabadságvesztés büntetésből ezen utóbbi két vádlottnál 8-8 hónapot kitöltöttnek vesz.

5./ Vargha Ferenc vádlottat a Btk. 278. §-a alapján a Btk. 72. és 66. §-ainak felhívásával és a Btk. 91. §-ának alkalmazásával 5 azaz öt évi fegyházbüntetésre mint főbüntetésre, ezen felül a Btk. 289. §-a alapján 10 évi hivatalvesztésre mint mellékbüntetésre ítéli.

A Btk. 94. §-a alapján a szabadságvesztés büntetésből az eddig elszenvedett előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság által 8 hónapot kitöltöttnek vesz.

6./ Radó József fiatalkorú vádlottat a Bn. 17. §-ának 4. pontja alapján, a Fb. 68. §-ára figyelemmel 10, azaz tízévi fogházbüntetésre ítéli, s annak foganatosítása iránt a budapesti kir. büntetőtörvényszéket, mint fiatalkorúak bíróságát a Fb. 55. §-a értelmében megkeresni rendeli.

A szabadságvesztést megkezdésének napjától, a hivatalvesztést pedig a szabadságvesztés büntetés kitöltésének napjától kell számítani.

A Bp. 480. és 481. §-ai értelmében kötelesek a vádlottak az eddig felmerült 5.833.560 korona bűnügyi költséget egyetemlegesen, az ezután felmerülőket pedig külön-külön a magyar államkincstárnak megtéríteni.

A kir. törvényszék a bűnjelnyilvántartási jegyzék irodai 235/1924. tétele alatt kezel bűnjelek közül az úgynevezett 101-es bizottságnak a francia követeséghez, a nemzetgyűlés elnökéhez és a budapesti m. kir. államrendőrség főkapitányságához intézett 3 darab levelét, továbbá az Irodai 430/1924. tétel alatti bűnjelek közül a IV. számmal jelzett, lepecsételt csomagban lévő, az erzsébetvárosi bombamerényletre vonatkozó, 1922. évi rendőrségi nyomozási iratokat a többi iratokhoz csatolni rendeli.

Az irodai 235/1924. tétel alatt kezelt, dr. Rassay Károly és Miklós Andor sérelmére elkövetett bűncselekményre vonatkozó 2 darab bádogdoboznak, az irodai 430/1924. tételszám alatt kezelt bűnjelek közül a III. számmal jelzett bombaszilánkoknak és alkatrészeknek, egy darab rugónak és egy darab fogaskeréknek, az V. csomagban lévő padló- és fűtőtest-részeknek, az irodai 1657/1924. tételszám alatt kezelt bűnjelek közül a II. számmal jelzett lepecsételt csomagban lévő 1 darab srapnelhüvelynek, 2 darab vascsavarnak, 1 darab vaslemeznek, 2 darab gömbvasnak, 2 darab kis csavarnak, 1 darab sárgaréz rudacskának, 2 darab gyújtózsinórnak, 1 csomagolópapírnak, 1 darab papírzsinegnek és 1 darab állítólag mérgezett zsebkésnek, végül az irodai 1724/1924 tétel alatt kezelt bűnjelek közül a vaspánttal leszorított 2 darab lécnek, a lepecsételt csomagban lévő, ugyanazon tételszám alatti 1 darab 8 cm kaliberű, gyújtózsinórral ellátott srapnelnek, 1 darab fehér sárgáskék áthuzatú rongynak, 1 darab ekrazittöltény papírburkolatnak, 8 darab vasdrótnak, papírnak és zsinegnek a Btk. 61. §-a alapján való elkobzását és a 27475/1922. I. M. számú rendelet értelmében a m. kir. igazságügyminisztériumban elhelyezett országos börtönügyi múzeumba, ottani megőrzés végett való elküldését elrendeli.

Az irodai 1657/1924. tétel alatt őrzött bűnjelek közül egy darab Frommer Baby gyártmányú pisztolynak, 1 forgópisztolynak, valamint az I. számmal jelzett, ugyanazon tételszám alatti lepecsételt csomagban lévő 6 darab éles tölténynek és 3 darab bélyegzőnek, az irodai 1724/1924. tétel alatt kezelt bűnjelek közül 1 darab katonai fegyvergolyó-hüvelynek, az irodai 430/1924. tétel alatt kezel bűnjelek közül az III. számmal jelzett, lepecsételt csomagokban lévő, az időközben megszűnt IX. kerületi nemzetvédelmi osztálytól lefoglalt iratoknak, könyveknek és egyéb ingóságoknak ugyanott VI. számmal jelzett, lepecsételt csomagban lévő Márffy József vádlottól lefoglalt iratoknak, az ugyanott VIII. alatt jelzett lepecsételt csomagban lévő 2 darab bádogfesték-párnának és bélyegzőknek, az irodai 1213/1924. tételszám alatt bűnjelként kezelt és

lepecsételt csomagban lévő, Márffy József-féle leveleknek, végül az érték-bűnjel nyilvántartási jegyzék Eln. 691/1924. tétele alatt bűnjelként kezelt 1 darab vastagabb kör alakú és 2 darab vékonyabb, ovális alakú aranyláncszemnek, valamint 1 darab ezüst óraláncfüggőnek a budapesti magy[ar]. kir[ályi]. államrendőrség főkapitányi hivatalához további esetleges eljárás céljából való elküldését elrendeli.

VI./ A kir. törvényszék

1./ a már említett Szász József vádlottat a Btk. 278. §-ába ütköző 8 rendbeli gyilkosság bűntette, valamint a Btk. 278. §-ába ütköző 28 rendbeli gyilkosság bűntettének a Btk. 65. §-a szerinti kísérlete miatt, továbbá

2./ a már említett Márffy József vádlottat 2 rendbeli,

3./ Vargha Ferencet és

4./ Marosi Károly vádlottakat pedig 1-1 rendbeli a Btk. 288. §-ába ütköző, gyilkosság elkövetésére irányuló szövetség bűntette miatt emelt vád alól a Bp. 326. §-ának 2. pontja alapján, végül

5./ Márffy József és

6./ Szász József vádlottat, valamint

7./ az 1923. évi december hó 24-től 1924. évi február hó 23-ig előzetes letartóztatásban, 1924. évi február hó 24-től 1924. évi március 14-ig vizsgálati fogságban volt, azóta pedig szabadlábon lévő

ifj. Drenka Béla 25 éves, r. kat. vallású, nőtlen, rákoskeresztúri születésű, budapesti illetőségű, budapesti, Vágóhíd utca 10. szám alatti lakos, felsőkereskedelmi iskolai végzettségű, katonaviselt, vagyontalan, volt székesfővárosi tisztviselő vádlottat az 1924. évi XL. tc. 2. §-ába ütköző ugyanezen § 2. bekezdése szerint minősülő 3 rendbeli hatóság elleni erőszak miatt emelet vád alól a Bp.325. §-ának 1. pontja alapján felmenti.

Az ítélet jogerőre emelkedése után a budapesti kir. ügyészségnek, Budapest székesfőváros tanácsának, Pécs sz. kir. város tanácsának a katonai eljárás aló tartozó Nesz Károlyt illetően a budapesti m. kir. honvéd vegyesdandár ügyészségének, a fiatalkorúak felügyelő hatóságának, s végül

a budapesti kir. büntetőtörvényszéknek, mint fiatalkorúak bíróságának megküldeni rendeli.

Egyben a kir. büntetőtörvényszék elutasítja a kir. ügyészségnek azon indítványát, hogy Kiss Ferenc ellen nyomozólevél bocsáttassék ki, a Kiss Ferenc szabadlábra helyezése érdekében letett óvadéknak visszaadása tekintetében pedig az ítélet jogerőre emelkedése után fog határozni.

MEGOKOLÁS

I.
A nemzetvédelmi alakulatok

A kir[ályi]. büntetőtörvényszék a főtárgyalás egész anyagának egybevetése, különös figyelemmel azonban Gróf Csáky Károly m. kir. honvédelmi miniszter és Huszár János tanúk vallomása, valamint Rakovszky Iván m. kir. belügyminiszternek a magyar nemzetgyűlés folyó évi november hó 19-én tartott 338-iki ülésén egy interpellációra adott és a főtárgyaláson felolvasott nyilatkozata alapján megállapítja, hogy Magyarországon a bolsevizmus bukása után, mielőtt még szervezett fegyveres erő lett volna, igen nagyszámú – több, mint 50 – polgári szervezet alakult azzal a céllal, hogy az esetleg újból fellángoló bolsevista veszély elejét vegye.

Ezen polgári szervezetek a trianoni béke megkötése előtt bizonyos fokú katonai fegyelem alatt állottak;

az ezt követő időben azonban ezen szervezetek feleslegessé váltak s csupán hallgatólagos életet éltek,

s amidőn a kormány bizonyos esetekben rájött arra, hogy ezen alakulatok törvényellenes cselekedetekre ragadtatják magukat, ezen szervezeteket feloszlatta.

II.
A IX. ker. nemzetvédelmi osztag

1920-ban az ÉME IX. ker. nemzetvédelmi osztály a fent említett hazafias és a társadalomvédő célzattal megalakította a maga nemzetvédelmi osztagát, amellyel eleinte semmi baj nem volt. A bajok csak akkor kezdődtek, amikor Márffy bevonult oda szűkebb társaságával, s ott oly módon viselkedett, hogy Huszár Jánost, aki pedig eredetileg vezetője volt a IX. ker. ÉME-nek, az onnan való kilépésre kényszerítette.

Megállapítja továbbá a kir. büntetőtörvényszék, hogy azon csoport, amely Márffy vezetése alatt állott, név szerint: Marosi Károly, Szász József, Czakl Zoltán, Chriaszty István, Radó József, Kasnyik János, Vargha Ferenc, Vargha Lajos, ifj. Drenka Béla, Nesz Károly, Bekő Zoltán, Salló János és Péter Tivadar, a rendszerint az ÉME Ferenc körút 2. alatti IX. párthelyiségében[623], valamint a Valéria kávéházi törzsasztalnál gyülekezett, s részben ÉME-, részben nemzetvédelmi tagokból, részben pedig azon kívül álló egyénekből állott, s akik ellen részben ehelyütt, részben pedig a katonai bíróságoknál folyik a bűnvádi eljárás, a fennálló jogrendet tagadó, társadalomellenes hajlamú, közveszélyes egyénekből alakult, akik teljesen eltérve a nemzetvédelmi osztagok eredeti védelmi jellegétől, a jogrenddel szemben a támadás terére léptek /: lásd: Márffy írásaiból a 167. számú kivonat és ÉME nemzetvédelmi osztályának 1922. március 2-án kelt utasításából :/, s állandóan afelett tanácskoztak, hogy a törvényben bevett izraelita vallást követő állampolgároknak Magyarországon való megmaradását ún. zsidóverések és bombamerényletek útján lehetetlenné tegyék;

s ezen céljuk végett különböző merényletek egész sorozatát tervezték és kísérelték meg, illetve követték el.

Megállapítja folytatólag a kir[ályi]. büntetőtörvényszék azt is /: lásd 168. szám IX. ker. nemzetvédelmi osztály 56/923.IX. szám, 170. szám egyesített IX. és X. ker. nemzetvédelmi alosztályvezetőtől 46/923.IX :/ a

[623] Noha a forrás az ÉME IX. kerületi nemzetvédelmi osztályának irodahelyiségét következetesen párthelyiségként emlegeti, az Ébredő Magyarok Egyesülete sosem volt politikai párt.

főtárgyaláson felolvasott iratokból, valamint Báthory Miklós tanú vallomásából, hogy ezen Márffy vezetése alatt álló csoport annyira túlment eredeti rendeltetésén, s annyira törvényen felül állónak képzelte magát, hogy hatósági jogkört és felségjogot bitorolva, az ún. tanácsköztársaság forradalmi törvényszékei mintájára úgynevezett vérbíróságot is szervezett, amely bíróság tényleg működésben, s magát szükség esetén halálos ítéletek meghozatalára is feljogosítottnak érezte;

s noha e részben a nyomozás eredménnyel nem járt, s tárgyi bizonyíték fel nem merült, mégis feltámadt a gyanú, hogy Kasnyik János halála ezen titokzatos bíróság működésével áll összefüggésben.

Noha az elhalt Kasnyik Jánosnak nővérei a főtárgyaláson történt kihallgatásuk alkalmával nyomozati vallomásuktól és Dr. Schweinitzer József rendőrkapitány tanúvallomásától eltérően feltűnően a vádlottak javára igyekeztek vallani, mégsem tudták elfogadható módon megvilágítani a testvérük állítólagos öngyilkossága lélektani rugóit;

különös figyelemmel arra, hogy Kasnyik állításuk szerint ipari munkás létére tanulásra használta fel, s papi pályára készült.

Ily körülmények között tehát nem mutatkozik valószínűnek, hogy pusztán tanulási nehézségek miatt lett volna öngyilkos, s tűnt légyen el közvetlen az erzsébetvárosi kör ellen intézett merénylet utáni időben;

inkább annak a felvetésnek van több jogosultsága, hogy Kasnyik János lelke összeroskadt a borzalmas eredmény láttára, s ennélfogva vagy a büntetéstől való félelem kergette halálba, avagy pedig társai, akik megijedtek Kasnyik megmozduló lelkiismeretétől.

III.

Vádlottaknak a nyomozás során történt állítólagos bántalmazása

Elvileg a vádlottak által panaszolt állítólagos megveretések elbírálása nem tartozik ama per keretébe, amely a panaszkodó vádlott ellen folyamatban van, hanem külön eljárás tárgyát képezi.

Ez a jelen esetben így is történt, s a vádlottak által panasz tárgyává tett bántalmazások mind külön nyomozás tárgyát képezték, s ezen nyomozások során jogerős megszüntető határozatok keletkeztek, amint ezt a főtárgyaláson a kir. ügyészség által bemutatott és felolvasott 72163/1924., 15201/1924. és 118064/1924. k. ü. számú jogerős megszüntető határozatok bizonyítják.

Az anyagi igazság mindenekfölött álló elvének, valamint a magyar igazságszolgáltatás teljesen tárgyilagos voltának az egész művelt világ színe előtt való dokumentálása szempontjából azonban a kir. büntetőtörvényszék a jelen esetben nem zárkózott el attól, hogy vádlottak által felhozott panaszokat e per keretén belül is vizsgálat és mérlegelés tárgyává tegye, mert úgy érezte, hogy e perben csak úgy lehet lelkiismeretesen igazságot szolgáltatni, ha ezek a panaszok is a józan ész bírálata elé állíttatnak

Vádlottak a főtárgyaláson egybehangzóan azt védekezést terjesztették elő, hogy őket a rendőrségen megkínozták, s csupán annak hatása alatt tettek részletes beismerő vallomást.

A kir. törvényszék ezen panaszokat megvizsgálta, s e tekintetben a főtárgyaláson az alább felsorolt bizonyítékok vétettek figyelembe, felolvastattak a kir. törvényszéki fogházorvosnak a tárgyban kelt orvosi látleletei, tanúként kihalgattatott Dr. Kovács Péter kir. ügyészségi elnök, fogházvezető kir. ügyész, Dr. Schweinitzer József m. kir. államrendőrségi kapitány, a nyomozás vezetője, Báthory Miklós és Igaz Lujza tanúk, s kérdés intéztetett ez irányban Dr. Minich Károly és Dr. Németh Ödön kir. törvényszéki orvos, valamit Loch Péter tüzérszázados, robbantási szakértőhöz is.

Az e tárgyú bizonyítás eredménye az alábbiakban foglalható össze.

Márffy József, Chriaszty István és Szász József 1923. november 29-én, Marosi Károly és Radó József 1924. február hó 14-én, Horváth-Halas József, Vargha Ferenc és Kis Ferenc 1923. november 29-ikén, ifj.

Drenka Béla pedig 1923. december 24-ikén került előzetes letartóztatásban.

Dr. Ötvös József kir. törvényszéki és fogházorvos Márffy Józsefet illetően 1923. december 9-ikén kelt két rendbeli orvosi jelentésében és véleményében előadja, hogy Márffyt 1923. november 30-ikán délután megvizsgálja, mely alkalommal nevezett előadta, hogy 1923. november 25-ikén a főkapitányságon bántalmazták, a fogházorvos ez alkalommal a bal sípcsont középső részének külső éle mellett lencsényi barnás, száraz pörköt talált, mely valami kemény, tompa tárggyal való ütéstől vagy ilyenhez való ütődéstől származott, ezen sérülés azonban a fogházorvos véleménye szerint sem öt, hanem legalább 8-10 nap előtt jöhetett létre.

Chriaszty Istvánt ugyanezen a napon megvizsgálta a fogházorvos, s ekkor rajta az alsóállkapocs és áll alatt egész terjedelemben, a jobboldali kulcscsont mentén zárt és nyitott görvélyes mirigyeket, görvélyes fekélyeket[624] és hegeket talált.

Szász Józsefen ugyanakkor jobboldali tüdőhurutot és mellhártya-megvastagodást talált.

Horváth-Halas József, Kiss Ferenc és Vargha Lajos vádlottak egészségesek voltak.

Chriaszty István, Szász József, Horváth-Halas József, Kis Ferenc és Vargha Lajos vádlottak bántalmazásról nem panaszkodtak.

Vargha Ferenc vádlotton a fogházorvos a bal sípcsont külső élén fillérnyi s belső élén rajzszögnyi, és ezek felett négy harántujjnyira a külső él mellett 2 cm hosszú és 4 mm széles barnás, száraz pörköt talált, amely sérülések kemény, tompa tárggyal való ütéstől vagy ütődéstől származhattak, mely külsérelmi nyomokra a fogházorvos Vargha Ferenc azon panaszával kapcsolatban, hogy őt 1923. november 25-én a

[624] görvély = nyirokcsomó-megnagyobbodás, melyet tuberkulózis okoz. Chriaszty István súlyos, előrehaladott tuberkulózisban szenvedett, mely később valószínűleg a halálát is okozta.

főkapitányságon bántalmazták, ama véleményének adott kifejezést, hogy ezen sérülések nem öt, hanem legalább 8-10 nap előtt jöhettek létre.

Marosi Károly és Radó József vádlottakat a fogházorvos beszállításuk napján, 1924. február hó 14-én megvizsgálta, egészségesnek találta, s nevezettek sérülésekről nem panaszkodtak.

Dr. Kovács Péter fogházügyész előadta, hogy a vádlottak a befogadástól számított 2 vagy 3 nap múlva Márffy és társai panaszolták előtte a rendőrségen való bántalmazásokat, mire őket a fogházorvoshoz utasította.

A nyomozás további folyamán Márffynak a rendőrség való átkísértetése ismét szükségessé vált, Márffy kérte ennek mellőzését, mert félt a bántalmazástól, s noha a tanú nem hitte, hogy ily bántalmazás előfordulhatna, mégis figyelmeztetett az átkísérést foganatosító detektíveket, hogy óvakodjanak Márffy bántalmazásától, mert visszakísérése után Márffy jelentést fog tenni. A visszakísérés után meg is kérdezte Márffyt, hogy bántalmazták-e, mire Márffy bejelentette, hogy tényleges bántalmazás nem történt, csak arról panaszkodott, hogy valaki szembe köpte és pszichikai kényszerről beszélt.

Megemlítette a fogházügyész, hogy Márffy 1923. december 8-án öngyilkosságot kísérelt meg, törülközőjével akarta magát felkötni, de az őrszem észrevette és megakadályozta.

Marosit illetően előadta a fogházügyész, hogy ő is panaszkodott bántalmazásokról, de részleteket nem említett.

Horváth-Halasra vonatkozóan pedig azt adta elő, hogy nem emlékszik arra, hogy bántalmazásról panaszkodott, de ha ezt tette volna, akkor erről feltétlenül jegyzőkönyvet vett volna fel.

A bizonyítás során a kir. büntetőtörvényszék tanúként hallgatta ki a nyomozást vezető Dr. Schweinitzer József m. kir. államrendőrségi kapitányt.

Dr. Schweinitzer kapitány a leghatározottabban visszautasította azt a vádat, hogy a vádlottakat a nyomozás során bárki is bántalmazta

volna, egyfelől azért, mert a főtárgyalás során eddig senki sem állította azt, hogy a vádlottakat akár ő, akár jelenlétében bárki is bántotta vagy velük szemben pszichikai kényszert alkalmazott volna, de a mások által való bántalmazás lehetősége is teljesen ki volt zárva, mert a Hetényi főkapitányhelyettes által kiadott legszigorúbb utasítás szerint a fogda vezetője a vádlottakat csak a tanú aláírására, és csakis a tanú elé állíthatta elő; a vádlottak zárkái pedig félpercnyi távolságban voltak a tanú hivatali helyiségétől, s így teljesen kizárt dolog, hogy őket oda átkísérés közben bárki is bánthatta volna, tanú gépírónőjével is igazolni tudja, hogy a vádlottak soha összetört állapotban nem voltak, de az alkalmazott hatósági tanúk is igazolhatják, hogy a vádlottakat sem veréssel, sem más módon nem kényszerítették beismerő vallomásra. Márffy még csak lelki depresszióban sem volt, mert viccelt és fenyegetőzött.

Schweinitzer kapitány ezután a vádlottaknak vallomására tett észrevételeire és megjegyzéseire is kijelentette, hogy ezek nem felelnek meg a valóságnak, és fenntartotta eredeti vallomását.

Radó József vádlottat illetően figyelmet érdemel Loch Péter. m. kir. tüzérszázados, robbantási szakértő vallomása, aki szakértői véleménye keretében előadta, hogy Radó József vádlottal Schweinitzer kapitány előszobájában találkozott először oly körülmények között, hogy azt hitte, Radó az előszobában szolgálatot teljesítő altiszt, majd pedig amidőn Radót Schweinitzer szobájába behívták, ő teljesen önként, minden kényszer nélkül előadta, hogy az erzsébetvárosi bombamerényletnél alkalmazott ekrazit téglányalakú volt, s úgy nézett ki, mint egy darab toalettszappan, s miután a szakértő ilyen csomagolású és alakú ekrazitkészítményt soha nem is ismert, mert ily alakú ekrazit a volt osztrák–magyar hadseregben használatban nem állott, felszólítására Radó az ekrazitot lerajzolta, mire a szakértő ezen rajz alapján a Weisz Manfréd-féle lőszergyárban kutatást is

végzett, s ekkor meg is találta ott a Mackensen-féle hadsereg[625] leszerelési anyagából származó, ilyen alakú ekrazitkészítményt.

Dr. Németh Ödön kir. törvényszéki orvos előadta, hogy előtte Radó teljesen önként, mentesen minden pszichikai és fizikai kényszertől részletesen és pontosan elmondotta az erzsébetvárosi bombamerényletben való részvételét, s előtte Radó semmiféle bántalmazásról nem panaszkodott.

Dr. Minich Károly kir. törvényszéki orvos ugyancsak előadta, hogy Radó előtte is ismételten és részletesen beismerte a vádbeli cselekményt, előző beismerésével megegyezően, s midőn akkor elébe tárta társainak ama állítását, hogy jutalom ellenében, bosszúból tette meg vallomását, ez ellen határozottan tiltakozott.

A többi vádlott kijelentette a szakértő előtt, hogy kizárólag a rendőri bántalmazások hatása alatt tettek beismerő vallomást.

---

[625] August von Mackensen (1849–1945) német császári vezértábornagy az I. világháború idején a központi hatalmak által megszállt Románia katonai kormányzója volt, azonban az Amerikai Egyesült Államok az antant oldalán történt hadba lépését követően, 1918 végén mégis bekövetkezett az osztrák–magyar és német haderő általános összeomlása. A visszavonuló Dunai Hadsereg német és osztrák egységei október és november folyamán Romániából Magyarországon keresztül vonultak hazafelé. Mackensen ekkor felajánlotta, hogy csapataival megvédi Magyarországot a román betöréstől, de a fegyverszüneti egyezmény értelmében a Magyar Köztársaság kormányának le kellett őket fegyvereznie. Károlyi Mihály miniszterelnök utasítására Mackensent Budapesten letartóztatták és internálták. A szociáldemokrata és kommunista politikusok nagy lelkesedéssel fogadták az intézkedést. Amikor azonban a román csapatok, az Antanthatalmak hallgatólagos jóváhagyásával mélyen benyomultak Magyarország területére, a közhangulat Károlyi ellen fordult. 1919 márciusában a Károlyi-kormány átadta Mackensent az antant képviselőinek. Egy angol katonai hajón tartották fogva, majd néhány nappal Károlyi bukása és a Kun Béla vezette Tanácsköztársaság kikiáltása előtt kivitték az országból. Mackensen vezértábornagy 1919 decemberében visszatérhetett Németországba. Márffy Józsefék Loch Péter robbantási szakértő véleménye szerint a Mackensen-féle német hadsereg Magyarországon hagyott hadianyag-maradványaiból tehettek szert az erzsébetvárosi merényletnél használt, német gyártmányú ekrazitra.

Radó is panaszkodott, hogy a rendőrségen verték, s vizet nem adtak neki, azonban a szakértő előtt teljesen önként tette meg beismerő vallomását.

A továbbiakban előadta a szakértő, hogy hosszú törvényszéki orvosi gyakorlata alatt a letartóztatottaknál verési nyomokat csak a kommün alatt és az ezutáni időkben tapasztalt, de ez a megveretés sem a rendőrségen történt. Arra a panaszra, hogy a vádlottak talpát verték a rendőrségen, azután mezítláb járatták őket a hideg szobában, hogy a verési nyomok eltűnjenek, előadta a szakértő, hogy ez a módszer némileg talán enyhíti, de nem szünteti meg a gyulladás nyomait.

Szőrszálak kihúzása által talán kicsikarható valakitől egy igen, de részletes vallomás nem.

Végül a védelem által hangulatkeltés céljából többször hangoztatott ama panasz tekintetében, hogy Vargha Ferenc vádlottnak az állkapcsát törték el a rendőrségen, a kir. büntetőtörvényszék elrendelte Vargha Ferencnek a kir. törvényszéki orvosok által való megvizsgálását, ami nyomban foganatosíttatván, mindkét szakértő egyöntetűen megállapította, hogy Vargha állkapcsa soha nem volt eltörve, az állkapocs ízülete ropog ugyan, ez azonban akárhány embernél előfordul.

Igaz Lujza tanú, aki Vargha Ferenccel jó viszonyban volt, a főtárgyaláson kijelentette, hogy előtte Vargha Ferenc megveretés miatt nem panaszkodott.

Különös figyelmet érdemel e vonatkozásban Báthory Miklós tanú. Ez az ember szoros kapcsolatban volt a Márffy-csoporttal, annyira, hogy a Márffy által rendszeresített vérbíróságnak tényleg működött elnöke volt, s bűnrészesség gyanúja miatt nyomozás alatt állott, s 9 napig a rendőrségben őrizetben volt, bár a főtárgyaláson érthető okból mindenképp a vádlottak javára igyekezett vallani, azt mégsem merte állítani, hogy őt a rendőrségen bántalmazták, vagy jelenlétében mást ütöttek, csupán azt állította, hogy őrizetének tartalma alatt, egy alkalommal

egy detektív öklével hadonászott az arca előtt, s bizonnyal meg is ütötte volna, ha abban a pillanatban fia be nem lép.

Végül figyelembe vette a kir. büntetőtörvényszék azt is, hogy Radó József nemcsak a rendőrségen, hatósági tanúk előtt tett, de a vizsgálóbíró, az orvos, valamint a robbantási szakértők előtt is, többször, teljesen önként megismételte beismerését, s ezt a főtárgyalásig fenntartotta;

hogy Marosi Károly úgy a vizsgálóbíró, valamint a katonai ügyész előtt is fenntartotta a rendőrség előtt tett beismerését, s a Rassay-féle esetben azt adta elő, hogy őt a rendőrségen pénzelték és külön kosztban részesítették;

hogy Nesz Károly a katonai ügyész előtt nemcsak, hogy beismerte, de még ki is egészítette nyomozati beismerését annak kiemelésével, hogy őt a rendőrségen nem bántották;

s nem is állítják, hogy őket erre a beismerésre akár a vizsgálóbíró, akár a katonai ügyész bármi módon kényszerítette volna, ami különben is teljesen kizárt lehetőség;

s hogy Loch Péter szakértő előtt a francia követség elleni merénylet tekintetében pedig Vargha Ferenc is beismerésben volt,

hogy Szász József, a Miklós Andor-féle esetben kifolyóan azt adta elő, hogy a nyomozati vallomást csak azért írta alá, mert őt előzően a rendőrségen 8 napig fűtetlen szobában tartották;

s hogy Czakl Zoltán, aki a rendőrségen 2 ízben is hét-hét napig volt őrizetben, csupán azt adta elő, hogy a rendőrségen azzal akarták beismerésre bírni, hogy a többiek mind beismertek, s egy szóval sem állította, hogy őt tettleg bántalmazták volna;

s ugyancsak nem panaszkodott a bántalmazás miatt a rendőrségen szintén őrizetben volt ifj. Drenka Béla vádlott sem.

A vádlottak bántalmazásáról a főtárgyaláson csupán Nesz Károly, Vargha Lajos, Czakl Zoltán, Salló János és Péter Tivadar beszéltek, ezek azonban mind olyan egyének, akik Márffy legszűkebb társaságához

tartoztak, neki esküvel hűséget fogadtak, részben még folyamatban lévő, részben már megszüntetett bűnvádi eljárás alatt állottak, és épp ez okból még ma is ama gyanú terheli őket, hogy a Márffy csoportja által elkövetett sorozatos bűncselekmények valamelyikének tettesei, illetve részesei, s a főtárgyaláson ingadozó vallomást tettek, miért is a Bp. 221. § 1. és 6. pontja alapján megeskethetők sem voltak.

Mindezek után a kir. büntetőtörvényszék mérlegelve az ez irányú bizonyítás egész anyagát, minden kétséget kizáróan megállapítja, hogy a vádlottaknak nem hogy bizonyítani, de még valószínűsíteni sem sikerült ama tényállításukat, hogy őket a rendőrségen bántalmazták, s hogy a nyomozás során tett beismerő vallomásuk ezen bántalmazásnak lett volna a következménye.

De ennél még tovább menve tényként megállapítja a kir. törvényszék azt is, hogy teljesen meg van cáfolva a bántalmazás tekintetében emelt panasz, mert a m. kir. államrendőrség főkapitányi hivatalának és a fogházvezető kir. ügyésznek a jelen ügyben tett különlegesen körültekinthető intézkedései és fokozott gondossága teljesen kizárták annak lehetőségét, hogy a vádlottak akár testi, avagy lelki kényszer útján bírassanak rá beismerő vallomásokra.

Miután a kir. büntetőtörvényszék ezzel végzett, az ügyre fontossággal bíró általános jellegű előkérdések taglalásával, a különleges vádpontokkal az alábbiak szerint külön foglalkozik.

IV.

Az Erzsébetvárosi Kör ellen elkövetett bombamerénylet

1922. április 3-án este 8 óra 25 perckor a Dohány utca 76. számú ház I. emeleti dísztermében, az Erzsébetvárosi Kör helyiségében, ahol akkor egy ünnepi vacsora alkalmából több száz ember tartózkodott, felrobbant egy bomba, amely robbanás következtében 8 ember meghalt, 23 pedig többé-kevésbé súlyosan megsebesült, s a terem berendezése tönkrement.

Ezen esemény tárgyában a nyomozás annak idején széles mederben megindult, azonban eredményt nem ért el.

Ezt követően 1922. augusztus 22-ikén a kir. törvényszék Koháry utcai kapujában találtak egy füstölgő bombát, majd 1923. február hó 20-án Rassay Károly és Miklós Andor lakására küldöttek egy bombát, végül 1923. november 16-án a francia követség Reviczky utcai kapujában robbant fel egy odatett bombának a gyutacsa, a bomba robbanása azonban a véletlen folytán ezúttal elmaradt.

A fel nem robbant bombákat utóbb a szakértők megvizsgálták, s valamennyit emberi élet kioltására alkalmas eszköznek minősítették, s csupán a véletlen játszott közre, hogy a bombák robbanása elmaradt.

Dr. Schweinitzer József m. kir. államrendőrségi kapitány vallomása szerint 1924. január elején utasítást kapott az Erzsébetvárosi Kör elleni merénylet tetteseinek kinyomozására.

Ezen utasítás nyomán az előző nyomozati anyag figyelembe vételével eleinte a Jugoszlávia felé vezető nyomokat kutatták, amelyek során megállapítást nyert, hogy a Szabadkán letartóztatva volt Balla Pap Gézának ezen merényletben semmi része nincs /:Lásd ezirányban Balla Pap Gézának a főtárgyaláson felolvasott vallomását is:/.

Majd kiterjedt a nyomozás Bécsbe és Csehszlovákiába, azonba ide is negatív eredménnyel.

Ezen áttanulmányozás során három tárgykörülmény vonta magára a rendőrség figyelmét, először, hogy 1922 áprilisában eltűnt Kasnyik János, majd ugyancsak a merénylet után Marosi Károly és Radó József, akikre vonatkozóan Payer róm. kat. lelkész 1922. április 4-én önként jelentkezett a főkapitányságon, s előadta, hogy unokaöccse, Radó József elmondta neki, hogy tud az erzsébetvárosi merényletről, sőt, Marosi még a tettesek nevét is tudja.

Marosi neve már ismeretes volt Schweinitzer József előtt a Miklós Andor és Rassay Károly elleni ügyből.

Schweinitzer József és Payer Isván tanúvallomásai, valamint Payer István tanúnak a főtárgyalás során történt kihallgatása alkalmával felolvasott, 1922. április 19-én /:19. szám:/, 1922. április 30-án, 1922. május 22-én /:90:/ és 1922. június 1-én kelt /:86. szám:/ eredeti levelei, valamint Payer István főtárgyalási kihallgatása alkalmával elébe tartott 1922. május 15-én és 1924. január 28-án tett nyomozati vallomásaira való tekintettel tényként megállapítja a kir. büntetőtörvényszék, hogy

1., Payer István 1922. április 19-én bejelentette a főkapitányságon, hogy unokaöccse, Radó József 1922. április 19-én, négy hónap alatt már harmadszor eltűnt, és Marosi Károllyal együtt megszállott területen lakó édesanyjához, Érsekkétyre ment, édesanyjára Browningot fogott és lelövéssel fenyegette, s hogy unokaöccsét Marosi Károly rejtegeti;

2., hogy Payer István 1922. április 30-án kelt és Marosi Károly édesanyjához írott levelében közli nevezettel, hogy biztos adatai vannak arra, hogy Marosi rontotta meg Radót;

3., hogy Payer István 1922. május 15-én a főkapitányságon bejelentette, miszerint unokaöccse, Radó József kijelentette előtte, hogy ő tudja, kik voltak a Dohány utcai bombamerénylet tettesei, s hogy Marosi Károly mondotta neki, hogy ismeri a tetteseket és pontosan tudja a merénylet végrehajtásának módját;

4., hogy Payer István 1922. június 1-én kelt s a főkapitányhoz intézett levelében bejelentette, hogy Radó József 1922. évi május hó 21-én cseh megszállott területről kényszerútlevéllel hazaérkezett, egyben védelmet kért számára Marosi Károllyal szemben, aki elcsábítója és megrontója.

Ez volt Payer István tanú álláspontja, mindaddig, míg tudomást nem szerzett arról, hogy unokaöccse szintén egyik gyanúsítottja az Erzsébetvárosi Kör ellen intézett merényletnek, amire egészen addig természetszerűen felébredt benne a vérségi kapcsolaton alapuló elfogultság, s annak dacára, hogy a főtárgyaláson vallomás-megtagadási jogára figyelmeztetve lett, szemmel láthatóan igyekezett unokaöccsét

mentegetni, kijelentette, hogy unokaöccsének nem volt szabad hazulról soha elmennie, hogy Radó minden vasárnap otthon volt, s nem is szokott hazulról elmenni, holott 1922. április 19-én kelt, saját kezűleg írt bejelentésében, midőn Radó eltűnését bejelentette, maga írta azt, hogy Radó négy hónap alatt már harmadszor tűnt el tőle.

Radónak a rendőrségen Hetényi főkapitányhelyettes és Schweinitzer kapitány jelenlétében történét meglátogatását egészen eltérően adta elő Schweinitzer teljesen aggálytalan vallomásától, mely körülményekből a bíróság azt a meggyőződést merítette, hogy Payer tanúságtétele csupán addig és oly mértékben tekinthető elfogadhatónak, míg nem tudott arról, hogy unokaöccse is gyanúsítva van, miért is a kir. törvényszék a Payer főtárgyalási vallomása ama részének, amely nyomozati vallomásával s részben saját kezűleg írott leveleivel ellentétben áll, bizonyító erőt nem tulajdonított s Payer megesketését a Bp. 222. §. 1. és 2. pontja értelmében mellőzte.

Schweinitzer kapitány vallomása további részében előadta, hogy a nyomozás további folyamán kiutazott a határmenti pénzügyőrségre, ahol Radó szolgálatot teljesített, s ekkor Radó úgy viselkedett, mint egy csínytevésen ért gyermek, s parancsnokának azt mondotta, hogy valószínűleg a bombamerényletről lesz szó. Radó parancsnokától azt az utasítást kapta, hogy ha része van a dologban, akkor férfiúhoz illő módon vallja be, s már ezen első kihallgatása alkalmával beismerte, hogy tud a dologról, és Marosi lakásáról ő vitte el a bombát. Két nap múlva önként jelentkezett, s akkor elmondotta, hogy ő többet is tud. Később bevallotta, hogy járt az Erzsébetvárosi Körben és egész pontosan leírta az Erzsébetvárosi Kört.

Schweinitzer ekkor azt a benyomást nyerte Radóról, hogy sokkal többet tud, látszott, hogy megszólalt a lelkiismerete, s miután úgy látszott, hogy a nemzetvédelmi osztálynak tett esküje tartja vissza a teljesen őszinte vallomástól, figyelmeztette arra, hogy ez az eskü tételes törvénybe ütközik,

semmi hatálya nincs és vallásos érzületére hivatkozott, mire Radó mindent beismert, látszott rajta, hogy megkönnyebbült, ráborult a tanúra és sírt.

Radó József a főtárgyalás során visszavonta a rendőrségen tett és a vizsgálóbíró előtt mindvégig fenntartott beismerő vallomását, s azt adta elő, hogy erre a beismerésre verés és éheztetés által kényszerítették, s ezt csupán azért tartotta fenn végig az orvosszakértők előtt is, mert félt, hogy visszaviszik a rendőrséghez.

Az beismerte, hogy nyomozati vallomásához csatolva levő és bombát ábrázoló rajzot ő készítette, de erre azt adta elő, hogy Schweinitzer kapitány előre leírta neki a bomba alakját, s így igen könnyű volt a rajzot elkészíteni.

Arra vonatkozólag, hogy az Erzsébetvárosi Kör belsejét honnan ismerte, előadta, hogy mint a Rogátsy drogéria tanulója, gyakran vitt oda csomagokat, mert a Kör tagjai között sok volt a rendelőjük.

Arra vonatkozólag, hogy a robbantás előtt a fűtőtest és a fal között sokkal nagyobb nyílás volt, úgyhogy a karját jól be tudta oda dugni, míg most ez nem lehetséges, azt felelte, ha valaki fenn jár valahol, tudhat bizonyos dolgokat.

Radó Józsefet a m. kir. államrendőrség 1924. január 29-én hallgatta ki először. Ez alkalommal csak a Rogátsynál való alkalmaztatásáról, Marosival való összebarátkozásáról és az ÉMÉ-be való belépése körülményeiről beszél. Majd előadja, hogy Marosival a zsidókérdésről beszélve, nevezett említette előtte, hogy cifrább mókák is fognak következni, s hogy az ÉMÉ-ben valaki kézigránátokról és robbanóanyagokról tart előadást. Marosi a merénylet előtt pár nappal közölte vele, hogy az Erzsébetvárosi Kört fel fogják robbantani. Majd azt is mondta neki Marosi 1922. IV. 4-én, a merénylet után, hogy azt két szerelőnek felöltöztetett egyén követte el, akik szerelőládában vitték be a bombát és helyezték el a fűtőtest mögött, közvetlen a fal mellé. Ezek közül az egyik géplakatos volt, akinek a fényképében Kasnyik Jánost ismeri fel. A kézigránát-dinamittal töltött bomba négyszögletű, skatulyaalakú volt,

óraszerkezettel ellátva. Marosi említette, hogy az a két fiatalember, akik a bombát elhelyezték, a nyomozás tartamára eltűnt a fővárosból. Beismeri, hogy április 14-én nagybátyjának tudtára adta, hogy tudja, kik a tettesek.

Marosi fenyegetése folytán április 16-án vele együtt Szobra utaztak, s innét gyalog folytatták útjukat az Ipoly partjáig. Marosi tanácsára levetette körgallérját, nadrágját és alsónadrágját, azokat hóna alá vette, s nekiment a folyónak, a túlsó part közelében az ár elkapta, fuldokolni kezdett, a víz elsodorta a ruháját, de sikerült végre egy gallyban megkapaszkodnia. Marosi nyugodtan nézte vergődését, s csak mikor látta, hogy megkapaszkodott, akkor hívott segítséget. Marosi ezután vérszövetséget akart vele kötni, de visszautasította, mert abban a meggyőződésben volt, hogy Marosi őt meg akarja gyilkolni.

Este felé megérkeztek Érsekkétyre Radó anyjához, akitől pénzt kértek, de nem adott, mire Radó anyját lelövéssel fenyegette. Minthogy Radóné csak egy éjszakát engedett nekik ott tölteni, újra elindultak a határ felé, de a cseh határrendőrség elfogta őket.

Előbb visszatoloncolták őket, s ezután Marosi […]

[*A forrás itt hiányos, az iratból egy oldalpár nem áll rendelkezésre a levéltár őrizetében.*]

[…] melyet Kasnyik tett vállára. Radó ekkor látta meg a bombát becsomagolatlanul. Rendes vaskazetta volt. Kasnyik és Nagy ment elől, a többi kísérte, a két szerelő bement a kapun, Marosi a portással beszélgetett, s mikor a szerelők lejöttek, visszamentek az ÉMÉ-be, s itt Marosi újból titoktartásra szólította fel mindnyájukat.

Radó abban az időben nagybátyjának azt hazudta, hogy a Kertész üzletében dolgozik, pedig csak Marosi utasításainak tett eleget.

A robbanás után néhány nappal még egyszer látta Kasnyikot Marosi társaságában.

1924. február 2-án Radó újból kihallgattatott.

Lelkiismeretére hivatkozva újra vallomást akar tenni azzal, hogy tegnapi vallomása nem felel meg mindenben az igazságnak.

Kijelenti, hogy Szász Józsefnek semmi köze nincs a merénylethez. Az ő fejét állandóan Marosi töltötte ébredő eszmékkel. Egy alkalommal az ÉME IX. ker. helyiségének ama kis szobájában, mely a Boráros térre néz, Kasnyik, Chriaszty és Radó jelenlétében Marosi vetette fel a merénylet tervét, melyet elfogadtak. Még 2-3 ilyen összejövetel volt, az utolsón Márffy is megjelent. Marosi vitte a szót, s nyomatékosan figyelmeztette őket, hogy a tervet titokban kell tartani, mert aki valamit elárul, legyilkoltatik vagy öngyilkosságra kényszeríttetik.

Az utolsó megbeszélésen Márffy jelenlétében kiosztották a szerepeket, a tegnapi vallomás szerint. Kijelentették, hogy Márffy és Marosi parancsol, s mindenki feltétlen engedelmességgel tartozik.

Az Erzsébetvárosi Körben Chriasztyval és Marosival eszközölt 3 előzetes helyszíni szemlét és méréseket az előző napi vallomásával egyezően adja elő.

A doboz elkészítésére és szállítására vonatkozóan vallomása ismét egyezik. Részletesen leírja a bomba szerkezetét. Marosi vasárnapra, 1922. április 2-ának délelőtt ½ 9-re berendelte az ÉME helyiségébe. Radó meg is jelent a kis szobában, idegen ruhákat látott, olajos, rongyos, fakó ócskaruhát, bakancsot és szürke, piszkos micisapkát. Kasnyik ugyancsak megjelent, s Marosi utasítására mindketten átöltöztek. Marosi a nagy szobában lévő szekrényből áthozta a bombát a kis szobába, s azt betette az általa szerzett szíjjal ellátott szerelőládába, majd drótokat, kalapácsot, fogókat és rongyokat rakott a bombára, s lecsukta a ládát. Nemsokára megjött Chriaszty és Márffy, mire elindultak, Marosi a ládát Radó hátára akasztotta, Kasnyik Radó mellett jött. Gyalog mentek, s fele úton Kasnyik vette át a ládát. A körúton haladtak, mögöttük jött nagyobb távolságban Marosi, Chriaszty és Márffy.

Marosi utasításához képest a Dohány utcában meglassították a lépteiket, hogy a kísérőik utolérhessék őket. Kasnyikot Radó vezette a

Körbe, mert ő még nem járt ott. Marosi közvetlen mögöttük jött, amikor a nagyterembe beléptek, elébük került. Kasnyik letette a ládát az egyik székre, közben Marosi igazított valamit a fűtőtest burkolatán, majd az ő segítségével leemelték annak elejét. A bombát a ládából Kasnyik vette ki s adta át Marosinak, aki valamilyen szerszámmal igazított valamit azon és a fűtőtest mögé, a fal mellé helyezte a földre. Eközben Radó és Kasnyik kifelé indultak, s a fűtőtest burkolatának visszahelyezésében nem vettek részt. Valami igazolványunk is volt, melyet Marosi szerzett és adott át Kasnyiknak, Chriaszty és Márffy nem voltak fent a teremben, a Dohány utcából egy mellékutcán át kiértek a Rákóczi útra, majd a Népszínház utcába, s a Technológiánál kerültek ki a körútra, s így mentek vissza az ÉME helyiségébe. Marosi már várta őket, itt átöltöztek, Marosi ismét a lelkükre kötötte a hallgatást, Kasnyik elment „tyúkászni",[626] Radó a Vilmos császár úton elvált Marositól, hazament, s otthon azt mondta, hogy misét hallgatott.

Másnap este felment a IX. ker. helyiségbe, ahonnét Marosi, Kasnyik, Chriaszty, Márffy és még mások társaságban, akiket nem ismert, elindultak a Dohány utca felé, ő azonban a Nemzeti Színháznál elbúcsúzott és hazament.

Marositól hallotta utóbb, hogy a merénylők mellett tüntetők Marosi csoportjának tagjai voltak.

Nagybátyja előtt azért említette fel a dolgot, mert lelkiismerete már nem hagyott akkoriban nyugtot, azonban ezt sikerült a mai napig elaltatnia.

A szökésre Marosi kényszerítette rá azzal, hogy a rendőrség nyomon van, s így bajba kerül.

Kasnyikot a merénylet után 3 napra meglátta a párthelyiségben Marosival együtt.

---

[626] A „tyúkászni" szleng kifejezés ebben a kontextusban feltehetőleg „nőzni", „nőkkel ismerkedni" értelemmel bír.

1924. február 3-án Radó előző napi vallomását fenntartva még annyit fűz hozzá, hogy akkor, amidőn a bombát vitték, úgy ő, mint Kasnyik, kezüket és arcukat a Marosi által hozott fekete porral bekenték.

Ez alkalommal visszavonja január 29-iki és február 1-én tett vallomásában tett egyes valótlan állításait.

1924. február 6-án szabályszerű szembesítési eljárás során több egyén közül határozottan felismeri Chriasztyban azt az egyént, akit előző vallomásában „mérnök"-nek nevezett, s akinek a nevét nem tudta.

1924. február 20-án a vizsgálóbíró előtt részletesen fenntartja a rendőrség előtt február 2 és 3-án tett vallomásait, és ezen vallomásában Chriasztyt már név szerint említi. Beismeri, hogy összesen öt ízben volt fent a kérdéses Kör helyiségében a méretek felvétele céljából, éspedig 4 alkalommal Marosival és Chriasztyval, egyszer pedig a bomba elhelyezésekor Kasnyikkal és Marosival.

1924. április 1-jén a vizsgálóbírónál részletesen megismétli Marosival való ismeretségének eredetét, felvételét az ÉME-be, majd pedig a nemzetvédelmi osztályba, elmondja az erzsébetvárosi merénylet kitervezését és szereplőit és a bomba elhelyezésének részleteit a nyomozati beismeréssel egyezően.

1924. június 5-én a vizsgálóbírónál ismét fenntartja beismeréseit.

Radó Józseffel ezen felül a nyomozó hatóság 1924. február 5-én helyszíni szemlét tartott az Erzsébetvárosi Körben, mely alkalommal Radó József Schweinitzer kapitány felszólítására 10-15 lépést előre menve vezette el az Erzsébetvárosi Körbe a rendőri bizottságot. A Kör kapuját kinyitva, a bal csapóajtóhoz érve mutatta, hogy ezen szoktak bejönni, majd rámutatva a portásfülkére azt mondotta, hogy itt tartózkodott ittjártakor a portás. Majd határozott léptekkel jobbra tart, a társalkodón áthaladva az emeleti helyiségekhez vezető lépcsőre lép, felmegy az első emeletre. Ideérve kijelenti, hogy itt átalakítások történtek.

Erre egyenesen rámegy arra az ajtóra, amelyen át a nagyterembe jutva balkéz felől esik az a fűtőtest, amelynél a robbanás történt. Elvezeti

a bizottságot a fűtőtesthez, s kijelenti, ez az a fűtőtest, amely mögé a pokolgépet elhelyeztük, de ezen átalakítások tétettek. Hiányzik a burkolata, s most a fűtőtest és a falközi távolság sokkal kisebb, mert karját nem tudja ebbe a közbe beledugni, ami pedig akkor simán ment.

Ezután ismét részletesen leírja a bomba elhelyezését, majd pedig azon az útvonalon vezeti a bizottságot, amelyen a bomba elhelyezése után Kasnyikkal távozott.

Radó József 1924. február hó 1-én saját kezűleg készített egy rajzot, amely bomba dobozát ábrázolja /lásd 115. szám Radó nyomozati vallomása/.

Radó József Loch Péter szakértőnek lerajzolja a bombához használt toalettszappan alakú ekrazit formáját.

Végül Radó József Dr. Minich Károly és Dr. Németh Ödön kir. törvényszéki orvosok előtt is teljes részletességgel a nyomozati és vizsgálati vallomásával egyezően beismerte e merényletben való szerepét.

Marosi Károlyt a m. kir. államrendőrség 1922. június 8-ikán hallgatta ki bűnpártolással gyanúsítva Payer István feljelentése folytán. Kihallgatása során beismerte, hogy 1922. április 15-én Radóval együtt Érsekkétyre utazott, s utóbb cseh letartóztatásba kerültek, mert nem volt útlevelük. Tagadta, hogy az Erzsébetvárosi Kör elleni merényletről valamit tudna.

Másodszor 1924. január 31-ikén hallgatták ki. Tagadja, hogy bármi szerepe lenne a merényletben, ellenben elismeri, hogy úgy az ÉME-nek, mint a nemzetvédelmi osztálynak tagja, hogy ott különböző dolgokra képeztek ki embereket, a harcászatból Márffy József tartott előadást. Beismeri, hogy Radó tagsági díját ő fizette ki, hogy a nemzetvédelmi osztályon ő volt Márffy helyettese, hogy a merénylet napján Márffy Budapesten volt, s hogy 1922. nagyszombat estéjén Radóval cseh területre szökött anélkül, hogy főnökétől, Rogátsytól szabadságot kért volna. Noha ártatlannak érzi magát, leszámolt mindennel, rajta csak az Úristen segíthet.

1924. február 5-én újból kihallgattatván előadja, hogy ő beszélte rá Radót az ÉME-be való belépésre, s ő fizette ki helyette a tagsági díjat. A felvételt Huszár János eszközölte, jelen volt Chriaszty, Szász József, Kasnyik János és mások, akik nem tartoztak hozzájuk.

Beismeri, hogy a robbanás idején neki kb. 30-35 fegyelmezett embere volt, akik behívásra feltétlenül megjelentek.

Beismeri, hogy ő oktatta Radót az ébredő eszmékre és a zsidógyűlöletre.

Tudja, hogy Chriaszty többször tartott előadást kézigránátokról, értett a bombák és a pokolgépek összeállításához, maga látta őt kézigránátokat szétszedni.

Marosi ekkor sírva fakad, s a következőket mondja: nem engedtek lemondani, pedig hányszor lemondtam szóban és írásban; kérdésre kijelenti, hogy azért van felindulva, mert Márffy, Chriaszty és Szász a megrontói, ők rendeltek el mindenkor mindent, itt beismeri, hogy ők ugrasztották be a Rassay elleni, a Ferenc József laktanya elleni merényletbe, s hogy az újpesti zsidótemplomot is az ő segítségével akarták felrobbantani, ettől azonban elállott, mert úgy érezte, elég volt a vérontásból, ezért utóbb Márffytól kikapott, s ez azt mondta, hay ő nem tudja megcsinálni, megcsinálja azt más.

Az Erzsébetvárosi Kör elleni merénylet tervét Márffy lakásán Márffy, Chriaszty, Szász és Czakl Zoltán főzték ki, s innen hozták eszméjüket a párthelyiségbe, innét indult ki a megtervezés és a végrehajtás.

A merénylet után Márffy és Chriaszty azt mondták, nem úgy sikerült, ahogy szerették volna, mert Sándor Pál és társai sértetlenek maradtak. Márffynak ekrazitja is volt. Kasnyikot nem ismerte, de fényképe felmutatása után beismeri, hogy többször volt fenn a párthelyiségben.

Egy alkalommal a párthelyiségnek a Boráros térre néző szobájában Márffy – az ő, Radó, Chriaszty, Szász, Kasnyik jelenlétében felvetette a merénylet eszméjét, s tett esküjükre hivatkozva kijelentette, hogy aki a kötelező titoktartást megszegi, arra halál vár.

Félt Márffytól. Márffy osztotta ki a merényletben a szerepeket. A szereposztást előzőleg megbeszélte Chriasztyval, Kasnyikot és Szászt félrehívta és suttogva mondta meg a szerepét. Chriaszty tanította ki egy sarokban, Márffy pedig mindig feltétlen engedelmességet követelt, ellentmondást nem tűrt, dacára, hogy helyettese volt, nem mert ellentmondani.

Elmondja, hogy Chriaszty és Szász elbeszéléséből tudja, hogy Chriaszty, Szász és Radó együtt jártak az Erzsébetvárosi Körbe előzetes szemlékre és mérések megejtésére, Chriaszty állandóan sárga, összehajtható mérőléccel járt s mondta, hogy a méréseket már megcsinálta. Amikor a mérésekkel elkészült, este megvárta Márffyt, elmentek ennek lakására, s ott zárt ajtók mögött dolgoztak és senkit be nem eresztettek.

A bomba összeállításában Márffynak és Chriasztynak nem volt szüksége segítségre, mert ebben szakértők voltak, ők maguk mondották.

1924. február 26-án Marosit szembesítették Radóval, lényegében meggyőzően adja elő Radóval az elindítás előtt való gyülekezést, az átöltözést, a bomba alakját, a szerelőládát s az elindulást, de azt állítja, hogy ekkor Szász is jelen volt, a maga szerepét illetően pedig előadja, hogy az Üllői útnál elvált a társaságtól.

1924. február 9-én előadja, hogy Kasnyikot a merénylet után való szombaton még látta Márffy és Chriaszty társaságában.

A merénylethez szükséges két munkásruhát Chriaszty szerezte.

1924. február 20-án a vizsgálóbírónál fenntartja a rendőrség előtt tett vallomását azzal a módosítással, hogy a bomba elindításánál nem volt jelen, amit Márffyról mondott, az mind igaz.

1924. március 31-én elmondja a vizsgálóbíró előtt az ÉME és a nemzetvédelmi osztályba való belépését s ottani ismerőseit, de a bombamerényletről már nem akar tudni, s azt állítja, hogy a rendőrségen kényszerítették, s a detektívek meg is verték, visszavonja 1924. február 24-én a vizsgálóbíró előtt tett vallomását is azzal az indoklással, hogy attól félt, visszaviszik a rendőrségre.

Marosi a főtárgyaláson tagad, és azt állítja, hogy kínzással csikarták ki a beismerését, a vizsgálóbíró előtt való első kihallgatása alkalmával azért tartotta fenn vallomását, mert félt, hogy visszakerül a rendőrségre.

Chriaszty István vádlott a jelen eljárás folytatása alatt 1924. október hó 1. napján elhalt, s vele szemben az eljárás megszüntettetett, s ez okból vallomása a Bp. 313. §-a értelmében felolvastatott.

A főkapitányságon 1924. február hó 5-én hallgattatott ki. Mindent tagad, Radóval szembesíttetvén Radó kijelenti: ezt az embert ismerem a IX. kerületi nemzetvédelmi osztályból, ahol mérnökként szerepelt, ő szeme láttára eszközölt méréseket Marosival együtt a fűtőtesteken.

Chriaszty erre azt is kijelenti, hogy ez valótlanság.

1924. február 6-án Chriaszty Huszár Jánossal szembesíttetvén Huszár szemébe mondja Chriasztynak: ön tagja volt a királypuccs óta a nemzetvédelmi osztálynak, önnek többet kell tudnia a merényletről, mint amennyit az újságból olvasott, mert tagja volt ezen csoportnak, és minden zárt ülésen részt vett. A merénylet előtt jóval ismerte Márffyt és Marosit is. Chriaszty erre kijelenti, igaza van Huszár Jánosnak, tévedtem.

1924. február 6-án Chriaszty újból kihallgatásra jelentkezett azzal az indoklással, hogy töredelmes beismerő vallomást akar tenni. Előadja, hogy a merénylet előtt 2-3 nappal a párthelyiségben Márffy azt mondta az asztalnál, ahol Szászon kívül még 5-6-an ültek, hogy nagy események előtt állnak. A merénylet után megkérdezte Márffyt, hogy erre gondolt-e, de Márffy választ nem adott.

Radó szembesíttetik Chriasztyval, és szemébe mondja beismerő vallomását.

Chriaszty a szembesítéskor sírva fakad, s azt mondja, Radót nem ismeri, s amit Radó állít, az valótlan.

Marosi szembesíttetik Chriasztyval és szemébe mondja vallomását.

Chriaszty kijelenti, hogy nem tud ehhez hozzászólni, mert mindez valótlanság.

1924. február 9-én azt állítja, hogy Marosit és Radót a zsidók vesztegették meg, hogy megbosszulják magukat. Marosit könnyen befolyásolható embernek ismeri, Márffynak pedig legjellegzetesebb tulajdonsága a terrorizálásra való hajlam. Beismeri, hogy esküt tett, tagja a nemzetvédelmi osztálynak, annak tagjait ismerte és a gyűlésekre járt.

1924. április 25-én és június 5-én a vizsgálóbíró előtt fenntartja a nyomozás során tett vallomását, a Márffyra vonatkozó rész kivételével, és beismeri, hogy a vérbíróság létezett és működött is.

Herczeg József vádlott a jelen eljárás folyama alatt, 1924. június hó 5. napján elhalt, vele szemben az eljárás megszüntettetett, vallomása ez okból a Bp. 313. §-a értelmében felolvastatott.

1922. április hó 9-én a főkapitányságon gyanúsítottként hallgattatván ki, saját szolgálati beosztásáról, az április 2-ára tervezett matiné előkészületeiről s a klubban megfordult emberekről beszél, jelenleg eljárást alatt álló vádlottakról semmi említést nem tesz. 1922. április 2-án délelőtt látott ugyan 3 embert a nagyteremben dolgozni, ezek a székeket rendezték a matinére, s azt mondták, hogy a villamostársaság alkalmazottai, s az igazgatóra várnak, később el is jött az igazgató, s telefonon megkérdezte a főkapitányságtól, hogy a gyászra való tekintettel megtartható-e a matiné, s mikor nemleges választ kapott, embereivel együtt eltávozott.

1924. február hó 7.én a rendőrség által újból kihallgattatván újból említi a három embert, aki hegedűtokkal és kottatartókkal voltak ott, s annyit beismer, hogy a merénylet napján délután 5 óra tájban azt mondta Wirtnek, vigyázzon, nehogy úgy járjanak, mint a Ferencvárosban, ahol bűzbombát dobtak be, s azt is beismeri, hogy felesége a robbantás után siránkozó hangon kijelentette, hogy őket ezért a Kör ki fogja dobni.

1924. február hó 8-án Sebestyén Ferenc tanúval szembesíttetvén beismeri, hogy a tanú által mondott időben egy idegennel beszélgetett, de az nem volt Márffy.

1924. február 20-án és április 10-én a vizsgálóbírónál fenntartja nyomozati vallomását.

Szász Józsefet a főkapitányság 1922. április hó 6-án hallgatta ki először, beismeri, hogy 1922. február 26-án a Dohány utcai zavargásokból kifolyólag 7 napig a rendőrségen volt fogva, s ezt elmondva Ruszkó Margitnak elmondta azt is, hogy amikor a főkapitányság folyosóján kísérték, több zsidó a szemébe nevetett, erre mondta Ruszkó Margitnak, hogy „majd nem nevetnek ezek, eljön a mi időnk is", de ezt a választásokra értette, mert a merényletről semmi tudomása nem volt előzőleg. Az ÉME IX. ker. csoportja alosztályának volt a vezetője. A robbanás estéjén Márffyval együtt az ÉME párthelyiségében volt.

Ruszkó Margittal való szembesítés után kijelenti, hogy lehetséges, hogy azt mondta neki, hogy olyasvalami fog történni, ami még nem volt.

Második kihallgatása 1924. február hó 11-én történt. Mindent tagad a merénylettel kapcsolatban, csak azt ismeri be, hogy IX. ker. nemzetvédelmi osztály tagja volt, ott Márffyval, Chriasztyval és Marosival találkozott. Radóval szembesíttetvén Marosi szemébe mondja a rá vonatkozó vallomását, mire Szász kijelenti, hogy nem tudja, miért mondja mindezt rá Marosi.

1924. április 25. és június 7-én a vizsgálóbíró előtt fenntartja a rendőrségen tett vallomását.

Szász a főtárgyaláson is tagadta a vádat, tagadta, hogy Radót ismerte, beismeri, hogy az ÉME IX. ker. alosztályának vezetője, Márffy, Marosit és Chriasztyt ismerte, Ruszkó Margitot illetően a nyomozati vallomásával egyezően vall, s azt állítja, hogy az Erzsébetvárosi Kör elleni merényletben semmi része sincs, s hogy a rendőrség csupán erőszakosan keveri bele ebbe a dologba.

Márffy Józsefet 1924. február hó 9-én hallgatták ki a főkapitányságon, tagadta, hogy bármi része lenne a merényletben. Radó és Marosi szembesítése s terhelő vallomásuk elébe tárása után is megmarad tagadása mellett, s azt állítja, hogy Radót és Marosit valaki meghipnotizálta,

s azért vallanak ellene, s azért nem emlékszik ő sem arra, hogy mi szerepe volt az erzsébetvárosi bombamerényletben.

1924. március 20-án a vizsgálóbírónál visszavonja rendőrségi vallomását, mert arra kényszerítve lett.

Herczeg Józsefet nem ismerte, Radót a rendőrségen látta először. A bombamerényletben nincs semmi része, a merénylet idején az ÉME IX. ker. helyiségében tartózkodott Szász József és Budai Dezső nemzetgyűlési képviselő társaságában.

Márffy a főtárgyaláson való kihallgatása alatt is tagadta a vádat. Beismerte, hogy 1921 óta az ÉME tagja, a királypuccs előtti időkben pedig átvette a IX. ker. nemzetvédelmi osztály vezetését, amelynek helyisége a Ferenc körút 2. I. 5. ajtószám alatt volt. Szerinte a nemzetvédelmi osztály célja volt a rend fenntartása zavargások esetében, a szociáldemokrata és kommunista mozgolódások féken tartása, a zsidók hatalmi túltengésének megakadályozása, a kivándorlás ellenőrzése és a kémvédelem. Állítása szerint a nemzetvédelmi osztály hatósági jogkörrel bírt. A vérbíróság létezését és működését elismeri. Elismeri, hogy hetenként 2-3-szor eljárt a Valéria kávéházban lévő törzsasztalhoz, melynél bajtársai ültek. Azt állítja, a rendőrségen összeverték.

A főtárgyaláson kihallgattak Dr. Balassa Gyula, Ledner Mór, Dr. Patai Samu, Váradi Győző, Szász László, Katona Béla, Spitzstein Béla, Elek Arthur, Dr. Maros Mór, Grünfeld Miksa, Bleier Ármin, Lengyel Ödön, Elek Bernát, Dr. Kemény Géza, Goldfinger Gábor, Császár Lipót és Aczél Gyula sértettek, felolvastatott a Bp. 313. §-a alapján az elhalt Láng Ágoston és ismeretlen helyen tartózkodó Dr. Ulrich Mátyás sértettek vallomása.

Sértettek a merénylet elkövetési módjáról semmit sem tudnak, csak azt, hogy a vádbeli időben az Erzsébetvárosi Körbe egy ünnepi vacsorára gyűltek össze több százan, s ez alkalommal egy robbantás történt, aminek következtében 8 ember meghalt, s 23 ember többé-kevésbé súlyosan sebesült meg, többnyire a testnek derékon aluli részén.

Rosenauer Károly, művezető az Istvántelki főműhelyben, előadja, hogy Kasnyik János 1922. januárban lépett be a gyárba, de 1922. április 4-én már nem jött be.

Ügyes, szorgalmas munkás volt, aki képes volt egy fémdobozt elkészíteni. Emlékezete szerint a merénylet után 2-3 héttel Masirevits János azt mondotta neki, hogy a merénylet napján látta Kasnyikot a Dohány utcában.

Masirevits János nem emlékszik, hogy a Rosenauer által tett kijelentést tette volna.

Kasnyik Anna tanú a rendőrségen 1924. január hó 29-én tett először vallomást, lényegileg megegyezőleg vallja a főtárgyaláson is, hogy öccse délutánonként rendszerint ½ 4-kor jött haza, barátai nem voltak, magánúton tanult, papnak készült, s április 3-án ugyancsak 1/2 4-kor jött haza, estefelé pedig elment hazulról, s azóta nem jött haza. A rendőrségen sem öngyilkosságáról s vasárnapi hollétéről nem tesz említést, ellenben a főtárgyaláson azt mondja, hogy öngyilkossága oka a nagy kimerültség lehetett, s hogy április 2-án d. e. ½ 9-kor együtt voltak misén a rákospalotai templomban, azután az üzletben segített, s az újságból felolvasta a Károly király haláláról szóló cikket.

Kasnyik Mária tanú a rendőrségen 1924. január 30-án tett vallomást a főtárgyaláson ezzel megegyezően s nővérével egyezően azzal az eltéréssel, hogy nem tartja valószínűnek, hogy öccse tanulási nehézségei miatt lett volna öngyilkos, azt azonban nővérével egyezően a rendőrségi vallomásától eltérően ő is vallja, hogy Kasnyik április 2-án ½ 9-kor a misén volt velük együtt Rákospalotán.

Payer István tanú vallomása már fentebb méltatva lett.

Özv. Radó Antalné, Radó vádlott anyja Schweinitzer kapitány által Farmoson 1924. január 28-án hallgattatott ki, ez alkalommal előadta, hogy mikor fiát Pozsonyból való visszaérkezte után megfeddte, ez azt mondta neki, hogy őt Marosi csalta el, s ha beszélni akarna, akkor sokat mondhatna az erzsébetvárosi merénylet ügyében Marosiról. Annak semmi

alapja nincs, hogy őt Marosi feleségül akarná venni. Fia azt mondja, hogy azért szökött meg, mert nagybátyja rosszul bánt vele, Marosi pedig azt mondta, hogy azért jött, hogy pártfogásba vegye fiát.

Előadja, hogy az iratoknál levő, „Nagyságos Asszonyom" címzéssel ellátott, Marosi aláírású s az 1922. június 4-ikei bélyegzésű levelezőlapot Marositól kapta, aki ebben az időben állandóan ott ólálkodott a lakásuk körül, míg fia ebben az időben rettegett tőle, s ki sem mert menni az utcára, s azzal indokolta félelmét, hogy Marosi őt rossz útra akarja vinni, s ő az oka a szökésének is. Feltűnt neki, hogy a fia Marosival akkor átjött Érsekkétyre, mert fia tudta, hogy ő 3 nap múlva Budapestre költözik, ezt meg is kérdezte tőlük, mire azt mondták neki, hogy pénzért jöttek, hogy Marosi bejuttassa fiát az ÉME-be, s neki ott tiszti rangot szerezhessen.

A főtárgyaláson már azt adta elő, hogy fia hazudozó, dicsekvő természetű, s megvan benne minden rossz tulajdonság.

Tagadja a rendőrségi vallomásában foglaltakat, aláírta ugyan a jegyőzkönyvet, de felindult lelkiállapotban, mert a nyomozó rendőrkapitány azt mondta neki, hogy a fiát elteszik láb alól, mondták is, hogy valakit eltettek valakit láb alól, s a Dunába dobták, s mikor fia hazatért, látta, hogy vízbe esett, szinte ruha nélkül volt.

A kir. törvényszék a tanú megesketését a Bp. 222. §. 1. és 2. pontja értelmében mellőzte.

Rogátsy Kálmán tanú előadja, hogy Marosi Károly 1921 áprilisától 1921. április 15-éig volt üzletében alkalmazva, mint segéd. Szombaton, húsvét előtt azt mondotta, hogy hétfőn nem jön, s azután kimaradt. Feltűnt neki rendkívül szoros barátsága Radó József tanonccal, az a barátság 1921. szeptember elején kezdődött. Radó egyszer 6-8 napig elmaradt az üzletből, Marosi azt mondta, hogy beteg, mire ő kijelentette, hogy nem tűri tovább a fiút, Marosi pedig azt mondta, hogy akkor ő is elmegy. Utóbb kiderült, hogy Radó pénzt lopott a nagybátyjától, s egy utcanővel eldorbézolta.

Utóbb Radó a Kertész-féle illatszertárba került, de ott sem lehetett sokáig, mert onnét telefonice[627] érdeklődtek utána, hogy nem tudják-e, hol van, ez kb. április 4-5-ike táján volt. Egy alkalommal az erzsébetvárosi merényletről beszélgettek az üzletben, a merénylet után 4-5 nappal, s ekkor Marosi nevetni kezdett és szólott valamit, amit ő nem értett meg, de Kovács Titusz nevű alkalmazottja hallotta, hogy valami helyeslő megjegyzést tett és nagyokat nevetett rá. Ebből meríti tanú azt a meggyőződést, hogy amint a rendőrségen is mondotta, Marosinak tudnia kellett a merényletről.

Emlékezete szerint legfeljebb egyszer küldött csomagot az Erzsébetvárosi Klubba, egy Adorján nevű krupiénak valami szájvizet, de ezt is a portásnak kellett leadni, azt nem tudja, hogy Radó vitt-e ezt a küldeményt vagy más.

Ki van zárva, hogy Radó akár ezen, akár más alkalommal a küldött csomaggal bejöhetett volna az emeleten lévő nagyterembe, mert ott bakk[628] játék folyt, s nagyon vigyáztak arra, hogy oda idegenek ne léphessenek, ezt onnan tudja, mert maga is tagja a klubnak, s azelőtt ő is kártyázott ott.

Dr. Elek Hugó tanút, az Erzsébetvárosi Kör igazgatóját a rendőrségen 1922. április 8-án és 9-én, majd 1924. január 11-én és február 8-án kihallgatták.

Előadta, hogy első kihallgatása idején a közbiztonsági állapotok olyannyira ziláltak voltak, s ő a merénylet folytán annyira meg volt rendülve, hogy a rendőrségen csak külön szobában és négyszemközt volt hajlandó vallomást tenni anélkül, hogy arról jegyzőkönyvet vennének fel, mert féltette az életét, s erre volt is oka, mert a kihallgatása után való estén az utcán le akarták ütni. Határozottan állítja, hogy 1922. április 3-án déli 12 óra után, körülbelül ¼ 4-kor bejött az Erzsébetvárosi Körbe, s ott körülbelül ½ 2 vagy ¾ 2-ig intézkedett, s ekkor bejött oda egy feltűrt

[627] telefonice = telefonon keresztül (régies).
[628] baccarat = francia eredetű kártyajáték.

gallérú, barna kabátos, erősen behúzott nyakú, erősen borostás, 2-3 napos szakállú egyén, aki kérdezte, hogy meg lesz-e tartva az estély, mire Herczeg portás hirtelen odafordult hozzá és azt mondta, hogy igen, erre az idegen megfordult és távozott.

Tanú a rendőrségen 1924. február hó 8-án szembesíttetvén Márffyval határozottan felismeri azt az egyént, aki kérdéses időben a Körben járt.

A főtárgyaláson való szembesítés alkalmával tanú előadja, hogy borzasztóan hasonlít hozzá, teljes fiziognómiája rá vall, most ugyan elegánsabb sokkal, a rendőrségen még határozottabban ismerte fel, mint most, de most is megismeri benne ugyanazt a szúrós tekintetet, ami 2 ½ évvel ezelőtt feltűnt.

Tanú előadja, hogy azt a helyiséget, ahol a merénylet történt, abban az időben mintegy 10 nap óta semmire sem használták, előzetesen bakk játék folyt benne.

Senki idegen a klubhelyiségbe nem jöhetett, mert a ruhatárban minden idegent igazoltattak, direkte erre a célra szolgákat tartottak. Ki van zárva, hogy a csomagot szállító inasok a ruhatárnál tovább juthattak volna.

Tanú előadja, hogy az a radiátor, ahol a robbanás történt, faburkolattal volt bevonva, s oda rakták le az evőeszközeiket, a robbanás nem az egész fűtőtestet vágta szét, hanem annak csak egyik oldalát.

Márffy a szembesítés után megjegyzi, hogy ő abban az időben az Iparbankban pénztárosi szolgálatot teljesített, s így nem lehetett az Erzsébetvárosi Körben, a rendőrségen történt szembesítése alkalmával pedig őrültséget szimulált.

Ruszkó Margit tanút a rendőrség 1922. április 5-én hallgatta ki, ekkor azt vallotta, hogy április 4-én reggel bejött az irodába, Tihanyi Imre azt mondta, hogy előző este felrobbant egy bomba az Erzsébetvárosi Körben, majd utóbb beszélgettek erről, mire a tanú kijelentette, hogy szégyen-gyalázat, amit tettek, s ő tudja is, kik csinálták, az ébredők

csinálták.[629] Ő már régen tudta azt, hogy valami fog történni, mert Szász József pár héttel ezelőtt említette, hogy olyasvalami fog történni, ami még nem volt.

Ruszkó Margit 1922. április 6-án Szász Józseffel szembesíttetvén szemébe mondja Szásznak, „te is mondtad, hogy olyasvalami fog történni, ami még nem volt", ez azonban Szásznak a Dob utcai verekedésből folyó letartóztatása előtt történt. Tanú ekkor még azt is a szemébe mondja Szásznak, „ezelőtt egy héttel mondottad nekem, hogy nagy változás lesz, eljön még a mi időnk".

Tanú a főtárgyaláson kijelentette, hogy most már nem emlékszik pontosan, azonban nyomozati vallomásának elébe tárása után kijelenti, hogy ezt fenntartja, s hajlandó Szásznak a szemébe mondani, mert az igaz, utóbb kijelenti, hogy úgy emlékszik, hogy Szász azt mondotta, hogy „majd repülnek innen a zsidók".

Szász fenntartja védekezését.

Tihanyi Imre tanút a rendőrség 1922. április 5-én és 6-án hallgatta ki, ekkor bejelentette, hogy Ruszkó Margit közölte vele, hogy neki a merényletről már előző nap tudomása volt, mert azt neki egy vele egy házban lakó fiatalember előre jelezte, s azt mondta, hogy hétfőről keddre virradóra olyasmi fog történni, amelyet Budapest még nem látott, a zsidók repülni fognak, Ruszkó Margittal való szembesítés után a rendőrségen fenntartja vallomását.

A főtárgyaláson Tihanyi Imre tanú kijelentette, hogy már nem emlékszik pontosan a dolgokra, amire a nyomozati vallomásai felolvastatván tanú kijelenti, hogy most már emlékszik, tényleg így történt a dolog. A főtárgyaláson Ruszkó Margittal való szembesítés alkalmával Tihanyi szemébe mondja Ruszkónak, hogy ő kérkedett azzal, hogy a merényletről már előzőleg tudott. Ruszkó Margit tagadása után Tihanyi megmarad vallomása mellett.

---

[629] ébredők = az Ébredő Magyarok Egyesületének tagjai, a korszakban a radikális jobboldali politikai eszmék követőinek közkeletű elnevezése.

Sebestyén Ferenc tanú a rendőrségen 1922. április 10-én és 1924. február hó 8-án kihallgattatott.

Tanú a főtárgyaláson bejelenti, hogy a főtárgyalás megkezdése előtt való napon a Nagymező utca és az Ó utca sarkán két ember megszólította, s az egyik megkérdezte tőle, hogy kapott-e idézést a Márffy-perben, s válaszát be sem várva azt mondták neki, hogy ne menjen el, mert ő sem megy el, mert kapott egy levelet, hogy 24 óra alatt végeznek vele, a másik még azt is mondta, ne menjen a tárgyalásra és ne valljon Márffyra, mert rossz következményei lehetnek.

Érdemben nyomozati vallomásaival egyezően előadja, hogy a merénylet előtt két nappal szombaton este 5-6 óra között a Magyarország című lapot vitte a Körbe, s miután a portást nem találta a kapunál, bement az előcsarnokba, s ott találta a portást, aki beszélt egy emberrel a fűtőtestről, erre ő a portás mögé állt, mire a portás idegesen intett, hogy tegye le az újságot, kifelé menve visszanézett még egyszer, s akkor látta az idegen úr arcát. Az esetet bejelentette a rendőrségen, ahol Vogl kapitány szembesítette Herczeg portással, mire ő szemébe mondta vallomását, de Herczeg közbeszólt, az az úr nem Márffy volt, hanem, egy építészmérnök. Délután szembesítették egy magas, kövér úrral, de az nem volt azonos azzal, akit látott. Majd utóbb Schweinitzer kapitány hallgatta ki, aki azután szembesítette egy úrral, akit nyomban felismert. Tanú a főtárgyaláson is felismeri Márffyt.

Schwartz Károly tanú a robbanás napján délelőtt Dr. Elek Hugóval együtt fent volt a klubban, s ekkor bejött egy úr, s a vacsora után érdeklődött, a portás felelt valamit, amire Elek szemrehányást tett tenni, hogy miért ad felvilágosítást. Ma már nem ismerné fel azt az embert.

Sonhur Henrik tanú lényegtelen vallomást tesz, nyomozati vallomása elébe tartása után kijelenti, hogy akkor igazat vallott, s ekkor azt mondta, hogy amikor a robbanás után a klubból lejött, ott mintegy 20-30 főnyi, 18-20 év körüli fiatalembert látott, akik közül néhányan feléje ugrottak, s azt kérdezték tőle, „mondd, sikerült?”.

Schweinitzer József rendőrkapitánynak a főtárgyaláson tett vallomása részben már ismertetett, ehelyütt csupán a Marosi és Márffy vádlottakra vonatkozó vallomásának ismertetése válik szükségessé.

Marosiról a következőket adja elő: kezdetben a rideg tagadás álláspontján volt, s mégis, vallomása végén felkiáltott: „leszámoltam mindennel, rajtam csak az Úristen segíthet".

Tanú ekkor közölte vele Radó vallomásának egyes kiragadott részleteit, úgy mint az Ipoly folyót, a sárga mérőlécet, a fekete port, s visszavitette cellájába.

Nemsokára vallomásra jelentkezett és sírni kezdett, s kérdésre kijelentette: „Márffy, Chriaszty és Szász a megrontóim, ők rendeltek el mindent", s ekkor elmondta az újpesti zsidótemplom és a főkapitányság ellen tervezett merényletet, amelyről a rendőrség eddig nem tudott semmit. Vallomása végén felkiáltott: „elég volt a vérontásból", s kijelentette, hogy társaihoz fűzi a közös titok tudata, a leleplezésektől való félelem, s hogy nem érzi magát biztonságban.

Radóval való megszökését a rendőrségtől való félelemmel indokolta.

Közben megtörtént Marosinak a vámőrségtől való leszerelése, amire dacossága kezdett alábbhagyni, majd közbejött anyjával való találkozása és Radóval való szembesítése. Ez megtörte Marosit, és mindent beismert. Keservesen sírva fakadt, s kijelentette, hogy Márffy bosszújától félti anyja életét, mert ha Márffy rajta nem áll bosszút, akkor bosszút áll legközelebbi hozzátartozóján. Itt említette Rigóczky esetét is, akit a Morgueból temettek, mire Márffy megjegyezte, hogy ez az áruló sorsa.

Márffy és Marosi szembesítésekor Márffy a bolondot játszotta, Marosi a szemébe mondta: „előttem ugyan hiába adod a bolondot, hiszen te magad mondtad, hogy ha másképp nem megy, a bolondot fogod játszani a rendőrségen".

Márffy eleinte normális volt, utóbb bolondnak tette magát.

Tanú végül előadta, hogy a Márffy előélete tárgyában lefolytatott nyomozás megállapítja, hogy 1917. április havában vonult be a 83-as cs. és kir.[630] gyalogezredhez, s hogy 1918. augusztus 18-án lett hadapródjelölt őrmester.[631] 1919. március hó 29-én saját kérelmére vették fel a vörös hadsereg győri építőosztagához, ellenforradalmi tevékenységet nem fejtett ki, a honvédelmi minisztérium VIII. ügyosztályán megállapították, hogy tiszti kinevezésének semmi nyoma nincs, s legfeljebb Károly-csapatkeresztje lehet.[632]

Egyben bejelentette Schweinitzer kapitány, hogy 1924. április 24-éről van egy hivatalos feljegyzése, amelynek tartalma szerint bizalmas értesítést kapott arról, hogy az ÉME-ben az erzsébetvárosi merénylettel kapcsolatban elhatározták, hogy Márffyék érdekében a nyomozás eredményét illúzióriussá fogják tenni.

Igazolni fogják, hogy 1922. április 2-án Kasnyik nem járhatott a Körben, mert aznap Rákospalotán a templomban volt anyjával és testvéreivel, kijelenti, hogy ő kihallgatta a két Kasnyik leányt és édesanyjukat, de egyikük sem állította, hogy a kérdéses nap a templomban együtt voltak Kasnyik Jánossal.

Elhatározták azt is, hogy bizonyítani kell, miszerint Radót már egyszer felvitték az Erzsébetvárosi Körbe, mielőtt a Kört a rendőrségen leírhatta volna, ettől úgy látszik, utóbb elálltak, mert itt azt állították, hogy Radó Rogátsytól vitt fel csomagokat a Körbe.

Bizonyítani akarták, hogy a rendőrség pénzelte Radót, most azonban, hogy Radó visszavonta a beismerését, megveretésével állottak elő.

---

[630] cs. és kir. = császári és királyi.

[631] hadapródjelölt = tiszti tanfolyamot végzett.

[632] Márffy József 1918 januárjában 2. osztályú ezüst vitézségi érem kitüntetésben részesült. Vö. Honvédségi Közlöny. Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára - Személyes Ügyek, 1918/13, 278.

Elhatározták, hogy mindennek oda kell irányulnia, hogy Payer lelkész vonja vissza vallomását.

Elmondja végül Schweinitzer a Radóval eszközölt helyszíni szemlét, a szemléről felvett jegyzőkönyvvel egyezően.

Loch Péter m. kir. tüzérszázados robbantási szakértő előadja:

Az Erzsébetvárosi Kör elleni merényletnél a tettesek egy kb. 15 cm hosszú és 8 cm magas, 2 mm vastag vaslemezből készült dobozba helyezték a robbanóanyagot, mely valószínűleg 4 darab, egyenként 200 grammos ekrazit-préstest volt, mert a robbanásnál látott rombolás annak megfelelt. A gyújtás valószínűleg időre beállítható mechanikai szerkezettel történt, amit a törmelék között talált rugó és egy sárgaréz fogaskerék, amelyen két másik fogaskerék lenyomata látható is, bizonyít. Nem valószínű a gyújtózsinórral vagy villamosvezetékkel való robbantás, mert ennek nyoma maradt volna, s azt nem találták. Ilyen óraszerkezet beállítása 30-40 óráig, sőt, hosszabb időre is lehetséges, sőt, tudtával a háború alatt a budapesti órás szakipari iskola 60-80 órára beállítható szerkezeteket is készített. A tettes a helyszíni viszonyokkal ismerős lehetett, mert a dobozt a legexponáltabb helyre tette, s valószínűleg számolt azzal, hogy a fűtőtest repeszdarabjai is a rombolás hatását fokozni fogják, de az is lehet, hogy hogy azért rejtette a fűtőtest mögé, hogy ne legyen könnyen felfedezhető, a 800 gramm ekrazit robbanása a repeszdarabok szétszóródása révén kb. 40 méter távolságra fejt ki emberi életet veszélyeztető hatást. A robbanás a fűtőtest 4 bordáját pozdorjává törte, s a fűtőtest mögötti, 60 cm vastagságú falon a robbanás nagy lyukat vágott, s a világító udvarra hordta ki a téglákat. A gyújtózsinórral történt robbanás a jelen esetben egyáltalán nem valószínű, mert egyrészt rendkívül hosszú zsinórnak kellett volna lennie, mert a rendes gyújtózsinór méterenként 90-120 másodperc alatt ég el, míg a robbantó gyújtózsinór másodpercenként 5000 métert ég, másrészt a gyújtózsinór füstöt terjeszt, s ezt észre kellett volna venni, villamosvezetékkel sem történhetett a robbanás, mert azt a falon keresztül kellett volna vezetni, s ennek nyomát nem találták.

A robbanóanyag tekintetében a szakértőnek Radó József adott felvilágosítást, amennyiben szóval leírta, de le is rajzolta a négyszögletes papírba vagy finom vászonba csomagolt, szappanformájú robbanóanyagot, amelyet a szakértő elhinni sem akart, mert ilyen ekrazitot nem is ismert, de miután Radó leírása után kutatást végzett a csepeli raktárban, megállapította, hogy a Mackensen-hadsereg leszereléséből visszamaradt ekrazit-préstestek teljesen megegyeznek a Radó leírásával. Véleménye szerint a bomba villanyos szárazelemmel lett begyújtva, a robbanóanyag oly kevés helyet foglalt el, hogy az óra és az áramfejlesztő részére bőven maradt hely, az áramfejlesztő egy zseblámpa szárazeleme lehetett, ebből kettő is elfért egy dobozban. A bomba elkészítése különösebb szakértelmet nem igényelt, legfeljebb a villanyszereléshez kellett a tetteseknek érteniük.

Szendrő Zsigmond építési vállalkozó, robbantási szakértő előadja:

Az előző szakértővel egyezően írja le a bomba külalakját, amelyet a talált maradványok és a parketten talált negatív lenyomat alapján rekonstruáltak. Véleménye szerint a robbantás beállítható óraszerkezettel történt, a robbanóanyag valószínűleg ekrazit volt, a gyújtóeszköz villanyos szárazelem. Teljesen kizártnak tartja a kívülről való begyújtást, véleménye egyebekben lényegileg egyezik Loch Péter szakértő véleményével.

Dr. Németh Ödön és Dr. Minich Károly kir. törvényszéki orvosszakértők teljesen meggyőzően előadják, hogy Márffy, Marosi, Chriaszty, Szász és Radó sem a tett elkövetésekor, sem most nem szenvednek sem elmebajban, sem öntudatlan állapotban, megállapították azt is, hogy Radó már a bűncselekmény elkövetése alkalmával is bírt a büntethetőséghez szükséges érzelmi és erkölcsi fejlettséggel, nem szenved kóros hazudozási hajlamban, végül dr. Minich Károly szakértő előadja a robbanás áldozatairól felvett boncolási jegyzőkönyveket és megállapítja, hogy a halál oka minden esetben a robbanás okozta sebesülés volt.

A bizonyítási eljárás anyagának ily módon való részletezése után a kir. büntetőtörvényszék mérlegelés tárgyává tette a bizonyítok bizonyító erejét, külön-külön és összességükben egybevetve.

Vádlottak védekezése

Megállapítja elsősorban a kir. büntetőtörvényszék, hogy a vádlottak a főtárgyalás során egyértelműen tagadták a vád tárgyává tett cselekményükben való bármily mértékű részvételüket, s tekintet nélkül a nyomozás és a vizsgálat során elfoglalt álláspontjukra, a bizonyítékokkal szemben való védekezés helyett nyílt támadás terére léptek oly következetes rendszerességgel, hogy eme magatartásuk okvetlenül azt a gyanút kelti az elfogulatlan és tárgyilagos szemlélő előtt, hogy ez a viselkedés külső behatásnak vagy összebeszélésnek eredménye, amely jelenség különösen Radónál szembeötlő, aki mindvégig a legutolsó időkig beismerésben volt.

Vádlottaknak a hatósági tekintély lerombolására és a m. kir. államrendőrség hivatali működése iránt táplált bizalomnak a megingatására irányuló törekvése ama látszat felkeltésére irányult, hogy ellenük politikai hajsza van folyamatban, s hogy ők politikai meggyőződésük mártírjai.

Ezzel a törekvéssel szemben a kir. büntetőtörvényszék már ehelyütt megállapítja, hogy jelen pernek a politikához semmi köze nincsen, mert a főtárgyaláson teljes tagadásban lévő vádlottak cselekményük lélektani rugóit nem jelölték meg, s mert 8 ember erőszakos halála és 23 ember megsebesülése körülményei felderítésére irányuló hatósági működés nem politikai tényked és, hanem rendészeti és igazságszolgáltatási tevékenység.

Vádlottak által a nyomozati hatóságok eljárása tekintetében emelt panaszok tárgyában a kir. büntetőtörvényszék már a bevezetésben állást foglalt, s ehelyütt pusztán hivatkozik fentebbi megállapításaira.

Márffy a jelen vádpont tekintetében mindvégig tagadásban volt, s a nyomozás során eleinte azt állította, hogy Radó és Marosi szuggesztió

hatása alatt vallanak ellene, s ő is szuggesztió alatt áll, majd a nyomozás során elmebajt színlelt, közben az ügyészségi fogházban öngyilkosságot kísérelt meg, végül a főtárgyaláson megveretéséről panaszkodott. A vizsgálóbíró előtt azt állította, hogy a robbanás estéjén, 1922. április 3-án az ÉME párthelyiségében tartózkodott, a főtárgyaláson ezen állítását fenntartva azzal egészítette ki, hogy aznap a déli órákban az Iparbankban pénztárosi szolgálatot teljesített.

A főtárgyaláson annak igazolására, hogy 1922. április 2-án nem volt Budapesten, hanem Kismegyeren a szüleinél, ahol az állomáson lévő távirati jegyzékbe saját kezűleg vezetett be egy sürgönyt, bizonyítást ajánlott fel.

Tekintve, hogy Sebestyén Ferenc tanú vallomása által bizonyítva van, hogy 1922. április 1-jén szombaton este 5-6 óra között Márffy az Erzsébetvárosi Kör portáshelyiségében Herczeg József portással beszélgetett;

tekintve, hogy Márffy saját állítása szerint 1922. április 3-án délelőtt az Iparbankban teljesített szolgálatot, este pedig az ÉME IX. ker. helyiségében volt;

tekintve továbbá, hogy ezen kifogása csupán 1924. március 24-én jutott eszébe, midőn saját kezűleg írt levelében szüleinek azt írja, hogy 1922. április 1. és 2-án odahaza volt, s akkor nagyon csengett a telefon, mire ő rögtön jelentkezett, de erre apja bejött, s apja maga vette fel a Károly király halálát jelző körtáviratot, s kéri apját, hogy közölje vele, van-e ily sürgöny, sőt, azt állítja, hogy kell lenni ezen napokról a vasúti könyvekben vagy rovatlapon, átadási jegyzőkönyveken az ő írásának, mert ő mindig dolgozott a vasút részére;

tekintve, hogy Márffy ezen levelére apja nyilván hosszabb kutatások után, csak 1924. június 29-én közli, hogy 1922. április 2-áról eddig még nem találta meg a fia írását, csupán azt találta meg, hogy elrendelték a gyászlobogó kitűzését, de nem írja, hogy ez mely napon történt, s úgy tetszik neki, hogy fia akkor április 1-jén szombaton este

érkezett, 2-án pedig Kőszegre utazott cipőt rendelni, s azt hiszi, hogy a cipész is emlékezni fog erre.

Miután Márffy a főtárgyaláson azt állította, hogy délután 5-ig mindig bent volt az Iparbankban, s nem is állítja, annál kevésbé bizonyítja, hogy akkor délután a bankból mikor távozott el, s melyik vonattal és hány órakor indult és érkezett Kismegyerre, hogy a körtávirat mely órában érkezett, hogy ő mely vonattal ment Kőszegre, ott mennyi időt töltött, mikor jött vissza Kismegyerre, mikor indult vissza Budapestre és mikor ért vissza,

s miután atyja sem írja határozottan, hogy fia e napon otthon lett volna, márpedig ha ezt biztosan tudná, már eddig is mindent elkövetett volna, hogy fia akkori ottlétét hitelesen igazolja, s fiát az ellene emelt rendkívül súlyos vádak alól tisztázza, s merthogy maga is azt írja, hogy e napról fiának semmiféle keze írását felfedezni képes nem volt,

s minthogy Károly király elhalálozásának időpontjának belekeverése a jelen perbe mesterségesen kieszelt eszme, társulási gócpontként látszik szerepelni, meglepő hasonlatossággal Kasnyik aznapi szereplésével;

minthogy végül Radó a nyomozás és a vizsgálat egész tartama alatt, Marosi pedig a nyomozás során a leghatározottabban azt állítják, hogy Márffy 1922. április 2-án a bomba elindításakor jelen volt a IX. ker. ÉME párthelyiségében, sőt, a bombát vivőket az Erzsébetvárosi Körig el is kísérte;

a m. kir. törvényszék figyelemmel Márffynak az eljárás egész folyama alatt tanúsított kapkodó és ingadozó védekezésére, valamint arra, hogy ezen védelmi állítása csak letartóztatásának 5-ik hónapjában jutott eszébe, s azóta is 7 hónap múlt el, s ezen idő alatt szülei mint legközelebbi hozzátartozói, valamint védője még csak meg sem kísérelték eme rendkívül lényeges tárgykörülmény bizonyítását, sőt, Márffy maga sem terjesztett elő ily kérelmet a vizsgálóbírónál,

s most is csupán apjának s egy kőszegi cipésznek a kihallgatását kéri,

miután atyjának ez irányú vallomása már hozzátartozói viszonyánál, de saját kezűleg írott levelénél fogva sem képezhetne megnyugtató bizonyítékot, de egyáltalán nem valószínű, hogy a hivatkozott kőszegi cipész, aki annak idején nyilván semmi különleges súlyt nem helyezhetett Márffy állítólagos cipőrendelésére, ma erre az állítólagos rendelésre oly pontosan emlékezhessék, hogy meg tudja mondani azt, hogy ez a rendelés 1922. április 2-án történt, s hogy ezen nyilván keresztény cipész ezen a vasárnapon rendelést egyáltalán felvett volna,

ennélfogva a kir. büntetőtörvényszék úgy találta, hogy Márffynak ezen nyilván mesterségesen kieszelt védelmi állításának, a per egyéb adataira való tekintettel sincs a legcsekélyebb valószínűsége sem, miért is a bizonyításnak ez irányú kiegészítését mellőzte.

Marosi a főtárgyaláson teljes tagadásban volt, s azt állította, hogy a rendőrségen kínzással csikarták ki a vallomását.

Ezzel szemben a rendőrségen 1922. június 8-án történt első kihallgatása alkalmával beismerte a Radóval való szökését, majd 1924. január 31-én kezdődött újbóli nyomozati kihallgatásai során fokról fokra haladva mind jobban megtörik, s részletes beismerő vallomást tesz, s ezt Radóval való szembesítésekor, majd a vizsgálóbíró előtt első kihallgatása alkalmával is fenntartja, csupán 1924. március 31-én kezd ismét a tagadás terére lépni.

Szász József a főtárgyaláson tagadta, hogy bármi része lenne a merényletben, 1922. április hó 6-án történt első kihallgatása alkalmával Ruszkó Margit vallomására tekintettel azt mondja, hogy kijelentését a választásokra értette, majd Ruszkóval való szembesítés után elismeri annak lehetőségét, hogy olyan kijelentést tett, mint ahogy Ruszkó állítja.

1924 februárjában Radóval és Marosival való szembesítés után, majd a vizsgálóbíró előtt is fenntartja tagadását.

Radó József a főtárgyaláson visszavonta a rendőrségen tett és a vizsgálóbíró előtt, valamint a szakértők előtt megismételt és fenntartott vallomását, s azt állította, hogy beismerését kikényszerítették a rendőrségen, s utóbb csak azért tartotta fenn, mert félt, hogy visszaviszik a rendőrségre.

A bizonyítékok részletes mérlegelése

A kir. törvényszék már fentebb részletesen kifejtette, hogy miért látja megcáfoltnak a vádlottak ama panaszát, hogy beismerésüket kényszer hatása alatt tették, mert a logika szabályainak figyelembe vételével igyekszik azt kimutatni, hogy a vádlottak a nyomozás során, s részben a vizsgálóbíró előtt is fenntartott, s a főtárgyaláson kellő indoklás nélkül visszavont nyomozati beismerése miért felel meg a valóságnak, s miért szolgál a tényállás megállapításának alkotóeleméül.

E vonatkozásban elősorban Radó József egyénisége veendő szemügyre.

Schweinitzer, Rogátsy, Payer és özv. Radóné vallomása, valamint Payer Istvánnak a főkapitánysághoz intézett levelei és bejelentései alapján tényként megállapítja a kir. büntetőtörvényszék, hogy Radó József vádlott, aki a cselekmény elkövetésekor még nem sokkal haladta meg a 15 esztendőt, a merényletet megelőző időben Rogátsy Kálmán drogériájában, mint tanonc működött, nagybátyjánál, Payer István róm. kat. lelkésznél Újpesten lakott, míg édesanyja Érsekkétyen, megszállt területen tartózkodott.

Megállapítja a kir. törvényszék azt is, hogy Radó ezen idő alatt feltűnően összebarátkozott a nála jóval idősebb Marosi Károly segéddel, aki ugyancsak a Rogátsy drogériában teljesített szolgálatot, s olykor napokig kimaradt az üzletből, s mint utóbb kiderült, nagybátyját lopta meg, s a pénzt utcanőkkel eldorbézolta.

Megállapítja a kir. törvényszék, hogy Marosi és Radó az 1922. április 3-án történt merénylet után, 1922. április hó 15-én útlevél nélkül

átszökött a jelenleg cseh fennhatóság alatt lévő Érsekkétyre, Radó édesanyjához, noha tudták, hogy özv. Radóné 3 nap múlva már végleg át készült költözni magyar területre bátyjához, Payer Istvánhoz, hogy ekkor Radó József majdnem ruha nélkül, s oly körülmények közt érkezett meg édesanyjához, melyek nyilvánvalóvá tették a vízen keresztül való szökését.

Megállapítja a kir. törvényszék, hogy ekkor Radó anyjától pénzt követelt, s mikor nem kapott, anyját lelövéssel fenyegette, s Marosival együtt csupán egy éjszakát töltött anyjánál, majd onnét eltávozva a cseh határrendőrség kezére kerültek, s utóbb magyar területre visszatoloncoltattak.

Megállapítja a kir. törvényszék, hogy Marosi, noha felmondási viszonyban volt, mégis bejelentés nélkül, s úgy távozott el a Rogátsy drogériából, hogy hétfőn sem jön be, s azzal végképp kimaradt.

Megállapítja a kir. törvényszék, hogy Payer István 1922. május 15-én a főkapitányságon bejelentette, hogy neki Radó megmondta, hogy tudja, kik a Dohány utcai merénylet tettesei, s ezt Marositól tudja, valamint tudja a cselekmény véghezvitelének módját is;

hogy Payer 1922. június 1-jén Radó visszatoloncolása után rendőri védelmet kért Radó részére Marosival szemben, aki elcsábítója és megrontója.

Megállapítja a kir. törvényszék, hogy özv. Radó Antalné 1924. január 26-án azt vallotta, hogy mikor fiát Pozsonyból való visszaérkezte után kérdőre vonta, ez azt mondta neki, hogy őt Marosi csalta el, s ha beszélni akarna, akkor sokat mondhatna az erzsébetvárosi merénylet felől.

Hogy visszatoloncolásuk után fia rettegett Marositól, aki állandóan ott ólálkodott lakásuk körül, s azt mondta, Marosi őt rossz útra viszi.

Megállapítja a kir. törvényszék, hogy midőn Schweinitzer kapitány Radó állomáshelyére kiutazott Radó kihallgatása végett, Radó úgy viselkedett, mint egy csínytevésen ért gyermek, s parancsnokának azt mondta, hogy valószínűleg a bombamerényletről lesz szó, s mindjárt az

első kihallgatás alkalmával beismerte, hogy tud a dologról, s hogy Marosi lakásáról ő vitte el a bombát.

Megállapítja a kir. törvényszék ugyancsak Schweinitzer vallomásából, hogy Radó 2 nap múlva önként jelentkezett és elmondta, hogy tud ő többet is, mondotta, hogy volt az Erzsébetvárosi Körben, s azt egész pontosan leírta, majd midőn figyelmeztetve lett arra, hogy a nemzetvédelmi esküje nem köti, s hivatkozás történt vallásos érzületére, mindent beismert, látszott rajta, hogy megkönnyebbült, ráborult Schweinitzerre és sírt.

Megállapítja a kir. törvényszék, hogy Radó a nyomozás során úgy a bomba kazettáját, mint a megmaradt maradványhoz és a padlón lévő lenyomathoz hasonlóan, mint a robbantáshoz használt ekrazit-préstest alakját teljesen önként s oly módon rajzolta le, hogy az ekrazit rajza után akadt rá Loch Péter szakértő az általa nem is ismert alakú, német gyártmányú ekrazitkészítményre.

Megállapítja a kir. törvényszék, hogy az Erzsébetvárosi Körben eszközölt helyszíni szemle alkalmával Radó teljesen önként, a leghatározottabban elvezette a rendőri bizottságot a Kör dísztermébe, a robbanás színhelyére, pontosan megmutatta a bomba helyét, s megállapította, hogy a szemle alkalmával már a robbanás okozta rombolás helyreállítása után a robbanás helyén álló fűtőtest sokkal közelebb áll a fal mellett, mint azelőtt, mert míg akkor egész könnyen belefért a karja, most a keze is alig fér be a fal és a fűtőtest köz, noha úgy Rogátsy Kálmán, mint Dr. Elek Hugó vallomása által kétségtelenül megállapítható egyfelől, hogy Rogátsy Radót áruval a klubba soha nem küldötte, s még amennyiben vitt is árut, a portásfülkén túl a klubba be nem juthatott, annál kevésbé annak emeleti dísztermébe, ahol megelőzően bakk játék folyt, s ahova a klubtagokon kívül senkit nem engedtek be, amire külön e célra tartott szolgák ügyeltek, de még ha bent járt is volna a teremben, akkor sem láthatta meg, hogy a fűtőtest mily messze van a faltól, mert vitán felül álló

tény, hogy a fűtőtest faburkolattal volt ellátva, s így a faltól való távolsága a faburkolat eltávolítása nélkül nem volt látható.

Megállapítja a kir. törvényszék, hogy Radó a kir. törvényszéki orvosok véleménye szerint a cselekmény elkövetése idején annak bűnössége felismerésére kellő szellemi és testi fejlettséggel bírt, s hogy sem akkor, sem most nem szenved sem elmezavarban, sem akarati elhatározását korlátozó öntudatlanságban, hogy rajta kóros hazudozási hajlam nem észlelhető, előadása logikus, s a valóság színezetét viseli magán, s hogy Radó mind a két törvényszéki orvos előtt minden kényszer nélkül teljes részletességgel elmondta a merényletben való részvételét és szerepét,

s megállapítja végül a kir. törvényszék, hogy Radóra vonatkozóan mindaddig, míg beismerésben volt, tettestársai azt állították, hogy a rendőrség pénzeli, s azért tesz terhelő vallomást, most pedig a főtárgyaláson meglepetést színlelnek, s mosolyogva szemlélik Radónak a nyomozati hatóságokkal tanúsított vakmerő rágalmait és arcátlan viselkedését.

Mindarra való figyelemmel a kir. büntetőtörvényszékben az a meggyőződés alakult ki, hogy Radó Józsefnek a nyomozás és a vizsgálat során tett, fokról fokra haladó, s a tényállást fokról fokra felderítő, egyéb ténybeli adatok egész tömegével támogatott, s a nyomozó hatóságok s a szakértő által előzően nem tudott ténykörülményeket is felölelő részletes és többek előtt többször megismételt beismerő vallomása az igazságnak teljesen megfelel;

míg a főtárgyaláson tanúsított dacos és goromba viselkedése idegen befolyásra vezethető vissza,

mely idegen befolyás semminemű letartóztatási intézetben nem zárható ki teljesen, különösen akkor, amikor a vádlott és védője, dr. Vasek Ernő ugyanegy fogházban voltak letartóztatva.

A kir. büntetőtörvényszéknek az a meggyőződése, hogy a fiatalkorú, életének 15-ik évét nem sokkal túlhaladott Radó József lelkét

erősen nyomta a közreműködésével elkövetett 8-szoros gyilkosság súlya, s lelkiismeretének megmozdulása késztette őt arra, hogy előbb nagybátyja, majd később anyja előtt is kijelentse, hogy tud az erzsébetvárosi merénylet tetteseiről és elkövetési módjáról, s ezzel kapcsolatban Marosit is emlegette,

meg van győződve a kir. törvényszék arról is, hogy Radónak eme viselkedése úgy anyjában, mint nagybátyjában felébresztették Marosival szemben a gyanút, amit támogat az a körülmény is, hogy hazatoloncolása után Radó rettegett Marositól, aki folyton lakásuk körül ólálkodott, s akivel szemben azután Payer rendőri védelmet kért.

Hogy Radó ezután addig, míg a pénzügyőrségnél Schweinitzer rá nem akadt, mit művelt, arra adat nincs, de nyilvánvaló, hogy lelkiismerete nem lehetett nyugodt, mert feltalálásakor mindjárt tudta, hogy a bombamerénylet ügyében keresik, s noha eleinte hazudozásával zavarba akarta ejteni a nyomozó hatóságot, végül teljesen megtört, kiöntötte a lelkét, és megkönnyebbült.

Radónak eme magatartása lélektanilag teljesen indokolt és érthető, más viselkedés egy ilyen korú egyéntől nem is várható el, s épp ez okból a vallomás önkéntessége és hitelessége lélektani szempontból sem vitatható.

Marosi Károlyra vonatkozóan a kir. törvényszék ugyancsak Schweinitzer, Rogátsy, Payer és özv. Radóné vallomása alapján tényként megállapítja, hogy a merénylet után két hét múlva Radóval együtt útlevél nélkül átszökött Radó édesanyjához, minden különösebb és elfogadható indok nélkül, mert valótlan az, hogy közötte és özv. Radóné között a házasság valaha is komolyan szóba jött volna, s Radónénak szándéka lett volna Marosihoz férjhez menni,

hogy Marosi és Radó között dacára a közöttük jelenlevő korkülönbségnek a Rogátsynál való szolgálatuk ideje alatt feltűnő barátság fejlődött,

hogy a merénylet után 4-5 nappal, amikor a Rogátsy drogériában a merényletről beszélgettek, Marosi elnevette magát s a merényletre valami helyeslő megjegyzést tett,

hogy Marosi a nyomozás során eleinte a rideg tagadás álláspontján volt, s ennek dacára kihallgatása végén kijelentette, hogy mindennel leszámolt, s rajta csak az Úristen segíthet,

majd utóbb önként jelentkezett vallomásra és sírva jelentette ki, hogy Márffy, Chriaszty és Szász a megrontói, s elmondtaa főkapitányság és az újpesti zsidótemplom ellen tervezett merényleteket, melyekről addig a nyomozó hatóság semmit sem tudott, s kijelentette: „elég volt a vérontásból",

majd a vámőrségtől való leszerelése és anyjával való találkozása után megtört, sírva fakadt és beismert mindent, a beismerését a vizsgálóbíró előtt történt első kihallgatásakor is fenntartotta.

Ezen külső és Marosi beismerésén kívül eső körülmények egybevetve a Radó Józsefet illetően tett fenti megállapításokra, a kir. büntetőtörvényszékben ugyancsak azt a meggyőződést keltették, hogy Marosinak a nyomozás során tett s a vizsgálóbíró előtt fenntartott beismerése, nem, mint a védelem állítja, a nyomozást vezető rendőrtiszt képzelőtehetségének szüleménye, hanem minden kétséget kizáró oly tényleges valóság, amely a józan ész bírálatát kiállja, s marasztaló bírói ítéletnek megnyugtató alapját képezheti.

Foglalkozni kell még ehelyütt az eljárás során elhalt Chriaszty István és Herczeg József vádlottaknak az előkészítő eljárás során tett vallomásaival.

Chriaszty István volt az az egyén, akit Radó vallomása során mérnöknek nevezett, s akinek az arca görvélyes sebekkel volt borítva, s akit Radó a szembesítés alkalmával felismert.

Chriaszty valójában kőművessegéd volt.

Huszár Jánossal, Radó Józseffel és Marosi Károllyal való szembesítés után is csak annyit ismert be, hogy esküt tett tagja volt a

nemzetvédelmi osztálynak, annak tagjait ismerte, a gyűlésekre eljárt, s hogy a merénylet előtt 2-3 nappal Márffy a jelenlétében kijelentette, hogy nagy események előtt állanak, s hogy a merénylet után megkérdezte Márffytól, hogy erre gondolt-e, de Márffy nem válaszolt. Beismerte a vérbíróság létezését és működését.

Herczeg József még 1922. április 9-én történt kihallgatása alkalmával említi, hogy 1922. április 2-án délelőtt látott 3 embert a nagyteremben dolgozni, akik a székeket rendezték, s azt mondták, hogy a villamostársaság alkalmazottai.

1924. február 7-én történt újabb kihallgatása alkalmával ismét megemlíti a három embert, azzal a kiegészítéssel, hogy ezek hegedűtokkal és kottatartókkal voltak ott, beismeri, hogy a merénylet napján délután 5 óra tájban azt mondta Wirthnek, vigyázzon, nehogy úgy járunk, mint a Ferencvárosban, ahol bűzbombát dobtak be.

Sebestyén Ferenc tanúval való szembesítés után beismeri, hogy a tanú által mondott időben egy idegennel beszélt, de az nem volt Márffy.

Chriaszty István tekintetében a bíróságnak az a felfogása, figyelemmel az általa beismert mellékkörülményekre és Radónak, valamint Marosinak nyomozati beismeréseire, hogy őt csupán a büntetéstől való félelem s a nemzetvédelmi osztályban tett eskü tartotta vissza a teljes és töredelmes beismeréstől, mert abból, ahogy a tagokat ismerte és a gyűlésekre eljárt, nyilvánvalóan következik, hogy mindenről tudott, s mindenben részt vett, amint ez a Márffyval kapcsolatban tett óvatos kijelentéseiből is kihámozható.

A kir. törvényszék tehát az ő szerepét Radó, Marosi és Huszár nyomozati vallomása, továbbá saját részbeni beismerése által a vád szempontjából tisztázottnak látja.

Herczeg József vallomásában is feltűnő jelenség az 1922. április 2-iki matinéval kapcsolatban említett, s a Körben megjelent 3 személy, első alkalommal ugyanis villamos-alkalmazottaknak mondja őket, majd utóbb hegedűtokkal és kottatartókkal említi meg őket. Feltűnő az is, hogy a

merénylet napján emlegeti a ferencvárosi bűzbombát, majd Sebestyénnel való szembesítése után beismeri egy idegen emberrel való beszédét, de kijelenti, hogy ez nem volt Márffy. Ezen utolsó kijelentése a leggyanúsabb, mert arra nincs semmi adat, hogy Márffyt ővele akár ekkor, akár máskor szembesítették volna, sem Márrfy, sem Herczeg nem említi, hogy előzetesen ismeretségben lettek volna, s hogy ezen ismeretség honnan ered. Márffy magántisztviselő csak nem állhatott társadalmi összeköttetésben egy klubportással, s Márffy nem is állítja, hogy tagja lett volna az Erzsébetvárosi Klubnak, sőt, a legmerevebben tagadja, hogy ott valaha megfordult és Herczeg Józsefet ismerte volna;

a kir. törvényszék tehát Herczeg eme kijelentéséből, kapcsolatban Sebestyén Ferenc, Dr. Elek Hugó és Dr. Schwartz Károly tanúk vallomására azt a következtetést vonja le, hogy Herczeg és Márffy ismerték egymást, és Herczeg be volt avatva Márffyék terveibe, de ezt mindenáron, saját jól felfogott érdekében leplezni törekedett, s véletlenül szólta el magát, amikor kijelentette, hogy a kérdéses egyén nem volt Márffy.

Mindezek alapján a kir. törvényszék Herczeg Józsefet illetően azt a ténybeli következtetése vonja le, hogy Marosi, Chriaszty, Radó és Kasnyik Herczeg tudtával jártak fel az erzsébetvárosi klubba, a mérések eszközlése és a bomba elhelyezése végett, s hogy ő 1922. április 1-jén este 5 óra tájban, majd pedig április 3-án délután 1 óra tájban tényleg beszélt a portásfülkében, illetve a Kör helyiségében Márffy Józseffel.

Felmerül még ama rendkívül fontos kérdés, hogy mily mértékben fogadható el Sebestyén Ferenc és Dr. Elek Hugó tanúknak ama vallomása, hogy ők Márffy Józsefben felismerték azt az egyént, akit a kérdéses időben Herczeg József portással beszélgetni láttak.

E kérdés eldöntésénél előre bocsátja a kir. törvényszék azt, hogy a két tanúnak egyénisége és vallomásának határozott és ingadozásmentes volta a két tanúnak teljes jóhiszeműségét kétségen felül állóvá teszi;

a vita csupán a körül foroghat, hogy lehetséges-e egy futólag látott arcot két év után felismerni?

A felismerés két tényezőből tevődik össze, egyfelől a felismerő megfigyelési képességéből és emlékezetéből, másfelől a megfigyelt személy vagy tárgy külső megjelenéséből.

A megfigyelési képesség és az emlékezés a megfigyelőnek oly belső szellemi adománya, melynek elbírálása a bírói felismerés körén kívül esvén, az illető lelkiismeretének hagyatik meg;

ellenben a megfigyelt személy vagy tárgy külső alakja, annak mindennapiságos [sic!] vagy különleges jellege oly körülmények, amelyeket a bíróság saját megfigyelése alapján is észlelni és ellenőrizni képes.

Erre való figyelemmel a kir. büntetőtörvényszék saját megfigyelése alapján megállapította azt, hogy Márffy Józsefnek oly jellegzetes előre hajló tartása és oly jellegzetes arckifejezése és szúrós tekintete van, mint amilyen kevés más embernek, és épp ezen testi sajátosságai teszik lehetővé azt, hogy még oly egyének is, akik csak egyszer és rövid időre látták alakját, maguknak megjegyezhessék és erre hosszabb idő után is visszaemlékezni képesek legyenek.

A tényállás megállapítása

A bíróság tehát számba véve a fentebb minden részletre kiterjedően mérlegelt bizonyítási anyagot, vádlottaknak nyomozati és vizsgálati vallomását és megcáfolt védekezésüket, megállapította az alábbi tényállást:

Budapesten, 1922. év tavaszán az ÉME IX. ker. helyiségében, valamint a Valéria kávéházban gyülekező és Márffy József, mint parancsnok, valamint Marosi Károly, mint parancsnokhelyettes vezetése alatt álló csoportból Márffy, Marosi, Szász, Chriaszty, Kasnyik és Radóból álló szűkebb társaság Marosi és Márffy irányítása mellett tartott többszöri összejövetel és megbeszélés során kitervelte és elhatározta, hogy az Erzsébetvárosi Demokrata Kört oly alkalommal, amidőn összejövetel van, bombával felrobbantja, és ezáltal több embert megöl. Ezen cél elérése céljából Chriaszty, Marosi és Radó Herczeg József portás tudtával 3-4 ízben megjelent az Erzsébetvárosi Körben, ahol Chriaszty egy sárga

mérőléccel méréseket vett fel, ezután pedig Kasnyik János elkészítette a 15-15 cm hosszú és 8 cm magas, 2 mm vastag vaspléhből készített kazettát, amely egy ideig az ÉME IX. ker. helyiségének különszobájában, majd később a Rogátsy drogériában, utóbb pedig Marosi lakásán volt elrejtve. Ezen vaskazettát Márffy és Chriaszty 4 darab, összesen 800 gramm súlyú, a Mackensen-féle német hadsereg hadianyagából származó, szappanalakú ekrazit-préstesttel, továbbá szögekkel és vasdarabokkal megtöltötte, beleszereltek egy Marosi által szerzett óraszerkezetet és 1-2 villanyos zseblámpaelemet, és az így elkészített bomba elvitele céljából az ÉME IX. ker. helyiségében 1922. április 2-án vasárnap délelőtt Márffy, Marosi, Chriaszty, Kasnyik és Radó megjelentek, Marosi a nagyszobában lévő szekrényből áthozta a bombát a kisszobába, ott betette az általa szerzett, szíjjal ellátott szerelőládába, majd drótokat, szerszámokat és rongyokat rakott a ládába és lecsukta a ládát. Radó és Kasnyik, Marosi utasítására piszkos szerelőruhákat vettek fel, és kezüket és arcukat a Marosi által hozott fekete porral bekenték. Ezután elindultak, Marosi a ládát Radó hátára akasztotta, Kasnyik Radó mellett jött. Gyalog mentek, s a fele úton Kasnyik vette át a ládát. A körúton haladtak, s mögöttük jött Marosi, Chriaszty és Márffy. Marosi utasításához képest a Dohány utcában megvárták a kísérőiket. Kasnyikot, aki még nem volt a Körben, Radó vezette fel, Marosi közvetlenül a hátuk mögött jött, de mikor a nagyterembe jöttek, elébük került, és a teremben a középső fűtőtest faburkolatát leemelte. Kasnyik letette a ládát az egyik székre, a bombát a ládából Kasnyik vette ki és adta át Marosinak, valamilyen szerszámmal igazított valamit azon, és a fűtőtest mögé, a fal mellé helyezte a padlóra, ahol annak lenyomata és a bűnjelként kezelt maradványa a robbanás után meg is találtatott. Közben Radó és Kasnyik kifelé mentek, s a fűtőtest burkolatának visszahelyezésében nem vettek részt.

Ezután ismét gyalog visszamentek az ÉME IX. kerületi helyiségébe, ahol Marosi már várta őket, itt átöltöztek, Marosi a lelkükre

kötötte a hallgatást. Radó hazament, s otthon azt mondta, hogy misét hallgatott.

1922. április 3-án este 8 óra 25 perckor az Erzsébetvárosi Körben felrobbant a bomba. A Körben ekkor ünnepi vacsora volt, amelyen több száz ember vett részt, és a robbanás következtében a rendelkező részben név szerint felsorolt 8 ember meghalt és 23 megsebesült.

A kir. büntetőtörvényszék a fenti tényállásból megállapítja, hogy ezen cselekményt azzal az előre megfontolt szándékkal, hogy ezen cselekményük által embert öljenek, Márffy, Marosi, Chriaszty, Radó és Kasnyik együtt és közösen követtek el, mint a Btkv. 70. §-a szerinti tettestársak, és hogy cselekményük elkövetését Herczeg József mint a Btkv. 69. §. 2. pontja szerinti bűnsegéd szándékosan előmozdította és könnyítette, éspedig azért, mert a tett előzetes megbeszélésében és kitervelésében mindnyájan részt vettek, az előzetes helyszíni szemléket és méréseket Herczeg József tudtával és beleegyezésével Marosi, Chriaszty és Radó eszközölték, a bomba elindítását Márffy mint parancsnok személyesen intézet, a bombát a Körbe Radó és Kasnyik felváltva vitték, miközben őket Márffy, Marosi és Chriaszty kísérte, a bombát a Marosi időzítette és helyezte el a fűtőtest mögé, Márffy pedig szombaton este Herczeg Józseffel a fűtőtestről tárgyalt, majd a robbanás napján déltájban ismét érdeklődött Herczegnél a vacsora megtartása felől.

Mindebből az következik, hogy a bomba felrobbanása által előállított eredmény a fent nevezett vádlottak hosszabb ideig tartó és közös előzetes megfontolásának, részletes kitervelésének és a megállapított tervnek, munkafelosztáson alapuló együttes és közös munkálkodás által való végrehajtásának eredménye, amiért az életben lévő vádlottak egyforma felelősséggel tartoznak, míg az időközben elhalt Chriaszty, Kasnyik és Herczeg éppen elhalálozásuk miatt felelőssége nem vonhatók.

V.

A kir. törvényszéki palota ellen megkísérelt bombamerénylet

A kir. törvényszék Márffy József tagadásával szemben Horváth-Halas József, Chriaszty István és Vargha Ferenc vádlottaknak az államrendőrség főkapitánysága előtt tett részletes és egymást terhelő beismeréséből, Vargha Lajosnak és Nesz Károlynak az őket terhelő vallomásából, a főtárgyaláson kihallgatott Karikó Sándor vallomásából, a főtárgyaláson felolvasott rendőrjelentés és helyszíni szemléről készült jegyzőkönyv, nemkülönben Loch Péter és Szendrő Zsigmond fegyverszakértők véleményéből a következő tényállást állapította meg:

1922. augusztus elején Márffy József szűkebb körben felvetette azt a tervet, hogy a m. kir. államrendőrség budapesti főkapitányságának épületét pincéjében elhelyezendő bombával fel kellene robbantani. Indokul azt hozta fel, hogy a korábban elkövetett bombamerénylet miatt az ÉME-re hárult gyanút a kommunistákra kellene terelni. Tervébe beavatta Chriaszty Istvánt, Horváth-Halas Józsefet és Vargha Ferencet, akik a tervet helyeselték és közreműködésre vállalkoztak. A bomba elkészítése céljából nevezetteket Márffy József 1922. augusztus hó 18. vagy 20. napján lakására hívta, ott a fürdőszobába zárkózva srapnelhüvelyekbe ekrazitpatronokat helyezte, azt vassal és ronggyal elfojtották, gyújtózsinórral ellátták, és az elkészült bombát még ugyanazon a napon átvitték Budára, hogy a pestvidéki kir. törvényszék épületénél meggyújtva elhelyezzék. E szándékukat azonban nem hajtották végre. Másnap a bombát Márffy átadta Horváth-Halas Józsefnek és Vargha Ferencnek azzal a megbízással, hogy a főkapitányság épületében helyezzék el és gyújtsák meg. Nevezettek el is vitték a jelzett utcába a bombát, és a terep pontos megvizsgálása után Horvát-Halas József este 8 óra tájban a törvényszéki palotának Koháry utca 3. szám alatt lévő kapujába helyezte el, gyújtózsinórját meggyújtotta és elszaladt. A füstölgő bombát Karikó Sándor házmester és neje észrevették, és Szabó Károly rendőr segítségével eloltották.

Ez alapon a kir. ügyészség Márffy József vádlottat mint a Btk. 69. §-ának 1. pontja alapján szerinti felbujtót, Horváth-Halas József vádlottat mint tettest, Vargha Ferenc vádlottat pedig a Btk. 69. §. 2. pontja szerinti bűnsegédet, a Btk. 278. §-ába ütköző több ember sérelmére elkövetett gyilkosság bűntettének a Btk. 65. §-ában meghatározott kísérlete címén vádolta.

A főtárgyalás során Márffy József tagadta a vádat, s azzal védekezett, hogy a vádbeli időben Pannonhalmán tartózkodott. Előadta, hogy tudomása sem volt arról, hogy hol van a Koháry utca, Vargha Ferenccel pedig haragban volt, nevezett ellen bűnvádi feljelentéseket is tett.

Horváth-Halas József ugyancsak tagadta a vádbeli bűncselekmény elkövetését. Előadta, hogy a vádbeli időben Pécsett tartózkodott, s hogy a nyomozat során vele felvett jegyzőkönyvbe a detektívek önkényesen írták be az abban foglaltakat, tehát anélkül, hogy ő a jegyzőkönyv tartalmának megfelelő vallomást tett volna, a jegyzőkönyvet csupán kényszerből írta alá.

Vargha Ferenc szintén tagadta a terhére rótt bűncselekmények elkövetését, azzal védekezett, hogy a rendőrségen hozzá kérdést nem intéztek, s hogy a részleges beismerést tartalmazó jegyzőkönyv kihallgatása nélkül készült. Beismerte, hogy lakásán ekrazitot tartogatott, amely a nyugat-magyarországi felkelés idejéből származott.

A kir. törvényszék a vádlottak védekezését el nem fogadta, mert:

Márffy József a nyomozat során azt adta elő, hogy a merénylet napján, vagy pedig azt megelőző nap folyamán utazott el Budapestről, tehát 22-én vagy 21-én. A főtárgyaláson pedig azt adta elő, hogy augusztus 20-án Pannonhalmán volt, és onnan valószínűleg csak 23-án jött vissza.

Horváth-Halas József az eljárás során soha nem hivatkozott alibire, annak ellenére, hogy vallomása egyes részeiben naptárszerűen kimerítő felvilágosítást tartalmaz. Ekként a vádlottak ebbeli védekezései mint teljesen valószínűtlen állítások, hitelt nem érdemelnek.

Márffy József és Vargha Ferenc vádlottak közötti, állítólagos haragos viszonyt a kir. törvényszék szintén nem fogadta el cáfoló bizonyíték gyanánt, a tekintetben, hogy ez a két vádlott – bűncselekmények elkövetését illetően együttműködhetett volna, illetőleg Vargha Ferenc terhelő vallomása ez okból meg ne felelne a valóságnak. Ugyanis a főtárgyalás során maga Márffy is beismerte, hogy dacára a közte és Vargha Ferenc közt fennálló feszült viszonynak ez utóbbi részéről annak lovagias ügyeiben eljárt, ekként nyilvánvaló, miképp a haragos viszony őket nem gátolta abban, hogy a szükségeshez képest együttműködhessenek.

Míg végül a vádlottaknak a rendőrségi kihallgatások eszközlését illetően előadott védekezései a megokolás elején kifejtett indokból elfogadhatók szintén nem voltak, éspedig Vargha Ferencre vonatkozóan annál kevésbé, mert nevezett a nyomozat során Loch Péter fegyverszakértő előtt is beismerte, hogy a bomba szerelésénél közreműködött.

Márffy József vádlott a nyomozat során is tagadásban volt.

Horváth-Halas József a nyomozás során a következő vallomás tette:

Márffy szűkebb környezetében elbeszélte, hogy bombát készítenek, és azt a főkapitányság szenespincéjében fogják elhelyezni és ott felrobbantani. Ezzel azt célozták, hogy a korábbi merénylet miatt reájuk terhelő gyanút a kommunistákra tereljék. 1922. augusztus hó egyik napján este 8 óra tájban Márffy lakásán Márffy, Chriaszty és Vargha egy srapnelhüvely megtöltésén fáradoztak, azt ekrazittal megtöltötték, gyutacsához Vargha gyújtózsinórt szorított, s ezt a hüvely külsejére tekerték: az elkészült bombát barna csomagolópapírba takarták. Ugyanaznap este 9 óra tájban ő és Vargha Ferenc a bombát a főkapitányság elé vitték, de az őrszemek ébersége miatt nem tudták elhelyezni, és visszavitték Márffy lakására. A következő napok egyikén Márffy akképp rendelkezett, hogy a bombát vigye ő és Vargha Ferenc a

törvényszéki palotának Koháry utcai kapujába, és gyújtózsinórját ott gyújtsák meg. Ennek folytán ő és Vargha Ferenc 1922. augusztus hó 22. napján este 8 óra tájban elvitték a bombát a jelzett kapuba, és ott ő elhelyezte és a gyújtózsinórt meggyújtotta. Vallomását később úgy módosította, hogy a bombát Márffy és Chriaszty állították össze, és Vargha Ferenc abban csak segédkezett.

Vargha Ferenc a nyomozat során a következőket vallotta:

A merényletet Márffy lakásán beszélték meg. A megbeszélés tulajdonképpen Márffy utasításaiból állott. A bombát Márffy és Chriaszty állították össze a fürdőszobában, és ő ebben annyiban segített, hogy a gyutacsra ő erősítette a gyújtózsinórt. Még kapuzárás előtt elindultak a bombával Márffy vezetése mellett, a bombát felváltva vitték. Budára mentek, de nem tudja, hová, mert Budapesten nem eléggé ismerős. A bombát Budán nem helyezték el, Márffy az ő kérésére belement abba, hogy majd másnap helyezik el. Másnap újból felment Márffy lakására, ott volt Horváth-Halas József, és Márffy megmondta nekik, hova kell a bombát elhelyezniük. Most ketten, felváltva vitték a bombát, és azt Horváth-Halas József helyezte el. Másnap az újságból értesült, hogy a Koháry utcában bombamerénylet történt, és így tudta meg, hogy Horváth-Halas hova helyezte el a bombát. Utólag megemlítette, hogy miután a bombát Budán nem helyezték el, előbb a főkapitányságon kísérelték meg annak elhelyezését, ami nem sikerült, és csak ezt követő napon vitték a Koháry utcába.

Vargha Ferenc vádlott a nyomozás során Loch Péter fegyverszakértő előtt önként, tehát minden kényszer nélkül beismerte, hogy a bomba szerelésénél közreműködött.

Az elhalt Chriaszty István a nyomozás során azt vallotta, hogy Márffy az ÉME IX. ker. nemzetvédelmi alosztály helyiségében 1922. augusztus hó elején vetette fel a bombamerénylet tervét, arról is beszélt, hogy azzal a rendőrségnek az ÉME tagjaira hárult figyelmét a kommunistákra akarja terelni. Kb. 2 hét múlva felmentek Márffy lakására,

ahol annak megvoltak a bomba összeállításához szükséges anyagai. Márffy egy srapnelhüvelyt utász ekrazitpatronnal töltött meg, Vargha a gyutacsra a gyújtózsinórt helyezte, és ezután közösen tekerték a hüvelyre és dróttal lekötözték. A papirosba csomagolt bombát Márffy, Horvát-Halas, Vargha és ő még aznap este a pestvidéki kir. törvényszék épületéhez vitték, de mert ott alkalmas terepet nem találtak, nem helyezték el. Ekkor megbeszélték, hogy másnap a bombát a Koháry utcában a törvényszék kapujában fogják elhelyezni. Két nap múlva arról értesült, hogy a bombát Horváth-Halas és Vargha valóban ott helyezték el.

A katonai bűnvádi eljárás alatt álló Nesz Károly a főkapitányságon azt adta elő, hogy 1922. augusztus hó egyik napján Márffy lakásán volt, őt a fürdőszobába nem eresztették be, mert Márffy, Chriaszty, Horváth-Halas József és Vargha ott bombát készítette. A Koháry utcai merényletet Márffy, Horváth-Halas és Vargha hajtották végre. A bombával először a pestvidéki kir. törvényszék épületét akarták felrobbantani, majd e bombát a Koháry utcába vitték, ezt ő Horváth-Halastól és Varghától hallotta, akik ezt Márffy előtt is elmondották. E vallomást Nesz Károly a katonai ügyész előtt is megismételte és kiegészítette azzal, hogy a bombát Márffy és társai 1922. évi augusztus 21-én készítették, a bezárt fürdőszobába őt nem eresztették be, és készítés közben Márffy olyasmit mondott, hogy „még majd valamennyien repülünk", de ha baj lesz, ledobja a bombát a világítóudvarba. Egy óra hosszat tartott a bomba elkésztése. Látta azután, hogy Márffy ujjai sárgák voltak, és a fürdőszobában erős kénszag volt. Utóbb elmondta neki Márffy, hogy a Koháry utcai merényletet azért rendezte, mert a fogházból előzőleg kommunisták szöktek meg, és így a bombamerénylettel csak azt akarta elérni, hogy a gyanú a kommunistákra essék. Azt is említette Márffy, hogy a bomba azért nem robbant fel, mert a kanócot elszorították, és ezért nem tudott végigégni. Megismételte még Nesz Károly, hogy a rendőrségen őt nem bántották.

Vargha Lajos, aki a merényletben való részességgel gyanúsítva volt, a nyomozat során azt vallotta, hogy Márffy a Koháry utcai

merényletet megelőzőleg néhány nappal a párthelyiségben történt egyik összejövetelen azt mondotta neki, hogy fontos ügyben jöjjön el a lakására. Megelőzőleg már említést tett Márffy arról, hogy valami nagyobb dologra készül. Tartott tőle, hogy őt is bele akarja vonni, ezért szándékosan nem jelent meg a kitűzött időpontban, hanem húsz perccel később. Ekkor fent találta Márffyt lakásán, Marosi Károlyt, Szász Józsefet, Chriaszty Istvánt, Horváth-Halas Józsefet és Vargha Ferencet. Márffy úgy látszott, az utasításokat a fiúknak már megadta, mert őt csak arra kérte, hogy két rúd ekrazitot vigyen a lakására, és ugyanakkor említette azt is, hogy másnap bombamerényletet fog elkövetni. Pár nap múlva értesült, hogy a merényletet a Koháry utcában a törvényszéki palota ellen követték el. Ekkor félt tovább magánál tartani az ekrazitot, és azt Márffynak visszaadta.

Tanú a főtárgyaláson azt állította, hogy nem emlékszik arra, mit vallott a rendőrhatóság előtt. Vallomásának elébe tartása után pedig azt állította, hogy annak aláírására kényszerítették. Nesz Károly ugyancsak erőszakra való hivatkozással vonta vissza a nyomozat során tett s fentebb körülírt vallomását.

A főtárgyalás adatai szerint Vargha Lajos tanúnak Márffy szerzett az Iparbankban állást, tanú a nemzetvédelmi alosztály tagja volt, és így megállapítható, hogy Márffy sugallatának hatása alatt nem akarta Márffy és társai ellen terhelő vallomását megismételni. A rendőri kényszerre való hivatkozás pedig, mint az ítélet indoklásának kifejtett indokokból alappal egyáltalán nem bíró védekezés, figyelembe nem jöhet.

A főtárgyaláson kihallgatott Karikó Sándor vallomásával a rendőri jelentéssel és helyszíni szemléről felvett jegyzőkönyvvel bizonyítva van, hogy a vádbeli időben a kir. büntetőtörvényszék Koháry utcai kapujában robbanóanyaggal töltött, égő gyújtózsinórral felszerelt bomba volt elhelyezve, melynek égő kanócát Karikó Sándorné és egy rendőr eloltották, majd a bombát a rendőrség szakértői megvizsgálás céljából elvitték.

A fegyverszakértők szerint adott esetben a tettesek egy furatokkal ellátott srapnelhüvelybe 3 darab, egyenként 80 grammos ekrazittöltényt helyeztek, erre gyutacsot tettek, ahhoz 2,5 m hosszú gyújtózsinórt erősítettek, amelyet fúrt lyukon át vezettek ki, azt rácsavarták a hüvely külsejére, és dróttal megrögzítették. A bomba alkalmas volt 15-20 m sugarú körben épületrombolásra és élet kioltására. Különös szakértelem ilyen bomba összeállításához nem volt szükséges. Annak okára nézve, hogy adott esetben miért maradt el a robbanás, Loch Péter azt adta elő, hogy ő egy alantas tiszttársától tudja, miképp a gyújtózsinórban füst nélküli lőpor volt, és ez a gyújtózsinórnak nagy elszorítása miatt nem égett végig, és ezért nem robbant a bomba. Ezzel szemben Szendrő Zsigmond azt adta elő, hogy a gyutacshoz fogóval jól oda kell erősíteni a gyújtózsinórt, és a szorítás nem nyomta el a puskaport, továbbá, hogy ő megállapította, hogy a gyújtózsinór egészen a gyutacsig végigért, sőt, a gyutacsban maradt kis részét kipróbálta, és az azonnal meggyulladt, a gyutacs pedig 15 m.percnyi hevítés után a 4-5 mm vastag fémedény alját nagy darabon átrepesztette, és hogy a bomba azért nem gyulladt fel, mert a gyutacs belsejében ismeretlen okból képződött réteg a gyújtózsinór égési folyamatát megakasztotta.

Horváth-Halas József és Vargha Ferenc vádlottaknak a nyomozat során tett, azonban a főtárgyaláson indokolatlanul visszavont beismerése, a külön katonai eljárás alatt álló Nesz Károly vádlottnak, nemkülönben Vargha Lajos tanúnak a nyomozás során tett és a főtárgyaláson ugyancsak indokolatlanul visszavont vallomása, a fegyverszakértők, különösen Szendrő Zsigmond fegyverszakértő véleménye, nemkülönben a főtárgyalás fent részletezett egyéb adatai alapján a kir. törvényszék bizonyítottnak találta, hogy Márffy József az ez időben elhalt Chriaszty Istvánnal együttesen, abból az előre megfontolt szándékból, hogy embert öljenek, gyújtózsinórral ellátott és ekrazit robbanószerrel megtöltött bombát készített, azt Horváth-Halas vádlottnak átadta, és nevezettet rábeszéléssel szándékosan rábírta arra, hogy az a bombát a budapesti kir.

büntetőtörvényszék épületének Koháry utcai 3. szám alatt lévő kapujába helyezze el. Eme rábeszélés hatása alatt azután Horváth-Halas József vádlott 1922. évi augusztus hó 22-én a neki átadott bombát abból az előre megfontolt szándékból, hogy azzal embert öljön, a fent jelzett épületnek eléggé forgalmas Koháry utca 3. szám alatti kapujában, ahol köztudomás szerint a kapu felső részén lévő folyosón állandó őrség is tartózkodik, de ettől eltekintve az sűrű ki- és bejárásra szolgál, este 8 óra tájban el is helyezte és a gyújtózsinórt meggyújtotta. A szándékolt eredmény azonban be nem következett, mert a gyutacs belsejében ismeretlen okból képződött szigetelő réteg a gyújtózsinór égési folyamatát megakasztotta, és így a bomba robbanása elmaradt.

VI.

Francia követség ellen megkísérelt bombamerénylet

Márffy Józsefnek a nyomozat során tett, a főtárgyaláson azonban indokolatlanul visszavont vallomása, Murin Ferenc, Scheibán Emil, özv. Horváth Imréné szül. Fehérkuti Antónia, Matuska Istvánné szül. Mayer Erzsébet, Szabó Andrásné szül. Csete Róza és Tkálcsics Imréné szül. Botzenhardt Gizella tanúk vallomása, a pittsburghi rendőrség táviratának tartalma és a fegyverszakértők vallomása alapján a következő tényállást állapította meg:

1923. év első felében Márffy József elhatározta, hogy a Magyarországnak nyújtandó kölcsönt azzal fogja megakadályozni, hogy a francia követség helyiségét vagy a kisantant követségek valamelyik épületét bombával felrobbantja. E szándékát közölte Chriaszty Istvánnal, aki azt helyeselte, és átadott ennek egy srapnelhüvelyt, hogy azt bomba céljára furatokkal lássa el. Chriaszty István a rábízott munkát elvégezte. 1923. évi november 15. napján délutánra a megfúrt srapnelhüvelt Chriaszty Istvánnal lakására hozatta, s ott azt együtt ekrazitpatronokkal megtöltötték, gyutacsát gyújtózsinórral ellátták, s az elkészült bombát Márffy lakásadónőjének, Nagymáté Mártonné szül. Barsi Paulának

fásládájában talált, barnaszínű csomagolópapírosba rakta. Másnap este fél és háromnegyed 9 óra tájban Márffy József a jelzett papírba burkolt bombát a Reviczky utca 6. sz. alatt lévő palotának a kapujába helyezte, annak gyújtózsinórját meggyújtotta és a helyszínről elfutott. E palotában lakik gróf Károly Istvánné, s e palotában székel a francia követség is.

Ez alapon a kir. ügyészség Márffy Józsefet mint tettest a Btk. 278. §-ába ütköző több, szám szerint meg nem határozható ember sérelmére elkövetett gyilkosság bűntettének a Btk. 65. §-a szerinti kísérlete címén vádolta.

Márffy József a főtárgyaláson tagadta a vádat, előadta, hogy a rendőrség előtt bántalmazás folytán tett beismerő vallomást, a merénylethez azonban semmi köze nincsen.

A kir. törvényszék Márffy vallomásának ez okból való visszavonását indokolatlannak, illetve a rendőrségi bántalmazásra vonatkozó előadását az indoklás elején kifejtettek okából alaptalannak találta, annál is inkább, mert nevezett a rendőri eljárás során a többi vád közül egyet sem ismert be, márpedig ha a rendőrség valóban tettlegességet vagy egyéb kényszert alkalmazott volna vele szemben a nyomozat során, úgy azt kétségtelenül a vádlottat terhelő más, a jelen vádpont tárgyánál súlyosabb bűncselekmény esetében is alkalmazta volna, aminek logikai folyományaként következett volna, hogy Márffy a beismerést is abban az ügyben tette volna. De ebbeli védekezését a kir. törvényszék azért sem vehette figyelembe, mert eme védekezés az alább kifejtettek alapján tárgyi bizonyítékokkal van megcáfolva.

Márffy József vádlott a nyomozat során előadta, hogy 1923. év november hó elején egy srapnelhüvelyt adott át az elhalt Chriaszty István vádlottnak azzal az utasítással, hogy azon bomba szerkesztéséhez szükséges fúrásokat végezzen. Elhatározta ugyanis, hogy külföldi kölcsön megakadályozása céljából vagy a francia követség helyiségét, vagy a kisantant valamelyik követségének épületét bombával felrobbantja; elhatározását közölte Chriaszty Istvánnal, aki azt helyeselte, és a fúrásokkal

ellátott hüvelyt 1923. évi november hó 15. napján elhozta Márffy lakására. Ott a fürdőszobában a bombát összeállították. A hüvelybe ekrazitpatronokat tettek, gyutaccsal és gyújtózsinórral látták el, az egészet ronggyal lefojtották: a bomba tetejét vasdrótokkal látták el. Az elkészült bombát Márffy lakásadójának Nagymáté Mártonné szül. Barsi Paulának fásládájában talált barnaszínű csomagolópapírosba takarta. Másnap este 8 óra után a bombát magához véve, azt előbb a csehszlovák követséghez akarta vinni, de mert nem tudta, hogy az hol van, ½ 9 és ¾ 9 óra tájban a Reviczky utca 6. sz. alatt lévő palota kapujába helyezte el, és gyújtózsinórját meggyújtva elszaladt. Tudvalevő, hogy a palotában lakik gróf Károlyi Istvánné, s ebben székel a francia követség.

Márffy József a nyomozat során Loch Péter fegyverszakértő előtt is beismerésben volt, és a szakértő az ő elmondásának figyelembe vételével terjesztette elő szakvéleményét a bíróság elé.

A főtárgyaláson kihallgatott Murin Ferenc, Kedvessy György, Schebián Emil, Horváth Imréné szül. Fehérkuti Antónia tanúk vallomásából kitűnik, hogy ők, nemkülönben Kovács Gyula a jelzett időben a Reviczky utca 6. számú palota mellett elhaladva fojtó kénszagot éreztek, és a palota kapujához érve az kinyílt, és a kijövő Matuska Istvánné szül. Mayer Erzsébet közölte velük, hogy puskalövésszerű dörrenésre ébredt fel. A dörrenést hallotta a szemben lévő, 5. számú ház portásnője, Szabó Andrásné szül. Csete Róza is, aki a főtárgyaláson szintén tanúként kihallgattatott. Ez utóbbi tanút kivéve, mindannyian Schebián Emil öngyújtójának fénye mellett megállapították, hogy a baloldali kapukő mellett fekvő bombából szivárog a fojtó kénszag. Schebián Emil kérésére a portásnő vizet hozott, és azt ketten lelocsolták, majd Schebián Emil azt mindaddig őrizte, míg társai rendőrt nem hoztak a helyszínre.

Tkálcsics Imréné szül. Botzenhardt Gizella tanú vallotta, hogy régi jó ismerőse, özv. Szívós Lajosné Pittsburghből 1923. év folyamán több ízben küldött neki szeretetadományt, amely fehérneműkből és ruhaneműkből állott, és amelyek barnaszínű papírosba voltak csomagolva.

Ő ezen csomagokból néhányat átadott szomszédjának, Nagymáté Mártonnénak, aki tanítónő, a szegény gyermekek között való szétosztogatás céljából. Hogy Nagymáté Mártonné a csomagolópapírossal mit csinált, nem tudja. A bűnjelként lefoglalt barna papírosban, amelyben a rendőrség a francia követség kapujában elhelyezett bombát találta, tanú felismerte a hozzá Pittsburghből érkezett szeretetadomány papírját, a rajta lévő címzésen küldőjének írását, és tanú bemutatott ugyanolyan írású leveleket és borítékokat is, amelyeken a küldő címe is rajta van.

Nagymáté Mártonné szül. Barsi Paula tanú, aki egyébként a főtárgyaláson történt kihallgatása során Márffy érdekében elfogult vallomást tett, ugyancsak beismerte, hogy Tkálcsics Imrénétől több ízben kapott kiosztásra szeretetadományokat, és hogy azok a bűnjel papíroshoz hasonló színű papírba voltak csomagolva, és hogy valószínűleg ezen csomagolópapírost a szemét- vagy szenesládába dobta. Ennélfogva Tkálcsics Imréné és Nagymáté Mártonné tanúk vallomása között mutatkozó ama eltérés, amely szerint Tkálcsics Imréné – emlékezete szerint – az augusztusi szeretetadomány csomagjának papírját is Nagymáté Mártonnénál hagyta, míg ez utóbbi állatása szerint Tkálcsicsné a csomagot papírjával együtt vitte el, lényegtelen körülményt képez, mert az, hogy a bomba becsomagolására használt papír az Amerikából küldött mely csomag begöngyölésére szolgált, úgy sem állapítható meg, de azt sem lehet pontosan tudni, hogy Tkálcsicsné hány csomagot adott Nagymáténénak.

A pittsburghi rendőrségnek az iratoknál elfekvő táviratával bizonyítva van, hogy Tkálcsics Imréné címére Szívós Lajosné Pittsburghből szeretetadományokat küldött.

Loch Péter fegyverszakértő szerint adott esetben épp oly bombát készítettek a tettesek, mint amilyet a kir. törvényszéki palota kapujában találtak, ugyanazon kezek műve, csak gyújtózsinórja rövidebb, mindössze 25-30 cm hosszú. Adott esetben felrobbanás esetén a tölgyfakaput benyomta, a szemben lévő ablakokat bezúzta volna, és 15-20 m sugarú

körben, életveszélyes sérüléseket okozhatott volna. A robbanás azért maradt el, mert a gyutacs a fojtásra használt rongy ráncai közé szorult.

A kifejtettek alapján ekként a kir. törvényszék bizonyítottnak találta, hogy Márffy József abból az előre megfontolt szándékból, hogy embert öljön, az időközben elhalt Chriaszty Istvánnal együttesen robbanószerrel megtöltött, gyújtózsinórral ellátott, épület felrobbantására és emberélet kioltására alkalmas bombát készített, és azt 1923. november 16-án este ½ 9 és 9 óra közötti időben, tehát olyankor, amidőn még az utcán számos ember jár, a nagy forgalmú Reviczky utcában a 6. szám alatt lévő gróf Károlyi-féle palota kapujában elhelyezte, és annak gyújtózsinórját meggyújtotta. Mivel azonban a gyutacs a bombánál fojtásként alkalmazott rongy ráncai közé került, noha a gyutacs elsült, a rongy által előidézett szigetelés következtében, az a bomba ekrazitját felrobbantani nem tudta, a szándékolt eredmény a fenti, akaratán kívül eső okból nem következett be.

VII.

Rassay Károly és Miklós Andor ellen megkísérelt bombamerénylet

A kir. törvényszék Marosi Károlynak és az elhalt Chriaszty Istvánnak a nyomozat során tett önmagukat, nemkülönben Márffy Józsefet és Szász Józsefet terhelő vallomása, Szász Józsefnek ugyancsak a nyomozat során tett ténybeli beismerése, Szabó Imre, Dvorszky József, Rassay Károly és neje, Konrád Teréz, Dollák Józsefné szül. Czuczor Etel és Turcsányi Gyula tanúknak a főtárgyaláson tett vallomása, végül Loch Péter fegyverszakértő véleménye alapján a következő tényállást állapítja meg:

Márffy József 1923. február 20. napján délutánra lakására hívatta Marosi Károlyt, néhai Chriaszty Istvánt, Szász Józsefet és az ugyancsak később elhalt Bekő Zoltánt. Ezek nála megjelenvén, Márffy József elővett két papírosba burkolt csomagot, amelyekben nyeles kézigránátok voltak. E csomagok egyikét Marosi Károlynak és Chriaszty Istvánnak adta át azzal a megbízással, hogy vigyék azt egy előzőleg megírt cédulával együtt,

amelyre Rassay Károly neve és a Fő utca 14. szám alatti lakása volt felírva, a Hungária szálló elé, és ott adják át valamelyik hordárnak azzal az utasítással, hogy az vigye a csomagot a cédulán megadott helyre, és ott elismervény ellenében Rassay Károlynak adja át. A másik csomagot pedig szintén cédulával együtt, amelyre Miklós Andor neve és Erzsébet körút 7. szám alatti lakása volt felírva, átadta Szász Józsefnek és Bekő Zoltánnak azzal a megbízással, hogy vigyék az EMKE Kávéház elé, ott adják egy közszolgának azzal az utasítással, hogy az kézbesítse megadott helyen Miklós Andornak, az Est című lap főszerkesztőjének elismervény ellenében. A megbízottak a megbízásnak eleget is tettek. Elindulás előtt Marosi Károly Bekő Zoltánnal, Szász József pedig Chriaszty Istvánnal felső-, illetve télikabátot cseréltek, utóbbiak kalapjaikat is megcserélték az útra, és midőn később eljárásuk eredményéről jelentést tettek Márffyéknak, kabátjaikat és kalapjaikat is visszacserélték. E jelentéstételnek tanúja volt Czakl Zoltán rendőrdíjnok is, Márffy szűkebb körű társaságának egyik tagja. Szabó Imre 166. sz. közszolga a csomagot Rassay Károly lakására vivén, azt itt a szakácsnőnek, ez pedig Rassay Károlynénak adta át, aki behívta Szabó Imrét és a csomag felbontására szólította fel. Ez a spárgát és a csomagolópapírost eltávolította, és akkor kitűnt, hogy abban két egymásba helyezett pléhdoboz van gyanús tartalommal, feltehetően robbanóanyaggal. Rassay Károlyné az esetet közölte férjével, aki azt a főkapitányságon jelentette. Dvorszki József 568. sz. hordár pedig a neki átadott csomagot az Erzsébet körút 7. számú házban a házfelügyelőnél nyert útbaigazításra a II. emeleten lévő szerkesztőségbe vitte, ott azt tőle a cédulával együtt Dollák Józsefné szül. Czuczor Etel telefonkezelőnő vette át, és érdeklődött Dvorszki Józseftől az iránt, kicsoda és mily körülmények között adta át neki a csomagot. Dvorszki József felvilágosító előadása után a csomag gyanúsnak tűnt fel előtte, az esetről Miklós Andort telefonon értesítette, aki azután a csomagot Turcsányi Gyula hírlapíróval a főkapitányságra küldötte.

A kir. ügyész ezen tényállás alapján Márffy József vádlottat mint a Btk. 69. §-ának 1. pontja szerinti felbujtót két rendbeli, Marosi Károly és Szász József vádlottakat pedig mint tetteseket egy-egy rendbeli, a Btk. 278. §-ába ütköző több, szám szerint meg nem határozható ember sérelmére elkövetett gyilkosság bűntettének a Btk. 65. §-ában meghatározott kísérlete miatt vádolta meg.

A főtárgyalás során vádlottak tagadták a vádat. Márffy József előadta, hogy a két merényletről csupán az újságokból értesült, de azok elkövetésében semmi része nincsen.

Marosi Károly visszavonta a nyomozás során az államrendőrség, majd pedig a vizsgálóbíró előtt tett vallomását. A rendőrség előtti vallomásának visszavonását azzal indokolta, hogy a rendőrségen pénzelték és külön kosztolásban részesítették. Míg annak indokául, hogy a vizsgálóbíró előtt miért tartotta fenn a beismerő vallomását, azt hozta fel, hogy még akkor sem érezte magát biztonságban a tekintetben, hogy nem viszik-e vissza a rendőrségre.

Szász József azzal védekezett, hogy a rendőrség által felvett jegyzőkönyv tartalma valótlan, az abban foglaltak a rendőrhatóság kitalációi, a nyomozati jegyzőkönyvet csupán azért írta alá, mert előzőleg 8 napig hideg, fűtetlen szobában tartották.

A kir. törvényszék a vádlottaknak a nyomozat során tett beismerő, egymást terhelő vallomásának visszavonására vonatkozó eme előadását el nem fogadta; nem pedig azért, mert Marosi Károly által előadattak mint egymásnak homlokegyenest ellentmondó és logikailag teljesen tarthatatlan tényállítások már ez okból sem érdemelnek hitelt, míg a Szász Károly által előadott és a rendőrségi kényszerre vonatkozó állítások az előzően már kifejtettek okából valótlanoknak tekintendők.

A kir. törvényszék a vádlottaknak a nyomozat során tett beismerő, egymást terhelő vallomásának visszavonására vonatkozó eme előadását el nem fogadta; nem pedig azért, mert Marosi Károly által előadattak, mint egymásnak homlokegyenest ellentmondó és logikailag teljesen tarthatatlan

tényállítások már ez okból sem érdemelnek hitelt, míg a Szász Károly által előadott és a rendőrségi kényszerre vonatkozó állítások az előzően már kifejtettek okából valótlanoknak tekinthetők.

A nyomozat során Márffy Józsefet a rendőrhatóság a merényletek ügyében nem hallgatta ki; a vizsgálóbíró előtti kihallgatása alkalmával előadta, hogy Marosival haragos viszonyban volt, és már ez okból sem bízhatott rá bombát.

Marosi Károly a rendőrhatóság előtt azt vallotta, hogy 1923. év február hó egyik napján délután 7 óra tájban felment Márffy lakására. Itt találta már Chriasztyt, Szász és Bekő Zoltánt. Márffy egy csomagot és egy papírosszeletet, melyre Rassay Károly neve és ennek Fő utca 14. szám alatt lévő lakáscíme volt felírva, adott át neki azzal az utasítással, hogy azt a Hungária előtt álló valamelyik közszolga juttassa el Rassay Károly lakására. Ugyanekkor egy másik hasonló csomagot Márffy Szász Józsefnek adott át, meghagyván ennek, hogy azt az EMKE kávéház előtt álló valamelyik közszolga útján, a mellékelt papírosszelettel együtt, amelyre Miklós Andornak, az Est főszerkesztőjének címe volt írva, nevezettnek kézbesíttesse. E megbízások teljesítése előtt ő Bekővel felsőkabátot, Szász pedig Chriasztyval kalapot és felsőkabátot cserélt. Őt Chriaszty, Szászt pedig Bekő kísérte Ő a Hungária Szálló előtt álló egyik közszolgának átadta a csomagot, azzal a meghagyással, hogy azt vigye a papírszeleten olvasható címre, majd jöjjön vissza, megvárja őt. A közszolgát előre kifizette. A közszolga átvéve a csomagot eltávozott. Ekkor Chriaszty közölte vele, hogy ő a hordár után megy, és meggyőződik róla, hogy az a csomagot a rendeltetési helyére juttatja-e, egyúttal kérte őt, menjen a Vörösmarty szoborhoz, ott majd találkoznak. ¾ óra múlva valóban találkozott Chriasztyval, onnan Márffy lakására mentek és jelentettek a megbízás teljesítésének megtörténtét. Ekkor közölte vele Márffy, hogy mi volt a csomagban. Ugyanekkor jelent meg ott Szász Bekővel együtt, és ők is jelentették, hogy teljesítették a parancsot. A ruházatot visszacserélték. Szász József a bombák becsomagolásánál jelen volt, és tudta, mi van a

csomagokban. Marosi Károly a rendőrhatóság előtt vele szembesített 166. számú közszolgában felismerte azt, akinek ő Rassay Károlynak küldött csomagot átadta. Megemlítette még Marosi Károly, hogy Márffy kevés idővel az eset előtt készítette a bombákat. Ugyanis ő az egyik eset előtt felment Márffy lakására, ott oly erős kénszagot érzett, hogy nem lehetett szobájában tartózkodni. Az eset után beismerte előtte Márffy, hogy akkor készítette a Rassay Károlynak és Miklós Andornak küldött bombákat.

Szász József vádlott a nyomozat során azt vallotta, hogy nem lehetetlen, hogy jelen volt Márffy lakásán a bombák elküldése idején: amikor ő odaérkezett, már ott voltak Márffy, Chriaszty, Bekő és Marosi. Ekkor látott két csomagot az asztalon, de azokat egyikük sem hozta magával, amikor eljöttek.

Marosi Károly a vizsgálóbíró előtt 1924. évi március hó 31. napján hasonló módon adta elő az esetet.

Az elhalt Chriaszty István a nyomozat során ugyanúgy adta elő az estet, mint Marosi Károly, annak hangsúlyozásával, hogy Márffy közölte társaival, hogy a csomagokban kézigránátok vannak, és hogy a Miklós Andornak szóló bombát Szász József vitte el, és azt Bekő kísérte. A főtárgyaláson kihallgatott tanúk a következőleg vallottak:

Szabó Imre 166. számú közszolga előadta, hogy 1923. február hó 20. napján este 7-8 óra tájban a Hungária előtt megszólította őt egy fiatalember és átadott neki egy színes reklámpapírba burkolt csomagot azzal a rendeltetéssel, hogy vigye azt a Fő utca 14. szám alá, Rassay Károly képviselő címére, és ott adja át, az átvételt pedig az egyidejűleg átadott cédulán ismertesse el, s azt hozza vissza. Ő el is vitte a jelzett csomagot a lakásba, ott a szakácsnő vette át a cédulával együtt. Ő a szakácsnőnek azt mondta, hogy egy fiatalember küldi a képviselő úrnak. A szakácsnő szólt neki, hogy várjon egy kissé, és bevitte a csomagot és a cédulát az ebédlőbe. Majd oda behívta őt Rassayné, aki a csomagot gyanúsnak találta. Tanú a spárgát elvágta, a papírost leszedte, és akkor látták, hogy a csomag két egymásra helyezett pléhdobozt tartalmaz. Erre ő megijedt, mindjárt

gondolta, hogy robbanóanyag van a dobozokban és szólt, hogy veszedelmes lehet azt tovább bontani. Eközben megérkezett Rasch ezredorvos[633] és ő is megnézte a küldeményt. A képviselő neje feljegyezte az ő számát és elküldte őt. Tanú a fiatalembert a Hungária előtt nem találta, de amikor a fiatalemberrel szembesítették a tanút a rendőrségen, noha ugyanakkor a jelenlevő 565. számú közszolga is szembesítve lett, nevezett fiatalember nyomban a tanúra mutatott, hogy ő volt az, akinek a Hungária előtt a csomagot átadta.

Dr. Rassay Károlyné tanú azt vallotta, hogy 1933. év február hó 20. napján a férje számára a 166. számú hordár csomagot hozott. A gyanús csomagot felbontván két dinamitos doboz volt benne, erre az előszobában várakozó hordárt behívatta és annak számát feljegyezte. Férjének fivére, Rasch ezredorvos is látta a csomag tartalmát.

Dr. Rassay Károly tanú azt vallotta, hogy fivére, Rasch Rudolf ezredorvos telefonált neki a pártkörbe, hogy gyanús csomag érkezett a címére. Ő visszatelefonált, hogy ne nyúljanak hozzá, és intézkedett, hogy rendőrbiztosság szálljon ki a helyszínre. Ez alkalommal távbeszélőn közölte vele a főkapitány,[634] hogy Miklós Andornak is ugyanilyen csomagot küldtek.

Dvorszki József 568. számú közszolga, tanú előadta, hogy 1923. február 23-án este 7 óra tájban az EMKE kávéház előtt egy fiatalember csomagot és cédulát adott át neki, azzal a meghagyással, hogy a csomagot vigye a cédulán meghagyott címre, és aztán jöjjön vissza. Tanú az Erzsébet körút 7. szám alatti házban a házmesterhez fordult, aki azt mondotta, hogy a címzett, Miklós Andor nem lakik ott, legfeljebb a II. emeleti szerkesztőségi irodában hagyhatja a csomagot. Tanú visszament az EMKE

[633] Dr. Rasch Rudolf, a Magyar Királyi Honvédség orvos ezredese, később tábornoka, Rassay, született Rasch Károly nemzetgyűlési képviselő fivére. Pályájáról részletesen lásd: SZAKÁLY Sándor, *A magyar katonai felső vezetés 1938–1945*, 287–288.

[634] Marinovich Jenő budapesti rendőrfőkapitány az ügyben személyesen beszélt telefonon Rassay Károllyal.

Kávéházhoz, de az illető fiatalembert már nem találta ott, és ekkor ő visszament az Erzsébet körút 7. számú házba, felment a II. emeleti szerkesztőségbe, és ott egy nőnek adta át a csomagot, aki igen meglepődött és felhívatott valakit telefonon, s jelentette, hogy gyanús csomagot hoztak. Tanú erre félelmében eltávozott. Szembesítéskor nem ismerte fel a csomag átadóját.

Dollák Józsefné szül. Czuczor Etel tanú vallotta, hogy ő volt az, aki Dvorszki József hordártól a gyanús csomagot átvette, az esetet távbeszélőn azonnal jelentette Miklós Andornak, aki a csomagot a főkapitányságra küldette.

Turcsányi Gyula hírlapíró, tanú azt vallotta, hogy ő vitte a főkapitányságra a Miklós Andornak küldött csomagot, ott a központi ügyeletet teljesítő rendőrtiszt szobájában azt annak kívánságára bontogatni kezdte, és ekkor látta, hogy ekrazitos doboz van benne, melyen keresztül gyújtózsinór volt áthúzva.

Loch Péter fegyverszakértő szerint úgy a Rassay Károlynak, mint a Miklós Andornak küldött csomag tartalma gyárilag készült kézigránát képét mutatta, csak a csomagolás volt a szokásostól eltérő, tovább, hogy ez esetben, ha a két összeillesztett dobozt bárki 15 kg-nak megfelelő erővel széthúzta volna, az abban lévő, 70 gramm dynamonnal[635] töltött csövesgránát felrobbant és életveszélyes sérülést idézett volna elő.

Mindezek alapján tehát a kir. törvényszék bizonyítva találta azt, hogy Márffy József vádlott, abból az előre megfontolt szándékból, hogy Dr. Rassay Károly nemzetgyűlési képviselőt és Miklós Andor hírlapírót megölje, Marosi Károly vádlottnak és az időközben elhalt Chriaszty Istvánnak, továbbá Szász József vádlottnak és az időközben elhalt Bekő Zoltánnak emberélet kioltására alkalmas, 70-70 grammnyi dinamonnal megtöltött egy-egy darab nyeles /csöves/ kézigránátot adott át, és a nevezetteket rábeszéléssel szándékosan rábírta arra, hogy a becsomagolt

[635] Dynamon: elsősorban kézigránátok töltésére használt katonai robbanóanyag.

és a Dr. Rassay Károly, illetve Miklós Andor nevére megcímzett kézigránátot fent nevezettek Dr. Rassay Károly és Miklós Andor kezeihez juttassák. Eme rábeszélés hatása alatt és abból az előre megfontolt szándékból, hogy dr. Rassay Károlyt és Miklós Andort megöljék, a becsomagolt kézigránátokat Márffy Józseftől Marosi Károly és néhai Chriaszty István, továbbá Szász József és néhai Bekő Zoltán 1923. évi február hó 20-án átvették és a dr. Rassay Károlynak megcímzett és becsomagolt bombát Marosi Károly vádlott Szabó Imre 166. sz. közszolgával nevezett sértett Budapest Fő utca 14. szám alatti lakására küldte, míg Szász József vádlott az általa átvett kézigránátot Dvorszki József 568. sz. közszolga által Miklós Andor részére való kézbesítés végett az Est szerkesztőségének Budapest Erzsébet körút 7. szám alatt lévő helyiségébe küldötte. A szándékolt eredmény azonban egyik esetben sem következett be, mert a gránátokra alkalmazott elsütőzsinór fent nevezett sértettek által meg nem húzatott, és így a gránátok fel nem robbantak.

Vádlottak a fent leírt tényállásokból kitűnően a vádbeli cselekményeket tervszerű kiszámítással, nagy elővigyázattal, az elhatározást és előre megfontolást jellemzően és félreismerhetetlenül tanúsító módon hajtották vére, ölésre irányuló elhatározásuk állhatatossága nyilvánvaló.

Ennek figyelembe vételével:

Márffy József, Marosi Károly és Radó József vádlottaknak mint a Btk. 70. §-a szerinti tettestársaknak IV. alatti pontban leírt cselekvőségei, a Btk. 278. §-ában meghatározott gyilkosságnak nyolc rendbeli bűntette, továbbá a Btk. 278. §-a alá eső gyilkossá bűntettének a Btk. 65. §-ában meghatározott 23 rendbeli kísérletét állapítja meg, amely bűncselekmények Radó Józseffel szemben a Bp. 18. §-a alapján vétséggé minősülnek.

Az V. alatti esetekre vonatkozólag Márffy József cselekvősége, mint a Btk. 69. §. 1. pontja szerinti felbujtóé, Horváth-Halas Józsefé, mint tettesé, Vargha Ferencé pedig, mint a Btk. 69. §. 2. pontja szerinti

bűnsegédé és a Btk. 278. §-a alá eső gyilkosság bűntettének a Btk. 65. §-ában meghatározott kísérletét,

a VI. alatt leírt esetre vonatkozólag Márffy József cselekvősége, mint tettesé, a Btk. 278. §-a alá eső gyilkosság bűntettének a Btk. 65. §-ában meghatározott kísérletét,

végül a VII. alatti esetre vonatkozólag Márffy József cselekvősége a Btk. 65. §. 1. pontja szerint felbujtóé, két rendbeli Marosi Károly és Szász József pedig, mint tettesé, egy-egy rendbeli a Btk. 278. §-a alá eső gyilkosság bűntettének a Btk. 65. §-a szerinti kísérletét állapítja meg.

Miért is a kir. törvényszék, tekintettel arra, hogy a törvényszéki orvosszakértők véleménye szerint a vádlottak sem jelenleg, sem a cselekmény elkövetése idején nem szenvedtek akaratbeli szabad elhatározási képességüket kizáró elmebeli zavarban vagy öntudatlanságban, Radó József fiatalkorú pedig a bűncselekmény felismeréséhez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettséggel bír, vádlottakat az előbb meghatározott bűncselekményekben bűnösnek mondja ki.

A büntetés kiszabásánál a kir. büntetőtörvényszék valamennyi vádlottal szemben egyaránt csupán egy enyhítő körülményt látott fennforogni, ez pedig a büntetlen előélet.

Ellenben valamennyi vádlottal szemben egyaránt súlyosító körülményt képezett ama tény, hogy a vádlottak a fennálló társadalmi jogrend merev tagadása mellett, huzamosabb időn keresztül a közbiztonságot állandóan és nagy mértékben megzavaró bombamerényletek tervezgetésében, megkísérlésében és végrehajtásában tevékenykedtek, és ezáltal a forradalmak folytán megzavart jogrend teljes helyreállítását hosszabb ideig késleltették, s működésük által az ország hitelét a külföld előtt károsan befolyásolták, és a nemzeti vagyon pusztulását elősegítették az Erzsébetvárosi Demokrata Körrel szemben elkövetett merénylet alkalmával, a megölt és megsebesített egyéneken felül az ott összegyűlt több száz ember életét veszélyeztették, s ezenkívül megkísérelt cselekményeik alkalmával is, figyelemmel az elhelyezett

bombák szóródási képességére és elhelyezési helyére, számos ember életét nagyfokú veszélynek tették ki.

Márffy Józseffel szemben különös súllyal esik latba, hogy ezen bűnszövetkezetnek ő volt a tényleges irányítója és vezetője, aki terrorisztikus eszközökkel élve a könnyebben befolyásolható, fiatalabb emberek egész sorát fertőzte meg káros és veszedelmes eszméivel, és emellett a vád tárgyává tett minden egyes cselekmény elkövetésében részben, mint felbujtó, részben, mint tettes részt vett, és ezáltal a legsúlyosabb beszámítás alá eső bűncselekmények igen nagy halmazát követte el.

Súlyosító körülményként mérlegelte vele szemben a kir. törvényszék azt is, hogy minden erkölcsi alap nélkül való, hazug természetű, dicsekvő egyén, aki soha el nem ért katonai rendfokozattal és soha ki nem érdemelt harctéri kitüntetésekkel kérkedett, aki a vörös hadseregbe is önként lépett be, és noha még ekkor is módjában állt volna az ellenséggel szemben vitézkedni, ezt mégsem tette, hanem egy építési osztályban, veszélytelen helyen húzta meg magát.

Súlyosító körülményként mérlegelte vele szemben a kir. törvényszék a bűnbánatnak és a magába szállásnak teljes hiányát, a főtárgyaláson tanúsított hetyke és kihívó viselkedését, a nyomozó hatóságnak a közélet terén működő, magas állású személyiségeknek szennyes rágalmakkal való bemocskolására irányuló törekvését,

valamint azt is, hogy a főtárgyaláson megjelent rokkant sértetteket mosolyogva szemlélte, és ezáltal nyíltan kimutatta azt a gonosz indulatát, amely cselekményeiben vezérelte.

Marosi Károly Márffy helyettese volt, vele szemben Márffy katonai szereplésével és magas állású személyek megrágalmazásával kapcsolatos különleges súlyosító körülmények kivételével, a többi súlyosító körülmények mind fennforognak, azon szűkebb meghatározással, hogy tevékenysége csupán az Erzsébetvárosi Kör és a Rassayval szemben elkövetett merénylettel kapcsolatban lévén

megállapítható, a terhére megállapított bűnhalmazat némileg csekélyebb méretű,

ellenben vele szemben külön súlyosító körülmény, hogy a nála sokkal fiatalabb Radót állandó befolyásolás útján oly nagymértékben megrontotta, hogy rávette az erzsébetvárosi merényletben való részvételre.

Szász József, Horváth-Halas József és Vargha Ferenc vádlottakkal szemben csupán a fentebb általánosságban körvonalazott súlyosító körülmények forognak fenn, míg javukra különleges enyhítő körülményt képez csekélyebb mérvű tevékenységük és a bűnhalmazat hiánya.

Ezen súlyosító és enyhítő körülmények figyelembe vételével a m. kir. törvényszék a vádlottak bűnösségével arányban álló Márffy Józsefet és Marosi Károlyt halál-, Szász Józsefet, Horváth-Halas Józsefet és Vargha Ferencet a Btk. 91. §-ának alkalmazásával az ítélet rendelkező részében meghatározott fegyházbüntetéssel sújtotta.

A fiatalkorú Radó Józsefet illetően a kir. törvényszék Payer István, özv. Radó Antalé szül. Payer Teréz és Rogátsy Kálmán tanúk vallomásából, a környezettanulmány adataiból, Radó Jzósef fiatalkorú vádlott életviszonyairól, valamint nevezettnek a főtárgyaláson tanúsított magaviseletéből megállapította, hogy Radó József vádlott, aki 15 éves koráig a vele szemben kellő szigorral fellépni nem tudó édesanyja, majd nagybátyja gondozása alatt állott, az iskolában hanyag, későbbi munkahelyein álhatatlan, tolvaj, nagyzoló, hazug, anyjával szemben erőszakos, durva, féket nem tűrő, mulatozásra, kicsapongásra hajló egyéniség. Ez a fékezhetetlen természete okozta azt, hogy iskoláit bevégezni nem tudta, hogy felnőttek társaságát kereste, azok rossz példaadása nyomán könnyebben határozta el magát a vádbeli cselekmény elkövetésére, melynek szomorú eredménye fentebb előadottak alapján ismeretes.

Ezekből a körülményekből a kir. törvényszéknek az a meggyőződése, hogy Radó József erkölcsileg annyit romlott, hogy jövőbeli erkölcsi megjavulása és jellemének a megszilárdulása a Bn. 17. §-ában írt

intézkedések közül csupán fogházbüntetéssel érhető el, miért is a kir. törvényszék ezt az intézkedést alkalmazta vele szemben.

Tekintettel pedig arra, hogy a fiatalkorú vádlott már 10 hónap óta fogházi őrizetben van, amely vele szemben erkölcsi javító és nevelő intézkedéssel alkalmazott fogházbüntetésbe be nem számítható, a kir. törvényszék Radó József vádlottal szemben figyelemmel arra is, hogy a bűncselekmény elkövetése idején alig haladta túl azt a korhatárt, amelyben fiatalkorúval szemben fogházbüntetés kiszabható, de figyelemmel az általa elkövetett bűncselekmény szörnyű voltára is, annak súlyát mérlegelve 10 /tíz/ évi fogházbüntetés alkalmazását látja megfelelőnek, melynek kiállása a fiatalkorú egyéniségére, jellemére és erkölcsére oly javító hatással lehet, hogy a fogságban komoly munkára szoktatva, onnan kikerülve iparkodni fog a társadalomnak munkás, hasznavehető és becsületes tagja lenni.

A kir. törvényszék az erzsébetvárosi esetben azért meg állapított meg 8 rendbeli befejezett és 23 rendbeli megkísérelt gyilkosság bűntettét, a többi, éspedig a Koháry utcai, a francia követségi, a Rassay és a Miklós-féle esetben pedig csupán 1-1 rendbeli gyilkosság kísérletének bűntettét, mert az erzsébetvárosi esetben 8 ember meghalt, 23 pedig megsebesült, míg a többi esetben senki sem sebesült meg, és mert a Btkv. 278. §-ában meghatározott bűncselekmények sem alkotó, sem minősítő elemét nem képezi annak több személy ellen való irányulása, hanem ezen körülmény csak mint súlyosító vehető figyelembe.

Szász József vádlottat az Erzsébetvárosi Kör elleni bombamerénylet ügyéből kifolyólag, a terhére rótt bűnsegédi bűnrészesség vádja alól azért mentette fel, mert bár tagadásával szemben beigazolást nyert az, hogy a merénylet elkövetését megelőzően tartott összejöveteleken, sőt, a bombának a Kör helyiségébe való szállítása alkalmával is jelen volt, de az, hogy a merénylet elkövetését bármi módon előmozdította vagy könnyítette, illetve az elítélt vádlottakkal a merényletre szövetkezett volna, megnyugtató módon bizonyítva nem lett, figyelemmel Marosinak és Radónak ez irányú ellentétes vallomására.

Márffy József és Marosi Károly vádlottakat az újpesti ortodox zsidótemplom ellen elkövetni szándékolt bombamerénylettel kapcsolatban, mint tetteseket, a terhükre rótt, a Btk. 288. §-ában meghatározott előkészületi cselekménnyel párosult gyilkosság elkövetésére irányzott szövetség bűntette alól azért mentette fel, mert Márffy József vádlott tagadásával szemben Marosi Károlynak a nyomozat során tett beismerő vallomásával csupán az nyert beigazolást, hogy közte és Márffy József, nemkülönben a külön eljárás alá vont Salló József és Péter Tivadar fiatalkorúak között beszéd tárgyát képezte egy újpesti ort. izr. templom ellen elkövetett bombamerénylet, hogy azonban az erre irányuló szövetség létrejött és illetve, hogy ahhoz előkészületi cselekmény is járult volna, arra nézve az eljárás során kellő bizonyíték fel nem merült. A cseh követség elleni szándékolt bombamerénylettel kapcsolatban Márffy József és Vargha Ferenc vádlottakat mint tetteseket a terhükre rótt, a Btk. 288. §-ában meghatározott előkészületi cselekménnyel párosult gyilkosság elkövetésére irányuló szövetség vádja alól azért mentette fel, mert bár tagadásukkal szemben az ismeretlen helyen lévő Kiss Ferenc vádlottnak és a katonai büntetőeljárás alatt álló Nesz Károlynak a nyomozat során tett vallomásai adatokat tartalmaznak a tekintetben, hogy nevezett vádlottak, nemkülönben az elhalt Chriaszty István, valamint Kiss Ferenc és Nesz Károly is megbeszéléseket folytattak egy, a cseh követség ellen elkövetendő bombamerényletről, de hogy az erre irányuló szövetség létrejött, és illetve, hogy azokhoz előkészületi cselekmény is járult volna, az eljárás során hitelt érdemlően bizonyítva szintén nem lett.

A kir. törvényszék Szász József és Drenka Béla vádlottaknak a nyomozat során tett, ez utóbbi által a főtárgyaláson is részben fenntartott vallomása alapján bizonyítva látta azt, hogy az iratoknál elfekvő „101-es bizottság" aláírású, a nemzetgyűlés elnökéhez, a m. kir. államrendőrség budapesti főkapitányához, valamint a francia követséghez címzett, összesen 3 darab levelet Márffy József fogalmazta, „a 101-es bizottság" aláírással látta el, hogy azokat Szász József vitte lemásolás végett Drenka

Bélához, aki a lemásolást elvégezte és a lemásolt és megcímzett borítékba helyezett leveleket Szász József ismét Drenkától visszaszállította Márffy Józsefhez, és hogy ez aztán azokat a jelzett címekre postán elküldötte.

E levelekben gróf. Bethlen István m. kir miniszterelnököt a genfi konferencián a csehek érdekében elkövetett hazaárulás miatt, a m. kir. államrendőrség főkapitányát gróf Bethlen István politikáját támogatás kétszínű politikája miatt, a Budapesten székelő francia követséget pedig mint a magyar nemzet testén élősködő rablókat a fentebb leírt esetekben ismertetett módon való kiirtással fenyegette.

A kir. ügyész ezen tényállás alapján Márffy József vádlott ellen, mint tettes, Szász József és Drenka Béla vádlottak ellen, mint a Btk. 69. §-ának 2. pontja szerinti bűnsegédek ellen, az 1914. évi XL. tc. 2. §-ának II. bekezdésében meghatározott hatóság elleni erőszak három rendbeli bűntette miatt emelet vádat.

Tekintettel azonban arra, hogy a levelek tartalmából minden kétséget kizárólag megállapítható, hogy megírásuk csupán egyes egyének ízléstelenségére vezethető vissza, és ez alapon a levelekben foglalt bűntett elkövetésével való fenyegetés nem lehetett alkalmas arra, hogy a fenyegetett személy közvetlen bekövetkezése iránt alapos félelmet gerjesszen, miután tehát a kir. törvényszék jogi felfogása szerint veszélyes fenyegetés fenn nem forog, és így a vádlottak a fenyegetett személyeket hivatásuk gyakorlásában nem akadályozták, intézkedésre nem kényszerítették, ama körülmény mérlegelésének a mellőzésével, hogy a francia követség az 1914. évi XL. tc. 1. §-a szerint hatóságnak tekinthető-e vagy sem, vádlottakat a vád alól bűncselekmény hiányában felmentette.

Az ítélet egyéb rendelkezései az ott felhívott törvényszakaszokon alapulnak.

VIII.
A főtárgyaláson tett közbeszóló intézkedések megokolása

Payer István tanú megesketését a kir. törvényszék az ítélet indoklásában kifejtett okokból mellőzte.

Özv. Radó Antalné szül. Payer Teréz tanú megesketését azért mellőzte, mert az ítélet indoklásában is kifejtettek szerint kétségtelenül fia, Radó József mentése céljából, a főtárgyaláson a rendőrségi vallomástól eltérően, a főtárgyalás egyéb adataival is ellentétben állóan tett vallomást, s vallomásának eme ingadozó voltára nézve csupán a főtárgyalás során oly sokszor megcáfolt ama tényt hozta fel, hogy a rendőrség a jegyzőkönyv felvételénél szabálytalanul járt el.

Dr. Elek Hugó, Sebestyén Ferenc, Rogátsy Kálmán, Tkálcsics Imréné és Tihanyi Imre tanúkat vallomásukra a védelem ellenzése dacára azért eskette meg, mert a főtárgyaláson tett vallomásuk a nyomozat során tett vallomásukkal és az eljárás egyéb adataival is összhangban áll, és így meghitelesítésüknek törvényes akadálya fenn nem forgott.

Salló János, Péter Tivadar, Vargha Lajos, Nesz Károly és Czakl Zoltán tanúknak a meghitelesítését és a védelem indítványa ellenére ugyancsak az ítélet indoklásában már kifejtett okokból mellőzte, Nagymáté Mártonné tanút a védelem indítványa ellenére azért nem hiteltette meg vallomására, mert a főtárgyaláson, ellentétben a rendőrség előtt tett vallomásával az ügy lényeges körülményeire nézve ingadozást tanúsított, sőt, tekintettel a főtárgyalás egyéb adataira, vallomása valótlan tényállításokat is tartalmaz, és ez utóbbit illetően szintén nem volt kimutatható, hogy azok csupán a tanú tévedésén alapulnának.

A védelem részéről tett ama indítványt, miképp Szendrő Zsigmond szakértő kihallgatása azon okból, mert nevezett a főtárgyalás során a vádlottak és tanúk kihallgatásánál jelen volt, mellőztessék, a kir. törvényszék az alábbi okból utasította el.

A Bp. 309. §-ának 1. bekezdése csupán azt tiltja, hogy az egyik szakértő a másik szakértő kihallgatásánál legyen jelen. Ugyanezen §. 2. bekezdése azonban kimondja, hogy ha az eljárás célja kívánja, az elnök megengedheti, hogy a szakértő jelen legyen úgy a vádlottak, mint az összes

tanúk kihallgatásánál. Bár az elnök a mellőzni kért szakértőnek a főtárgyaláson való előző jelenlétét nem engedélyezte, a kir. törvényszék tekintettel arra, hogy a szakértőnek a főtárgyaláson való előzetes jelenléte az ügy céljának hátrányára egyáltalán nem szolgált, sőt, figyelemmel a megoldandó szakértői feladatnak komplikált voltára, határozottan kívánatosnak is volt mondható, mellőzése csupán azon alaki okból, mert a szakértő az elnök előzetes engedelmét arra ki nem kérte, a törvény intenciójával ellentétben álló lett volna.

Dr. Schweinitzer József m. kir. államrendőrégi kapitány tanú kihallgatása mellőzésére vonatkozóan a védelem részéről előterjesztett indítvány elutasítása mellett a kir. törvényszék azért rendelte el a nevezett tanú kihallgatását, mert azt különös figyelemmel a vádlottak védekezésére a nyomozás mikénti foganatosításának megvilágítása és ekként az ügy érdemi elbírálása szempontjából döntő jelentőségűnek találta. A védelem azon érvelése, hogy a tanú a kitűző végzéssel egyidejűleg nem volt megidézve, figyelmet nem érdemel, mert a főtárgyalás kitűzésével egyidejűleg, tekintettel a tárgyalás több napos voltára, csak a helybeli lakók lettek megidézve, és így a távol lakó tanúknak egyidejű beidézése csupán célszerűségi okokból mellőztetett.

A kir. törvényszék a védelem részéről a m. kir. államrendőrség által lefoglalt ÉME IX. ker. nemzetvédelmi osztály pénztárkönyvének a beszerzésére vonatkozó indítványát azért utasította el, mert eltekintve attól, hogy az a körülmény, miképp Radó József fiatalkorú vádlott tagja volt-e az ÉME IX. ker. nemzetvédelmi osztálynak, az ügy érdemi elbírálása szempontjából közömbös, a könyvet annak az iratokhoz való csatolása esetén az államrendőrség saját hatáskörében szükségessé vált intézkedések megtételénél nélkülözte volna.

Gróf Csáky Károly honvédelmi miniszter tanúkénti meghallgatását a kir. törvényszék az ügy érdemi elbírálása szempontjából szükségesnek nem találta. Ennek dacára azt, a tanú önkéntes jelentkezése folytán a védelem ellenzése után is azért rendelte el, mert a főtárgyaláson

a vádlottak a nemzetvédelmi osztályoknak honvédséghez való viszonyát a trianoni békeszerződéssel is ellentétben álló, kétségtelen rosszhiszeműséggel, teljesen ferde helyzetbe állították be. E valótlan állítások megcáfolását a honvédelmi miniszter nyilván felelős állásából folyóan a saját részéről is indokoltnak találta, miért is a kir. törvényszék a tanú kihallgatását e szempontból nem mellőzhette.

A főtárgyalás során Márffy József vádlott többszöri elnöki figyelmeztetés, sőt, fegyelmi büntetés alkalmazása dacára állandóan azzal kérkedett, hogy gróf Bethlen István m. kir. miniszterelnökkel és annak fiaival jóban volt, velük gyakran érintkezett. Bár nevezett vádlottnak eme, az ügyre nem tartozó és kétségtelenül alappal nem bíró kérkedése a bíróság felfogása szerint csupán a vádlott nagyzoló természetére vezethető vissza, mégis a kir. büntetőtörvényszék tekintettel gróf Bethlen István magas közjogi állására a rágalmazó tényállításoknak a legilletékesebb helyről való megcáfolását a köz érdekében állónak találta. Ez okból a kir. törvényszék az e célból tanúkénti kihallgatásra jelentkező gróf Bethlen István miniszterelnök kihallgatását elrendelte, de mert a perrel kapcsolatba hozható és a tanúnak hivatali állásából folyóan esetleg tudomására jutott körülményekről hivatali felmentés hiányában vallomást tenni módjában úgy sem állhatott, kihallgatását csupán a főtárgyaláson elhangzott rágalmak megcáfolására szükséges keretek között eszközölte.

IX.

A bizonyítás kiegészítése tárgyában a védők által előterjesztett indítványok elutasításának megokolása

Ama körülményre nézve, hogy Márffy lakásán a kályhacsőben nem lehetett ekrazit elrejtve, mert ott novemberben állandóan fűtöttek, és hogy sem Radó, sem Kasnyik sohasem tartózkodott Márffy lakásán, azért mellőzte a kir. törvényszék a bizonyítást, mert dr. Szaszler Frigyes és dr. Szaszler Gusztáv feltehetően tudtak arról, hogy Márffy hol tartogatja az ekrazitot, mert nem képzelhető, hogy azt közölte velük, ők az ellen ne tiltakoztak

volna, de egyébként is ez a körülmény teljesen lényegtelen, azt a negatívumot pedig, hogy Radó és Kasnyik sohasem voltak Márffy lakásán, nem lehet bizonyítani.

Az Erzsébetvárosi Körben használt pokolgépen alkalmazott óraszerkezet beállíthatóságára, működésére, felhasználhatóságára nézve felajánlott tanú, illetve szakértő kihallgatását azért mellőzte, mert a főtárgyalás folyamán kihallgatott robbantási szakértők e tekintetben teljesen megnyugtató magyarázatot adtak.

Következő körülményekre: hogy Radó József a fogházban fogolytársai előtt több alkalommal tett olyan kijelentést, hogy ő csak azért tesz Márffy József és a többi vádlottak ellen terhelő vallomást, mert erre a rendőrségen bírták rá, és hogy azért nagy mennyiségű pénzt fog kapni, a rendőrség jó állásba fogja helyezni, és hogy őt, mivel fiatalkorú, amúgy sem lehet súlyosan elítélni, a bizonyítást azért mellőzte a kir. büntetőtörvényszék, mert Radónak fogolytársai előtt tett kijelentései igazolására hivatkozott tanúk ellen magának a védelemnek az előadása szerint is bűnvádi eljárás volt folyamatban, és így vallomásuk már azért sem mutatkoznék hitelt érdemlőnek.

Az arra nézve felajánlott bizonyítást, hogy vádlottakat a rendőrségen kínzásokkal kényszerítették vallomástételre, és hogy Chriaszty Istvánnak a véres ruháit is vitte ki onnan az atyja, azért kellett mellőzni, mert eme tényállítás valótlanságát a kir. törvényszék már az indoklás bevezetésében külön, részletesen kimutatta, és mert a Chriasztyra vonatkozó tényállítás magyarázatát abban találja, hogy Chriaszty István nyaka nyitott tuberkulózisos sebekkel volt borítva, és halálát is ezek okozták.

Az Erzsébetvárosi Körben használt pokolgépen alkalmazott óraszerkezet beállíthatóságára, működésére, felhasználhatóságára nézve felajánlott tanú, illetve szakértő kihallgatását azért mellőzte, mert a főtárgyalás folyamán kihallgatott robbantási szakértők e tekintetben teljesen megnyugtató magyarázatot adtak.

Következő körülményekre: hogy Radó József a fogházban fogolytársai előtt több alkalommal tett olyan kijelentést, hogy ő csak azért tesz Márffy József és a többi vádlottak ellen terhelő vallomást, mert erre a rendőrségen bírták rá, és hogy azért nagy mennyiségű pénzt fog kapni, a rendőrség jó állásba fogja helyezni, és hogy őt, mivel fiatalkorú, amúgy sem lehet súlyosan elítélni, a bizonyítást azért mellőzte a kir. büntetőtörvényszék, mert Radónak fogolytársai előtt tett kijelentései igazolására hivatkozott tanúk ellen magának a védelemnek az előadása szerint is bűnvádi eljárás volt folyamatban, s így vallomásuk már azért sem mutatkoznék hitelt érdemlőnek.

Az arra nézve felajánlott bizonyítást, hogy vádlottakat a rendőrségen kínzásokkal kényszerítették vallomástételre és hogy Chriaszty Istvánnak a véres ruháit is vitte ki onnan az atyja, azért kellett mellőzni, mert eme tényállítás valótlanságát a kir. törvényszék már az indoklás bevezetésében külön, részletesen kimutatta, és mert a Chriasztyra vonatkozó tényállítás magyarázatát abban találja, hogy Chriaszty István nyaka nyitott tuberkulózisos sebekkel volt borítva, és halálát is ezek okozták. Báthory Miklós doktor kihallgatásától eredmény nem volt várható, mert maga édesatyja sem állította, hogy őt tettleg bántalmazták volna. Marosi Károlyné a közeli rokonsági viszonynál fogva nem tehetne Marosira nézve elfogulatlan vallomást. Adorján Géza pedig a fővárosi operettszínház közönsége ellen elkövetett merénylet miatt bűnvádi eljárás alatt áll, s így vallomása ez okból nem lehetett volna hitelt érdemlő.

A Balla Pap Géza bűnrészességére vonatkozó tanúbizonyítást azért mellőzte a kir. törvényszék, mert az e részben lefolytatott és a főtárgyaláson felolvasott nyomozati iratok tartalmával, valamint dr. Schweinitzer József tanú vallomásával a kérdés tisztázást nyert.

Annak bizonyítása, hogy a Reviczky utcai bombamerényletet közvetlenül megelőző időben hol tartózkodott Márffy, és kikkel beszélt, mint az ügy elbírálása szempontjából közömbös körülményt, ez okból mellőzte.

A budapesti központi kir. járásbíróság B. IX. 19035/1923. számú iratainak beszerzése és ismertetése révén a Márffy József és Vargha Ferenc közötti ellenséges viszony bizonyítása azért vált feleslegessé, mert nem vitás, hogy időközönként bár lehetett közöttük feszült viszony, ez őket nem korlátozta abban, hogy közösen tervezhessék és hajthassák végre a vádbeli bűncselekményeket.

Annak tanúkkal való bizonyítása, hogy Márffy a Reviczky utcai merénylet idején a Valéria Kávéházban, majd a Bodográf Mozgóban volt, és ott többekkel beszélt, azért volt mellőzendő, mert a Reviczky utcai bomba elhelyezése oly rövid időt igényelt, hogy nem lehetetlen, miszerint azt megelőzőleg, vagy pedig utólag a tettes másokkal is beszélt, miután nem valószínű, hogy a felfedezés veszélyére való tekintettel a tett színhelyén hosszabban időzött volna.

Az annak bizonyítására felajánlott tanúk kihallgatása, hogy Márffyt állandóan detektívek figyelték, és így nem is lehetett módjában bűncselekményt elkövetni, azért volt mellőzendő, mivel Márffynak módjában lehetett a rendőrségi megfigyelést rövid időre kijátszani.

Annak bizonyítására, hogy Márffy nem is tudta, melyik a lakáshoz tartozó pince, és hogy a pincekulcs nem is volt nála, tehát ott nem tarthatott ekrazitot, azért nem hallgatta ki a törvényszék a bejelentett tanúkat, mert maga Márffy beismerte, hogy járt a pincében, és teljesen közömbös az, hogy ez kinek a pincéje volt, de az sem lényeges, hogy Márffy az ekrazitot hol tartotta.

Annak a körülménynek a bizonyítására, hogy dr. Rassay Károly egy alkalommal próbált önmaga ellen merényletet rendeztetni, és ennek alapján feltehető, hogy a jelen esetben is saját magának küldetett bombát, azért nem rendelte el a bejelentett tanúk kihallgatását, mert az a körülmény, hogy dr. Rassay Károly önmaga ellen bombamerényletet rendeztetett volna, már a főtárgyaláson tett részletes előadásából megcáfoltnak tekinthető, a bizonyítékul bejelentett dr. Kertész József pedig, aki vagyon elleni bűncselekmények miatt az iratokból megállapíthatóan már sok ízben

büntetve volt, a kir. büntetőtörvényszék B. XV. 16794/1922. szám alatt hozott jogerős ítéletével közokirat-hamisítás és csalás bűntette miatt három évi és hat hónapi fogházbüntetésre ítéltetett, és jelenleg büntetésének végrehajtása alatt áll.

Az annak bizonyítására bejelentett tanúk kihallgatását, hogy Márffy Józsefnek nem lehetett szándékában a cseh követség ellen merényletet elkövetni, azért mellőzte a kir. törvényszék, mert azt bizonyítani, hogy Márffynak mi lehetett a szándéka, teljesen lehetetlen.

Azt a tanúkkal bizonyítani kívánt körülményt, hogy Márffy mint magánember és tisztviselő mindig a legkifogástalanabb magatartást tanúsította, és a hazafias mozgalmakban mindig részt vett, azért nem tartotta a kir. törvényszék bizonyítandónak, mert erkölcsi tanúk által való bizonyítás nem rendelhető el.

Annak a körülménynek a bizonyítását, hogy Márffy 1922. április hó 3-án az Első Magyar Iparbankban pénztáros volt, és három óráig a bankban tartózkodott, azért mellőzte a kir. törvényszék, mert nem tekinthető kizártnak, hogy Márffy hivatalos helyiségét közben rövid időre is elhagyhatta, de a pénztári órák tudvalevőleg minden pénzintézetnél 1 óráig tartanak, és így ő ezután el is távozhatott.

Annak a ténynek a bizonyítására, hogy a Reviczky utcai bomba csomagolópapírosát Tkálcsics Imréné továbbadta, és ez nem maradt Nagymáthé Mártonnénál, azért nem rendelte el a kir. törvényszék a bejelentett tanúk kihallgatását, mert Tkálcsics Imrénének a főtárgyaláson meggyőző erővel tett, szembesítése után is fenntartott, esküvel megerősített vallomásából kétségtelennek látszik, hogy a kérdéses csomagolópapírt ő hagyta Nagymáthé Mártonnénál, de egyébként is Nagymáthé Mártonné beismerte, hogy több ízben kapott csomagot Tkálcsicsnétól, és így közömbös az, hogy a kérdéses csomagolópapír melyik csomagból maradt vissza.

Az ama körülményre bejelentett tanúbizonyítást, hogy dr. Elek Hugó nem adott utasítást arra, hogy a pincéreket igazoltassák, és hogy

nevezettnek Németh Józsefre vonatkozó előadása valótlan, azért mellőzte a kir. törvényszék, mert a pincérekre nézve a nyomozás semmi gyanúokot nem mutatott fel, tehát az ez irányban való kutatás teljesen céltalan.

A nemzetvédelmi osztály szervezetére vonatkozó tanúbizonyítás azért mellőztetett, mert e tekintetben a belügyminiszternek hivatalból felolvasni rendelt nyilatkozata, valamint a honvédelmi miniszter tanúvallomása teljes és hiteles bizonyítékul szolgál.

Annak a körülménynek az eredeti pénztárkönyv beszerzése útján való bizonyítását, hogy a Radó Józsefre vonatkozó, 1922. évi április hó 2-án történt befizetésről szóló hivatalos kivonat hamisítvány, azért nem rendelte el a kir. törvényszék, mert teljesen közömbös, hogy Radó József az ÉME-nek vagy a nemzetvédelmi osztálynak tagja volt-e vagy sem, s ha igen, mikor lépett oda be, mert az ez irányban lefolytatott nyomozás jogerős megszüntető határozattal lett befejezve.

Annak a szakértővel való bizonyítását, hogy a Koháry utcai merényletnél használt bomba nem robbanhatott, a kir. törvényszék Szendrő Zsigmond szakértő semmi kétségre okot nem adó, határozott véleményére való tekintettel mellőzte.

Az annak a bizonyítására becsatolt bizonyítványok és helyhatósági bizonyítvány ismertetése, hogy Marosi Károly évek óta megszakítás nélkül alkalmazásban volt és mindenütt a legjobb bizonyítványokat érdemelte ki, valamint, hogy édesanyját is ő tartotta el, azért nem rendelte el, mert ezek a körülmények nem tartoznak a lényeghez, és így bizonyításuk szükségtelen.

Az ama körülmények bizonyítására bejelentett tanúk kihallgatását, hogy a rendőrség Marosi és Vargha vádlottakat tettleg bántalmazta, s hogy Marosinak az édesanyja egy véres inget vitt ki a rendőrségi fogdából, azért mellőzte a kir. törvényszék, mert ez a körülmény meg van cáfolva a fogházorvos írásbeli véleményével. Hogy a Marosi anyja által állítólag észlelt nyomok tényleg vérnyomok voltak-e, az ma vegyvizsgálat hiányában amúgy sem állapítható meg, s hogy ezek honnan erednek, nem

bizonyítható a fogházorvos látleletével szemben, amely szerint Marosin a megvizsgálás alkalmával sérülések nem voltak.

Az a tekintetben felajánlott tanúbizonyítást, hogy Marosi Károly az Erzsébetvárosi Körben elkövetett merényletet megelőző vasárnap déli tizenkettő óra után hol tartózkodott és mit csinált, azért nem rendelte el a kir. törvényszék, mert az Erzsébetvárosi Körben elkövetett bombamerénylet körüli tevékenység oly kevés időt vett igénybe, hogy ezzel szemben teljesen közömbös, hogy Marosi a nap egyéb részében mit csinált és hol volt, de különben is Marosinak ez irányú szereplése a főtárgyalás egyéb adataival megnyugtatóan bizonyítva van.

Annak a körülménynek bizonyítása, hogy Marosi Károly 1922. április 3-án este 7-től 10 óráig a Ferenc körúti ÉME-helyiségében volt, és így nem lehetett ugyanabban az időben az Erzsébetvárosi Kör előtt éljenzők között, azért mellőztetett, mert nem képezi vád tárgyát az a körülmény, hogy Marosi a robbanás alkalmával a helyszínén tüntetőleg viselkedett, és éljenzés által a bűncselekményt feldicsérte volna.

Annak a körülménynek az igazolását, hogy Radó József 1922. április 3-án lépett be az ÉME IX. ker. szervezetébe és ott ez alkalommal Marosi fizette a tagdíját, és hogy ekkor ott együtt hosszabb időt töltöttek, azért nem rendelte el a kir. törvényszék, mert egészen lényegtelen az a körülmény, hogy Radó tagja volt-e az ÉME-nek vagy nem, és ha igen, mikor iratkozott oda be.

Az annak bizonyítására bejelentett tanúkihallgatást, hogy az Erzsébetvárosi Kör elleni merénylet ügyében ott folytatott nyomozás szálai Jugoszláviába vezettek, és hogy ott egy jelenleg börtönbüntetését töltő egyén mit jelentett ki a merénylettel kapcsolatban, azért mellőzte a kir. törvényszék, mert ez a kérdés Schweinitzer kapitány vallomásával már teljesen tisztázást nyert, és e tekintetben további bizonyítás felvétele szükségtelen.

Az a tekintetben felajánlott tanúbizonyítást, hogy Turcsányi tanú által hivatkozott, közötte és Marosi Károly nővére között lefolytatott

beszélgetés valóban megtörtént-e, azért mellőzte a kir. törvényszék, mert a bejelentett tanú nem ténytanú, Marosi Károly nővére ugyanis annak ellenére, hogy közeli hozzátartozója, Marosi Károllyal évek óta és jelenleg is haragban van, tehát elfogulatlan vallomást nem tehetne.

Az a tekintetben felajánlott tanúbizonyítás, hogy Marosi Károly kinek és milyen órát adott el, és hogy ezzel az órával később mi történt, azért nem rendeltetett el, mert Marosinak lehetett több órája is, és agy közömbös az, hogy egyik órájával miképpen rendelkezett.

Annak a körülménynek tanúkkal való bizonyítása, hogy Rogátsy Kálmán tanú az ÉME-nek tagja volt, azért nem rendeltetett el, mert ez a körülmény a vád tárgyává tett cselekményekkel kapcsolatba nem hozható.

A védőnek arra vonatkozólag előterjesztett indítványát, illetőleg, hogy Szász József vádlott az erzsébetvárosi bombamerénylet időpontjában hol tartózkodott, valamint, hogy a nemzetvédelmi osztálynak milyen volt a szervezete és működése, és végül, hogy Márffy milyen magas állású személyekkel érintkezett, a kir. törvényszék azért határozott elutasítólag, mert az első körülmény az ügy eldöntése szempontjából lényegtelen, a második körülményre nézve a m. kir. belügyminiszternek már felolvasott nyilatkozata elegendő bizonyítékul szolgál, az utolsó körülmény pedig az ügy érdemi elbírálását illetően közömbös.

Annak a tanúval való bizonyítását, hogy Horváth-Halas József a rendőrségen történt állítólagos bántalmazásának nyomai még a kir. ügyészség fogházában is láthatók voltak rajta, azért nem rendelte el a kir. törvényszék, mivel dr. Eötvös József fogházorvosnak a főtárgyaláson ismertetett látleletével szemben ez a körülmény tanúval nem bizonyítható.

Az arra nézve felajánlott tanúbizonyítást, hogy az ifj. Drenka Béla által lemásolt levelek gróf Bethlen István miniszterelnököt, Nádosy országos főkapitányt,[636] Marinovich főkapitányt,[637] valamint a francia követet hivatásának jogszerű gyakorlásában akadályozták-e, vagy

[636] Nádosy Imre országos rendőr-főkapitány.
[637] Marinovich Jenő budapesti rendőr-főkapitány.

valamilyen intézkedésre kényszerítették-e, azért nem rendelte el a kir. törvényszék, mert a levelek tartalmából és a levelek létrejöttének a főtárgyaláson bizonyított körülményeiből levonandó következtetések jogkérdést képeznek.

Annak megállapítását, hogy a rendőrség Radó Józseffel mily körülmények között ismertette fel Kasnyik János fényképét, azért mellőze a kir. törvényszék, mert a rendőri nyomozás Schweinitzer rendőrkapitány vallomása után teljesen tisztázva van, az további kiegészítést nem igényel.

Annak a körülménynek a bizonyítására, hogy Márffy vádlott kihallgatása alkalmával Hetényi főkapitányhelyettes őt egy magas állású személyiségek nevét tartalmazó irat felmutatásával akarta beismerésre bírni, hogy Nádossy országos főkapitány bujtotta őt fel, azért nem rendeltetett el, mert védő nem jelölte meg azt a módot, mellyel az állított tárgykörülmény bizonyítandó volna.

Annak tanúval való bizonyítását, hogy Márffy vádlott a Reviczky utcai merénylet estéjén Nesz Károllyal együtt volt, azért mellőzte a kir. törvényszék, mert a bejelentett Nesz Károly, mivel az ügyből kifolyólag ellene, mint tettestárs ellen a katonai hatóság ellőtt eljárás van folyamatban, nem lehet elfogadható tanú.

Annak bizonyítása, hogy Márffy saját elhatározásából, vagy valaki más intézkedése folytán járt a pincében, azért nem rendeltetett el, mert a vádlott e tekintetben a főtárgyaláson már tett vallomást, és így evégből a további bizonyítás szükségtelen.

Ama körülmények bizonyítását, hogy Radó vádlott nemzetvédelmi igazolványát ki állította ki, és hogy az Apor-féle nemzetvédelmi osztály milyen összefüggésben volt a IX. kerületivel, hogy a Koháry utcai bombában talált robbanóanyag valóban nem volt-e még forgalomba hozva, és hogy ez milyen módon lehetett hozzáférhető, hogy Márffy a Szász József és mások társaságában volt-e az Erzsébetvárosi Kör elleni merénylet idején, azért nem rendelte tel, mivel ezek a körülmények az ügy érdemi elbírálása szempontjából teljesen lényegtelenek.

Annak a körülménynek a bizonyítását, hogy vádlottakat hány ízben vitték át az ügyészség fogházából a rendőrségre, és az egyes esetekben mennyi ideig tartották őket ott, azért utasította el a kir. törvényszék, mert ennek csak akkor volna jelentősége, ha a vádlottaknak tényleg tartaniuk kellett volna a visszaszállítások alkalmával a bántalmazástól. Márpedig arról vagy egyáltalán nem panaszkodtak, vagy amennyiben panaszkodtak, a panaszuk alaptalannak bizonyult.

A bizonyítás kiegészítése tárgyában előterjesztett többi bizonyításfelvételt a kir. törvényszék az ítélet indoklásában kifejtett indokok alapján mellőzte.

Budapest, 1924. évi december hó 13. napján

[saját kezű aláírás]
Dr. Langer Jenő
a b[uda]pesti b[ün]tető t[ör]v[ény]szék elnöke, mint főtárgyalási elnök

[saját kezű aláírás]
Dr. Kilb Lajos
b[uda]pesti k[i]r[ályi]. b[ün]tető t[ör]v[ény]széki bíró, mint előadó

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-5-c-16193/1923. Eredeti, gépelt, aláírt.

A MAGYAR TÁVIRATI IRODA NAPI HÍREINEK ÖSSZEFOGLALÓJA A CSONGRÁDI BOMBAPER FŐTÁRGYALÁSÁNAK UTOLSÓ TÁRGYALÁSI ALKALMAIRÓL ÉS AZ ÍTÉLETRŐL 1924. SZEPTEMBER 25–26.

Szolnok, szeptember 24.

A csongrádi bombamerénylők pörének ma délutáni ülésen még az eddiginél is sokkal nagyobb érdeklődés közepette nyitotta meg az elnök ½ 4 órakor. A teremben minden talpalatnyi hely megtolt hallgatóközönséggel, s a tárgyalás alatt szinte tűrhetetlen volt a hőség,

Az elnök felszólítására elsőnek Széchényi István védőügyvéd mondotta el védőbeszédét. Beszéde elején elmondotta, hogy amikor a kommunizmus megbukott, Piroska János főhadnagy volt az, aki Csongrádon újjászervezte a csendőrséget, s ebben nemcsak keresztények, hanem néhány zsidó is szolgált, közöttük Kalmár Zoltán ügyvéd. Piroska János a csendőralakulásnak továbbra is a parancsnoka, és amikor egyszer éjjel megvizsgálta a karhatalmat, Kalmár ügyvédet, mint ügyeletes csendőrt a letartóztatott kommunistákkal kártyázás közben találta, azután természetesen eltávolította Kalmárt és több zsidó társát a karhatalomból. A bombapör alapja tulajdonképpen itt kezdődött, nem pedig akkor, amikor a bomba robbant. Eddig az időpontig nem mondották, hogy a Piroskák antiszemiták, de ettől a pillanattól kezdve, a csongrádi zsidóság mind jobban kiélezte a közötte, valamint a keresztények között lévő helyzetet.

A kommunizmus után a keresztények és a zsidók között éles ellentét fejlődött ki Csongrádon, úgy hogy amikor a bombamerénylet történt, valaki rögtön bedobta a köztudatba a Piroska nevet, s azért mert ezek ébredők, még ez éjjel sikerült közhangulattá tenni, hogy a merényletet csak az ébredő magyarok követhették el.

A nyomozásról beszel ezután, amely nem eredményezett semmit addig, míg meg nem érkezett Diószeghy tanácsos. A perrendtartás nem ismer oly intézkedést, mely szerint közigazgatási hatósági ember nyomozásba bekapcsolható legyen, még akkor sem, ha az illető miniszteri tisztviselő is. Igaz ugyan – mondja –, hogy a kiküldöttek nem ismerték a perrendtartást.

Ezután az akkor megjelent fővárosi lapok cikkeit ismertette annak igazolására, hogy a pesti lapok még a vallomások megtétele előtt megírták azt, hogy a vádlottak voltak a tettesek. A rendőri hivatalos jelentés azt is megállapította, hogy a merényletet a fajvédők képviselők lent járta idézte elő. Heller és Barna csongrádi zsidó lakosok jelölték meg a nyomozás irányát, ezután ment a rendőrség, s más nyomott egyáltalában nem követett, a pesti lapok már december 29-én megállapították, hogy a tett elkövetésével leginkább Bölönyi gyanúsítható, aki híres dobó. December 30-án már megnevezik a tetteseket, s december 30-án az egyik lap már azt írja, hogy Bölönyi súlyos ellentmondásokba keveredik, holott ekkor még nem is vallott. Szerinte az újságok cikkeit Barnáék szuggerálták, akik a faji gyűlöletet szítják, mert Csongrádon nem a keresztények gyűlölik a zsidókat, hanem fordított a helyzet. Ezek a hírek a rendőrségnek is kellemetlenek voltak, s mikor megérkezett Diószeghy tanácsos, kiadták az utasítást arra, hogy a vallomásokat minden eszközzel ki kell szedni,

A vádlottak bántalmazásával foglalkozik ezután, s kijelenti, hogy a vádlottak ellen más bizonyíték nem volt s nincs is, mint a rendőrség előtt kikényszerített vallomások. Az, hogy kapszlit, bűzbombát és tojásgránátot találtak, nem bizonyíték, mert ha a királyi ügyész bármely szolnoki házba elmegy, ahol katonaviselt ember lakik, találhat a harctérről hozott és leszerelt gránátot, az tehát, hogy gránátot találtok nem komoly dolog, valamint az sem, hogy kapszlit leltek. Arra vonatkozólag, hogy miért csak márciusban vonták vissza vallomásukat a vádlottak, kijelenti, hogy Ságinak december 31-én megírt memoranduma azonnali visszavonást jelent. A többiek el voltak zárva, és hideg cellával, valamint rabruhába való öltözte-

téssel sanyargatták őket, s a tanúk szerint is úgyszólván emberi roncsok voltak, Amikor ő január 10-én először látta őket, szánalom volt rájuk. nézni.

Kihallgatásuknál is börtönőröknek kellett őket támogatni. Ezek után ne csodálkozzunk azon, ha a vádlottak a vizsgálóbírót detektívnek nézték, hiszen amikor Csongrádon volt, akkor is detektívek közt tartózkodott. Nem hiszi, hogy akadna olyan ember, aki elhiszi, hogy nem sanyargatták a vádlottakat. Hogy reszketett itt – úgymond – a bíróság előtt Wéber Árpád rendőrkapitány, Borbolya Jenő tagadásával a megtestesült szánalom volt, amint a bíróság előtt vergődött. Posztós detektív és a többiek is körömszakadtáig tagadtak.

Ezután visszatért a csongrádi nyomozásra. Előadta, hogy amint Diószeghy megérkezik, összeütközésbe kerül a perrendtartással, Ságinak úri becsületszavára megígéri, hogy szabadlábra helyezi, ha vall. Ezt a január 3-iki pesti lapok is megírták. Diószeghy itt úgy adta elő ezt a tényt, hogy csak azután ígérte meg Ságinak a szabadlábra helyezést, amikor az már vallott. Ezzel szemben az igaz, amit már a lapok ekkor megírtak. Az éjjeli vallatásra vonatkozólag közli, hogy ezeknek kifárasztás volt a célja. E tekintetben rámutat a vallatás jegyzőkönyvekre. Már akkor írták a lapok, hogy a gyanúsítottakból avval szedték ki a beismerő vallomást, hogy éjjel folytonosan felrázták őket álmukból. Olyan tudatos visszaélés ez – mondja Széchenyi – a rendőrség kezébe adott hatalommal, ami felett nem hunyhat szemet a bíróság. Nem tudja elképzelni, hogy ezt a törvénysértést a bíróság szankcionálja. A bíróságnak védelmet kell nyújtani a hatóságok túlkapása ellen is. Amint elveszítjük hitünket, hogy van ilyen önvédelmi szervünk, amely mindenkivel szemben érvényre tudja juttatni az igazságot, akkor senki sem érzi magát többé biztonságban. Akkor is kiverhetnek belőlünk mindent. Adják csak kezembe ezeket a nyomozókat, adják kezembe Diószeghyt, és meg fogom mutatni, hogy két óra leforgása alatt mindazt be fogja vallani, amit akarok, még azt is, hogy ő követte el a pesti bombamerényleteket. /Derültség./

Ezután a vizsgálóbíró előtt tett vallomásokra tért át. A legnagyobb tisztelettel van a bíróság minden tagja iránt, de az ügy érdekében felhívja a törvényszék figyelmét a vizsgálóbíró vallomására. Zombory derék, jóravaló ember, de nem bír termeszeiével – mondja, – ha nem történik az, amit akar. Zombory vizsgálóbíró azt vallotta, hogy előtte csak Bölönyi panaszkodott bántalmazásról. Rögtön utána jegyzőkönyvvezetője, Skultéthy azt vallotta, hogy valamennyien panaszkodtak. Kinek van igaza? Azt hiszi, hogy az igazság a jegyzőkönyvvezetőnél van. Skultéthy részvételével négy embert hallgattak ki, de csak Bölönyi egészségügyi jegyzőkönyvében található panasz, holott a többiek is panaszkodtak A vizsgálóbíró elismerte, hogy nem vett fel jegyzőkönyvet Piroska János és György szembesítéséről, amikor Piroska György visszavonta vallomását. Ilyen körülmények között mondják, hogy miért nem jelentkeztek visszavonásra? Nem vádolok senkit – úgymond – jegyzőkönyvhamisítással, de tény, hogy erről a fontos eseményről nem vettek fel jegyzőkönyvet. Mindezt Zombory vizsgálóbíró úr is elismerte. Ővele történik meg, hogy Piroska János nem írja alá a jegyzőkönyvet, mert nem tartalmazza a helyes adatokat. Zombory azt mondotta, azért lökte ki Piroskát, mert azt mondotta neki, majd találkozunk még. Utána a fogházőr elmondja, hogy Piroska János ezt a kijelentését már az ajtón kívül mondotta. Ebből tehát kitűnik, hogy nem azért lökte ki, mert Piroska az említett kijelentést tette. A vizsgálóbíró presztízsét védi, amikor az ügyet takargatja, a fogházőrnek azonban nem kell szépítenie.

Megállapítja, hogy a beismerő vallomásokat teljesen joggal vonhatták vissza a vádlottak, s beismerésük nem képezheti marasztaló ítélet alapját. A vád szerint Piroska György azt mondta volna, „nem baj, ha robban a bomba, s leszakítja a padlót, s húsz zsidó ott marad." Elképzelhető-e, hogy ha ez így volt, akkor Fülöp ott marad az alatt a padló alatt, és Piroska György otthagyja a kávéházban öccsét és barátait? Az elnök is rámutatott arra, hogy a beismerő vallomások ellentmondók. Ha valóban azt mondták volna el, amit tettek, bizonyara egyformán mondták

volna el. A hiba – úgymond – ott van, hogy kevés volt az idő, s a beléjük szuggerált rendőri vallomás tartalmaz több helyen ellentmondást.

Annyi bizonyítékkal szemben, mely itt van, bármily más perben elég volna annyit mondani: „tagadom", és az ítélet felmentő lenne. Ez a per azonban a zsidóság pere a kereszténység ellen, azonos a tiszaeszlári perrel, azzal a különbséggel, hogy a tiszaeszlári perben még a főtárgyaláson is volt beismerő vallomások és tanú, aki a bűnösök mellett vallott, a vádlottakat mégis felmentették. Itt nincs egy vádlott sem, aki beismerő vallomást tett volna a tárgyaláson, itt nincs terhelő vallomás és beismerés. Barnáék terhelő vallomásán kívül nincs terhelő vallomás, a Csemegi utcában lakó asszony is azt vallotta, hogy nem a két vádlott szaladt a merénylet után, hanem másik két nagyobb ember.

Más vallomás szerint a túlsó oldalon is futott egy ember. Mindkét tanúnak igaza van, Négy bőrkabátos embert láttak a merénylet előtt, valószínűen ezek követték el a merényletet, Riegner zsidó vallású tanú is azt vallja, hogy egész estén át együtt volt Fülöppel, aki tehát nem lehetett kinn a bombatámadásnál. Minden vádlott alibijét szavahihető tanúk igazolták, s minden tanú a vádlottak mellett vallott. Csak a nyomozó köztisztviselő tanuk tagadtak, akik Diószeghytől lefelé egzisztenciájukat védték, mert visszaéltek a kezükbe adott hat alommal. Meggyőződése, ha mást küldtek volna ki, a szegedi rendőrség, mely komolyan fogja fel hivatását, megtalálta volna az igazi tetteseket. Diószeghynek az volt a fontos, hogy eredményt produkáljon, A nyomozók vallomásával szembeállítja Jung Róza szakácsnő vallomását, ki halálos betegen vallott Bölönyi kínzásáról. Jung Róza, mondja, bizonyára nem terhelte meg lelkiismeretét valótlan vallomással, mely egyezik különben is más vallomásokkal. Majd azzal foglalkozik, hogy a részegségnek avval a fokával, melyet a tanuk is bizonyítottak, képes lett volna-e a vézna és gyenge Sinkó a bombát bedobni? Szakértők mondták, hogy csak gyakorlott, nagy erejű és ügyességű ember dobhatta be a bombát. A gyenge Sinkóról nem tételezhető fel, hogy úgy tudott volna bombát dobni, hogy az a magas

ablak két üvegtábláját kitörje, és a szélellenzőn túl hat méterre essen a terem közepére. Ez lehetetlen Sinkó testi ereje mellett, akinek különben sohasem volt bomba a kézében. Nemcsak Sinkó, de egyik vádlott sem tudta volna a bombát úgy bedobni. A merénylet után nem ketten, hanem hárman szaladtak, s a rendőrség hibájából nem lehet tudni, hogy kik voltak ezek. Ha a bíróság mégis arra az álláspontra helyezkedik, hogy szankcionálja a kikényszerített vallomásokat, és marasztaló ítéletet hoz, a vádlottak mártírok lennének, akiknek soha oly tekintélye nem lenne, mint akkor, ha elítélik. Az országnak pedig nem mártírokra, hanem becsületesen dolgozó polgárokra van szüksége – fejezi be beszédét. Valamennyi vádlott felmentését kéri.

Az elnök Széchényi dr. beszéde után az ülést öt percre felfüggesztette. Alig fejezte be az elnök szavait, erős taps zúgott fel a teremben.

Elnök /erélyesen rázva a csengőt/: Kiüríttetem az egész termet. A rendőrség jelentkezzék nálam.

A közönség lassan mozdul meg, mire az elnök visszajön és harsányan mondja: tessék gyorsabban elhagyni a termet, ez nem színház, itt nem lehet tapsolni.

Az elnök negyed hat órakor nyitja meg újból az ülést és figyelmezteti a hallgatóságot, hogy tetszésének vagy nemtetszésének nyilvánításától tartózkodjék, mert különben a termet kiüríttetí.

Ezután Ulain Ferenc dr. tartja meg védőbeszédét.

Ulain Ferenc dr. teljes csöndben kezdi meg beszédét. A beszéde elején azt mondja, hogy a királyi ügyész minden bizonyíték nélkül áll, mert a főtárgyaláson nem produkáltak bizonyítékokat a vádlottak ellen. A vádlottak beismerésére vonatkozó bizonyítékokra azt mondja, hogy ez szégyene a magyar igazságszolgáltatásnak. Ezután ő is az éjszakai tanúkihallgatások kérdését fejtegeti. Beismeri, hogy bizonyos kényszereszközökre szükség van, azonban a bíróságnak bizonyosnak kell lennie abban, hogy az előtte fekvő vallomást nem súlyos atrocitásokkal

vették ki a vádlottakból. A bíró lelkiismeretének érdeke, hogy a büntetőtörvénykönyv 135. szakasza alkalmaztassék. Ha csak két arcul ütésről lenne szó, és a bizonyítékok, alátámasztanák a beismerést, maga is azt mondaná, hogy a bírák hozzanak vádlottak terhére ítéletet. De a tárgyaláson olyan szégyenletes dolgok sültek ki, aminők a kommün alatt történtek. Más bizonyíték nincs, csak a kikényszerített vallomások, a bíróságnak pedig csak a bizonyítékok alapján szabad ítélkeznie. Azután Ulain is a pesti lapokból mutatja ki, hogy még a vádlottak beismerő vallomása előtt, mint tettesektől írtak róluk, majd a bűzbomba és a gyutacsok dolgát fejtegeti, és azt mondja, hogy Fülöp beismerő vallomása szerint emberi ürülékkel töltötte meg a bűzbombát, szakértők azonban utóbb megállapították, hogy a bűzbomba sertésürüléket tartalmazott. Ebből arra következtet, hogy Fülöp nem tudhatta, mi van a dobozban. Lehetetlennek tartja, hogy Bölönyi a bűzbombát, az igazi bombát és a harminc gyutacsot egész délután és este a kávéházban és a János-köszöntőkön magával hordozta volna. Ezek olyan nagy darabok, hogy okvetlenül elárulta volna velük magát. Itt bizonyos ellentmondásokra mutat rá, amelyek a rendőri jegyzőkönyvekben találhatók. Ezután kijelenti, hogy a védelem meggyőződésből áll a vádlottak mellett. Ha bíró volna, nem tudna nyugodtan marasztaló ítéletet hozni, annyi nyugtalanító dolog van az egész per anyagában. Kérdi Diószeghy miniszteri tanácsost, nem állított-e tudva valótlant, amikor esküvel erősítette meg azokat a tényállításokat, amelyeket megkockáztatott arról, hogy itt verések nem történtek, akkor, amikor úri becsületszóról volt szó. Borbolya rendőr-tanácsosra is azt állítja, hogy tudva valótlant mondott és arra megesküdött. Ugyanez a Borbolya vállalkozott az emlékkönyv elkészítésére, és a gyűjtési akció élén állott. Zsidók közt gyűjtetett. Weisz gyógyszerész, amikor meghallotta, hogy a tárgyaláson azt mondották, három-három ilyen könyvet rendelt, sürgönyileg tiltakozott ez ellen. Borbolyának azonban nem jutott eszébe, hogy ez szégyenletes vállalkozás, amin a csendőrök is megbotránkoztak. Kérdi, garancia-e az ilyen vallomás? Azután sorra

rámutat a vizsgálóbíró és a börtönorvos ellentmondásaira és megcáfolt kijelentéseire. Szerinte kizárt dolog, hogy ezeknek minden szavát elhiggye a bíróság. Tényként megállapítja, hogy ezek a szabálytalanságoknak egész sorát követték el és valótlan dolgokra megesküdtek. Azokat a bizonyítékokat, amelyeket a közvád itt produkált, épp olyan értékteleneknek kell tekinteni, mint a vádlottak beismerő vallomását. Százszor inkább meneküljenek a vádlottak, minthogy azok a milliók, akik olvastak a bántalmazásokról, azt higgyék, hogy ilyen gyalázatos munkának hisz a bíróság.

Ezután emlékezetbe idézi a tiszaeszlári nagy pert. Elmondja, hogy a tizenkétéves Eszter leány eltűnt, azután megtalálták holtan, először csak sugdolództak, azután a lapok kezdtek valamit írni. Később emlegették a vérvádat, összefüggésbe hozták a gyilkosságot azzal, hogy a zsidók húsvétja volt, és kellett a pászkához a vér. Így történt azután, hogy egyszer csak megjelent a vizsgálóbíró, és kiderült, hogy a vád igaz. Akadt egy zsidó gyerek, Scharf Móric, aki odaáll, és azt mondja, látta, amint a kis Esztert kínozták. Viszik zsidókat, egymás után beismernek mindent. A lapok írnak egy vizsgálóbíróról, aki erőszakosságokat követ el, és a csendbiztosról, aki veri a vádlottakat. Jön a főtárgyalás, van tanú elég, van beismerés, s a bíróság mégis megállapítja, hogy az eljárás során olyan szabálytalanságok merültek fel, amelyek mellett nem hozhat marasztaló ítéletet. Tapsolnak nemcsak itthon, hanem az egész világon a bírói ítéletnek.

Hasonló eset a csongrádi is. Csongrádon bomba robbant. Ki lehetne más tettes, mint ébredő, aki gyűlöli a zsidót? Egy zsidó leány elkiáltja magát: Gyuszi, gyilkosok!; egy zsidó, Boér járásbíró azt mondja, csak Piroskáék lehetnek a tettesek; nyomoznak, van beismerés, tehát van bizonyíték. Az eljárás során kiderül, hogy a vizsgálóbíró pendantja annak a régi vizsgálóbírónak, Posztós pedig a csendbiztosnak, stb. Kérdi, van-e a bíróságnak tradíciója? Ha igen, ez nem amellett szól, hogy futni hagyják a bűnöst, ha nyugodt lelkiismeretességgel nem mondhatnak marasztaló ítéletet. Csak akkor legyen felmentő ítélet, amikor zsidók érdekeiről van

szó? Az igazság akkor is igazság, ha keresztények a vádlottak. Ezután arról beszél, hogy látja az országban, hogy a bankok és üzletek zsidó fajiság kezében vannak. Figyelmeztetem – úgymond – azt, aki nekem itt azt merte mondani, hogy mi őrjöngő fajiságnak vagyunk a reprezentánsai, a mi részünkről lobogni fog a jövőben is fajszeretetünk, és mi megtesszük kötelességünket a nemzettel szemben akkor is, ha a vádlottak padjára cipelnek, vagy ha védők vagyunk is.

Biztosak arról, hogy a bíróság megteszi kötelességét. A bíróság egyetlen sziklája a magyar becsületnek. Beszédét a következőképpen fejezi be: „Küzdeni fogunk a nemzetért, hurcoljanak akár ezerszer is a vádlottak padjára. Szenvedünk, mert szenvedés nélkül ezt a nemzetet megváltani nem lehet, pedig mi akarjuk, és mi meg is tesszük."

Ezután Borsos királyi ügyész reflektált a védőbeszédekre. Ha nem szakbíróságról, hanem esküdtbíróságról volna szó, az ilyen hatásos beszéd tévedésbe ejthetné talán az esküdteket, és felmentő ítéletet hoznának. Nem követi a védőket a replikában, csupán pár ténykörülményre adja meg a választ. Diószeghy beavatkozásáról kijelenti, hogy a fönnálló törvények alapján történt, mint felügyeleti hatóság működött, megjelenése tehát jogos és indokolt volt. A felolvasott cikkek csak a gyanúsítottakat, nem pedig a tetteseket nevezik meg. Két fontos tárgyi bizonyíték van, az egyik a bűzbombának a Bölönyi által megjelölt helyen való megtalálása, a másik a Sági útmutatása alapján megtalált gyutacs. Oly kínzás, mely beismerő vallomást hozott volna, nem történt. A védők becsületes tisztviselők vallomását oly modorban hozták ide, mely ellen tiltakozik, a beismerő vallomásokat nem tudta a védelem megcáfolni. A védők hangulatosan állították be azt, hogy a nyomozás nem terjedt ki a valódi adatokra. Erre az a válasza, hogy a terheltek beismerő vallomást tettek, tehát nem volt szükség arra, hogy más, helytelen irányba vezessék a nyomozást. Az orvos-szakértők szerint sérüléseik nem voltak. Meggyőződése, hogy a védők hangulatos beszéde a bíróságot nem fogja letéríteni az igazság útjáról.

Széchenyi dr. védő válaszolva fenntartja azt az álláspontját, hogy Diószeghy tanácsosnak nem volt joga a nyomozásnál jelen lenni. A fölolvasott cikkek határozottan megjelölik, hogy kik követték el a merényletet.

A szóban forgó gyutacsot a merénylet előtt pár nappal adta át Ságinak az utcán egy ember, és ő azért vette át, mert azt hitte, hogy az illető a feloszlatott nemzetvédelmi osztagnak a tagja, amelynek ő volt parancsnoka. Állítja, hogy sanyargatások és kínzások voltak, melyeket tanúk bizonyítanak. Az orvosi vizsgálatok hitelességére vonatkozóan Karácsonyi Bálint ügyész példájára hivatkozik, akinek esetében a rendőrorvos ugyancsak hamis bizonyítványt állított ki.

Dr. Ulain Ferenc nem kíván válaszolni. A vádlottak sorban annyit mondanak, hogy ártatlannak érzik magukat, és felmentő ítéletet kérnek. Az elnök bejelentette ez után, hogy az ítéletet pénteken délután ½ 4 órakor hirdeti ki, és a tárgyalást ½ 7 után bezárta.

Szolnok, szeptember 26.

A csongrádi perben ma délután hirdette ki a bíróság az ítéletet. Kevéssel fél négy óra után vezették be a vádlottakat feszült figyelem közepette, s néhány perc múlva bevonult a bíróság. Fuchs Gyula dr. elnök kihirdette az ítéletet, mely szerint Sinkó László, Bölönyi Miklós elsőrendű, Fülöp Andor, Piroska György, Piroska János, Sági János és Sági Rókus másodrendű vádlottakat a három rendbeli gyilkosság és huszonöt rendbeli gyilkossági kísérletének vádja alól a Btk. 326. szakaszának második bekezdése értelmében felmenti. Az elnök figyelmeztetése dacára éljen hangzott el a teremben, mire az éljenzőket eltávolították.

Amikor az elnök ideig jutott az ítélet kihirdetésében, valaki a teremben éljent kiáltott. Az elnök kérdésére az illető jelentkezett, mire a teremből kivezette, s az elnök folytatta az ítélet kihirdetését.

A bíróság elrendeli a letartóztatásban lévő Sinkó, Bölönyi és Fülöp azonnali szabadábra helyezését. A per költségeit az állam terhére rája,

Széchenyi védő díját 70 millió koronában állapítja meg. Azután az ítélet indokolását ismertette az elnök.

A kapszli és a bűzbomba megtalálását a vád terhelő bizonyítéknak mondotta. A bíróság ezt bizonyítéknak nem fogadhatta el. Ami a nyomozást illeti, az egész nyomozati anyagot a bűnper elbírálása szempontjából, mint bizonyítékot és a nyomozás alatt történt beismerő vallomásokat a bíróság értéktelennek tekinti. A nyomozás alatt olyan dolgok történtek, melyek nyugtalanítók. Megállapíttatott az, hogy Sági János, aki a nyomozás szerint az első adatot szolgáltatta arra, hogy erélyesen folytassák a nyomozást, testi bántalmazásban részesült. Bebizonyították, hogy a véres zsebkendő birtokában volt, amikor a nyomozók kiengedték. A véres zsebkendő összefügg az első elszenvedett sérülésekkel. Még nagyobb mértékben nyert bebizonyítást az, hogy Bölönyi a nyomozás rendjén súlyos bántalmazásokban részesült. Utal ez iránt Jung Róza vallomására, ki végignézte, hogy Bölönyit két székre akasztották és úgy verték. Bédy, Mernyó és Táncos tanúk vallomása támogatja ezt a vallomást. Tanuk bizonyítják, hogy amikor a vádlottakat átszállították Szegedre, rajtuk verés nyomai voltak láthatók. Bölönyi inggallérja véres volt. Turi tanú igazolta, hogy a valláshelyiségből véres vizet vittek ki, és ott bikacsököt találtak. Utal az orvosszakértők ama véleményére, hogy a Bölönyinél bekövetkezett vérzés nem aranyeres vérzés volt, hanem a gyomorból eredt. A szakértők kijelentették, s ezt azért emeli ki a bíróság, mert Bölönyi arra hivatkozott, hogy a talpát verték, hogy akkor is igen fájdalmas lehet a talpverés, ha annak nyoma nem is látható. Fogházőrök is vallották, hogy a vádlottak panaszolták a lábfájást. A bíróság bizonyítottnak látta, hogy súlyos bántalmazás történt. Tanúk igazolták, hogy Piroska György arcán serülés volt, és hogy valamennyi vádlott testileg teljesen meg volt törve.

Ezután az indokolás a Diószeghy miniszteri tanácsos által intézet jelentésre utal, továbbá Diószeghy főtárgyalási vallomására, amelyben kifejezetten mondta, hogy miután eredmény nem volt, utasítást adott, hogy

minden eszközzel érjenek el eredményt, ezen az alapon a bíróság arra a meggyőződésre jutott, hogy a megdöbbentően perrendellenes nyomozás nem lehet marasztaló ítélet alapja. A törvény imperative tiltja az éjjeli kihallgatásokat, és a bíróság ebben a tekintetben nem osztja az ügyész megokolását. A bíróság bizonyítottnak látja, hogy a vádlottakat két-háromnapi nyomozás után egész éjjel hallgatták ki, és akkor tettek beismerő vallomásaikat. Kétségtelen, hogy a vádlottak súlyosan ki voltak fáradva. Azt is megállapította a bíróság, hogy ez célzatosan történt, erre Diószeghy jelentése és más adatok is bizonyítékul szolgálnak.

Az indokolás kitér a szegedi vizsgálóbíró előtt tett vallomásokra is. Ezeket a vallomásokat a vádlottak később visszavonták, úgyszintén visszavonták a főtárgyalás során is, s azzal védekeztek, hogy a vizsgálóbíró előtt először azért tettek beismerő vallomást, mert a detektívek megfenyegették őket a visszatéréssel és újabb bántalmazással. Ezt a védelem ugyan nem bizonyította, de merültek fel a vizsgálati eljárás során olyan adatok, amelyekből a bíróság arra a meggyőződésre jutott, hogy elfogadható a vádlottaknak az a védekezése, hogy nem tehettek szabadbon vallomást.

Az tehát kétségtelenül bebizonyítást nyert, hogy a vádlottak testi bántalmazások alapján tettek beismerő vallomást. Bebizonyult, hogy január első napjaiban Sinkó, amikor a vizsgálóbírónál járt, felszakította a nadrágját és megmutatta sérvét, ezt a vizsgálóbíró beismerte. A vádlottak felfolyamodásaikban állandóan ártatlanságukat hangoztatták, és a vizsgálóbíró is elismeri, hogy több ízben jelentkeztek vallomásaik visszavonására. A vizsgálóbíró azon a címek odázta el ennek jegyzőkönyvbe vételét, hogy részint mással volt elfoglalva, részint az iratok a táblán voltak. A vizsgálóbírónak ez az indokolása nem helytálló, mert elfoglaltsága esetén ott van a helyettese és az a körülmény, hogy az iratok a táblán voltak, szintén nem szolgáltattak okot arra, hogy vádlottak vallomásait ne vegye jegyzőkönyvbe. Mindezek azt mutatják, hogy a vádlottak nem voltak abban a helyzetben, hogy szabad vallomást

tehessenek. A vádlottaknak az a vallomása, hogy a rendőrség kézére való visszaadástól féltek, alapos volt, mert egyik-másikat a vizsgálati fogságból is átkísérték más ügyben a rendőrségre. Ez az iratokból is megállapítható, Ez is azt mutatja, hogy feszélyezve és korlátozva voltak beismerő vallomásuk visszavonásában, és nem róható fel terhükre, hogy csak hat hét múlva vonták vissza vallomásokat.

Érinteni kívánja az indokolásban a bíróság azt a jelenetet is, amely Piroska János és a vizsgálóbíró közt lejátszódott. Tatár fogházőr is vallja, hogy Piroska akkor mondta, hogy „még találkozunk", amikor a vizsgálóbíró az ajtón kitolta. Nem áll tehát egészen a vizsgálóbírónak az a vallomása, hogy azért jött indulatba, mert Piroska azt mondotta, hogy „majd még találkozunk", miután ez a kijelentés az ajtón való kitolás után történt. Utal a bíróság Skultéthy jegyzőkönyvvezető vallomására, aki ugyan azt mondja, hogy nem gazemberezte le a vizsgálóbíró Piroskát, de gazemberségről, aljasságról beszélt. Ez a tanú vallotta azt is, hogy minden vádlott panaszkodott bántalmazásról, ez a tanú négy vádlott vallomásáról vezetett jegyzőkönyvet, mégis csak egy jegyzőkönyvben vették fel, hogy vádlott sérülésekről panaszkodott. Mindezen okok alapján a bíróság a vizsgálati anyagot sem tartotta megnyugtató bizonyítéknak a vádlottak bűnösségére.

A bűzbomba tekintetében az indoklás kiemeli, hogy a nyomozás rendjén Diószeghy téves beállításban mondta el a történteket. Diószeghy azt mondja, hogy Sági útmutatása alapján találták meg a bűzbombát, ennek azonban minden adat ellentmond. A bűzbombát ugyanis Bölönyi helyezte el, ha e tekintetben elfogadhatók a bizonyítás adatai. Ezt azonban nem tették vád tárgyává, tehát ha igazolva volna is, hogy a bűzbombát elkészítették, és be akarták hajítani a december elsejei bálba, ebből nem lehet következtetni arra, hogy a december 26-iki gránátot is ok dobták be.

A kapszlik dolgában nem cáfolták meg Ságinak azt az előadását, hogy milyen módon jutott a kapszlik birtokába. Tehát ebből a tényből sem lehet azt következtetni, hogy ők dobták volna be a gránátot. Kétségtelen,

hogy súlyos gyanúokok merültek fel a vádlottak ellen, azonban ezeket a vád nem bizonyította be. A bírói gyakorlat az, hogy a vádlottak beismerése is csak akkor szolgálhat alapul a bűnösség megállapítása mellett, ha ezt egyéb adatok is bizonyítják. Ők még a vizsgálat során visszavonták beismerő vallomásukat. A vádlottak bűnösségét akkor se találta volna megállapíthatónak a bíróság, ha a vádlottak mit sem bizonyítottak volna. De sok olyan ténykörülményt bizonyított a védelem, amelyek erősen meggyengítik a rendelkezésre álló és ellenük szóló bizonyítékokat.

Sinkóra vonatkozóan beigazolást nyert, hogy még tizenkét óra előtt a szállodától két kilométernyire levő tanyán volt teljesen ittas állapotban. Ez esetben kizárt dolog, hogy tizenkét órakor bedobhatta volna a bombát. Utal az indokolás a fegyverszakértőnek ama véleményére is, amely szerint a bomba bedobásához nagy erő és gyakorlat volt szükséges. Kétségtelen beigazolást nyert, hogy Sinkó a bombát nem is tudta volna bedobni, de különben sem volt a tett színhelyén. Ezzel megdől Sinkóra vonatkozóan minden feltevés és ténybeli állítás.

Ugyancsak megdől minden Bölönyire vonatkozóan, akire nézve érdektelen tanuk bizonyították, hogy már tizenegy órakor lakásán volt. Fülön ellen sem merült fel semmi adat, hogy a bomba átadásának jeleneténél közreműködött volna, egyébként tanúk vallották, hogy egész este ott volt a kávéházban és semmi gyanús dolgot nem csinált. De lélektanilag is megokolatlan, hogy éppen olyan egyén vacsorázzék nyugodtan a kávéházban, akinek tettestársai robbantják fel a felette levő termet. Beigazolódott tehát, hogy Fülöp se vett részt a bűncselekményben.

Piroska Györgyre vonatkozóan Barna Henrik és Barna Piroska tett vallomást. Az ő vallomásukat a bíróság nem találta szavahihetőnek, mert eltekintve attól, hogy érdektelen tanúk bizonyították, hogy nem Piroska György, hanem István volt ott, a vizsgálat során maguk a tanuk sem ismerték fel határozottan Piroska Györgyöt, azonban a főtárgyaláson azt állították, hogy György volt ott. Barna Henrik tanú elfogultságát mutatja Bordás azon vallomása, amely szerint Barna azt mondta, hogy „ha

az utolsó tégelye is rámegy, az egyik Piroskának lógnia kell". Barna nemcsak ingadozott vallomásában, hanem elfogult is volt.

Egyébként a főtárgyalás során megcáfoltak azt a vádat is, hogy december 26-án délelőtt a vádlottak megbeszélést tartottak.

Piroska János egyáltalán nem tett beismerő vallomást, Ő volt az, aki testi bántalmazásban nem részesült, és ő volt az egyetlen, aki nem ismerte be a bűnrészességet. Ebből következik az, hogy a többi vádlott azért tett beismerő vallomást, mert megverték.

Sági János és Sági Rókus ellen sincs semmi bizonyíték. Mivel o többi vádlott ellen megdőlt a vád, így velük szemben sem tartható fenn.

Arra vonatkozóan, hogy Piroskáéknál leszerelt tojásgránátot találtak, az indokolás megemlíti, hogy köztudomás szerint ilyet minden olyan házban lehet találni, ahol katonaviselt emberek élnek.

A királyi törvényszék – evvel végződik az indokolás – nem látta megnyugtatóan bizonyítottnak, hogy a vádlottak voltak a tettesek, ezért felmentő ítéletnek volt helye. Kétségtelen, hogy súlyos gyanúokok merültek fel ellenük, de a bíróság csak bizonyítékok alapján ítél.

Borsos József királyi ügyész a felmentő ítélet ellen a büntetőtörvénykönyv 363. szakaszának első bekezdése alapján fellebbezést jelent be, egyben kéri az ügy fontosságára való tekintettel, hogy a bíróság tartsa fönn a három letartóztatásban levő vádlottak vizsgálati fogságát a tábla ítéletének meghozataláig.

Széchenyi védő mély tisztelettel és megnyugvással tudomásul veszi a bíróság ítéletét. Tiltakozik az ellen, hogy a felmentett vádlottak vizsgálati fogságát meghosszabbítsák, miután mindháromnak rendes lakása és foglalkozása van.

Ulain Ferenc védő: Ugyancsak teljes tisztelettel veszi az ítéletet.

Elnök ezután a vádlottakhoz fordul, akik az ítélet indokolása alatt a közönséggel együtt leültek. Most sorra fölemelkednek helyükről és kijelentik, hogy az ítéletet tudomásul veszik.

Az Elnök ez után kihirdeti, hogy a bíróság a vádlottak szabadlábra helyezéséről szóló végzését fenntartja, mert a perrendtartás 156. szakasza csak rendkívül nyomós okokból és igen kivételesen engedi meg, hogy felmentő ítélet után is fenntartsák a vizsgálati fogságot, ahol ilyen okokat nem lát fennforogni, a vádlottakat azonnal szabadlábra helyezi. Az ügyész ez ellen felfolyamodást jelent be.

Elnök végül kijelentette, hogy az iratokat a táblához terjesztik fel. Evvel a tárgyalást négy óra után bezárták.

A tárgyalás befejezése után védők sorban kezet fogtak a fölmentett vádlottakkal. A közönség a teremben tartózkodott a véleménynyilvánítástól, a folyosón és az utcán azonban harsányan megéljenezte a vádlottakat.

A csongrádi bűnpör főtárgyalásának befejezése után a felmentett vádlottak védőik kíséretében a Lőrinczy-féle étterembe mentek, ahol Kvisz Károly, a szolnoki ébredők alelnöke üdvözölte a vádlottakat és védőiket. Ulain Ferenc védő válaszolt az üdvözlésre. Arra kérte a jelenlévőket, hogy a bíróságot tiszteljék meg, hogy hozzá méltóan viselkednek.

Az irat jelzete: *HU-MNL-OL-K 428-Napi Hírek-1924. 09. 25–26. Eredeti, nyomtatott.*

SHVOY KÁLMÁN TÁBORNOK EMLÉKIRATA NAPLÓBEJEGYZÉSEI A CSONGRÁDI MERÉNYLŐK ÜGYÉVEL KAPCSOLATBAN 1923. JANUÁR 1. / 1924. MÁRCIUS 25. / 1924. SZEPTEMBER 27.

Az év vége felé újabb két eset izgatta a kedélyeket. A határon elfogták Ulain képviselőt társaival, amint Nürnbergbe vagy Münchenbe akart utazni, s egy szerződést vitt magával, mely szerint a bajor nemzetiszocialisták segítségükre jönnek, puccsot csinálnak, eltávolítják a kormányt, és átveszik a hatalmat fajvédő programmal. Ulaint letartóztatták, később szabadon bocsátották, végül 1 hónap 14 nap államfogházra ítélték. A másik a csongrádi bombamerénylet volt, amikor is Csongrádon december 26-án a Magyar Király Szállóba, mely tele volt táncolókkal, bombát dobtak, mely sokakat megölt. Gyanú volt, hogy a merénylet Héjjassal állt összefüggésben, ébredő magyar mű. Héjjas emberei voltak a tettesek, de Héjjas nem tudott róla. A tetteseket elfogták, de rövid idő múlva szabadlábra helyezték őket. Egy Piroska nevű alak műve volt az egész.

[...]

1924. március 25.

Piroskáékat 300 millió korona kaucióért szabadlábra helyezték.

A titkos egyletekre vonatkozó kormányrendelet megjelent. Ezek szerint a tisztek bejelentették az EX-nek, hogy kilépnek, s erre aláírták a becsületszóra való kijelentést, hogy nem tagjai titkos társaságnak. Micsoda aljas kettős játék, képmutatás, mikor a titkos társaság tovább fennmaradt, csak kapott egy fedő, nyílt társasági szabályt.

Az Alföldi Brigád kötelékei is átmentek a Kettőskereszt Vérszövetség szervezetébe. Ki tudja, mennyi gyilkos is ment velük. Ezen szervezetek a honvédelmi miniszter és a belügyminiszter tudtával voltak.

[...]

1924. január 1.

A csongrádi bombamerénylet tetteseit Szegedre hozták, éspedig Sági, Sinkó és Lászlót. Ez utóbbi volt a dobó. A két Piroska közül csak az egyiket, Györgyöt hozták Szegedre, miután Jánost, mint főhadnagyot, nem lehetett a polgári fogházba hozni.

[...]

1924. szeptember 27.

A csongrádi bombamerénylőket Fuchs Gyula felmentette. Felmentő ítélet. A merénylők először mindent bevallottak. Szegedről a rendőrök, Borbola, Wéber mindent kinyomoztak, Pestről Diószeghy miniszteri tanácsos is lent volt. Mindent felderítettek, gyanúsítottak mindent bevallottak. Tárgyalásnál kiderült, később mindent visszavontak, s azt állították, hogy verték őket, azért vallottak. Erre felmentették őket. Feltűnő ítélet, kétségtelen, hogy politikum játszott bele, és egy irányított ítélet volt!

A BUDAPESTI KIRÁLYI ÜGYÉSZSÉG NYOMOZÁST MEGSZÜNTETŐ HATÁROZATA APOR VIKTOR ÉS TÁRSAI BŰNÜGYÉBEN
BUDAPEST, 1924. OKTÓBER 2.

BIZALMAS
A Budapesti Kir. Ügyészségtől

11.488. szám/1923. k. ü.

HATÁROZAT!

Apor Viktor, Ökrös Dezső, Bartha István, Tóth György, Hauser Antal, Benkő Barna, Kabos Ödön, Zsíros János, Detrich Ferenc, Pánczél István, Raád Árpád, Molnár Ferenc, Gáspár Géza, Nagy Albert, Arató József, Sipos György, Gergely Ignác, Kozma György, Környei Attila, Lipthay László, Marcsi Béla, Pesze Gábor, Nagy Bencze, Máté János, Hollósi Rezső, Bankó István, Fazekas Károly, Ybl Miklós, Tögl Sándor, Béres István, Ivatson Ferenc, Kiss István, Lőrincz Antal. Bocskai Imre, Detrich Viktor, Raád Barnabás, Borvák József, Simó Pál, Dósa Mihály, Kaszanitzky Ödön, Sághy János, Blázaik Gyula, Lehrer Alfréd, Kiss Gábor Jenő és dr. Kiss Vilmos ellen a Btk. 161. §-ába ütköző lázadás bűntette címén teljesítet nyomozást a Bp. 101. §-ának 1. és 3. pontjai alapján megszüntetem.

Kapus György és Csorba József gyanúsítottakkal szemben a határozathozatalt mellőzöm.

Jelen határozatomat az összes iratok és a még ki nem adott bűnjelekkel együtt, a Pánczél Istvántól, az Ébredő Magyarok Egyesületétől, a Raád Árpádtól, az Apor Viktortól és a Kapus Lászlótól lefoglalt lőfegyverek, lőszerek és mérgező gázok előállítására alkalmas folyadékokat tartalmazó palackok tárgyában, illetve a fegyvertartás kérdésében, esetleg az 1922. XI. tc. 10. §-ába ütköző kihágás tárgyában

való további intézkedés végett visszavárólag átteszem a Budapest M. Kir. Államrendőrség főkapitányságához, melyet megkeresek aziránt, hogy az egyes gyanúsítottaktól lefoglalt irományokat azoknak adja vissza.

Indokok:
Az Apor Vktor és Társai ellen Budapesten, a Dósa Mihály és társai ellen Szentesen és Csongrádon, a dr. Kiss Vilmos ellen Endrődön lefolytatott, s ehelyütt egyesített nyomozások adataiból, nevezetes a kihallgatott gyanúsítottak egybevetett vallomásaiból megállapítható, hogy az Ébredő Magyarok Egyesületében alakult egy nemzetvédelmi osztály, amelynek célja az volt, hogy a belépett tagokat készen és együtt tartsa arra a lehetőségre, ha az országban a kommunizmus visszaállítását célzó mozgalom törne ki, ha az országot külső ellenség támadná meg. Ezekben az esetekben az egyesület nemzetvédelmi osztályaiba szervezett tagok a Nemzeti Hadseregnek a trianoni békeszerződés folytán korlátozott létszámának kiegészítésére szolgálnának, és a Nemzeti Hadsereg parancsnokságának az utasításai szerint járnának el. Politikai kérdések és a királykérdés megvitatásától a tagoknak tartózkodni kellett.

A nemzetvédelmi osztályoknak a fenti célok érdekében való országos megszervezése végett az egyesület élénk tevékenységet fejtett ki.

Az 1923. év nyarán Apor Viktor ajánlkozott Bachó Istvánnál, a nemzetvédelmi osztály szervezési főosztályának vezetőjénél, hogy a Gábor Áron Szövetség feloszlatása folytán szétszéledt erdélyi menekülteket egybegyűjti és beszervezi az Ébredő Magyarok Egyesületének nemzetvédelmi osztályába.

Bachó István ezt az ajánlatot elfogadta, és Apor Viktornak egy megbízólevelet adott, amely az ő, továbbá Héjjas Iván Prónay Pál aláírásával volt ellátva, és amilyent hasonló célokra másoknak is kiadtak.

Apor Viktor ezek alapján megkezdte a taggyűjtést, és mintegy negyvenegy tagot – a rendelkező részben megnevezettek egy részét – gyűjtött, akik előtt azt hangoztatta, hogy az alakulat célja Erdély felszabadítása. Alakulatukat hol a nemzetvédelmi osztály székely csoportjának, hol székely szövetségnek, hol székely századnak nevezték,

végeredményben azonban az Ébredő Magyarok Egyesülete nemzetvédelmi osztálya által kiállított tagsági igazolványt kapták. Apor Viktornak a célja az volt, hogy körülbelül 150–160 embert gyűjt össze, akiket a fegyelem fenntarthatása végett tízes csoportokba oszt, és az egyes csoportok élére csoportvezetőket állít. Az Apor Viktor által szervezett tagok időnként a Topcsik Mujaga /: Csocsó Bácsi :/-féle vendéglőben jöttek össze, ahol borozgatás közben elbeszélgettek arról, hogy mi módon lehetne Erdélyt felszabadítani. Egyéb működést az alakulat ki nem fejtett, gyakorlatokat nem folytatott, fegyverekkel nem rendelkezett.

Az 1923. év augusztus hó 30-án a budapesti államrendőrség rajtaütött a kérdéses vendéglőn, és az egybegyűlteket a Btk. 161. §-ába ütköző bűntett címén letartóztatta, azonban a kir. törvényszék vizsgálóbírája a letartóztatott gyanúsítottakat – bűncselekményt fennforogni nem látván – szabadlábra helyezni rendelte, és a kir. törvényszék vádtanácsa ezt a végzést, elutasítván a kir. ügyészség felfolyamodványát, helybenhagyta.

A csongrádi bombamerénylet elkövetése után, az annak tárgyában való nyomozás kapcsán indult meg az Alföldön történt, állítólagos engedély nélküli csapatgyűjtések miatt.

Ennek a nyomozásnak a során megállapítást nyert, hogy a központ megbízása alapján Lehrer Alfréd Csongrádon, Kiss Gábor Jenő Szentesen, dr. Kiss Vilmos pedig Endrődön megszervezték a nemzetvédelmi osztály helyi alakulatait. Ezek az osztályok a sejtrendszer szerint voltak szervezve, az egyes sejtek szakaszparancsnokságok alá voltak rendelve, amelyek mellett fegyelmi bizottságok működtek, és amelyek vasárnaponként kiadták a központból kapott utasításokat. Lényegesebb működést ezek az osztályok nem fejtettek ki, mindössze a szentesi osztály tartott egy ízben gyakorlatot fegyverrel, amikor is a csendőrség útján kapták meg az ottani munkavédelmi szervezet fegyvereit gyakorlat céljára, és azokat egynapi használat után visszaadták.

Az 1923. év őszén a magyar kir. belügyminiszter az Ébredő Magyarok Egyesületének nemzetvédelmi osztályát feloszlatta. Ekkor a

csongrádi és szentesi osztályok – engedelmeskedve a rendeletnek – feloszlattak.

Az endrődi osztály, a nyomozás adataiból kivehetőleg, meg sem alakult, és annak vezetője, dr. Kiss Vilmos ellen csak azért indult meg a nyomozás, mert nevezett az 1923. év őszén Budapesten lakó testvérétől, dr. Kiss Edétől fegyveralkatrészeket vett át elrejtés végett, azonban ezeket, mikor megtudta, hogy az elrejtett fegyverek tárgyában nyomozás indult meg, az endrődi csendőrségnek önként beszolgáltatta.

A most ismertetett különböző hatóságok által lefolytatott nyomozásokat a tárgyi és személyi összefüggés folytán egyesíteni kellett.

Az érdemet illetően kiemelendő, hogy gyanúsítottak valamennyien tagadták azt, hogy szervezkedésük célja törvényben tiltott mozgalom lett volna, vagy hogy a kormány erőszakos letételére, és az államhatalomnak ily módon történő megszerzésére irányult volna.

Tagadásukkal szemben erre sikeres vádemelés alapjául elfogadható bizonyítékok nem is voltak beszerezhetők.

Ez képezi a nyomozás megszüntetésének egyik okát.

A másik ok pedig az, hogy ezek az alakulatok, figyelemmel arra, hogy szorosabb értelemben vett katonai szerepük nem volt, hogy felfegyverezve, hadiszerekkel ellátva nem voltak, hadi gyakorlatokban rendszeres oktatást nem nyertek, nem minősíthetők a hivatkozott törvény tiltó rendelkezése alá eső csapatgyűjtésnek. Gyanúsítottak működése a Btk. 161. §-ába ütköző vétség tényálladékának megállapítására nem alkalmas.

Csorba Józseffel és Kapus Györggyel szemben azért mellőztem a határozathozatalt, mert az előbbi folyamőr, az utóbbi pedig vámőr, és így nem tartoznak a polgári büntetőbíróságok alá, az illetékes katonai hatóságok pedig cselekményükről értesítést kaptak, sőt, Kapus Györggyel szemben az illetékes katonai hatóság már megszüntető határozatot is hozott.

A bűnjelekre vonatkozó intézkedés indoka az, hogy a fegyvertartási és fegyverviselési kérdéseknek, valamint az ezzel kapcsolatos

kihágásoknak az elbírálására, és ebből kifolyólag annak a kérdések az elbírálásra is,l hogy az egyes lefoglalt lőfegyverek visszaadhatók-e vagy sem, a közigazgatási hatóság bír hatáskörrel.

Budapest, 1924. október hó 2.

Dr. Strache Gusztáv kir. főügyész
a Budapesti Kir. Ügyészség elnöke

A kiadmány hiteléül:
[olvashatatlan aláírás]
igazgató

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-18-d-1923-03/041. Eredeti, gépelt, aláírt tisztázat.

A MAGYAR KIRÁLYI CSENDŐRSÉG FELÜGYELŐJE ÜGYÉSZÉNEK HATÁROZATA FRANCIA KISS MIHÁLY ÉS TÁRSAI ÜGYÉBEN BUDAPEST, 1924. DECEMBER 18.[638]

M. kir. csendőrség felügyelőjének ügyésze.
Ü. 446/21. szám.
239.

Határozat.

A m. kir. csendőrfelügyelő úr, mint illetékes parancsnok, a volt m. kir. szegedi vadászzászlóalj állományába tartozott alább megnevezett egyének, valamint ismeretlen tettesek ellen azon cselekmények miatt folyamatba tett eljárást, hogy

I. 1. FRANCIA Kiss Mihály volt tiszthelyettes, 2. DANICS Mihály volt tiszthelyettes, 3. DANICS Aladár, 4. TÓTH Ambrus, 5. KIRÁLY József, 6. BASKY László, 7. BASKY Lajos, 8. FELFÖLDI Elek, 9. MURAKÖZI Ferenc volt pótcsendőrök és 10. ZBONA János volt csendőr törzsőrmester, Kecskeméten, 1919. évi szeptember 30-án éjjel a kecskeméti államrendőrség szolgálatából kommunista magatartásuk miatt elbocsátott Dózsa Emmánuel, Szentgyörgyi Ferenc, Németh Imre, Sverteczky Mátyás, Zöldi János és Seres Imre rendőröket azon szándékból, hogy őket megöljék, lakásukon letartóztatták, elhurcolták, s az ágasegyházi buckáknál felakasztották. /: a Kbtk. 11. §-ához képest, a Kbtk. 413. §-ába ütköző gyilkosság bűntette :/;

II. 1. FRANCIA Kiss Mihály volt tiszthelyettes, 2. MURAKÖZI Ferenc, 3. TÓTH Amburs, 4. OLÁH János, 5. BASKY László, 6. NAGY

638 Az irat korábban az alábbi forráskiadványban került közlésre: *Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez 2*., szerk. HORVÁTH Ibolya–SOLT Pál–SZABÓ Győző–ZANATHY János–ZINNER Tibor, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1993, 21–42.

Pál, 7. NAGY Mihály, 8. SZENTE Varga Gyula, 9. CSORBA Gábor, 10. SZŐKE Votl pótcsendőrök és ismeretlen társai Kecskeméten, 1919. évi november hó 15-én este 2-2 tagból álló járőrré alakulva, kihallgatás ürügye alatt, Dr. Fritz Rezső ügyvéd, Hegedűs Rezső tanító, Fekete Adolf kereskedő, Deutsch Imre magánhivatalnok, Hajos Judit varrónő, Joó Mariska hivatalnoknő, Kovács József kőműves, Elek Miklós vasesztergályos, Énekes László gyári üzemvezető, Csillag Béla kereskedő, Áchem László őrmester, Váczi József ácssegéd, Bakonyi Antal magánzónő, Faragó János napszámos, kecskeméti lakosokat lakásukról elhurcolták, tettleg bántalmazták, és nevezetteket Hajos Judit, Bakonyi Antalné és Faragó János kivételével az orgoványi határban, részint agyonlövés, részint akasztás által kivégezték. /: a Kbtk. 11. §-ához képest, a Kbtk. 413. §-ába ütköző gyilkosság bűntette :/;

III. 1. BÁSLER Sándor volt főhadnagy, 2. FRANCIA Kiss Mihály volt tiszthelyettes, 3. DANICH Mihály volt tiszthelyettes, 4. BÁN Sándor, 5. SZENTE Lajos, 6. MÉSZÁROS Sándor, 7. DANICS Aladár és ismeretlen társai Kecskeméten, 1919. évi november hó 19-éről 20-ára menő éjjelen, a kecskeméti kir. ügyészségi fogházban kommunistagyanús voltuk miatt letartóztatásban volt egyének közül Neumann Imre magánhivatalnok, dr. Stern Zsigmond ügyvédjelölt, Czigány János molnár, Lajos László napszámos, Vincze Lajos ács, Simon István hírlapíró, joghallgató, Kósa László napszámos, Szakovits György magánhivatalnok, Hajma József munkásbiztosító tisztviselő, Vértse Gábor gazdász, Benke József matróz, Egyki Mózes rendőr, P. Kovács István napszámos, Horváth Döme asztalos, Kurucz József napszámos, dr. Budai Dezső jogakadémiai tanár, Kubányi Mihály napszámos, Türei László cipőgyári szolga, Lugosi István szabó, munkástanács elnöke, Polonyi Gyula vasúti írnok, Kauffer Arthur nyomdász, Pataki István pénzügyőr, Lazarovits Károly detektív, Farkas Sándor vasmunkás, Szegedi Lajos munkásbiztosító pénzszedő, Takács György szociáldemokrata párttitkár, dr. Halmos Lajos ügyvéd, Harbál János mozdonyfűtő a MÁV-nál, Bakonyi Antal kereskedősegéd, Faragó Pál tiszthelyettes, Villás István postás, Szűcs Lajosné magánzónő, kecskeméti lakosokat a kir. ügyészségi fogházból elhurcolták, a Kecskeméthez tartozó

Szikra-dűlőben agyonlövés által kivégezték. /: a Kbtk. 11. §-ához képest a Kbtk. 413. §-ába ütköző gyilkosság bűntette :/;

IV. 1. Basler Sándor volt tartalékos főhadnagy, 2. Francia Kiss Mihály volt tiszthelyettes, 3. Bán Sándor, 4. Mészáros Sándor és ismeretlen társai Kecskeméten, 1919. évi november hó 21-én reggel a kecskeméti kir. ügyészségi fogházban kommunista voltuk miatt letartóztatásban volt Berényi Pál gazdálkodó, Berkes Ferenc újságíró /: kommunizmus alatt városparancsnok :/ és Reiszmann Sándor géplakatos kecskeméti lakosokat az említett fogházból elhurcolták, s Kecskemét határában a két előbbit felakasztás, az utóbbit pedig agyonlövés útján kivégezték. /: a Kbtk. 11. §-ához képest a Kbtk. 413. §-ába ütköző gyilkosság bűntette. :/;

V. 1. Francia Kiss Mihály, 2. Danics Mihály volt tart. tiszthelyettesek, 3. Zbona János volt törzsőrmester, 4. Csabai János, 5. Oláh János, 6. Király János, 7. Király Gábor, 8. Tóth Imre, 9. Nagy Pál, 10. Tóth Ambrus, 11. Nagy Mihály, 12. Danics Aladár, 13. Juhász István pótcsendőrök, Kecskeméten, 1919. évi november hó 9-én hét kecskeméti polgári egyént lakásukról elhurcoltak, s a Kecskeméthez tartozó Tolvajos homokbuckánál felakasztották. /a Kbtk. 11. §-ához képest a Kbtk. 413. §-ába ütköző gyilkosság bűntette :/;

VI. Francia Kiss Mihály volt tartalékos tiszthelyettes és ismeretlen társai Kecskeméten 1919. évi november hó 19-étől 21-éig terjedő időben a kecskeméti kir. ügyészségi fogházban letartóztatásban levő foglyokat puszta kézzel, sérülés okozása nélkül tettleg bántalmazták. /: a Kbtk. 769. §-ába ütköző becsület biztonsága elleni vétség :/;

VII. Rozsek Ottó százados és Bibó Dénes volt tart. főhadnagy Kecskeméten, 1919. évi november hó 30-án a kecskeméti kir. ügyészség által előzetes letartóztatásba helyezett Pataky Nándor volt tart. főhadnagyot azon álürügy alatt, hogy nevezettnek a honvéd bírósághoz leendő átadására írásbeli parancsot kaptak, a kir. ügyészségtől átvették. /: a Kbtk. 380. §-ába ütköző szolgálati hatalommal visszaélés bűntette :/;

VIII. 1. Schmidt Nándor, 2. Váradi Lajos volt tartalékos tiszthelyettesek, 3. Mihály József és 4. Török Ferenc volt pótcsendőr Kiskőrösön 1919. évi november hó 22-én éjjel Hetényi Lipót kiskőrösi fegyverkeskedőt több

ízben lelövéssel fenyegették meg, majd lakásán őrizetbe vették, s a kiskőrösi községházához kísérték /a Kbtk. 11. §-ához képest a Kbtk. 371. és 377. §-ába ütköző nyilvános erőszakoskodás bűntette. :/

IX. Mihály József volt pótcsendőr Kiskőrösön, 1919. évi november hó 22-én éjjel a kiskőrösi községházán őrizetben állottt Hetényi Lipót kiskőrösi fakereskedőt „szemtelen zsidó kommunista agitátor" lealacsonyító szidalmakkal illettel, egyben alaptalanul azt hozta fel ellene, hogy a kommunizmus alatt a terrorcsapat által a lakosságtól jogtalanul összeharácsolt kb. 100.000 koronányi összeget részben a sértett családja kapta kézhez. /: a Kbtk. 97. §-ához képest a Kbtk. 769. és a Kbtk. 514. §-aiba ütköző bücsület biztonsága elleni vétség és rágalmazás bűntette – az 1921. évi 53. számú Rendeleti Közlöny /: Szab. Rend. :/ közzétett 32.803/13–1921. számú körrendeletben foglalt magas kegyelmi elhatározás, valamint a Kbp. 3. §-a alapján, tekintve, hogy a kegyelemben részesítés előfeltételei fennforognak, abbahagyni, –

továbbá, állítólag a m, kir. volt szegedi vadászzászlóalj állományába tartozott alábbi egyének és ismeretlen tettesek ellen azon cselekmények miatt feljelentést, hogy

X. ismeretlen tettesek Kecskeméten, 1919. évi november hó 19-én éjjel a kecskeméti államrendőrség által a Héjjas-féle karhatalmi alakulat részére átengedett fogdahelyiségekben őrizetben tartott Sutus Sándor cipész kecskeméti lakost onnan elhurcolták, amióta nevezettnek nyoma veszett. /: a Kbtk. 413. §-ába ütköző gyilkosság bűntette :/;

XI. 1. Pataky Nándor volt tart. főhadnagy, 2. Francia Kiss Mihály volt tart. tiszthelyettes és két ismeretlen pótcsendőr Kecskeméten, 1921. évi november hó 21-én, a kecskeméti Jenei-féle vendéglőből Harstein Ignác budapesti képkereskedőt igazoltatás ürügye alatt elvittek, aki azután másnap, november hó 22-én reggel Kecskemétről Halas felé vezető műúton meggyilkolva és kirabolva találtatott meg. /: a Kbtk. 11. §-ához képest a Kbtk. 413. §-ába ütköző gyilkosság és rablás bűntette. :/;

XII. Ismeretlen, állítólag a Héjjas-féle karhatalmi alakulathoz tartozott tettesek, köztük egy barna szakaszvezető és egy szőke pótcsendőr Kecskeméten, 1919. évi december hó 20-ika körül a kommunizmus alatt a

Schiffer-féle cipőgyárban gyárvezetői és főbizalmi állást betöltött Dobrofka Ferenc polgári egyént elhurcolták, és a Kecskeméthez tartozó Orgovány erdőben meggyilkolták /: a Kbtk. 11. §-ához képest a Kbtk. 413. §-ába ütköző gyilkosság bűntette. :/

XIII. Ismeretlen, állítólag a Héjjas-féle karhatalmi alakulathoz tartozozott tettesek Kecskeméten, 1919. évi október hó 19-én Fehér Imre kecskeméti lakost lakásáról elhurcolták, s 1919. évi október hó 30-áig a kecskeméti városházán, majd november hó 4-éig a Kádár utcai csendőristállóban fogvatartottak, s ezen utóbbi helyen több ízben súlyosan bántalmazzák. /: a Kbtk. 11. és 96. §-aihoz képest a Kbtk. 371. és 431. §-aiba ütköző nyilvános erőszakoskodás és súlyos testi sértés bűntette. :/;

XIV. Ismeretlen, állítólag a Héjjas-féle karhatlami alakulathoz tartozott tettesek Kecskeméten, 1919. évi november hó 16-án Fuchs Sámuel kecskeméti lakos, lakásába az ablakon át bezörgettek, s nevezettet el akarták hurcolni. A lakásba azonban bebocsátást nem nyertek, s oda behatolni sem tudtak, mire további támadó szándékukkal elállottak. /a Kbtk. 11. §-ához képest a Kbtk. 371. §-ába ütköző nyilvános erőszakoskodás bűntette. :/;

XV. Ismeretlen, állítólag a Héjjas-féle karhatalmi alakulathoz tartozó tettesek Izsákon, 1919. évi november hó 22-én éjjel Brüll Bertalan izsáki lakosnál megjelentek, s őt el akarták hurcolni. Minthogy azonban a lakásába behatolni nem tudtak, s Brüll állítólag lelövéssel fenyegette meg őket, eme szándékuktól elállottak. /a Kbtk. 371. §-ába ütköző nyilvános erőszakoskodás bűntette. :/;

XVI. Pataky Nándor volt tartalékos főhadnagy Kecskeméten a kommunizmus alatt, közelebbről meg nem határozható időben, Iván Gábor építészi direktóriumi vezető és felügyelő lakásán, többek között borozás közben kijelentette, hogy a kecskeméti városi téglagyárban dr. Szeles Béla mérnök csak „egy szar", „Farkas komán a termelési biztos, csak az a ti emberetek, tiétek a gyár", és így tovább, mely kiejelentéseivel a városi téglagyár alkalmazottjait egymás közötti ellenségeskedésre buzdítani igyekezett. /: a Kbtk. 559. §-ába ütköző közben és rend elleni vétség. :/

XVII. Ismeretlen tettesek Kecskeméten, 1919. évi december hó 1-jén éjjel az olasz fogságból csak egy pár nappal előbb hazaérkezett Nemes József

kecskeméti lakost elhurcolták, amióta nevezettnek nyoma veszett. /: a Kbtk. 413. §-ába ütköző gyilkosság bűntette. :/, – a Kbp. 138. §. 1. bekezdése alapján, minthogy a bűnvádi üldözésre elengedő alap nincs –, félretenni,

XVIII. egyben Héjjas Iván volt tartalékos főhadnagy ellen azon cselekményei miatt folyamatba tett eljárást, hogy Kecskeméten, 1919. évi augusztus havától 1919. évi december hó végéig terjedő időben, mint a Kecskeméten megalakult karhatalom parancsnoka, a fentebb már I–VI., VIII–X. és XII–XV. pontok alatt felsorolt gyanúsítottaknak az általuk elkövetett s hivatkozott pontok alatt tárgyalt cselekmények végrehajtására nézve – a parancsot ő adta ki. /: a Kbtk. 11. §-ához képest a Kbtk. 413. §-ába ütköző, felbujtói minőségben elkövetett gyilkosság bűntette. :/, – az 1921.53. sázmú Rendeleti Közlönyben /: Szab Rendelet :/ közzétett körrendeletben foglalt magas kegyelmi elhatározás, valamint a Kbp. 3. §-a alapján, tekintve, hogy a kegyelemben részesítés előfeltételei fennforognak, abbahagyni,

XIX. végül dr. Magyar József, dr. Zana Ferenc és dr. Jeney Pál ügyvédek, továbbá balázsfalvi Kiss József városi elnök, Blank Arthur nyomdatulajdonos, valamint két fivére és két fia kecskeméti lakosok, dr. Botka rendőrkapitány szegedi lakos és ismeretlen társai ellen irányuló azon feljelentést, hogy Héjjas Iván volt tartalékos főhadnaggyal együtt, Kecskeméten és környékén 1919. évi augusztus havától december hó vééig elkövetett gyilkosságok rendezői és organizátorai voltak, – a Kbp. 139. §. 1. bekezdése alapján illetékesség okából további eljárás végett az összes bűnperiratok kapcsán a kecskeméti kir. ügyészséghez áttenni – rendelte

Erről özv. Sutus Sándorné, Dobos Teréz cipész neje, Kecskemét, Klapka utca 34. szám, özv. Harstein Ignácné, Budapest VII. ker. Síp utca 10., Dobrovka József, Budapest, Hernád utca 21., Fehér Imre, Kecskemét lakosok, oly hozzáadással érintettek, hogy a Kbp. 106. §. 1. bekezdés alapján jogukban áll ezen határozat ellen, a kézhezvételtől számított 8 napon belül a m. kir- honvéd törvényszékhez folyamodással élni. A felfolyamodás azonban a csendőrség felügyelőjének ügyészénél nyújtandó be.

Indokolás:

A lefolytatott eljárás során alábbi tényállás nyert beigazolást:

Szegeden, a magyar ellenforradalmi kormány hadügyminisztériumának VI. osztályában, 1919. évi június havában Héjjas Iván volt tartalékos hadnagy azt a parancsot kapta, hogy Kecskeméten szervezzen meg egy karhatalmat,a vörös hadsereg által elrejtett, az ellenforradalmárok által pedig rejtegetett lőszerek összegyűjtésére és a közbiztonsági szolgálat ellátására.

Héjjas Iván ezen parancshoz képest megszervezte a karhatalmat. Tagjai voltak a magyarság megbízható tartalékos tisztek, altisztek és legénység, valamint a kecskeméti környéki gazdák. Így tagjai voltak a karhatalomnak pótcsendőri minőségben, a rendelkező részben felsorolt legénységi állományú terheltek is. Gyanúsítottak tehát a rendelkező részben körülírt s alább részletezett cselekményeket pótcsendőri minőségben a közbiztonsági szolgálat ellátása közben, a Károlyi-éra, valamint a kommunizmus során is felborult rend helyreállítása s normális viszonyok megteremtése céljából követték el.

I. Zöldi Róza, Kovács Erzsébet, Szentgyörgyi Erzsébet és Dózsa Emánuelné kecskeméti lakosok az igazságügy-miniszter úrhoz 1919. évi november hó 15-én beadott kérvényükben azt panaszolták, hogy Dózsa Emánuel, Szentgyörgyi Ferenc, Németh Imre, Sverteczky Mátyás, Zöldi János és Seres Imre kecskeméti volt városi rendőröket 1919. évi szeptember hó 30-áról október hó 1-jére virradóra éjjel, a lakásukról, halálos fenyegetések mellett, 10 felfegyverzett egyenruhás és csendőrkarszalaggal ellátott, egyébként ismeretlen egyén elhurcolta, azóta nevezetteknek nyoma veszett, s őket minden valószínűség szerint még aznap éjjel a kecskeméti határban meggyilkolták és elásták.

Emellett szól szerintük az a tény is, hogy nevezetteket az elhurcolás alkalmával összekötözték, kocsira tették, s mindenkinek azt mondták, hogy el kell pusztulniuk.

A feljelentők szerint a tettesek között Danics István kecskeméti fuvaros fiát felismerték, s egyben azon gyanújuknak adtak kifejezést, hogy a tettesek a Héjjas-féle karhatalmi alakulat tagjaiból állottak.

A tettesek kiderítése tárgyában lefolytatott, és jelen feljelentés folytán foganatosított eljárás egybevetett adataiból kétségtelenül megállapítást nyert, hogy Dózsa Emmánuelt és öt rendőrtársát a kommunista irányzat támogatása miatt gyanúsítottak hurcolták el a lakásukból, és ők is gyilkolták meg.

Az izsáki csendőrőrsnek az iratok közt elfekvő jelentése szerint ugyanis a társaival együtt elfogott Tóth Ambrus gyanúsított orgoványi lakos azt a beismerő vallomást tette, hogy a jelzett napon a tanyáján megjelenő Király József gyanúsítottól nyert felhívás folytán, együtt a Józsa Zsigmond-féle orgoványi lakatlan kistanyára mentek, ahol már a többi gyanúsítottat találták.

Ezek a lakatlan tanyán 6 összekötözött kezű embert őriztek.

Francia Kiss Mihály és Danics Mihály gyanúsítottak közölték Tóth Ambrussal, hogy az őrizetben álló 6 embert fel fogják akasztani.

A 6 embert azután gyanúsítottak az ágasegyházai buckához vitték, s ott mindnyájuk közreműködése mellett felakasztották. A hullákat pedig már előzőleg megásott gödrökbe dobálták és elföldelték.

Exhumálás alkalmával a már oszlásnak indult 6 hullát azok hozzátartozói felismerték.

Az elhurcolt és kivégzett rendőrök Barna Tibor kecskeméti helyettes rendőr-főkapitány által a tanácsköztársaság idején tanúsított magatartásuk miatt bocsátották el a rendőrség szolgálatából.

A kihallgatott Tollas János, Palásthy András rendőrök és Bende Gergely rendőr vallomása szerint Sverteczky és társai erősen kommunista érzelműek voltak, s még a tanácsköztársaság bukása után is annak visszaállítása érdekében terveket szőttek, propagandagyűléseket tartottak, s az újból szervezett rendőrlegénység körében izgattak.

Gyanúsítottak beismerik, hogy a rendőröket, akik a kommunizmus alatt és után államellenes magatartást tanúsítottak, lakásukon letartóztatták, onnan elhurcolták, s az ágasegyházi buckához vitték.

Tagadják azonban, hogy a kivégzést ők foganatosították volna. Tagadásukkal szemben Tóth Ambrus gyanúsítottnak már az ismertetett vallomásából, továbbá Francia Kiss Mihály volt tiszthelyettesnek azon

vallomásából, hogy a rendőrök kivégzésénél jelen voltak, s azt társaik foganatosították, kétségtelen, hogy a rendőröket a rendelkező részben felsorolt gyanúsítottak együtt és közösen akasztották fel.

Arra nézve adat azonban az eljárás során nem merült fel, hogy gyanúsítottak sértettektől pénzt vagy értéktárgyat elvettek volna, vagy őket cselekményük elkövetésénél önző haszonszerzés vezette volna.

II. Gyanúsítottak 1919. évi november hó 15-én a délutáni órákban mintegy 15–20-an, mint a Héjjas karhatalmi alakulat pótcsendőrei Kecskeméten 2–2 tagból álló járőrré alakulva, azon kecskeméti polgári egyéneket keresték fel, akik vett bizalmas értesülésük szerint a kommunizmus alatt a magyar állam ellen dolgoztak, illetve a tanácsköztársaság megszilárdítása érdekében tevékenykedtek.

A gyanúsítottakból alakult járőr a sértetteket azon álürügy alatt, hogy kihallgatásuk vált szükségessé, kocsin a Klapka utcában levő ún. Ménes-istállóba vitték, ahol őrizetbe vették, másrészt összekötözve a kocsikon hagyták az éj beálltáig.

Így hurcolták el dr. Fritz Rezső ügyvéd, Hegedűs Dezső tanító, Fekete Adolf kereskedő, Deutsch Imre magánhivatalnok, Hajos Judit varrónő, Joó Mariska hivatalnoknő, Kovács József kőműves, Elek Miklós vasesztergályos, Énekes László gyári üzemvezető, Csillag Béla kereskedő, Áchim Sándor őrmester, Váczi József ácssegéd, Bakonyi Antalné magánzónő és Faragó János napszámos kecskeméti lakosokat, akiket puszta kézzel is ütlegeltek.

Éjjel 1 óra tájban az istállóban elhelyezett sértetteket megkötözték, kocsira rakták, az orgoványi határba vitték. Egy füzes ültetvényhez érkezve sértetteket a kocsiról leszállították, s gyalog kísérték tovább. Útközben Faragó János sértett futásnak eredt, s a kísérők elől megszökött.

Gyanúsítottak Hajós Juditot, Bakonyi Antalnét és egy névleg ismeretlen polgári egyént ismeretlen okból szabadon engedték, a többi sértettet pedig a füzes melletti homokbuckáknál részint akasztás, részint agyonlövés által kivégezték.

Gyanúsítottak – Tóth Ambrus kivételével – tagadják a terhükre rótt ezen cselekmények elkövetését.

Tóth Ambrus gyanúsított Hajós Judit sértett, dr. Fritz Imre, dr. Fritz Miklós, Csillag Miksa, özv. Fekete Adolfné, Fekete Erzsébet, Hegedűs Rezsőné, Deutsch Imréné, dr. Fritz Miklósné, Bunczlauer Vilmos, Kovács Józsefné, Elek József, özv. Váczi Józsefné, Faragó Jánosné, Achimszki Józsefné tanúk vallomásából azonban tényként megállapítható, hogy sértetteket a tényleírásban ismertetett módon gyanúsítottak hurcolták el, bántalmazták és végezték ki.

Hogy gyanúsítottak sértettektől pénzt vagy értéktárgyat elvettek volna, vagy őket cselekményük elkövetésénél önző haszonszerzés vezette volna, bizonyítást nem nyert.

A kihallgatott dr. Fritz Imre és Miklós kecskeméti ügyvédek az elhurcolt és kivégzett dr. Fritz Rezső bátyjuk tetteseiként dr. Magyar József kecskeméti ügyvédet, továbbá Francia Kiss Mihály volt tiszthelyettes, Muraközi Ferenc és egy Szőke nevű pótcsendőrt jelölték meg.

Vallomásuk szerint dr. Magyar József özv. Fekete Adolfné és Fekete Erzsébet kecskeméti lakosok ismerték fel, akiknek a férjét, illetve atyját, Fekete Adolfot is állítólag dr. Magyar ügyvéd és gyanúsítottak hurcolták el.

Francia Kiss, Muraközi és Szőke gyanúsítottakat pedig állításuk szerint dr. Kriesch Vilmos kecskeméti ügyvédjelölt bemondása útján állapították meg.

Bátyjuk elhurcolásában és kivégzésében továbbá rablógyilkosságot látnak, miután letartóztatása alkalmával nála 13000 korona készpénz, 1 aranylánc, ezüst cigarettatárca volt, s ezen tárgyakat szerintük a tettesek sehová sem szolgáltatták be, hanem az ezüst cigarettatárcát pl. a tettesek egyike, Weissz Izidor kecskeméti lakos ékszerkereskedőnél adta el.

Az elhurcolás tárgyában kihallgatott özv. Fekete Adolfné és leánya, Fekete Erzsébet valótlannak jelentik ki azon állítást, mintha ők a dr. Fritz Rezső ügyvéd elhurcolását látták volna.

Előadásuk szerint ők Fritzékkel nem is laknak egy utcában. Azt azonban Fekete Erzsébet állítja, hogy édesatyjának elhurcolásában dr. Magyar József ügyvéd is részt vett.

A rablógyilkosság gyanúját illetőleg nem lehetett közelebbi támpontokat beszerezni. Gyanúsítottak tagadják még a gyilkosság elkövetését is. A kihallgatott tanúk pedig az önző haszonszerzésre nézve terhelő adatokat egyáltalán nem tudtak szolgáltatni.

A kecskeméti államrendőrség értesítése szerint Weissz Izidor ékszerkereskedő Kecskemét bel- és külterületén teljesen ismeretlen, s így kikérdezhető és kihallgatható nem volt

A két Fritz a pénz és értéktárgyak elrablását illetőleg egyébként is csak általánosságban nyilatkozik, s arra nézve, hogy azokat a tettesek közül ki kerítette hatalmába, s az ezüst cigarettatárcát a tettesek közül ki adta el az állítólagos Weissz kereskedőnek, közelebbi adatokat nem szolgáltatnak. Ez az eljárás során egyébként nem volt megállapítható.

Dr. Fritz Imre és Miklós bátyjuk elhurcolásának szemtanúi nem voltak, vallomásuk tehát csak hallomásból merített, de tényekkel alá nem támasztott adatokon, felvetéseken és következtetéseken nyugszik.

Ami pedig dr. Magyar József ügyvédnek dr. Fritz Rezső és Fekete Adolf sértettek elhurcolásábani részvételét illeti, e tekintetben a további eljárásra a polgári ügyészség van hivatva, ahová a bűnperiratok áttétetnek.

III. A román megszálló csapatoknak Kecskemétről történt kivonulása után 1919. évi november hó 19-én, dél tájban az ottani kir. ügyészség vezetőjének, dr. Karácson Gyula kir. ügyésznek hivatalos helyiségében megjelent Francia Kiss Mihály volt tiszthelyettes gyanúsított s egy névleg ismeretlen gyanúsított társa, s Héjjas Iván utasítására hivatkozva Karácson kir. ügyésznek bejelentette, hogy a kir. ügyészségi fogházban letartóztatva levő kommunista foglyok őrizetét átveszi. Egyben kijelentette, hogy az őrséget azonnal a Héjjas-alakulat pótcsendőreiből állítja fel, s amelyik fogoly méltatlankodni fog, azt testi fenyítésben is részesíti. Ehhez képest Francia Kiss gyanúsított a fogházban őrökként pótcsendőröket állított fel, akik a hivatásos fogházőrökkel együtt egészen este 7 óráig teljesítették a szolgálatot. Ekkor Héjjas Iván Karácsony kir. ügyésszel történt megállapodásához képest a fogházból a pótcsendőrökből álló őrséget kivonta.

Este 11 óra tájban gyanúsítottak megjelentek a kir. ügyészségi fogházban, s a kommunizmus alatt tanúsított magatartásuk miatt a fogházban letartóztatásban levő egyének közül Neumann Imre magánhivatalnok, dr. Stern Zsigmond ügyvédjelölt, Czigány Lajos molnár, Lajos László napszámos, Vincze Lajos ács, Simon István hírlapíró, joghallgató, Kósa László napszámos, Szakovits György magánhivatalnok, Hajma József munkásbiztosító tisztviselő, Vértse Gábor gazdász, Bende József matróz, Egyki Mózes rendőr, P. Kovács István napszámos, Horváth Döme asztalos, Kurucz József napszámos, dr. Budai Dezső jogakadémiai tanár, Kubányi Mihály napszámos, Türei László cipőgyári szolga, Lugosi István szabó, munkástanács elnöke, Polonyi Gyula vasúti írnok, Káuffer Arthur nyomdás, Pataky István pénzügyőr, Lazarovits Károly detektív, Farkas Sándor vasmunkás, Szegedi Lajos munkásbiztosító pénzbeszedő, Takács György szociáldemokrata párttitkár, dr. Halmos Lajos ügyvéd, Hrabál János mozdonyfűtő a MÁV-nál, Bakonyi Antal kereskedősegéd, Faragó Pál tiszthelyettes, Villás István postás, Szűcs Lajosné magánzónő, kecskeméti lakosokat a fogházból kocsikon a Kecskeméthez tartozó Szikra-dűlőbe hurcolták, s ott kivégezték őket.

Gyanúsítottak Bán Sándor pótcsendőr kivételével tagadják a terhükre rótt cselekmény elkövetését.

Tagadásukkal szemben dr. Karácsony Gyula kir. ügyész, Baracsi Pál, Farkas József, Kovács Pál, Dani Zoltán, Szentmiklósi Lajos, Klucsár Mirály, Vágó László tanúk vallomásából, valamint az iratok közt fekvő kir. ügyészségi, államrendőrségi, detektív-, katonai állomásparancsnoksági jelentéséből, a kecskeméti csendőrparancsnokság jelentéséből, nemkülönben a bizottsági jegyzőkönyvekből megállapítható, hogy a foglyok elhurcolását és kivégzését gyanúsítottak eszközölték.

Felmerült még az is, hogy ezen cselekmény elkövetésében Szabó és Székely nevű, a volt 1. számú országos csendőrtartalék-zászlóalj állományába tartozott századosok is részt vettek. Szabó és Székely századosok kiléte azonban az eljárás során tisztázható nem volt. Az említett zászlóaljtól beszerzett értesítés szerint ugyanis Szabó és Székely nevű századosok a zászlóalj állományában egyáltalán nem szolgáltak, ily nevű

egyének a Héjjas-alakulatnál sem voltak. Hogy gyanúsítottak sértettektől pénz vagy értéktárgyat elvettek volna, vagy hogy őket cselekményük elkövetésénél önző haszonszerzés vezette volna, arra adat nem merült fel.

A tanúk vallomásaiból megállapítottnak vehető, hogy gyanúsítottakat cselekményükben tisztán nemzeti felbuzdulás és azon téves hit vezérelte, hogy a nemzeti eszme érdekeit szolgálják.

IV. Francia Kiss Mihály volt tiszthelyettes gyanúsított és társai 1919. évi november hó 21-én reggel ismét megjelentek a kecskeméti kir. ügyészségi fogházban, és onnan a kommunizmus alatt vezető szerepet vitt, s emiatt letartóztatásban állott Berényi Pál gazdálkodót, Berkes Ferenc újságírót és Reismann Sándor géplakatost elhurcolták.

Berényit és Berkest Kecskemét határában felakasztották, míg Reismannt agyonlőtték.

A három sértettet ugyanis gyanúsítottak kocsira ültették, és a Kecskemét közelében levő Mária-kápolna felé vitték. Útközben Reismann sértett leugrott a kocsiról, s futásnak eredt.

Gyanúsítottak közül Bán Sándor pótcsendőr utána szaladt, s Reismannt elfogta, majd az egyik tiszti formaruhát viselő, ismeretlen gyanúsított a kocsi mellett főbe lőtte. Berényit és Berkest pedig a Mária-kápolna körül egy fára felakasztották, majd mindhármukat elföldelték.

Bán Sándor gyanúsított beismeri a terhére rótt cselekmény elkövetését, hogy az elhurcolásban és a kivégzésben Mészáros Sándor pótcsendőr is részt vett.

Előadja még, hogy három névleg ismeretlen tiszt is közreműködött ezen cselekmény elkövetésénél, de azoknak nevét és rendfokozatát nem tudja.

A gyanúsítottként szereplő Básler Sándor volt tart. főhadnagy és Mészáros Sándor pótcsendőr az eljárás során kihallgathatók nem voltak, mert ismeretlen helyen tartózkodnak.

Francia Kiss Mihály volt tiszthelyettes, gyanúsított tagadja a terhére rótt cselekmény elkövetését, míg a kihallgatott tanúk, név szerint dr. Karácson Gyula kir. ügyész, Baracsi Pál, Farkas József, Kovács Pál, Dani

Zoltán, Szentmiklósi Lajos, Klucsár Mihály és Vágó László a tényleírásban foglaltakat igazolják.

Ezt a tényállást igazolják különben a bűnperiratok közt fekvő kir. ügyészségi, államrendőrségi, detektív-, katonai állomásparancsnoksági és csendőrségi jelentések is.

Azonban adat vagy bizonyíték arra nézve, hogy gyanúsítottak sértettektől pénzt vagy értéktárgyakat elvettek volna, vagy hogy őket cselekményük elkövetésénél önző haszonszerzés vezette volna, az eljárás során beszerezhető nem volt.

Megjegyeztetik, hogy a kir. ügyészségi fogházba bekísért foglyokról befogadásuk alkalmával a fogház vezetősége a fennálló utasítások értlemében mindenféle értéktárgyat átvesz megőrzésre, s az így elhurcolt foglyoknál az elhurcolás alkalmával semmiféle érték nem lehetett.

V. Gyanúsítottak 1919. évi november hó 9-én Muraközi Ferenc kecskeméti lakos, volt pótcsendőr felhívására, aki viszont Héjjas Iván parancsára hivatkozott, három kocsival Kecskemét város utcáin este 9 órától éjfél után 2 h-ig haladva, a nála volt névjegyzék alapján Zbona János volt csendőr főtörzsőrmester gyanúsított Nagy Mihály pótcsendőrrel együtt több ház előtt megállott és becsengetett. Ott, ahol a jegyzékben feltüntetett s keresett egyént megtalálták, az illető kezeit, lábait összekötötték, és Nagy pótcsendőrrel együtt az utcán várakozó kocsik egyikére felrakták. Ily módon hét polgári egyént szedtek össze.

Ezekkel három kocsin először Orgovány község határában levő Józsa-féle lakatlan tanyára, majd pedig a kivégzés mikéntjét egymás közt megbeszélve és az akasztáshoz szükséges eszközöket megszerezve a Kecskeméthez tartozó Tolvajos buckázhoz hajtattak, ahol azokat felakasztották.

Tóth Ambrus, Tóth Imre, Juhász István, Nagy Mihály, Nagy Pál és Oláh János gyanúsítottak beismerik a terhükre eső cselekmény elkövetését, míg a többi gyanúsítottak tagadásban vannak ugyan, de ez az eljárás során kétségtelen bizonyítást nyert.

Ugyancsak megállapítást nyert, hogy gyanúsítottak a 7 egyén elfogását a náluk volt névjegyzék alapján eszközölték.

Megállapítást nyert az is, hogy ezen névjegyzékben oly egyének voltak felsorolva, akik a tanácsköztársaság megszilárdítása érdekében tevékenységet fejtettek ki.

Az eljárás során azonban az tisztázható nem volt, hogy név szerint kik voltak az elhurcolt, illetve meggyilkolt egyének, mert a gyanúsítottak e tekintetben közelebbi adatokat előadni nem tudtak, s az e tárgyban kihallgatott tanúk sem nyújtottak elengedő támpontokat.

Az azonban kétségkívülinek látszik, hogy az 1919. év folyamán feltalált és exhumált, de az oszlás miatt már felismerhetetlenné vált hullák között voltak ezek a névleg ismeretlen sértettek.

Gyanúsítottakat ezen cselekményük elkövetésénél a megállapítások szerint önző haszonszerzés nem vezette, s így csakis azon téves hitben jártak el, hogy a visszaállított jogrendre veszedelmes egyének kiirtásával a nemzeti eszme érdekeit szolgálják.

VI. A kecskeméti kir. ügyészségi fogházban 1919. évi november hó 19-én és 21-én Francia Kiss Mihály volt tiszthelyettes, gyanúsított és ismeretlen pótcsendőr társai az ott letartóztatásban volt foglyokat, akik a kommunizmus alatti viselkedésükre vonatkozólag hozzájuk intézett kérdésekre kielégítő választ nem tudtak adni, vagy gyanúsítottakkal szemben kihívóan viselkedtek, puszta kézzel, arcul ütéssel, de sérülés okozása nélkül, tettleg bántalmazták.

Francia Kiss Mihály tagadja, hogy a terhére rótt cselekmény elkövetését, s arról sem tesz említést, hogy a bántalmazásban kik voltak tettestársai.

A kihallgatott Baracsi Pál, Dani Zoltán, Farkas József, Kovács Pál, Kulcsár Mihály a fogházban akkor őrizet alatt állott polgári egyének vallomásából tényként állapítható meg, hogy Francia Kiss Mihály volt tiszthelyettes, gyanúsított a terhére rótt bántalmazásokat társaival együtt elkövette.

Az azonban kideríthető nem volt, hogy kik voltak azok, akik Francia Kissen kívül a foglyokat bántalmazták.

VII. Neubauer Izidor és 3 társa meggyilkolásával gyanúsított, s emiatt a kecskeméti kir. ügyészségi fogházban előzetes letartóztatásba helyezett

Pataky Nándor volt tart. főhadnagyot, a m. kir. volt szegedi vadászzászlóalj állományába tartozott, s jelenleg szökésben levő Rozsek Ottó százados, továbbá Bibó Dénes volt tart. hadnagy 1919. évi november hó 30-án autón Makay kir. ügyész tiltakozása ellenére a fogházból elszállították.

A kir. ügyész előtt gyanúsítottak ugyanis odanyilatkoztak, hogy a fenti zászlóaljtól írásbeli parancsot kaptak, hogy Pataky főhadnagyot a honvéd bíróságnak átadják, s ezt a kir. ügyész tiltakozása ellenére a fogházból elszállították.

Patakynak azután hosszabb ideig nyoma veszett, úgyhogy nevezett bűnügyben nem volt letartóztatható, illetve előállítható.

Rozsek százados szökésben van, s emiatt az ügyében kihallgatható és előállítható nem volt.

A kihallgatott Bibó Dénes volt tart. hadnagy a terhére rótt cselekmény elkövetését beismeri, s azzal védekezik, hogy Pataky volt tart. főhadnagynak Neubauer Izidor és három társa letartóztatásában és kivégzésében a kommunizmus alatt a magyar faj és a nemzeti eszme ellen elkövetett cselekmények által felkeltett közelkeseredés következményének vette, s ebből kifolyólag azt bűncselekménynek nem tekintette.

Ezért Rozsek századossal elhatározták, hogy a zászlóalj kötelékébe tartozott Patakyt a kir. ügyészségi fogházból kiszabadítják.

E célból 1919. évi november hó 30-án autón Kecskemétre mentek, s ott Makay kir. ügyésztől Patakyt átvették.

Azt tagadják, hogy a kir. ügyészt erőszak alkalmazásával fenyegették meg.

A tanúként kihallgatott Héjjas Iván és Pataky Nándor volt tart. főhadnagyok vallomásából, továbbá az iratok közt elfekvő kecskeméti kir. ügyészségi és államrendőrségi jelentésekből megállapítást nyertek a tényleírásban foglaltak.

Arra nézve azonban adat nem merült fel, hogy gyanúsítottakat cselekményük elkövetésében önző haszonszerzés vezette volna.

VIII. Hetényi Lipót kiskőrösi fakereskedő 1919. évi december hó 11-én megjelent a kiskőrösi katonai parancsnokságnál, és jegyzőkönyvbe foglalni kérte, hogy 1919. évi november hó 22-én éjjel egy előtte névleg ismeretlen

tiszthelyettes, egy ismeretlen katona és Mihály József volt pótcsendőr a lakásának udvarán megjelentek, felzörgették és a Nemzeti Hadsereg nevében, lelövéssel való fenyegetés mellett a tiszthelyettes letartóztatottnak jelentette ki. Egyben tudtára adta a tiszthelyettes, hogy készüljön fel, mert Szegedre viszik. Ezután bevitték a kiskőrösi községházához, ahol újból lelövéssel fenyegették meg, s mintegy 4 órai őrizetben tartás után csak a községi elöljáróság és karhatalmi parancsnokság közbelépésére engedték szabadon.

Váradi Lajos tiszthelyettes, Mihály József volt pótcsendőr beismerik a terhükre rótt cselekményt, s védekezésük szerint a velük volt Schmidt Nándor volt tiszthelyettes Héjjas Ivántól kapott oly értelmű parancsot, miszerint Kiskőrösön nyomozzák ki, hogy dr. Schvartz Ferenc és dr. Kiss Dezső volt direktóriumi tagok hol tartózkodnak, s egyben e tárgyban sógorukat, Hetényi Lipót sértettet is hallgassák ki.

Először Gróf Dezső kiskőrösi lakos apjának a lakásában tartottak házkutatást, majd pedig Hetényi lakására mentek, ahol Schmidt tiszthelyettes Hetényit több ízben lelövéssel fenyegette meg, majd őrizetbe vette, s a kiskőrösi községházához kísérték.

Schmidt Nándor volt tiszthelyettes és Török Ferenc gyanúsítottak elszakította területen tartózkodnak, s ezért kihallgathatók nem voltak.

Hogy gyanúsítottakat cselekményük elkövetésénél önző haszonszerzés vezette volna, megállapítást nem nyert.

Eljárásuknak – nyomozás adata szerint – az volt a célja, hogy a kommunizmus alatt direktóriumi tagságot betöltött dr. Schvartz Ferenc és Gróf Dezső tartózkodási helyét a velük sógorságban álló Hetényi sértettől megtudják, s nevezetteket ily módon kézrekerítsék.

IX. Hetényi a kiskőrösi járási katonai parancsnokság előtt azt is jegyzőkönyvre adta, hogy őt Mihály József pótcsendőr a kiskőrösi községházán szemtelen zsidónak, kommunistának, agitátornak nevezte, s egyben alaptalanul azt hozta fel ellene, hogy a kommunizmus alatt a terrorcsapat által összeharácsolt körülbelül 1.000.000 korona sarcot részben a Hetényi család kapta.

Mihály József gyanúsított beismeri, hogy a felhozott kijelentéseket megtette, s védelmére előadja, hogy sértett a tiszthelyettesek által történt kihallgattatása alkalmával sógorainak a kommunizmus alatt tanúsított magatartását illetőleg oly valótlan kijelentéseket tett, hogy e felett felháborodva ragadtatta magát a most ismertetett kijelentésekre.

Minthogy a rendelkezésre álló adatok szerint az I–X. pontok alatt felsorolt gyanúsítottak a terhükre rótt cselekményeket az 1918. évi október hó 31-ik óta bűnösen felidézett haza- és társadalomellenes forradalmak idején a magyar faj és a nemzeti eszme ellen elkövetett cselekmények által felkeltett közelkeseredés és menthető felháborodás hatása alatt, abban a téves meggyőződésben követték el, hogy cselekményükkel a magyar faj és a nemzeti eszme érdekeit szolgálják, minthogy továbbá arra nézve terhelő adat egyáltalán fel nem merült, hogy terhelteket cselekményüknél önző haszonszerzés vezette volna, a rendelkező részben I–IX. pontok alatt a körülírt cselekmények az 1921. évi november hó 3-án kelt magas kegyelmi elhatározás alá esnek, miért is őket kegyelemben részesíteni, s a bűnvádi eljárást abbahagyni kellett.

A rendelkező részben hivatkozott pontok alatt említett ismeretlen tettesek kiléte az eljárás során kideríthető nem volt.

X. A kecskeméti m. kir. honvéd állomásparancsnokságtól a m. kir. honvédelmi miniszter úrhoz intézett jelentésből, továbbá a kecskeméti m. kir. államrendőrségtől beszerzett jelentésből, valamint Sutus Sándorné, szül. Dombos Teréznek a kecskeméti rendőrkapitányságon jegyzőkönyvre adott vallomásából az tűnik ki, hogy ismeretlen, állítólag Héjjas karhatalmi alakulat állományába tartozott két pótcsendőr Kecskeméten 1919. évi november hó 19-én éjjel a kecskeméti államrendőrség által, említett karhatalom részére a rendőrségi fogdából átengedett fogdahelyiségben őrzött Sutus Sándor kecskeméti lakos cipészt elkísérte, amióta nevezettnek nyoma veszett.

Az eljárás során a tettesek személyét illetőleg közelebbi adatok megállapítható nem voltak.

A kihallgatott Kiss János, Rábiczki Ferenc és Szabó Pál rendőrök, továbbá dr. Szabó rendőrkapitány a tettesek személyét illetőleg közelebbi adatokat szolgáltatni nem tudtak.

A további puhatolásra támpont nincs, s a tettesek ismerete nélkül a bűnvádi üldözésre nincs alap, a felejelentést félretenni kellett.

XI. Halász István kecskeméti lakos a kecskeméti államrendőrségen 1919. évi november hó 22-én reggel jelentette, hogy Faragó József kecskeméti lakos, napszámos ismerőse megjelent a lakásán, és közölte vele, hogy Juhász József kecskeméti lakossal a Kecskemétről Nagyhalasra vezető úton a várostól 1 ¾ kilométer távolságban az útszélen agyonverve egy ismeretlen férfi hullát találtak.

Egyben elfoglaltságára való hivatkozással Halászt kérte, hogy ezt a rendőrségen jelentse be.

Ehhez képest a rendőrkapitányság a nagyhalasi úton helyszíni szemlét tartott, s megállapította, hogy a jelzett helyen az útszélen egy ismeretlen férfi hullája fekszik. A hulla fejjel kelet felé feküdt. A szemek bedagadva voltak, ami valószínűleg ütéstől származott. A fejtetőn ütési sebhely látszott, amely valószínűleg fokostól eredt. A hulla meredt aludt vértócsa volt. A hulla felöltözött állapotban, arccal a föld felé fordulva feküdt. Mellette a földön kalapja és fekete télikabátja. Közvetlen mellette pedig jegygyűrűje volt. A ruhájának átkutatása alkalmával nála egy ezüst cigarettatárca, egy karikára fűzött több szekrénykulcs, bal keze gyűrűsujján egy vékony aranygyűrű ezüst betéttel és briliáns kövekkel, kabátja zsebében pedig egy külföldre szóló, Harstein Ignác nevére kiállított útlevél és utazási okmányok találtattak. A kerületi tisztiorvos véleménye szerint a halála kb. 8 órával a szemle előtt állott be. A halál oka lövési sebzés, melynek egyike a bal külső hallójárat előtt jutott be a koponyába, s a fejtetőn át távozott a koponyából, a másik pedig a garat hátsó fala mögött, a nyálkahártya mögött tovább futva, a jobboldali hallónyílás mögött egy rés alakú nyílást ütve távozott.

A megejtett halottszemle és boncolás során kifejtett vélemény szerint az első lövés többszörös koponyatörést és agyroncsolást okozva a halál feltétlen és egyedüli okát képezte.

Az eljárás során megállapítást nyert, hogy Harstein Ignác budapesti lakos, képkereskedő és utazó Kecskeméten, 1919. évi november 21-én délután 12 és 1 óra között a Jeney Pál-féle vendéglőben ebédelt. A

vendéglőben egy másik asztalnál volt Pataky volt tartalékos főhadnagy, Francia Kiss Mihály volt tartalékos tiszthelyettes, gyanúsítottak, Schrenk Rudolf, Rerédi Szabó Imre polgári egyének, Dávid Nándor volt százados és egy névleg ismeretlen gazdálkodó ültek. Harstein megebédelve, és említettek asztala mellett fel és alá járva az asztaltársaság beszélgetésére figyelt, majd asztalukhoz lépett és Schrenk Rudolftól tüzet kért. Pataky gyanúsított megjegyezte, „Wie heisz", „hogy jön ahhoz ez az ember, hogy tőled tüzet kérjen", egyben megjegyezte, hogy neki gyanús ez az ember, őt soha nem látta Kecskeméten. Francia Kiss Mihály gyanúsított Harstein eme feltűnő viselkedését észrevéve az asztaltól felkelt, megjegyezvén, hogy „no akkor majd igazoltatom", s egyben Harsteinhez ment.

Francia Kiss Harsteint a vendéglő udvarára hívta ki, ott igazoltatta, s miután gyanúsnak tűnt fel előtte Harsteinnek a külföldre szóló útlevele, két ismeretlen pótcsendőrrel a rendőrségre kísértette, s a Héjjas-alakulat részére fenntartott fogdahelyiségben helyeztette el.

Francia Kiss gyanúsított ezután visszatért az asztaltársasághoz.

Este 9 óra tájban a rendőrség megjelent két katonaruhás egyén, akik Harsteint a fogdából magukkal vitték.

Hogy ezután Harsteinnal mi történt, illetve miként jutott a halasi útra, s kik által végeztetett ki, az a lefolytatott eljárás során kideríthető nem volt.

Harsteinnál Szabó Pál rendőrőrmester és Tamás István rendőrbiztos vallomása szerint a rendőrségről történt elvitelekor a kivégzése után nála megtalált tárgyakon kívül még 754 korona volt és egy aranyóra aranylánccal.

A kihallgatott Pataky és Francia Kiss gyanúsítottak beismerik, hogy mint a karhatalmi alakulat egyénei az előttük ismeretlen Harsteint a vendéglőben velük szemben a fentiekben tanúsított viselkedése miatt gyanús egyénnek találták. Ezért Francia Kiss Mihály volt tiszthelyettes Harsteint igazoltatta, s minthogy nála külföldre szóló útlevelet talált, ennek tisztázása céljából két szolgáltban álló pótcsendőrrel az alakulat részére fenntartott rendőrségi fogdahelyiségbe kísértette, majd pedig a Kecskeméten állomásozó Schmidt Rezső hadnagy parancsnoksága alatt álló

különítményhez leendő átkísérésre adott parancsot. Gyanúsítottak tagadják, hogy Harstein kivégzésében részük lett volna, vagy hogy arról tudomással bírnának.

Schmidt Rezső hadnagy, volt különítményparancsnok Harsteinra nem emlékszik, s az ő kivégzéséről nem tud.

Harsteint a rendőrségre kísérő, s onnan átvevő katonai egyének /: állítólag pótcsendőrök :/ személye az eljárás során megállapítható nem volt.

Halász István, Juhász István, Selinkó Géza, Reichberger Náthán, Jenei Vilmos, Pröglöf Ella, Schenk Rudolf polgári egyének, Dávid Nándor volt százados, Szabó Pál rendőrőrmester, Rábiczki Ferenc rendőr és Tamás István rendőrbiztos a tényleírásban foglaltakat igazolják.

Özv. Harstein Ignácné beadványában férje meggyilkolását rablógyilkosságként tünteti fel, mert nevezettnek a gyilkosság után történt feltalálásakor fekete bőrből készült zsebtárcája a pénzzel és aranyórája aranylánccal együtt hiányzott.

Az eljárás során azonban tisztázható nem volt, hogy közönséges gyilkosság, illetve rablógyilkosság esete forog-e fenn, minthogy Harsteinnál kivégzése után is több már előbb felsorolt értéktárgy találtatott.

Márpedig ha a tetteseket cselekményük elkövetésénél rablási, tehát önző haszonszerzési szándék vezette volna, akkor az akkori viszonyok között ékszereit és ezüst cigarettatárcáját még meglepetés esetén is elvitték volna.

A gyilkosság tettesei kideríthetők nem voltak. A kihallgatott tanúk a tettesek személyét illetőleg közelebbi adatokat szolgáltatni nem tudtak, és a további puhatolásra sincs támpont, miért is a feljelentést félre kellett tenni.

Az kétségtelen ugyan, hogy Harstein igazoltatását és őrizetbe vételét és a rendőrségi fogdába történt helyezését Francia Kiss Mihály volt tiszthelyettes gyanúsított eszközölte.

Nevezetteknek ezen eljárása azonban katonai nyomozói hivatásából kifolyólag szabályszerű volt, mert az e tárgyban kiadott felsőbb rendelkezések szerint a katonai nyomozóknak kötelességük volt az állam hadi ereje ellen irányuló cselekmények elkövetőit, illetve az e

bűncselekményekben bármi tekintetben gyanússá vált egyéneket igazoltatni és őrizet alá helyezni.

Gyanúsított tehát csak szolgálati kötelességét teljesítette, amikor az asztaltársasága körül fel- és alájáró és beszélgetésükre figyelő Harstein Ignácot igazoltatta, s mikor nála külföldre szóló útlevelet talált, őt az akkori időben gyanús egyénnek tartván őrizetbe helyezte.

XII. Dobrovka József budapest lakos a m. kir. budapesti vegyesdandár-parancsnok ügyésze előtt 1919. évi december 30-án jegyzőkönyvre adta, hogy öccsének, Dobrovka Ferenc polgári egyénnek a hulláját a Kecskeméthez tartozó Orgovány erdőben teljesen meztelenül megtalálták, holott mikor a karhatalmi alakulat egyik névleg ismeretlen, barna szakaszvezetője és egy szőke pótcsendőre letartóztatta és elkísérte, mintegy 7200–7250 korona készpénz is volt nála.

E vád tekintetében megállapítást nyert, hogy Dobrovka Ferenc a kommunizmus alatt Kecskeméten a Siffer-féle cipőgyárban gyárvezető és főbizalmi volt, s így nyilván ezen állásaiban tanúsított államellenes magatartásáért vétetett az ismeretlen egyének által őrizetbe.

Dobrovka József, a sértett bátyja a tettesek személyét illetőleg közelebbi adatokat előadni nem tudott, erre nézve az eljárás során nem merültek fel támpontok. Az sem volt kideríthető, hogy a sértett, illetve elhunyt pénzével mi történt.

A fentiek szerint a további puhatolásra támpont nem lévén a tettesek ismerete nélkül pedig a bűnvádi üldözésre alap nincs: a feljelentés félretenni kellett.

XIII. Fehér Imréné szül Horváth Zsófia és Simon István kecskeméti lakosok 1919. évi november hó 3-án megjelentek a kecskeméti kir. ügyészségnél és jegyzőkönyvre venni kérték, hogy ismeretlen, állítólag a Héjjas-féle karhatalmi alakulathoz tartozott pótcsendőrök 1919. évi október hó 19-én Fehér Imre kecskeméti lakost lakásáról elhurcolták, és 1919. évi október hó 30-áig a kecskeméti városházán tartották fogva, majd onnan a Kádár utcai csendőr-lóistállóba vitték, ahol szolgálati teendőket végeztetnek vele.

Fehérné előadta továbbá, hogy férjét ismeretlen tettesek súlyosan bántalmazták, és olyannyira, hogy nemcsak dolgozni képtelen, de járni is alig tud.

Simon István pedig előadta, hogy Fehér Imre a tanácsköztársaság ideje alatt semmiféle büntetendő cselekményt nem követett el.

Az eljárás során megállapítást nyert, hogy Fehér Imre 1919. évi október hó 19-étől november hó 4-éig a Héjjas-féle karhatalmi alakulat fogdahelyiségében őrizet alatt állott; okul szolgált, hogy ellen az alakulathoz bizalmas feljelentés tétetett. Sértett őrizetben tartása ügyének tisztázása után, 1919. évi november hó 4-én megszüntettetett.

Hogy sértettet őrizetben tartása alatt kik bántalmazták, kideríthető nem volt.

A sértett őrizetbe helyezése és őrizetben tartása a jelen esetben bűncselekményt nem képezhet, mert a katonai nyomozóknak kötelességükben állott a hozzájuk beérkezett feljelentések tárgyában eljárni, s ennek biztosítása érdekében a szükséges intézkedéseket megtenni.

A Héjjas karhatlami alakulat fő feladata pedig, amint fentebb már kifejtetett, éppen nyomozói teendők ellátása volt.

Minthogy a bántalmazást elkövető tettesek kideríthetők nem voltak, a feljelentést félretenni kellett.

XIV. Fuchs Sámuel kecskeméti lakos 1919. évi november hó 16-án, a kecskeméti rendőrkapitányságon jegyzőkönyvre adta, hogy említett napon hajnalban három ismeretlen egyén bezörgetett hozzá, s azt követelték, hogy engedje be őket a lakásába.

Sértett azonban kívánságuknak eleget nem tett, mire gyanúsítottak sértett ablakait és kapuját kezdték zörgetni.

Midőn a szomszédok is a lármára felébredtek, s a történendők iránt érdeklődtek, a tettesek elmenekültek.

Megállapítást nyert, hogy a tettesek a Héjjas karhatalmi alakulathoz tartozó pótcsendőrök voltak, továbbá, hogy Fuchs sértettet el akarták hurcolni. Az azonban kideríthető nem volt, hogy a tettes pótcsendőrök kik voltak, miért is a feljelentést félre kellett tenni.

XV. A Budapest-vidéki államrendőrség detektívtestülete részéről 1919. évi december hó 10-én tett jelentésből kitűnőleg, ismeretlen, állítólag a Héjjas-féle karhatalmi alakulathoz tartozó tettesek Brüll Bertalan izsáki lakosnál 1919. évi november hó 22-én éjjel megjelentek, s őt el akarták hurcolni.

Sértett azonban az ismeretlen tetteseket nem engedte be a lakásába, lelövéssel fenyegette meg őket, mire eltávoztak.

A detektívjelentés szerint a tettesek állítólag Francia Kiss Mihály, Danics Mihály volt tiszthelyettesek, Zbona János volt csendőr főtörzsőrmester és Danics Aladár volt pótcsendőrök voltak.

Ezen egyének azonban tagadják, hogy a kérdéses időben és helyen Brüll Bertalannál jártak volna.

Minthogy a detektívjelentés említett egyének neveit, mint a tett állítólagos elkövetőit csak felemlíti, de arra adatot egyáltalán nem szolgáltat, hogy ezen feltevést, illetve gyanút mire alapítja, s minthogy erre nézve a lefolytatott eljárás sem nyújtott támpontot, Francia Kiss volt tiszthelyettes és társai tagadásával szemben pedig a bűnvádi üldözésre elegendő alap nincs, a feljelentést félre kellett tenni.

XVI. Dr. Szeles Béla népfelkelő mérnök-hadnagy, igazoltatásával kapcsolatban, 1920. január hó 8-án történt kihallgatása során a többek között előadta, miszerint a kommunizmus alatt a kecskeméti városi téglagyárban Bernhardt Mihály gépésztől értesült, hogy Pataky a kommunizmus előtt borozás közben a következő kijelentéseket tette: „A Szeles mérnök úr csak egy szar. Farkas komám a termelési biztos, csak az a ti emberetek, tietek a gyár… és így tovább."

A m. kir. honvédelmi miniszter úr által kiadott ezen jegyzőkönyvkivonat alapján lefolytatott eljárás során kihallgatott gyanúsított tagadja, hogy az ellene felhozott kijelentéseket használta volna.

A kihallgatott Farkas József építész, István József téglagyári felügyelő pedig nem emlékeznek arra, hogy Pataky gyanúsított előttük a tényleírásban ismertetet kijelentéseket megtette volna.

A kecskeméti kir. törvényszék vizsgálóbírójának értesítése szerint Bernhardt Mihály gépész tartózkodási helye ismeretlen, s így az ügyben kihallgatható nem volt.

Minthogy gyanúsított tagadásával szemben dr. Szeles Béla mérnök csak hallomásból merített jelentése ál fenn, egyéb támogató adat, illetve bizonyíték hiányában a bűnvádi üldözésre elegendő alap nincs. Ez októl eltekintve, hogy hogy a fennálló rendelkezések értelmébe ezen felhozott bűncselekmény közkegyelem alá esik, a feljelentés félretétele indokolt.

XVII. A m. kir. államrendőrség kecskeméti kapitánysága a kecskeméti kerületi főkapitányságnak 1919. évi december 10-én jelentette, hogy 1919. december hó 1-jén éjjel két katonaruhás, fegyveres egyén Nemes József kecskeméti lakost, aki az olasz fogságból csak egy pár nappal azelőtt érkezett haza, ismeretlen helyre elhurcolta, s azóta nevezettnek nyoma veszett. A tettesek az eljárás során kideríthetők nem voltak, úgy szintén az sem volt megállapítható, hogy a sértettel mi történt.

A most kifejtettekhez képest, a rendelkező részben X–XVII. pontok alatt felsorolt gyanúsítottak ellen részben bűnvádi úton üldözendő cselekmény tényálladéka megállapítható, részben pedig az ismeretlen tettesek személye kideríthető nem volt, s így a büntetőbírósági üldözésre elegendő alap nem lévén, a rendelkező részben foglaltak szerint kellett határozni.

A bűnperiratok adatokat tartalmaznak Schmidt Árpád szabó, Pánczél Zoltán kereskedő, Beck Sándor kereskedő volt izsáki lakosok elhurcolására, kirablására és meggyilkolására nézve is.

E tárgyban azonban az Ü. 198/22. szám alatt 1922. év folyamán, a budapesti honvéd törvényszékhely Zbona János volt csendőr törzsőrmester és társai ellen vádirat nyújtatott be, s azóta nevezettek jogerősen el is ítéltettek, ugyancsak adatokat tartalmaznak továbbá Ürögi Lajos, H. Szabó András, Hagyma András, Csákó Mihály, Hardi János és Neubauer Izidor kecskeméti gyufagyári igazgató, Nemes Gusztáv főreáliskolai tanár, Wertcheimer Jenő tanuló kecskeméti lakosok, Fodor Zsigmond lajosmizsei kereskedő, volt orgoványi lakosok letartóztatására, elhurcolására és

meggyilkolására, nemkülönben Fleischmann Zsigmond szabó kecskeméti lakossal szembeni nyilvános erőszakoskodásra nézve is.

Ezen bűnügyekben az eljárás Ü.180/21. és Ü.371/22. szám alatt lefolytattatott. Gyanúsítottak Schmidt Rezső hadnagy és társai ellen a bűnvádi eljárás az 1923. évi június hó 2-án 1921. évi 53. Rendeleti Közlöny /: Szab. Rendelet :/ közzétett 32.803/13.-1921. számú közkegyelmi rendelkezés alapján abbahagyatott.

Ugyancsak a bűnperiratok közt szerepel egy budapesti vegyesdandár (…..) jelentés, amely Tószegi Freund Albert kivégzéséről szól.

Megállapíttatott, hogy ebben a bűnügyben az eljárás a m. kir. pécsi vegyesdandár ügyészénél volt folyamatban.

Ezen bűnügyi az 1922. évi június hó 8-án kelt Ü.356/19. számú megszüntető határozattal nyert befejezést.

XVIII. Héjjas Iván volt tart. főhadnagy a rendelkezésre álló adatokból kivehetőleg mint karhatalmi parancsnok a karhatalom embereinek a közbiztonsági szolgálat ellátása közben a Károly-éra, valamint a tanácsköztársaság során is felborult rend helyreállítása és normális viszonyok megteremtése, s így különösen az állambiztonság megóvása érdekében a rendelkező részben I–VI., VIII–X., és III., XV. pontok alatt tárgyalt cselekmények végrehajtására nyilván parancsot adatott.

Adat azonban nem merült fel arra nézve, hogy gyanúsítottat e ténykedésben önző haszonszerzés vezette volna.

A kihallgatottak vallomásaikban előadják, hogy parancsnokuk, Héjjas Iván állandóan a legsúlyosabb megtorló intézkedéseket helyezte kilátásba a karhatalom azon tagjaival szemben, akik hivatásuk gyakorlása közben önző haszonszerzés céljából vagyon elleni cselekményekre vetemednek.

Minthogy gyanúsított az eljárás adatai szerint cselekményét tisztán a magyar faj és nemzeti eszme ellen elkövetett ténykedések következtében felkeltett közelkeseredés és menthető felháborodás hatása alatt, valamint abban a téves meggyőződésben követte el, hogy cselekményével a magyar faj és nemzeti eszme érdekeit szolgálja, s minthogy továbbá a lefolytatott bűnvádi eljárás során olyan adat nem merült fel, amely azt igazolná, hogy

gyanúsítottat cselekménye elkövetésénél önző haszonszerzés vezette volna; ennélfogva, figyelemmel arra, hogy a közkegyelemre vonatkozó rendelkezés előfeltételei fennforognak, őt kegyelemben részesíteni, s a bűnvádi eljárást abbahagyni kellett.
XIX. A rendelkező részben ezen pont alatt felsorolt gyanúsított polgári egyének lévén, velük szemben az eljárásra a polgári büntetőbíróság, jelen esetben a m. kir. kecskeméti ügyészség illetékes.

Budapest, 1924. évi december hó 18-án.

(olvashatatlan aláírás)
A másolat hiteléül
Kmft.

Juhász s. k.
csendőrség felügyelő ügyésze

(Középen körbélyegző)
A M. KIR. SZENT KORONA ORSZÁGAIHOZ TARTOZÓ
CSENDŐRSÉG
FELÜGYELŐJÉNEK ÜGYÉSZE

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-5- e-1949-20630. Gépelt másolat.

A BUDAPESTI KIRÁLYI BÜNTETŐTÖRVÉNYSZÉKEN A KOVÁCS TESTVÉREK ÜGYÉBEN LEZAJLOTT, ZÁRTKÖRŰ FŐTÁRGYALÁS JEGYZŐKÖNYVE
BUDAPEST, 1925. OKTÓBER 19–20.

Jegyzőkönyv

Készült az állami és társadalmi rend felforgatására irányuló bűntett miatt Kovács Kornél és társai ellen indított bűnügyben a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszéknél, Budapesten, az 1925. év október hó 19–22. napján tartott, nem nyilvános főtárgyalásról.

Jelen voltak:

Dr. Publik Ernő elnök, ítélőbíró, ft. elnök
Dr. Szemák Jenő kir. tsz. tan.eln.
Dr. Kovács Miklós kir. kur. bíró, szavazóbírák

D. Hubert Hugó, kir. tsz. joggy., jegyzőkönyvvezető

Dr. Molodványi Géza kir. ügyész

Dr. Balonyi Imre ügyvéd, Kovács Kornél, Kovács Árpád, Kovács Tivadar, Szalay János, Szobodeczky Aladár védője

Dr. Helvey Tibor, Becker István, Umlauff Sziegfried, Tarnovszky Pál, Sztahó Szavér, Láng Ede védője

Kovács Kornél, Kovács Árpád, Kovács Tivadar, Szalay János, Szobodeczky Aladár, Becker István, Umlauff Sziegfried, Tarnovszky Pál, Sztahó Szavér, Láng Ede vádlottak,

Dr. Fábián Béla
Dr. Zimmermann Géza

vitéz Makkay Imre, Andréka Károly, Závory Kálmán, Székely János, Kürthy Endre, Venczel Gejza, Dr. Jäger Károly, Varjas Sándor, Fodor Andor, Christofoletti Lajos, Bartha László tanúk.

Elnök a határozatok szerkeszétésőre dr. Kovács Miklós kir. törvénszéki bírót jelöli ki. Ezután a főtárgyalást a Bp. 301. §-a szerint az ügy rövid ismertetésével megnyitja, hallgatóságot megfelelően figyelmezteti, és a vádlottakat személyes viszonyaik felől kikérdezi.

Vádlottak személyes viszonyainakat következőképp adják elő.

1.) Kovács Kornél, született Perestón, az 1893. évi június hó 6. napján, nős, Szepesy Máriával, budapesti illetőségű (I. Diana út 16.) lakos, magyar nyanyelvű, róm. kath. vallású, magántisztviselő, katonaviselt, kereskedelmi érettségit tett, vagyontalan, Kovács József és Balla Mária fia, büntetlen.
2.) Kovács Árpád, született Sopronban, 1899. évi március hó 7. napján, nőtlen, budapesti illetőságű (I. Aladár u. 14/II. 11.) lakos, magyar anyanyelvű, róm kath. vallású, magántisztviselő, katonaviselt, kereskedelmi érettségit tett, Kovács József és Balla Mária fia, büntetlen.
3.) Kovács Tivadar, született Sopronban, az 1897. évi szeptember hó 13. napján, nőtlen, budapesti illetőségű és (I. Diana út 16.) lakos, magyar anyanyelvű, róm. kath. vallású, magántisztviselő, katonaviselt, kereskedelmi érettségit tett, vagyontalan, Kovács József és Balla Mária fia, büntetlen.

4.) Becker István, született Gyegyóditrón, az 1899. évi október hó 3. napján, nőtlen, budapesti illetőségű és (VII. Rákóczi út 49/III. 27.) lakos, magyar anyanyelvű, ág. ev. vallású, magántisztviselő, katonaviselt, gimnáziumi érettségit tett, vagyontalan, Becker Győző és Vajduk Rozália fia, hivatalos hatalommal való visszaélés vétsége miatt 3 hónapi fogházra volt büntetve.

5.) Szalay János, született Budapesten, az 1883. évi január hó ö. napján, özvegy, budapesti illetőségű (IX. Üllői út 55. IV/6.) lako, magyar anyanyelvű, róm. kath. vallású, műszaki rajzoló, katonaviselt, 4 középiskolát végzett, vagyontalan, Szalay János és Mayer Rozália fia.

6.) Szobodeczky Aladár, születtt Ujsinkán (Fogaras vm.), az 1892. évi november hó 2. napján, nős Emény Karolinával, budapeti illetőségű (IX. Mester u. 3. I. 2.) lakos, magyar anyanyelvű, róm. kath. vallású, magántisztviselő, 1 gyermek atyja, katonaviselt, kereskedelmi érettségit tett, vagyontalan, Szobodeczky Armand és Boray Katalin fia, büntetlen.

7.) frankwelli lovag Umlauff Sziegfried dr., született Pozsonyban, az 1878. évi március hó 16. napján, nős Hedvig Leopoldinával, pozsonyi illetőségű és budapesti Mária Valéria Újtelep, Üllői út 39. sz. barakklakás, magyar anyanyelvű, róm. kath. vallású, ny. bosznia-hercegovinai területi elöljáró, magántisztviselő, katonaviselt, államtudor, vagyontalan, frankwelli lovag Umlauff Gyula és Huszár Emília fia, büntetlen.

8.) Tarnovszky Pál született Budapesten, az 1982. évi november hó 24. napján, nős Varga Erzsébettel, budapesti illetőségű és (VIII. Futó u. 10. fsz. 5.) lakos, magyar anyanyelvű, ág. ev. vallású, vállalkozó, katonaviselt, felsőkereskedelmi két osztályát végezte, vagyon cca 10 millió korona, Tarnovszky Pál és Holló Mária fia, büntetlen.

9.) Sztachó Szavér született Szegeden, az 1895. évi december hó 8. napján, elvált, debreceni illetőségű, szegedi lakos (tűzoltóság, Szeged), magyar anyanyelvű, róm. kath. vallású, tűzoltótiszt-gyakornok, katonaviselt, hadapródiskolát végzett, vagyontalan, Sztachó Szavér és Wutka Pálma fia, büntetlen.

10.) Láng Ede, született Budapesten, 1895. évi január hó 13-án, nőtlen, budapesti illetőségű (II. Kapás u. 11.) lakos, magyar anyanyelvű, róm. kath. vallású, honvédelmi minisztériumi díjnok, katonaviselt, négy középiskolát végzett, vagyontalan Láng József és Latner Anna fia, büntetlen.

Elnök megállapítja, hogy Vass Titusz vádlott nem jelent meg, s nevezett megidézhető nem volt, mert Angórában, ismeretlen helyen tartózkodik, Szénásy Tibor és Simon Tibor tanúk nem jelentek meg, s részükre az idézés kézbesíthető nem volt, mert ismeretlen helyen tartózkodnak. A többi megidézettek megjelentek.

Becker István vádlott szóval megbízza Dr. Helvey Tibor ügyvédet védelmével.

A tanúk a Bp. 301. §-ának 4. és 5. bekezdésében foglalt felhívás és figyelmeztetés után elhagyják a tárgyalótermet.

Közvádló: Kérem a főtárgyalás egész tartamára zárt tárgyalás elrendelését. Indokaim előterjesztésére ugyancsak a hallgatóság kizárását kérem.

Elnök kiürítteti a tárgyalótermet. A hallgatóság elhagyja a tárgyalótermet.

Közvádló: A nyilvánosság kizárását államérdek kívánja, mert ebben a bűnperben a Nemzeti Hadsereg egyes tagjai igen kellemetlenül vannak érintve. Vádlottak ugyanis a Nemzeti Hadsereg egyes tényleges szolgálatot teljesítő tagjaitól szerezték be a robbanóanyagot a Dohány utcai zsinagóga felrobbantására és a román király ellen elkövetendő merénylethez. Ez a körülmény, valamint a nagyváradi román állampénztár tervbe vett kirablása, továbbá a cseh szokolok tervezett hamisítása, amennyiben a környező államok kormányainak tudtára jutna, kellemetlen külpolitikai bonyodalmakat okozhatna. A nyilvánosság kizárását a főtárgyalás egész tartamára kérem, mert az egyes ügyek nem választhatók szét annyira, hogy a nyilvánosság elé bocsátható ügyek tárgyalásánál fenn ne forogna annak a veszélye, hogy a nem nyilvánosság elé tartozó ügyből valami kipattan.

Dr. Balonyi Imre és Helvey Tibor dr. védők a közvádló indítványához, indokai alapján csatlakoznak.

A kir. törvényszék zárt ülésben meghozta, s nyilvános ülésen az elnök kihirdette az alábbi végzést.

A kir. törvényszék a főtárgyalás egész tartamára a nyilvánosság kizárását rendeli el.

Tudomásul szolgál.

Elnök felhívja a hallgatóságot, hogy a tárgyalótermet hagyja el. A hallgatóság elhagyja a termet.

A Bp. 304. §-a értelmében a felolvassák az 1923. évi december hó 31-én 125512/1923. k. ü. sz. alatt kelt vádiratnak a Bp. 255. § 1. és 2. pontjában megjelölt, illetve Becker István vádlottra nézve az 1925. évi február hó 16. napján Bp. VI. 10559/57/1923. sz. alatt kelt vádhatározat rendelkező részét.

Kovács Kornél vádlott ezután a többi vádlottak távollétében, a Bp. 304. §-ának alkalmazása mellett feltett kérdésekre lényegben (Bp. 331. §. 2. bek.) a következőképpen nyilatkozik: A vádat megértettem, de nem érzem magam bűnösnek. A világháborúban mint repülőtiszt teljesítettem szolgálatot, s leszerelésem után a Károlyi-kormány elleni ellenforradalmi mozgalmakban részt vettem. A kommunizmus kitörése után a posta repülőszázadnál teljesítettem szolgálatot, majd elmentem a m. kir. államrendőrséghez detektívnek. A kommunizmus bukása után a katonai hírszerző osztályban működtem, majd az 1922. év augusztus havában többedmagammal megalakítottam a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságot, amelynek célja volt a magyar hazafias szellem ébrentartása, különösen a bolsevista eszmékkel állandóan veszélyeztetett munkásság körében. Az alapításban sokan vettünk részt, köztük magam is, most azonban a többi alapítóra nem emlékszem.

Elnök felolvassa a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságnak az 1922. évi október havából keltezett, litografált és kelet

nélküli nyomtatott felhívását, melyek a nyomozati iratok közt 17 naplósz. alatt feküsznek.

Kovács Kornél vádlott: A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság az 1922. évi augusztus havában alakult meg. Az alakuló közgyűlést a Mária Terézia Iskola egyik termében tartottuk, s a társaság hivatalos helyisége eleinte ugyancsak a Mária Terézia Iskolában volt.

Az 1922. évi október havában a Hadivseltek Országos Szövetségének Dohány utcában levő házában kaptunk egy szobát, amely hivatalos helyiségül szolgált társaságunknak, egészen az 1923. év tavaszáig, amikor is, naptárilag közelebbről meg nem határozott időben a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság hivatalos helyiségét a Hollandia Szállodába helyezte át, ahol egy szobát bérelt, ami azonban nagyon sokba került, úgyhogy sokáig nem volt fenntartható, és akkor Becker István a Pannónia Szálloda 105. számú szobáját, amelyet saját részére kibérelt, a társaságnak rendelkezésére bocsátotta.

A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság elnöke alakulásától az 1923. évi február hó 1-ig Dr. Jáger Károly MÁV-titkár volt, aki valamilyen részletkérdésből kifolyóan, amire most már pontosan nem emlékszem, távozott állásából. Társelnök volt Páter Bonaventura, azaz valódi nevén Galerami Antal, Sallay Iván, Makay Imre, Dr. Lator törvényszéki bíró és Venczek Géza. Alelnök volt vitéz Dr. Kaposi Miklós, aki jelenleg a húgom vőlegénye, lovag dr. Umlauff Sziegfried, öcsém, Kovács Tivadar, pénztáros előbb Verkóczky Károly, később öcsém, Kovács Árpád volt. Én magam a társaság ügyvezető elnöke voltam. A társaságnak volt intéző- és felügyelőbizottsága is, de annak tagjaira most már nem emlékszem.

Az 1925 évi február hó 15-én Budapest székesfőváros polgármestere a székesfőváros polgármestere a székesfőváros területén való, később pedig a m. kir. belügyminiszter az egész ország területére való adománygyűjtésre adott engedélyt a társaságnak.

Elnök ismerteti Budapest székesfőváros polgármesterének az iratok közt I/24. sz. a. elfekvő, az 1923. évi június hó 8. napján 46.691/1923. ü. o. sz. alatt kelt határozatát.

Kovács Kornél vádlott: A gyűjtést eleinte maguk a tagok eszközölték. Eleinte 25%, majd 30%, később, a vidéki gyűjtéseknél már 45% jutalékot kaptak. A gyűjtés azonban sehogy sem ment, és ezért Gross Samu, Fodor Andor és Farkas István vállalták el a gyűjtést bizonyos százalék ellenében. Az egész gyűjtés eredménye a fent említett urak, s az ügynökök jutalékának leszámításával nettó 1.800.000 usque 2.000.000 koronát tett ki. Ez az összeg alig volt elegendő az egyesület legszükségesebb kiadásainak fedezésére, nem hogy abból dőzsöltünk volna. Én és két fivérem szüleinknél laktunk, Szobodeczky és Tarnovszky a kabátjukat adták el, s mindenki úgy segített magán, ahogy saját erejéből tudott, de az egyesület pénzéből egyikünk sem mulatott. Este nyolcig dolgoztunk a társaság ügyeiben, s ezért semmi díjazást nem kaptunk, csak a szükséges villamospénzt utaltuk ki a társaság pénzéből, s azoknak, akik reggeltől estig a társaság ügyeiben munkálkodtak, egy kis darab szalonnát és kenyeret adtunk. A begyűjtött pénz nyomtatványokra és a nagyszámú propaganda-előadás és matiné költségeire ment el, amelyeket rendeztünk.

Tarnovszky Pál úgy kapcsolódott be a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságba, hogy Várnai Sándorral együtt Magyar Pantheon címen egy könyvet akartak kiadni, s minthogy anyagi erejük nem volt hozzá, a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társasághoz fordultak, hogy finanszírozza azt. Természetesen nem tudtuk finanszírozni, hiszen saját útjainkra sem volt elegendő pénzünk.

Elnök felolvassa Kovács Kornélnak az I./20. sz. a. elfekvő, 1922. évi november hó 6-án Várnai Sándorhoz és Tarnovszky Pálhoz intézett levelét.

Kovács Kornél vádlott: Várnai és Tarnovszky nem rendezhették meg a tervezett előadásokat és hangversenyeket, mert nem volt hozzá elegendő pénz.

Kijelentem, hogy a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társasághoz befolyt pénzből egy fillért sem fordítottunk oly célra, amely az állami és társadalmi rend felforgatásához vezetett volna.

Én olyan beszélgetésben, amelyben a Dohány utcai zsinagóga felrobbantásáról szó lett volna, soha részt nem vettem, s hallomásból sincs tudomásom arról, hogy a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság helyiségében valaha is ilyesmi szóba került volna. Závory Kálmánnak ilyenről soha említést nem tettem. Závoryval nem vagyok ellenséges viszonyban. Lehetséges azonban, hogy ő haragszik rám, mert ő a társaságnál mint gyűjtő volt alkalmazva, s nem tudott 40.000 koronával elszámolni, s én azt mondtam neki, ha el nem számol, bűnvádi feljelentést teszek ellene.

Soha arról szó nem volt, hogy bármely miniszter, vagy bármely nemzetgyűlési képviselő élete, vagy személyes szabadsága ellen bármit is tenni szándékoztunk volna, s hogy bizonyos politikai személyek félretétele céljából egy csukott autót s egy kültelki házat akartunk volna vásárolni. Soha szó nem esett arról, hogy az országban katonai diktatúrát létesítsünk.

Elnök elébe tárja Székely János nyomozati vallomását.

Kovács Kornél vádlott: Lehetséges, hogy Székely János terhelően vallott ellenünk, de ezt azért tette, mert Tivadar öcsém egy visszaélése miatt arcul ütötte, és gyűlöl minket. Vallomása nem felel meg a valóságnak.

Elnök elébe tárja Závory Kálmán nyomozati vallomását.

Kovács Kornél vádlott: Závory Kálmán nyomozati vallomása nem felel meg a valóságnak. A vádban foglaltakról, s arról, amit Závory nyomozati vallomásában előad, szó nem volt. De még ha szó lett volna is, még akkor sem beszéltem volna Závoryval ilyesmiről, mert soha vele bizalmas viszonyban nem voltam. Nyilvánvaló tehát, hogy Závory valótlanságokat adott elő.

A Pannóniában levő szobánkban többnyire hált 3-4 ember, de nem 8. Závory maga is mindaddig ott hált, míg fel nem szólítottam, hogy távozzék.

Én csaknem mindig jelen voltam a Magyar Nemzeti Múltunk hivatalos helyiségében, de soha mástól nem hallottam egyetlen olyan kijelentést sem, ami a vádbeli, vagy a Závory és Székely vallomásában felhozott tényállításoknak megfelelne.

Elnök elébe tárja Vass Titusz nyomozati vallomását.

Kovács Kornél vádlott: Előbbi kijelentésemet ennek ellenére is fenntartom. Öcsém, Kovács Tivadar Závory Kálmántól a Kettőskereszt Vérszövetség szokásos esküjét vette ki, nem pedig valami külön terrorista esküt. A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság tagjai közül többen a Kettőskereszt Vérszövetségnek is tagjai voltak. Így magam is két fivéremmel együtt, Vass Titusz, Umlauff Sziegfried, Szató Szavér, s mások, akikre már név szerint nem emlékszem. A Kettőskereszt Vérszövetség a kormány által engedélyezett és támogatott nemzetvédelmi alakulat volt, amelynek legfőbb feladata a belső rend védelme és fenntartása volt, de ezen felül irredenta céljai is voltak. Konkrét irredenta programmal tudomásom szerint nem bírt, irredenta célja csak az volt, hogy szükség esetén bizonyos erőket tudjon az irredenta rendelkezésére bocsátani.

Elnök felolvassa a XV./25. sz. a. elfekvő esküminta.

Kovács Kornél vádlott: Ezt az esküt vette ki Tivadar öcsém Závory Kálmántól, ez volt a Kettőskereszt Vérszövetség rendes esküszövege. Hogy terrorcsapatot szerveztünk volna, s a terroristáknak külön esküjük lett volna, nem felel meg a valóságnak.

Elnök elébe tárja Závory Kálmánnak erre vonatkozó nyomozati vallomását.

Kovács Kornél vádlott: Nem felel meg a valóságnak. Az pedig, hogy a Kürthy Endre névnapján rendezett ünnepségen azt énekeltem volna, hogy „terrorista vagyok én, vagyok én", ugyancsak valótlanság. Semmi énekhangom nincs, és ezért sohasem is szoktam énekelni.

Hogy a nagyváradi oláh álampénztár ellen mit terveztek, arról nem tudok, semmit, én Sebőkkel erre vonatkozóan semmiféle megbeszélést nem folytattam. Erről legfeljebb Tivadar öcsém tudhat.

A Dohány utcai helyiségben volt néhány darab gyutacs nélküli kézigránát, amit Makkay Imre százados tisztiszolgája adott át nekem az 1923. év tavaszán, most már nem tudom, hogy milyen rendelkezéssel. Ez még a nyugat-magyarországi felkelésből maradt.

Elnök megállapítja, hogy a román király koronázása Gyulafehérváron az 1922. évi október hó 15-én történt.

Kovács Kornél vádlott: Nem akartunk mi a román király ellen merényletet elkövetni, csak csúffá akartuk tenni a koronázást úgy, hogy ócska cipőket és más hasonló ócskaságokat akartunk behajigálni.

Elnök elébe tárja a VIII. 22. sz. alatt elfekvő, az 1923. évi június hó 23-án kelt nyomozati vallomását.

Kovács Kornél vádlott: Most már visszaemlékszem, a nyomozati vallomásom megfelel a valóságnak, és részben fenntartom. A Pannónia szálló 105. sz. szobájában levő irodahelyiségben nem láttam semmiféle robbanóanyagot. Mindössze egy kosárban volt egy szolgálati revolver, ami emlékezetem szerint Závory Kálmán tulajdonát képezte.

Ismételten kijelentem, hogy semmiféle az állami és a társadalmi rend felforgatására irányuló mozgalmat nem kezdeményeztem, és ilyenben részt nem vettem

Belép **Kovács Árpád vádlott** és a Bp. 304. §-ának alkalmazása mellett feltett kérdésekre lényegben (Bp. 331. §. 2. bek.) a következőképpen nyilatkozik: A vádakat megértettem, és nem érzem magam bűnösnek.

Mielőtt a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság megalakult, fővárosi tisztviselő voltam. A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság alakuló közgyűlésén magam is részt vettem, ahol engem ellenőrnek választottak meg. Később Varkóczy Károly után én lettem a társaság pénztárnoka. Bátyám, Kornél volt az ügyvezető igazgató, s hogy mégis én voltam a pénztárnok, az azért történt, mert díjtalanul senki sem volt kapható erre az állásra, legkevésbé pedig megbízható ember, már pedig a társaságnak nem volt elegendő anyagi ereje, hogy alkalmazottait

fizethesse. Egyikünk sem kapott fizetést, helyesebben nem vettük fel a fizetésünket, noha járt volna, mert ezzel is elő akartuk az egyesület célját segíteni, csupán kárkiadásainkat vettük fel az egyesület pénztárából.

Elnök ismerteti az 1923. évi július hó 2-án kelt szakértői véleményt.

Vádlott: Én is tagja voltam a Kettőskereszt Vérszövetségnek, amely bolsevistaellenes, irredenta jellegű szövetség volt. Ez nem az állam és társadalom törvényes rendje ellen fejtett ki tevékenységet, de ellenkezőleg, államfenntartó célja volt, és hivatalos támogatásban részesült.

A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságnak egy ideig a Dohány utcában, majd a Pannónia Szálló 105. sz. szobájában volt a hivatalos helyisége. Soha itt tervezgetések és összeesküvések nem folytak. A vezetőség és a tagok itt jöttek össze a folyó ügyek elintézése és megbeszélése céljából. Soha az állam és a társadalom törvényes rendje ellen irányuló tevékenységről szó sem esett. Soha részt nem vettem oly megbeszélésben, de még csak nem is hallottam olyanról, amelyben a Dohány utcai zsinagóga felrobbantását tervbe vették volna, de olyan megbeszélésről sincs tudomásom, amelyben bizonyos politikai személyiségek, miniszterek és képviselők „elintézése" került volna szóba. Arról sem tudok, hogy bárki is katonai diktatúra bevezetését tervezte volna.

Elnök elébe tárja Závory Kálmán nyomozati vallomását.

Kovács Árpád vádlott: Závory Kálmán vallomása nem felel meg a valóságnak. Nem énekeltem Kürthy Endre névnapján, hogy „terrorista vagyok én, vagyok én." Én szervezési ügyekkel egyáltalán nem foglalkoztam, csak adminisztratív munkát végeztem. Nem adtam egyáltalán semmi pénzt az egyesület pénztárából arra a célra, hogy a nagyváradi román állampénztárt a határon átlopják. Én erről az egész esetről csak a vizsgálat során értesültem. Sem a Dohány utcában, sem a Pannóniában levő helyiségünkben robbanóanyagot nem láttam.

Belép **Kovács Tivadar vádlott** és a Bp. 304. §-ának alkalmazása mellett feltett kérdésekre lényegben (Bp. 331. §. 2. bek.) előadja a következőket: A vádat megértettem, de nem érzem magam bűnösnek. A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság megalapítása előtt nem voltam állás nélkül: a katonaság szolgálatban álltam, mint kém. A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságnak megalapítása óta alelnöke voltam. Ennél a társaságnál hazafias gondolkodású, becsületes emberek gyűltek össze, hogy ha esetleg valamely bolsevista mozgalom elfojtására, vagy irredenta célra szükség volna rájuk, együtt legyenek. A Kettőskereszt Vérszövetségnek is tagja voltam, amely ugyane céllal alakult.

A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság polgármesteri és belügyminiszteri engedély alapján fővárosi és országos gyűjtést rendezett, amelyre összesen mintegy másfélmillió korona folyt be, ebből elment mintegy 7-800.000 korona nyomtatványokra és helyiségre, előadások rendezésére, a többi vidéki propagandára és adminisztrációs kiadásokra. Ebből az állami és társadalmi rend felforgatására irányuló semmiféle célra egy fillért sem fordítottunk, amint hogy a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságban én sem, tudomásom szerint senki más az állami és társadalmi rend ellen semmit nem tett.

A Kettőskereszt Vérszövetség még távolabb állt minden államfelforgató céltól, mert nem csupán kormányengedéllyel, de a kormány támogatása mellett folytatta működését, s amikor mi a Kettőskereszt Vérszövetségben működtünk, az még a kormány támogatását élvezte, s csak akkor oszlatták fel, amikor ez a mi esetünkkel kapcsolatban kipattant. A belügyminiszter a parlamentben nyíltan elismerte, hogy a kormány a Kettőskereszt Vérszövetséget támogatásban részesíti.

A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság első hivatalos helyisége a Dohány utcában, a Hadviseltek Országos Gazdasági Szövetségének épületében volt. Én állandóan feljártam ide, de soha a zsinagóga felrobbantásáról itt szó nem esett.

Elnök elébe tárja Vass Titusznak erre vonatkozó nyomozati vallomását.

Kovács Tivadar vádlott: Vass Titusz vallomása nem felel meg a valóságnak. Én ilyesmiről senkivel nem beszéltem. Az sem felel meg a valóságnak, hogy a Pannónia Szálló-beli hivatalos helyiségben vagy bárhol máshol arról szó lett volna, hogy a kormány egyes tagjait és más politikusokat láb alól eltegyünk. Ilyen irányú megbeszélésben soha részt nem vettem, s ilyen megbeszélésről hallomásból sincsen tudomásom. Ezt csak Székely János találta ki, mert bizonyos visszaéléseire rájöttem, és azért megpofoztam. Székely vallomása azért is képtelenség, mert ha még valóban lett volna is ilyesmiről szó, előtte, mint közember előtt, akivel szemben amúgy is bizalmatlanok voltunk, ilyesmit soha nem említettünk volna.

A Kettőskereszt Vérszövetség engem bízott meg a felvételnél leteendő eskü kivételével, s én vettem ki a tagoktól az esküt. Külön terrorista eskü nem volt, csak a Kettőskereszt Vérszövetség rendes esküszövegét mondattam el a tagokkal.

Elnök elébe tárja a Kettőskereszt Vérszövetségnek az iratok elfekvő esküszövegét.

Kovács Tivadar vádlott: Igen, ez volt a Kettőskereszt Vérszövetség esküszövege. Kizárólag ezt az esküt vettem mi a tagoktól. Soha közöttünk terrorcsapat szervezéséről szó nem volt.

A nagyváradi román állampénztár ellopását nem vettük tervbe előre, csak Madersprach százados és 8 társának a kiszabadítására – akiket az oláhok Nagyváradon letartóztattak – mentünk le Nagyváradra.

Elnök elébe tárja a III./8. sz. alatti nyomozati vallomását.

Kovács Tivadar vádlott: Nem egészen így történt az eset. Én ugyanis a Madersprachék kiszabadítása érdekében mentem le Nagyváradra, s mielőtt útra keltem, Bartha ezredesnek és Makkay századosnak előterjesztettem Sebők ajánlatát a nagyváradi állampénztár ellopására vonatkozóan, de Bartha ezredes és Makkay százados azt az

utasítást adták, hogy ne csináljam azt meg, s én erre lemondtam a tervről, s csak Madersprachék kiszabadítása érdekében utaztam le Nagyváradra.

Három ízben mentem le Nagyváradra. Először a Sebbők, Becker és Simon Tibor társaságában tettem meg az utat, másodszor Sebőkkel, Vas Titusszal és Christofolettivel mentem le, s végül Vass Titusz, Láng Ede s Závory Kálmán kíséretében utaztam le. Ez alkalommal jött utánunk Sebők és Grüneberg Frigyes. Most már azonban az egyes személyekre egész pontosan nem emlékszem.

Závory nyomozati vallomása nem felel meg a valóságnak, mert ő is haragosom, mert ő is vidéken gyűjtött a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság részére, és én nagyon szigorúan ellenőriztem. Ő egynéhány hétre eltűnt a szemünk elől, s amikor visszatért, 40.000 koronáról nem tudott elszámolni. Erre kijelentettük neki, ha egy hét alatt el nem számol, feljelentjük. Minthogy elszámolni nem tudott, Székellyel együtt elment Vázsonyiékhoz, és koholmányokat adott elő rólunk, hogy a mi feljelentésünket megelőzze.

Makkay Imre századostól egy alkalommal 4-6 kézigránátot kaptunk a román király gyulafehérvári koronázásának megzavarására. Vass Titusz Závory Kálmántól kapott 18 adag 1 kgr-os, tehát összesen 18 kgr súlyú ekrazitot abból a célból, hogy az Aradra, ottani irredenta szervezeteknek vigye el, hogy egy esetleges háború esetén a Maros-híd felrobbantására kéznél legyen. Lehetséges, hogy ezt a 18 kgr ekrazitot Vass Titusz két részletben kapta Závory Kálmántól. Én ennél több robbanóanyagról nem tudok. Ezt a robbanóanyagot, tehát a 18 kg ekrazitot és a kézigránátokat a Dohány utcai helyiségben őriztük.

Dabasi Halász Zsigmond századostól és Dinich ezredestől kaptunk gyakorlatozás céljaira lőfegyvereket, amiket később beszolgáltattunk. Ezt azonban nem a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság, hanem a Kettőskereszt Vérszövetség kapta.

Az ekrazitot később a Dohány utcai helyiségből a Szalay János lakására küldtem, amikor Romániába lementünk, magunkkal vittünk 4-5

darab kézigránátot, de azokat a határon hagytuk, mert használhatatlanok voltak.

Tarnovszky Pál egyszer bemutatott nekem egy Jablonszky nevű felvidéki embert, aki a felvidéki irredenta egyik csoportmegbízottjaként jött át a határra, és szokolkliséket hozott magával, s felajánlotta nekem azzal, hogy ők a felvidéken ezt nem tudják tovább csinálni, talán irredenta úton és irredenta célra lehetne itt Magyarországon szokolokat hamisítani. Ezek üvegklisék voltak.

Elnök elébe tárja VI. 5. sz. nyomozati vallomását, amelyben előadja, hogy a hamisításhoz erkölcsi támogatását helyezte kilátásba.

Kovács Tivadar vádlott: Erre nem emlékszem. De most felolvasott nyomozati vallomásom különben nem felel meg a valóságnak. Minthogy felvidéki ember neve volt a dologban, nehogy kipattanjon, s az illetőnek a cseheknél meggyűljék a baja, kénytelen voltam fenti valótlan nyomozati vallomást tenni.

Elnök elébe tárja, hogy erre vonatkozó nyomozati vallomását a vizsgálóbíró előtt fenntartotta.

Kovács Tivadar vádlott: Jablonszky rajzokat és üvegkliséket hozott. Szalay János nem készített semmiféle klisét, csak azért vallott előző vallomásaiban úgy, hogy Jablonszkyt mentegesse. Ezt a tervet felsőbb véleményezés végett bemutattam Makkay századosnak, s minthogy fentről a tervet nem helyeselték, az egész dolog abbamaradt, és én a kliséket megsemmisítettem. Ezt a hamis pénzt azonban nem az állami és társadalmi rend felforgatására, hanem kizárólag irredenta célra akartuk fordítani.

Belép **Becker István vádlott,** és a Bp. 304. §-ának alkalmazása mellett feltett kérdésekre lényegben (Bp. 331. §. 2. bek.) a következőképpen nyilatkozik: A vádat megértettem, de nem érzem magam bűnösnek. A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság céljaira rendezett gyűjtésben egyáltalán nem vettem részt. A Dohány utcában volt hivatalos helyiségben mindössze 1-2 alkalommal voltam csak fenn, de

soha a Dohány utcai zsinagóga felrobbantásáról semmit sem hallottam. Arról, hogy a kormány egyes tagjait vagy más politikusokat láb alól eltenni, vagy félretenni akartak volna, ugyancsak semmi nem hallottam, s terrorcsapat szervezéséről vagy arról, hogy a vádlottak közül bárki ilyesmit csak tervezett volna is, semmiféle tudomásom nincsen.

A nagyváradi kalandról nem sokat tudok. Kovács Kornél említést tett egyszer nekem, hogy Nagyváradon román fogságban van Madersprach százados és nyolc társa, s hogy meg fogják kísérelni a kiszabadításukat. Minthogy nekem, aki ekkor már az Apis Rt. alkalmazottja voltam, üzleti ügyben amúgy is ki kellett utaznom Nagyváradra, minthogy ilyen nemes irredenta célról volt szó, magyar tisztek kiszabadításáról, én is felajánlottam szolgálataimat.

Ugyanekkor egy Sebők nevű ismerősöm, akit hazudozásairól jól ismertem, azzal jött nekem, hogy neki Nagyváradról megbízása van a román állampénztár egy magyar tisztviselőjéről arra, hogy lépjen érintkezésbe a magyar irredenta körökkel annak megbeszélésére, hogyan lehetne a nagyváradi román állampénztárt Magyarországra átcsempészni, mert ő hajlandó a kezükre játszani. Bár én ebből egy szót sem hittem Sebőknek, mégis elvittem őt a Hollandia Szállóba, s bemutatottam Kovács Tivadarnak, Szobodeczky Aladárnak és Vass Titusznak.

Elnök elébe tárja a nyomozati vallomását.

Becker István vádlott: Én most már nem emlékszem pontosan az eseményekre, de én tudom biztosan, hogy nem a nagyváradi állampénztár kirablása végett mentem le Nagyváradra, hanem azért, hogy Madersprachékat kiszabadítsuk.

Elnök ismét elébe tárja nyomozati vallomását.

Becker István vádlott: Igaz, hogy Sebőköt ismertem, mert együtt szolgáltam vele a vezérkari hírszerző osztályánál, én azonban nem tárgyaltam vele a nagyváradi román állampénztárról, hanem összeismertettem őt a Kovács fivérekkel, és rájuk bíztam a dolgot.

Ha Kovács Tivadar valóban abból a célból is ment volna le Nagyváradra, hogy az ottani román állampénztárt ellopja, azt csupán irredenta célra tette, s nem azért, hogy az ily módon szerzett pénzt az állami és a társadalmi rend felforgatására használja fel. De tudomásom szerint fentről nem véleményezték a kassza ellopásának tervét, s ezért Kovács Tivadar le is tett róla, s csupán a Madersprachék kiszabadítása érdekében utazott le Nagyváradra.

Amíg én a Pannóniában laktam, ott semmiféle robbanóanyagot nem tartottak. Hogy elköltözésem után mi történt, azt nem tudom.

A szokolhamisítási ügybe nem voltam beavatva, egyszer voltam a Szalay laboratóriumában, akkor épp egy villanygépen dolgozott. Nem láttam, hogy hamisított volna. Láttam nála két szokolt, de nem láttam, hogy ő csinálta volna.

Elnök elébe tárja a nyomozati vallomását.

Becker István vádlott: Lehet, hogy így történt.

Belép **Szalay János vádlott**, és a Bp. 304. §-ának alkalmazása mellett feltett kérdésekre lényegben (Bp. 331. §. 2. bek.) a következőképpen nyilatkozik: A vádat megértettem, de nem érzem magam bűnösnek.

Én annak idején a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság főtitkára voltam. Pénztári ügyekkel egyáltalán nem foglalkoztam, s így a begyűjtött pénzek hovafordításáról semmit sem tudok. A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság feltétlen hazafias céllal alakult és működött, ugyanúgy, mint a Kettőskereszt Vérszövetség is. A Magyar Nemzeti Múltunknál betöltött állásomért fizetést nem kaptam. A társaság gyűjtőívén található rajzot én készítettem. A társaság Dohány utcai helyiségébe állanadóan feljártam, de semmi tudomásom arról nincs, hogy ott valaha is a Dohány utcai zsinagóga felrobbantásáról szó esett volna. Sohasem hallottam arról beszélni, hogy a kormány egyes tagjait vagy más politikusokat láb alól el akartak volna tenni és katonai diktatúrát akartak volna alapítani. Terrorcsapat alapításáról és a nagyváradi román

állampénztár ellopásáról semmit sem tudok. Mindezekről sem magam soha nem tárgyaltam senkivel, sem hallomásból ezekről tudomásom nincs.

Nekem valaki átadott 18 kgr ekrazitot megőrzés végett, de már nem emlékszem, hogy ki adta azt át nekem. Én az ekrazitot felvittem a lakásomra, és ott őriztem egy darabig, majd később átadtam Weinber Sándornak és Kovrig Mártonnak megőrzés végett. Hogy ezen felül még valami fegyver vagy robbanóanyag lett volna a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság birtokában, arról nincs tudomásom.

Én laboratóriumban rádiófényképezőgép szerkesztésével kísérleteztem, s ehhez különféle szükséges anyagszereket és eszközöket szereztem be. Már hetek óta folytak kísérletek, amikor egy Jablonszky nevű cseh főhadnagy, aki a magyar irredenta szolgálatában állt a felvidéken, Kovács Tivadarnak átadott egy rajzot és egy üvegklisét, amelyet úgymond szokolhamisítás céljaira fel lehetne használni. Ha mozgalom lesz majd a Felvidéken, a hamisított szokolokat rendbontási célra igen jól fel lehetne használni. Kovács Tivadar illetékes helyen bemutatta a kapott rajzot és üveglemezt, és előterjesztette az eszmét, amelyet Jablonszky pendített meg, minthogy azonban felsőbb helyről azt az utasítást kapta, hogy a szokolhamisítást nem szabad megcsinálni, az egész tervet elejtette, és a rajzot s a lemezt megsemmisítette.

Tény az, hogy egy iratprést, egy Richter-féle körzőt, továbbá festéket szereztem be, de ez nem a szokolhamisításhoz, hanem a rádiófényképezéshez volt szükséges. Tény az is, hogy nálam két drb. 50 szokolos bankjegyet találtak, ezt ugyanis Jablonszky mintának hozta, arra az esetre, ha a szokolhamisítást elfogadják.

Elnök elébe tárja nyomozati beismerését.

Szalay János vádlott: Nyomozati vallomásom nem felel meg a valóságnak. Tarnovszky Pállal előzetesen megállapodtunk, hogy a rendőrségen így fogunk vallani, nehogy Jablonszkynak a Felvidéken a csehekkel emiatt meggyűljék a baja,

Elnök elébe tárja a vizsgálóbíró előtt lett vallomását.

Szalay János vádlott: A vizsgálóbíró előtt tett vallomásom ugyanazon okból valótlan, mint nyomozati vallomásom. A főtárgyaláson tett vallomásom megfelel a valóságnak.

Belép **Szobodeczky Aladár vádlott** és a Bp. 304. §-ának alkalmazása mellett feltett kérdésekre lényegben (Bp. 331. §. 2. bek.) a következőképpen nyilatkozik: A vádat megértettem, de nem érzem magam bűnösnek. A Kettőskereszt Vérszövetségnek nem voltam tagja, csupán a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságnak, amelynek pénztári ellenőre voltam. Fix fizetésem nem volt, csak a bevételhez képest kaptam hébe-hóba valamit. A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság irredenta jellegű előadásokat rendezett és irredenta eszméket propagált.

Soha olyan megbeszélésen, ahol a Dohány utcai zsinagógai felrobbantásáról lett volna szó, részt nem vettem. Ilyen megbeszélésről egyáltalán nem is hallottam.

Elnök elébe tárja Vass Titusz erre vonatkozó nyomozati vallomását.

Szobodeczky Aladár vádlott: Nem felel meg a valóságnak. Soha ilyen megbeszélésen részt nem vettem. Arról, hogy a társaságban bárki is a kormány egyes tagjainak vagy egyes ellenzéki politikusoknak a meggyilkolását vagy félretételét tervezte, vagy akár csak szóba hozta volna, semmit nem tudom.

Elnök elébe tárja Székely János nyomozati vallomását.

Szobodeczky Aladár vádlott: Nem felel meg a valóságnak. Soha ilyen megbeszélésen részt nem vettem. Arról, hogy a társaságban bárki is a kormány egyes tagjainak vagy egyes ellenzéki politikusoknak a meggyilkolását vagy félretételét tervezte, vagy akár csak szóba hozta volna, semmit nem tudok.

Elnök elébe tárja Székely János nyomozati vallomását.

Szobodeczky Aladár vádlott: Nem felel meg a valóságnak. Székellyel soha még olyan viszonyban nem voltam, hogy hivatalos ügyeket

is vele megbeszéljek, annál kevésbé ilyen bizalmas természetű dolgokat, de hangsúlyozom, ilyesmiről szó sem volt.

Elnök elébe tárja Závory Kálmán nyomozati vallomását.

Szobodeczky Aladár vádlott: Nem felel meg a valóságnak. Sohasem használtam ilyen jassz kifejezést, mint a „vagány", s annál kevésbé alkalmaztam gróf Bethlen István miniszterelnökre.

Elnök elébe tárja Kürthy Endre nyomozati vallomását.

Szobodeczky Aladár vádlott: Nem felel meg a valóságnak. Nem mondtam soha, de ép elmével soha nem is mondhattam, hogy házat és csukott autót fogunk venni, mikor betevő falatra sem volt pénz, nem hogy ilyesmire. Soha arról szó sem volt, hogy terrorcsapatot szervezzünk. A nagyváradi román állampénztár kirablásának a tervéről sem tudok semmit. Robbanóanyagot, lőszert, fegyvert soha nem láttam a társaság hivatalos helyiségében. Závory Kálmán vallomása tartalmilag teljesen valótlan, de emellett lehetetlen is, hogy én neki bármikor is valamit mondtam volna, mert haragban voltam és szóba sem álltam. Én ugyanis állandóan bent dolgoztam a társaság hivatalos helyiségében, ahol az irodai munkákat én végeztem, s Závory folyton lármázott és zavart engem. Én emiatt az ügyvezető elnökkel eltávolíttattam Závoryt a helyiségből.

Elnök elébe tárja a nyomozati és a vizsgálati vallomását.

Szobodeczky Aladár vádlott: Lehetséges, hogy a robbanószerekről tudomásom volt, a nyomozás során még jobban emlékeztem erre, most már nem emlékszem. A szokolhamisítás tervéről semmit sem hallottam.

Belép **lovag dr. Umlauff Sziegfried vádlott** és a Bp. 304. §-ának alkalmazása mellett feltett kérdésekre lényegben (Bp. 331. §. 2. bek.) a következőképpen nyilatkozik: A Kettőskereszt Vérszövetségnek tagja voltam. Ennek az egyesületnek az volt a célja, hogy ha a kommunizmus felütné a fejét, annak elnyomására közreműködjék, s a magyar irredenta érdekében fejtsen ki tevékenységet. A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságnak megalakulásánál részt vettem, és annak alelnöke voltam. A

gyűjtésben magam is részt vettem, de a gyűjtött pénzekkel pontosan elszámoltam. Ezeket a begyűlt pénzeket tudomásom szerint adminisztrációs költségekre, nyomtatványokra, propagandamulatságok rendezésére fordítottuk. Soha a Magyar Nemzeti Múltunk hivatalos helyiségében vagy tagjai közt az állami és társadalmi rend felforgatásáról, vagy terrorcsapat létesítéséről szó sem volt.

A Dohány utcai zsinagógai felrobbantásáról soha semmit sem hallottam, ilyen megbeszélésen soha részt nem vettem.

Soha olyan megbeszélést senkivel sem folytattam, amelyben a kormány egyes tagjainak, valamint ellenzéki politikusoknak a meggyilkolásáról vagy ideiglenes félretételéről lett volna szó. Ilyesmiről nem is hallottam semmit, ugyanezt mondhatom a katonai diktatúra tervéről is.

Soha szó sem volt arról, hogy valami kültelki házat béreljünk. Ezt azzal téveszti talán össze, aki ezt állítja, hogy tervbe vették, hogy a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság saját maga állítsa elő propagandacélra plakátjait. Ebből a célból a Nemzeti Lovarda háta mögött nyomdahelyiséget bérelt a társaság, de azt nem gyilkosságok végrehajtásához bérelte.

Elnök felolvassa Mayer Oszkárnak VIII. 13. sz. alatti nyomozati vallomását.

Umlauff Sziegfried dr. vádlott: Soha életemben Mayer Oszkárnak, de másnak sem mondtam, hogy díjbirkózókat szerződtetünk, s velük terrorcsapatot alakítunk. Soha én díjbirkózókkal semmiféle nexusban nem voltam. A Kettőskereszt Vérszövetségben igenis volt rohamcsapatokról szó, amelyek az irredenta háborúhoz kész alakulatokat bocsátanak a magyar kormány rendelkezésére. Én magam is mintegy kettőszáz főnyi rohamcsapatnak voltam a parancsnoka, mint tartalékos százados, azok azonban távol állottak a terrorcsapatoktól. Lehetséges, hogy ezekről tettem említést Mayer Oszkárnak, és ő ezt értette félre.

A nagyváradi oláh állampénztár ellopásának tervéről semmiféle tudomásom nem volt, arról csupán az eljárás során értesültem. Nincs tudomásom róla, hogy a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság hivatalos helyiségében lőszert, robbanószert vagy lőfegyvert tartottak volna. Ilyesmit ott sohasem láttam.

Én, mint a Kettőskereszt Vérszövetség egyik rohamcsapatának parancsnoka, bejelentettem Kovács Tivadarnak, hogy mozgósítás esetén nekem az embereim részére 250 lőfegyverre lesz szükségem, azonban én lőfegyvert sohasem kaptam.

A szokolhamisítás tervéről semmi tudomásom nincs.

Belép **Tarnovszky Pál vádlott**, és a Bp. 304. §-ának alkalmazása mellett feltett kérdésekre lényegben (Bp. 331. §. 2. bek.) a következőképpen nyilatkozik: A vádat megértettem, de nem érzem magam bűnösnek. A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társasághoz bejáratos voltam, de annak tagja nem voltam. A Magyar Pantheon című könyvet szerkesztettem, s ezt a Magyar Nemzeti Múltunk akarta kiadni. Innen támadtak a kapcsolataim a társasággal. A vidéki gyűjtésben, amelyet a Magyar Nemzeti Múltunk rendezett, én is részt vettem, és egy alkalommal magam is gyűjtöttem Székesfehérváron.

A társaságnak a Pannónia szállóban levő hivatalos helyiségében 2-3-szor voltam, de a Dohány utcai helyiségben gyakran megfordultam. A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság a magyar irredenta mozgalom támogatására alakult, és legjobb tudomásom szerint semmi olyan célja nem volt, s olyan tevékenységet nem fejtett ki, mi az állami és társadalmi rend felforgatására irányult volna.

A Dohány utcai zsinagóga felrobbantásának, a kormány egyes tagjai, továbbá ellenzéki politikusok meggyilkolásának vagy ideiglenes elintézésének, mely végül terrorcsapat alakításának és katonai diktatúra létesítésének tervéről a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális társaságnál soha ezekről a dolgokról egy szót sem hallottam.

A szokolhamisításra vonatkozóan a rendőrségen tett vallomásom a Szalay Jánossal történt előzetes megbeszélés alapján történt, és nem felel meg a valóságnak. Ezt a vallomást csak azért tettük úgy Szalayval, nehogy Jablonszkyt, aki a Felvidéken, cseh területen lakik, bajba keverjük.

Jablonszky Jenő barátom nyugalmazott cseh főhadnagy, aki a Felvidéken magyar irredenta szolgálatban működik, felkeresett engem, s átadott egy üvegklisét és 5-6 rajzot, azzal, hogy azokat szokolok hamisítására fel lehetne használni, s az szükség esetén a Felvidéken zavarkeltésre igen alkalmas volna. Kért, hogy illetékes helyen érdeklődjem utána az ügynek. Én a kapott tárgyakat átadtam Kovács Tivadarnak, hogy érdeklődjék illetékes helyen, hogy mit szólnak a tervhez.

Kovács Tivadar utánajárt a dolognak, s mintegy két hét múlva azzal hozta vissza a klisét és a rajzokat, hogy felsőbb helyen nem járultak hozzá a dologhoz. Én ezt közölni akartam Jablonszkyval, ő azonban ez alatt már visszautazott a Felvidékre, s minthogy úgy a klisét és a rajzokat neki visszaadni nem lehetett, magunk megsemmisítettük azokat.

Elnök elébe tárja VI. 6. sz. alatti nyomozati vallomását.

Tarnovszky Pál vádlott: Én csakugyan adtam Szalay Jánosnak 150.000 koronát, azonban nem pénzhamisításra, hanem egy távfényképezőgépre, amivel Szalay akkor kísérletezett.

Belép **Sztahó Szavér vádlott**, és a Bp. 304. §-ának alkalmazása mellett feltett kérdésekre lényegben (Bp. 331. 2. bek.) a következőképpen nyilatkozik: A vádat megértettem, de nem érzem magam bűnösnek. A Kettőskereszt Vérszövetségnek és a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságnak nem voltam tényleges tagja, csak benne voltam abban a társaságban, amely ezeknek az egyesületeknek a tagjaiból állott. Amikor a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság vidéken megindult, én lementem egy gyűjtővel, mint kísérő, Bihar vármegyébe, ahol ismeretségem és összeköttetéseim vannak. Mikor én a Magyar Nemzeti Múltunkhoz kezdtem járni, az már nem a Dohány utcai helyiségben, hanem a Pannónia Szálló 105. sz. szobájában volt.

Sohasem hallottam arról, hogy a Dohány utcai zsinagógát fel akarnák robbantani. Arról sem hallottam semmit, hogy a kormány egyes tagjait és egyes ellenzéki politikusokat el akartak volna tenni láb alól, vagy ideiglenesen el akartak volna tüntetni. Semmi tudomásom nincs arról, hogy a vádlottak közül bárki terrorcsapat szervezését tervezte, vagy ilyesmit akár csak szóba is hozott volna. Szokolhamisításról sem tudok semmit. A felhozott ügyekben senkivel semmiféle megbeszélést nem folytattam, azokról még hallomásból sem tudok. A nagyváradi román államkassza ellopásáról nincs tudomásom.

Engem Kovács Tivadar egyszer felkeresett Nagyváradon, akkor ugyanis még ott laktam, előadta, hogy a Nagyváradon román fogságban levő Madersprach századost és nyolc társát akarják kiszabadítani. Engem is felszólított, hogy segédkezzem, amire készen voltam, azonban a terv valamilyen oknál fogva meghiúsult, s Kovács Tivadarnak vissza kellett munkája végezetlen térni Magyarországra. Minthogy a románok engem állandóan vegzáltak, én is kijöttem Kovács Tivadarral Magyarországra. Kovács Tivadar nekem nem említett semmit sem a nagyváradi vámpénztár ellopásáról.

Elnök elébe tárja nyomozati vallomását.

Sztahó Szavér vádlott: Akkor még jobban emlékeztem az eseményekre, nyomozati vallomásom megfelel a valóságnak. Robbanóanyagot, fegyvert vagy lőszert a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság helyiségében sohasem láttam, csupán arról volt tudomásom, hogy valami nyolc kgr ekrazitot rejtettek el valahova az Entente elől, mint rejtett hadianyagot, de hogy az ekrazit hol volt, azt nem tudom.

Belép **Láng Ede vádlott** és a Bp. 304. §-ának alkalmazása mellett feltett kérdésekre lényegben (Bp. 331. §. 2. bek.) a következőképpen nyilatkozik: A vádat megértettem, de nem érzem magam bűnösnek. Sem a Kettős Kereszt Vérszövetségnek, sem a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságnak tagja nem voltam. Az utóbbi egyesületbe bejáratos

voltam, de már csak akkor, amikor a Pannónia 105. sz. szobájában volt a hivatalos helyiségük.

Kovács Tivadar egy alkalommal felszólított, hogy menjek vele Nagyváradra, és segítsek neki ott román fogságban levő magyar túszokat kiszabadítani. Hogy a nagyváradi román államkasszát el akarták volna lopni, arról nincs tudomásom. Nem felel meg a valóságnak, hogy én igazolványt hamisítottam volna, amelyben miniszteri tolmácsnak voltam feltüntetve.

Elnök elébe tárja nyomozati vallomását.

Láng Ede vádlott: Nyomozati vallomásom nem felel meg a valóságnak. Én a rendőrségen a hosszas faggatásba úgy belezavarodtam, hogy mindent összevissza beszéltem.

Arról tudomásom nincs, hogy a zsinagóga felrobbantását, a kormány egyes tagjainak, továbbá ellenzéki politikusoknak megölését tervezték volna. Ilyesmiről nem is hallottam. Nincs tudomásom arról sem, hogy vádlottak közül bárki is terrorcsapat szervezetését, vagy katonai diktatúra létesítését tervezte volna. Ilyen megbeszéléseken soha részt nem vettem, s ilyenekről még hallomásból sem értesültem. Arról sincs tudomásom, hogy szokolhamisítást terveztek volna.

A Magyar Nemzeti Múltunk helyiségében lőszert, fegyvert vagy robbanóanyagot nem láttam.

Belép **vitéz Makkay Imre**, 35 éves, szolnoki születésű, ref. vallású, m. kir. tüzér honvéd tüzér százados, érdektelen tanú. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: A Kettőskereszt Vérszövetség tagja voltam. A Kettőskereszt Vérszövetség állami intézmény volt, bár fizetést onnét nem kaptunk. Épp ezért az ott történtekre nézve engem hivatali titoktartás kötelez, s amire nézve a hivatali titoktartást, amely alól felmentést nem kaptam, köt, arra nézve nem nyilatkozhatom.

Az egyik Kovács fivér, mint a Kettőskereszt Vérszövetség tagja, hozott hozzám egy üvegklisét, amely fotográfiai úton készült. Egy felvidéki ember hozta ezt, úgymond irredenta célokra. Én azt válaszoltam,

lehetetlen azt felhasználni, de várjon pár hétig, majd utánanézek a dolognak.

Elnök elébe tárja az 1923. évi június hó 22-én tett nyomozati vallomását.

Makkay Imre tanú: Nyomozati vallomásomat fenntartom, akkor bizonyára tisztábban emlékeztem még a dolgokra. Arról, hogy vádlottak állam- és társadalomellenes szervezkedést folytattak volna, nincs tudomásom. A román király koronázásával kapcsolatos eseményekre vonatkozóan nem nyilatkozom, mert vádlott voltam ebben az ügyben, s önmagamat terhelném vallomásommal.

Védő kérdésére Makkay tanú: A Kettőskereszt Vérszövetség irredenta szervezet volt, amelynek vezetői hivatalos személyek voltak. A trianoni szerződés életbe lépése után a Kettőkereszt Vérszövetség, mint ilyen megszűnt, s mint Nemzeti Munkavédelmi Szervezet folytatja tovább működését.

Felek tanú meghiteltetését nem kérik.

A kir. törvényszék végzett.

Makkay Imre tanú meghiteltetését a Bp. 311. §-ának 2. bek. alapján mellőzi, mert felek a tanú meghiteltetését nem kérték.

Tudomásul szolgál.

Elnök a következőképpen határozott: A főtárgyalást az idő előrehaladott voltára való tekintettel félbeszakítja, és annak folytatására az 1925. évi október hó 20. napjának de. 9 óráját tűzi ki, amelyre feleket ezennel megidézi.

Tudomásul szolgál.

Kmf.

Dr. Publik
[saját kezű aláírás]
ft. elnök

Dr. Haubert Hugó
[saját kezű]
jegyzőkönyvvezető

Jegyzőkönyv

folytatólag felvétetett a Budapesti Kir. Büntetőtörvényszéknél az 1925. évi október hó 20. napján megtartott főtárgyalásról.

Megjelentek a bíróság és a felek részéről ugyanazok. A tárgyalás a nyilvánosság kizárásával folyik.

Elnök a főtárgyalást megnyitja és megállapítja, hogy a bíróság tagjai ugyanazok, és a megidézettek emgjelentek.

Ezután **elnök** bejelenti, hogy jelentkezett nála dr. Vázsonyi Vilmos és dr. Rassay Károly nemzetgyűlési képviselők képviseletében dr. Fábián Béla ügyvéd, és előadta, hogy indítványt kíván előterjeszteni. Felhívja dr. Fábián Béla ügyvédet, hogy indítványát terjessze elő.

Dr. Fábián Béla ügyvéd: Minthogy a vád tárgyává tett bűncselekmény dr. Vázsonyi Vilmos és dr. Rassay Károly életét veszélyeztette, mert vádlottak az ő életük ellen törtek, a bűnvádi perrendtartás szerint nevezetteknek joguk van a főtárgyaláson magukat képviseltetni, és képviselőjük útján részt venni. Kérem, engedje meg a kir. törvényszék, hogy mint dr. Vázsonyi Vilmos és dr. Rassay Károly sértettek képviselője, a főtárgyaláson részt vehessek.

Közvádló: Ellenzem, hogy dr. Fábián Béla ügyvéd, mint dr. Vázsonyi Vilmos és dr. Rassay Károly képviselője a főtárgyaláson részt vegyen, mert nevezettek a vád szerint sértetteknek nem tekinthető. Az egyik vádpont ugyanis az 1921: III. tc. 1. §-ába ütköző, az állam és társadalom törvényes rendjének felforgatására irányuló bűntett. Ennél a bűncselekménynél sértett maga az állam és a társadalom, akiket a közvádló képvisel, nem pedig dr. Vázsonyi Vilmos és Rassay Károly. A másik vádpont a pénzhamisításra irányuló szövetség vétsége. Nevezetteket

ebben sem lehet sértetteknek tekinteni. Kérem dr. Fábián Béla indítványának elutasítását.

A kir. törvényszék zárt tanácskozás után meghozta, elnök felek jelenlétében kihirdette az alábbi végzést.

A kir. törvényszék dr. Vázsonyi Vilmost és dr. Rassay Károlyt a Bp. 13. §-ának 6. bekezdésében meghatározott sértetteknek tekinti.

Indokok: Igaz ugyan, hogy a vizsgálóbíró és a vádtanács végzést hozott, amelyben kimondotta, hogy dr. Vázsonyi Vilmos és dr. Rassay Károly sértetteknek nem tekinthető, ez a végzés azonban ama bírói határozatok közé tartozik, amelyek a főtárgyalási tanácsot nem köthetik.

Ami pedig azt a kérdést illeti, hogy az elkövetett bűncselekmény a dr. Vázsonyi Vilmos és dr. Rassay Károly valamely jogát sértette, avagy veszélyeztette-e, nem a közvádló által képviselt jogi minősítés, hanem a vádba tett tényállással kapcsolatban a bizonyítékfelvétel alapján döntendő el, márpedig a nyomozás folyamán beszerzett bizonyítékok közt olyan terhelő adatok is felvetődtek, amelyek támpontot szolgáltattak arra következtetésre, hogy a vádlottak egy része a Rassay Károly és dr. Vázsonyi Vilmos életének kioltására szövetkezett.

Erre mutatnak azok a tanúvallomások, amelyek szerint nevezetteket zárt autón, abból a célból szándékoztak egy kültelki házba elhurcolni, hogy őket ott elintézik, s hogy aki egyszer odajut, az onnan élve ki nem szabadul.

E terhelő adatok valóságuk esetében dr. Vázsonyi Vilmos és dr. Rassay Károly élethez való jogának veszélyeztetését bizonyítják.

Tudomásul szolgál.

Közvádló: Tekintettel arra, hogy sértettek képviselője előtt a nyilvánosság kizárását elrendelő határozat még kihirdetve nem volt, kérem azt előtte most kihirdetni.

Elnök sértettek képviselője előtt kihirdeti a kir. törvényszéknek az 1925. évi október hó 19. napján a főtárgyalás egész tartamára való kizárására vonatkozólag hozott határozatát.

Tudomásul szolgál.

Dr. Balonyi Imre védő: Minthogy sértettek és képviselőjük személye nem ad elegendő garanciát arra, hogy az ügy magasabb érdekek sérelme nélkül letárgyalható legyen, védő tisztemről lemondok. Egyben kérem a főtárgyalás elnapolását, hogy a helyembe kirendelendő új védő e nagy és bonyolult ügyet a védelem megfelelő ellátása céljából kellően áttanulmányozhassa.

Dr. Helvey Tibor védő: Védői tisztemről a védőtársam által kifejtett indokoknál fogva ugyancsak lemondok, s kérem szintén a tárgyalás elnapolását a védőtársam által felhozott okból.

Dr. Balonyi Imre és dr. Helvey Tibor védők védenceikkel folytatott rövid megbeszélés után kijelentik, hogy védenceik ismételt kölcsönös felkérésére, s érdekébe a védelmet hajlandók továbbra is ellátni.

Dr. Fábián Béla ügyvéd: Bejelentem, hogy a kir. törvényszék előtt fekvő iratok nem teljesek. Nincs az itt fekvő iratok közt az a 18 saját kezűleg, a vádlottak által írott, s jelentés formájú vallomás, amelyekben vádlottak a vádbeli cselekmények elkövetését beismerik. E jelentések formájába öntött vallomásokat én magam és gróf Bethlen István miniszterelnök, továbbá dr. Vázsonyi Vilmos is látta. Gróf Bethlen István jegyzeteket is készített róluk. Hiányzik továbbá vitéz Makkay Imre századosnak 13. és 18. alszámú nyomozati vallomása. Helyesbítem előbbi kijelentésemet, amennyiben azt hiszem, nem 18, hanem 8 jelentés készült csak. Kérem e 8 jelentésnek és a 13. és 18. alszámú nyomozati jegyzőkönyveknek a beszerzését. Amennyiben a 8 drb jelentés beszerezhető nem volna, kérem erre nézve gróf Bethlen István miniszterelnököt és dr. Vázsonyi Vilmost tanúként kihallgatni.

Hiányzik ezen felül még kér irat. Az egyik a román, a másik a csehszlovák külügyminisztérium átirata, amelyben az ügy iránt érdeklődik. Ezek az iratok „szigorúan bizalmas" jelzéssel szinték az iratok közt szerepeltek. Kérem azoknak az iratoknak a beszerzését is, és ebből a célból kérem a főtárgyalás elnapolását.

Közvádló: A 13-as és a 18-as alszámú jegyzőkönyveket, minthogy az nem a vádlottakra, hanem katonai személyekre vonatkozott, áttette a kir. ügyészség a M. Kir. Honvédelmi Minisztériumba.

A főtárgyalás elnapolását és a jelentés beszerzését ellenzem, mert nyilvánvalóan nem nyomozati iratokról, hanem magánjelentésekről van szó, amelyeknek nincs komoly bizonyító értéke

Vavrenka cseh követ csakugyan küldött egy átiratot, amelyben az ügy iránt érdeklődik, ez azonban az ügy elbírálása szempontjából semmilyen fontossággal nem bír, mindazonáltal bemutatom.

Balonyi Imre védő: Makkay Imre százados beszerezni kért vallomási jegyzőkönyvei a Margit körúti Kat. Kir. Törvényszéknél fellelhetők, s onnan beszerezhetők. A vádlottak által írott jelentések beszerzését ellenzem, mert azok nem nyomozati iratok, hanem magánjelentések. A főtárgyalás elnapolását ellenzem.

Dr. Helvey Tibor védő: A főtárgyalás elnapolását a magam részéről szintén ellenzem.

A kir törvényszék végzett.

Sértettek képviselőjének a főtárgyalás elnapolása iránti indítványát elutasítja. A Budapesti M. Kir. Államrendőrség Főkapitányságát soron kívül sürgősséggel megkeresni rendeli a sértett képviselője által beszerezni kért és a vádlottak által a nyomozás során tett jelentések, a Margit körúti Kat. Kir. Törvényszéket pedig Makkay Imre százados két hiányzó nyomozati vallomásának sürgős megküldése iránt.

Tudomásul szolgál.

Belép **Andréka Károly**, 51 éves, bicskei születésű, róm. kath. vallású, nős, m. kir. államrendőrségi főkapitány-helyettes, érdektelen tanú. A törvényszéki figyelmeztetés után előadja a következőket: A rendőri nyomozást ebben az ügyben én vezettem. A vádlottak egy részét személyesen hallgattam ki. A Kettőskereszt Vérszövetségnek nem vagyok tagja. A nyomozás során én a Kovács fivéreket, lovag dr. Umlauff Sziegfriedet és Sztahó Szavért hallgattam ki. Én tulajdonképpen csak a

nyomozást vezettem és vádlottakat csak bizonyos körülményekre nézve hallgattam ki. A tulajdonképpen kihallgatásokat Pintér rendőrkapitány végezte. Én a kihallgatásokról nem vettem fel jegyzőkönyvet, azt a bűnügyi osztály vette fel.

Vádlottak nem ismerték be, hogy a zsinagógát fel akarták volna robbantani, nem hogy egyes minisztereket vagy ellenzéki politikusokat láb alól eltenni akartak volna, sem azt, hogy terrorcsapatot készültek volna szervezni.

Azt sem ismerték be, hogy a nagyváradi román állampénztárt ki akarták volna fosztani. Azt említették, hogy ez a gondolat felmerült, de hogy erre szövetkeztek volna, azt tagadták.

Azokban a jegyzőkönyvekben, amelyek az én kezemben megfordultak, ilyen irányú beismerés nem volt. Hogy a rendőrség milyen iratokat tett át a kir. ügyészségre, azt én nem tudom, mert azt a bűnügyi osztály intézte, én pedig detektívfőnök voltam.

A nyomozásnak voltaképpen két fázisa volt. Az első fázisában én tevékenyen részt vettem. Ezután átadtam a vádlottakat a bűnügyi osztálynak, amely a kihallgatásokat tulajdonképpen végezte. A bűnügyi osztály vezetője ezután elreferálta az ügyet a főkapitánynak, aki a referáda alapján a vádlottak szabadlábra helyezését rendelte el. Néhány nap múlva újabb vádak merültek fel, s akkor kezdődött a nyomozás második fázisa, amelybe én már kevéssé folytam bele. Ekkor vádlottakat ismét letartóztatták és átkísérték a kir. ügyészségre.

Én a nyomozás során semmi alapot nem láttam vádlottak letartóztatására. Ha az ellenük emelt súlyos vádak egyikét-másikát csak legalább beigazolva láttam volna, én tiltakoztam volna elsősorban szabadlábra helyezésük ellen, de ezeket a vádakat mi sem igazolta.

Közvádló kérdésére tanú: Olyan jegyzőkönyvekről, amelyeket vádlottak jelentés formájában készítettek, s amelyekben a terhükre rótt cselekményeket beismerték volna, nincs tudomásom. Ha ilyen jelentéseket egyáltalán tettek, azt csak a bűnügyi osztályhoz tehették. Nálam csak

detektívjelentések szerepeltek, de ezeket áttettem a bűnügyi osztályhoz, nálunk, a detektívosztálynál semmi sem maradt. Valószínűleg detektívjelentések lehetettek ezek a szóban forgó jegyzőkönyvek.

Sértett képviselőjének kérdésére tanú: Teljesen lehetetlennek tartom, hogy a vádlottak által jelentés formájában tett beismerések iratait a miniszterelnökhöz felterjesztették volna, még ha ilyen jelentések valóban léteztek volna is. A miniszterelnöknek referáltak az ügyről, de iratokat nem terjesztettek fel hozzá. Én semmiféle titkos szervezetnek tagja nem vagyok, vádlottaktól a nyomozás során semmiféle jelentést nem kértem.

Balonyi védő kérdésére tanú: Ebben az ügyben a vizsgálat során kihallgatott dr. Mann Hugó vizsgálóbíró. Mikor bizonyos kérdésekre a hivatalos titoktartás alóli felmentés hiányában nem akartam válaszolni, a vizsgálóbíró megnyugtatott, sokkal bizalmasabb dolgok vannak úgymond az akták közt, ezek amúgy sem kerülhetnek nyilvánosságra. Én ebben bízva aztán elmondottam egyet s mást, amit a hivatalos titoktartás alóli felmentvény nélkül különben nem mondtam volna el. Dr. Fábián Béla ügyvéd aztán lemásolta a vizsgálóbíró előtt tett vallomásom jegyzőkönyvét és átadta Rassay Károlynak, aki azt a parlamentben publikálta. Én ezeket a nyilatkozatokat nem szántam és nem is szánom a nyilvánosság számára. Emiatt a belügyminisztert a parlamentben támadások érték, s egy ilyen támadás alkalmával azt a kijelentést tette, hogy Andréka holnap nem detektívfőnök, s minthogy nem dehonesztálhatta magát, s jóformán akarata ellenére tett nyilatkozata miatt kénytelen volt elejteni engem.

Felek tanú megesketését nem kérték.

Felek tanú meghitelesítését nem kérik.

A kir. törvényszék végzett.

Andréka Károly tanú meghiteltetését a Bp. 311. §-ának 2. bek. alapján mellőzi, mert meghiteltetését nem kérték.

Tudomásul szolgál.

Belép **Závory Kálmán**, muraszombati születésű, 33 éves, róm. kath. vallású, nős, magántisztviselő, **érdektelen tanú**, a törvényes

figyelmeztetés után előadja a következőket: Vádlottakkal nem vagyok haragban. Igaz, hogy Kovács Kornéllal és Kovács Árpáddal bizonyos differenciáim voltak, emiatt azonban nem haragszom rájuk. A nézeteltérsek onnan vették eredetüket, hogy a Kovács fivérek megígérték, hogy engem a Magyar Nemzeti Múltunkhoz főtisztviselőnek vesznek be, s ennek ellenére egyszerű gyűjtő lettem. Az országos gyűjtésen magam is részt vettem. Mindössze 25.000 koronát gyűjtöttem, amit Fodor Androrral el is számoltam. Később még az is fokozat az elhidegülést a Kovács fivérektől, hogy Székely Jánostól azt hallottam, hogy Kovács engem meg akarnak verni. Később aztán megtudtam, hogy ez nem volt igaz.

Én a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságnak nem voltam tagja. Vass Titusz mutatott be engem a Kovács fivéreknek, s akkor arról volt szó, hogya Magyar Nemzeti Múltunk főtitkára leszek. A társaságnak semmiféle rendbontó célja ne volt, ellenkezőleg, a legszebb programmal ndult. Folyóirat megindítását tervezték, szépirodalmi előadásokat, irredenta és propagandaelőadásokat akartak rendezni, s néhányat rendeztek is. Én gyakran feljártam a Dohány utcai helyiségbe.

Elnök kérdéseire tanú: Én olyan megbeszélésnél, ahol a Dohány utcai zsinagóga felrobbantásáról lett volna szó, jelen nem voltam, csak Vass Titusz mondta egyszer nekem: „Milyen jó hecc volna, ha a Dohány utcai zsinagógát fel lehetne robbantani." De ezt nem olyan formában mondta, mintha kitervelték volna, csak mint egy ötletet vetette fel. „Hogy gondolsz ilyet?", válaszoltam neki. „De meg lehetne csinálni", mondotta ő, „csak volna hozzá megfelelő anyag és ember." Arról, hogy tervezték volna, Vass Titusz nem beszélt, erre legalábbis nem emlékszem.

Elnök elébe tárja XIII. 5. sz. alatti nyomozati vallomását. M

Mikor engem a nyomozás során kihallgattak, Székely János már ki volt hallgatva, s elém már kész anyagot tettek, s ha két-három szót szóltam, abból egész oldalakat írtak. Én a készült nyomozati jegyzőkönyveket el nem olvastam úgy írtam alá. Felolvasott vallomásom nem felel meg a valóságnak. Én kiképzett roham- és robbantótiszt voltam a világháború

alatt, én nem beszélhettem olyan analfabéta ostobaságokat, ami nyomozati vallomásomban a robbantási dolgokról foglaltatik, mert én ezekkel technikailag tisztában voltam. Felhoztam ezt a dolgot Kovács Kornél előtt, bár erre nem emlékszem, de az egészen bizonyos, hogy ezt nekem Vass Titusz mondta először, addig nem is tudtam róla.

Kovács Kornél vádlott: Nem emlékszem egyáltalán, hogy Závory Kálmánnal ilyesmiről beszéltem volna, de ha szó is lett volna köztünk erről, az nem történhetett komoly formában.

Závory Kálmán tanú: Arról soha szó nem volt, hogy a kormány egyes tagjainak, vagy ellenzéki képviselők meggyilkolása céljából csukott autót, vagy kültelki házat vegyenek. Ez az egész ügy más formában került szóba. Én a Pannónia 105. sz. szobájában volt irodahelyiségbe is gyakran feljártma, s akik ott összejöttünk, mint heves irredenta érzelmű emberek, volt ellenforradalmárok voltunk, s gyakran kritizáltuk a destruktív politikusokat. Szóba került ilyenkor, hogy mi ellenforradalmárok radikálisan intézhettük volna el a dolgot az ellenforradalom idején, amikor végezhettünk volna azokkal a destruktív elemekkel, akik a kommunizmusig juttatták az országot. Lehetséges, hogy a Vázsonyi Vilmos, Rassay Károly és Drozdy Győző neve is előjött azok közt, akikre azt mondtuk, hogy jó lett volna az ellenforradalom ideje alatt eltenni láb alól, bár nem emlékszem, hogy ezeket a szóba hoztuk volna. Hangsúlyozom azonban, hogy soha szó sem volt arról, mintha ezeknek az embereknek a meggyilkolását bárki is tervezte volna, legfeljebb a múltra vonatkoztatva kerülhettek szóba.

Elnök elébe tárja a VII. 14. és VII. 20. alatti nyomozati vallomásokat.

Závory Kálmán tanú: Nem egészen úgy áll a dolog. Én ilyen kijelentéseket a nyomozás során nem tettem. Én alig beszéltem a rendőrségen. Elém adták a kész mondottakat, s én alig szóltam bele. Már régen helyesbíteni akartam nyomozati vallomásomat, de nem volt rá alkalmam. Hangsúlyozom, szó sem volt arról, hogy az ismertetett

nyomozati vallomásomban felsorolt egyéneket eltegyék láb alól, ezek neve legfeljebb úgy jöhetett elő, hogy nem ártott volna az ellenforradalom idején végezni velük

Elnök elébe tárja, hogy több ízben tett hasonló vallomást, s nyomozati vallomásait a vizsgálóbíró előtt fenntartotta. Elébe tárja a vizsgálat során tett vallomását.

Závory Kálmán tanú: Azért hagytam helyben a vizsgálóbíró előtt tett nyomozati vallomásomat, mert nekem kevés közvetlen információm volt. Én információim nagyrészt Székely Jánostól szereztem be, s a vizsgálat során még nem tudtam, hogy Székely János többszörösen büntett előéletű, megbízhatatlan egyén, és hogy a Kovács fivérekkel haragban van.

Elnök elébe tárja a vizsgálóbíró előtt tett vallomását.

Závory Kálmán tanú: Vádlottaknak nem volt komoly szándéka ezeket megvalósítani. Nem emlékszem, hogy a vizsgálóbíró előtt ezeket mondtam volna.

Elnök elébe tárja a VII./14. sz. alatti nyomozati vallomását.

Závory Kálmán tanú: Ez sem úgy áll. A Kettőskereszt Vérszövetségnek volt egy belső osztálya, amelybe csak keveseket vettek fel. Én beléptem ide, mint volt rohamcsapattiszt, mert ennek a belső osztálynak a célja az volt, hogy rohamcsapatokat képezzen ki. Ez azonban nem államfelforgató, hanem irredenta célokat szolgált. Én, amikor a Kettőskereszt Vérszövetségbe beléptem, s aikor a belső, rohamosztályba felvettek, akkor külön esküt tétettek velem ismét. Ennek az eskünek a szövege teljesen megegyezett a Kettőskereszt Vérszövetség általános esküszövegével a különbség csak az volt, hogy e különleges eskünél a régi szöveggel Hadúrra esküdtünk. Ez azonban nem terroristaeskü volt, mint ahogy a csapat, amelybe felvettek, nem terrorcsapat, hanem irredenta célra alakult rohamcsapat volt.

A kormány megbuktatására, vagy valami államfelforgató puccsra nézve sem megegyezés, sem szervezkedés nem történt. Folytak

beszélgetések, amelyek során politikai kritikák hangzottak el, s tervek vetődtek fel, de ezek nem voltak komolyak.

Lehetséges, hogy ezekre a beszélgetésre én azt mondtam, hogy szamárságok, mert az uralmon levőkkel nem lehet szembehelyezkedni. Ha valami nagyobb megbeszélés vagy összejövetel is volt, a Pannóniában nem voltak többek 7-8 embernél. A három Kovács testvér, Szobodeczky, Vass Titusz, Hugyec és én vettünk részt ilyesféle beszélgetésnél.

Elnök megállapítja, hogy Závory Kálmán tanú a nyomozás során nem beszélt szervezkedésről, csupán politikai jellegű magánbeszélgetésről.

Elnök felolvassa a Kettőskereszt Vérszövetség esküminta ját.

Závory Kálmány tanú: Ezt az esküt akkor tettem le, mikor beléptem a Kettőskereszt Vérszövetségbe. Amikor a rohamcsapatba beléptem, másodszor is felesküdtem. Ez alkalommal ugyanezt ez esküszöveget mondtam el azzal a különbséggel, hogy Hadúrra esküdtem fel. Hangsúlyozom azonban, hogy a rohamcsapat nem az állami és társadalmi rend felforgatására alakult, hanem ellenkezőleg, az állami és társadalmi rend megszilárdítását célozta, amellett, hogy irredenta célja volt. Szükség esetén ugyanis készen állt egy esetleges bolsevista felforgatás elnyomására.

Vass Titusz egyszer említette nekem, hogy Nagyváradon több magyar tiszt van a románok fogságában, s azokat akarják onnan kiszabadítani. Ezen felül van Nagyváradon úgymond egy nagy irredenta érzelmú magyar ember, aki a nagyváradi oláh állampénztárnál van alkalmazva, s ez hajlandó volna a pénztárt a magyarok kezére játszani és átjönni a határon. Ezt is nyélbe lehetne egyúttal ütni. Felszólított, hogy legyek segítségükre tervük megvalósításában, amire én vállalkoztam is. A terv kivitelére azonban közbejött akadályok miatt nem került sor.

Én az 1921 évi május hótól egészen 1923 évi január hóig a Folkuházy irredenta csoportnak voltam tagja. Az 1923 évben egyszer a nevezett különítményben működő Tomcsó főhadnagytól néhány kilogramm ekrazitot kaptam abból a célból, hogy azt megszállott területen

működő irredenta szervezetekhez eljuttassam. Vass Titusz vállalkozott rá, hogy elvisz néhány kiló ekrazitot, s én átadtam neki 9 kiló ekrazitot és angol gyújtózsinórt, azzal az utasítással, hogy vigye azt át Aradra, s adja át ott egy ezredesnek, aki az ottani magyar irredenta szervezet vezetője, hogy háború esetén, ha hídrobbantásra lenne szükség, kéznél legyen. Az 1923 év március havában, néhány héttel a fent előadott eset után ismét átadtam Vass Titusznak 9 kgr ekrazitot ugyanazon célból, mint megelőzően. Vass Titusz a robbanószert nem tudta elvinni Aradra, az itt maradt. Ez azonos azzal a 18 kgr ekrazittal, amit ebben az ügyben a nyomozás során lefoglaltak.

Hogy e 18 kgr ekraziton felül a Magyar Nemzeti Múltunk helyiségében más robbanóanyag vagy lőszer lett volna, arról nincs tudomásom. Mindössze az én szolgálati revolveremet tartottam a Pannónia 105. sz. szobájában egy kosárban.

Egy alkalommal Tarnovszky Pál elmondta nekem, hogy valami felvidéki ember hozott klisét, anyagot, amely szokolhamisításra alkalmas lett volna, és ajánlatot is tett a szokolhamisításra. Én azonban erről többet nem is tudtam meg, mert ily irányú megbeszéléseken soha részt nem vettem. Nem igaz az, hogy vádlottak a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság pénzén dorbézoltak volna, hiszen oly kevés pénzt gyűlt be, hogy kenyérre, szalonnára és útiköltségre sem telt belőle.

Közvádló kérdésre Závory tanú: Kürthy Endrétől hallotam egyszer, hogy a Kettőskereszt Vérszövetség Kovács-csoporja fog fegyvert kapni, de nincs tudomásom róla, hogy kaptak volna. Mi is vártunk fegyvert egy darabig, mert nekünk is meg volt ígérve, de mi sem kaptunk.

Védő kérdésére Závory tanú: Mikor nyomozati vallomásaimat tettem, a Kovács fivérekkel bizonyos köztünk támadt differenciák miatt nem voltam beszélő viszonyban, és nem érintkezte velük. Kovácsék követeltek tőlem 40.000 koronát a vidéki gyűjtés után, pedig én a befolyt pénzekkel elszámoltam. De azért is haragban voltam Kovácsékkal, mert Székely hamis információkat mondott nekem felőlük. Azt mondta

nevezetesen, hogy Kovácsék engem meg akarnakverni, holott később kiderül, hogy ez nem volt igaz. Székely folyton unszolt engem, hogy erre mag amarra a körülményre nézve tegyek vallomást. Amikor nyomozati vallomásomat tetem, a rendőrségen őrizetbe voltam véve, a snekem az volt a meggyőződésem, hogy ha nem írom alá az elém tett jegyzőkönyveket, nem helyeznek szabadlábra. Ezért a jegyzőkönyveket aláírtam.

Emlékszem, hogy valamelyik Kovács fiú Székely Jánost a Pannóniában fel akarta pofozni, vagy meg is pofozta. Arról tudomásom van, hogy Székely János a Kovács testvéreknek halálos ellensége. Arra emlékszem, hogy Kovácsék bizonyos pénzek el nem számolása miatt felelősségre vonták Székelyt.

Közvádló: A Bp. 222. §-ának 2. bekezdése alapján ellenzem Závory Kálmán tanú meghiteltetését, mert vallomásának lényegére ingadozást tanúsított.

Dr. Balonyi Imre védő: A Bp. 221. §-ának 1. pontja alapján ellenze Závory Kálmán meghiteltetését.

Dr. Helvey Tibor védő: Závory Kálmán tanú meghiteltetését ugyancsak a Bp. 221. §-ának 1. pontja alapján ellenzem.

A kir. törvényszék végzett.

Závory Kálmán tanú meghiteltetését a Bp. 221. §-ának 1. és 222. §-ának 2. pontja alapján mellőzi.

Tudomásul szolgál.

Belép **Székely János**, 26 éves, marosvásárhelyi születésű, ref. vallású, nős, géptechnikus, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: Nincs tudomásom semmiféle büntetésről.

Elnök ismerteti Székely János tanú nyilvánkönyvi adatait, amely szerint többszörösen büntetett előéletű.

Székely János tanú: Nem voltam soha életemben büntetve, csak előzetes letartóztatásban voltam egy politikai ügyben, de ott szabadon bocsátottak. Nem vagyok azonos azzal a Székely Jánossal, akinek

nyilvánkönyvi adatait az elnök ismertette. Kérem ujjlenyomatot felvenni rólam és megállapítani, hogy nevezettel nem vagyok azonos.

A vádlottakra nem haragszom, velük ellenséges viszonyban nem vagyok. Igaz, hogy Kovács Tivadar egy alkalommal arcul ütött, de ezt már megbocsátottam neki. Egy alkalommal a Pannónia 105. sz. szobába rám támadtak, pisztolyt fogtak rám, s azt kiabálták: „Gazeber, elárultál bennünket!" Ekkor ütött arcul Kovács Tivadar.

Egy vidéki gyűjtés alkalmával nekem is megbízást adtak a gyűjtésre. Azt mondták, hogy a begyűlt pénzt irredenta célra fogják fordítani. Én annak idején a nyugat-magyarországi felkelésben részt vettem, és ezen a réven Nyugat-Magyarországon széles körű ismeretetségem volt, odamentem tehát gyűjteni. Mindjárt Skultéthy főszolgabíróhoz fordultam, elmondtam neki, hogy a Kettőskereszt Vérszövetség részére gyűjtök, és kértem a támogatását. Ő úgymond ilyesmivel nem foglalkozik, ő csak az Ébredő Magyarok Egyesületének gyűjtésével foglalkozik, ehelyett azonban egy századoshoz utasított, hogy az intézi a Kettőskereszt Vérszövetség ügyeit. A százados azután a Kettőskereszt Vérszövetség vezetőségéhez fordult felvilágosításért a gyűjtést tárgyában, és ott Kovács Tivadarnak szemrehanyást tettek, mert a gyűjtés a vezetőség tudta nélkül történt. Emiatt haragudtak rám a Kovács fivérek, és emiatt ütött arcul Kovács Tivadar.

Kovács Tivadar vádlott: Nem felel meg a valóságnak, azért ütöttem arcul, mert szabálytalanságokat követett el.

Székely János tanú: Én a gyűjtésért jutalékot kaptam, ami emlékezetem szerint 25%-ot tett ki. Én dr. Umlauff Sziegfrieddel együtt voltam gyűjteni.

Már a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság Dohány utcai helyiségébe is bejáratos voltam, s ott említette nekem egy alkalommal Kovács Kornél, hogy a Dohány utcai zsinagógát fel akarják robbantani, csak az a baj, hogy kevés pénz van hozzá. Én megkérdeztem, hogy kik vesznek részt a merényletben, mire Kovács Kornél megnevezte Kovács

Tivadart, Szobodeczky Aladárt s még néhány embert, akiknek a nevére most már nem emlékszem. Én megkérdeztem erre, hogy kinek a megbízásából csinálják ezt, mire Kovács Kornél azt felelte, hogy a fővezérség, tudniillik a Kettőskereszt Vérszövetség fővezérségének a megbízásából. Én elhittem neki a dolgot, mert mindig magas állású emberekre hivatkoztak.

Elnök elébe tárja, hogy a nyomozás során sohasem tett arról említést, hogy a vádlottak a zsinagógát fel akarták volna robbantani.

Székely János tanú: Én már a nyomozás során előadtam ezt, erről jegyzőkönyvet vettek fel, s én azt a vizsgálóbíró előtt fenntartottam.

Elnök megállapítja, hogy az iratok közt ennek semmi nyoma nincsen.

Székely János tanú: Nem tudom egészen biztosan, hogy melyik Kovács említette ezt nekem, csak arra emlékszem, hogy a magasabbik. Elmndtam a nyomozás során, s abba a jegyzőkönyve, ami erről a vallomásról készült, be is vették, hogy az előkészületek már megtörténtek a zsinagóga felrobbantására. Lemásztak ugyanis az utcai csatornába, amely a zsinagóga alatt vezet, és felmérték a helyet. Azt is előadtam, hogy erről Závory Kálmán is említést tett nekem.

Kovács Kornél vádlott: Nem felel meg a valóságnak. Székely János sohasem volt bizalmasunk, s még amikor megbízhatatlansága nem derült ki, akkor sem tárgyaltam vele soha semmit, még közömbös dolgokat sem, nemhogy ilyen dolgot, különösen, amikor ilyesmiről egyáltalán soha szó sem volt.

Kovács Tivadar vádlott: Tanú vallomása valótlan. Csak azért terhel minket, mert gyűlölt. Én arcul ütöttem őt, mert lopott.

Székely János tanú: Nem igaz.

Kovács Tivadar vádlott: A gyűjtőíven, amellyel Székely gyűjtött, vakarások voltak. Azon kívül gyűjtés közben fűnek-fának olyan dolgokról beszélt, amiket mi sohasem mondtunk neki. A nyugat-magyarországi

gyűjtés alkalmával is olyanokat mondott Skultéthy főszolgabírónak, hogy az lefogatta és feljelentést tett ellene.

Székely János tanú: Nem felel me a valóságnak. Én egyáltalán nem voltam letartóztatva. Mikor Skultéthy főszolgabíró azt mondta, hogy a gyűjtésbe nem avatkozik bele, egyidejűleg egy századoshoz utasított, aki távirati úton információt kért a Kettőskereszt Vérszövetség vezetőségétől a gyűjtést illetően, a vezetőség pedig felelősségre vonta Kovács Tivadart, hogy miért rendezett az ő beleegyezésük nélkül gyűjtést. Szobodeczky Aladár ez után felhívott engem a Pannóniába, ahol a Kovács fivérek rám zárták az ajtót, nekem rohantak, Kovács Tivadar arcul ütött, s megfenyegettek, ha valami kiszivárog, eltesznek láb alól.

Az 1923. évi június vagy május hóban valamelyik délután felmentem a Pannónia 105. számú szobába, ahol ott találtam a három Kovács testvért, Szobodeczkyt, Závoryt, Hugyeczet, s még néhány ismeretlen embert. Összesen lehettek valami tízen. Itt arról folyt a szó, hogy a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társasággal országos gyűjtést fognak indítani, s a begyűlt összeget arra fogják felhasználni, hogy egyes minisztereket és nemzetgyűlési képviselőket, akik az országnak kárára vannak, eltegyenek láb alól. Ezt úgy fogják megvalósítani, magyarázta Kovács Tivadar és Szobodeczky Aladár, hogy vesznek egy kültelki házat és egy csukott autót, s majd azokat a politikusokat, akik ellen kifogásuk van, a csukott autón a kültelki házba hurcolják, s ott elintézik. Az „elintézés" azt jelentette, hogy elteszik láb alól. Emlékezetem szerint gróf Klebelsberg Kunó belügyminiszterről, Rassay Károly, Vázsonyi Vilmos és még több nemzetgyűlési képviselőről volt szó. Závory ekkor közbe is szólt: „Mit akartok Klebelsbergtől, hiszen keresztény ember?" „De annak is zsidó dög a felesége", mondták a többiek. A kisebbik Kovács fiú hozzátette, eggyel több vagy kevesebb, úgy is mindegy. Majd Bethlen István gróf miniszterelnököt szóba hozták, hogy elteszik láb alól. Závory ismét közbeszólt: „De hiszen az erdélyi nemes ember, csak nem fog zsidókkal paktálni." Több ellentmondás hangzott el, többen pedig

hozzájárultak. Kovács Tivadar és Szobodeczky Aladár nagyon agitáltak. Ha valamelyik képviselő nem tetszett nekik, mindjárt rámondták, hogy vagány, ami nagyjából annyit jelentett, hogy gazember. Ezt Klebelsberg Kunó grófra is mondták, de hogy rajta kívül még kire használták, arra már nem emlékszem.

Babos és Kürthy mesélték nekem, hogy Kovácsék azt is tervbe vették, hogy Budapesten minden kerületben lenne tíz veszedelmes emberük, akik gyilkosságokra vállalkoznak. A nyomozás során ezt azért nem említettem, mert pozitív adatom nem volt rá, s mert nem is kérdezték.

Závorítól és Babostól azt is hallottam, hogy valami román állami pénztár megfúrását is tervbe vették, s hogy a kassza tartalmát Magyarországra akarták áthozni.

Egy éjjel felcsengetett engem Babos és Kürthy, s azt mondták, parnacs van rá, hogy valami iskolában gyülekezzünk. Én nyomban felöltöztem és elszaladtam a megjelölt iskolába, ahol jelen voltak a Kovács fivérek, s azt mondták, holnap lesz a román király koronázása, s repülőgépen el fognak oda menni, s bombákat fognak leszórni. Rámutattak két tele hátizsákra, hogy tele van bombával. Azt mondták, hogy valami ezredes adott parancsot erre, és engem is felszólítottak, hogy vegyek részt a kirándulásba. Én erre hajlandónak is nyilatkoztam, és másnap reggel meg is jelentem a megbeszélt találkozón. Odajött Kovács Árpád bőrkabátban és derékaljallal felszerelve, s azt mondta, hogy lefújták a dolgot. Az volt ugyanis a terv, hogy valami itt levő francia repülőktől akarták ellopni erre a célra a repülőgépüket, s azt mondták, hogy a gépet nem lehetett ellopni.

Én magam nem láttam a két teli hátizsák tartalmát, de azt mondták nekem, hogy robbanóanyag van benne, amit majd leszórnak a román király koronázására. A Pannónia szálló 105. sz. szobájában láttam azonban pisztoly és kézigránátot, és Becker azt mondta, hogy egy kőbányai raktárban lőszer van elrejtve. Mikor Beckert felszólították, hogy a

gyűjtésben vegyen részt, Becker kijelentette, hogy ilyen link dolgokkal nem foglalkozik. Beckert nem láttam a Kovácsék társaságában.

A szokolhamisításról nem tudtak semmit.

Elnök felolvassa a nyomozati vallomását.

Székely János tanú: Én Závory Kálmántól hallottam, hogy Kovácsék engem el akarnak tenni láb alól.

Elnök felolvassa nyomozati vallomását.

Székely János tanú: Én Závory Kálmántól hallottam, hogy Kovácsék engem el akarnak tenni láb alól.

Závory Kálmán tanú: Nem felel meg a valóságnak. Megfordítva van. Én hallottam Székely Jánostól, hogy Kovácsék engem megöléssel fenyegettek. Igaz, hogy később kaptam egy névtelen fenyegetést, de nem tudom, hogy ki küldte.

Elnök elébe tárja VII. 18., VII. 5 és VII. 19. sz. alatti nyomozati vallomásait.

Székely János tanú: Megfelel a valóságnak.

Dr. Balonyi védő becsatolja az A. alatti jegyzőkönyvet, amelyet elnök felolvas.

Székely János tanú megtekinti az A. alatti jegyzőkönyvön levő aláírását, és kijelenti, hogy az nem tőle származik.

Közvádló kéri Székely János meghiteltetése tárgyában és határozathozatalt a daktiloszkópiai vizsgálat megejtése és tanú priuszának kétségtelen megállapításáig.

A kir. törvényszék végzett.

Székely János tanú meghiteltetése tárgyában a határozathozatalt személyazonosságának kétségtelen megállapításáig felfüggeszti.

Tudomásul szolgál.

Belép **Kürthy Endre**, 39 éves, máramarosszigeti születésű, nős, cipész, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: A Kettőskereszt Vérszövetségnek tagja voltam. Ennek az egyesületnek sem államfelforgató, hanem irredenta célja volt. A Magyar

Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságnak nem voltam tagja, de irredenta ügyekben feljártam a társaság Dohány utcai helyiségébe. Itt a Dohány utcai zsinagóga felrobbantásáról soha szó sem volt, csak hazafias dolgokról beszéltek. A Pannónia Szálló 105. sz. szobájában szobájában levő hivatalos helyiségébe is feljártam, de itt sem volt soha szó arról, hogy a kormány egyes tagjait és képviselőket láb alól eltegyenek.

Elnök elébe tárja VII. 16. sz. alatti nyomozati vallomását.

Kürthy Endre tanú: Székely János mesélte a Pannóniában egyszer nekem, hogy tervbe vették egyes képviselők eltüntetését. Nem Szobodeczky Aladár mesélte ezt, hanem Székely. Én a kérdéses alkalomkor nagyon ittas állapotban voltma. Ezt a vallomásomat a vizsgálóbíró előtt vissza is vontam.

Mikor a rendőrségen vallomást tettem, haragudtam Kovácsékre és Szobodeczkyre, mert egy alkalommal Székely János a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság nevében a saját céljaira gyűjtött, s Kovácsék és Szobedczky azt hitték, hogy én is benne vagyok abban a szabálytalanságban, s ezért keményen felelősségre vontak. Az azonban nem felel meg a valóságnak, hogy Kovácsék azzal fenyegettek, hogy eltesznek láb alól, azonban igaz, hogy Szobodeczky legazemberezett.

A főkapitányságon, mikor vallomást tettem, annyira presszionáltak, hogy azt sem tudtam, mit csináljak. Ha csak egy-két szót szóltam, egész oldalakat írtak belőle.

Arról szó sem volt, hogy vádlottak terrorcsapatot alakítanak. Kovács Árpád tréfálkozva elmondott egyszer valami nótaszöveget, amelyik valahogy úgy kezdődik, hogy „fehérterrorista vagyok én", de se ő, se más ezt a nótát jelenlétemben sohasem énekelte.

A nagyváradi útról mindössze annyit tudok, hogy Závory Kálmán egyszer említette nekem, hogy valami magyar tisztek kiszabadítására lementek Nagyváradra, hogy aztán ebben az ügyben mi történt, azt nem tudom.

Azt hallottam egyszer, hogy a Pannónia szállóban van egy kosár, amely revolverekkel van tele, de ezt magam sohasem láttam. Riadócédulákra egyáltalán nem emlékszem. Egyszer ugyan volt valami riadónk, amikor a Vérmezőn gyülekeztünk, de hogy az hogyan történt, arra már nem emlékszem.

A szokolhamisításról semmit sem tudok.

Kovács Kornél vádlott: Egyszer valami illetéktelen gyűjtésre jöttünk rá, amiben Babos és Székely volt a ludas. Ekkor azt hittük még, hogy Kürthy Endre is benne van, s őt is elővettük. Ekkor gen erélyesen beszéltünk, de nem fenyegettük meg, hogy eltesszük láb alól.

Szalay János vádlott: Én is részt vettem Kürthy Endre faggatásánál. Tény, hogy akkor lecsirkefogóztuk.

Elnök felolvassa Kürthy Endrének VIII. 16. sz. alatti nyomozati vallomást.

Szobodeczky Aladár vádlott: Sohasem mondtam azt, hogy Babost hidegre teszik.

Kürthy Endre tanú: Csakugyan nem mondta. A Koács fivérek azért haragudtak Babosra, mert én rájöttem, s kiderítettem, hogy Babos a MOVE-ből ellopotott 13 levelet és eladta azokat Az Est című napilapnak.

A vádlottakat terhelő adatok valótlanul úgy kerültek be a nyomozati vallomásomba, hogy át vannak véve Székely János nyomozati vallomásából. Antal kapitány úr úgy kiszínezte a vallomásomat, hogy a tizedrésze sem igaz.

Dr. Balonyi védő kérdésére Kürthy Endre tanú: Már a vidéki gyűjtések megkezdése előtt láttam, hogy Székely ellensége a Kovács testvéreknek. Egyszer azt is mondta nekem Székely, hogy „az egész Kovács társaságot le fogom fogatni."

A nyomozás során Székely engem és Závoryt meghívott a Kék flaskához címzett vendéglőbe. Székely és Závory nagy megbeszéléseket folytattak. Hogy mit beszéltek az egész idő altt, arra már nem emlékszem, de többek között megbeszélték, hogy másnap felmennek a rendőr-

főkapitányságra, s mindketten azt fogják vallani, hogy a Pannónia Szálló 105. sz. szobájában volt egy összejövetel, amelyen huszonötten vettek részt, s ahol megállapodták, hogy Vázsonyit, Fábiánt és más nem tetsző politikusokat eltesznek láb alól.

Mikor a vizsgálóbíró előtt tettünk vallomást, a vizsgálóbíró először Székelyt szólította be, s mikor Székely kijött, azt mondta nekem: „Nyomd a Kovácsékat alaposan." Én azt válaszoltam neki, hogy igen, ezt azonban csak a látszat keedvéért tettem. Ennél az esetén jelen volt egy hölgy, akinek bemutatkoztam, s felhívtam rá a figyelmét. Később tudtam meg, hogy az illető a Kovács fivérek húga volt.

Ezt a kifejezést, hogy „égisz", nem ismerem, nem tudom, hogy került a nyomozati vallomásomba.

Székely gyakran hívott engem, hogy menjünk fel Vázsonyi Vilmoshoz, Fábián Bélához és Sándor Pálhoz, és ajánljam fel nekik a szolgálataimat. Azt mondotta, ő úgy is áldozata hazafiságának és antiszemitizmusának. Dániel, amíg nem volt ébredő, szegény volt és most gazdag. Ha Vázsonyiéknak elmondok, mindent, jobb módba juthatok.

Egy alkalommal elhívtam Székely Varjas Sándorhoz, és ilyen beszédre tereltem a szót, hogy Varjas tanúm legyen Székely anyagias gondolkodására.

Székely János: Kürthy előadása valótlan. Sem azt nem mondtam neki, hogy nyomja meg Kovácsékat, sem pedig, hogy menjen fel Vázsonyiékhoz és ajánlja fel szolgálatait, ellenben Kürthy azt mondta nekem, hogy Kovácsék két szobás lakást adnak nekem, ha nyilatkozatot adok, hogy zsidó nemzetgyűlési képviselők béreltek fel nyomozati vallomásom megtételére. Én azt válaszoltam, hogy erre nem vagyok hajlandó, a gazemberek törjék ki a nyakamat. Azt úgy sem fogják, vlálaszolta Kürthy Endre, mert magas rangú katonatisztek vannak benne.

Kürthy Endre tanú: Nem igaz.

Kürthy Endre tanú szemébe mondja Székely János tanúnak, hogy arra biztatta őt, menjen Vázsonyiékhoz és ajánlja fel szolgálatait**. Székely János tanú** megmarad tagadása mellett.

Közvádló: Kürthy Endre tanú meghiteltetését a Bp. 222. §-ának 2. pontja alapján ellenzm.

A kir. törvényszék végzett.

Kürthy Endre tanú meghiteltetését a Bp. 222. §-ának 2. pontja alapján mellőzi.

Tudomásul szolgál.

Elnök utasítja a Budapest Kir. Ügyészség fogházgondnokát, hogy Székely János tanúról – kérelmére – ujjlenyomatot vegyenek fel, s utasítja a jelen levő m. kir. államrendőrségi detektívet, hogy a felvett ujjlenyomatot az országos központi bűnügyi nyilvántartásba a tanú személyazonosságának megállapítása végett vigye át.

Tudomásul szolgál.

Elnök a következőképpen határozott: A főtárgyalást az idő előrehaladott voltára való tekintettel félbeszakítja, és annak folytatására az 1925. évi október hó 20. napjának de. 9. óráját jelöli ki, amelyre a feleket megidézi.

Tudomásul szolgál.

Kmf.

Dr. Publik
[saját kezű aláírás]
ft. elnök

Dr. Haubert Hugó
[saját kezű]
jegyzőkönyvvezető

Folytatólag felvétetett a Budapesti Kir. Büntetőtörvényszéknél, az 1925. évi október hó 21. napján megtartott főtárgyalásról.

Megjelentek a bíróság előtt a felek részéről ugyanazok.

A tárgyalás a nyilvánosság kizárásával folyik.

Elnök a főtárgyalást megnyitja és megállapítja, hogy a bíróság tagjai ugyanazok, és a megidézettek megjelentek.

Belép **Venzel Gejza**, 51 éve, budapesti születésű, róm. kath. vallású, nős, székesfővárosi tanácsjegyző, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: Három évvel ezelőtt feljött a Népjóléti Központba, ahol alkalmazva voltam, Kovács Tivadar, Kovács Kornél, lovag dr. Umlauff Sziegfried és Mayer Oszkár, s tanácsot kértek, hogyan lehetne a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságot megalapítani. Én elmondottam nekik, hogy egy egyesület alapításához mi szükséges, mire eltávoztak. Később azzal jöttek, hogy megalapítják a Magyar Szocialista Pártot, majd ismét később az iránt érdeklődtek, hogyan lehetne országos gyűjtésre engedélyt kapni, mert felolvasásokat akarnak rendezni és írói rendezvényeket kell fedezniük, és más hasonló kiadásaik vannak. Ekkor a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság már meg volt alapítva. Én erre nézve is megadtam a szükséges felvilágosításokat, a gyűjtésre az engedélyt meg is kapták. A gyűjtés megindult, és hónapokon át el is számoltak róla a Népjóléti Központnak, majd egy időn túl beszüntették az elszámolást. Én felszólítottam őket, hogy számoljanak el, mire azt válaszolták, hogy néhány gyűjtőív még nem futott le. Eközben aztán a belügyminiszter betiltotta a gyűjtést, és felhatalmazta Budapest székesfőváros polgármesterét a végelszámolás megejtésére. Mikor ezt meg akarta a polgármester ejteni, értesültünk, hogy vádlottakat letartóztatták.

Én Kovács Árpáddal és Kovács Tivadarral többször beszélgettem napi politikai dolgokról. Ők nagy hívei voltak gróf Bethlen Istvánnak, olyannyira, hogy a Bethlen-kormányt még velem szemben is védelmezték.

Kovács Tivadar különösen gróf Bethlen Istvánt és Rakovszkyt védelmezte. Én magam is részt vettem irredenta mozgalmakban, s egyszer a Kovács Tivadar kérdésére Bethlenről abbeli véleményemnek adtam kifejezést, hogy nem tartom őt olyan erősnek, hogy a magyar irredentát megvalósítsa és az ország konszolidációját keresztülvigyel, mire Kovács Tivadar nagyon a védelmébe vette és dicsére gróf Bethlen Istvánt.

Dr. Balonyi Imre védő kéri tanú meghiteltetését.

A kir. törvényszék végzett.

Venzel Gejza meghiteltetését elrendelni, mert az ellen törvényes akadályt fennforogni nem lát.

Tudomásul szolgál.

Venzel Gejza tanú a Bp. 217. §-a szerint történt figyelmeztetés után az esküt letette.

Belép **Dr. Jäger Károly**, 39 éves, szatmári születésű, ref. vallású, törvényesen elvált, MÁV-titkár, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Táraság alakuló közgyűlésén részt vettem, s engem a társaság elnökévé választottak. Látva, hogy az ellenforradalom után ismét kezdi felütni a fejét ugyanaz a destrukció, amely az októberi forradalmon át a kommunizmushoz vezetett, s látva, hogy az ellenforradalom alkalmával is a paraszt és az értelmi középosztály volt az, amelyre leginkább támaszkodni lehetett, a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság célja az volt, hogy a magyar parasztság és munkásság körében ápolja, iletve ébressze fel a nemzeti szellemet. Ezt propagandaelőadások, estélyek és megfelelő színielőadások rendezésével akartuk megkezdeni. A társaság az 1922. év szeptemberében alakult meg, és én az 1923. évi február hó 1-jén elnök tisztemről leköszöntem és a társaságból kiléptem, mivel nem kedves elemek is vettek részt benne. Én, akit hivatali munkám a MÁV-nál nagyon lefoglalt, csak délután 5-6 óra tájban tudtam a társaság Dohány utcai helyiségébe feljárni, ahol olyan diskurzust hallottam néha, amit

kifogásoltam, s ezért megindult ellenem az intrika. Kürthy Endre és Székely János értesített arról, hogy jegyzőkönyvet is vettek fel ellenem.

Ezek a beszélgetések, amelyeket kifogásoltam, nem az állami és társadalmi rend felforgatására irányultak, ilyen beszélgetések a társaságban soha sem folytak, hanem gyermekes éretlenségek voltak. Valaki például azt mondta, hogy a zsidók közt propagandát kellene folytatni abban az irányban, hogy a közönséges zsidók kikeresztelkedjenek, s hozzánk csatlakozzanak. Mások megint azt az eszmét pendítették meg, hogy Magyar Pantheon címen ki kelene adni egy könyvet, s abba olyan embereket kellene bevenni, akiknek ez a hiúságát legyezgetné, s akik ezért hajlandók volnának fizetni. Az egyesület célja nem hogy az állami és társadalmi rend felforgatása, de ellenkezőleg, a megszilárdítása volt. Voltak nem kívánatos alakok is benne, az igaz, ilyen volt például Székely János is, aki egyszer azt a kijelentést tette, hogy jó volna pogromot rendezni. Székely mindig irritált. Én és a Kovács fivérek a legteljesebb egyetértésben voltuink, s Székely mindig iparkodott közénk éket verni.

Székely János tanú: Én sohasem mondtam, hogy pogromot kellene rendezni, s nem intrikáltam Kovácsék ellen. Ők Dr. Jägerre azt mondták, hogy „nagy vagány, gazember, királypárti".

Dr. Jäger Károly tanú a szemébe mondja Székely Jánosnak, hogy pogromot kívánt. Székely megmarad tagadása mellett.

Elnök megállapítja, hogy a szembesítés eredménytelen.

Dr. Jäger Károly tanú: Én csak a Dohány utcai helyiségbe jártam fel, mikor a Pannóniába költötek, én már nem voltam tagja az egyesületnek. Nem tudtam, hogy a Dohány utcai helyiségben robbanószerek voltak. Soha vádlottak részéről egy hang sem hangzott el a kormány ellen. Az egyesület működése inkább a kormány megerősítését célozta. Az ellenzéki politikusok működését kifogásolták, de soha arról szó sem volt, hogy valakit közülük eltennének láb alól. Terrorcsapat szervezéséről szó sem volt. Katonai diktatúráról volt szó, de nem mintha annak létesítésével a legkisebb értékben is foglalkoztunk volna, ez csupán

magánbeszélgetés volt. Arról beszéltünk, hogy kár, hogy a kommunizmus bukása után nem létestült katonai diktatúra. A Dohány utcai zsinagóga felrobbantásának tervéről soha egy szót sem hallottam.

Kovács Tivadarral lemondásom után is találkoztam néha, és ő egyben-másban kikérte a véleményemet. Egyszer a várban találkoztam vele, s ő elmondta, hogy egy felvidéki tiszt ajánlatot tett nekik, hogy szokolokat kellene hamisítani. Egy üveglapot kapott a tiszttől, ami a kivitelnél felhasználható lett volna. Kovács Tivadar helytelenítette a tervet, azon az állásponton volt, hogy nem szabad ezt megcsinálni, még a megbeszélése is bűn volna, de kötelességszerűen felment a hadügyminisztériumba, jelentést tett ezekről, és bemutatta az üveglemezt. A hadügyminisztériumban is azt a tanácsot kapta, hogy nem szabad a dolgot megvalósítani.

Dr. Balonyi Imre védő kérdésére dr. Jäger Károly tanú: Egészen határozottan üveglemezről volt szó. A Kettőskereszt Vérszövetség nem volt felelőtlen szervezet. A kormány beleegyezésével működött. Ezt onnan következtettem, hogy tényleges szolgálatot teljesítő, magas rangú katonatisztek álltak az élén.

Dr. Helvey védő kérésére dr. Jäger tanú: Lovag dr. Umlauff Sziegfriedet korrekt, megbízható, nagy intelligenciájú, mind jó iránt lelkesedő embernek ismerem. A Magyar Nemzeti Múltunk kulturális céljait a legönzetlenebbül szolgálta, bár anyagi nehézségekkel küzdött.

Dr. Balonyi és Dr. Helvey védők kérik dr. Jäger Károly tanú meghiteltetését.

A kir. törvényszék végzett.

Dr. Jäger Károly tanú meghiteltetését elrendeli, mert az ellen törvényes akadályt fennforogni nem lát.

Tudomásul szolgál.

Dr. Jäger Károly tanú a Bp. 217. §-a szerinti figyelmeztetés után az esküt szabályszerűen letette.

Belép **Varjas Sándor**, 49 éves, szabadkai születésű, róm. kath. vallású, özvegy, tartalékos százados, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: A Területvédelmi Ligánál működtem, mint százados, és a Délvidéki Ligának vezetője voltam. Nekem volt egy menekültekből álló káderem, amelyet az államnak a szükséghez képest rendelkezésére tudtam volna bocsátani. a Kovács fivéreket a Nemzetvédelmi Osztályból ismertem, mert annak megbízásából működtek. Egyszer tárgyaltunk is együtt nemzetvédelmi ügyekről, és én egyes listákat rendelkezésünkre is bocsátottam. Később Kovács Tivadar részéről valami visszaélésre jöttem rá, s emiatt feljelentést tettem ellene a Kettőskereszt Vérszövetség vezetőségénél, s megszakítottam velük a nexust. Különféle turbulens elemek kerültek ugyanis a Kovácsék társaságába, valami Kürthy nevű suszter is például, aki utcai nőkkel kereskedett. A vádbeli cselekményekről semmit nem tudok, csak az újságokból értesültem azokról. Székely ugyan hozzám csatlakozott egyszer az utcán, s igyekezett mindenfélét mondani, de leráztam a nyakamról. Kürthy is folyton intrikált a Kovács fivérek ellen, de elutasítottam azzal, hogy a baja van a Kovács fivérekel, tegyen felsőbbségüknél feljelentést ellenük.

Felek tanú meghiteltetését nem kérték.

A kir. törvényszék végzett.

Varjas Sándor tanú meghiteltetését a Bp. 311. §-ának 2. bek. alapján mellőzi, mert felek a tanú meghiteltetését nem kérték.

Tudomásul szolgál.

Belép **Fodor Andor**, 42 éves, karcagi születésű, róm. kath. vallású, nős, a Magyar Detektív kiadóhivatali igazgatója, **érdektelen tnaú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: A Hadviseltek Országos Gazdasági Szövetségének voltam képviselője, a sannak Dohány utcai hivatalos helyiségében működtem. Egy alkalommal, amikor felmegyek a hivatalomba, egyik legnagyobb szobára kiírva látom: Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság. Ettől kezdve aztán a társaság ott

működött. Később gyűjtést is indítottak, de miután nem sok eredménnyel járt, felkértek engem, Knopf Samut is Farkas Itvánt, hogy bizonyos % ellenében vállaljuk magunkra a gyűjtést. Mi el is vállaltuk, és azt hiszem, 40%-ot kaptunk a begyűjtött pénzből. Nem egészen kettőmillió korona gyűlt egybe. Én állandóan bejártam a Dohány utcai helyiségbe, s nap nap után találkoztam vádlottakkal, akik úgy éltek, mint szegény emberek. Minden nap délután felhoztak egy veknit, és elosztották, ez volt az ebédjük, s csak tellett hozzá egy kis szalonnára is. Nemhogy a zsinagóga felrobbantásának tervéről hallottam volna, de soha még egy antiszemita szót sem hallottam tőlük. Ha ilyesmit hallottam volna, nyomban otthagytam volna őket. Én vádlottakkal jóban voltam, s ennek ellenére soha semmi olyanról említést nem tettek, ami az állami és társadalmi rend felforgatására irányult volna, pedig gyakran összejöttünk kávéházban, sőt, poharazgatás közben is, s itt ugyancsak bizalmasan folyt a szó. Ha azonban így összejöttünk egy-egy pohár borra, azt is én fizettem, mert vádlottaknak ilyesmire nem tellett. Az itt jelenlévő vádlottak emlékezetem szerint mind feljártak a Magyar Múltunk Kulturális Társasághoz. A befolyt pénzeket vádlottak elsősorban előadások rendezésére fordítottak, nekem valami 3-4 előadásról van tudomásom. Részben saját megélhetésükre is fordítottak pénzt belőle, de nem költekeztek, nagyon le voltak rongyolódva.

Dr. Balonyi védő kérdésére Fodor Andor tanú: Arról tudomásom van, hogy a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság gyűjtésében Závory Kálmán é Székely János is részt vette, mint gyűjtő. Arra emlékszem, hogy egyik sem számolt el a begyűlt pénzekről. Hallomásból tudomásom van róla, hogy Székely János valami szabálytalanságot követett el a gyűjtések körül, valami olyan szélhámosság volta az, hogy talán az ébredők nevében vett fel pénzt, pontosan nem emlékszem, hogy mily szabályalanságot követett el, de arról hallottam, hogy Kovács Tivadar emiatt megpofozta.

Székely János tanú: Én egyszer mondtam Fodor Andornak, csodálom, hogy a Kovács fivérek, akik olyan nagy antiszemiták, épp neki

adják, zsidó létére, a gyűjtést. Fodor Andor erre egy csomó írást dobott ki az asztalra, s azt mondta, azért kapta ő meg a gyűjtést, mert előleget adtt a Kovácséknak élelemre és nyomtatványokra.

Fodor Andor tanú: Ebből egyetlen szó sem igaz. Ez a beszélgetés egyáltalán meg nem történt. Én nem is vagyok zsidó.

Balonyi Imre dr. védő kéri Fodor tanú meghiteltetését.

A kir. törvényszék végzett.

Fodor Andor tanú meghiteltetését elrendeli, mert az ellen törvényes akadályt fennforogni nem lát.

Tudomásul szolgál.

Fodor Andor tanú a Bp. 217. §-a szerint történt figyelmeztetés után az esküt szabályszerűen letette.

Belép **Christopholetti Lajos**, 26 éves, budapesti születésű, róm. kath. vallású, szigorló gépészmérnök, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: Sem a Kettőskereszt Vérszövetségnek, sem a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társasgának tagja nem voltam. Kovács Tivadart és Kovács Kornélt már régóta ismerem, Kovács Árpádot csak később ismertem meg. Kovács Tivadar egy alkalommal közölte velem, hogy lemegy Nagyváradra, valami politikai fogoly kiszabadítása céljából, s minthogy nekem Nagyvárad Közelében egy rokonom lakik, aki esetleg segítségére lehet a terv keresztülvitelében, felkért engem, hogy kísérjem őt le Nagyváradra. Én vállalkoztam is az útra, és Kovács Tivadarral útnak is indultunk. A határon, Birharkeresztesen találkoztunk Vass Titusszal, aki hozzánk csatlakozott, s hárman átmentünk Nagyváradra. Én felkeresztem nagybátyámat, Kovács Tivadar pedig szállodába ment. Vass Titusz harmadmagával, szökve jött át a határon, mert nem volt útlevele, míg én Kovács Tivadarral útlevéllel jöttem. A Vass Titusz kísérőit nem ismerem. Szó sem volt a nagyváradi román állampénztár kirablásáról, ez csupán a liberális lapok agyréma. Ilyen tervről még csak nem is hallottam. Hat darab kézigránátot is vittünk magunkkal, minthogy azonban a kézigránátokról kiderült, hogy használhatatlanok,

fogolyszöketési tervünkre nem vihettük keresztül, s kénytelenek voltunk dolgunk végezetlen visszatérni.

Felek tanú meghiteltetését nem kérik.

A kir. törvényszék végzett.

Christofoletti Lajos tanú meghiteltetését a Bp. 311. §-ának 2 bek. alapján mellőzi, mert felek tanú meghiteltetését nem kérték.

Tudomásul szolgál.

Belép **Bartha László**, 46 éves, sepsiszentgyörgyi születésű, ref. vallású, nős, nyugalmazott ezredes, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: Az 1922-23. évben még tényleges szolgálatban álltam, s a Kettőskereszt Vérszövetségnek hivatásomnál fogva tagja voltam. A Kettőskereszt Vérszövetség ügyeiben a hivatalos titoktartás terhel. A nagyváradi román állampénztár ellopásának tervéről semmit sem tudok. Homályosan emlékszem valami szokolhamisítási tervre, de, hogy a lapokból vagy a vádlottakról szereztem-e tudomást róla, arra már nem emlékszem.

A három Kovács fivért, dr. Umlauff Sziegfriedet, Sztahó Szavért személyesen ismerem. Leggyakrabban csak a Kovács fivérekkel érintkeztem, sem a Dohány utcai zsinagóga felrobbantásának, sem a katonai diktatúra felállításának, sem terrorcsapat létesítésének tervéről az én jelenlétemben sohasem beszéltek.

Dr. Balonyi védő kérdésére Bartha tanú: Sohasem tapasztaltam, hogy a Kovács fivérek az állami és társadami rend felforgatására szövetkeztek volna. Minden kapott parancsot a legnagyobb lelkiismeretességgel teljesítettek. Fegyverhez csak az én rendelkezésem alapján juthattak volna, úgy azonban nem jutottak.

A trianoni békeszerződés után a Kettőskereszt Vérszövetség megszűnt. A kormány akkor oszlatta fel, mikor gróf Csáky Károly elfoglalta miniszteri székét. Dabasi Halász Zsigmond nekem helyettesem volt, távollétemben az általam megteendő intézkedésekre jogosult.

Dr. Helvey kérdésére: Umlauff Sziegfried dr.-ról ugyanazt mondhatom, mint a Kovács fivérekről.

Felek tanú meghiteltetését nem kérték.

A kir. törvényszék végzett.

Bartha László tanú meghiteltetését a Bp. 311. §-ának 2. bek. alapján mellőzi, mert felek tanú meghiteltetését nem kértk.

Tudomásul szolgál.

Belép **Anka János**, 42 éves, székelyudvarhelyi születésű, róm. kath. vallású, nős, lapszerkesztő, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: A Kovács fivéreket az ellenforradalomból ismerem. Megbízható, hazafias gondolkodású embereknek ismerem őket, akik a nemzeti ügyért életüket is hajlandók feláldozni. Kovács Tivadar később több hazafias mozgalomban vett részt, és úgy, mint a Keresztény Párt volt igazgatója is módomban volt megbízhatóságát tapasztalni. Az ügy érdemére vonatkozóan semmiről nincs tudomásom.

Felek tanú meghiteltetését nem kérik.

A kir. törvényszék végzett.

Anka János tanú meghiteltetését a Bp. 311. §-ának 2. bek. alapján mellőzi, mert felek tanú meghiteltetését nem kérték.

Tudomásul szolgál.

Belép **Grüneberg Frigyes**, 33 éves, ág. ev. vallású, nős, egyetemi hallgató, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: Az Ébredő Magyarok Egyesülete Nemzetvédelmi Osztályának helyettes vezetője voltam. Egy Sebők nevű ember arról értesített, hogy Kovácsék a nagyváradi román állampénztárat el akarják lopni és magyar területre hozni. Én ezt felsőbbségemnek jelentettem, ahonnan azzal az utasítással küldtek le Biharkeresztesre, hogy a tervet hiúsítsa mmeg. Én le is utaztam Biharkeresztesre, ahol várakoztam Kovács Tivadarra és társaira, és sikerült titokban kihallgatnom Kovács Tivadar beszélgetését, amelyből kiderült, hogy nem a nagyváradi állampénztár

ellopására készültek, hanem Madersprach Viktor századost akarták a román fogságból kiszabadítani.

Székely Jánost ismerem. Büntetett előéletű, akit az Ébredő Magyarok Egyesületéből kiutasítottunk. Az volt a benyomásunk róla, hogy agent provokatőrködésből él. Amit az egyesületben megtudott, azt politikai úton értékesítette.

Becker vádlott kérdésére Grüneberg tanú: Babos László ellopta egy subámat, emiatt feljelentésemre le is tartóztatták, de aztán a feljelentést visszavontam, mert Babos javulást ígért, s a suba is megkerült, s Babost szabadon bocsátotta a rendőrség, s az eljárás is megszűnt ellene.

Becker vádlott: Székey János társa volt Babosnak.

Grüneberg Frigyes tanú: Detektívek figyelmeztettek, hogy vigyázzak Székelyre, mert jóban van Babossal.

Felek tanú meghiteltetését nem kérték.

A kir. törvényszék végzett.

Grüneberg Frigyes tanú meghiteltetését a Bp. 311. §-ának 2. bek. alapján mellőzi, mert felek a tanú meghiteltetését nem kérték.

Tudomásul szolgál.

Elnök felolvassa az Országos Központi Bűnügyi Nyilvántartó átiratát, amely a Budapesti Kir. Ügyészség fogházában Székely János tanúról felvett ujjelnyomat alapján megállapítja, hogy nevezett azonos a többszörösen büntetett előletű Székely Jánossal.

Székely János megmarad tagadása mellett.

Közvádló: Kérem Székely János tanú meghiteltetését.

Dr. Balonyi és dr. Helvey védők a Bp. 221. §-ának 2. pontja alapján mellőzni kérik Székely János tanú meghiteltetését.

A kir. törvényszék végzett.

Székely János tanú meghiteltetését a Bp. 221. §-ának 5. pontja alapján mellőzi.

Elnök felolvassa a Budapesti M. Kir. Államrendőrség Főkapitányságának az 1925. évi okóber hó 21-én 1169. fk. II. 1925. sz. alatt kelt átiratát.

Elnök felmutatja Kovács Tivadar, Szobodeczky Aladár és Szahó Szavér vádlottaknak a Budapesti M. Kir. Államrendőrségen írásban tett és mellékelt jelentéseiket, s nevezettek kijelentik, hogy a jelentések az ő kezük írása.

Belép **dr. Papp Alajos**, 42 éves, budapesti születésű, róm. kath. vallású, nős, miniszteri titkár a M. Kir. Népjóléti Minisztériumban, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: Az egész ügyet nem ismerem. Vádlottak közül csak Beckert ismerem. Annak idején én végeztem a menekültek lakáskiutalási ügyeit. Beckernek is volt ilyen kiutalt lakása, amit távolléptében jogtalanul elfoglaltak, és ezután panasza folytán elintéztem a dolgot, a lakást neki visszajuttattam. Hogy mikor volt Becker távol Budapestről, s mindez mikor történt, arra már nem emlékszem.

Felek tanú meghiteltetését nem kérték.

A kir. törvényszék végzett.

Dr. Papp Alajos tanú meghiteltetését a Bp. 311. §-ának 2. bek. alapján mellőzi, mert felek a tanú meghiteltetését nem kérték.

Tudomásul szolgál.

Belép vitéz **dr. Kaposi Miklós**, 31 éves, budapesti születésű, róm. kath. vallású, nős, miniszteri fogalmazó a M. Kir. Népjóléti Minisztériumban, **érdekelten tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: Én vádlottak húgát szándékozom elvenni feleségül, ez azonban még semmi nemű rokoni köteléket nem létesített közöttünk, mert fennálló házasságom még felbontva nincs. Én gyakran jártam fel annak idején a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság Dohány utcai helyiségébe, ahol irredenta szervezkedés folyt. Gyakran láttam ott előkelő közhivatalnokokat, vezérkari tiszteket megfordulni. Előttem nem tárgyaltak intim dolgokról, mert nem voltam a Kettőskereszt

Vérszövetség tagja. A Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Táraságak azonban alelnök voltam.

Kovács Tivadar egyszer közölte velem, hogy leutaznak Nagyváradra valami román fogságban levő magyar tiszteket kiszabadítani, s egyúttal el szeretnék emelni a nagyváradi román állampénztárt is. Jogi tanácsot kért tőlem, vajon törvény szerint megengedett dolog-e a román állampénztárt ellopni. Felfogása szerint úgymond igen, mert Románia ellenséges állam. Én erre felvilágosítottam őt, hogy a román állam a trianoni békekötés óta nem ellenséges állam, s így a nagyváradi román állampénztár ellopása büntetendő cselekmény. Kovács Tivadar erre kijelentette, elállnak szándékuktól.

Arról, hogy a zsinagógát fel akarták volna robbantani, vagy egyes képviselőket láb alól el akartak volna tenni, úgyszintén a szokolhamisításról, nem tudok semmit. Sohasem tapasztaltam vádlottak részéről semmi olyat, ami az állami és társadalmi rend felforgatására irányult volna, csak irredenta tevékenységet fejtettek ki. Arról tudomásom van, hogy Székely Jánost Kovács Tivadar megpofozta, mert valami pénzeket eltulajdonított.

Arról közvetlen tudomásom van, hogy a Kovács fivérek saját vagyonukból éltek. Földet adtak el, s annak az árát felélték.

Felek tanú meghiteltetését nem kérik.

A kir. törvényszék végzett.

Dr. Kaposi Miklós tanú meghiteltetését a Bp. 311. §-ának 2. bek alapján mellőzi, mert felek a tanú meghiteltetését nem kérték.

Tudomásul szolgál.

Belép **Babos László**, 23 éves, újpesti születésű, róm. kath. vallású, nőtlen, hajópincér, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: Székely Jánost Kürthy Endrétől ismerem. Nem barátkoztam vele, csak ismerősöm volt. a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságnak nem voltam tagja, csak egyszer Székely János

felhívására, vele együttesen részt vettem a társaság javára rendezett gyűjtésben.

Elnök elébe tárja III. 18. sz. nyomozati vallomását.

Babos László tanú: Mindezekről nekem közvetlen tapasztalatból semmi tudomásom sem volt, ezeket csak Székely János mesélte nekem. Arról, hogy vádlottak a Dohány utcai zsinagógát fel akarták volna robbantani, továbbá, hogy egyes politikusokat el akartak volna tenni láb alól, arról nincs tudomásom.

Székely János mesélte egyszer, hogy Kovácsék le akarnak menni Nagyváradra, hogy egy bankot kiraboljanak, s a pénzen azután Budapest környékén egy házat és egy autót vegyenek, az autóval azután a házba szállítottak volna bizonyos baloldali képviselőket eltávolítás céljából, mert jobboldali diktatúrát akartak létesíteni.

Azt is mesélte Székely János, hogy Kovács Kornél egy bécsi emigránst autón, kosárban fog hazahozni.

Közvetlenül semmiről sincs tudomásom, mindezeket csak Székely Jánostól hallottam. Székely egyszer azt is mesélte, hogy valaki a társaságból felpofozta, de most már nem emlékszem, hogy ki.

Székely János az előbb azt kérdezte kint a folyosón, hogy mit fogok vallani. Én azt válaszoltam, hogy mást már nem tudom pontosan. Székely János azt felelte erre, hogy tartsam magam ahhoz, amit a nyomozás során vallottam. Megkérdezte egyúttal, nem akarom-e nyomozati vallomásomat visszavonni. Kijelentettem, hogy azt nem akarom. Erre azt mondta Székely, azt nem is tanácsolja, mert baj lesz. Két napja beszél már nekem az ügyről, tényeket ugyan nem mondott, de biztatott, hogy terhelő vallomást tegyek.

Becker István vádlott: Babos László azt mondta nekem a folyosón, hogy Székely már két napja tanítja, hogyan valljon.

Kovács Kornél vádlott: Nekem Babos azt mondta, hogy Székely már két napja gyúrja őt.

Közvádló kéri Babos László tanú meghiteltetését.

A kir. törvényszék végzett.

Babos László tanú meghiteltetését elrendeli, mert az ellen törvényes akadályt fennforogni nem lát.

Tudomásul szolgál.

Babos László tanú a Bp. 227. §-a szerinti figyelmeztetés után az esküt szabályszerűen letette.

Belép **Kovrig Márton**, 22 éves, bethleni születésű, róm. kath. vallású, nőtlen, pénzügyőr, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: Székely Jánost ismerem. Egy alkalommal átadott nekem egy csomó ekrazitot és gyújtózsinórt azzal, hogy rejtsem azt el az antanbizottságok elől. Ezt az ekrazitot nagyanyám, özv. Papp Józsefné elvitte Czigány Sándorhoz. Hogy mely napon történt ez, azt nem tudom, csak ennyit tudok hozzávetőleg, hogy az 1923. évben, a Kovács fivérek letartóztatása után történt. Nem tudom, hogy mennyi ekrazit volt, én néhány csomagra emlékszem.

Szalay János vádlott: Két, egyenként 9 kgr-os csomag volt, összesen 18 kgr súlyban. Felek tanú meghiteltetését nem kérik.

A kir. törvényszék végzett-

Kovrig Márton tanú meghiteltetését a Bp. 311. §-ának 3. bek. alapján mellőzi, mert felek a tanú meghiteltetését nem kérték.

Tudomásul szolgál.

Belép **Jób Fancsali Győző**, 20 éves, budapesti születésű, ág. ev. vallású, nőtlen, székesfővárosi tisztviselő, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: Weinber Sándor kollégám átadott nekem egy csomó ekrazitot, amit én hazavittem a lakásomra. Weinber nem mondta, hogy honnan való az ekrazit, csak azt mondta, hogy őrizzem meg a lakásomon. Az ekrazit körülbelül 8 kgr. súlyú lehetett.

Felek tanú meghiteltetését nem kérték.

A kir. törvényszék végzett.

Jób Fancsali Győző tanú meghiteltetését a Bp. 311. §-ának 2. bek. alapján mellőzi, mert felek a tanú meghiteltetését nem kérték.

Tudomásul szolgál.

Belép **Weinber Sándor**, róm. kath. vallású, 25 éves, budapesti születésű, nőtlen, magántisztviselő, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: Szalay János az én jelenlétemben átadott Jób Fancsali Győzőnek egy csomag ekrazitot. Akkor nem tudtam, hogy a csomagban ekrazit volt, csak később tudtam meg a rendőrségen. Én költözőfélben voltam akkor, ezért nem vehettem magamhoz a csomagot.

Felek tanú meghiteltetését nem kérték.

A kir. törvényszék végzett, Weinber Sándor tanú meghiteltetését a Bp. 311. §-ának 2. bek alapján mellőzi, mert felek a tanú meghiteltetését nem kérték.

Tudomsául szolgál.

Belép **Czigány Sándor**, 48 éves, róm. kath. vallású, jászberényi születésű, MÁV-művezetőhelyettes, nős, **érdekelten tanú**. A törvényes figyelmeztetés után előadja a következőket: Távollétemben és tudtom nélkül a lakásomra szállítottak egy csomó ekrazitot. Mikor este hazamentem, a lakásom előtt dektetívekkel találkoztam. Azok kérdezték, nem kaptam-e valami csomagot. Én teljesen jóhiszeműen azt válaszoltam, hogy nem kaptam, mert nem is tudtam róla semmit. A detektívek erre eltávoztak, és én bementem a lakásomba, ahol feleségem azzal fogadott, hogy egy csomagot hoztak. Utána siettem nyomban a detektíveknek, visszahívtam őket, és átadtam nekik a gyanútlanul az ágy alá elhelyezett, lisztes zacskókba csomagolt ekrazitot, amiről fogalmam sem volt akkor, hogy micsoda. Feleségem sem tudta, ellenkező esetben el sem fogadta volna.

Engem aztán a rendőrség emiatt, mint gyanúsítottat, letartóztatott, de később szabadon bocsátottak, és megszüntették ellenem az eljárást.

Felek tanú meghiteltetését nem kérték.

A kir. törvényszék végzett.

Czigány Sándor tanú meghiteltetését a Bp. 311. §-ának 2. bek. alapján mellőzi, mert felek a tanú meghiteltetését nem kérték.

Tudomásul szolgál.

Dr. Balonyi Imre védő: Elállok Krajzler Sándor tanú kihallgatásától.

Becker István vádlott: Szénássy Tibor és Simon Tibor tanúkat én jelentettem be, de ezennel elállok kihallgatásuktól.

Dr. Balonyi Imre védő: Kérem a Bp. 313. §-a alapján felolvasni Dinich Szilárd, dr. Facsó Sándor, Petrik Sándor, Ványa József és Péter Tivadar tanúk nyomozati vallomását.

Közvádló: Ellenzem ezeknek a felolvasását, mert védőnek módjában állott volna ezeket a tanúkat bejelenteni.

Elnök megállapítja, hogy védő nem kérte tanúknak a kitűzendő főtárgyalásra leendő megidézését.

A kir. törvényszék végzett.

Védőnek indítványát elutasítja, mert a megnevezett nyomozati vallomások a Bp. 313. §-a alapján fel nem olvashatók.

Tudomásul szolgál.

Elnök ismerteti a bűnjeljegyzék 649./1925. és 1367/923. sz. tételeit, valamint a könyvszakszértő véleményét.

Szobodeczky Aladár vádlott: Összesen bruttó 2.400.000 korona folyt be, ebből jutalékra és kész kiadásokra lemeegy 1.000.000 usque 1.200.000 korona. Ezek szerint nettó 1.200.000-1.400.000 korona körül maradt. Ebből hetenként kétszer előadásokat rendeztünk, s ez elment az adminisztrációra és rendezési kiadásokra.

Elnök megállapítja, hogy a szakértői véleményben arra adat nincs, hogy vádlottak a befolyt pénzeket az állam is társadalmi rend felforgatására használták volna fel.

Elnök ismerteti a 17. alszám alatt elfekvő iratokat, különösen az ottani kiadási számlákat. Megállapítja, hogy ezek között sem autó-, sem

házvételre, sem arra dat nincs, mintha vádlottak terroristákat fizettek volna.

Elnök ismerteti a gyűjtőíveket, valamint az I. 20-22. sz. nyugtákat és elismervényeket, tovább leveleket.

Az I. 24. alatt elfekvő, Budapest székesfőváros polgármesterének határozatát tartalmazó átiratot, amellyel a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságnak a gyűjtést engedélyezte.

Ismerteti a VI/1, VII/24, VIII/3, VIII/7, VIII/8. szám alatt elfekvő detektívjelentéseket.

A VIII. 9. sz. alatti elismervényt, a III. 2. sz. alatti jelentést és a XV./25. sz. alatti esküminta.

Ismerteti a 16. naplósz. alatti 96162/1923. sz. ügyészségi indítványt és a a 18. sz. naplósz. alatti 10559/18/1923. sz. vizsgálóbírói határozatot.

A Bp. 313. §-a alapján felolvassa Vass Titusz nyomozati vallomásait.

Kovács Tivadar: Soha a Dohány utcai zsinagóga felrobbantásáról szó sem volt, Vass Titusz vallomása nem felel meg a valóságnak. Ijedtében összevissza beszélt. Később vissza is vonta ezt az állítását.

Szobodeczky Aladár: A Dohány utcai helyiségben több szoba volt, én ilyen megbeszélésen nem vettem részt.

Elnök felolvassa Vass Titusz III. 9. sz. alatti vallomását.

Kovács Kornél: Nincs tudomásom róla. Én ilyen beszélgetésben részt nem vettem. Mayer Oszkár tudomásom szerint a Rókus Kórházban halt meg az 1924. év őszén, és Óbudánvan eltemetve.

Elnök felolvassa Mayer Oszkár nyomozati vallomását.

Lovag dr. Umlauff Sziegfried: Sohasem beszéltem újságkihordókról. Mayer Oszkár nyilván a rohamcsapatokkal tévesztette azt össze.

Elnök a következőképpen határozott: a főtárgyalást az idő előrehaladott voltára való tekintettel félbeszakítja, és annak folytatására az 1925. évi október hó 20. napjának dr. 9 óráját tűzi ki, amelyre feleket megidézi.

Tudomásul szolgál.

Kmf.

Dr. Publik
[saját kezű aláírás]
ft. elnök

Dr. Haubert Hugó
[saját kezű aláírás]
jegyzőkönyvvezető

Jegyzőkönyv

Folytatólag felvétetett a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszéknél az 1925. évi október hó. 20. napján megtartott főtárgyalásról.

Megjelentek a bíróság és a felek részéről ugyanazok. A tárgyalás a nyilvánosság kizárásával folyik.

Elnök a főtárgyalást megnyitja és megállapítja, hogy a bíróság tagjai ugyanazok, és a megidézettek megjelentek, s hogy a sértettek képviseletében dr. Zimmermann Géza ügyvéd jelent meg.

Dr. Balonyi Imre védő: Kérem az általam előállított Palik Sándort tanúként kihallgatni Závory Kálmán jellemére nézve.

A m. kir. törvényszék végzett.

Palik Sándor tanúkénti kihallgatását elrendeli.

Tudomásul szolgál.

Belép **Palik Sándor**, 27 éves, szegedi születésű, nőtlen, róm. kath. vallású, banktisztviselő, **érdektelen tanú**. A törvényes figyelmezetés után előadja a következőket: Az ügy érdemére vonatkozóan semmit sem tudok, de Závory Kálmánról annál bővebb felvilágosítást adhatok, mert a fronton is, és később a Nemzeti Hadseregben sokáig együtt szolgáltam vele. Székesfehérváron szolgáltam vele együtt a Nemzeti Hadseregben. Szavahihetetlen embernek ismerem őt, aki sok valótlanságot beszélt. Eyszer sírva panaszkodott Székesfehérváron, hogy levélben és szóban úgy értesült, hogy a kommunisták meggyilkolták fivérét és édesanyját, s fogadkozott, hogy rettenetes dolgokat fog mívelni. Mikor aztán a kommün megbukott, vonaton jöttükfel Budapest felé, s a szemem láttára összeölelkezett egy vasutassal, akiről azt mondta, hogy az öccse.

Nyolc hónapig együtt voltam vele az oláh fronton, tehát az ottani eseményekkel tisztában voltam, s Závory a tiszti étkezdében olyan dolgokat mesélt az oláh fronton történtekről, amik mind valótlanok voltak.

Az 1921. évben Závry Komáromban teljesített szolgálatot. Egyszer együtt vacsoráztam a Keszey-féle étteremben Siebenlisth alezredessel. Nem sokkal ez után történt a királypuccs. Závory feljelentette Siebenliesthet, hogy a Keszeyben konspirált velünk, s rá akart bízni, hogy szedjük össze az embereket, noha erről szó semvolt.

Lovassy Andor szigorló orvos mondotta el nekem, hogy Kálló István századparancsnok panaszkodott neki, hogy Sárbogárdon látta Závoryt egy ívvel gyűjteni, s azután a piactéri vendéglőben nagy dáridót csapott. A vendéglős figyelmeztette is, hogy gyűjtött és utána mulat, mit fognak az emberek szólni.

Závory a zászlóaljnál mindnekivel összeveszett. Én nem vagyok vele haragos viszonyban, ez előtt két hónapal is adtam neki 25.000 koronát kölcsön. Nekem személy szerint semmi bajom sem volt vele.

Dr. Balonyi Imre védő kérő tanú meghiteltetését.

A kir. törvényszék végzett.

Palik Sándor tanú meghiteltetését elrendeli, mert az ellen törvényes akadályt fennforogni nem lát.

Tudomásul szolgál.

Palik Sándor tanú a Bp. 217. §-a szerinti figyelmeztetés után az esküt szabályszerűen letette.

Elnök ismerteti Hugyecz Béla, Szobodeczky Aladár, Kovács Tivadar, Sztahó Szavér és Vass Titusz saját kézzel írott, a Budapesti M. Kir. Államrendőrség főkapitányságáról a 116.940/fk. II. 1925. sz. alatt átküldött jelentéseit.

Kovács Kornél vádlott: Nem emlékszem már pontosan, hogy a rendőrségtől vagy a katonaságtól kaptunk felszólítást arra, hogy tegyünk jelentést eddigi működésünkről. Ennek a felszólításnak engedve tettük meg a most ismertetett jelentéseket.

Én beszéltem Vass Titusszal a rendőrségről történ elbocsátás után, s Vass Titusz azt mondta nekem, hogy azért írt annyi mindent össze, mert éjjel-nappal faggatták, s akkor tollat és papírt kért, és úgy írta meg a jelentéseket, hogy minden a rendőrség szája íze szerint legyen benne, hogy minél előbb szabadon bocsássák.

Kovács Árpád vádlott: A rendőrségen egy rendőrtiszt, aki kihallgatott, mindenképpen rám akarta oktrojálni, hogy fel akartuk robbantani a Dohány utcai zsinagógát. Mikor én ezt nem ismertem el, átvittek egy másik rendőrtiszthez, s az meg azt akarta rám oktrojálni, hogy az Ébredő Magyarok Egyesületét akartuk felrobbantani. Vass Titusz azt mondotta, hogy Pintért tanácsos úr rá akarta venni, hogy ellenünk terhelő vallomást tegyen, akkor őt szabadlábra helyezik.

Szobodeczky Aladár: Mi jelentéseinket szabadlábon írtuk, de Vass Titusz második jelentését már letartóztatva írta meg.

Közvádló, védők és vádlottak elnök kérdésére kiejelentik, hogy a bizonyítás kiegészítése tárgyában indítványt tenni nem kívánnak.

Dr. Zimmermann Géza ügyvéd, sértettek képviselője: Kérem megkeresni gróf Csáky Károly honvédelmi miniszter urat a 13. és 18.

alszámú nyomozati jegyzőkönyvek holléte iránt, s azokat kérem beszerezni.

Közvádló és védők ellenzik.

Dr. Balonyi Imre védő: Kérem felolvasni Dinich Szilárd ezredes átiratát.

Elnök a Bp. 313. §-a alapján felolvassa Dinich Szilárd ezredes átiratát.

A kir. törvényszék végzett.

Sértett képviselőjének a bizonyítás kiegészítése tárgyában tett indítványát elutasítja.

Sértett képviselője a határozatot a Bp. 384. §-ának 9. pontjában körülírt semmisségi oknak jelöli meg.

Elnök a bizonyító eljárást befejezettnek nyilvánítja, s felhívja a feleket perbeszédeik megtartására.

Közvádló: A vádat a vádlottakkal szemben az 1923. évi december hó 31-én 125.512/1925. k. ü. sz alatt kelt vádirat szerint változatlan fenntartom, illetve Becker István vádlottra nézve a vádat változatlanul fenntartom a B. VI. 10559/57/1923. sz. vádhatározat szerint.

Dr. Balonyi Imre védő: Kovács Kornél és Kovács Tivadar vádlottak megbízhatóságának igazolására C. alatt csatolom Andréka Károly rfkp.helyettes egy igazolványát, illetve D. alatt Bartha alezredes egy felhívását, továbbá E. alatt és F. alatt a Vörös Katonacímű, a proletárdiktatúra alatt megjelent, kommunista újság két számát. Székely János tanú megbízhatatlanságára vonatkozóan G. alatt egy, a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaságban felvett jegyzőkönyvet. Kérem vádlottak felmentését.

Dr. Helvey Tibor védő: Kérem védenceim felmentését.

Kovács Árpád: Babos László jellemtelen és hazafiatlan egyén. Gömbös Gyula leveleit ellopta, és azt lapoknál értékesítette.

Szobodeczky Aladár: Én a terhelő tanúkkal mind haragban voltam, mert én eszközöltem az elszámolást és ellenőriztem az üzelmeiket.

A terhelő tanúk szerettek volna a fővárosi gyűjtés után az országos gyűjtésben részt venni, de én nem engedtem.

Ezután a **vádlottak elnök kérdésére** egyenként és valamennyien kijelentik, hogy a főtárgyalás során már előadottakon kívül mást előadni nem kívánnak.

Ezután a kir. törvényszék a Bp. 321. §-ában jelzett módon meghozta, s az elnök nyilvános ülésben kihirdette a csatolt ítéletet a rendelkező rész felolvasásával és az indoklás lényeges tartalmának szóbeli előadásával (Bp. 329. §.).

Az ítélet kihirdetése után a Bp. 330. §-aszerint feltett kérdésekre:

Közvádló: Az ítélet felmentő része ellen valamennyi vádlott terhére fellebbezést jelentek be.

Kovács Tivadar, Tarnovszky Pál és Szalay János vádlottak az ítéletnek bűnösségüket megállapító része ellen fellebbezést jelentenek be, mert nem érzik bűnösnek magukat.

Dr. Balonyi Imre: Az ítéletnek a vádlottak bűnösségét megállapító része ellen Kovács Tivadat és Szalay János bűnösségének megállapítása miatt a Bp. 385. §-ának 1. a. pontja alapján fellebbezést jelentek be, kérem az ítélet egy példányát kezemhez kézbesíttetni, s megengedni, hogy fellebbezéseim indokait a kézbesítéstől számítandó 8 nap alatt nyújtsem be.

Dr. Helvey Tibor: Fellebbezést jelentek be Tarnovszky Pál vádlott bűnösségének megállapítása miatt a Bp. 385. §-ának 1. a. pontja alapján, kérem az ítélet egy példányát kezemhez kézbesíttetni, és megengedni, hogy fellebbezésem indokait az ítélet kézhez vételétől számítandó 8 nap alatt írásban nyújtsam be.

A kir. törvényszék végzett.

A bejelentett fellebbezéseket elfogadja, és azokat az összes iratok kézhez kapása után a Budapesti Kir. Ítélőtáblához felterjeszteni rendeli. Az ítélet egy-egy példányát dr. Balonyi Imre és dr. Helvey Tibor védőknek

kézbesíteni rendeli, és megengedi nekik, hogy fellebbezésük indokait az ítélet kézhez vételétől számított 8 nap alatt írásban nyújtsák be.

Tudomásul szolgál.

Becker vádlott kijeleni, hogy lakása Bp. VIII. Rákóczy út 49. III. 27.

Elnök a főtárgyalást berekeszti.

A főtárgyalás következtében költség nem merült fel.

Kmf.

Dr. Publik
[saját kezű aláírás]
ft. elnök.

Dr. Haubert Hugó
[saját kezű aláírás]
jegyzőkönyvvezető

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-5-c-10559/1925. Eredeti, kézzel írott, aláírt.

A BUDAPESTI KIRÁLYI BÜNTETŐTÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE A KOVÁCS TESTVÉREK ÉS TÁRSAIK BŰNÜGYÉBEN BUDAPEST, 1925. OKTÓBER 22.

A budapesti kir. büntetőtörvényszék

B. XIV. 10559/76 sz. 1925

A MAGYAR ÁLLAM NEVÉBEN

A budapesti kir. büntetőtörvényszék mint büntetőbíróság az állam törvényes rendjének erőszakos felforgatására irányuló bűntett és pénzhamisításra irányuló szövetség miatt KOVÁCS KORNÉL és társai ellen a kir. ügyészségnek 125512/1923 kü. számú vádiratában, illetve a vádtanácsnak B. IV. 10559/1923-57 számú vádhatározatában foglalt vád felett dr. Publik Ernő kir. ítélőtáblai bíró mint elnök, dr. Szemák Jenő kir. törvényszéki tan.elnök és dr. Kovács Miklós kir. törvényszéki bíró, valamint dr. Haubert Hugó kir. törvényszéki joggyakornok, mint jegyzőkönyvvezető részvételével, dr. Moldovány Géza kir. ügyésznek mint közvádlónak, a szabadlábon lévő KOVÁCS KORNÉL, KOVÁCS ÁRPÁD, KOVÁCS TIVADAR, BECKER ISTVÁN, SZALAY JÁNOS, SZOBODECZKY ALADÁR, lovag UMLAUF SZIGFRID, TARNOVSZKY PÁL, SZTACHÓ SZAVÉR és LÁNG EDE vádlottaknak, dr. Balonyi Imre és dr. Helvey Tibor ügyvédeknek mint védőknek jelenlétében Budapesten, 1925. évi október hó 19, 20, 21 és 22 napjain megtartott nem nyilvános főtárgyalás alapján a vád és a védelem meghallgatása után meghozta a következő

ÍTÉLETET:

A szabadlábon levő KOVÁCS TIVADAR 28 éves, róm. kat. vallású, soproni szül, budapesti lakos, magyar állampolgár, magántisztviselő, vagyontalan, SZALAY JÁNOS 42 éves, róm. kat. vallású, budapesti szül. és lakos, magyar állampolgár, műszaki rajzoló, vagyontalan és TARNOVSZKY PÁL 32 éves, ág. ev. vallású, budapesti szül és lakos, magyar állampolgár, vállalkozó, vagyonos vádlottak bűnösök a Btk. 203. § 1. pontjába és a Btk. 205. §-ába ütköző pénzhamisításra irányzott szövetség vétségében, amelyet úgy követtek el, hogy Budapesten 1922 év december havában közös egyetértéssel elhatározták, hogy abból a célból, hogy az valódi pénz gyanánt forgalomba hozassék, a csehszlovák 50 koronás papírpénzt utánozni fogják, mely szövetséghez hamisításhoz szükséges anyagok megszerzésében és a klisé elkészítésében megnyilvánuló előkészületi cselekmény is járult.

A KIR. TÖRVÉNYSZÉK EZÉRT:
KOVÁCS TIVADAR, SZALAY JÁNOS és TARNOVSZKY PÁL vádlottakat a Btk. 205. §-a alapján egyenként /2-2/ kettő-kettő hónapi fogházra mint főbüntetésre, továbbá a Btk. 215. §-a alapján egyenként /3/ három évi hivatalvesztésre és a politikai jogok gyakorlásának ugyanily tartamú felfüggesztésére mint mellékbüntetésre ítéli.

A szabadságvesztésbüntetést vádlottak előzetes letartóztatásával a Btk. 94. §-a alapján egészen kitöltöttnek veszi.

A hivatalvesztést és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését az ítélet jogerőre emelkedése napjától kell számítani.

KOVÁCS TIVADAR, SZALAY JÁNOS és TARNOVSZKY PÁL vádlottak a Bp. 480 és 481. §-a értelmében kötelesek az eddig felmerült és az ezután felmerülő bűnügyi költségeket az államkincstárnak megtéríteni.

A kir. törvényszék az irodai 1367/923 letét szám alatt bűnjelként őrzött kézigránát-hüvelyt és az irodai 649/1925 tételszám alatt bűnjelként őrzött könyveket és iratokat a Btk. 61. §-a alapján elkobozza, s az ítélet jogerőre emelkedése után a gránáthüvelyt a budapesti kir- ügyészségnek megküldi, a könyveket és az iratokat a bűnügyi iratokhoz csatolni kell.

A KIR TÖRVÉNYSZÉK:

KOVÁCS KORNÉL 32 éves, róm. kat. vallású, pereslói szül. budapesti lakos, magyar állampolgár, magántisztviselő, vagyontalan,

KOVÁCS ÁRPÁD 26 éves, róm. kat. vallású, soproni szül. budapesti lakos, magyar állampolgár, magántisztviselő, vagyontalan,

KOVÁCS TIVADAR,

BECKER ISTVÁN 30 éves ág. ev. vallású, gyergyóditrói szül. budapesti lakos, magyar állampolgár, magántisztviselő, vagyontalan,

SZALAY JÁNOS,

SZOBODECZKY ALADÁR 32 éves, róm. kat. vallású, újsinkai szül. budapesti lakos, magyar állampolgár, magántisztviselő, vagyontalan,

lovag UMLAUF SZIGFRID 47 éves, r. kat. vallású, pozsonyi szül. budapesti lakos, magyar állampolgár, magántisztviselő, vagyontalan,

TARNOVSZKY PÁL,

SZTACHÓ SZAVÉR 29 éves, r. kat. vallású, szegedi szül. és lakos, magyar állampolgár, tűzoltó tiszt gyakornok, vagyontalan és

LÁNG EDE 30 éves, róm. kat. vallású, budapesti szül. és lakos, magyar állampolgár, honvédelmi minisztériumi díjnok, vagyontalan vádlottakat az 1921. évi III. tc. 1. §-ának 1. bek. ütköző és a 3. bek. első tét szerint minősülő az állam törvényes rendjének erőszakos felforgatására irányuló bűntett miatt ellenük emelt vád alól a Bp. 326. § 2. pontja alapján felmenti.

INDOKLÁS:

A közvádló KOVÁCS TIVADAR, TARNOVSZKY PÁL és SZALAY JÁNOS vádlottak ellen vádat emelt a Btk. 203. § 1. pontjába és a BTk. 205. §-ába ütköző pénzhamisításra irányzott szövetség vétsége címen.

A kir. törvényszék KOVÁCS TIVADAR, TARNOVSZKY PÁL, SZALAY JÁNOS és BECKER ISTVÁN vádlottaknak a főtárgyaláson felolvasott nyomozati vallomása és dr. Jáger Károly tanú vallomása alapján az alábbi tényállást állapította meg.

Budapesten 1922. évi december havában KOVÁCS TIVADAR, SZALAY JÁNOS előtt szóba hozta, hogy 50 szokolos csehszlovák papírpénzt kellene hamisítani.

KOVÁCS TIVADAR e szándékot közölte TARNOVSZKY PÁLLAL is, kinek elmondotta, hogy ennek a tervnek a végrehajtására pénzre lévén szükség, pénzzel támogassa ennek a tervnek a megvalósulását, mert felsőbb helyen is kívánják e terv megvalósítását.

TARNOVSZKY PÁL azután Balázsovits Jenő főhadnagytól apródonként 150 000 kort kért kölcsön.

E pénzen TARNOVSZKY PÁL, SZALAY JÁNOSSAL együttesen a pénzhamisításhoz szükséges anyagokat, nevezetesen iratnyomó másológépet, festéket, papírost, egy Richter-féle precíziós körzőt vásárolt be. TARNOVSZKY PÁL mintául két drb. 50 szokolos papírpénzt is adott SZALAY JÁNOSNAK, ki a pénzekről készített is rajzmintát és fényképet, valamint metszetet egy 8-10 négyszög nagyságú cinklemezen.

A cinklemezt átadta KOVÁCS TIVADARNAK, aki azt bemutatta Makay Imre századosnak.

KOVÁCS TIVADAR, TARNOVSZKY PÁL és SZALAY JÁNOS vádlottak nem ismerik be bűnösségüket.

KOVÁCS TIVADAR vádlott beismerte, hogy egy Jablonszky Jenő nevű katonatiszt Csehszlovákiából egy 50 szokolos papírpénz hamisításra alkalmas üveglap-klisét hozott hozzá, és azt beajánlotta hamisításra azzal, hogy a hamis pénzt a Kettőskereszt Vérszövetség irredenta célra fordítsa. Vallomása szerint ő ezt az üveglapot elvitte a Kettőskereszt Vérszövetség parancsnokának, Makay Imrének, aki azonban a tervet elutasította.

A nyomozás során KOVÁCS TIVADAR vádlott azt adta elő, hogy a szokolhamisítás tervét ő közölte TARNOVSZKY PÁLLAL azzal, hogy miután neki a hamisításra pénze nincs, ő a szokolhamisítást erkölcsileg fogja támogatni, és a szokolhamisítás céljából SZALAY JÁNOST bemutatta TARNOVSZKY PÁLNAK.

KOVÁCS TIVADAR vádlott a főtárgyaláson ezt a nyomozati vallomását elfogadható indok nélkül módosította.

TARNOVSZKY PÁL tagadta bűnösségét, s azzal védekezett, hogy való az, hogy Jablonszky Jenő nevű felvidéki főhadnagy barátja, aki a felvidéken magyar irredenta szolgálatban működött, hozott neki egy üvegklisét és 5-6 rajzot azzal, hogy szokolhamisításra fel lehetne használni, s Felvidéken azzal zavart lehetne csinálni.

Vallomása szerint a rajzolt tárgyakat ő átadta KOVÁCS TIVADARNAK azzal, hogy felsőbb helyen érdeklődjön, hogy mit szólnának a szokolhamisítási tervhez, de KOVÁCS TIVADAR mintegy két hét múlva azzal hozta vissza a tárgyakat, hogy felsőbb helyen nem járulnak hozzá a dologhoz, s így a klisét, a rajzokat megsemmisítették.

A vádlott beismerte, hogy SZALAY JÁNOSNAK adott 150 000 kort és tagadja, hogy pénzhamisításra, hanem távfényképezőgépre, amivel SZALAY kísérletezett.

TARNOVSZKY PÁL vádlott a nyomozás folyamán azt adta elő, hogy vele KOVÁCS TIVADAR közölte, hogy felsőbb helyre idegen pénz hamisítására megbízást kaptak, mire KOVÁCS TIVADARRAL közölte, hogy van neki Felvidéken egy magyar érzésű barátja, ki hajlandó lesz a pénzt rendelkezésre bocsájtani. Pár hét múlva barátját, Balázsovits Jenő főhadnagyot el is vitte az egyesületbe, ki mikor informálták, 150 000 koronát adott, melyből SZALAY és TARNOVSZKY megvásárolták az összes hamis pénz készítéséhez szükséges eszközöket és anyagokat.

Vallomása szerint ő vásárolta meg a fényképészeti eszközöket, a körzőt és egy iratnyomó másolóprést, a festékeket és más kisebb dolgokat SZALAY vásárolta meg, s úgy határozták el, hogy 50 szokolos bankjegyet fognak utánozni.

A rajzok elkészítését, a fotografálást és cinkográfiát SZALAY vállalta el, SZALAY készített is a bankjegy egy részéről klisét, azt átadta KOVÁCS TIVADARNAK.

TARNOVSZKY PÁL vádlott a főtárgyaláson ezt a nyomozati vallomást ugyancsak elfogadható indok nélkül módosította azzal, hogy

vádlottak megbeszélés alapján tették a nyomozati vallomásukat, nehogy a Felvidéken lakó tiszt barátjuk bajba kerüljön.

SZALAY JÁNOS vádlott sem ismerte be bűnösségét, s azzal védekezett, hogy való az, hogy a Felvidéken magyar irredenta szolgálatban álló, Jablonszky nevű főhadnagy egy rajzot és üvegklisét hozott, amit KOVÁCS TIVADAR útján kézhez is kapott, de mikor megtudta, hogy felső helyen a szokolhamisítási tervet elutasították, a rajzot és a lemezt megsemmisítette. Elismeri, hogy egy iratprést, körzőt és festéket szerzett be, de nem szokolhamisításhoz, hanem rádió-fényképezőgép szerkesztésével kísérletezett laboratóriumába, s ehhez kellettek a fent írt dolgok.

Beismerte, hogy nála két drb. 50 szokolos bankjegyet találtak, ezt Jablonszkytól mintául kapta, ha a szokolhamisítási tervet elfogadják.

SZALAY JÁNOS vádlott a nyomozás folyamán azt adta elő, hogy a szokolhamisítás eszméjét KOVÁCS TIVADAR vetette fel, s a Balázsovits Jenőtől kapott pénzen TARNOVSZKY PÁLLAL együtt anyagot és szükséges dolgokat ők szerezték be, készített is az 50 szokolosról cinklemezre egy sarokklisét, az KOVÁCS TIVADARNAK bemutatás végett átadta, ki azt visszahozta, mert a végleges klisé elkészítéséhez pénz nem volt, a klisét megsemmisítette, úgyszintén a beszerzett anyagokat és iratnyomót, körzőt eladta.

SZALAY JÁNOS elfogadható indok nélkül módosította a nyomozati vallomását.

BECKER INSTVÁN vádlott azt adta elő a főtárgyaláson, hogy ő a szokolhamisítás ügybe beavatva nem volt, ezért járt SZALAY JÁNOS laboratóriumában, s látott 2 drb. szokolt ott, de hogy azt SZALAY csinálta volna, az nem látta.

A nyomozás során tett vallomása részletesebb, itt azt adta elő BECKER ISTVÁN, hogy egy ízben, mikor felmentek SZALAY JÁNOS laboratóriumába, oda SZALAY csak hosszas várakozás után engedte be, el is dugott előlük valamit az asztalról, de hogy mit, azt nem tudja, ő az asztalon csak két drb. 50 szokolos bankjegyet látott, s meg is jegyezte

távozás után a vele volt Sebők nevű barátja előtt, hogy SZALAYNAK olyan jól berendezett terme van, mint egy bankjegyhamisítónak.

A kir. törvényszék KOVÁCS TIVADAR, TARNOVSZKY PÁL és SZALAY JÁNOS vádlottaknak a főtárgyaláson és a nyomozás során tett vallomásaiknak egybevetése és mérlegelése után megállapította, hogy a vádlottak a nyomozás során a szokolhamisítás terve tekintetében oly részletes és egymást kiegészítő vallomást tettek, hogy azt a főtárgyaláson tet tagadásuk és vallomásmódosításuk nem ronthatja le, s így e beismerő vallomásokat a bűnösség megállapítására elegendő bizonyítékának találta.

Megállapította, hogy KOVÁCS TIVADAR, TARNOVSZKY PÁL és SZALAY JÁNOS együtt megbeszélték az 50 szokolos külföldi pénz hamisításának tervét, ehhez KOVÁCS TIVADAR pénz hiányában erkölcsi támogatást ígért, s kijelentette, a hamisításra felsőbb helyről megbízása van.

Ő mutatta be TARNOVSZKY PÁLNAK SZALAY JÁNOS a hamisítás céljából, TARNOVSZKY PÁL és SZALAY JÁNOS együtt vásárolták meg a szükségesnek mutatkozó anyagokat és műszereket, sőt, SZALAY JÁNOS klisét is készített, tehát a pénzhamisításhoz szükséges előkészületi cselekményeket is megtették.

KOVÁCS TIVADAR, TARNOVSZKY PÁL és SZALAY JÁNOS e cselekménye kimeríti a Btk. 203. § 1. pontjába és a Btk. 205. §-ába ütköző pénzhamisításra irányzott szövetség vétségének tényálladéki alkatelemeit, s mert javukra beszámíthatóságot kizáró, vagy büntethetőséget eredményező az megállapítható nem volt, a kir. törvényszék őket a bűncselekményben bűnösöknek mondta ki.

A büntetés kiszabásánál enyhítő körülményként mérlegelte vádlottak büntetlen előéletét, s ama meg nem cáfolt védekezésüket, hogy e bűncselekményt egy téveszméjük keresztülvitelére akarták felhasználni, s ez enyhítő körülmények figyelembe vételével állapította meg velük szemben e rendelkező részben foglalt és bűnösségük fokával arányban állónak talált büntetést.

A közvádló KOVÁCS KORNÉL, KOVÁCS ÁRPÁD, KOVÁCS TIVADAR, BECKER ISTVÁN, SZALAY JÁNOS,

SZOBODECZKY ALADÁR, lovag UMLAUF SZIGFRID, TARNOVSZKY PÁL, SZTACHÓ SZAVÉR, LÁNG EDE vádlottakat azzal vádolta, hogy Budapesten 1922 évi június haváig terjedő időben szervezkedést és mozgalmat kezdeményeztek az állam és a társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására az által, hogy:

1. 1923 év elején naptárilag meg nem határozható napon a Dohány utca 15. számú házba a Magyar Nemzeti Múltunk kulturális társaság irodahelyiségében szövetkezést létesítettek arra, hogy a Dohány utcai izraelita imaházat valamelyik péntek este, amikor abban a hívek istentiszteletre összegyűltek, az imaház alatt elvezető csatornába elhelyezendő pokolgéppel felrobbantják.
2. 1923 tavaszán naptárilag meg nem határozható napon a Pannónia szálló 103. számú szobájába, ahol Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság irodája volt, arra szövetkeztek, hogy Vázsonyi Vilmos, Rassay Károly, Rupert Rezső, Drozdy Győző nemzetgyűlési képviselőket, gróf Bethlen István miniszterelnököt, gróf Klebelsberg Kunó közoktatásügyi minisztert egy beszerzendő zárt gépkocsin kihurcolják egy kültelken vásárlandó épületbe, s ott fogva tartják.
3. 1923 év tavaszán naptárilag meg nem határozható napokon terroristacsapat szervezését kezdték meg azzal a tervvel, hogy a kormányt elűzik és a nemzetgyűlést erőszakkal feloszlatják, és helyükbe katonai diktatúrát juttatnak hatalomra, s ezekkel a szervezkedésekkel összefüggően és azok céljaira a Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság nevében pénzadományokat gyűjtöttek, előkészületeket tettek egy nagyváradi román állampolgár kifosztására, és emberi élet kioltására alkalmas lőfegyvereket és robbanószereket szereztek be.

Indítványozta, hogy a kir. büntetőtörvényszék a fent nevezett vádlottakat a vádba fent jelzett tényállás alapján az 1921. évi III. tc. 1. §-

ának első bekezdésében meghatározott, és e § harmadik bekezdésének első tét. szerint minősülő, az állam és társadalom törvényes rendjének felforgatására irányuló bűntettben bűnösnek kimondja és megbüntesse.

A vádlottak nem ismerték be bűnösségüket. Egyöntetűen azzal védekeztek, hogy a vádba tett bűncselekményeket nem követték el.

A kir. büntetőtörvényszék a főtárgyalás adatai alapján a következő tényállást állapította meg.

Köztudomású tény, hogy a vesztett háború után bekövetkezett országcsonkítás, majd a forradalmak Magyarország államrendjének felforgatását vonták maguk után.

A nagy világtörténelmi válságban hazánkra szakadt szerencsétlenségük nem csak nemzeti nagylétünket döntötte romba, hanem a gazdasági életit és a társadalom rendjét is megbontotta.

Ebben a válságos nemzeti katasztrófában a társadalom is megmozdult.

Megmozdultak olyanok, akik az államiság és a nemzeti lét visszaállítása s az átcsatolt területek visszaszerzése céljából lelkes, önfeláldozó, csupán önzetlen hazaszeretetből irredenta célokat szolgáló és kommunistaellenes alakulatokat szerveztek.

Ily célból szervezték a Kettőskereszt Vérszövetséget is.

E szervezkedések keretében azonban akadtak olyan egyének, akik ezeket a nemes célokat és a hazafiságot csupán cégérül használták fel önző céljaik elérésére és bűncselekmények elkövetésére.

A vádlottak közül KOVÁCS KORNÉL, KOVÁCS TIVADAR, KOVÁCS ÁRPÁD, VASS TITUSZ, lovag Umlauf Siegfried, valamint az időközben elhalt MAYER OSZKÁK is saját beismerésük szerint a Kettőskereszt Vérszövetségnek tisztjei voltak.

Ennek a szövetségnek az irodahelyisége a Csengery utca 30 számú házban, majd a Nyár utca 9 szám alatti iskola tornatermében volt.

A Kettőskereszt Vérszövetség /KKVSz/ tagjai az egyesületbe való belépésük alkalmával esküt tettek, amelynek a főtárgyaláson felolvasott szövege szerint a jelentkező Istenre való hivatkozással megfogadta, hogy az irredenta célokat és a kommunistaellenes célokat

önfeláldozással fogja szolgálni, és aláveti magát az egyesület vérbíróságának.

KOVÁCS KORNÉL, KOVÁCS TIVADAR, KOVÁCS ÁRPÁD, dr. UMLAUF SIEGFRIED és SZALAY JÁNOS vádlottak, valamint dr. JÁGER KÁROLY, aki szintén a KKVSZ tagja volt, 1922 évi augusztus havában megbeszélték, hogy egy magyar kulturális társaságot alapítanak. A 17 sorszám alatti felhívásuk tartalma szerint ennek a társaságnak az volt a célja, hogy a háború és forradalmak által a helyes irányból eltérített erkölcs és emberszeretet régi színvonalra való visszaállítása és a kölcsönös megértés megszilárdítása, továbbá a nagy világégés által okozott lelki eltolódásnak, a gyűlölködésnek lecsillapítása és megszüntetése és a magyar nemzet kulturális fölényének biztosítása céljából, „Magyar Nemzeti Múltunk Kulturális Társaság" /M. N. M./ néven egy olyan szervezetet létesítenek, amely cél megvalósítását és felolvasások, művészi és tudományos előadások és matinék rendezésével, valamint a fent vázolt szellemben szerkesztett könyvek kiadásával és terjesztésével fogja megvalósítani.

1922 évi szeptember havában megtartották az alakuló közgyűlést.

Ezen KOVÁCS KORNÉL által szerkesztett alapszabályokat elfogadták és megválasztották a vezetőséget, az alapszabályokat pedig jóváhagyás végett felterjesztették a m. kir. belügyminiszterhez.

A vezetőség tagjai KOVÁCS KORNÉL szerint a következők voltak:

Elnök: dr. JÄGER KÁROLY MÁV-titkár, társelnökök: PATER BONAVENTURA /családi nevén GALLENÁRI ANTAL/, SZALAY IVÁN postafőtitszt, MAKKAY IMRE százados, dabasi HALÁSZ ZSIGMOND főhadnagy, dr. LATOR GÉZA törvényszéki bíró, VENCZEL GÉZA népjóléti központi igazgató, alelnökök: dr. KAPOSSY MIKLÓS népjóléti miniszteri fogalmazó, dr. UMLAUF SZIGFRID és KOVÁCS TIVADAR, ügyvezető elnökök: KOVÁCS KORNÉL, titkár: SZALAY JÁNOS, pénztáros: VERKOCZKY KÁROLY, majd KOVÁCS ÁRPÁD, könyvelő: SZOBODEZKY ALADÁR.

A vezetőség egyelőre a Hadviseltek Országos Gazdasági Szövetkezetének a Dohány utca 15. számú házban lévő hivatalos helyiségében szerzett egy szobából álló irodahelyiséget.

Majd 1923 év tavaszán BECKER ISTVÁN vádlott engedte át a Pannónia szálloda 105. számú szobáját irodai használatra.

BECKER ISTVÁN, TARNOVSZKY PÁL, SZTACHÓ SZAVÉR és LÁNG EDE vádlottak nem voltak az M. N. M. tagjai, TARNOVSZKY PÁLT csupán adománygyűjtéssel bízták meg.

A kulturális társaság vezetőségének tagjai közül csupán KOVÁCS TIVADAR, KOVÁCS KORNÉL, KOVÁCS ÁRPÁD, UMLAUF SZIGFRID, SZALAY JÁNOS, SZOBODECZKY ALADÁR és ezeken kívül VASS TITUSZ, aki a kulturális társaság érdekében propagandával foglalkozott, járogattak fel a Dohány utcai, majd a Pannónia szállodai irodahelyiségébe.

A M. N. M. első teendője az volt, hogy a kitűzött cél megvalósításához a szükséges pénzt megszerezze.

Elhatározták, hogy az anyagi eszközöket hazafias adományok gyűjtésével fogják megszerezni.

E célból először Budapest, majd az ország egész Budapest, majd az ország egész területére megszerezték Budapest székesfőváros polgármesterének 100.747/922 számú és a belügyminiszternek 42048/923 B. IX. számú engedélyét.

Az adományok gyűjtésében részt vett VASS TITUSZ, lovag UMLAUF SZIGFRID, TARNOVSZKY PÁL, SZÉKELY JÁNOS és ZÁVORY KÁLMÁN. Ezek a gyűjtött összeg után 25% gyűjtési jutalékot kaptak.

A vidéken való adománygyűjtést 45% jutalék fejében átengedték a gyermeknyaraltatási propaganda vezetőinek, Fodor Andornak, Groff Samunak és Farkas Istvánnak.

A fentebb 1. pont alatt megjelölt vádat illetően KOVÁCS KORNÉL vádlott a nyomozás folyamán, /lásd XII./3 szám kihallgatási jegyzőkönyvet/ azt adta elő, hogy lehetséges, hogy valaki félig tréfásan szóba hozta, hogy jó volna a Dohány utcai zsinagógát sok zsidóval együtt

levegőbe röpíteni, de ezzel az ötlettel, mint komoly tervvel nem foglalkoztak.

A főtárgyaláson tagadta, hogy ily tárgyú megbeszélésen részt vett volna, ily célra szervezkedést kezdeményezett volna, vagy hogy ily tárgyú beszélgetést még csak hallott volna is.

ZÁVORY KÁLMÁN tanú a nyomozás folyamán /lásd XII/5. sz. kih. jegyzőkönyvet/ azt adta elő, hogy 1923 évi április havában KOVÁCS KORNÉLLAL együtt a Pannónia szállóból a Gresham-palota felé ment, s ekkor mesélte neki, hogy tervezik a Dohány utcai zsinagóga felrobbantását a csatornában elhelyezendő oly robbanószerrel, melyből 1/10-eddel kevesebb kell, mint az ekrazitból, de a KKVSz parancsnoksága e terv végrehajtását megtiltotta.

ZÁVORY KÁLMÁN azonban a főtárgyaláson azt a terhelő vallomását visszavonta, s a főtárgyaláson azt is előadta, hogy VASS TITUSZ egy alkalommal mondta neki az utcán, hogy „milyen jó hecc volna, ha a Dohány utcai zsinagógát fel lehetne robbantani, ha volna hozzá anyag és ember."

ZÁVORY KÁLMÁN tanú hitelt érdemlőségét egyébként aggályossá teszi az a körülmény, hogy saját beismerése szerint a KOVÁCS testvérekkel az érintkezést megszakította, mert bár ők megígérték neki, hogy „M. N. M"-hoz főtisztviselőnek veszik be, s ennek ellenér egyszerű gyűjtőnek tették be, majd pedig azt hallotta SZÉKELY JÁNOSTÓL, hogy a KOVÁCS fivérek meg akarják verni.

KOVÁCS ÁRPÁD vádlott úgy a nyomozás, mint a főtárgyalás során azzal védekezett, hogy a vádba tett szervezkedéséről mit sem tud, sohasem hallotta a zsinagóga felrobbantásáról folytatott beszélgetést.

KOVÁCS TIVADAR vádlott tagadta, hogy a vádba tett szervezkedésről, illetve a zsinagóga felrobbantási tervéről tudott volna, s mint a főtárgyaláson előadta, ő bár állandóan feljárt a hivatalos helyiségükbe, de ott sohasem esett szó a zsinagóga felrobbantásáról.

Igaz ugyan, hogy VASS TITUSZ a nyomozás folyamán, amint ott a Bp. 313. §-a alapján felolvasott nyomozati vallomása /XII/1 kih. jkv./ tartalmazza, azt adta elő, hogy egy alkalommal a Dohány utca 15. számú

házban lévő irodahelyiségben, amikor KOVÁCS KORNÉL, KOVÁCS TIVADAR, SZOBODECZKY ALADÁR és ő is jelen volt, KOVÁCS TIVADARRAL arról beszélgettek, hogy mi módon lehetne a Dohány utcai zsinagógát felrobbantani, s hogy ő akkor annak a véleményének adott kifejezést, hogy azt a városi kanálisban elhelyezett pokolgéppel lehetne végrehajtani, s hogy KOVÁCS TIVADAR ezt a tervet a KKVSz parancsnokságával is közölte, az azonban a terve végrehajtását megtiltotta, ezt a terhelő vallomását azonban még a nyomozás folyamán KOVÁCS TIVADARRAL történt szembesítés alkalmával visszavonta.

SZOBODECZKY ALADÁR vádlott is tagadta, hogy jelen lett volna a VASS TITUSZ által említett magánbeszélgetésen.

E vádlottal szemben terhelő adatot csupán VASS TITUSZ vádlottnak az a vallomása szolgáltat, hogy VASS TITUSZ és KOVÁCS TIVADAR fent leírt beszélgetése az ő jelenlétében történt.

BECKER ISTVÁN, SZALAY JÁNOS, dr. UMLAUF SZIGFRID, TARNOVSZKY PÁL, SZTACHÓ SZAVÉR és LÁNG EDE vádlottak azzal védekeztek, hogy a zsinagóga felrobbantásának tervéről mit sem tudnak.

E vádlottak védekezésével szemben azonban bűnösségükre mutató adat nem merült fel.

A kir. törvényszék arra vonatkozóan, hogy vádlottak a Dohány utcai zsinagógának s az oda istentiszteletre összegyűlő híveknek felrobbantására szervezkedést vagy mozgalmat kezdeményeztek, VASS TITUSZ és ZÁVORY KÁLMÁN fent ismertetett vallomásait bizonyítékul nem fogadta el, mert még abban az esetben is, ha a vallomások a valóságnak megfelelnének, legfeljebb csak arról lehetne szó, hogy VASS TITUSZ és KOVÁCS TIVADAR egy ilyen gonosz ötletet, tervet vetettek fel, anélkül azonban, hogy a terv végrehajtására bármi előkészületeket tettek, szervezkedést vagy mozgalmat kezdeményeztek, vagy abban tevékenyen részt vettek volna.

De egyébként is a pokoli ötlet végrehajtása végrehajtása a közönséges bűnszövetkezet taglétszámát meghaladó nagyobb szervezkedés vagy mozgalom kezdeményezését nem is igényelte.

De mindezektől eltekintve a kir. törvényszék jogi felfogása szerint egymagában a gonosz terv felvetése nem vonható az 1921. III. tc. 1. §-ának első bek. meghatározott kezdeményezés fogalma alá, mert az ez által védett jogi érdekeket veszélyeztető szervezkedés vagy mozgalom alanyi és tárgyi feltételeit meg nem valósította.

A 2. pontban leírt vádat illetően vádlottak tagadásával szemben a következő bizonyító adatok merültek fel:

SZÉKELY JÁNOS tanú azt adta elő, 1923 év május havában egy este 7 óra tájban benyitott a Pannónia szálló 105. számú szobájába, ahol ott találta KOVÁCS KORNÉLT, KOVÁCS TIVADART, SZOBODECZKY ALADÁRT, VASS TITUSZT, ZÁVORY KÁLMÁNT, egy Hugyecz nevű, és még előtte ismeretlen egyént. Utóbb odajött KOVÁCS ÁRPÁD is.

Ez alkalommal arról folyt ott a beszélgetés, hogy a M. N. M. egységes gyűjtést fog indítani, s a begyűlt összeget arra fogják felhasználni, hogy egyes minisztereket és nemzetgyűlési képviselőket, akik az országnak kárára vannak, eltegyenek láb alól. Ezt úgy fogják megvalósítani KOVÁCS TIVADAR és SZOBODECZKY ALADÁR magyarázata szerint, hogy vesznek egy kültelki házat és egy csukott autót, s majd azokat a politikusokat, akik ellen kifogásuk van, a csukott autón a kültelki házba hurcolják, s ott „elintézik".

Szerinte az „elintézés" azt jelentette, hogy elteszik láb alól.

Emlékezete szerint gr. Klebelsberg Kunó, Rassay Károly, Vázsonyi Vilmos és Bethlen István és még egynéhány politikus neve került szóba.

ZÁVORY KÁLMÁN pedig a nyomozás folyamán azt adta elő, hogy ő is jelen volt a fent jelzett alkalommal a Pannónia szálló 105. számú szobájában, 1923 évi március hó 15-én a SZÉKELY JÁNOS által előadott beszélgetésen.

Azt is előadta, hogy egy alkalommal az utcán KOVÁCS KORNÉL elmesélte neki, hogy vesznek Budapest környékén egy házat, aztán egy zárt autót, azon dr. Rassay Károlyt, Rupert Rezsőt, Drozdy Győzőt s a szociáldemokrata képviselőket kihurcolják a kültelki házba.

ZÁVORY KÁLMÁN tanú azt a nyomozati a nyomozati vallomását azonban a főtárgyaláson visszavonta.

Kürthy Endre tanú a nyomozás folyamán azt adta elő /lásd VII.-16. kih. jkv./, hogy SZOBODECZKY ALADÁR 1923 évben Pünkösd előtt azt mesélte neki, hogy vesznek egy kültelki házat, és egy árt autót, amelyen egyes politikusokat elhurcolnak a kültelki házba, s ott kivégzik. A főtárgyaláson azonban ezt a vallomását oda módosította, hogy ezeket a dolgokat SZÉKELY JÁNOS mesélte neki.

VASS TITUSZ vádlott a nyomozás folyamán tett és a Bp. 31. §-a értelmében felolvasott vallomása szerint /lásd VII.25. sz. kih. jkv./ többször volt szó a KOVÁCS testvérek, SZOBODECZKY ALADÁR, ZÁVORY KÁLMÁN és az ő jelenlétében arról, hogy a kormány helytelenül cselekszik, s hogy az ellenzéki, s különösen a szocialista képviselők hazafiatlan magaviseletet tanúsítanak, ezért el kellene őket verni.

Ő azonban ez ellen tiltakozott. Arról szó sem volt, hogy Bethlen István miniszterelnököt el kellett intézni, sőt, ellenkezően, a miniszterelnököt mindig csak dicsérték.

A kir. törvényszék SZÉKELY JÁNOS vallomását nem fogadja el hitelt érdemlőnek.

Ez a tanú ugyanis maga beismerte, hogy KOVÁCS TIVADAR őt az adománygyűjtésből folyóan arcul ütötte, mely körülmény arra a következtetésre szolgálhat támpontul, hogy KOVÁCS TIVADARRAL olyan ellenséges viszonyban él, mely őt valótlan tanúvallomásra is képessé teszi.

Megbízhatatlanságot bizonyítja az a körülmény, hogy a főtárgyaláson még azt is tagadta, hogy büntetve volt, amikor aztán saját kérelmére elkészített ujjnyomat-lapja alapján a kir. törvényszék az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalt megkereste előéleti adatainak közlése végett, az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal az ujjnyomat alapján megállapította, hogy SZÉKELY JÁNOS lopások és közveszélyű munkakerülés miatt már büntetve volt.

A vádlottak iránt táplált bosszú érzetét bizonyítja Babos László tanú ama vallomása is, hogy a főtárgyalás folyama alatt Babós László tanút minden nap arra figyelmeztette, hogy terhelő vallomását ne vonja vissza, hanem tartsa fenn, Kürthy Endre tanú vallomásával pedig bizonyíttatott, hogy a nyomozás folyamán őt is befolyásolta, hogy vádlottak ellen terhelő vallomás tegyen.

ZÁVORY KÁLMÁN vallomását nem fogadta el a kir. törvényszék hitelt érdemlőnek azért, mert a fent kifejtettek szerint a KOVÁCS testvérekkel az érintkezést megszüntette, tehát rájuk haragudott, és mert nyomozati vallomását a főtárgyaláson visszavonta.

Kürthy Endre vallomását a kir. törvényszék megbízhatatlannak tartja, mert maga is beismerte, hogy terhelő vallomását SZÉKELY JÁNOS elbeszéléséből merítette.

VASS TITUSZ vallomása végül az állam és társadalom tömeges rendjének erőszakos felforgatására irányuló szervezkedés vagy mozgalom kezdeményezése vagy létesítése tárgyában bizonyító adatokat nem tartalmaz.

A fenti kifejtett okok alapján a kir. törvényszék úgy találta, hogy a 2. pontban megjelölt vád bizonyítva nincs.

A 3. pontban megjelölt azt a vádat illetően, mely szerint a vádlottak terrorcsapatot szerveztek abból a célból, hogy a kormányt és a nemzetgyűlést feloszlatják erőszakkal, és helyükbe katonai diktatúrát juttatnak uralomra, s ezekkel a szervezkedésekkel és azok céljaira az M. N. M. nevében pénzadományokat gyűjtöttek, előkészületeket tettek egy nagyváradi román állampénztár kifosztására, továbbá emberi élet kioltására alkalmas lőfegyvereket és robbanószereket szereztek be, vádlottak tagadásával szemben a következő bizonyító adatok merültek fel.

ZÁVORY KÁLMÁN tanú a nyomozás folyamán azt adta elő, hogy a KOVÁCS testvére előtte azt fejtegették, hogy egy terrorcsapatot akarnak szervezni, mellyel esetleg a kormányt elűzik, a nemzetgyűlést feloszlatják, és katonai diktatúrát fognak uralomra juttatni. Azt is előadta, hogy KOVÁCS TIVADAR őt ebbe a terrorcsapatba fel is vette, s erre valami különleges esküt tettek, amelyben a Hadúrnak tettek fogadást.

Ezt a vallomást azonban a főtárgyaláson visszavonta, s azt adta elő, hogy az általa vetett eskü szövege a „Hadúr" szó kivételével azonos a KKVSz esküszövegével, illetve az alkalommal a Hadúrra esküdött fel.

Kürthy Endre tanú pedig a nyomozás folyamán azt vallotta, hogy 1922 évi november hó 30. napján, névnapja alkalmával KOVÁCS KORNÉL és KOVÁCS ÁRPÁD ittas állapotban egy dalt énekelt, mely úgy kezdődött: „Terrorista vagyok én, vagyok én"…

Már a főtárgyalás folyamán azt adta elő, hogy KOVÁCS ÁRPÁD csak elmondott neki valami nótaszöveget, melyik valahogy úgy kezdődött: „fehérterrorista vagyok én", de ezt a nótát jelenlétében senki sem énekelte.

Végül MAYER OSZKÁR vádlottnak a Bp. 313. §-a értelmében felolvasott vallomása szerint dr. UMLAUF SZIGFRID egy alkalommal elbeszélte neki, hogy birkózókat, erős embereket és nyomozókat szed össze.

Dr. UMLAUF SZIGFRID vádlott azzal védekezett, hogy ő a KKVSz részére rohamcsapatot szándékozott létesíteni, lehetséges, hogy említette, hogy e célból erős embereket keres, MAYER OSZKÁR ezt értette félre. Tagadja azonban, hogy birkózókról említést is tett volna.

Végül SZÉKELY JÁNOS tanú a főtárgyaláson mint új dolgot azt is felhozta, hogy Babos Lászlótól hallotta, hogy KOVÁCSÉK azt is tervbe vették, hogy Budapesten minden kerületben lesz tíz veszedelmes emberük, kik gyilkosságra is vállalkoznak.

A kir. büntetőtörvényszék a fent nevezett tanúk vallomását a már kifejtett okoknál fogva hitelt érdemlőnek nem fogadta el.

MAYER OSZKÁR vallomásának tartamát pedig nem tekintheti olyannak, amelyből, arra lehetne következtetni, hogy a vádlottak, vagy azok egy része az állam és társadalom törvényes rendjének felforgatására irányuló terrorcsapatot szerveztek, vagy ilyen szervezkedést kezdeményeztek volna.

Ami a vádnak azt a részét illeti, hogy a vádlottak az M. N. M. Kulturális Társaság nevében abból a célból gyűjtöttek pénzt, hogy azokat az állam- és társadalomellenes indokra felhasználják, a bíróság a kir. törvényszék könyvszakértő által teljesített könyvvizsgálat adatai és

véleménye alapján bizonyítottnak fogadta el, hogy a befolyt pénzadományt a vezetőség részint gyűjtési jutalékok, részint saját kiadásaik fedezésére fordították, s mint a szakért mondja, adminisztrálták.

Ami a vádba tett cselekményt illeti, mely szerint vádlottak előkészületeket tettek arra, hogy Nagyváradon egy román állampénztárnokkal együtt, s azzal egyetértve színleges rablás ürügye alatt az ottani állampénztár pénzkészletét Magyarországba csempészik, s a pénzt állam és társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására irányuló célra, és a fent leírt tényállás szerint terrorcsapat szervezésére, zárt autó, kültelki ház vásárlására fordítják, a kir. törvényszék KOVÁCS TIVADAR, VAS TITUSZ, BECKER ISTVÁN, ZÁVORY KÁLMÁN, LÁNG EDE és SÜVSBERG TIVADAR egybevetett vallomása alapján bizonyítottnak fogadja el ugyanazt a tényt, hogy KOVÁCS TIVADAR, VASS TITUSZ és BECKER ISTVÁN a nagyváradi állampénztár kifosztására előkészületeket tettek, azt azonban, hogy azt a pénzt a vád által megjelölt célra tervezték volna fordítani, bizonyítottnak nem tekinti, mert erre vonatkozóan semmi bizonyító adat nem merült fel.

Ami végül a vádnak azt a részét illeti, hogy a vádlottak a bűnös szervezkedés és mozgalom céljaira lőfegyvereket és robbanóanyagokat szereztek be, a kir. törvényszék a következő tényállást fogadta el bizonyítottnak:

VASS TITUSZ, ZÁVORY KÁLMÁN, KOVÁCS KORNÉL, dr. UMLAUF SZIGFRID, SZALAY JÁNOS, KOVÁCS TIVADAR, KOVÁCS MÁRON, WEISZBERGER SÁNDOR, CZIGÁNY SÁNDOR ÉS JÓB-FANCSALI GYŐZŐ egybevetett vallomásával bizonyítva van, hogy 1922 évi október hó 15. napja előtt, amely napon köztudomás szerint a román király és királyné gyulafehérvári megkoronázása történt, MAKKAY IMRE tüzér százados egy doboz kézigránátot adott át KOVÁCS KORNÉLNAK, amelyet KOVÁCS KORNÉL az M. N. M. irodahelyiségében helyezett el. Ezeket a kézigránátokat KOVÁCS TIVADAR a nagyváradi állampénztár tervezett kifosztása alkalmával vitte magával.

ZÁVORY KÁLMÁN, aki 1921 évi májustól 1922. januárig a Felkusházy irredenta csoportnál szolgált, Tamcsó Lajos főhadnagytól 27 kilogramm ekrazitot kapott.

Ebből 1922 év november havában 9 adagot adott át VASS TITUSZNAK, aki azt Aradra vitte. Majd 1922 év március havában újból 18 adagot és 80 méter angol gyújtózsinórt adott VASS TITUSZNAK ugyanabból a célból, hogy Aradra szállítsa. VASS TITUSZ ezt a 18 adag ekrazitot két alkalommal átadta megőrzés végett KOVÁCS TIVADARNAK, aki azt a M. N. M. irodahelyiségében tartotta.

Ezt a 18 adat /kilogramm/ ekrazitot SZALAY JÁNOS a saját lakására vitte, és abból a nyomozás folyamán 9 kilogrammot Korvig Mártonnak, 9 kilogrammot pedig Weinber Sándornak és Jób-Fancsali Győzőnek adott át megőrzés végett.

A Korvig Mártonnak átadott 9 kilogramm ekrazitot Czigány Sándorhoz vitték el elrejtés végett.

A főtárgyalás folyamán vádlottak tagadásával szemben semmiféle bizonyíték nem merült fel arra, hogy vádlottak ezeket a robbanóanyagokat abból a célból szerezték be, hogy azokat állam és társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására felhasználják.

A kir. törvényszék az egyes bűncselekmények tekintetében a fent részletezett adatok alapján KOVÁCS TIVADAR, KOVÁCS ÁRPÁD, BECKER ISTVÁN, SZALAY JÁNOS, SZOBODECZKY ALADÁR, lovag UMLAUF SZIGFRID, TARNOVSZKY PÁL, SZTACHÓ SZAVÉR és LÁNG EDE vádlottakat az 1921. évi III. tc. 1. §-ának első bek. ütköző és a 8. §. harmadik bekezdésének első tétele szerint minősülő, az állam és társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására irányuló bűntettének vádja és következmények terhe alól a Bp. 386. § 2. pontja alapján mentette fel.

Budapest, 1925. október 22.

dr. Publik sk. ft. elnök
dr. Kovács sk. előadó kr. törvsz. bíró

Az irat jelzete: HU-BFL-VII-5-c-16193/1923. Hiteles másolat, gépelt.

RÉSZLETEK A MAGYAR KIRÁLYI BELÜGYMINISZTÉRIUM TITKOS RADIKÁLIS JOBBOLDALI SZERVEZETEK FELFEDÉSE TÁRGYÁBAN SZÜLETETT BIZALMAS JELENTÉSÉBŐL, MELYEK TANÚSÁGA SZERINT MÉG 1926-BAN IS MŰKÖDTEK A CSONGRÁDI BOMBAMERÉNYLETTEL IS KAPCSOLATBA HOZHATÓ PARAMILITÁRIS ALAKULATOK [DÁTUM NÉLKÜL] 1926

Alföldi Brigád

Tulajdonképpen feloszlott. Ezt azonban fenntartással kel fogadni, mert sok jel vall arra, hogy a Brigád, habár fegyvereit tényleg átadta, vagy legalább nagyobbrészt beszolgáltatta, tagjaiban még él és létezik. Megszervezése közvetlenül a bolsevizmus letörése után elsőrendű fontosságú hatalmi érdek volt. Ma tulajdonképpen ellenzéke az ÉME-nek, mert a IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztály kivételével, amely az Alföldi Brigádhoz szit, valamennyi ÉME-szerv ellenlábasa az Alföldi Brigádnak.[639]

Vezetője: Héjjas Iván

Gödöllőn: dr. Endre László

Majsán: dr. Endre Zsigmond képviselő

Csongrádon: Piroska János főhadnagy, Gutpintér János

Gyomán: Brassó Greising József

Baján: Kollár Miklós

Gyulaházán: Pethő Károly

Szolnokon: Krisz Károly, Nagy Imre, Zeley Ferenc, Vígh Illés

Battonyán: Novotny István

[639] A belügyminisztériumi iratból egyértelműen kiderül, hogy a Héjjas Iván vezette egykori paramilitáris alakulat, az Alföldi Brigád titkos társaságként formális feloszlatása után is tovább működött, noha tevékenysége minden bizonnyal jóval mérsékeltebb mederben folyt, mint a radikális jobboldali paramilitáris alakulatok „fénykora" (1919–1923) idején.

Valamikor tagjai voltak még: Pálóczy Horváth István, Endre Iván, Alszeghy Béla, Fogel Zoltán, dr. Huszka Ernő, Erdélyi Lóránt, Görgey György és vitéz Vannay László. Az itt felsoroltak valamennyien előkelő társadalmi pozíciót töltöttek be. A Brigád összesen nem számít több tagot kétezernél. Héjjas Iván a számot 30.000-re teszi. Ez túlzás.

[...]

IX. Kerületi Nemzetvédelmi Osztály

Újból feltámadni készül. Nemrég Szász József és Huszár Károly, nemkülönben Nesz Károly /aktív katona/ és még néhányan az erzsébetvárosi bombások felmentett társaságából meghívókat küldöttek szét azzal, hogy a IX. kerületi Ébredő Magyarok Egyesülete rekonstruálódni kíván. Ennek az állítólagos rekonstruálásnak, amely a meghívó szerint csak az ÉME-re vonatkozik, tulajdonképpeni, de be nem vallott célja a Márffy-féle társaság összehozása.[640] Igen megbízható helyről nyert értesülésünk szerint 120 meghívót küldöttek szét, azonban csak 17 ember jelent meg. A rekonstruálás további előrehaladásáról jelentést teszünk.[641]

[...]

Jóbarátok Köre

---

[640] Az irat keletkezésének idején – mivel csupán az évszám ismert, a pontos dátum nem – talán még mindig zajlott Márffy József és társai bombapere másod- és harmadfokon.

[641] Az Ébredő Magyarok Egyesületének erzsébetvárosi bombamerényletért felelős IX. kerületi Nemzetvédelmi Osztálya 1926-ban valamilyen szinten még mindig működött, ugyancsak paramilitáris titkos társaságként, az irat tanúsága szerint pedig a rendvédelmi szervek is szemmel tartották a szervezetet, noha működése ebben az időben már egyértelműen jóval kisebb volumenű volt, mint korábban, végleges megszűnéséről még 1926-ban sem lehetett beszélni.

Az Alföldi Brigád csongrádi szervezetéből külön megalakult társaság, tagjaik a vezetőség kezébe esküt tettek le, amelyben szerepel a zsidók kiirtása is. Az ismertebbek közül valók:
Sinkó László
Bölöny Miklós
Sághy János
Fülöp Andor
Sági Rókus
Forgó Ferenc
Kaszter Sándor
Subek Mihály
Lehrer Alfréd
Kaczaniczky Ödön városi írnok
Dózsa Mihály
Blázsik Gyula állampénztári tisztviselő
Egry Elemér
Szőke Pál
Burger József csendőr tiszthelyettes
Mátéfi Lajos
A névsorban az első nyolc ember részese a csongrádi bombamerényletnek.[642]

Az irat jelzete: HU-MNL-OL-K 149-1926-6-4250. Eredeti, gépelt.

[642] Az irat, noha megfelelő forráskritikával kezelendő, arról tanúskodik, hogy Héjjas Iván Alföldi Brigádjának szegedi alszervezete, a csongrádi bombamerényletért felelős Jóbarátok Köre sem szűnt meg létezni teljes egészében, és 1926-ban még mindig paramilitáris titkos társaságként működött.

A BELÜGYMINISZTÉRIUM CSONGRÁD MEGYEI RENDŐR-FŐKAPITÁNYSÁG POLITIKAI NYOMOZÓ OSZTÁLY V. ALOSZTÁLYA JELENTÉSE A HÉJJAS-KÜLÖNÍTMÉNY TAGJAI ÁLTAL CSONGRÁD MEGYÉBEN ELKÖVETETT NÉPELLENES BŰNCSELEKMÉNYEKRŐL SZEGED, 1959. NOVEMBER 18.

ÖSSZEFOGLALÓ JELENTÉS
Szeged, 1959. november 18.

Jelentem, hogy 1959. november 10- és 11-én a szentesi járásban és Csongrád városban kutatást folytattam a még fellelhető 1919-es ellenforradalmárok, valamint a Horthy-időszak alatt háborús és népellenes cselekmények végrehajtásával gyanúsítható személyek felkutatása végett.

Munkám során tájékozódtam a levéltárban, mivel az hosszabb időt és módszeres feldolgozást igényel, adataimat főleg az 1919-es kommunista elvtársaktól kaptam.

Az elvtársak elbeszéléséből megállapítható, hogy Szentesen a direktórium mindössze 2-3 hétig működött, mivel a román csapatok bevonulása a direktórium működését lehetetlenné tette. A kommunista elvtársak nagyobb részt vörös katonának mentek, vagy bujkáltak.

A román csapatok kivonulása után kezdődött meg az emberek összeszedése, elhurcolása. Kari Lajos, a Szervestrágya V[állalat] telepvezetője, szentesi lakos elmondotta, hogy tudomása szerint 1920-ban Szentesről több kommunista elvtársat előttük ismeretlen fehérterroristák elvittek és a Bakonyban végezték ki őket.

Kari elvtárs Mikecz János volt szentesi, jelenleg kaposváros lakostól /:tanácselnök:/ hallotta, hogy többek között egy Virág /valószínű Sándor/ nevű elvtársat Szebtesről elhurcoltak, és Mikecz elvtárs azt mondta, hogy biztos tudomása van arról, hogy a Bakonyban kivégezték. Ezek elvtársak elhurcolásáról bővebb tájékoztatást nem tudtak adni.

Az elhurcolásokat egy Faragó nevű csendőr tiszthelyettes eszközölte, akit ez évben megláttak Szentesen, de valószínűleg máshol lakik. Megállapítottam, hogy két Faragó nevű csendőr volt 1920-ban Szentesen. Egyikük Faragó Lajos, sz.: 1891. Tornya, anyja: Turák Erzébet, Szentes, Alsórét 213.; a másik Faragó Sándor. Ennek csak a felesége él Szentesen, Faragó Sándorné sz.: Kistelek, 1888, Szentes, Simon Ferenc u. 9. sz. alatti lakos. Kari elvtárs elmondása igazolja azt az újságcikknek készült fogalmazványt, amelyet 1957-ben egy Szalai Sándor nevű újságíró írt, és amelyben a következők vannak:

„Szalai/N. I. 1957. júl. 22.

Fényt derítünk Sági János csongrádi ellenforradalmár régi bűneire.

1919-ben tagja volt a Héjjas-különítménynek. 1923-ban Sági irányította a csongrádi bombamerényletet. 1946-ban Nagy Ferenc a Kisgazdapárt nemzetgyűlési képviselőjévé választotta. 1956 októberében csendben lapult, akár csak Franczia Kiss Mihály hóhértársa.

A csongrádi ellenforradalmárok között találjuk Sági János kulákot is. E sorok írója emlékszik Ságira, aki 1945 után a Független Kisgazdapártba beférkőzve nemzetgyűlési képviselő lehetett. Abban az időben Sághy S. Jánosnak írta a nevét, és mint képviselő, egyik legszorgalmasabb látogatója volt a nemzetgyűlés üléseinek.

1946 végén a Kommunista Párt, úgyszintén a Szociáldemokrata Párt egyértelműen követelte a Kisgazdapárt megtisztítását, mert hiszen adatokkal bizonyították, hogy az ellenforradalmárok, reakciósok, összeesküvők csoportjai a Kisgazdapárt védelme alatt fejtik ki aknamunkájukat. Öttagú bizottság vizsgálta felül a képviselők személyét, és így leplezték le Sághy S. Jánost, akit kizártak ugyan a Kisgazdapártból és a nemzetgyűlési képviselők sorából, azonban futni hagyták.

Lássuk tehát Sági régi bűneinek sorozatát:

alc./A híres bethleni konszolidáció a bombamerényletek kíséretében

1923 őszén a Bethlen-kormány külföldi kölcsönök után szaladgált, hogy menteni próbálja rendkívül súlyos gazdasági helyzetét, és ilyképp próbálja megállítani az inflációt. A Horthy-féle ellenforradalmi kormányok erőtlensége mellett a titkos szervezetek, a földalatti csoportok, de a nyíltan lázító Ébredő Magyarok, Gömbös Fajvédő Pártja s a többi hasonló csoportok is mindent megtette, hogy a tárgyalások sikerét meghiúsítsák. Egymást követték a soha fel nem derített bűncselekmények, gyilkosságok, bombamerényletek. A titkos szervezetek által befolyásolt rendőrség csak akkor avatkozott a dologba, amikor a merénylők vakmerően odáig vetemedtek, hogy bombát helyeztek el a francia követség Reviczky utcai kapujában is.

alc./Csongrádon robban Ságiék bombája

Csongrádon a Magyar Király Szálló nagytermében jótékony célú táncmulatságot rendezett a Zsidó Nőegylet. Ez 1923. december 26-án történt, karácsony másnapján. Háromszázan gyűltek egybe. Alig kezdődött a tánc, amikor az ablakon át bombát hajítottak a terembe! A robbanásnak szörnyű következménye lett: hárman ott haltak, és 26-an súlyosan megsebesültek.

A csendőrségnek nem volt nehéz dolga: tudták – köztudomású volt mindenfelé az országban, így Csongrádon is –, kik azok a „felelőtlen elemek" és hol találhatók… Néhány órán belül már 25 gyanúsított került a hatóság elé, köztük Sági János 24 éves gazdálkodó is, 1919-ben a Héjjas-különítmény tagja.

alc./ „A belügyminiszter gonosztevő!"

Budapestről Diószeghy János belügyi államtitkár, a rendészeti osztály főnöke utazott le Csongrádra, hogy levezesse a nyomozást. Mialatt a helyszínen sorra kihallgatták a gyanúsítottakat, az alatt Budapesten óriási politikai viharokat kavart fel az ügy. A parlamentben a késő éjszakába nyúló üléseken vonta felelősségre az ellenzék a felelőtlenül izgató fajvédő képviselőket: Ulain Ferencet, Zsirkay Jánost és társaikat, de főként a fajvédők vezérét, a titkos társaságok dédelgetőjét, Gömbös Gyulát. Hevesen támadták azonban Bethlen István miniszterelnököt és kormányát is szemet hunyó, gyáva magatartását.

Rupert Rezső képviselő /ma Szentesen él/ a viharos ülésen odakiáltotta, hogy gonosztevőnek tartja a belügyminisztert, mert megteremtette a titkos társaságok fékezhetetlen rendszerét.

Gömbös Gyula nagy viharok közben próbálta védeni a Fajvédő Pártot, miközben a folyosón oly agresszív volt, hogy az őt sértegető Fábián Béla képviselőnek megragadta a füleit, és így kényszerítette, hogy elhallgasson.

Bethlen István, hogy „mindenkit megnyugtasson", bejelentette a parlamentben, hogy elrendelte Héjjas Iván kihallgatását a titkos társaságokkal kapcsolatban. A képviselők s az ország lakossága derültséggel fogadta ezt a miniszterelnöki „intézkedést". Ugyanis mindenki tudta, hogy Héjjasnak, Prónaynak, Franczia Kiss Mihálynak, általában a fehérterroristáknak és a titkos társaságoknak Horthy Miklós a legmagasabb védője…

Már a nyomozás elején kiderült, hogy Héjjas Iván Alföldi Brigád címen zászlóaljakat szervezett, és ezek fegyverrel voltak ellátva.

alc./ Sági parancsnoki megbízást kapott Héjjas Ivántól

Sági Jánosnak azt ígérte Diószeghy államtitkár, hogy nem tartóztatja le, ha beismerő vallomást tesz. Erre Sági beismerte, hogy Héjjas az Alföldi Brigád csongrádi zászlóalja parancsnokául őt nevezte ki.

–Én nem fogadtam el a parancsnoki megbízást –hazudta Sági /mert elfogadta/ –, s a kinevezési okmányt személyesen elvittem Kecskemétre Héjjashoz, s ő azt mondta, vállaljam csak, mert az nagy kitüntetés, és neki erős, szálas emberekre van szüksége. /Sági valóban jól megtermett, erős ember./

Az államtitkár a beismerő vallomás után szabadon engedte Ságit, aki hazament csongrádi tanyájára. Mialatt a letartóztatásban lévő társai sorra beismerő vallomást tettek, az alatt Ságinak legelső dolga volt írásbeli jelentést küldeni a bombamerényletről és a kihallgatás részleteiről Héjjas Ivánnak.

Harmadnap aztán a szegedi vizsgálóbíró Ságit is letartóztatta, elvégre kissé leplezni illett a Horthy-Héjjas-Gömbös terroristauralmat.

alc./ Héjjas Iván, mint mentő koronatanú

Héjjas Ivánt Horthy kormányzó a legfőbb bizalmasa, Gömbös után biztosította, hogy nyugodtan megjelenhet a főkapitánynál kihallgatásra, mert ez nemzeti érdek a konszolidált viszonyok igazolására, és nem lesz bántódása. Héjjast Budapesten hallgatta ki Hetényi Imre főkapitány-helyettes, „őfőméltósága kedves embere". Héjjas nem tagadta, hogy jól ismeri úgy Sági Jánost, mint a Piroska fivéreket, akik akkor Csongrádon letartóztatásban várták a bombamerénylet fejleményeit. Héjjas at is beismerte, hogy az Alföldi Brigádot megszervezték és felfegyverezték, azonban ő ezt a kiterjedt szervezetet időközben feloszlatta. Hetényi indiszkrét érdeklődésére, hol vannak a fegyverek, Héjjas fennhéjázva válaszolta: – Hol lennének? Nem kértük vissza! Akar még valamit tudni?!

Hetényi sápadtan az ajtóig kísérte félelmetes vendégét, az „Istennyiláť".

alc./ Bomba hatás: felmentették a csongrádi merénylőket!

Csongrád és az egész viharsarok is olyan izgalomban volt a egész bombamerénylet nyomozása idején, hogy a kormány a Szolnoki Törvényszékhez utalta át az ügyet főtárgyalásra, amely aztán Ságit és bűntársait felmentette: kellő és megnyugtató bizonyítékok hiányában /?!/. Hát ez volt a Horthy-rezsim igazságszolgáltatása és elnyomó, véres terroruralma.

A csongrádi bombamerénylet parancsnoka, Sági János jól hasznosította sötét múltját. Bár alig pár hold földet örökölt, 1944 őszén már csongrádi ismert szőlőbirtokosként élt, sőt, a Független Kisgazdapárt csongrádi szervezetében fontos szerepet kapott. Amint írtuk, 1947 tavaszán úgy kellett levakarni a parlamentben elfoglalt székéről. 1956 októberében csongrádi bűntársaival együtt lapult, hogy aztán az ellenforradalom napjaiban az élre pattanni próbáljon. Ő aztán szintén igazolta a régi parasztközmondást: kutyából nem lesz szalonna. De ugyanekkor gondoljuk csak át, mi történt volna, ha ennek a Héjjas-féle Alföldi Brigád zászlóaljparancsnokának ideje lett volna a kommunistákat elhurcolni… mint tették 1919-ben, a Tanácsköztársaság megbuktatása után?!

Szalai János."

Személyadatok:

Sági S. János sz.: Csongrád, 1896. anyja: Forgó Mária, volt FKP-képviselő, bortermelő kulák, Csongrád, Lenin u. 21. aug. 1.

Dr. Piroska János sz.: Csongrád, 1894. VI. 25. anyja: Kuklics Amália, festőművész, volt polgármester, MEP-vezető, Csongrád, Somogyi Béla u. 50.

Piroska Ferenc sz.: 1884. jan. 2. földműves, 3 polgári, anyja: Konkoly Etel, Csongrád, Lenin u. 42.

Peres Károly Ferenc sz.: Kunszentmárton, 1899. II. 3., 5 elemi, kulák, anyja : Frankó Róza, Szentes, Váradi Lipót Árpád u. 11.

Kiss Jenő sz.: Gyulafehérvár, 1894. jan. 2., anyja Rosner Matild, érettségi, volt fhdgy., Szentes, Kistőke 142.

A bombamerényletnek 3 halálos áldozata volt: Wolf Sándor 22 év körüli fiatalember, Farkas Balázs cigányprímás, ? Etel háztartási alkalmazott.

A táncmulatságon részt vett személyek, akik ma is élnek:
Dr. Blum Gáborné, sz.: Buk Margit, Bp. XIV. Gizella u. 1.
Dr. Sági Pál orvos, Csongrád, Lenin u. 27.
Weisz Béla gyógyszerész, budapesti lakos.

A köztudatban úgy van, hogy a mulatságon ott volt dr. Kiss Dezsőné, Csongrád, Lenin u. 12. sz. alatti lakos is. Beszéltem vele, de tudomása, illetve elmondása szerint ő nem volt ott, mivel a merénylet idején kecskeméti rokonainál volt, és csak később hallott az esetről.

Ez ügyben Shvoy Kálmán volt altábornagy, Szeged, Klauzált tér 7. sz. alatti lakos tájékoztatott még nyár folyamán. Elmondotta, hogy ő az 1930-as években beszélt egy Falkai nevű bíróval, aki korábban Fux nevű volt. Ez a Falkai elmondotta neki, hogy a szolnoki törvényszéken ő tárgyalta Sági S. János és társai bombaügyét. Az ügy világos volt, és bizonyítottan Ságiék csinálták, de Horthy személyes utasítására az eljárás alól a tetteseket fel kellett menteni. Falkai már meghalt.

Kb. 2 hete a szolnoki politikai nyomozó osztályhoz átírtunk az akta megkeresése végett, de még választ nem kaptunk.

Idős elvtársak beszélnek Purgli Tamás volt huszár százados kegyetlenkedéseiről is. Purgli Tamás a szentesi laktanyában szolgált. Horthynénak az öccse, jelenleg Budapesten él állítólag, és lóápoló valahol.

Purgli Tamás többek között egy Császár nevű volt őrsmesterével akasztatott fel egy katonát. Császárt 1945-ben felakasztották kegyetlenkedésekért.

Fenyvesi István Szentes, Vízügyi Igazgatóság kirendeltségének gondnoka elmondotta, hogy testvérét, Fenyvesi János, aki sz.: Szentesen, 1904, anyja: Földvári Nagy Lídia, 1941 februárjában a rendőrök a szentesi kapitányságon agyonverték, majd az egyik mellékhelyiségben felakasztották.

Fenyvesi János kommunista volt. A szakszervezetben tevékenykedett Szentesen. Az 1930-as évek elején Szentesen nagy munkanélküli tüntetések voltak. Fenyvesi járt a munkásotthonba. Fenyvesit már ekkor megfigyelmeztették a detektívek, hogy ha egyszer a kezük közé kerül, nem kerül ki élve. Hogy melyik rendőr mondotta, nem ismeretes.

1934-ben tüntetés volt. A munkások megkoszorúzták a szentesi Kossuth-szobrot. A felvonulás rendőri őrizet mellett vonult a szobor felé. A tér sarkánál állt Jánoska Tibor rendőrkapitány, és amikor látta, hogy a koszorún a nemzeti szalag mellett vörös szalag is volt, kikapta a koszorút az emberek kezéből, és a vörös szalagot letépkedte. Ekkor Fenyvesi János Jánoska Tibort szembeköpte. Jánoska le akarta tartóztatni a tüntetés vezetőit, úgy mint Fenyvesi Jánost, Mikucz Jánost és Molnár Imre jelenleg Szentes, Alkotmány utcai lakost. Bonczos Akkori főispán nem engedte a letartóztatásokat.

Ettől az időtől kezdve megkezdődött Fenyvesi és társai rendőri üldöztetése. Fenyvesi és Mikucz elvtárs is majdnem mindig vidéken

dolgoztak a zaklatások miatt. 1941. februárban Puskás János detektív letartóztatta lakásán Fenyvesi Jánost. A letartóztatás este történt. Reggel már halott volt. A városi rendőrség értesítette Fenyvesi feleségét /azóta meghalt/, hogy menjen el a férjéért, mert meghalt. Ekkor tudta meg Fenyvesi István, hogy öccse meghalt. Fenyvesi István és húga felmentek a rendőrségre és megmondták Puskás detektívnek, hogy „ti agyonvertétek a testvérünket." Puskás ekkor megfenyegette, hogy fogja be a száját, mert arra a sorsra jut, mint János testvére.

Fenyvesi János felesége kivitette a halottat a hullaházba és intézkedett a temetés felől. Közben Fenyvesi István táviratot küldött a szegedi ügyészségre, amelyben kérte az ügyben a kivizsgálást. Éppen a földelés előtt jött a távirat Szegedről, hogy a holttestet fel kell boncolni. Erre bevitték a szentesi kórházba és ott felboncolták. A boncolás után semmi tájékoztatást a hozzátartozók nem kaptak.

Fenyvesi János holttestét látták:
Fenyvesi István /előbb leírt cím alatt lakik/
Fenyvesi Eszter /sz.: 1903, Szentes, anyja: Földvári Nagy Lídia/ budapesti lakos.
Fenyvesi Julianna /meghalt./
Fenyvesi Jánosné /meghalt./

Fenyvesi István elmondta, hogy a következő sérülést látták Fenyvesi János holttestén:

Hátul a tarkóján féltenyérnyi nagyságú, véres nyílt seb. A nemi szerve és környéke egész köldökig tiszta véralvadásos, duvadt állapotban, a talpa félkör alakban megdagadva és fekete véraláfutásos.

Puskás detektív azt közölte a hozzátartozókkal, hogy Fenyvesi János felakasztotta magát. Hogy hová, mire – ezt nem közölték.

A szentesi kórházban megpróbáltam beszerezni a boncjegyzőkönyvet, de ott a főorvos közlése szerint nincs, mert ha az

ügyészség rendelte el a boncolást, akkor Szegedről jöttek boncorvosok. Valószínű törvényszéki boncorvos, Ács nevű boncolhatta.

A boncsegéd Miklós keresztnevű lehetett, aki Fazekas professzornál volt, és a közelmúltban ment nyugdíjba.

Kari Lajos elvtárs elmondotta, hogy ő 1945-ben rendőrkapitány volt, és Puskás detektívet egy ízben elfogta, megverte, és akkor az elismerte előtte, hogy Fenyvesi Jánost ő és Széki István rendőr verték agyon Jánoska Tibor rendőrkapitány utasítására.

Az ügyben szereplő személyek nacionáléja:

Dr. Jánoska Tibor: sz.: Pozsony, 1897, volt rendőrtanácsos, anyja: Novotka Ida, valószínű budapesti, vagy esztergomi lakos.

Puskás János: volt detektív, sz.: Szentes, 1889. jan. 26. anyja: Pál Katalin, apja: Mátyás, Szentes, Rozgonyi u. 24. sz. alatti lakos.

Székesi István: volt rendőr, sz.: 1893. jan. 14. anyja: Erhardt Borbála, apja: István, 4 elemi, Szentes, Batthyányi út. 15/a. sz. alatti lakos.

Az akkor szolgálatot teljesítő rendőrök közül Szentesen él:

Obermann Isván
Katona István
Asztalos ?
Kappert ? Szentes, Tóth József u. 22.

Kari János, Darabos Imre /:Barnevál:/ elvtársak, valamint Isbádi elvtárs, az MSZMP városi titkára elmondották, hogy tudomásuk szerint 1938-ban a Felvidéken, mint rongyos gárdisták tevékenykedtek:

Bánfalvi /Blánik/ ? tanító. Később a Szovjetunióban partizánvadász volt, majd 1956-ban halállista volt birtokában.

Veres Károly, aki a csongrádi bombaügyben már említve volt, szintén rongyos gárdista volt és Bánfival együttműködött a Felvidéken.

Labancz István szentesi Helypénzszedő Vállalat vezetője szintén rongyos gárdista volt. Ezt ki lehet hallgatni, mert ennek állítólag különösebb tevékenysége nem volt.

Darabos Imre elvtárs /Szentes, Barnevál/ elmondotta, hogy tudomása szerint a háború alatt Szentes, Béklitelep, Nagy Nándor utcában lakott egy cipész vagy csizmadia, akit Dudásnak hívtak. Ennek volt egy tényleges katona fia, aki állítólag tisztiszolga volt. Ez arról beszélt annak idején, hogy szovjet tisztekkel milyen kegyetlenkedéseket folytatott. Darabos elvtárs megnevezte Finta Istvánné, Szentes, Wesselényi és Munkás u. sarkon lakó egyént, aki tudhat Dudás tevékenységéről bővebben. Dudás nem került vissza Szentesre, egy idő után szülei is elköltöztek ismeretlen helyre. Valószínű, hogy ifj. Dudás máshol telepedett le, és szülei is ide költöztek.

Több főbenjáró bűncselekmény megtörténtéről tudomást nem szereztem a szentesi járásban.

MEGJEGYZÉS:
A makói járásban értesültem arról, hogy a csongrádi bombaügyben szereplő Piroksa János ellenforradalmi tevékenységéből kifolyólag halt meg Vásárhelyi Pál makói direktóriumi elnök. Ugyanis Piroskáék ellenforradalmi szándékkal hamis hirdetményt csináltak, amelyen az volt feltüntetve, hogy egy ember pl. két ….., 50 dkg. búzát hagyhat meg magának, a többit be kell szolgáltatni. E hirdetménynek aláírták Vásárhelyi Pál nevét és éjszaka kiragasztották. Erre tömegfelzúdulás keletkezett, és Vásárhelyi Pált a tömeg agyonverte.

/saját kezű aláírás/
/:Dobosi Imre:/
r. szds.
K: 3 pld-ban/FM.

Az irat jelzete: HU-ÁBTL-4.1-A-881. Eredeti, gépelt, aláírt.

A MAGYAR POLITIKAI RENDŐRSÉG „HÉJJAS IVÁN AURÉL" CÍMŰ OPERATÍV DOSSZIÉJA BUDAPEST, 1948–1965.

BM.III/III/3-Osztály.
b. alosztály.
Szigorúan titkos!

Tárgy: Héjjas Iván Aurél volt 1919-es ellenforr.-már nyilvántartásba vételére

Javaslat.
Budapest, 1965. február 8-án.

Megvizsgáltam Héjjas Iván Aurél /Kecskemét 1888. Battlay Teréz/ fogl. földbirtokos, 1941 évi adat szerint utolsó lakhelye Bp. VII., Damjanich u. 3. sz. – 1945 óta külföldön tartózkodó személy nyilvántartási anyagát, és a következőket állapítottam meg.

Nevzett 1919-ben részt vett a Tanácsköztársaság megdöntésében, parancsára kommunista és haladó gondolkodású személyeket végeztek ki.

A kecskeméti ellenforr. szervezője volt, szegedi futártisztként tevékenykedett, rendfokozata szds. volt.

1919-es tevékenységét több tanúkihallgatási jkv. bizonyítja.

1921-ben a ny.-magyarországi felkelés részese volt.

1938-ban a Rongyos Gárda szervezője és egyik parancsnoka volt. Ebben az időben a már korábban, az 1919-es Kecskemét környékén toborozott „Alföldi Brigád" Héjjas Iván vezetésével beleolvadtak a Rongyos Gárda alakulataiba.

1938. X. 13. és X. 7. között 308 főből alakított harcos alosztályt. Dokumentumok szerint fegyveres támadásokat vezetett Munkács,

Ungvár, Antalóc területei ellen, emellett propaganda- és röpcédulaterjesztési tevékenységekre adott utasítást.

Szolgálati idejének tartamára vonatkozó adattal nem rendelkezünk.

1941-ben Nemzetvédelmi Kereszt kitüntetést kapott.

1945 előtti tevékenységéért eljárás nem volt ellene.

Bűnügyi nyilvántartási adatai szerint a Belügyminiszter 3/1963/VIII.20/BM. sz. rendelete alapján nevezett a nyilvántartás holt anyagában szerepel.

Nevezett kartonkáról javaslom törölni az R-10-125 sz. irattári do.-ét, mivel abból a rá vonatkozó anyagok a 8-121. sz. obj. do.-ba lettek bedolgozva.

A 8-121. sz. obj. do.-ét pedig a BM.III/1. Csfs. 1964-ben megsemmisítette.

Szerepel: az OD-2001/59. sz. obj. V-26226, O-1969, V-38760, P-188, O-682, Sz-2490, V-102532 sz. irattári do.-ban.

A fenti adatok alapján javaslom a lap nyilvántartásba való vételét.
Egyetértek:

[aláírás]
Bodrogi László r. alez.
alosztályvezető

[aláírás]
Rosta Oszkár
r. fhdgy.

Készült: 2. pld./Tné.
kapja III/2 osztály
OD-2001/59

Nyt. sz. 3/57-1613

Jelentés
Budapest, 1948. január 9.

Dr. Somogyi Béla a Rongyos Gardánál Héjjas Iván személyes embere, hóhéra volt, aki számtalan embert ölt meg. Jelenleg mint közjegyzőnek a Dorottya u. 2. I. emeletén van gazdagon berendezett irodája.

Dr. Somogyi Béla időnként lejár Balatonkenesére, állítólag rokonaihoz.

Dénesfai Dinich Győző, a Rongyos Gárda egyik vezetőej rendszeresen jár a Novotny-féle vendéglőbe a Kölcsey utcába. Vele együtt szokták látni a Rongyos Gárda egy Sesevics nevű tagját, akit gyilkosságért köröztek a múltban.

Hajcs Béla kijelentette, hogy Gödér Pál kétkulacsos politikát folytat, és a jelenlegi rendszernél is fedez magát. Hajós ugyanis látott Gödnérnél egy jelentést arról, hogy Siófokon a rendőrök milyen pártállásuak. Gödér saját szavai szerint a H. I. bizalmi embere Siófokon, és már szóba hozta azt, hogy reméli, a többi rongyos gárdisták nem értik félre, hogy ő a rendőrségnél van, és a rendszerváltozás után igazolni fogják.

Hajós azt mondta, nem hiszi, hogy a jelenlegi illegális tevékenységekről Gödér jelentene a BM-nek, de egyébként elítéli, mert kiszolgálja egyéni érdekei miatt a jelenlegi rendszert.

Jelenetés
Budapest, 1948. február 18.

Draskóczy László f. hó 17-én kifejtette, hogy most már nem vár tovább, legkésőbb a jövő héten ki kell menni Ausztriába, és ott felvenni a kapcsolatot a legitimistákkal, vagy ahogy Draskóczy nevezi, a Rex-mozgalommal.

Megállapodtak abban, hogy a Draskóczy által fogalmazott röpcédula, melyet az SzDP kongresszusához címeztek, már nem aktuális, és nem készítik fel. Draskóczy f. hó 21-ig új röpcédulát fogalmaz, melyben a moszkvai útra, mint hazaárulásra fog hivatkozni, és drámai hangon festi le a munkásság előtt, hogy eltörlik az ünnepeket, támadják Krisztust és az anyaszentegyházat a mostani zsidó diktatúrában.

Figyelmezteti a magyar népet, hogy a moszkvai megegyezés eredményeképpen el fogják vinni a magyarokat Oroszországba kényszermunkára.

Draskóczy úgy gondolja, hogy mielőtt a jövő héten kimennek Ausztriába, szétküldik a röpcédulákat, és visznek is magukkal belőle. Kint Héjjas Ivánnal vagy Horthyval akar Draskóczy tárgyalni, és Hajcs Béla aláírt levelét fényképével együtt magukkal viszik Ullein-Reviczkyhez.

Draskóczy elgondolása az, hogy Borbás, Draskóczy és 33/K/5 menne át nyugatra tárgyalni. Draskóczy szívesen venné, ha 33/25/2 is velük menne.

Draskóczy elmondta, hogy Herke törzsőrmester a Nádor laktanyából vállalta a rongyos gárdisták fegyverrel való ellátását, és azt, hogy a laktanya kulcsai átadja nekik.

Borbás leír majd angolul egy levelet Chapinnek, amelyben összegzik a két beadványban leírt dolgokat, és megírják, hogy most mennek ki Ausztriába, ahol felveszik a kapcsolatot a magyar legitimistákkal. Draskóczy azért akarja ezeket Chapinnel tudatni, mert így Chapin megtudja majd, hogy nem provokáció volt a két beadvány, és amikor visszajönnek nyugatról, már támogatni fogja őket.

Draskóczy elmondta, hogy már kiment volna nyugatra tárgyalni, de f. hó 18-án van du. ½ 4-kor az igazolása a Markó u. 25. I. 137. szám alatt, és ha nem jelenne meg, akkor máris keresnék.

Draskóczy beszélt Segesváry Györggyel és Kállay György volt kereskedelmi minisztériumi titkárral.

Kállay György elmondta, hogy egy volt miniszter, aki ma már nincs az országban, felkereste az amerikai követet, és azt mondta, ha támogatják, akkor megszervezi a fehérpartizán-csoportokat. Kállay György szerint a követ gúnyosan válaszolt, azt mondta, hogy „maguk magyarok, ah ezren összejönnek, abból 800 áruló lesz. Maguk nem tudnak olyan akciókat csinálni, mitn a szerbek". Kállay szerint a követ határozottan kijelentette, hogy nem támogat semmilyen magyar illegális szervezkedést.

Draskóczy László megkérdezte Segesváry Györgytől, hogy a magyar nyelvű, bizalmas írásokat ki olvassa el az USA-követségen. Segesváry kijelentette, hogy maga Chapin olvassel, ti. Chapin tökéletesen beszél magyarul.

Draskóczy megállapodott Segesváryval abban, hogy a fentebb említett angol levelet, amelyet Ausztriába menésük előtt írnának meg, Segesváry adja át Chapinnek.

Draskóczy szerint Segesváry György Pestszentlőrincen lakok a Kolozsvári út 10 szám alatt.

Segesváry szerint Chapin kijelentette neki, hogy azért nem támogatnak egyetlen magyar illegális szervezkedést sem, mert akiket eddig kivittek az amerikaiak azzal, hogy később visszajönnek, és megszervezik az ellenállást, egyik sem jött vissza.

Segesváry szerint Chapin kizárólag a legitimistákat tartja olyan szervezkedésnek, amelynek jövője van.

33/K/5

II/5-b. alosztály.
Szigorúan titkos!
Adta: "Béldi Imre"
Vette: Oravecz Ferenc r. fhdgy.
1959. árilis 8.
Tárgy: A felszabadulás előtti llegális alakulatok és törvényellenes cselekedeteik

Jelentés
Budapest, 1959. április 10.

Ügynökünk jelenti:

Kb. 1933–34-ben, Gömbös Gyula miniszterelnöksége idején Jugoszláviában alkalmazandó akciókra fegyvers kiképzésben részesítettek embereket Dunántúlon, Jankapusztán. Hallomásom szerint ebbe is bevonták Stefán Valér vk. ezds.-t, aki délvidéki, vagy horvátországi születésű volt, és beszélt is szerbül. Ezt később a marseilles-i szerb királygyilkosság után nemzetközi nyomásra beszüntették. Arról nem tudok, hogy az itt kiképzettek közül kerültek-e ki a király merénylői.

Mág 1919-ben alakult meg Kecskemét környékén az ún. Alföldi Brigád Héjjas Iván és Francia Kiss Mihály vezetésével, amelynek terrorista működése gyilkosságokkal a Duna–Tisza közén zajlott le. Ezt később forma szerint feloszlatták, de valójában tovább létezett, és ebből alakult részben a Rongyos Gárda, amely az előzőekből jelentetettek alapján 1939-ben Kárpátalján működött. Valószínűleg ezek közül vettek részt egyesek Zsabka Kálmán vezetésével 1939–40-ben a finnországi háborúban.

1919-ben Szegeden, az ellenforradalom idején alakult meg Prónay Pál hu. alez. parancsnoksága alatt egy tiszti zászlóalj, amely azután később Budapestre is került. Megelőzőleg hallomásom szerint a Dunántúlon

működött, Siófok központtal. Úgy tudom, itt követték el a gyilkosságokat, és több más községben a rablásokat.

Nyugat-Magyarországon, valószínűleg Szombathelyen állították fel Ostenburg-Moravek őrgy. parancsnoksága alatt a róla elnevezett különítményt 1919 nyarán azokból az Ausztriába szökött ellenforradalmárokból, akik az 1919-es proletárdiktatúra alatt hagyták el az országot, és Fürstenfeldben gyülekeztek. Az Ostenburg-különítményt csak úgy, mint a többi „különítményt", 1920-ban, a békeszerződés aláírása után feloszlatták, és egy csendőrtartalék zászlóaljat alapítottak belőle Ostenburg parancsnoksága alatt. Ez a zászlóalj vett részt a Prónay-különítménnyel együtt a nyugat-magyarországi harcokban. 1921-ben a Sopronban állomásozó Ostenburg-zászlóalj a királypuccs idején a királypártiak oldalára állott, míg a Prónay-zászlóalj a Horthy-oldalon maradt. Az Ostenburg-zászlóaljat ezért a királypuccs leverése után feloszlatták, és Ostenburgot megfosztották rendfokozatától. A volt kormányzóval való személyes ellentétek miatt később Prónay Pált is megfosztották a rendfokozatától, mikor feloszlatták a zászlóalját.

1919–20-ban működött Budapest egy különítmény Bibó Dénes vezetésével a Britannia /jelenleg Bika/ szállóban, amelyet ezért „britanniások"-nak neveztek. Ennek későbbi sorsáról nem tudok.

Végül jelentem, hogy ezek a többé-kevésbé illegális alakulatok nemcsak a polgári lakossággal, hanem a honvédség alakulataival is állandó ellentétekben és ellenséges viszonyban voltak. A nemzetközi nyomáson kívül főleg ez volt az oka a feloszlatásuknak.

"Béldi Imre"

Megjegyzés: A jelentés egy példányát átadom Kincs elvtársnak további felhasználás céljából.

[aláírás]

Oravecz Ferenc r. fhdgy.

Készült: 4 pld.
2 old.
Nyt. sz.: 60/7
Zné.

II/5-b. alosztály.
Szigorúan titkos!
Adta: "Mátrai"
Vette: Kincs István r. szds.
1959. aug. 26.
Tárgy: Rongyos Gárda

Jelentés.
Budapest, 1959. augusztus 26.

Ügynökünk jelenti:

SZÉPE LÁSZLÓ fhdgy. volt községi tisztviselő. A szabadcsapat helyi szervezője és útbaindított szd. pk-a. Iszákos természetű, elvált ember volt. Állítólag a hitleri háború idején meghalt.
Helyettese: DÖBRÖSI ANDOR fhdgy. volt karmacsi tanító. Vele 1939 őszén, Keszthelyen találkoztam. Ezt megelőzően Nagykanizsán, 1938-ban belbiztonsági gyakorlaton találkoztam vele. Állítólag a hitleri idején meghalt. Iszákos természetű ember volt. Fia az ellenforradalom idején tevékeny szerepet játszott a környéken.

KONCZ JÓZSEF fhdgy., volt keszthelyi adóhivatali tisztviselő. Csendes természetű ember volt. Állítólag családi körülményei voltak ziláltak. A

szabadcsapat óta nem láttam. További sorsa, vagy jelenlegi tartózkodási helye ismeretlen előttem.

SZÁVAI ISTVÁN hdgy., volt keszthelyi segédjegyző. Csendes természetű, hallgatag ember volt. 1939 óta nem láttam. Jelenlegi sorsa, vagy tartózkodási helye ismeretlen előttem.

BÁLINT TIBOR zsls., Mór, forgalmi tiszt. Legutóbb a pécsi üzletveeztőségnél működött. Legutóbb 1944-ben Dordán láttam, ahol MÁV forg. tiszt volt. Valamikor Keszthelyen lakott szüleivel együtt. Édesapja kéményseprő mester volt. Később édesapja a dél-dunántúlú kéményseprő válallat igazgatója lett. Fia ugyanakkor a pécsi MÁV üzletveztőségén töltött be fontosabb pozíciót. Csendes természetű, jómódú fia volt, aki inkább a jómódú emberekhez húzott keszthelyi diákévei alatt is.

DR. NAGY MÁRTON hdp. őrm., volt járásbírósági joggyakornok. Parasztszülők gyermeke. Csendes természetű, gondolkodó ember volt. Nagy soviniszta. Legutóbb a szabadscsapat idején láttam. Sorsa és jelenlegi tartózkodási helye ismeretlen előttem.

KÉTSZERI LÁSZLÓ hdp. őrm., földművelésügyi tisztviselő. Legutóbb évekkel ezelőtt a keszthelyi strandon láttam. Ekkor a bpesti F. M. tisztviselője volt. Azóta ugyanilyen minőségben a keszthelyi mintagazdaságot többször is ellenőrizte. Csendes természetű ember. A hitleri háborúban részt vett, sőt, tudomásom szerint Ausztriában megsebesült, és fogságba esett. Valahol Budapesten lakik. Néhány év óta sorsa és tartózkodási helye ismeretlen előttem.

MITTL JÁNOS törm., évekkel ezelőtt meghalt. Keszthelyen a Vazsori-Kallos u.-ban volt műhelye. Erősen német nacionalista beállítottságú ember volt. 1944-ben Keszthelyen láttam legutóbb.

vitéz PATASI GÉZA őrm., volt taxivállalkozó. A szabadcsapat óta nem láttam. Jelenlegi sorsa ismeretlen.

PATAKI ISTVÁN vulkanizáló, volt szk. Jelenleg Keszthelyen a Vas-sori Kolos u.-ban van műhelye. A felszabadulás után a községnél nagyobb szerepet játszott. Jelenleg is Keszthelyen él. Legutóbb 2 évvel ezelőtt láttam. Csendes természetű ember volt.

HUTTERER IMRE őrv., kútásó. Tudomásom szerint jelenleg Keszthelyen él. Újpesten a vasútállomás mellett levő épületanyag-kereskedelmi vállalat alkalmazottja volt évekig. Itt és Keszthelyen is láttam azóta. Iszákos, verekedő természetű ember.

PÁLFI IMRE "Angyal", mint fiatalkorú került a szabadcsapathoz. Szülei keszthelyi prokátorok. Tudomásom szerint Keszthelyen él, bár Dunántúlon sok helyen dolgozott már. Csendes természetű, inkább munkakerülő fiú volt. Foglalkozása nincs. Urasági inastól kezdve matrózig minden volt már.

A felsoroltakon kívül a legénység Keszthely és környéke fiatalságából rekrutálódott. További nevekre pillanatnyilag nem emlékszem.

Zalaegerszegi csoport:

VARGA "Csibi" zls., műszaki tiszt. A Piski József parancsnoksága alatt lévő műszaki alakulat tagja. Pénzügyőri tiszt volt. A felszabadulás után Keszthelyen a strandon találkoztam vele legutóbb. Ekkőr is pénzügyőr

volt még. Azóta sorsa és tartózkodási helye ismeretlen előttem. A cseh határzár eltávolításánál tevékeny részt vett.

BLUM FIRGYES őrv., 1944-ben találkoztam vele legutóbb. Ekkor azt mondta, hogy a HM. vkf/2. osztályán működik. Azóta nem láttam. Jelenlegi tartózkodási helye ismeretlen előttem.

vitéz HORVÁTH vagy VARGA SÁNDOR – a szabadcsapat óta nem láttam. Jelenlegi sorsa és tartózkodási helye ismeretlen.

"Ludmilla" csúfnévra hallgató, maga zalaegerszegi, notórius verekedő. A szabadcsapat óta nem láttam. Ottani magatartása is ismeretlen előttem.

Tarpai csoport:

A keszthelyi és a zalaegerszegi egységek Tarpán az Előd zlj-ba lettek besorolva. Ennek egy CSAPÓ JÓZSEF szds. volt a parancsnoka. Csapó tudomásom szerint lefokozott tiszt volt. Állítólag sikkasztás miatt votl ellene bűnvádi és fegyelmi eljárás. A szabadcsapat óta nem láttam – sorsa ismeretlen előttem.

Közvetlen Héjjas környezetéből ismertem látásból HÉJJAS IVÁN szds-t. Állítólag nyugatra szökött.

KÉMERI NAGY IMRE fhdgy., állítólag a hitleri háború alatt meghalt.

GYULAI MOLNÁR FERENC fhdgy., csúfnevén "Kácsa", iszákos terémészetű, sorsa és a tartózkodási helye ismeretlen.

KASSAKÜRTI fhdgy. – azóta nem láttam.

CSIFÓ CSORBA fhdgy., iszákos természetű ember volt. A szabadcsapat óta nem láttam. Állítólag tiszt sem volt. A rendfokozat nem volt jogos neki.

PISKI JÓZSEF alez., a műszaki alakulatok parancsnoka. Tarpán láttam legutóbb. Azóta sorsa és tartózkodási helye ismeretlen előttem.

A felsoroltakon kívül a Héjjas-féle vezérkarhoz többen is tartoztak, azonban ezek neveire pillanatnyilat nem emlékszem.

"Mátrai Ferenc"

Megjegyzés: az ügynök volt rongyos gárdiasta kapcsolatait írja le. Ezeket részletesen jellemzni fogja a következő tanálkozókon. A jelentést a Rongyos Gárda feldolgozásánál használjuk fel.

[aláírás]
Kincs István r. szds.

Készült: 4 pld.
3 old.
Nyt. sz.: 60/1082.
Mné.

Belügyminisztérium
III/III/3-a alosztály
Szigorúan titkos!
.. pld.
Tárgy: Héjjas Iványról –

Jelentés
Budapest, 1965. augusztus 3.

Jelentem, hogy Héjjas Iványt személyesen ismertem, 1944-ben találkoztam vele utoljára Budapesten, amikor fenn jártam nála hivatalában a Hunyadi János úton.

Héjjas Iván 1893. szülbetett – 72 éves, I. világháborúban főhadnagyi rangban szolgált. Az 1918–19. ellenforradalom, Kecskeméten–Orgoványban igen sok kommunista baloldali embert ártatlanul kivégeztetett parancsnoksága alatt álló embereivel, /:Tabi Árpád, Stefanovits Iván segédtisztjei:/ utasításainak végrehajtóival. Horthy Miklós ezen gyilkosságaira amnesztiát adott később.

Több jobboldali szervezetnek tényleges vezetője volt. 1920-ban a Simonyi-Semadám-kormány ellen éles hangú országos támadást indított – plakátokon és tüntetéseke –, aminek köszönhetően a kormány lemondott. Az Ébredő Magyarok Egyesületének egyik szervező elnöke volt. Részt vett az 1921. nyugat-magyarországi felkelésbe Prónay Pál Lajtabán vezetése mellett.

Több embert végeztetett ott is ki. Erre vonatkozólag tanú erre Kapsz László akkori felkelő, aki valami parancsmegtagadás miatt volt a kivégzendők közé beosztva. Nevezettel utcán szoktáam találkozni az 1958 – években. Legjobb tudomásom szerint Bpest, Barcsa u. 3. sz. alatt lakik, I. em.

A másik tanú élő Fodor Lajos, aki Bpest, X. ker, Kőbányai úti Pongrácz út 134. lakótelepen lakik. Egyik bizalmas embere volt Héjjas vánnak. 1938-ban Tiszaújlakon egy orvost gyilkoltak meg kegyetlenül, ebből kifolyólag életfogytiglan ítélték. Fodor L. ismeri azokat a gyilkosságait is, melyek eddig nem jöttek nyilvánosság elé, és ismeri 1938-ban Héjjas Iván által megszervezett, Stefán Valér volt vezérkari ezredes vezetésével végrehajtott kárpátaljai betörést. Fodor Lajos ismeri a Héjjas Iván szűkebb családi körét is.

Az 1926-ban történt erzsébetvárosi bombamerénylet[643] fő tettesét, Márffy Józsefet és társait héjjas Iván bujtotta fel a gyilkosságokra. Amikor Márffyt halálra ítélték, Héjjas Iván közbenjárására a tábla levette a büntetést 6 évre – utána szabadlábra engedték Horthy kegyelméből.

Az 1926-ban letartóztatott Marich Jenő miniszteri tanácsost Héjjas Iván jelentette fel, hogy rendszeres információkat ad a Bécsi Szovjet Követségnek a magyar ügyekről.

1926 februárjában Héjjas utasítására Vannay László és Gyuki Molnár Ferenc Vázonyi Vilmost /antiszemita gyűlöletből/ utcán megverték, amely verés következtében Badenban meghalt 1926 májusában Vázsonyi. Ugyancsak a Vági János kommunista csoportját is Héjjas Iván jelentette fel, amikor a Várban tüntettek, és megszervezője volt Héjjas Iván a frankhamisítási ügynek is, csak nevét nem szerepeltették.

A vádlottak között szereplő Szörtsey Józsefet és Baros Gábort, akik főcinkosok voltak, Héjjas kimentette.

Ugyancsak Zadravecz püspököt is, aki a lakásán őrizte a hamis frankokat, megtömött ládát, és a terjesztésre vállalkozó tiszteket titoktartásra feleskette.

Zadraveczhez igen közeli barátság kötötte Héjjas Ivánt. Héjjas Iván csoportjához tartozott embereivel, akik még élnek, szoktam utcán találkozni. Ezek közül a legtöbbet találkozom Ákoncz János volt Prónay fhdgy., jelenleg portás az ÉM. Szolgáltató Vállalatlnál. Lakása: Bpest, VII., Visi Imre u. 6. sz. II. em. 28. ajtó.

Nevezett levelezési viszonyban áll Komáromi Andrással Lndonban. Komáromi Andrásra sokat dolgoztam /Pest megyei jelentésemben/, mielőtt disszidált /1956./.

Ákoncz János Héjjas bandájához tartozott 1918–1919 években, és később is. Az elállamosított birtokai is ezekben a rablásokból kerültek birtokába.

[643] Az erzsébetvárosi bombamerénylet helyesen 1922-ben történt.

Francia Kiss Mihályhoz is igen közeli barátság fűzi, sőt, tudott a bujkálásának helyéről. Annak idején kezdett jelentéseimben szerepel, hogy Ákoncz Jánostól hallottam, hogy Francia Kiss Mihály lejár a kecskeméti–orgoványi régi embereihez, és a birtokán dolgozott percenteket ígérgette, hogy vigyázzanak, mert nemsokára vissza fog jönni – ?

Ákoncz János, aki által megösmertem Bocskai Jánosnét, Budapest, VIII. ker. Déri Miksa u. 10. IV. 5., elmondotta nekem – ezelőtt egy hónappal, hogy az „öreg" Ákoncz János nagyobb pénzekkel rendelkezik. Sokat utazik vidékre. Elmondotta, hogy neki is adott 5000, azaz ötezer forintot kölcsön. Elmondotta, hogy Ákoncz Jánosnál látott százezer forintos betétkönyve?

Bocskai Jánosné nem rokonom. Amikor […] és igaz-e, hogy Héjjas Iván meghalt, aki szintén Londonban lakott, mikor kapott levelet? Azt mondta Ákoncz nekem, keressem fel és mutassam meg, mit írnak – Komáromiék –, de ő úgy tudja, Héjjas Iván él és nem halt meg! Levelezésben van Komáromi Andrással, mgé Buday Antal volt vámnoki főtiszt, aki 1944-ben Prnay Pálnak II. segédtisztje volt, az I. Komáromi András volt. Együtt rabolták ki az Áfonya utca 3. villát /zsidó/ Rózsadombon, amibe beköltöztek az ostrom alatt.

Jelenleg Buday Dorottya u. 6. Külker Váll. vámkezelő Manzer Gézától hallottam, hogy levelezik Buday Londonban Komáromival. Héjjas Ivánról egyedül eddig csak Kovrig Mártonnal beszéltem, akinek jó barátja volt H. Iván, Kovrigtól tudtam meg születésének évszámát.

[aláírás]
Julinszky Rezső r. szds.

BM. III/III/3-B Alosztály Vezetőjének

Nytsz.: 3/6/1364
Sz.-né.

II/5-b. alosztály.
Szigorúan titkos!
Adta: "Bartók"
Vette: Rajos Pál r. fhdgy.
1960. I. 29.
Táry: "Előd" Zlj.

Jelentés.
Budapest, 1960. február 1.

Ügynökünk jelenti:

Kb. 1938. szept közepe táján – az időben a Hárosz-sziget Műszaki Karpaszományos Iskoal parancsnoka voltam – berendeltette a VKF. 6. Oszt. Dísz-téri helyiségébe, ahol Homlok Sándor vk. ezrdes, Kuthy vk. őrgy. és Stefán vk. szds. előtt elmondotta, hogy a Felvidék visszacsatolásával kapcsolatban a Műszaki Karp. Iskolának „nagyon szép, hazafias feladatokat" kell majd végrehajtani, részben propaganda-, részben robbantási munkálatokkal, s amely feladatok végeztével a karpaszományosok zsl-á lépnek elő. Ugyanakkor elrendelte, hogy másnap szállászcsinálókat küldjenek Vásárosnaményba. A Karp. Iskola Vásárosnaményban a Műszaki Század elnevezést veszi fel, és egyik alakulathoz Stefán V. szds. által szervezendő zlj-nak. Ekkora hozta tudomásomra Homlok, hogy aznaptól Stefán Valér a parancsnokom.

Vásárosnaményban csak pár napig voltunk. Innen – úgy emlékszem – Tarpára kerültünk, s tulajdonképpen ott alakult az Előd Zlj. Ott már a másik két szd. is gyülekezett: egyik Héjjas Iván t. szds., a másik Vannay t. fhdgy. parancsnoksága alatt. A Héjjas-szd. főként kecskeméti

vidéki elmekből, a Vannay szd. pedig vegyes /mindenhonnan jött/ egyénekből alakult. Itt nagy izgalmat keltett az a hír, hogy a csehek egy páncélgépkocsi-századot hoztak Beregszászre, és Stefán meg volt győződve, hogy ezek Tarpán el fognak látogatni. Ezért két nap és éjjel tankcsapdákat ástunk és szereltünk. Valószínűleg ez a hír lehetett az oka annak, hogy ott sem maradtunk sokáig, hanem elhúzódtunk Kisvárda irányába. Ma már nem emlékszem pontosan, hogy e környéken egy, vagy két helyen táboroztunk-e. Innen már rendszeresen és sűrűn indultak járőrök a határon túlra.

Minden járőr tűzerőből és műszaki ezredből állott. A tűzert a Héjas- vagy Vanay-szd. embereiből alakított, 10–20 puskás és géppisztolyos, a műszaki egységet 1 + 4 vagy 1 + 8 műszkai szd-beli karpaszományos alkották. A műszakiak felszerelése karbély vagy pisztoly, és 1–2 db. robbanóanyag /gyutacs, zsinór, töltény, stb./ volt. A járőr parancsnoka mindenkor a puskás egységtől került ki. Az összeállításban kivitétel képezett a „Salánki-különítmény", mely fél század erejű volt. Ez a csoport egy nagyobb cseh csendőregységbe ütközött, és rövid tűzharc után megadta magát. Tudomásom szerint a foglyokat a csehek 1938 év végén vagy 1939 elején hazabocsátották. A járőrözések polgári ruhában történek, viszont a visszacsatolt területekre egyenruhába öltözve vonultak be Héjjas és Vannay emberei is.

A járőrök feladatait Stefán szds. eligazításon személyesen, vagy írásban adta ki. Ugyannakor lett kijelölve az a személy, ki az „átdobási helyen" a járőrt eligazítani köteles volt. Ez lehetett valamely szd.pk., vagy a törzshöz tartozó személy, esetleg a zlj.pság. által kijelölt személy. A járőröket „átdobási helyük" közelébe gépkocsin szállították. Onnan a határátlépési helyig a kijelölt eligazító személy vezette a járőrt, aki kioktatás után útjára bocsátotta a járőrt, rendszerint éjjel 11–12 óra között. Ma, 21 év távlatából csak egylen ilyen helyre emlékszem: Gönctől É-ra, a határőrőrs környékén volt.

A visszacsatolás után Beregardóban, majd Munkács és Beregszász között egy faluban, továbbá néhány napig átmenetileg Ungvár közeében egy községben voltunk elszállásvolta. Ekkor is járőröztünk, de nem oly sűrűn, mint visszacsatolá előtt, és úgy emlékszem, hogy főként propagandaanyagot vittek a járőrök.

Kb. december közepe és karácsony közötti időben hazajövetelre kaptunk parancot. Minden fegyvert és felszerelést a Munkács és Beregszász között fekvő községben okmányváltás ellenében le kellett adni. Ez alkalommal tudtuk meg, hogy az Előd Zlj. megszűnt, és a további ügyeket Budapesten a Műszaki Iroda intézi.

A Műszaki Irodában Laczkovits Béla g. szds., Gergorics E. ny. őrgy., Szelecsényi D. ny. fdgy., Stefán szds., öccse és még néhűnyan, akiknek a neve nem jut eszembe, működtek, eü. szabadságomig. Kb. hat hétig én is ide tartoztam, és századom leszerelését, pénz- és anyagi elszámolását végeztem. A Műszaki Iroda általában pénz-, ruha-, fegyverzet- és egyéb elszámolást intézett, azon kívül segélyeket, özvegyek, árvák ügyeit, rokkantak és egyéb kérelmeket intézett. Stefán – azt hiszem, ekkor már őrgy. volt – naponta kijött az irodába, aláírt, és megnézt a munkákat.

Eü. szabadságra távozásom, majd nyugállományba helyezésemmel megszűnt a kapcsolatom úgy az irodaával, mint az Előd Zlj. személyeivel.

”Bartók Dezső”

Megyjegyzések: Bartók előzetes megbeszélés alapján írta le a fentieket. A leírás hiányos, erre a figyelmét felhívtam, de arra hivatkozik, hogy nem tudja emlékezetből leírni a vállalkozásaikat és beosztottainak tevékenységét, tekintve, hogy 22 éve történt.

Feladatul kapta Erdélyi nevű beosztottja lakásának felderítését, és javaslattételt, milyen módon tudna vele kapcsolatot teremteni.

Rajos Pál r. fhdgy.

Készült: 4 pld.
2 old.
Nyt.sz.: 12/251.
Mné.

Bács-Kiskun Megyei Rendőrkapitányság
Kecskemét.
Szigorúan titkos!
III/III. alosztály
Tárgy: Héjjas család feltérképezéséről…

Jelentés
Kecskemét, 1965. augusztus 27.

A III/III-3 Osztály kérése alapján Héjjas Iván és testvéreit, rokoni kapcsolatait és tartózkodási helyüket az alábbiak szerint állt módunkban megállapítani:

Vitéz Héjjas Iván /:1890-ben született Kecskeméten./ Az első világháború idején repülő fhdgy-i rendfokozatot ért el. Horthy hatalomra jutását nagyben elősegítette és szilárdította az általa szervezett „Ébredők" és „Rongyos Gárda" szervezetében. A felszabadulás előtt állandó tartózkodási helye Budapest volt. Időnként látogatóba érkezett Kecskemétre a szüleihez, akik a Kecsemét Damjanich utca 3–5 szám alatt laktak. Jelenleg ez az épület a Szeszipari V. raktára. A felszabadulás elől több személy társaságában nyugatra távozott, és magával vitte Papp Sára nevű hajadont, akivel szerelmi kapcsolatban állt. Papp Sára apja

Kecskemét rendőrfőkapitánya volt, nővére, Papp Mária jelenleg is Kecskemét László Károly u. 6. szám alatt lakik. Héjjas Iván nyugatra való távozása alkalmával hivatalosan is feleségül vette Papp Sárát, akivel kb. 1948-ig élt. Ekkor elvált a feleségétől, Spanyolországba költözött, és ott egy szerzetesi kolostorba vonult. Az adatszolgáltatások elmondása alapján kb. 5–6 évvel ezelőtt Spanyolországban, mint szerzetes, kolostorban halt meg. Az adatszolgáltatások szerint tudomásunk nincs arról, hogy a felszabadulás után nyugatról hazatért volna Magyarországora, akár csak kisebb időre is.

Héjjas Endre András 1900-ban született Kecskeméten. Az adatszolgáltatok elmondása szerint durva, otromba, arrogáns magatartást tanúsított Kecskeméten való tartózkodása alatt. Kecskeméten a Rákóczi u. 3. sz. alatti ház jelenleg Helvéciai Áll. Gazd. üzlete volt az ő tulajdonában, és itt textilüzlete volt. Feleseége Szál Katalin, aki 1903-ban születetett Kecskeméten, a: Mészáros Ilona, jelenleg nyugalmazott tanítónő, s Kecskemét, Lechner Ödön út 1 szám alatt lakik. A felszabadulás alkalmával férje nyugatra távozott, ő pedig Kecskeméten maradt. Eddigi adataink szerint állítólag a rossz bánásmód miatt nem ment nyugatra a férjével. Házasságukból két leánygyermekük született. Magda, aki Maklári László ht. szds. felesége. 1964 őszén költöztek Kecskemétről Szegedre. Maklári Lászlóra „F" dosszié volt felfektetve. A másik lánya Katalin, aki Segesvári volt repülős szds-hoz ment felelségül, és jelenleg Budapesten, a Bem-rakpart környékén. Segesvári volt repülős tiszt, 1942–1943-ban az orgoványi „rongyos kiképzőtábor" állandó parancsoka volt.

Vitéz Héjjas Aurél 1888-ban született Kecskeméten. A felszabadulás elől nyugatra távozott, előzőleg Los Angeles-ben élt a feleségével együtt, majd kb. 1955 körül Európába költöztek, s jelelnleg Ausztria Feldkirthenben telepedtek le. Felszabadulás előtt Kecskeméten textil- és fűszerkereskedő üzlete volt, a Kecskemét Tiszai Vadásztársaság elnöki tisztségét is

betöltötte. Kisebb-hosszabb ideig élt a szüleinél, de leginkább Pesten tartózkodott. Felesége Eördögh Angyal kecskeméti származású nő, születi és rokonai Kecskemét és Lakitelek környékén élnek. Házasságukból 1 leány és 1 fiúgyermekük született. A fiúgyermekük a II. v.háborúban mint tiszt teljesített szolgálatot, és a szovjet fronton elesett. A lányuk, név szerint ismeretlen, osztrák orvos felesége.

Héjjas János 1908-ban született Kecskeméten. A felszabadulás előtt teljes mértékben elkülönítette magát Héjjas Iván testvérétől. Nem kapcsolódott bele az Iván által vezetett szervezetbe. A mérsékelt irányzatot képviselte, ennek tudható be, hogy kommunista érzelmű egyénekkel is tartotta a kapcsolatot. Felesége Pataki Erzsébet, akinek az apja 1919-es Tanácsköztársaság idején és 1921-ig illegálosan rendszeres orvosi ellátásában részesítette – ingyenesen – a kommunistákat, ezért az országot el kellett hagynia, Bécsben telepedett le, ahonnét a 20-as évek végén tért haza. Pataki Erzsébet anyja jelenlegi is Kecskeméten él a Nagykőrösi út 22. sz. alatt, és aktív levelezési kapcsolatot tart fenn lányával. Los Angeles-ben élnek.

Vitéz Héjjas Tibor Kecskeméten született, a felszabadulás után nyugatra távozott, majd szintén Los Angeles-ben telepedtek le. Felsége kecskeméti származású, Muraközi Máriának hívják. A rokonsága Kecskemét és Lakitelek környékén élnek. Héjjas Tibor az adatszolgáltatók elmondása szerint 1965. július elején szívbajban halt meg Los Angeles-ben.

Héjjas Jenő kecskeméti születésű, a felszabadulás előtt mint ügyvéd tevékenykedett. Az adatszogláltatók elmondása szerint a felszabadulás előtt az egyik legjobb bartája Molnár Erik volt. Teljes mértékben elkülönítette magát Héjjas Iván és bandájától. A Felszabadulás után szintén nyugatra került, és jelenleg Los Angele-ben él, s mint ügyvéd dolgozik. Ott is nősült meg.

Héjjas Borbála. Nevezettel kapcsolatban annyit tudtunk megállapítani, hogy Kiss Gyula, vagy Albert vette feleségül és jelenleg Los Angeles-ben él.

Héjjas Szeréna. Hajnóczi Iván vette feleségül, és szintén Los Angeles-ben élnek.

Héjjas Mária férje Závay volt tábornok. Beliumban élnek, és állítólag szeretetházban laknak.

Héjjas Erzsébet 1884-ben született Kecskeméten, férje Gál József, Kecskemét. Horváth Döme út 14 szám alatt laknak, férje nyugdíjas agronómus. Aktív levelezési kapcsolatot tartanak testvéreikkel.

Megjegyezni kívánom, hogy Héjjasék 13-an voltak testvérek. Két testvére kiskorában halt el, egy pedig az I. v.háborúban Doberdónál esett el.

A meglevő adataink szerint nevezettekkel levelezési kapcsolatot tart fenn, a már említett Gál József és felesége, Pataki Zoltánné, Papp Mária kecskeméti lakosok, Maklári László és felesége jelenleg szegedi lakosok. Maklári László és felesége az elmúlt években többször tettek kísérletet, hogy újtlevél megszerzése útján az Amerikában élő testvéreit, illetve rokonait meglátogatják.

Láttam:

[aláírás]
Kastyák János r. őrgy.
alosztályvezető

[aláírás]
Futó László
r. őrgy.

Nytsz: 98-670/65
Készült: 2 pld.
Kapja: 1pld. III/III-3 Osztály. Bp.
1 pld 30-1087 sz. obj. do.

Belügyminisztérium
III/III/3-a. alosztály
Szigorúan titkos!
5 pl.
Tárgy: Makláry László volt szds.-sal folytatott beszélgetésről

Jelentés
Budapest, 1965. október 20.

Jóváhagyott javaslat alapján a Csongrád Megyei Rendőrfőkapitányság Politikai Osztályán beszélgetést folytattam volt fehérterrorista és rongyosvezető felderítése ügyében.

Makláry László /: 1908. VIII. 31. Zólyom, Kovács Mária :/ volt horthysta szds., hálózatból kizárt személy, jelenleg F-dossziés személy, szegedi lakos. Korábbi adataink szerint Makláry László 1953-ban és ezt megelőzően is Kecskeméten szolgált, ahol megismerkedett a Héjjas családdal, és feleségül vette Héjjas Endre leányát. A felszabadulást követően Makláry Lászlót szervünk több esetben meghallgatta, de nem merült fel kihallgatásai során a Héjjas család körülményeinek tisztázása.

A beszélgetést megelőzően a Csongrád Megyei Politikai Osztályon áttanulmányoztuk az osztályvezető és alosztályvezető

elvtársakkal nevezett F-dossziéját. Az anyag nagy terjedelme, valamint összefoglaló jelentés hiányában nem tudtunk megfelelő áttekintő képet nyerni, ezért az alábbi terv szerint alakítottuk ki a beszélgetés lefolytatását.

Személyigazolványának ellenőrzésével kezdtük az ismerkedést, melyből tudomást szereztünk arról, hogy nevezett Szegeden 1964. aug. óta van ideiglenesen bejelentkezve, állandó lakása Bp. XVII. 10-es utca 18 sz. alatt van. Ezt a kettősséget azzal magyarázta, hogy 15–16 éves gyermekeit nem tudta Budapesten zenei középiskolába járatni, Szegeden ezt sikerült megoldania, így ideköltöztek, főbérleti lakással rendelkezik. Budapesten családi háza van, melynek eladása most van folyamatban, ennek árán öröklakást szándékozik venni.

Munkahelyével kapcsolatban előadta, hogy az Állami Biztosító városi fiókjánál van alkalmazva, mint személyi biztosító. Területe a 25. KISZÖV-höz tartozó ktsz., valamint a most épült Gumigyár és az ÉM Csongrád megyei vállalata. E terület átfogását megbízottain keresztül végzi. Továbbá foglalkozásként említette meg, hogy mint zenész, 5 órai teán a Hungáriában zongorázik. Fentieken túl foglalkozik még társasásházépítés megszervezésével, valamint IBUSZ-kirándulások szervezéével. Az IBUSZ útján járt Csehszlovákiában és Jugoszláviában. Munkakörülményei folytán elmondása szerint 1 év alatt szinte az egész várost megismerte, tisztelik és szeretik.

A fentiek hivatkoztam korábbi kapcsolatunkra, és arra kértem, hogy tájékoztasson arról, hogy hogyan értékeli Szeged gazdasági és politikai helyzetét.

Előadta, hogy gazdaságilag az eredmények mellett a hibát ott látja, hogy baj van az anyagmozgatással, ennek megszervezésével, valamint a munkatempóval. Tapasztalja, hogy a szellemi és fizikai dolgozók között növekszik az ellentét, a fizikai dolgozók felvetik, hogy a tisztviselők nem törődnek a dolgozók problémáival, csak a „feketézéssel".

Politikailag nem lát olyan dolgot, ami arra utalna, hogy szervezkednének a rendszer megdöntésére. Aggasztónak tartja

ugyanakkor azt a jelenséget, hogy a nyugat-európai országokban nagymérvű a munkaerőcsábítás, erre az IBUSZ adata lehetőséget használják fel. Disszidálásukkal kapcsolatban kifejti, hogy Nuygat-Európából Amerika csábítja el a jó szakembereket, addig Nyugat-Európa a szocialista országokból szerzi be szakkáderállományát.

A fentiek után feleségének körülményeit tisztáztuk. Elmondta, hgy Héjjas lány a házastársa. 1943-ban esküdtek meg, két gyermekük van. Jelenlegi munkahelye a Szeged Városi Gyermekkórház, röntgenasszisztens. Német és angol nyelven beszél. Kérdésünkra, hogy felesége azonos-e a Kecskeméten élt Héjjas család tagjával, igennel válaszolt. Elmondta, hogy felesége Héjjas András Endre lánya. Elmondta továbbá azt is, hogy ő apósát nem ismerte, mivel esküvőjének időpontjában nem tartózkodott Kecskeméten, majd ő a frontra került, és csak 1947-ben tért haza. Arról nincs tudomása, hogy hova távozott, jelenleg hol tartózkodik. Előadta továbbá, hogy ő személyesen egy Héjjas gyermeket sem ismert, velük semmilyen kapcsolata nem volt.

Anyósa, Héjjas Endréné jelenleg Kecskeméten él /leánykori neve Széll Katalin/. Makláry elmondása szerint anyósa sem tud H. Endre hollétéről, vele levelezési kapcsolatot nem tart fenn. 1945 után, mivel nem került elő, törvényesen elvált tőle.

Héjjas Ivánnal kapcsolatban előadta, hogy a család egyik rokon tagja, dr. Pataki Zoltánné kecskeméti lakos /egy hónapja meghalt/ beszerezte Héjjas Iván halotti papírját, és bemutatta Kecskeméten a Politikai Osztályon. Az ő értesülése szerint Spanyolországban, egy kolostorban hal meg. Az irat bemutatása állítása szerint 1955–60 között történt.

A Héjjas család hollétének tisztázását a továbbiakban nem erőltettem, mivel elmondásából világossá vált, hogy nem őszinte. A felderítést a továbbiakban operatív úton kell megoldani. A kérdések erőltetése veszélyeztetné a további feldolgozó munkát.

A kérdések megbeszélése után egyéni problémájaként felvetette, hogy útlevélkérelmét a Csongrád M. Kapitányság elutasította.

Kérdésemre közölte, hogy felesége dr. Pataki Zoltánné kecskeméti lakoson keresztül levélkapcsolatba került egy Los Angeles-ben élő barátnőjével, Turainéval /közelebbit nem tud róla/, aki meghívta őt 3 hónapra tanulmányútra, költségeinek fedezése mellett. Elmondása szerint felesége elhelyezést nyerne egy kórházban, ahol tanulmányozhatná a legújabb módszereket, hazajövet nagy hasznára lenne a szegedi kórháznak. Felvetette, hogy a mi szempontunkból is jó lenne feleségének kimenetele, mert tájékozódhatnánk az ottani körülményekről.

Makláry felségének körülményeit sem adta elő őszintén, nem tájékoztatott, hogy valójában ki az a Los Angeles-ben élő barátnő. A Kecskeméti Politikai Osztály 1965. VIII. 27-ei jelentésében korábbi felmérés szerint megállapította, hogy a Héjjas család tagjai közül Héjjas János és felesége, Pataki Erzsébet /dr. Pataki Zoltánné leánya/, Héjjas Tibor és Héjjas Jenő Los Angeles-ben élnek. A fentieken túl Héjjas Borbála, Héjjas Szeréne, Héjjas Mária, Héjjas Erzsébet szintén Los Angeles-ben laknak, K-ellenőrzés adatai bizonyítják.

Fentiek alapján megállapítható, hogy a Makláry feleségének küldött meghívólevél – Turayné feladóval – valamelyik Héjjas család Los Angeles-i fedőneve.

A kialakult körülményeket megbeszélve az osztályvezető-helyettes elvtárssal, arra a megállapításra jutottunk, hogy azt a látszatot teremtjük Makláry irányába, hogy az elmondottakat őszinte megnyilatkozásnak vesszük, és a továbbiakban is gazdasági és politikai kérdésekben kikérjük a véleményét. Célunk ezzel az, hogy eltereljük a figyelmét a Héjjas családról.

Közöltük vele, hogy az idő rövidsége miatt részletesen nem tudjuk megbeszélni az általa felvetett kérdéseket, ezért a jövőben két-három alkalommal még igénybe vesszük idejét. Ezt ő megértéssel fogadta, és

készségesen állt rendelkezésünkre. Megadta a telefonszámlát, amin keresztül felvehetjük vele a kapcsolatot.

Összegezve megállapítható az eddigi adatok elemzése alapján, hogy a Héjjas család több tagja Los Angeles-ben él. A kecskeméti elvtársak korábbi adatai alátámasztják a Makláry által elmondottakat /a felesége útlevélproblémája/. A kecskeméti elvtársak korábbi tájékoztatása szerint Makláryék már Kecskeméten is kísérleteztek útlevélkérelem megszerzésével, de elutasították őket. Feltehetően Kecskemétről Budapestre és Szegedre azért jelentkeztek e, hogy kivonják magukat a BM szerveinek látóköréből, útlevélhez jussanak.

A beszélgetésből megállapítható, hogy Makláry László minden olyan kérdésről szívesen és lehetőleg őszintén beszél, ami nincs összefüggésben a Héjjas családdal. 1945 óta sikeresen takargatták a családot annak ellenére, hogy konspirált módon állandóan kapcsolatban voltak az itthonmaradottak a külföldiekkel. Feltehetően magyarországi postaládájuk dr. Pataki Zoltánné volt, aki Makláry elmondása szerint 1 hónapja meghalt.

Dr. Pataky Zoltánné leánya Héjjas János felesége volt. Adataink szerint Héjjas János elkülönítette magát Iványtól, kommunista egyénekkel is tartott kapcsolatot. Ezt a megállapítást alátámasztja az a tény is, hogy dr. Pataky Zoltán leányát vette feleségül, aki 1919–21-ig mint orvos, ingyenes kezelésben részesítette a kommunistákat, ami miatt el kellett hagynia az országot. Bécsbe szökött.

Meglévő adatok birtokában megállapítható, hogy több intézkedés megtétele szükséges ahhoz, hogy Makláry Lászlóval és feleségével érdemben folytathassuk a beszélgetést, leleplezzük Los Angeles-i kapcsolataikat, újabb adatokat szerezzünk be a Héjjas családra vonatkozóan.

A fentiek alapján az alábbi intézkedések megtételét javaslom végrehajtani a Csongrád és Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság Politikai Osztályán.

Csongrád megye.
1./ Összefoglaló jelentést kell készíteni Makláry László F-dossziéjáról.
2./ A Makláryné útlevélkérelméhez csatolt meghívólevelet lefotózni, és osztályunknak megküldeni.
3./ Makláryt K-ellenőrzés alá vonni, és 10 nap figyelésre felvenni kapcsolatainak tisztázása végett.
4./ Lakókörnyezetésben KT-t kell készíteni.
Felelős: Csonrád. M. RFK. Pol. O.
Határidő: 1965 december 1.

Bács-Kiskun megye.
1./ Dr. Pataki Zoltánné /aki egy hónapja meghalt/ levelezését beszerezni.
2./ Héjjas Endréné sz. Széll Katalin levelezését titkos úton fotózni kell, valamint K-ellenőrzés alá kell vonni.
3./ A kecskeméti elvtársakkal tisztázni kell, hogy dr. Pataki Zoltánné mutatott-e halotti levelet Héjjas Iványra kiállítva.
Felelős: Csongrád M. RFK. Pol. O.
Határidő: 1965. december 1.

A feladatok végrehajtásáig javaslom, hogy Szegeden hozzunk létre találkozót a november hónapban Makláry Lászlóval abból a célból, hogy jobban megismerjük, leleplezéséhez megfelelő taktikát tudjunk kialakítani.

Javaslom továbbá, hogy a fenti feladatokat mindkét megyei kapitányságáon keresztül személyesen beszéljük meg. A jelentés 1. pl. küldjük meg az illetékes megyei kapitányságoknak, valamint a b. alosztálynak.

Javaslom:

[aláírás]

Molnár Lajos r. őrgy.

[aláírás]
Agócs István r. alez.
alosztályvezető

Egyetértek:
Cskái Ernő r. őrgy.
osztályvezető

3/6.3007.
Készült: 5 pl.

Az irat jelzete: HU-ÁBTL-3.1.5.-O-14850/103. Eredeti, gépelt, több helyen aláírt.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM

Levéltári források

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (HU-ÁBTL)

HU-ÁBTL-4.1. A-686. Etelközi Szövetség.

HU-ÁBTL-4.1.A-650. Összefoglaló. Prónay-különítmény alakulása és tevékenysége 1919–1945.

HU-ÁBTL-4.1. A-687 Az 1919-es ellenforradalmi kormány által megalakított szervezetek (1947).

HU-ÁBTL-4.1. A-719. Zadravecz István tábori püspök "Hét év a táborban" című naplója dokumentumokkal.

HU-ÁBTL-4.1. A-720/1 A Horthy-rendszer jobboldali szervezetei.

HU-ÁBTL-4.1. A-879 1919-es fehérterroristák anyaga.

HU-ÁBTL-4.1. A-881 Rongyos gárdisták, szabadcsapatok, különítményesek anyaga.

Bundesarchiv, Berlin (BArch)

BArch-R 1507/2129. Bajor sörpuccs.

BArch-R 1507/400. Organisation Escherich. Orgesch Orka.

BArch-R 707/142. A bajor-magyar kapcsolatokra vonatkozó iratok.

Budapest Főváros Levéltára, Budapest (HU-BFL)

HU-BFL-IV-1407-b-XI. üo.-151/1922. A Budapesti Főkapitányság főkapitányi jelentése Budapest székesfőváros tanácsának.

HU-BFL-VI-15-c-205/1945. A Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság Államrendészeti Osztálya jelentése a Kettőskereszt Vérszövetség feloszlatott egyesület adatai tárgyában Budapest főváros főpolgármesteréhez, Budapest, 1945. december 03.

HU-BFL-VII-1-d-10935/1924. Keő-Kucsera István büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-8821/1920. Illy László és társai büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-16193/1923. Márffy József és társai büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-11717/1923. Bedő József és Dula József büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-10559/1925. A Kovács testvérek büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-c-198/1940. Kiss Gábor Jenő pere.

HU-BFL-VII-18-d-8963/1925. Kmetty Károly büntetőpere.

HU-BFL-VII-18-d-1923-03/041. Apor Viktor és társai büntetőpere.

HU-BFL-VII-18-d-1923-03/0610. Ulain Ferenc és társai büntetőpere.

HU-BFL-VII-18-d-193/1926. Windischgrätz Lajos és társai pere.

HU-BFL-VII-101-c-fegyenc-I-8184. Márffy József fogolytörzskönyve.

HU-BFL-XXV-1-a-1945/778. Budaváry László büntetőpere.

HU-BFL-XXV-1-b-4587/1946. Márffy József igazolási eljárása.

HU-BFL-XXV-2-b-8311/1947. Dr. Minich József igazolási eljárása.

HU-BFL-XXV-2-b-4767/1946. Kovarcz Emil népügyészségi büntetőpere.

HU-BFL-VII-5-e-1949/20630. Héjjas Iván és társai népbírósági büntetőpere.

Hadtörténelmi Levéltár, Budapest (HU-HL)

HU-HL-VKF. A Magyar Királyi Honvéd Vezérkar Főnöke Levéltára, 1919–1945.

Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltára, Szeged (HU-MNL-CSML)

HU-MNL-CSML-XXV-8-5-d-NB-148/1945. Piroska János háborús és népellenes bűntette.

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest (HU-MNL-OL)

HU-MNL-OL-K 27. Minisztertanácsi jegyzőkönyvek, 1867–1944.

HU-MNL-OL-MOL-K 64-1920-2-60. Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált iratai – Megállapodás az elszakadt részeken folytatandó irredenta szervezéséről, 1920.

HU-MNL-OL-K 64-1920-41-515. Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált iratai – Előterjesztés a külügyminiszter részére az elcsatolt területeken megvalósítandó diverziós és terrorcselekményekről, 1920.

HU-MNL-OL-K 64-1921-41-187. Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált iratai – Feljegyzés az elcsatolt területeken folytatandó diverziós tevékenységről, 1921.

HU-MNL-OL-K-64-1921-41-199. Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált iratai – Schitler vezérkari alezredes feljegyzése a német és a magyar irredenta szervezetek közötti együttműködés tárgyában, 1921.

HU-MNL-OL-K-64-1921-41-221. Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált iratai – Jelentés a német ORKA és Orgesch irredenta szervezetekkel való tárgyalásról, 1921.

HU-MNL-OL-K 64-1923-41-81. Külügyminisztérium – Politikai Osztály rezervált iratai – Masirevich Szilárd bécsi magyar követ számjeltávirata a külügyminiszter részére, melyben arról számol be, hogy Ludendorff német tábornok nála járt, és titkos tárgyalást kezdeményezett Siménfalvy ezredessel, mint a kormányzó bizalmi emberével, Bécs, 1923. február 6.

HU-MNL-OL-K 65 – Külügyminisztérium – Politikai osztály – „D" (defenzív) referatúra iratai.

HU-MNL-OL-K 67. Külügyminisztérium – Politikai hírszolgálati osztály.

HU-MNL-OL-K 149-1926-6-3473. Belügyminisztérium rezervált iratai – A Magyar Királyi Belügyminisztérium bizalmas körlevele a törvényhatóságoknak és a rendőrkapitányságoknak a Nemzeti Munkavédelmi Tartalék a megszűnt Kettőskereszt Vérszövetséggel való kapcsolatba hozása tárgyában, Budapest, 1926. március 5.

HU-MNL-OL-K 149-1926-6-4250. Belügyminisztérium rezervált iratai – A titkos társaságok felfedése, 1926.

HU-MNL-OL-K 149-1924-1-2042. Belügyminisztérium rezervált iratai – Siménfalvy Tihamér vszkt. ezredes felterjesztése a Kormányzó Katonai Irodájához Károlyi Mihály szabadkai tartózkodásáról, Budapest, 1924. október 1.

HU-MNL-OL-K 429-1926. 05. 07.–10. 14. A Magyar Távirati Iroda – Napi hírek – Frankper, 1926. május–október.

HU-MNL-OL-KS 274-f-11. cs.-44. őrzési egység. Jelentés az Etelközi Szövetségről.

HU-MNL-OL-K 429. Belügyminisztériumi levéltár – Kozma Miklós iratai.

HU-MNL-OL-P 1360. Magyar Országos Véderő Egylet.

HU-MNL-OL-P 2249-7. sorozat. Ébredő Magyarok Egyesülete.

HU-MNL-OL-P 2249-81. sorozat. Magyar Fajvédők Országos Szövetsége.

OSZK 1956-os intézet Oral History Archívuma, Budapest (1956-os Intézet OHA) (Ma: Veritas Történetkutató Intézet és Levéltár)

OSZK 1956-os Intézet OHA – 45. sz. 53. Mester Miklós – interjú. Készítette Gyurgyák János–Varga Tamás, 1986.

Politisches Archiv, Berlin, (PA)

PA-AA-(B)-R 30531-Bd. 1. Szigorúan titkos bizalmas jelentés Budapestről a a német–magyar jobboldali együttműködésről, 1923. augusztus 23.

PA-AA-(B)-R-30531-Bd. 1. Boltze német követségi titkár szigorúan bizalmas feljegyzése az Ulain-ügyéről, 1923. november 10.

PA-AA-(B)-R-30531-Bd. 1. A német külügyminisztérium átirata a közrendvédelmi felügyeletet ellátó birodalmi megbízottnak, 1923. november 14.

PA-AA-(B)-R 30531-Bd. 1. Welczeck budapesti német nagykövet jelentése a Külügyi Hivatalnak az Ulain-ügyről, 1924. január 26.

Szakirodalmi források

ABLONCZY Balázs, *Teleki Pál*, Budapest, Osiris Kiadó, 2005.

ABLONCZY Balázs, *A frankhamisítás. Hálók, személyek, döntések*, Múltunk, 2008/1, 29–56.

ABLONCZY Balázs, *Keletre, magyar! A magyar turanizmus története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2016.

ABLONCZY Balázs, *A miniszterelnök élete és halála. Teleki Pál (1879–1941)*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2018.

ÁDÁM T. István, *A nyugat-magyarországi felkelés története*, Külpolitika Kiadása, Budapest, 1935.

A Horthy-korszak Magyarországa jugoszláv szemmel. Délszláv levéltári források 1919–1941, forráskiad. HORNYÁK Árpád, Pécs–Bp., Kronosz Kiadó–MTA BTK Történettudományi Intézet, 2016.

A magyarországi zsidóság története, szerk. RÓNA Tamás–MEZEI Mónika, Budapest, Szent István Társulat, Budapest, 2018.

ANDAHÁZI SZEGHY Viktor, *Trianontól Bledig. A Magyar Királyi Honvédség szervezése és lehetőségei 1920–1938 között*, Hadtudomány, 2019/3, 15–23.

ANGYAL Béla, *Érdekvédelem és önszerveződés. Fejezetek a csehszlovákiai magyar pártpolitika történetéből*, Fórum Intézet–Lilium Aurum Kiadó, Dunaszerdahely, 2002.

ARDAY Géza, *A Johannita Rend Magyar Tagozatának arcképei. Hálakötet 90 esztendőért,* Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2014.

A Wilhelmstrasse és Magyarország. Német diplomáciai iratok Magyarországról (1918–1934). I. kötet. Az 1920-as évek, forráskiad. NÉMETH István, Budapest, Magánkiadás, 2017.

A XX. század magyar beszédei, szerk. Vajda Barnabás, Budapest, Agave Kiadó, 2007.

Az Endre-Baky-Jaross-per, forráskiad KARSAI László, MOLNÁR Judit, Budapest, Cserépfalvi Kiadó, 1994.

BALLA Tibor, *A trianoni békediktátum és az önálló magyar haderő*, Honvédségi Szemle, 2020/3, 109–122.

BÁLINT BENCZÉDI Ferenc–ILLÉS László–INOKAI Balázs–FOLCZ Tóbiás–FRANKO Mátyás–KÁLMÁN Szabolcs–LAJTOS János–MADAS Katalin–RÓNA Tamás–SZALAI Gábor, *Megemlékezés a MEVME-ről*, szerk. SCHWEIGHARDT Ottó, Tata, Vidékfejlesztési Minisztérium, 2017.

BARTHA Ákos, *Bajcsy-Zsilinszky Endre. Életút és utóélet*, Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2020.

BARTHA Ákos, *Az utolsó csepp a pohárban. Soltra József rendőr meggyilkolása*, in *Csoportosulás, lázadás és a társadalom terrorizálása. Rendészettörténeti Tanulmányok 2.*, szerk. Jámbor Orsolya Ilona, Tarján G. Gábor, Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, 2019, 28–44.

BARTHA Ákos, PÓCS Nándor, SZÉCSÉNYI András, *Egy hosszan „ébredő" túlélőművész. Zsabka Kálmán pályarajza (1897–1971) I. rész*, Múltunk, 2019/2, 138–180.

BARTHA Ákos, *Véres város. Fegyveres ellenállás Budapesten, 1944–1945*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2021.

BARTHA Ákos, *Törzsökösök, rongyosok, turániak. Németellenes magyar fajvédelem 1938–1945*, Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2023.

BELLÉR Béla, *Az ellenforradalom nemzetiségi politikájának kialakulása*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1975.

BEREND T. Iván, *Magyarország gazdasága az első világháború után 1919-1929*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1966.

Bethlen István titkos iratai, forráskiad. SZINAI Miklós, SZŰCS László, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1972.

BODA József–REGÉNYI Kund, Önálló magyar hírszerzés és elhárítás (1918–1945), in *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*, szerk. BODA

József – REGÉNYI Kund, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 116–128, 117–118.

BODÓ Béla, *The White Terror in Hungary. The Social World of Paramilitary Groups*, Austrian History Yearbook, 2011/42, 133–163.

BODÓ Béla, *Héjjas Iván. Egy ellenforradalmár élete,* 2000, 2010/10, 9–27.

BODÓ Béla, *Pál Prónay. Palamilitary Violence and and Anti-Semitism in Hungary,* 1919–1921, The Carl Beck Papers in Russian and East-European Studies, No. 2101, Pittsburgh, University of Pittsburgh, 2011.

BODÓ Béla, *Favorites or Pariahs? The Fate of the Right-Wing Militia Men in Interwar Hungary*, Austrian History Yearbook, 2015/46, 327–359.

BODÓ Béla, *The White Terror. Antisemitic and Political Violence in Hungary*, 1919–1921, London, Routledge, 2019.

BOROS Ferenc, *Magyar-csehszlovák kapcsolatok 1918-1921-ben*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1970.

BORSI-KÁLMÁN Béla, *Öt nemzedék, és ami előtte következik... A temesvári Levente-pör, 1919-1920*, Budapest, Noran Kiadó, 2006.

BORSI-KÁLMÁN Béla, *Ifj. Niamessny Mihály és a temesvári Levente-per, 1919–1920*, Budapest, Helikon Kiadó, 2010.

BORSI-KÁLMÁN Béla, *Kisfiúk a nagy viharban. A temesvári „Levente-pör" – az első román „irredenta per" története, 1919–1922*, Budapest, Kortárs Kiadó, 2020.

BOTLIK József, *A nyugat-magyarországi felkelés. 1921. augusztus 28.- október 4.*, Valóság, 2007/3, 24–47, illetve 2007/4, 39–58.

BOTLIK József, *Nyugat-Magyarország sorsa, 1918–1921*, Vasszilvágy, Magyar Nyugat Könyvkiadó, 2012.

BÖDŐK Gergely, *Vörös- és fehérterror Magyarországon, 1919–1921*, PhD-értekezés, Eger, Esterházy Károly Egyetem Történettudományi Doktori Iskola, 2018.

Csak szolgálati használatra!. Iratok a Horthy-hadsereg történetéhez, 1919–1938, szerk. HETÉS Tibor, MORVA Tamásné, Budapest, Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, 1968.

CSELÉNYi Zsuzsanna, *Az Ébredő Magyarok Egyesülete (ÉME) működése 1918-1920, Acta Academiae Paedagogicae Agriensis. Sectio Historia* 1991/20, 51–67.

CSONKA Laura, *Nemzetközi és hazai fellépés a népbiztosok megkegyelmezése érdekében*, Archívnet, 2015/3.
https://archivnet.hu/politika/nemzetkozi_es_hazai_fellepes_a_nepbiztosok_megkegyelmezese_erdekeben.html

CSUNDERLIK Péter, *Radikálisok, ateisták, szabadgondolkodók. A Galilei Kör története (1908–1919)*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2017.

DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund, Hírszerzési és Kémelhárítási Szabályzat – a két világháború között, *Nemzetbiztonsági Szemle,* MMXV/I, 146–197.

Dokumentumok az 1918/19-es forradalmak Duna-Tisza közi történetéhez, szerk. ROMSICS Ignác, Kecskemét, Bács-Kiskun Megyei Levéltár, 1976.

DOMONKOS László, *A Héjjas-nyárfa árnyékában*, Budapest, Kairosz Kiadó, 2018.

DÓSA Rudolfné, *A MOVE. Egy jellegzetesen magyar fasiszta szervezet*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972.

DROZDY Győző, *Elvett illúziók. Drozdy Győző emlékiratai*, szerk. PAKSY Zoltán, Budapest, Kossuth Kiadó, 2007.

DRUSZA Tamás–KÁROLY László–LAUFER Balázs–REGÉNYI Kund, *Információszerzés kapcsolati forrásai*, szerk. REGÉNYI Kund, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet, 2019.

ERDÉLYI Péter, *Képviselőtestületi választások 1929-ben Csongrádon*, Múzeumi Kutatások Csongrád Megyében 2003, szerk. ERDÉLYI Péter–SZŰCS Judit, Szeged, Móra Ferenc Múzeum, 2002, 119–125.

ERDEÖS László, *A magyar honvédelem egy negyedszázada 1919-1944*, szerk. BABUCS Zoltán, Gödöllő, Attraktor Kiadó, 2007.

FÁBIÁN Máté, *Borbély-Maczky Emil (1887–1945). Politikai életrajz*, PhD-értekezés, Eger, Esterházy Károly Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskola, 2019.

FÁBIÁN Máté, *Egy fajvédő főispán. Borbély-Maczki Emil (1887–1945)*, Budapest, Kronosz Kiadó–Magyar Történelmi Társulat, 2020.

FEGYÓ János, *Adalékok a szélsőjobboldal fokozódó szervezkedésének történetéhez a gazdasági világválság éveiben*, A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum Évkönyve, 1967–1968, 261–289.

Felderítő-szolgálati utasítás, 1872 – Anleitung zum Kundschaftsdienste, 1872, forráskiad. BODA József–PARÁDI József–REGÉNYI Kund, Budapest, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság–Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, 2014.

FIZIKER Róbert, *Habsburg kontra Hitler. Legitimisták az anschluss ellen, az önálló Ausztriáért*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2010.

FODOR Miklós Zoltán, *Az Etelközi Szövetség története*, Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve, 2007/XXXI, 118–156.

GARAMI Erika, *Az 1920-as évekbeli magyarországi frankhamisítás numizmatikai vonatkozásai*, Numizmatikai Közlöny, 2003-2004/CII–CIII, 65–71.

GERGELY Ernő–SCHÖNWALD Pál, *A Somogyi–Bacsó-gyilkosság*, Budapest, Kossuth Kiadó, 1978.

GERGELY Jenő, *Gömbös Gyula. Politikai pályakép*, Budapest, Vince Kiadó.

GELLÉRT Ádám, *Horthy Miklós és a politikai alapú büntetlenség. Gellért Ádám viszontválasza Máthé Áronnak,* Clio Intézet honlapja, 2020. 04. 13. https://www.clioinstitute.hu/single-post/2020/04/13/Horthy-Mikl%C3%B3s-%C3%A9s-a-politikai-alap%C3%BA-b%C3%BCntetlens%C3%A9g-Gell%C3%A9rt-%C3%81d%C3%A1m-viszontv%C3%A1lasza-M%C3%A1th%C3%A9-%C3%81ronnak?fbclid=IwAR26NycbSt8AmGPiRp3EiMVho3zmyHl1Cnostt6nmqb3MePgyo1xwTtBK24 Letöltés ideje: 2020. 04. 14.

GELLÉRT Ádám, *Béla Bodó: The White Terror. Antisemitic and Political Violence in Hungary, 1919–1921, (Mass Violence in Modern History 5.), Routledge, London–New York 2019. 333 oldal*, Századok, 2020/4, 892–894.

Robert GERWARTH, *The Vanquished. Why the First World War Failed to End, 1917–1923*, Farrar, Straus and Girou, 2016.

Robert GERWARTH–John HORNE, *Paramilitarizmus az első világháború után*, ford. VÁRADY Péter, in *Háború béke idején. Paramilitáris erőszak Európában az első világháború után*, szerk. Robert GERWARTH–John HORNE, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017, 13–32.

Robert GERWARTH, *Harc a Vörös Szörnyeteggel. Ellenforradalmi erőszak Közép-Európa vereséget szenvedett államaiban*, ford. VÁRADY Péter, in *Háború béke idején. Paramilitáris erőszak Európában az első világháború után*, szerk. Robert GERWARTH–John HORNE, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017, 71 –92.

GOTTFRIED Barna, *Thuróczy István és a román király elleni merényletterv*, Székelyföld, 2010/7, 79–101.

GOTTFRIED Barna–NAGY Szabolcs, *A Székely Hadosztály története*, Csíkszereda, Csíkszereda Kiadóhivatal, 2019.

G. SOÓS Katalin, *A nyugat-magyarországi kérdés 1918–1919*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967.

G. SOÓS Katalin, *Magyar–bajor–osztrák titkos tárgyalások és együttműködés, 1920–1921*, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica, 1967/XVII, 3–43.

G. SOÓS Katalin, *Burgenland az európai politikában 1918–1921*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1971.

GULYÁS László, *A Horthy-korszak külpolitikája 1. Az első évek 1919–1924*, Máriabesenyő, Attraktor Kiadó, 2012.

GULYÁS Martin, *Az 1945-ös csongrádi földosztás vesztesei*, Emlékeztető, 2016/1–2, 52–68.

GYURGYÁK János, *Magyar fajvédők*, Budapest, Osiris Kiadó, 2012.

Háború béke idején. Paramilitáris erőszak Európában az első világháború után, szerk. Robert GERWARTH–John HORNE, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017.

Hadtudományi Lexikon. Új kötet, főszerk. KRAJNCZ Zoltán, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019.

HATOS Pál, *Az elátkozott köztársaság. Az 1918-as összeomlás és forradalom története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2018.

HATOS Pál: *Rosszifúk világforradalma. Az 1919-es magyarországi tanácsköztársaság története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2021.

HÉJJAS Iván, *Légi jog*, Első Kecskeméti Hírlapkiadó- és Nyomda Rt, 1934.

HETÉNYI IMRE, *Amikor a rend őre voltam*, Budapest, Pantheon Kiadás, 1941.

HOLLÓSI Gábor, *Országgyűlési választási rendszer a Horthy-korszak Magyarországán,* Pro Publico Bono: Magyar Közigazgatás 2015/1, 115–133.

Horthy Miklós titkos iratai, forráskiad. SZINAI Miklós, SZŰCS László, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1965.

HORTHY Miklós, *Emlékirataim*, Budapest, Európa Kiadó, 1990.

HOLLÓS Ervin–LAJTOS Vera, *Horthy Miklkós, a fehérek vezére*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1985.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. I. Az ellenforradalom hatalomra jutása és rémuralma Magyarországon 1919–1921, forráskiad. KARSAI Elek, KUBITSCH Imre, NEMES Dezső, PAMLÉNYI Ervin, Budapest, Szikra Kiadó, 1956.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. II. A fasiszta rendszer kiépítése Magyarországon 1921–1924, forráskiad. KARSAI Elek, NEMES Dezső, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1959.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. III. Az ellenforradalmi rendszer gazdasági helyzete és politikája Magyarországon 1924–1926, forráskiad. KARSAi Elek, NEMES Dezső, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1959.

Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. IV. Az ellenforradalmi rendszer külpolitikája 1927. január 1–1931. augusztus 24., forráskiad. KARSAI Elek, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1967.

Iratok az igazságszolgáltatás történetéhez 2., szerk. HORVÁTH Ibolya–SOLT Pál–SZABÓ Győző–ZANATHY János–ZINNER Tibor, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1993.

JANKOVICH Arisztid, *A Nemzeti Hadsereg (1919)*, forráskiad. GYÖRGY Sándor, Budapest, Szülőföld Könyvkiadó–Trianon Múzeum, 2019.

Nigel H. JONES, *Hitler's Heralds. The Story of the Freikorps, 1918–1923*, Dorset, Barns and Noble, 1995.

KÁDÁR Gábor–VÁGI Zoltán, *Antiszemita atrocitások, gyilkosságok, pogromok a fehérterror időszakában*, ELTE Társadalmi Konfliktusok Kutatóintézete, 2010.
http://konfliktuskutato.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=138:antiszemita-atrocitasok-gyilkossagok-pogromok-a-feherterror-idszakaban-&catid=16:esetek

KÁDÁR LYNN Katalin, *Eckhardt Tibor amerikai évei, 1941–1972*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2006.

KÁNTÁS Balázs, *A Duna–Tisza közi dosszié. Három alapvető forrás a Duna–Tisza közi paramilitáris erőszak történetéhez, 1919–1924,* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság. 2020.
http://real.mtak.hu/119045/

KÁNTÁS Balázs, *A különítményesek nyomában. Tanulmány és források Héjjas Iván paramilitáris vezető és különítménye tevékenységéről, 1919–1923,* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.
http://real.mtak.hu/115655/

KÁNTÁS Balázs, *Váry Albert koronaügyész-helyettes összefoglaló jelentése a fehérterror Duna–Tisza közén zajlott eseményeiről, 1922,* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.
http://real.mtak.hu/115656/1/VARYALBERTJELENTESE.pdf

KÁNTÁS Balázs, *Viták a „másik államhatalom"-ról. Válogatás a fegyveres titkos társaságok ügyében elhangzott parlamenti felszólalásokból, 1923–1924*, Budapest, OSZK Magyar Elektronikus Könyvtár, 2020.
https://mek.oszk.hu/20600/20673/20673.pdf

KÁNTÁS Balázs, *Konszolidáció kézigránáttal? Az Ébredő Magyarok Egyesületének antiszemita indíttatású jászkarajenői merényletterve, 1922*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.
http://real.mtak.hu/117656/1/Konszolidaciokezigranattal.pdf

KÁNTÁS Balázs, *A csongrádi bombamerénylet. Sajtó- és egyéb források a Horthy-korszak egyik antiszemita terrorcselekményének kontextusához, 1923–1924,* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.
http://real.mtak.hu/116182/

KÁNTÁS Balázs, *A Csocsó bácsi-féle összeesküvés: Apor Viktor tartalékos honvéd főhadnagy és társai hatalomátvételi terve, 1923*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.
http://real.mtak.hu/115853/

KÁNTÁS Balázs, *A magyar sörpuccs? Ulain Ferenc nemzetgyűlési képviselő és társai államcsínykísérlete, 1923 – Tanulmány és források*, Budapest, OSZK Magyar Elektronikus Könyvtár, 2020.
http://real.mtak.hu/119046/1/Amagyarsorpuccs.pdf

KÁNTÁS Balázs, *Árnyékkatonák és árnyékpolitikusok. Újabb dokumentumok a Horthy-korszak első éveinek radikális jobboldali titkos paramilitáris szervezeteinek működéséről, 1923–1926*, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.
http://real.mtak.hu/115654/

KÁNTÁS Balázs, *Héjjas Iván paramilitáris vezető és különítménye szerepe a Duna–Tisza közi fehérterrorban, valamint az ellenük lefolytatott ügyészi vizsgálat, 1920–1922*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.
http://real.mtak.hu/111819/1/HejjasIvan.pdf

KÁNTÁS Balázs, *Documenta Paramilitaria Hungarica. Tanulmány és történeti források a Kettőskereszt Vérszövetség titkos irreguláris katonai alakulat tevékenységéről. 1919–194*5, Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2020.
https://mek.oszk.hu/21300/21327/

KÁNTÁS Balázs, *Fehérterror a Duna–Tisza közén: Héjjas Iván főhadnagy és különítménye tevékenysége, 1919–1921. White Terror in the Danube–Tisza Interfluve The Activities of First Lieutenant Iván Héjjas and His Detachment, 1919–1921*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.
http://real.mtak.hu/134876/

KÁNTÁS Balázs, *Milicisták, puccsisták, terrorfiúk*. Budapest, Művészeti és Irodalmi Jelen Kft., 2021.
http://real.mtak.hu/123884/

KÁNTÁS Balázs, *Rendőrgyilkosság az Oktogonnál: Tanulmány és levéltári források Soltra József rendőr meggyilkolásának körülményeihez és politikai kontextusához, 1920*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.
http://real.mtak.hu/116438/1/RendorgyilkossagazOktogonnal.pdf

KÁNTÁS Balázs, *Pénzhamisítás hazafias célból?: A frankhamisítási bűnügy politikai hátterének megvizsgálására kiküldött parlamenti bizottság jelentése*

eljárásának befejezéséről és eredményéről, 1926. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.
http://real.mtak.hu/124157/

KÁNTÁS Balázs, *A Fehér Internacionálé: Magyar–bajor–osztrák revizionista együttműködési kísérletek, 1919–1923*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.
http://real.mtak.hu/127466/

KÁNTÁS Balázs, *Antibolsevizmus, irredentizmus, antiszemitizmus, terrorizmus: A Kovács testvérek irredenta indíttatású bűncselekményei és ellentmondásos kapcsolatuk a magyar állami szervekkel, 1923–1925*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.
http://real.mtak.hu/128977/

KÁNTÁS Balázs, *A bombaper. A Horthy-korszak első éveinek egyik legnagyobb büntetőpere és politikai kontextusa, 1922–1926*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.
http://real.mtak.hu/118800/

KÁNTÁS Balázs–SÁFRÁNY Péter, *A csongrádi kézigránátos terrortámadás: Források a Horthy-korszak egyik legsúlyosabb antiszemita terrorcselekményének kontextusához*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.
http://real.mtak.hu/128432/

KÁNTÁS Balázs, *„Szép napok" a Britannia Szállóban: Adatok és levéltári források a magyarországi fehérterror egyik hírhedt irreguláris katonai alakulatának fővárosi atrocitásaihoz, 1919–1920*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.
http://real.mtak.hu/123944/

KÁNTÁS Balázs, *A bombamerényletek kora: Levéltári források a Horthy-korszak első éveinek politikai terrorizmusához, 1922–1924*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2021.
http://real.mtak.hu/121449/

KÁNTÁS Balázs, *A Brief and Fragmented History of Radical Right-Wing Paramilitary Formations in Hungary in the 1920s*. New Delhi, AkiNik Publications, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *The Dream of the White Internationale: Secret Hungarian-German-Austrian Negotiations and Attempts of Military Cooperation, 1919–1923*. New Delhi, AkiNik Publications, 2021.

KÁNTÁS Balázs, *The Period of Bomb Attacks: Paramilitary Formations and Terrorism in Hungary in the First Years of the Horthy-Era, 1922–1924*. Zittau, Weser Books, 2022.

KÁNTÁS Balázs, *A Kettőskereszt Vérszövetség: Egy titkos irreguláris katonai szervezet tevékenysége az 1920-as évek Magyarországán. The Double Cross Blood Union: A Secret Irregular Military Formation and its Activity in Hungary During the 1920s*. Budapest, Line Design Kiadó, (Rerum Fides 4.), 2022.

KÁNTÁS Balázs, *Héjjas Iván. Vázlat egy magyar radikális jobboldali katonatiszt-politikus életrajzához és kapcsolatrendszeréhez,* Budapest, Hungarovox Kiadó, 2022.

KÁNTÁS Balázs, *A Horthy-korszak első éveiben működő magyar radikális jobboldali titkos paramiitáris szervezetek töredékes története 1919–1925 I. Milicisták.* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.

http://real.mtak.hu/149570/

KÁNTÁS Balázs, *A Horthy-korszak első éveiben működő magyar radikális jobboldali titkos paramiitáris szervezetek töredékes története 1919–1925 II. Puccsisták*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.
http://real.mtak.hu/149572/

KÁNTÁS Balázs, *A Horthy-korszak első éveiben működő magyar radikális jobboldali titkos paramiitáris szervezetek töredékes története 1919–1925 III. Terrorfiúk*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.
http://real.mtak.hu/149575/

KÁNTÁS Balázs, *Iván Héjjas (1890–1950): A Draft on a Radical Right-Wing Hungarian Military Officer and Politician of the 20th Centruy and His Controversial Career*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.
http://real.mtak.hu/145938/

KÁNTÁS Balázs, *Fehérterror a Duna–Tisza közén: Héjjas Iván főhadnagy és különítménye tevékenysége, 1919–1921: White Terror in the Danube–Tisza Interfluve: The Activities of First Lieutenant Iván Héjjas and His Detachment, 1919–1921*Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.
http://real.mtak.hu/134876/

KÁNTÁS Balázs, *A gyilkosok ideje. Fejezetek az antiszemita indíttatású paramilitáris erőszak magyarországi történetéből, 1919–1925*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.
http://real.mtak.hu/148099/

KÁNTÁS Balázs, *Az árnyékhadsereg és parancsnoka: Héjjas Iván és a legjelentősebb magyar különleges katonai műveletek a két világháború között (kutatási vázlat)*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022. http://real.mtak.hu/152430/

KÁNTÁS Balázs, *Töredékek a két világháború közötti magyar irreguláris katonai formációk működéséről: Szervezettörténeti vázlatok*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022. http://real.mtak.hu/152882/

KÁNTÁS Balázs, *"I Hereby Swear to the Almighty Lord to Fight with Arms in Order to Recapture the Robbed Territories of my 1000-year-old Hungarian Homeland": Connections Between the Hungarian Political and Military Elite and Radical Right-Wing Paramilitary Movements in Hungary in the 1920s*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022. http://real.mtak.hu/136776/

KÁNTÁS Balázs, *The White Internationale: Post-World-War Hungarian–German–Austrian Attempts of Military Cooperation, 1919–1923*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022. http://real.mtak.hu/136523/

KÁNTÁS Balázs, *The Era of Explosions: Terrorism in Hungary in the First Years of the Horthy-Era, 1922–1924*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022. http://real.mtak.hu/136524/

KÁNTÁS Balázs, *"Those Were the Days" in Hotel Britannia: The Crimes of the Irregular Military Formation Settled in Hotel Britannia, Budapest, After the First*

World War, 1919–1921. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2022.
http://real.mtak.hu/136283/

KÁNTÁS Balázs, *Mellékkormány, árnyékhadsereg, másik államhatalom?. Radikális jobboldali, titkos félkatonai szervezetek a Horthy-korszak Magyarországán és kapcsolatuk a magyar állammal*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2023.

KÁNTÁS Balázs, *A fehér mélyállam: Forráskiadvány a „Mellékkormány, árnyékhadsereg, másik államhatalom?" című monográfiához – A két világháború közötti magyar radikális jobboldali, titkos félkatonai szervezetek okmánytára.* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.
http://real.mtak.hu/154960/

KÁNTÁS Balázs, *A különítményesek fényképalbuma. Képanyag-melléklet a „Mellékkormány, árnyékhadsereg, másik államhatalom?" című monográfiához.* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.
http://real.mtak.hu/164098/

KÁNTÁS Balázs, *A fehér mélyállam működtetői. Életrajzi adattár a Mellékkormány, árnyékhadsereg, másik államhatalom? című monográfiához – A két világháború közötti magyar radikális jobboldali, titkos félkatonai szervezetek vázlatos archontológiája.* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.
http://real.mtak.hu/163437/

KÁNTÁS Balázs, *Egy állítólagos magyar nemesi/úri titkos társaság alig feltárt története: Töredékes adatok a kékek klubja működéséhez (1907–1945)*. Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.
http://real.mtak.hu/160778/

KÁNTÁS Balázs, *Egy radikális jobboldali félkatonai szervezet a hatalom közelében, majd árnyékában. A Fehér Ház Mozgalom töredékes története.* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.
http://real.mtak.hu/160781/

KÁNTÁS Balázs, *Egy radikális jobboldali titkos szervezet az irreguláris katonai alakulat és a bűnszövetkezet határán: A Cselekvő Magyarok Tábora és az alapító-vezetők antiszemita indíttatású rablógyilkossági ügye (1922–1926).* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.
http://real.mtak.hu/160687/

KÁNTÁS Balázs–REGÉNYI Kund, *Ismeretlen titkosszolgálati dokumentumok a Horthy-korszak első éveiből.* Budapest, Horthy-korszak Történetének Kutatásáért Társaság, 2023.

KARSAI Elek, *Számjeltávirat valamennyi magyar királyi követségnek*, Budapest, Táncsics Kiadó, 1969.

KARSAI László, *Szálasi Ferenc. Politikai életrajz*, Budapest, Balassi Kiadó, 2016.

Janet KEREKES, *Álarcosbál a Fehér Keresztben. A zsidó asszimiliáció*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2018.

KEREKES Lajos, *Olaszország, Magyarország és az osztrák Heimwehr-mozgalom*, Történelmi Szemle, 1961/2, 199–216.

KEREKES Lajos, *Ausztria történelme 1918–1955*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1966.

KEREKES Lajos, *Hitler-puccs a sörházban*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1976.

KEREPESZKI Róbert, *A politikai és társadalmi élet határán. A Társadalmi Egyesületek Szövetsége a Horthy-korszakban*, in *„...nem leleplezni, hanem megismerni és megérteni". Tanulmányok a 60 éves Romsics Ignác tiszteletére*, szerk. GEBEI Sándor – IFJ. BERTÉNYI Iván – RAINER M. János, Eger, Esterházy Károly Főiskola, 373–388.

KEREPESZKI Róbert, *A Turul Szövetség 1919–1945. Egyetemi ifjúság és jobboldali radikalizmus a Horthy-korszakban*, Máriabesenyő, Attraktor Kiadó, 2012.

KEREPESZKI Róbert, *A Vitézi Rend, 1920–1945*, Máriabesenyő, Attraktor Kiadó, 2013.

KEREPESZKI Róbert, *Darányi Kálmán. Pályakép, személyiség, korrajz,* Budapest, Kronosz Kiadó, 2018.

David KING, *The Trial of Adolf Hitler. The Beer Hall Putsch and the Rise of the Nazi Germany*, London–New York, W. W. Norton and Company, 2017.

KOHN Sámuel, *Kohn Schwerin Götz bajai és bácsmegyei főrabbi. Élet- és korrajz (1760–1852)*, forráskiad. HICSIK Dóra–NAGYELA László Márk–RÓNA Tamás, Szabadka, Minerva Könyvképző (MILKO), 2019.

KOLONTÁRY Attila, *Alekszej von Lampe, Vrangel báró katonai képviselője Magyarországon*, Pécs, PTE BTK Történettudományi Intézet –Modernkori Oroszország és Szovjetunió Történeti Kutatócsoport, MOSZT-füzetek 1., 2015.

KOMORÓCZY Géza, *A zsidók története Magyarországon II. 1849-től a jelenkorig*, Pozsony, Kalligram, 2012.

KONOK Péter, *Az erőszak kérdései 1919–1920-ban. Vörösterror–fehérterror*, Múltunk, 2010/3, 72–91.

KÓRÓDI Máté, *Adattár a Magyar Nemzeti Hadsereg különítményes csoportjai és más fegyveres szervek által elkövetett gyilkosságokról, 1919. augusztus 3.–1921. október 23.*, Budapest, Clio Intézet, Clio Kötetek 2., 2020.

KOVÁCS Tamás, *Adalékok a Magyar Királyi Külügyminisztérium szerepéhez az államvédelemben és az államrendészetben*, Fons, 2008/1, 81–94.

KOVÁCS Tamás, *Az ellenforradalmi rendszer politikai rendészetének genezise, 1919–1921*, Múltunk, 2009/2, 64–92, 75.

KOVÁCS Tamás, *Megfigyelés, internálás, deportálás. Az internálás és a toloncolás kérdésköre a két világháború között, különös tekintettel a II. világháború korára*, PhD-értekezés, Pécs, Pécsi Tudományetem Bölcsészettudományi Kar Interdiszciplináris Doktori Iskola, 2013.

KOVÁCS Tamás, *A Nemzeti Hadsereg és a tiszti különítmények*, in *Csoportosulás, lázadás és a társadalom terrorizálása. Rendészettörténeti Tanulmányok 2.*, szerk. JÁMBOR Orsolya Ilona–TARJÁN G. Gábor, Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, 2019, 151–172.

KOVÁCS Tamás, *A Honvédelmi Minisztérium „T" Szervének létrejötte és működése, avagy elhárítás és kémkedés az I. világháború végétől a bethleni konszolidációig*, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2020.

KOVÁCS Zoltán András, *Láday Istvánnak, a Szálasi-kormány belügyminisztériumi államtitkárának fogságban írott feljegyzései*, Lymbus, 2008/6, 321–355.

KOVÁCS M. Mária, *Liberalizmus, radikalizmus, antiszemitizmus. A magyar orvosi, ügyvédi és mérnöki kar politikája 1867 és 1945 között*, Budapest, Helikon Kiadó, 2001.

KRISTÓ NAGY István, *A nyilasok*, Budapest, Ezredvég Alapítvány, Z-füzetek 28., 1991.

John T. LAURIDSEN, *Nazism and the Radical Right in Austria, 1918–1934*, Koppenhága, The Royal Library–Museum Tusculanum Press, 2007.

L. NAGY Zsuzsa, *Szabadkőművesek*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1988.

L. NAGY Zsuzsa, *Egy politikus polgár portréja. Rassay Károly*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2006.

Magyarország a második világháborúban. Lexikon A-Zs, főszerk. SIPOS Péter, Budapest, Petit Real Könyvkiadó–Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete–Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum–Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem–Magyar Hadtudományi Társaság, 1997.

Magyarországi politikai pártok lexikona, 1846-2010, főszerk. VIDA István, Budapest, Gondolat Kiadó, 2011.

Magyarország történeti kronológiája 3. 1848–1944, szerk. BENDA Kálmán, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1983.

Magyar pokol. A magyarországi fehérterror betiltott és üldözött kiadványok tükrében, szerk. MARKOVITS Györgyi, Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1964.

MÁRKUS László*, Károlyi Gyula-kormány bel- és külpolitikája, Budapest*, Akadémiai Kiadó, 1968.

MÁTHÉ Áron, *A zuglói nyilasok pere 1967. Értelmezési lehetőségek,* Budapest, Századvég Kiadó, 2014.

MÁTHÉ Áron, *A nyilaskereszt árnyéka. A magyarországi nemzetiszocializmus elmélete és gyakorlata,* Máriabesenyő, Attraktor Kiadó, 2019.

MÁTHÉ Áron, *Vörös karszalag. Ideiglenes karhatalmi osztagok 1944–1945-ben,* Budapest,
Jaffa Kiadó, 2020.

Megfigyelés alatt. Dokumentumok a horthysta titkosrendőrség működéséről 1920 – 1944, forráskiad. BERÁNNÉ NEMES Éva, HOLLÓS Ervin, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1977.

Jun NAKATA, *Der Grenz- und Landesschutz in der Weimarer Republik 1918–1933. Die geheime Aufrüstung und die deutsche Gesellschaft*, Rombach Verlag, Freiburg im Breisgau, 2002.

NÁNÁSI László, *A jogrend szolgálatában. Váry Albert élete és működése, 1875–1943*, Budapest, Magyarország Legfőbb Ügyészsége, 2015.

NÁNDORI Pál, *A hirtenbergi fegyverszállítás*, Hadtörténelmi Közlemények, 1968/4, 636–657.

NÁNDORI Pál, *A Marseilles-i gyilkosság nemzetközi jogi vonatkozásai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972.

NEMES Dezső, *Az ellenforradalom története Magyarországon 1919–1921*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967.

NÉMETH István, *Magyarok és németek (1914–1934)*, Budapest, Magánkiadás, 2017.

NÉMETH István, *Császárságból diktatúrába. Németország a 20. század első felében*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017.

NÉMETH István, *A Wilhelmstrasse és Magyarország. Az 1920-as évek (1. rész)*, Valóság, 2017/6, 45–80.

NÉMETH István, *Német haditengerészeti és légügyi lépések a versailles-i békeszerződés kijátszására a weimari köztársaság (1919–1933) éveiben*, Acta Academiae Agriensis. Sectio Historiae, 2017/XLIV, 523–534.

OLASZ Lajos, *A kormányzóhelyettesi intézmény története*, *1941–1944*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2007.

OLASZ Lajos, *Tervek a Felvidék visszafoglalására 1920-ban,* Közép-Európai Közlemények, 2020/4, 89–114.

ORMOs Mária, *Hitler*, Budapest, T-Twins Kiadó, 1994.

ORMOS Mária, *Mussolinitől Hitlerig*, in *Akik nyomot hagytak a 20. században. Diktátorok – diktatúrák*, szerk. ERÉNYI Tibor, Budapest, Napvilág Kiadó, 1997, 27–47.

ORMOS Mária, *Egy magyar médiavezér. Kozma Miklós*, Budapest, PolgArt Kiadó, 2001.

PAKSA Rudolf, *Szélsőjobboldali pártok és mozgalmak a Horthy-korszakban*, Kommentár, 2007/5, 68–75.

PAKSA Rudolf, *A magyar szélsőjobboldal története*, Budapest, Osiris Kiadó, 2012.

PAKSA Rudolf, *Magyar nemzetiszocialisták. Az 1930-as évek új szélsőjobboldali mozgalma. pártjai, politikusai, sajtója*, Budapest, Osiris Kiadó–MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2013.

PAKSA Rudolf, *A numerus clausus, Gróf Bethlen István és kora*, szerk. NAGY Zsejke, Budapest, Osiris Kiadó, 2014, 137–157.

PAKSA Rudolf, *A fehérterror „logikája". Események, olvasatok, kontextusok*, in *Terror 1918-1919. Forradalmárok, ellenforradalmárok, megszállók*, szerk. MÜLLER Rolf, TAKÁCS Tibor, TULIPÁN Éva, Budapest, Jaffa Kiadó, 2019, 217–245.

PAKSY Zoltán, *Nyilas mozgalom Magyarországon 1932–1939*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2013.

PÁSZTOR Mihály, *A fehérterror néhány jelensége. Pest megye 1919–1920*, Budapest, Pest Megyei Levéltár, 1985.

PATAKI Ferenc, *Az ellenforradalom hadserege 1919–1921*, Budapest, Zrínyi Kiadó, 1973.

PELLE János, *Gázkamra a sörgyárban? Munkaszolgálatosok Kőszegen és orvosuk népbírósági pere*, Életünk, 2017/1, 1–29.

PINTÉR István, *Ki volt Horthy Miklós?*, Budapest, Zrínyi Könyvkiadó, 1968.

PÓCS Nándor, *Varjúsereg. Kovács Tivadar és a magyar fajvédelem láthatatlan útjai*, Budapest–Pécs, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, 2022.

PÖLÖSKEI Ferenc, *Hungary After Two Revolutions 1919–1922*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1980.

PRÓNAY Pál, *A határban a halál kaszál. Fejezetek Prónay Pál naplójából*, forráskiad. PAMLÉNYI Ervin, SZABÓ Ágnes, Budapest, Kossuth Könykiadó, 1963.

PÜSKI Levente, *A Horthy-korszak szürke eminenciása. Károlyi Gyula (1871–1947)*, Pécs, Kronosz Kiadó, 2016.

PÜSKI Levente, *A Horthy-korszak politikai rendszere*, in *A Horthy-korszak vitatott kérdései*, Budapest, Kossuth Kiadó, 55–74.

REGÉNYI Kund, *Die ungarischen Konvente der oberdeutschen Karmelitenprovinz im Mittelalter,* Heidelberg–Budapest, Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 2001.

REGÉNYI Kund, *A „Felderítő-szolgálati utasítás" szakmai szemmel*, in *Felderítő-szolgálati utasítás, 1872 – Anleitung zum Kundschaftsdienste, 1872*, forráskiad. BODA József–PARÁDI József–REGÉNYI Kund, Budapest, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság–Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, 2014, 51–69.

ROMSICS Ignác, *A Duna–Tisza köze hatalmi-politikai viszonyai 1918–19-ben*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982.

ROMSICS Ignác, *A trianoni békeszerződés*, Budapest, Helikon Kiadó, 2015.

ROMSICS Ignác, *A Horthy-korszak*, Budapest, Helikon Kiadó, 2017.

ROMSICS Ignác, *A nagy háború és az 1918–1919-es magyarországi forradalmak*, Helikon Kiadó, Budapest, 2018.

ROMSICS Ignác, *Bethlen István*, Budapest, Helikon Kiadó, 2019.

RÓNA Tamás, *Kecskemét zsinagógái és hívei*, 2005.
https://www.or-zse.hu/resp/ronatamas-kecsekemet-mtud2005.htm

RÓNA Tamás, *A bizonyosság ládája*, Keresztény–Zsidó Teológiai Évkönyv, 2007, 319–342.

RÓNA Tamás, *A kecskeméti zsinagóga és hívei*, in OR-ZSE Évkönyv 2004–2007, szerk. SCHŐNER Alfréd, Országos Rabikéző - Zsidó Egyetem–Gabbiano Print Kft., Budapest, 2008, 373–380.

RÓNA Tamás, *Eltemetett könyvek*, National Geographic Magyarország, 2008/1, 144–148.

RÓNA Tamás, *A zsidó lélek és a böjtök*, Keresztény–Zsidó Teológiai Évkönyv, 2008, 225–246.

RÓNA Tamás, *Judaizmus és közösségtörténet: Kecskemét rabbijainak működése történetszociológiai aspektusból*, PhD-értekezés, Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, 2010.

RÓNA Tamás, *Tolerancia*, Keresztény–Zsidó Teológiai Évkönyv, 2011, 207–210.

RÓNA Tamás, *Eruszin, kidusin, neszuin: eljegyzés, megszentelés és a házasság*, in *Középpontban a család*, szerk. ÖRSI Julianna, MTA Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesület, Szolnok–Túrkeve, 2012, 219–223.

RÓNA Tamás, *Rabbi Slomó Jicchák: Rási (1040–1105) – A „Párságdátá*, Terézvárosi Vallásközi Évkönyv, 2015, 77–80.

RÓNA Tamás, *A mészászekolás, avagy a halottmosdatás törvényei*, Keresztény–Zsidó Teológiai Évkönyv, 2016, 206–208.

RÓNA Tamás, *Ima Jeruzsálem újjáépítéséért*, Terézvárosi Vallásközi Évkönyv, 2016, 67–72.

RÓNA Tamás, *A kecskeméti zsidó hitközség alakulása, intézményei*, in *Bölcsek között időzni. A 70 éves Haraszti György köszöntése*, szerk. NAGYELA László Márk, Budapest, Jakab és Komor tér 6. Egyesület, 2018, 19–27.

RÓNA Tamás, *Rabbik – közösségszemlélet*, in *Keleti tanulmányok és vallásközi párbeszéd – Írások Szécsi József tiszteletére*, szerk. HÍDVÉGI Máté, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2018, 253–259.

RÓNA Tamás, *Előszó,* in *A magyarországi zsidóság története*, szerk. RÓNA Tamás–MEZEI Mónika, Budapest, Szent István Társulat, Budapest, 2018, 5–6.

RÓNA Tamás, *Az óizraeli vallás áldozati szokásai a Szentírás tükrében*, Terézvárosi Vallásközi Évkönyv, 2018, 87–95.

RÓNA Tamás, *Az áron áldás és a Malkicedek-áldás összehasonlítása*, Keresztény-Zsidó Teológiai Évkönyv, 2019.

RÓNA Tamás–SCHINDLER Iván, *Schindler József szegedi főrabbi emlékezete*, Szeged, Szegedi Zsidó Hitközség dr. Birnfeld Sámuel Könyvtára, 2019.

RÓNA Tamás, *Bevezetés*, in KOHN Sámuel, *Kohn Schwerin Götz bajai és bácsmegyei főrabbi. Élet- és korrajz (1760–1852)*, forráskiad. HICSIK Dóra–NAGYELA László Márk–RÓNA Tamás, Szabadka, Minerva Könyvképző (MILKO), 2019, 5–14.

RÓNA Tamás, *A kecskeméti zsidók a XVIII-XIX. században*, in *Az egyház építője és misszionáriusa - Írások Szilvási József tiszteletére 70. születésnapja alkalmából: The Builder and Missionary of the Churchs - Essays in Honour of Jozsef Szilvasi for his Seventienth Birthday*, szerk. TOKICS Imre, Pécel, Adventista Teológiai Főiskola, 2021, 120–133.

RÓNA Tamás, *Az Őrködés éjszakáján*, in *„…így szól az én uram, az Úr…". Tisztelgő írások Fodor Ferenc professzor úr 65. születésnapjára*, szerk. CSORBA Dávid, Hernád Kiadó–Sárospataki Református Teológiai Akadémia, Sárospatak, 2021, 189–196.

RÓNA Tamás, *Te végtelen vagy, és éveid is végtelenek*, in *Isten nagykövete. Szigeti Jenő emlékkötet*, szerk. TOKICS Imre–RÓNA Tamás, Pécel, Adventista Teológiai Főiskola, 2021, 142–154.

RÓNA Tamás, *Judaizmus és közösségtörténet. Kecskemét rabbijainak működése történetszociológiai megközelítésben*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás, *Az őrködés éjszakája. Válogatott zsidó vallástudományi tanulmányok*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás, *Láss túl a falakon! Tamás Róna főrabbi válogatott tanításai, beszédei, előadásai*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás, *A közösség szolgálatában. Kecskemét négy neves rabbijának pályarajza a dualizmustól a Kádár-korszakig*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás, *Kiáltó folyam, avagy a hullámtörés analógiája. Róna Tamás főrabbi egybegyűjtött írásai*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

RÓNA Tamás, *A bizonyosság ládája. Írások a zsidó–keresztény párbeszéd tárgyköréből*, Budapest, Magyarhoni Zsidó Imaegylet (ZSIMA), 2022.

Thomas L. SAKMYSTER, *Hungary's Admiral on Horseback. Miklós Horthy, 1918–1944*, Washington, Columbia University Press, 1994.

SCHUTZBACH Csaba, *Friedrich István. 100 éve történt az őszirózsás forradalom*, Veszprém, Magyar Vidék 56-os Szervezet Országos Központja, 2018.

SERFŐZŐ Lajos, *A titkos társaságok és a konszolidáció 1922–1926-ban*, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica, Tomus LVII, 1976, 3–60.

SHVOY Kálmán, *Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékirata 1920–1945, forráskiad* Perneki Mihály Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1983.

SIPOS Péter, *A konspiráció mítosza. Titkos szerveződések Magyarországon 1919–1944*, Beszélő, 1995/29–30.

SOMBOR-SCHWEINITZER József, *Rendőrségi célkeresztben a szélsőjobb. Dr. Sombor-Schweinitzer József feljegyzése a szélsőjobboldali mozgalmakról*, 1932-1943, forráskiad. KOVÁCS Tamás, Budpest, Gondolat Kiadó, 2009.

SOÓS László, *A Nemzeti Munkavédelmi Szervezet létrehozása és tevékenységének első évei*, 1921–1926, Levéltári Szemle, 1979/1–2, 277–291.

SŐREGI Zoltán, *Egy felemás diverzánsakció. Szabadcsapatok Kárpátalján 1938 őszén*, Felderítő Szemle, 2009/4, 148–156.

SŐREGI Zoltán, *Adalékok a marseille-i merénylethez*, Archívnet, 2013/4. https://archivnet.hu/hadtortenet/adalekok_a_marseillei_merenylet_hatterehez.html

SUBA János, *Karhatalmi formációk Magyarországon 1918–1920*, Rendvédelem-történeti Füzetek 2008/18, 131–142.

SUBA János, *A Nemzeti Hadsereg csendőralakulatai 1919–1921*, Közép-európai Közlemények, 2015/4, 47–60.

SUBA János, *Polgárőrség szervezése 1919–1921*, Rendvédelem-történeti Füzetek, 2018/56, 131–144.

SZABÓ Ferenc SJ, *Prohászka Ottokár élete és műve (1858–1927)*, Budapest, Szent István Társulat, 2007.

SZAKÁLY Sándor, *A magyar katonai felső vezetés, 1938–1945*, Budapest, Ister Kiadó, 2001.

SZAKÁLY Sándor, *Honvédség és tisztikar 1919–1947*, Budapest, Ister Kiadó, 2002.

SZAKÁLY Sándor, *Napló, naplószerű emlékirat, emlékirat?. Shvoy Kálmán titkos naplója és emlékirata 1918–1945 nyomán a naplóíró felelősségéről és a forráskritika fontosságáról*, in *Emlékirat és történelem*, szerk. HORVÁTH Jenő–PRITZ Pál. Budapest, 2012. Magyar Történelmi Társulat – Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság. 82–98.

SZAKÁLY Sándor, *Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása 1918–1922*, in A XIX-XX. századi magyar állam nemzetbiztonsági testületei, szerk. BODA József–PARÁDI József, Budapest, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság–Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, 2014, 101–116.

SZAKÁLY Sándor, *A 2. vkf. osztály, Tanulmányok a magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás történetéről, 1918–1945*, Budapest, Magyar Napló Kiadó–Veritas Történetkutató Intézet, 2015.

SZAKÁLY Sándor, *Az Evidenzbürótól az önálló magyar katonai hírszerzés megteremtéséig,* Felderítő Szemle, 2016/11, 64–74.

Szakmatörténeti szemelvények, forráskiad. BODA József DOBÁK Imre–REGÉNYI Kund–SZILI László, Budapest, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, 2014.

SZÁSZ László, *Bánffy Miklós. Az erdélyi szellem arisztokratája*, Budapest, Magyar Művszeti Akadémia, 2020.

SZÁVAI Ferenc, *Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlásának következményei. Az államutódlás vitás kérdései*, Pécs, Pro Pannonia Kiadó, 2004.

SZEKÉR Nóra, *A Magyar Közösség története*, PhD-értekezés, Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történettudományi Doktori Iskola, 2009.

SZEKÉR Nóra, *Titkos társaság. A Magyar Testvéri Közösség Története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2017.

SZERÉNYI Ildikó–VISZKET Zoltán, *Buzgó Mócsing, az igazi Trebitsch*, Archívnet, 2006/3.
http://www.archivnet.hu/kuriozumok/buzgo_mocsing_az_igazi_trebitsch.html

Dmitar TASIĆ, *Paramilitarism in the Balkans. Yugoslavia, Bulgaria, and Albania, 1917–1924*, Oxford, Oxford University Press, 2020.

TÓTH Attila, *Piroska János élete és festészete*, Csongrád, Magánkiadás, 2009.

TÓTH Imre, *Egy polgári arisztokrata. Kánya Kálmán (1869–1945)*, Pécs, Kronosz Kiadó, 2016.

TÓTH Imre, *Két Anschluss között. Nyugat-Magyarország és Burgenland Wilsontól Hitlerig*, Budapest, Kronosz Kiadó, 2020.

TÓTH Tibor, *Manicheizmus*. Debecen, Zikkurat-Média Kft., 2002.

TÓTH Tibor, *A hungarista mozgalom emigrációtörténete az „Út és cél" és a „Hungarista Tájékoztató" című sajtótermékek tükrében*, Debrecen, Debrecen University Press, 2008.

TÓTH Tibor, *Társadalmi problémák a vidéki Magyarországon és szociálpolitikai viták a törvényhozásban az 1930-as években*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2018.

TÓTH Tibor, A Forgotten Agricultural Modernization Program from the 1930s, in *Agriculture and Rural Life in Finland and Hungary*, szerk. VARGA Zsuzsanna–Anssi HALMESVIRTA, Suomen Maatalousmuseo Sarka, Helsinki, 2018, 69–78.

TÓTH Tibor, A hungarista emigráció és 1956, *Acta Acadamiae Beregsasiensis*, 2018/1, 201–214.

TÓTH Tibor, Nagybirtok kontra kisbirtok. Politikai érdekütközés a hitbizományok felszámolása kapcsán az 1930-as évek közepén, *Agrártörténeti Szemle*, 2018/1–4, 131–139.

TÓTH Tibor, A nemzetiszocialista Németország szociálpolitikája 1933-1939, *Debreceni Szemle*, 2018/3, 322–336.

TURBUCZ Dávid, *Horthy Miklós*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2011.

UJSZÁSZY István, *Vallomások a holtak házából. Ujszászy István vezérőrnagynak, a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ vezetőjének az ÁVH fogságában írott feljegyzései*, forráskiad. HARASZTI György–KOVÁCS Zoltán András–SZITA Szabolcs, Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Corvina Kiadó, 2007.

UJVÁRY Gábor, *„Egy európai formátumú államférfi". Klebelsberg Kuno (1875-1932)*, Pécs, Kronosz Kiadó, 2014.

UNGVÁRY Krisztián, *A Horthy-rendszer mérlege. Diszkrimináció, szociálpolitika és antiszemitizmus Magyarországon 1914–1944*, Pécs, Jelenkor Kiadó–Országos Széchenyi Könyvtár, 2012.

Uğur Ümit ÜNGÖR, *Paramilitarism. Mass Violence in the Shadow of the State,* Oxford, Oxford University Press, 2020.

UNGVÁRY Krisztián, *Horthy Miklós. A kormányzó és felelőssége 1920–1945*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2020.

VÁGI Zoltán, *Endre László. Fajvédelem és antiszemitizmus a közigazgatási gyakorlatban 1919–1944*, in *Tanulmányok a Holokausztról II.*, szerk. Randolph L. BRAHAM, Budapest, Balassi Kiadó, 2002, 81–154.

VARGA Krisztián, *Az 1945 előtti politikai rendőrség Wayand Tibor detektívfelügyelő önvallomásában*, Betekintő, 2009/1. http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2009_1_varga_k.pdf

VARGA Krisztián, *Ellenség a baloldalon. Politikai rendőrség a Horthy-korszakban*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2015.

VARGYAI Gyula, *A biatorbágyi merénylet. Merénylet a merénylet ellen*, Budapest, Hadtörténelmi Levéltár–Paktum Nyomdaipari Társaság, 2002.

VÁRY Albert, *A vörös uralom áldozatai Magyarországon*, Vác, A Váci Királyi Országos Fegyintézet Kőnyomdája, 1922.

VESZPRÉMY László Bernát, *„Ne hagyjátok őket elcipelni!". Zadravecz István és a holokauszt*, Sapientiana, 2016/1, 78–91.

VESZPRÉMY László Bernát, *1921. A Horthy-rendszer megszilárdulásának története*, Budapest, Jaffa Kiadó, 2021.

VONYÓ József, *Jobboldali radikálisok Magyarországon 1919–1944. Tanulmányok, dokumentumok*, Budapest, Kronosz Kiadó, 2012.

VONYÓ József, *Gömbös Gyula*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2014.

VONYÓ József, *Gömbös Gyula és a hatalom. Egy politikussá lett katonatiszt*, Budapest, Kairosz Kiadó, 2018.

Robert G. L. WAITE, *Vanguard of Nazism The Free Corps Movement In Post-War Germany 1918-1923, New York, W. W. Norton and Company, 1969.*

Bernard WASSERSTEIN, *Az igazi Trebitsch. Az átváltozóművész,* ford. MOLNÁR György, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2016.

WAYAND Tibor, *Önvallatás. Wayand Tibor fogságban írt visszaemlékezései, 1945–1946*, forráskiad. VARGA Krisztián, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Kronosz Kiadó, Budapest, 2019.

Thomas WIEDER, *Genre fasciste. Dans les années 1920, Adolf Hitler était surveillé par les services français. La fiche rédigée sur le futur Führer dort dans une armoire des Archives nationales*, Le Monde, 2009. november 20.

ZADRAVECZ István, *Páter Zadravecz titkos naplója*, forráskiad. BORSÁNYi György, Kossuth Könyvkiadó, 1967.

ZAKAR József, *Fajvédők az 1920-as évek Magyarországán*, in *Tanulmányok a Holokausztról V*., szerk. Randolph L. BRAHAM, Budapest, Balassi Kiadó, 2011, 52–111.

ZEIDLER Miklós, *A revíziós gondolat*, Pozsony, Kalligram, 2009.

ZEIDLER Miklós, *Külpolitika és revízió – Mindent vissza?*, in *A Horthy-korszak vitatott kérdései*, Budapest, Kossuth Kiadó, 175–196.

ZINNER Tibor, *Adatok a szélsőjobboldali egyesületek megalakulásának körülményeihez*, Történelmi Szemle, 1979/3-4, 562–576.

ZINNER Tibor, *Adatok az Ébredő Magyarok Egyesületének 1918. november–1920. március közötti történetéhez*, Budapest Főváros Levéltára Közleményei, 1978/1, 251–284.

ZINNER Tibor, *Az egyesületek, pártok feloszlatása Budapesten 1945 és 1948 között 1*., Politika-Tudomány, 1987/4, 60–77.

ZINNER Tibor, *Az egyesületek, pártok feloszlatása Budapesten 1945 és 1948 között 2*., Politika-Tudomány, 1988/2, 76–88.

ZINNER Tibor, *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989.

Héjjas Iván főhadnagy, a Duna–Tisza-közén 1919 és 1921 között lezajlott paramilitáris erőszakhullám fő felelősének személye és cselekedetei mostanában egyre inkább emlékezetpolitikai viták tárgyát képezik. A jelen kismonográfia nem kíván emlékezetpolitikai vitákba bocsátkozni Héjjas személyének megítélését illetően, szerzője tudományos kutatóként ugyanakkor vállalja, árnyalt képet fessen Héjjas Iván főhadnagyról, a Horthy-korszak politikai elitjének egyik sajátos figurájáról, valamint tágabb értelemben arról a történelmi korról és politikai rendszerről, amelyben a politikus, akinek az életrajzát rekonstruálni igyekszik, működött. Héjjas Iván a rendelkezésre álló adatok tükrében az 1920-ban megszületett radikális jobboldali magyar milicista mozgalom központi figurája, kultikus alakja volt. Az ő két világháború közötti politikai életrajza némi leegyszerűsítéssel gyakorlatilag a magyar radikális jobboldali, kvázi-állami félkatonai alakulatok, milíciák története is, így lényegében e könyv sem más, mint a szerző e témában megjelent monográfia-forráskiadványainak erősen átdolgozott, Héjjas Ivánt főszereplőként a középpontba helyező változata. Az 1920 és 1944 közötti Magyarországon ugyanis elsősorban Héjjas volt az a politikus, akinek a személyén és kapcsolati hálóján keresztül az autoriter konzervatív politikai elit és az egyébként heterogén, olykor kormánytámogató, olykor a kormányzat megdöntésére törő radikális jobboldali, paramilitáris szervezetek, irreguláris katonai alakulatok összekapcsolódtak, illetve akinek a közvetítésével a kormányzat a saját a hivatalos bel- és külpolitikába nem illeszkedő katonai céljaira e fegyveres formációkat felhasználta. Ugyancsak Héjjas volt az, aki az 1919 és 1921 közötti fehérterror különítményparancsnokai közül társadalmi és politikai értelemben a legmagasabbra jutott, ezért életpályája és mindenképpen megérdemli az elfogulatlan figyelmet.